

AUTHOR

NO. 186

TITLE

תהלים

[TEHILLIM]

RR

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

IMPRINT

[ITALY], 1477

These images are from the collection of the Library of the Jewish Theological Seminary (JTS). JTS holds the copyrights to these images. The images may be downloaded or printed by individuals for personal use only, but may not be quoted or reproduced in any publication without the prior permission of JTS.

CALL NO.

GOFF, HEB-28; ACC. 72004; ENA 5

DATE MICROFILMED

C2399

FILMED FOR THE JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY OF AMERICA

XEROX

University Microfilms, Inc.

THE UNIVERSITY MICROFILMS CORPORATION

Ps. LXII Variants! {

אמר - נבדק 2 י"א
 6: אומר - אומר
 8: !!! cf. 7
 9: 98 > 98
 Haplo. מ. מ. מ. - 98

כבד קני: 10 ו
 11: אומר - אומר
 12: אומר
 13: אומר

Separate books

Heb-28 תהלים: Tehillim (Psalms) (Comm: David Kimhi). [Italy:] Joseph, Nerija, and Hayyim Mordecai. Hezekiah de Ventura, 20 Aug. 1477. f^o.

Ref: H 13451. Boh(LB) 787. Gates 2728. 161
 Pr 7339. - Cassuto p. 5. 3. DeRossi (p. 14) 5;
 Freimann p. 114. Freimann(Fr) p. 7. 14; Gins-
 burg p. 780-784. Jacobs 6. Marx 18. Schwaib-
 5. St. L. Thes. A. 13. Wach II 8.
 of: HarvCL 17. HUC 1. HSL. 1. - LHS.

אשר יאמר לא הולך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמשב רגל

ל. טב :

אשר האדם

מלת אשרי היא לעולם כלשון רבים

זה הטעם כי לא יאשרו האדם בטובה

אמת טעמם בו או במעלה אחת שהורסו לו אלא נש. לת רבות שישימו בו יאשרו עליו אשרי וכ
וכלל דור בזה המזמור תורת האדם ומה שראוי לו לעשות בזה העולם והנמול והטוב ללמדו והענין
לדשעים והוא מזמור נכבד מאד לעיני המלך סעוד בו . ואמר אשרי לא הולך בעצת רשעים סעוד ות
תמילה הדרך . הרע כמו שאמר גם כן כור מרע ועשה טוב כי מתמילה ילמד האדם מנעוריו דרך תאות
העולם הזה לאכול ולשתות ולטמא ובהם הוא גרל . כמו שאמר כי יחד לב האדם רע שנעוריו וכשי
וכשיעמוד אדם על דעתו ויחל להכיר הטוב והרע . וזהו שישמר מדרך הדשעים ולא ילך בעצתם וה
והרשעים הם המביאים לקנות מסון והאות לבם בעולם הזה ולא יבחנו בין הטוב והרע ויגדלו ויגברו וי
ויהרגו בעבור המון טרוב חרמם כי ענין הרשע הוא הפחדה כמו והוא ישיקט וישיט ויכיל ו
אשר יענה ידשע ולא יטל רשע את בעליו אל תדשע הרה : ומענין זה סמך הולך עם רשעים וסמך
עמהם וענינה כי הם יושבים ויועלי בני אדם לטמא אליהם ומראי להם פני דרך עניה כי היא טובה
לאכזה ולכנות ולטמא וברוב יטנה האדם בזה כ . וישיר בעיניו הטובה הנראה לו לעיניו ולא יבטל
לאחרות . ואמר וברך חטאים לא עמד כי החטא עשה אותו האדם בהיותו במקומו שיקט במעשה
וברור ובלב ופירוש וברך אינו דרך ההליכה אלא הסנה ועסק האדם ומעשה . כמו והורעתו להם
את הדרך ויאמן ידיו רכבו מעשות דרכך והדשות להם יועי לא עמד לא נתעב ולא השתל עמהם
ולא עמד בחבורתם כרי שלא ילמדו מעשיהם . ואמר ונעשב לבי לא יטב . והלכיתם הם הערומים
ברעה לרעה ומתגאים ומדשעים ידשות על בני אדם ונתנו רוע ומס פני אדם ומגלים סוד זה לה
והענין הזה לאנשים בעולם יושבי קרנות ומענין זה אשרי ובמושב לבי לא יטב והנה בשלשה אלה כ
כלת כונות האדם או הולך או עומד או יושב והשכיבה בכלל ישיבה . ועוד כי השכיבה לישן ברוב ובה
ובעוד האדם ישן לא יעשה לא טוב לא רע . ובאשרי אשרי האיש אשר יגוס' הרי קהירו שלא יע
יעשה כמעשיהם ועל זה שאמר האדם טמא ומה שפירש בו דבחינו ול הוא מה שאמר וכי
מאמר שלא הולך הוא עמד ומאמר שלא עמד הוא יושב אלא לומר לך שאם הולך טעם לעמוד ואם ע
עמד טעם לישוב ואם יושב טעם ללון ואם לך עליו הכתוב אומר ולמה לברך תשא :

כי אם בתורת יהוה רבצו ובתורתו יהגה יומם ולילה

כי אם בתורה

אמר אם כן מדרך הרע ולא עשה טוב הנה לא השלים מעשיהו ולא יאמר

עליו אשרי וכן אמר כור מרע ועשה טוב . ואעפ' שאמר רזל יטב אדם

ולא עשה עבירה נותן לו שכר כעושה מצוה הם גם כן פירשו והוא טבא דבר עבירה לידו ונזיל ט
ממנה טבא כור מרע ועשה טוב כור מרע על מנת לעשות טוב וכן הוא אומר אה לא עשלו פולה בר
ברהבו הלכו והם משבו מי שכבש יצרו למעשה כאילו עשה מצוה כיון טבא לך עביו ונאעפי שלא
פעלו עולה צריך שילכו בדרכיו ויעשו מעשה טוב . וכן אמר אשרי האיש אשר לא הולך אלא מה
יעשה בתורה . חסדו ובכלל המפץ הלמוד והמעשה כמו עשות מעדך ולא יכסר המעשה טבלי הלש
הלמוד . ובתורתו כפל ובתורתו כמנהג הלשון כמו נח ג' פעמים בפסוק אחר זה ישראל בפסוק אחר וא
ואמרים וולחם כי כן דרך לשון עברי ואמר כי הוא דרך צמות ורזל רשיו בתמילה נקראת תורה . ח
ולבסוף שהחזק בה ללמוד נעשית תורתו ונקראת על שמו ופי' יהגה יהגה בלבו כמנהג ידיו לבי לענין
כי כבר זכר התלמוד והמעשה וענה זכר כוונת לבי ונחשבתו שיהיה היום והלילה מחשבתו על התורה
דל המצות ולמי שמינה פליהם בכל מעשה אשר יעשה כמו שאמר וכל מעשך יהי לטע טמים .

אמר דוד

בן יוסף בן קמחי רשפרד אמרו רבותינו ז"ל כי דוד מלך ישראל כתב כפרו על ידי
 עטרה וקנים ואילו הכ אדם הראשון מלכי ערן ונדרהס אסב היסן ידוהן משה
 ושלמה בני קדם אכיר ואלקנה ואבואכה רכוני לומר כי אלו העטרה אמרו חסודרים הכתובים בשמש
 ואמרו כי מזמור שיר ליום הטבה ארס הראשון אמרו שנכרא בערב טבת ובטבה הטכיס ואמר מזמור
 שיר ליום הטבת ואמרו דל איתן אורמי זה אברהם אבינו ואמר כי מזמור נאס לל לארני מלכי ערן א
 אמרו והשאר מפורסים הם בשמש ואמרו מה משה רבינו מלק כפר תורה למטה כפרים בן דוד מלק ס
 כפר תילים למטה כפרים ואמרו בעטרה לטונות שלטבת נאמר הכפר הזה בנצח בניגון בשיר בזמרה
 בהלל בהטכל בתהלה בתהלה בברכה בהוראה ואמרו כי ברוח הקודש נאמר זה הכפר לעיך כהשגו בכלל
 הכתובים ולא בכלל הנביאים כי לא נאמרו רבריו בכבואה כי אס ברוח הקדש ונבאר אכחנו טעט טן
 ההפרש אטר בן הכבואה ורוח הקודש כי הכבואה הוא רבר בא על הארס טהוא חכס שלס במדותיו תבוא
 ל הכבואה בחלס ובעת תבואה הכבואה בהקיץ יתבטלו כמותיו ההקטיות ויהיה מבולק מכל דרכי העולם
 תה ויראה בסוה הכבואה כאילו איט מרבר עמו ויאמר לו כך וכך אוריראה רמיונות במראה ההיא או
 לא יראה טוס המונה אלא יטטע קול מרבר עמו ורוח הקדש הוא שיראה הארס השלס מהטכק ברבר
 האלהים טלס בכל הרגשותיו לא מהנטל אמת מהן ומרבר טה טרבר כדרך בני ארס אלא טמעוררה א
 אותו רוח עליוני ותופיע הרברים על לטונו רברי טבמ והוראה לאלהיו רברי טכל ומכדין גס ירבר על
 העתירות בסיוע אלהי כל כוחות המדברים ובה הכח נאמר כפר תילים זה ואטעי טנקדאו נביאים האומרים
 אותס כמו טנ על דוד להלל להורות בסדות דוד איש האלהים ולא נאמר זה הטס אלא על נביא ונאמר ביד
 בידוהן הנביא על הורות והלל ללל ונאמר להיסן מוזה הטלך ברברי האלהים ונאמר לבני אכס והיסן וידו
 וידוהן הנביאים בכנורות ובנבלים ובמצלות ונאמר על ידי המלך אכס הנביא על ידי נבואתס היתה על
 זה הדרך טפירטנו כי הנבואה טתחלקה למדגות זו לטעלה סוו ואטעי טרכי אל ראה מראות וריונו במלו
 ובהקיץ לא הניט כמו ויריעתו באותן המראות ככת יטעיהן וירטיהו ויחוקאלו שאר הנביאים לעיך לא כ
 נכתב כפרו בכלל כפרי הנביאים ונכתב בכלל כפרים הנקראים פתובים לומר טהס כתובים ברוח הקודש ו
 הכפר חברו דוד וכתב עס רבריו רברי אלה המטוררים הנזכרים והס המטורדים אשר מברס הוא נתנס למט
 למטורדים לטורר במזמור הורו ללל טנ אז נהן דוד בראש להורות ללל ביד אכס ואמרו ונאמר לטנצמ
 על ידוהן מזמור לדוד שחברו דוד ונהנו לידוהן ויש מזמורים נאמרים על רבר טהיית לישראל עס הא
 האויבים גס יש טהס תפילה והוראה לבר טאין לטס זכר מעטה והמזמורים טכתב בהס בראשון לדוד
 חברס דוד יכן אותס טלא נזכר בהס טוס מחבר דוד חברס והס יש לדוד טפירטו בעבור דוד זה כמו ל
 לטנצמ מזמור לדוד יענך לל ביום טרה לדוד מזמור נאס לל לארני וכן כתב בספרו תפילה טהיתה כתובה
 וטהיה קבלה אטלס טהיתה לטטה רבינו טה' כמו טנ תפילה לטטה ורבר עתירות טהיו אחר וטנו ורבר בו
 על גלוה בכל ועל זה הגלוה ונחמות הרבה והנצינות והמזמורים והשירים גס טהס נאמרים בכלי שיר
 וטהס בלא כלי שיר ולא נורע אטלנו היום המחלק אטר בין הטטות האלה אטר בראש המזמור ואמרו
 רבותינו זל נצח וניגון לעתיד לבוא מטכיל על ידי תורגמן לדוד מזמון טטחתה רוח הקדש עליו וא
 ואמר בן אטר טידה ומזמור לדוד טאמר טידה ואמר כך טרתה רוח הקדש עליו ועור נבאר זה העניין
 במזמור הרביעי :

ועתה אחל לפרש במי אשר תשיג ידי בעזרת המלמד לארני יצא :

אלה האבר נפטים על גופם ביום האיתה ואמר בערת כי כשימות הדריך נפשו עם נפשות הדריקים מה
מתענגת בכבוד האל בעולם העליון :

בי יודע יהיה דרך צדיקים ודרך רשעים האבר :

בי יודע העסוק הזה פי' לאשר לעניו כי אמר בערת דריקים ולא פירש באי זה ענין הס ערת
הדריקים לאחר מיתה לפיכך פירש ואמר כי יודע ועירש יודע מכיר ומטיגית להטיב להם וכן מה אדם
ותרעהו אשר ידעו יי' כי ידעתי את מכאוביו ידעת בצרות נפשי אני ידעתיך ועל זה הדרך ואין
לי מכיר יהי מכירך ברוך כי אומר כי האל תעלה אוסף נפשות הדריקים אליו ויודעם ומכירם להם
להשביעם מטובו וסידיעתו והשגחתו שהיא הטובה הגדולה והנפול הטוב כמו שאומרים והיתה נפש
ארוני צדורה בצדור החיים את יי' אלהיך ודרך רשעים האבר כי בנותם אין להם תקומה כמו שאמר
לא יקומו ותאברנה נפשותם וילכו לאברון כמו שאמר ואת נפש אויבך יקלענה וכו' :

למה רגשו גרים ולאמים יהגו ריח : **למה רגשו גרים** זה המזהיר הוא
המזמור השני וכו'

וכן מצאנו אותו בכל הספרים המדריקים שהוא ראש מזמור ובמחברו כתבין בו וסמנה רבותינו א
אמרו כי אשרי ולמה רגשו גרים מזמור אחר וחסדיו כל פרשה שהיתה חביבה על דוד פתח בה באשרי
וכי יס בה באשרי וזאת הפרשה פתח בה באשרי האיש וסיים אשרי כל חוס' בו וטעם למה נסמך מזמור
זה למזמור זה לא נודע אצלנו למה סדר אותם בסדר שהם מחוברים כי אינם מסודרים על סדר הטעם
המעשים כי הגה המזמור השלישי הוא על דבר אבטלוס ואחריו כמה מזמור שהם עניינים קודם טעם
מעשה אבטלוס וזמן רב והנה בסוף הספר מזמור קמא בהיותו במערה הפילה שיהיה עם שאול לפיכך ל
לא נוכל לפירש כי נסדרו המזמורים על סדר המעשים וזה המזמור אמרו דוד בתחילת מלכותו שנתקב
שנתקבצו עליו חסידים כמו וישמעו פליטתם כי משהו את דוד למלך על ישראל ויעלו כל פליטתם
לבקש דוד וזהו שאמר למה רגשו טיכל פליטתם על דוד ורגשו ענין קבוץ והמון רב כמו מרגשת פוע
פועלי און ותרגום והשבת את המון ספרים ואיבטל ית רגשת מירא יי' יהגו ריח כי בבואם למלך
למלחמה יי' מרבדים גבוהות לפי שנתנו את ישראל במלחמות שאול ואת שאול ובגד ומגפה גדולה
היתה בעם וער עתה לא היה מלך אחר לישראל טעם שסת שאול ואמר ריח הוא כל דבריהם :

יתצבו מלכי ארץ ורחצים בוסרו יחד על יהודה ועל משהו :

יתצבו שהתקבצו כל סרני פלשתים בעצת אחת ובהכחמה לבוא להלחם על דוד וקראם מלכים
ורונו אעפ' שלא ראנו בשום מקום שקראם אלא סרני פלשתים הם בהאמת היו חושבים עצמם מלכי
ואינם ואפשר גם כן שנועדו עמהם מלכים אחרים מן הגוים : נוסדו יחד נתי' עמו כולם כאחד ונאמרה
העצתה בלשון יסוד כי כן העצתה למעשה כמו היסוד לבנין על יי' ועל משהו כי ידעו כי על פי יי'
מלך דוד ושמאל נביא יי' משהו למלך :

ונשאלוהם ממנו עבותיהם : **נביתקה** הם ו אומ' ננתק מוסדות ישר'

וקשרים שנתקשרו יחד והסכימו להמליך את דוד לפי יצמורו טבע שנים שלא הכפ' על ישראל עליו
ועתה הסכימו עליו כולם אמרו פלשתים ננתק מוסדותיהם ונשליכה מסגנו עבותיהם והוא כשל דבר ב
במלות שונות והענין אחר וכן מנהג הלשון והמוסדות והעבותות החבלים הדוקים והם מטל לעצתה
ולהסכמה המזקה :

יושב בשמים יחחק יהודה ילעג למו : **יושב בשמים יחחק** לש' שאמר

פי' הם נודדו יחד על יי' לבטל רצונו אמר כי הוא יושב בשמים וטעם דבר' הם ויחחקו ילעג ולעג וכו'

כל חרס מתעורר שבריו וכן ונפח חרס וטעם כל חרס נקרא יוסר :

ועתה מלכים

ועתה מלכים השבילו הוסרו שומע ארץ :

ואמר להם דוד למלכים אה :

באו להלחם אתו מלכים השבילו ודעו כי אין בכס יכולת לבטל מעשה האל והוא טהור על להיות מלך ואין נועתם על אף השבילו והגילו כי לא תוכל לבטל מעשה אף הוסרו ואם הירשם עד עתה סכלי ובמחשבה רעה השבילו וקמו מוסר ואל תגבהו :

דמו במה

עברו את

עברו את יהוה ביראה וגילו ברעיה :

שהוא י

רונה ועברוהו ביראה שתראו ממנו ותרעו כי לו הכח והגבורה ולא עמכם שבאחם בעם רב : וגילו אל ימרה לכם במלכותי אבל תשמחו ותגילו כי רצון האל הוא ורעו מעניו :

בשקו בר פ יאנת ותאברו דרך ביבער במעט אפו אשרי כל חוסי בו :

בשקו בר כמו וינשק לכל אחיו ובר כמו בן וכן מה ברי וטהר בר בשני או פי מן לבני לבב ואם יהיה עניינו בן יהיה פירושו נשקו זה הבן שיקראו האל בן כמו שאמר בני אתה וטעם נשקו כמו שהוא מנהג העבר לנשק יד הארון ואם יהיה עניינו נקי פי מה לכס ולי כי אני בר לבב ואין בי עק ש מתבאו ותלחמו בי אבל על כס לנשק לי ולהורות שאני מלך במצות האל ויתכן לפרש בר מן ברו לכס איש על דרך שאול במיד : מן יאנה אם לא תטובו במהרה מדרך כס הרע יאנה האל עליכם ותאברו דרך : כי יבער כמעט אפו כמעט שיתעמרו על רשעכם יבער אפו עליכם כלום אם לא תטובו במהרה ופי ותאברו דרך כמו דרך רשעים תאברו והנה הדרך תאברו והם אוברים מצד רובם שהיא אוברת כמו נובלת עליה טהעלים נובלים ותקרא האלה נובלת וכן קרועי בגדים כי הבגדים קרועים ולא הם ויקראו הם קרועים מצד בגדיהם שהם קרועים וכן מגילתי וכן והדוסיס להם ואמר אשרי כל חוסי בו כמנוני פ היס טאני חסיתי בו ונוטעתי בו והאם תאברו ואם תרכו בו גם כן יאמרו אל כס אשריכם ויש שפרש שפרשין זה הסומור על גוף וסגוף והמטיח הוא מלך המטיח וכן פ רשיו רזל ומבואר זה הסומור על זה הדרך אבל הקרוב הוא כי אמרו דוד על עצמו כמו שפרש והמטיח מן המטיח והוא האיש והעסוק אשר הם פביאים ראיה ממנו ועושי מן סמך הוא אף אמר אלי בני אתה כי אם יאמרו לך הוא היה בן האל כי לא יתכן לוטר בן האל כל בער ורס כי הבן הוא מסין האב כי לא יתכן שתאמר הסוס הזה בן דאובן אם כן לסי שאמר לו האל בני אתה צריך שיהיה ממינו ויהיה אביו וזהו שפרש ואני היום ילדיך והילוד הוא מסין הילוד אמור להם כי לא יתכן בוללות אב ילד האלהות לא תאמר כי אינו גוף שיפטר אלא אתר הוא בכל יד אחרות לא ירבה ולא יפחית ולא יאמר אפיה להם האב והבן האב קודם לבן בזמן ומכאן האב ירא הבן ואעפ"י שלא יתכן זה מבלי זה במקראת השמות כי לא יקרא אב עד שיהיה לו בן ולא יקרא בן אפ"ל לא יהיה לו אב מכל מקום אותו שנקרא אב בנפשו וכן אב קודם בזמן בלי עק ואם בן האלוה שאתם אוטרים ואתם קוראים לו אב וכן ודמ הקדש למלך ואתם קוראים לו אב קודם לחלק האמר שאתם קוראים לו בן כי אם היו כל זמן שביהם כאמר ה' אז לפס אמרם האמים ולא תקראו להם אב וכן ולא יולד וילוד כי הילוד קודם לילוד בלא עק והוא שאמר שלא יתכן לוטר בן האל על דבר שאינו מסין האלהות אמור להם כי לא נוכל לדבר על האל יתברך אלא על דרך פ משל כמו שאמרנו עליו פי אף עיני אף אומי אף והרומה לזה וידוע הוא שאינו אלא על דרך משל כן הוא דרך משל כשאמר בן אלהי בני אלהים כי פי שצטפה מימנו וטלימתו קורא לו בן כמו שבן פוטפה מצות האב לפי כך קרא לכוכבים בני אלהים כמו וירעו כל בני אלהים וכן הארס בעבר הדומ העליונה שבו כשעושה הארס מצות האל בפכת הנשמה הרבמה שתורהו קורא לו בן לפי כך אמר בני אתה ואמר אני היום ילדיך ואמר בני בכורי ישר ואמר בנים אתם ל' אלהים ואמר הלא הוא אבין קנך ואמר

ובאמרו ישמח על האל יתברך הוא על דרך משל בלשון בני אדם שישמח האדם וילעג למי טבוחה וא
אותו ואינו נחשב בעיניו לכלום וכן ואתה יי' תשמח למו תלעג לכל פגמים יי' ישמח לו כי יראה כי
יבוא יוסף ובאמרו יושב בטטטט ענין יושב פסוד כמו ואתה יי' לעולם תשב וכן כל ישיבה שנשמע
על האל יתברך כמו היושב בטטטט הפגמים לטובה ובאמרו בטטטט לוי טהם קייס ועומדים לער
ולא יעסו איסייהם כמו איסי הארץ :

אז ידבר אלימו
אז כשישע דבריהם וגאחתם ידבר אליהם באפו ובחרונו יבהלמו
ורבריו עמהם הם אפו וחרונו שיטלת להם ויש ספרטטט ידבר מענין דבר כבר מאד וכן ותרבר את
כל דע הממלכה ויעשו אלימו כמו אלי הארץ טעירוטו תקצי הארץ והראשון קרוב :

ואני נסבת מלכי על ציון הר קדשי : ואני נסבת
אמר ארץ
יחשבו הם

לעקור מלכות בית דוד ואני השלכתי אותו ומלכה נסכתי ענין קנינות וגרולה כמו נסיכ סימון וגם לא
לאליהם עם נסיכיהם ומלכי רל המלך שלי כי אני המלכה כמו שאומר כי ראיתי בבני לי מלך רל
לי לעבורתי וכן אמר מלכי ויאמר בהפך ואלה מלכי מקדם רל המלך עלי וכן טיטוט אותיות הכינוי
וכן הסד מעלי נגער נגעי יעמודו וטמחיהם בבית תעילתי טיטעתי את העלך והדוטים להם כמו
כמו טביארנו בספר מכלול כחלק הדקדוק טמנו ואמ' על ציון הר קדשי לוי טלא נכבשה טמורה ציון
ער טבא דוד לכבשה לעיכך נקרא ציון וידוטלס עיר דוד ואמר שכבשה נאטעו פלטהים להלחם בו :
אסברה אל דוד יהיה אמר אלי בני אתה אני היום ילדך :

אסברה אל חן
זה שאמר דוד שאמר זה הסיפור אשים לי לחם ולסנהג ומה הוא הם
הסיפור כי יי' אמר אלי בני אתה ומטנו באה לי השלוחה אל יערער טוס ארס עליה כי יי' לחתני לבן
כמו שאמר לטמאל כי ראיתי בבני לי מלך כלומר המלך הזה לי הוא ובני הוא ועברי נטטט אלי כי
כל נטטט לעבורה האל יקרא בנו כמו טהבן נטטט אל האב וטווסן לעבורה וכן בני אתה ליי' אלהי
אני אביה לו לאב והוא יביה לי לבן ואמר בני אל מי אני היום ילדך יוס טנטטט הוא היום שלחמו
האל לו לבן כמו שאמר לי מלך ואמר היום ילדך כי אותו היום נולדה בו דוד אלהים כמו טכטוב
ותנלת רות יי' אל דוד טן היום ההוא וטעלה וטהיום ההוא ומעלה אחר טידים וטווסורי ברות הקדש
טנולדה לו ונאמלה עליו טהאל וכן דוד גבורה נוספה בו טהיום ההוא וטעלה וכן צור ילדך טגורל או
אונקן ונקן חכמה בלבך וטכל כיום טעמד הר סיני וכן אמר הלא הוא אביך קנך כי אם אמר ילדך ק
קנך על הידידה לא היה זו לישראל יתה טטאר בני ארס הלא תראה מה טאמר הל' יי' תגמלו ואת כ
כלומר והו תגמלו טהגמלו לו על כל הטובה טעטהלכם הלא הוא אביך קנך ואמר צור ילדך הטי ות
תטטט אל טחולך כמו טאמר אביך כי הוא לכם כמו האב והטחוללה והיא האם :

שאל ממני ואתנה גוים נחלתך וארחותך אפסי ארץ : שאל ממני
והוא אמר לי

שאל ממני ואתנה גוים נחלתך כמו שאמר לו ואכרינה את כל אויביך טפניך וטטייתי לך טס כטס
הגדולים אשר בארץ ואמר ויהי ארום עברים לדוד ותהי ארס לעברים לדוד ואמר ויבא טס דוד בכל
הארצות ויי' נקן עמרו על כל הגוים והו טאמר ואתנה גוים נחלתך ואמוזמן אפסי ארץ והם קנות הא
הארץ ואפס וקן קרובים בענין : תרועים בשבט ברזל בבלי יוצר תנפצים :

תרועים
וכן אמר לי על כל הגוים טיקוסו על אמר לי תרועים בשבט ברזל ככלי יוצר תנפצים
תרועים פי הטמרים וכן תרוע ברזל ירוע כהדים וכן תנפצים הוא ענין טבר אבל עם הטמור כי הטובה

מלת ענין ופי' לשון הנהגה מן סולו המסילה כלומר דאיתו המקו ניהא נזכרת זאת המילה היתה הדמות
קול המזמר והראיה לא המצא אותה אלא בזה הספר ובתפלת חבקוק שהיתה שיר כמו ש' כהוב גכ כ' שם
למנצח בגינות :
ואתה יהיה בגו בערי בבור ומרים ראשי :

ואתה יהיה בגו בערי הפך דבריהם שאומר שאין לי תקוה לא בעולם הזה ולא לעולם
הבא הם חושבים ואומר כן ואתה תעשה עמי בהפך ותהיה מן בערי להייליני בעולם הזה ומן בערי
לעולם הבא והכבוד הוא הנפש כמו ויגל כבורי למען יזמר כבוד ומן ש' זכר עומד במקום שנים מן
בערי ומן כבורי או פי' כבורי הפך החלון שהיה בו בדרו . ומרים ראשי שלא אבוש ולא יפלו פני ל'
לפני אויבי אלא אלך בקומטיות ובהרמת הראש וכשתצילנו יכירו וידעו כ' אתה מחלת לי העין בזה ה'
העונש שתענייני :
קל אליהו אקרא ויעני מהר קדשו סלה :

קול אליהו אקרא קול אלי' א"ל שאקרא לו מילה ויעניני עבר במקום עתיד כמו
ויעניני וכמוהו רבים או הוא כמשמעו כי בטומ היה בזה או רוח הקדש הופיעה על לשונו כי והוא נכ
נכון כי כבר פירשנו כי ברוח הקדש נאמרו כל המזמורים וברוב ה' ביאה נמצא זה שהוא מדבר עבר ב'
במקום עתיד שהוא כאילו נעשה הדבר כיון שנאמרה ברוח הקדש : מהר קדשו נוכל לפרש מהר המ'
המוריה אעפ' שלא היה עדין קודש אולי קבלה היתה אזלה כי שם יהיה בית המקדש ומפני זה עלה דוד
בברו במעלה הזית' ומשם התחזה לאל כי משם ארס רואה המקו ההוא או פ' מהר קדשו מהר ציון
ששם הארון או פ' מהר קדשו מן השמים כמו מ' יטכון בהר קדשך :

אני שבבתי ואשנה הקיצות ביהוה יכמבני : **אני שבבתי ואשנה**
טכבתי בבטח ואישן בש

בטלום כארס שאין לו פחד והקיצות ואינני נבהל כארס הישן מתוך חזרה שהוא נבהל בהקיצו כי בע'
בעורו ישן יראה חלומות רעים כמו שחושב בלבו מפרחו ולמה אני בוטר כל כך כי ידעתי כי י"ל יס'
יסמכני כי כן ראיתי בחלום וברדש אני טכבתי מן הנבואה ואיטנה מרוח הקודש הקיצותי על ידי מו'
חושי הארבי כי י"ל יסמכני על ידי נתן הנביא דל כי דוד נסתלקה ממנו רוח הקודש מפני העצבון ו'
והעמר שהיה בו ורוח הקודש אינה שורה אלא מתוך שמחה וכשראה חושי הארבי שמח בו שידע ש'
שהוא יפר לו ענה אמת ופל והקיץ ושירה עליו רוח הקודש ואמר כי י"ל יסמכני על ידי נתן הנביא ש'
שאמר לו י"ל העביר רעאתיך :
לא אירא מרבבות עם אשר סביב שיתי עלי :

לא אירא מרבבות עם כי כל ישראל היו עם אבשלם לבר מאשר היו עם דוד בירושלם
שיצאו עמו ואותם שנתאספו אליו אחר כן : שתי עלי שתי מלחמה עלי או פ' שתי כלחמני וכן
שתי השערה ישיה כמאן גליך :
קומה יהוה הושעני אלהי ב' המלחמה

אויבי לוח שני רשעים שברתי : **קומה יהוה הושעני** **שני מלחמה וכן**
כל קומה אשר בזה הספר וולתי וקומה לעזרתי מה
שהוא מלעיל כי הכת פעמי' רבות הושעני והכית אויבי כן תעשה עמה או פ' קדושו על זאת המלחמה
והוא כמו שפירשנו ויענני מהר קדשו ופי' למי בלתי והוא מכת בזיון וכן שני רשעי שברתי והם אוהט
שהיו אומדין לטרפו והוא על דרך ואשברה מתלעות עול :

ליהוה הישועה על עמר ברבתי סלה : **ליהוה הישועה על עמר**
וכאשר תושיעני אוהה ואמר לי'
הישועה ולא יושע ארס בזולתו . על עמר ברכך שלא שותו עמך במלחמה הזאת :

אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן ועור אמור להם האלה שחשבו אחרים ואם בן שאל פשני ו
 יאמנה גוים כחלקך ואין שאל הכן לאב והלא הוא אלה כמו ויש לו כח בגוים ובאפסי הארץ כמותו
 יאמר קודם שישאל לא היו גם כן גוים נחלתו אם כן קצר כח האלה מתחילה ואם כך גדל כמו חס לא
 יאמר באלה ואם יאמרו לך כנגד הבשר אשר אתה שלחם האלהות הבשר ואמר לבשר שישאל ממנו
 וימן גוים נחלתו לא היה זה כי הבשר לא היה לו מלכות ולא שום שולטנות על גוי מהגוים ואם יאמרו
 לך כי על האמונה אשר נתקבלו אמונתו הנה רוב העולם בין יהודי בין ישמעלים שלא קבלו אמונתו
 בנה הוהיהך מה שתשיב להם בזה המזמור ואהיה תוסף מרעתך כפי אלה הדברים ואם ישאלו ממך פי
 בירדו הפרישו על אחר משה העניס אי זה תבחר או על דוד או על משה כמו שפירשתי לך :

מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו :

מזמור לדוד בברחו

דרשו רבותינו ז"ל כי כשה
 עולה במעלה הזיתים עולה ובוכה אם בוכה למה מזמר ואם מזמר למה בוכה כיון שאמר לו הנביא הנ
 הכני מקים עליך רעה מתוך ביתך אשר שמו עבר או מזמר הוא מבני הבית שאינו מרחם עלי כיון ש
 פיראם שבעו הוא חשב שירחם עליו אמר מזמור ועור אמרו כך אמר דוד יעקב אבינו ברח שנאמר
 ויברח יעקב משה ברח מכ ויברח משה ואני בורח כמוהם הייתי סבור שנתתי ידתי מזה ועכשיו אני
 גולה גלות מכפרת עון אמר זכרתי מטעתי מעולם ואתחנן וזכרתי הראשונים והתנהגת עמי כמו
 שהתנהגת עמי התנחמתי וידעתי כי בברחי נחמתי לי העון התחיל ואמר מזמור לדוד ולפי דרך הפשט
 כי המזמורים לא היו נקראים מזמורים בשעת מעשה אלא על שם שהיו מזמרי בהם בבית המקדש
 וכן בבוא רואה הארץ ויגר לראשון וכן בבוא הזיתים וכן וישמרו את הבית להשיתו וכן הנאמרי על
 לשון הגלות ועל מורדן ירושלם כמו מזמור לאספה אלהים באו גוים בנחלתך וכלם הנאמרים על דוד
 בשעת מעשה שהיה דוד בהם בסכנה אלא לאחר שניצל מכלם היו מזמורים כולם ושבת והוראה לאל
 יאב והנאמרים על הגלות יהיו מזמורים בשבב הגלות ואפשר כי נסמך זה המזמור לאמר לפני
 שפלטתי באו על דוד לעורר על המלוכה ולהלחם עמו וכן אבשלום בנו חשב לקחת המלוכה מיד אביו
 ולהשיתו והוא נצח הכל ונשארו במלכותו ודל שפיר על גוג וסגוג אמרו למה נסמכה פרשת אבשלום
 לפרשת גוג ומגוג שם יאמר לך אדם כלום יש עבר שמור ברבו אמור כלום יש בן שמור באביו
 אלא הנה הכא נמי הנה :

יהוה מה רבו צרי רבים קמים עלי :

אלא הנה הכא נמי הנה :

מה רבו צרי

פי אפי בני נהמך לי לאויב ועשיתי בן אמותי היה עם אבשלום ורוב ישראל שנטה לבם אחרי אבשלום
 והו שטם הכפל רבים קמים עלי וכולם הם קמים עלי ומתעצבים להלחם עמו וטעמי בן גרא שהעז פ
 פניו למרדו ולקלו באבגוסן רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלהים סלה :

רבים אומרים לנפשי

בטבור נפשי כמו אמרי לי אחי וישאלו אנשי המקום לאמרו
 ודומים להם והטעם כי רבים מחמיו ישראל כמו אמתיו ואחרים היו מושבים שלא תשוב המלוכה לו
 לעולם לפיכך היו אחרי אבשלום ומרדו בו והיו אומרים כי אין לו מלך לעולם הבא לפיכך אמר לנפשי
 ואמר אין ישועתה לו אין ישועה לו בעולם הזה כי לא יוכל ליד אבשלום ואין ישועתה לנפשו לעולם
 הבא לפיכך אמר גם כן ישועתה דל ישועה וישועה כי כל כעל תוספת לכפל עניין וכן עזרתה רב עזרת
 וכן תבאנה נפלאהה תבאנה כמו שכתבתי במלך הקדוק מספר מכלול וכן אמר ברש רבים אומרים
 רבים במורה רואה שהיה אב בית דין כמו שכתוב אביר הירועי ואמתיו ואין כאשר ישאל איש ברב
 האלהים מה היו אומרים איפטר אדם ששבה את הכבשה והרג את הרועה והפיל ישראל במרד יש לו
 ישועה אין ישועתה לו באלהים סלה ופלת סלה רוב המפרש אומר שהוא כמו לעולם וכן היא סגורה
 ואה המלה בתפלתנו בזה העניין והמכסר אברהם בע' ואל פירש שהוא כמו אמת ואני אפי כי אינינה

רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ורומו סלה

רגזו עניין פחד כמו ורגזו וחלו פחדו מהאל אם לא הפחדו מסני תפחדו ותרגזו מהאל ואל תחטאו עוד לדרוה אמרי ולמרור בי : אמרו בלבבכם על משכבכם כי הארס על משכבכם ימנע לבו יותר ענין מעסקי העולם ואז תהיה כוונתו זכה ואמר דור כנגד משכבו בלבבכם ורומו וכן נקראה מחשבת הלב אמירה האומרה בלבבך ואמר ורומו סלה רל שתקו וחללו למרור בי כי ידממה עניין שתיקה הרביר והקול כמו וידמו למו עתה דממה וקול אשמע ויש שהוא שתיקה המעטה והתנועה כמו יקס סערה לרממה עני רתרו ולא דמו וידוס השמש דמו עד הגיענו אליכם לאבן דומס ו והדומים להם וסוה הענין הוא ורומו סלה כלומר חללו לכם משכבכם * והרב מורה צדק רבינו משה בן מיימון פי שהפסוק הזה מורה למשכילים המטובים שיכירו האמת ושבח האל בלבב כרי שלא ישיגם טגיאה ברבור ואין זה מענין המזמור :

זבחו זבח צדק ובטחו אל יהוה :

זבחו זבח צדק מאשר הריעותם עד הנה צדיקים אתם כפרה זבחו ל' זבחי צדק שתשובו ולא קזבחו דשעים טכ' בהם זבח דשעים תועבה שישובו לרשעתם אחר הזבחים לעיכך אמר זבחי צדק ובטחו אל ' לא על גבורתכם ועל היוהכס המון רב אלא ב' ז' תבטחו לבדו וקטר הבטח עם מלת אל כמו עם מלת על וכן בטח אל ' בכל לבך ואל תבטחו לכם אל דברי השקר הזה :

רבים אומרים מי יראנו טוב נסה עלינו אור פניך : **רבים אומרים מי יראנו**

אומר עליהם בני איש ואמר עליהם רבים אומרים לכעשי הם מתאווים ואומרים במדרס כי מי יראנו יצוב שיינליח מרר אבטילוס וימות דוד וימלוך בנו והרע שלי טוב להם ומתאווים אותו ואהה ' נטה ע עלינו אור פניך לא כפי מחשבותם ומלת נסה בכרך תחת השין ובהא תחת האלף והוא כמו נסא :

נתתה שמחה בלבי מעת רגצם וחדושם רבו : **נתתה שמחה בלבי**

והנה הם גומלים עלי רעה תחת עובה כי אני היה לי שמחה בלבי כטובתם וזהו מפת דגנס והדומים רבו והם שמחים לרעהי וענין נתתה כענין שאמר בא לטהר מסייעי אותו ודרך טובה היא לארס שישמח בטובה חבריו וההולך דרך טובה האל מסייעו ומרדיכו וזה טעם נתת :

בשלום יחדיו אשבבה ואיש ב' אתה יהוה לבדך לבטח תשיבני :

בשלום יחדיו אשבבה אני הייתי מתאווה טובתם ועדין אעפ שהרעו לי אהאווה שנהיה בטלוי יחדיו אני והם ואז אשבבה ואישן שלא יהיה לי רבר המטריד אותי מהשינה אחר' שהם ישובו לי כי אהה ' לברך כי בטוח אני שתטלים חפצי ולבטח תושיביני עמכם ופ' לברך אתה ' לברך העטה זה וכן בטחוני ולא באמר :

למנצח אל הנחלות מזמור לדוד :

למנצח אל הנחלות כבר פי' טעם הנחלות ושאר מיני הנגון במזמור שלפני זה ורבינו האי ולי' אמלה מלשון נחיל של רבירים ברברי חל רל כי נגונו היה דומה לשריקת הרבירים וזה המזמור גם כן כנגד דוד שהיו לו שונאים בישראל ודול אמרו כי על דואג ואמיתופל אמרו :

אמרי האזינה יהוה בינה הגיגי : **אמרי האזינה**

מה שאניא בפי האזינה ומה שאהבה בלבי בינה לעיכך אמר עם הגיגי בינה ועם אמרי האזינה ואמר הגיגי טן הגה בהכפל טין העוול כמו לחיז קולות טן מזה :

הקשיבה לקול שועי מלכי ואלהי ב' אלהי אתפלל : **הקשיבה לקול שועי**

לְמַנְצַח בְּנִינֹת מִזְמוֹר שִׁיר :

לְמַנְצַח בְּנִינֹת

אָמְרוּ רֹלֵל הַמִּזְמוֹר

הַזֶּה נֹאמֵר בְּשִׁלְשָׁה מִיָּנִי שִׁבְתָּ בְּנִינֹת בְּנִיגֹן בְּמִזְמוֹר וְהִנֵּה נֹאמְרָה כִּי הַמִּנְצַח הוּא אֲשֶׁר הָיָה עַל הַמִּשְׁוֹרָרִים וְעַל יְדֵי הַמִּנְצָחִים הָיוּ נֹאמְרִים הַמִּזְמוֹרִים וְהָיוּ נוֹתֵנִים אֹתָם לַמִּנְצָחִים וְלַמִּשְׁוֹרָרִים וְלֹא הִמָּצָא בְּשׁוֹם מָקוֹם לַמִּשְׁוֹרָר וְלֹא לַמִּנְצַח וְכֵן בְּתַפְסֻת מִחְבּוֹק לַמִּנְצַח בְּנִינֹת וְכֵן כְּתִיב לִנְצַח עַל מַלְאָכָה בֵּית הַשֵּׁם וְכְתִיב בְּכִנּוּרוֹת עַל הַשְּׂמִינִית לִנְצַח וְיֵשׁ שִׁינָה מִנְצַח עַל כָּל הַנִּקְרָא נְגִינֹת וְיֵשׁ עַל כָּל הַנִּקְרָא שְׂמִינִית וְעַם הַכֹּלִים הָיוּ נֹאמְרִים הַשִּׁירִים וְהַנֶּגֶב וְהַנְּגִינֹת וְהַהִילֹת כֹּל אַחֵר לֵאמֹר נְגִינֵינוּ הִידוּעַ אֲנֵלֶּךְ כִּי חֲכָמָה גְּדוּלָּה הִיָּתָה וְהִיא תַעֲזוֹר הַנֶּפֶשׁ הַחֲכָמָה וְהִיא נִחְלָקָה בְּכָל הַחֲכָמוֹת הַתִּינּוֹת וְהַכֹּלִים שֶׁהָיוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לְהַלֵּל הַם נְבָלִים וְכִנּוּרוֹת וּמִצְלִתִּים וּשְׁוֹפָר וּמִצְנִירוֹת וְהָיוּ הַכֹּלִים נִחְלָקִים עַל נְגִינֹת יְדוּעוֹת אֲנֵלֶּךְ יֵשׁ מִהַנְּגִינֹת הַנִּקְרָא עַלְמוֹת כְּמוֹ שִׁכְתּוֹ בְּנְבָלִים עַל עַלְמוֹת וְכְתוּב עַל עַלְמוֹת שִׁיר וְיֵשׁ נִקְרָא נְגִינֹת וְכוּ הִנֵּה הַמִּזְמוֹר וְיֵשׁ מֵהֶם נִקְרָא מִשְׁכִּיל וְיֵשׁ מֵהֶם נִקְרָא מִכְתֵּם וְיֵשׁ שִׁגִּיּוֹן וְיֵשׁ נִחְלָקָה זֶה שִׁגִּינֹת וְיֵשׁ גִּיתִית וְיֵשׁ נִקְרָא מִן הַכָּלִי שְׁוֹרָר וְיֵשׁ עֹגֵב וְיֵשׁ מִיָּנִים וְכֹל אַחֵר מְלוֹךְ בְּנִינֹתָהוּ כְּמוֹ שֶׁהוּא יְדוּעַ אֲנֵלֶּךְ בְּעַלִּי הַחֲכָמָה וּמִצְאָנוּ כְּתוּב וְאַרְבַּעַת אֲלֵפִים מֵהַלֵּלִים לֵאמֹר בְּכֹלִים אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְהַלֵּל וְלֹא נִדְרַע אִם אֲשֶׁר הָיוּ הַכֹּלִים בִּידָם הֵם אֲשֶׁר הָיוּ אֹמְרֵי הַמִּזְמוֹר בְּפִיהֶם אוֹ הִנֵּה יִמָּר הַמִּשְׁוֹרָרִים בְּפִהּ וְכַגֵּדֶם אֲשֶׁר הָיוּ מִנְצָחִים בְּכָלִי וּמִצְאָנוּ כְּתוּב אַחֵר אֹמֵר וְהַלֹּיִם בְּכָלִי שִׁיר לֵאמֹר אֲשֶׁר עָשָׂה רֹדֶר הַמֶּלֶךְ לְהוֹרֹת לֵאמֹר כִּי טוֹב כִּי לַעֲוֹלָם חָסְרוּ בְּהַלֵּל רֹדֶר בִּידָם וְהַכֹּהֲנִי מִמִּצְנֵדִים כְּנָגֵדֶם וְעוֹד כְּתִיב וְהַשִּׁיר שְׁוֹרָר וְהַמִּצְנֵדִים מִמִּצְנֵדִים וְהַמִּצְנֵדִים לְבָרֶם הָיוּ בִּיד הַכֹּהֲנִים כְּמוֹ שִׁכְתוֹב וּבְנֵי אֶהֱרָן הַכֹּהֲנִים יִתְקַצּוּ בַּמִּצְנֵדִים וְשֹׂאֵר הַכֹּלִים הָיוּ בִּיד הַלֹּיִם וְכֵן כְּתִיב וַיַּעֲמֵרוּ הַלֹּיִם בְּכָל רֹדֶר וְהַכֹּהֲנִים בַּמִּצְנֵדִים :

בְּקִרְאֵי עֲנֵבִי אֱלֹהֵי צִדְקִי בְּצִדֵּי הַרְחֵבֶת־לִי

חֲנֻנִי וְשִׁמְעֵי תַפִּילָתִי :

בְּקִרְאֵי עֲנֵבִי

הַנִּכּוֹן טֵנָא' הַמִּזְמוֹר הוּא גַם כֵּן

בְּבִרְחוֹ מַעֲנֵי אֲבִשְׁלוֹם וְאִמֵּר בְּקִרְאֵי עֲנֵבִי אֱלֹהֵי צִדְקִי שִׂאתָה יוֹדַע כִּי עָמִי הִצְדֵּק וְעַם אֲשֶׁר כְּנָגְדִי הַעֲוֹל וְהַחֲמָס וְאַתָּה אֱלֹהִים שׁוֹפֵט עֲלֵינוּ כִּי כָל אֱלֹהִים עֲנִינֵנו שׁוֹפֵט כְּמוֹ שֶׁעִירַשׁ כִּי יֵשׁ אֱלֹהִים שׁוֹפְטִים בָּאָרֶץ וְכֵן נִקְרָאוּ בְנֵי אָדָם הַשׁוֹפְטִים עַד הָאֱלֹהִים יִבָּא דָּבָר טִיבָה וְהַיִּשׁוּ אֲרוֹנוֹ אֶל הָאֱלֹהִים בְּצִדֵּי הַרְחֵבֶת לִי כְּמוֹ תְּרַמֵּיב לִי כְּמוֹ שֶׁעִירַשְׁנוּ בְּנִבְרָאוֹת וְאִמֵּר עַבְדְּךָ בְּמָקוֹם עַד עַתִּיד שֶׁהָרַב כֹּאִילוֹ נַעֲשֶׂה וְכֵן הִיָּתָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מוֹפִיעָה עַל לְשׁוֹנוֹ וְאֹמֵר הַרְחֵבֶת לִי :

בְּנֵי אִישׁ עַד מָה בְּבִירִי לְבַלְמָה הָאֵהָבֹח רִיק תִּבְקָשׁוּ כֹּב סִלָּה :

בְּנֵי אִישׁ

עַד מָה כְּבוֹדִי אִמֵּר כְּנָגְדִי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ עַם אֲבִשְׁלוֹם וְכֵן גַּם בְּנֵי אָדָם גַּם בְּנֵי אִישׁ בְּנֵי אָדָם הַמִּשְׁכָּן בְּנֵי אִישׁ הַגְּדוֹל וְכֵן הִלָּא אִישׁ אֵהָב וְיִי כְּמוֹךְ בְּיִשְׂרָאֵל גְּרַעֲנוֹן בֵּן יוֹאֵשׁ אִישׁ יִשְׂרָאֵל : עַד מָה כְּבוֹדִי לְכַלְמָה כְּבוֹדִי נַעֲשִׂי כְּמוֹ שֶׁאִמֵּר בְּמִזְמוֹר הַקּוֹדֶם רַבִּים אֹמְרִים לְנַעֲשִׂי אוֹפִי כִּיזִידִי טֵנָא' מֶלֶךְ וְאַתָּה מְכַלִּימִים אוֹתִי וּמְבַרִּימִים אוֹתִי מִמַּלְכוּתִי וְהָאֵהָבֹח רִיק וְדָבָר טָלָא יִתְקַיֵּם וְהוּא מַלְכוּת אֲבִשְׁלוֹם וְהוּא כֹּב דָּבָר טֵנָא' לֹא קִיָּמָה כְּמוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכּוּבוּ מִיָּמִיו :

וַדַּע בִּי הַפֶּלֶא יְהוָה חֲסִיד לִי יְהוָה יִשְׁמַע בְּקִרְאֵי אֱלֹהֵי :

וַדַּע בִּי הַפֶּלֶא הַעֲרִישׁ וְהַבְּרִיל וְכֵן וְהַעֲלָה לֵאמֹר בֵּן מִקְנֵה יִשְׂרָאֵל וְכֵן וְכֵן הַבְּרִיל לִי לֹא מִכָּל יִשְׂרָאֵל לְהִיָּתִי מֶלֶךְ עַל דֶּרֶךְ הַבְּרִיל לֵאמֹר אֵל אֵת שִׁבְטֵי הַלֹּיִם וְלֵמָּה כִּי יַדְעֵנִי חֲסִיד וְהַחֲסִיד הוּא מִי שֶׁעוֹשֶׂה טוֹבָה עִם חֲבִירוֹ לַעֲנִים מִשְׁוֹרֵת הַדֶּךְ וְרֹדֶר עָשָׂה עִם כְּמָה בְּנֵי אָדָם לַעֲנִים מִשְׁוֹרֵת הַדֶּךְ שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין עִמּוֹ רָעָה וְהוּא הִנֵּה עוֹשֶׂה עִמָּהֶם טוֹבָה כְּמוֹ שֶׁמִּצְאָנוּ בְּשֹׂאוֹל שֶׁהִתּוֹרָה אֵלָיו וְאִמֵּר כִּי אַתָּה גְּמַלְתָּנִי הַטּוֹבָה וְאִנִּי גְּמַלְתִּיךָ הָרָעָה וְהִנֵּה הוּא הַבְּרִיל לִי לֹא וְנִמְקָ לִי הַמְּלוּכָה אֵין תִּחְשְׁבוּ אֶתֶם לְגִזְלָה מִמֶּנִּי וְלִהְיוֹתִיךָ אִמֵּר וְאִשְׁשִׁי שִׁתְּרָאוֹנִי בַּעֲדָה עֲתֵה תִרְעֵנוּ כִּי לֵאמֹר יִשְׁשִׁי בְּקִרְאֵי אֱלֹהֵי וְיִצְיָאֵנִי מִן הַרְחֵבֶת הַזֹּאת :

וְשִׁמְחוּ בְּלֶחֶם בָּרֶךְ לְעוֹלָם יִרְגְּזוּ וְחָסֵד עָלֵמוֹ וְיַעֲלֶצוּ בְּרֵי אֱהִי שִׁמְךָ :

וְשִׁמְחוּ בְּלֶחֶם חוֹסֵי בְּךָ
הָרִיחַ אֶתְּךָ יִשְׁאָחֶם הַחוֹסֵי בְּךָ וְיַעֲלֹו בְּךָ כְּלוֹמֵד בַּעֲזָרְךָ וְתַעֲסֵם וְתַבֵּן עָלֵמוֹ שְׂדֵהוּיָהּ עֲלֵיהֶם כְּסוּכָה שְׁלֵא
יִזְקוּ לֹהֶם הָאוֹיְבִים וְיַעֲלֹו הָעֵץ וְהַלֹּמֵד בְּשִׁבָּא :

בִּי אֱתָה תִּבְרַךְ צְדִיק יִהְיֶה בַּעֲנֵה רִצּוֹן הַעֲטָרְנוּ : בִּי אֱתָה תִּבְרַךְ צְדִיק

אֲזִי יַעֲלֹו בְּךָ כְּשֶׁתִּבְרַךְ הַצְדִּיק וְהָרִיחַ הַרְשֵׁעַ וְכִנְנָה שֶׁהָיָה עוֹטֶרֶת הָאֵרֶס סָבִיב בְּךָ תַּעֲטֹר הַצְדִּיק בְּרִמְסֵי
וּמִלֵּת תַּעֲטֹרְנוּ סִבְכֵּיךָ קֹל כְּמוֹ עוֹטְרִים אֶת רוֹר וְאֵת אֲנָשֵׁיךָ :

לְמַנְצָח בְּגִזְזוֹת עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד :

לְמַנְצָח בְּגִזְזוֹת

כִּכְרֵי עִירָשְׁנוֹ טַעַם כ

כְּגִזְזוֹת וְשְׁמִינִית וְשִׁמְחָה סִינֵי הַנֶּגֶן בְּמִזְמוֹר בְּקִרְאִי עֲנִינִי וְיֵשׁ מִפְרָשִׁים כִּינּוֹר שֶׁהָיָה לוֹ שְׁמוֹנֶה יָדִים
וְעַל זֶה הַנֶּגֶן כֹּאמֵר זֶה הַמִּזְמוֹר וְהַרְדֵּשׁ עַל הַמִּלֵּה שְׂכִיתָנָה בְּשְׁמִינִית וְהָיָה רָחוֹק וְהַמִּזְמוֹר הַזֶּה אֶעֱשֶׂה
שִׁמְחָה רוֹר עַל מִלּוֹ וְאֶעֱשֶׂה גַם כֵּן שֶׁנֶּלְעַל לִשְׁוֹן כָּל אֵרֶס הַמְרוּכָה בְּמַלְיִים כִּי הִרְבֵּה מִזְמוֹרִים שֶׁהֵם הֵם
תַּפִּילָה וּבִקְשָׁה מִבְּרַס רוֹר לְהִיזָה מִזְמוֹנִים לְכָל מַתְעַלֵּל וְכֵן רַעֲתִי לֹא הַמִּזְמוֹר וְיֵשׁ אוֹמְרִין כִּי וְאֵמֵר עַל
הַגְּלוּת כִּי יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּת כְּמוֹ מוֹלִים וְסוֹכְאִים :

בַּחֲמַתְךָ הַיִּסְרָבִי : יְהוָה אֵל בְּאֶפְרַיִם הַיּוֹדֵי

אֵסֵה הוֹכֵחִי בַּעֲנִי אֵל
בְּאֶפְרַיִם רַל לֹאטְ כִּי שִׁאוּכָל לִסְבּוֹל כְּמוֹ שֶׁאֵמֵר יְהוָה הַנְּבִיא
יִסְרָבִי יָיִן אֵךְ בְּמִשְׁפַּע וְגַז וְאֵל בַּחֲמַתְךָ תִּיִּסְרָבִי כֵּל עֲנִיךָ בְּמִלֵּת שׁוֹנֶת כְּמִנְהַג :

חֲנֻנִי יְהוָה בִּי אִמְלֵל אֵם רַבָּאֵי יְהוָה בִּי נִבְהֵלוּ עֲצָמַי :

חֲנֻנִי יְהוָה בִּי אִמְלֵל אֵם רַבָּאֵי יְהוָה בִּי נִבְהֵלוּ עֲצָמַי

אִמְלֵל תּוֹרָה וְאֶעֱשֶׂה שְׁמִי שֶׁהוּא שְׁמִי
וְכִמְוָהוּ לֵב הוֹתֵל הַטְּהוֹ וְהוּא עֲנִיךָ מִלֵּטָה וְכִרְתָּה כְּמוֹ הַיְּהוּדִים הָאִסְלָלִים יוֹלֶת בְּשִׁבְעָה וְהַדּוֹסִים לֹהֶם
כִּי נִבְהֵלוּ עֲצָמַי רַל הַגּוֹךְ וְאֵמֵר עֲצָמַי שֶׁהֵם יִסְרָבִי אוֹ אוֹמְרִין כֵּן עַל כֹּאֵב הַעֲבָרוֹת :

וְנִפְשִׁי נִבְהֵלָה מֵאֵר וְאֱתָה יְהוָה עֵד מִתִּי :

נִפְשִׁי נִבְהֵלָה מֵאֵר וְאֱתָה יְהוָה עֵד מִתִּי

נִפְשִׁי נִבְהֵלָה מֵאֵר לִפְתִּי וְלִרְאֵתִי שִׁאֲמוֹת מִזֶּה הַמֵּלִי וְאֵת כְּתוּב בְּלֹא הָאֵס כִּכָּה אֵת עוֹשֶׂה לִּי עֵר
מִתִּי עֵר מִתִּי תִרְכָּאֵנִי בְּמַלְיִים וְלֹא תִרְפָּאֵנִי :

שׁוֹבָה יְהוָה חֲלִצָה נַפְשִׁי הַרְשִׁיעֵנִי

לְמַעַן חֲסֹדְךָ : שׁוֹבָה יְהוָה חֲלִצָה נַפְשִׁי

סִלְּרֵנִי וְהֵם מִשְׁפַּח מִלְּדֵעַ חַח
אֵמֵר מִהֵם וְעַיִן טוֹב סִמְרוֹן אֶפְרַיִם עַל מִלְּחָה נִפְשִׁי שְׁלֵא אֲמוֹת מִזֶּה הַמֵּלִי

כּוֹשִׁיעֵנִי לִמְנוֹן חֲסֹדְךָ לֹא בִּמְדָתִי כִּי יִרְעֵתִי אֲנִי מִיִּיב : בִּי אֵךְ בְּמוֹת זְכוּרִי בִּשְׁאוּל

מִי יוֹדֶה לָךְ : בִּי אֵךְ בְּמוֹת זְכוּרִי

אֵסֵה אֲמוֹת לֹא אוֹכֵרְךָ בְּמוֹתִי וְלֹא אוֹרֶה לָךְ
וְאֵסֵה תִרְפָּאֵנִי אוֹרֶה לָךְ לִעֲנִי כָּל כְּשׁוֹ שִׁאוּמֵר חֲזָקִי כִּי לֹא שִׁאוּל תּוֹרֵךְ

מִתִּי יִהְיֶה וְגַז וְאֵמֵר רוֹר לֹא אֲמוֹת כִּי אֲמִתִּי וְאֶכְפֵּר מִעֲשֵׂה יָהּ כִּי הַגּוֹךְ אֲחֵר נִצָּחַת הַנִּשְׁטָמָה כֹּאֵבִי וְהוּא י

יִוָּרֵר הַשְּׁאוּל אֲבֵל הַנִּשְׁטָמָה תַּעֲלֶה וְתִנְחַם לַעֲרֵ בְלֹא הַפְסֵק אֲבֵל תִּנְחַם הַצְדִּיק לְחִיזָה לַעֲשׂוֹת רִצּוֹן הָאֵל

בַּעֲזָרְנוֹ מִי לְהִרְבּוֹת טִכְרֵי הַנִּשְׁטָמָה לְעוֹלָם הַבָּא :

יִצְעָק בְּאַנְחָתִי שְׂתָה בְּבִלְלִי

מִיִּיב בְּמִשְׁפַּח עֲרִיסִי אֲמִתִּי : יִצְעָק בְּאַנְחָתִי אֲמִתִּי

בְּאַנְחָתִי כִּי אֲנִי

וְאֵן אֹנֶךְ לִהְיוֹת קִשְׁבָּת כִּי הוּא פּוֹעֵל יוֹצֵא וְכֵן כְּתִיב לִקְשֵׁי לִחְכָּמָה אֹנֶךְ תִּקְשִׁיב וְהַמֶּלֶךְ נִקְשְׁבָת עִם לִמָּו
רַעֲבֵי אֱלֹהִים וְאֵם בֵּית וּפְעֻמִּים בְּלֹא קִשְׁרֵי אֹתָהּ כְּמוֹ הַקִּשְׁבָּתִי וְאִשְׁמַע הַקִּשְׁבָּתִי רַבְרֵי מִלְכִּי שְׂאֵתָה מִלְכִּי עַל־ו
וְאֵנִי יוֹעֵק אֵלֶיךָ כְּמוֹ שִׁיבוּעִקִּים אֶל הַמֶּלֶךְ וְהַלֵּה אֹתָהּ שְׁתוּשִׁיעֵנִי מִהַמְדַּעִים לִי כִי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלֵּל וְלֹא לִ
לְמוֹשִׁיעַ אֲמַר כִּי אֵין בְּלֹתְךָ :
יְהוָה בּוֹדֵךְ תִּשְׁמַע קוֹלִי בִּקְרֵי אַעֲדִיר לְךָ וְאַצְמָה :
כִּי בִבְחַר עֵת הַתְּפִלָּה טָרַם שִׁיעֻסּוֹק אֲרַם בַּעֲסָקִי הַעוֹלָם בְּקִרְי
אֲנִי וְךָ לֵךְ תְּפִלָּתִי וְאַצְמָה וְאוֹמִיל לְךָ שְׁתַּחֲוֶה לִי טַחֲלֵה וּבִקְשָׁתִי :

כִּי לֹא אֶל הַפֶּז רִשְׁעֵי אֹתָהּ לֹא יִגְדֹרְךָ רִעַ :
כִּי לֹא אֶל הַפֶּז רִשְׁעֵי אֹתָהּ לֹא יִגְדֹרְךָ רִעַ :
לִפְנֵי הַפֶּז לֵךְ כִּי יִדְעָתִי כִי לֹא תִחַפְּזֶנּוּ בְּרִשְׁעִים אִם כֵּן לֹא תִחַפְּזֶנּוּ בְּאוֹיְבֵי כִי הֵם אֲנִשִּׁי רִשְׁעֵי וְאֵנִי מִיִּצְהָ
שִׁיבֵנִי מִהֵם כִּי תִחַפְּזֶנּוּ בִּי וְלֹא בָהֶם : לֹא יִגְדֹרְךָ רִעַ לֹא יִגְדֹר עִמָּךְ וְכֵן גְּדִלְתִּי כְּאֵב גְּדִל עִמִּי וְרַבִּים
כִּי רִשְׁעֵי רִעַ אֵין יִהְיֶה רִעַ שֵׁם דָּבָר כְּמוֹ רִשְׁעֵי שׂוֹכֵר :
לִנְגֵר עֵינֶיךָ שְׂנֵאת בִּלְעֵלִי אֹת :

לֹא יִתְצַבּוּ הַוֹּלָלִים לִנְגֵר עֵינֶיךָ עֲנִיין הַוֹּלָלִים
הוּא פְעֻמִּים בַּעֲנִיין סְכֻלֹת כְּמוֹ וְיִתְהוֹלֵל בִּידָם אֲמַרְתִּי מִהוֹלֵל וְהַרְוִמִים לֵהֶם וְמוֹזֵה הַעֲנִיין הוּא לֹא יִתְצַבּוּ
הַוֹּלָלִים לִנְגֵר עֵינֶיךָ כְּמוֹ שֶׁאֲמַר שְׂנֵאת כָּל פּוֹעֵלִי אֹתָן אֲעַפֵּכ גִּרָר אֲמַר יִכְלָלֵם כִּי הַרְשַׁע אֵינִי מִדְּרַךְ הַרְשָׁה
וְהַחֲכָמָה וְכִי לִנְגֵר עֵינֶיךָ כְּאִדָּם הַשׁוֹנֵא לְאַחֵר שִׁלָּא יִרְצֶה לְהַבִּישׁ בַּעֲנִיו :

הָאֲבֵר רֹבְדֵי מִבְּאֵישׁ דְּמִים וּמִרְמָה יִתְעַב יְהוָה :
הָאֲבֵר מִלְּעִינֵי וְכֵן אִישׁ דְּמִים וּמִרְמָה יִתְעַב יְהוָה :
וְאֵנִי בְּרֹב חֲסָדֶךָ אֲבֵר בֵּיתְךָ אֲשֶׁתְּחַוָּה :
אֶל הַיֵּבֶל קִדְשְׁךָ בִּירְאָתְךָ :
הֵם נְמַאֲסִים בַּעֲנִיין
אֲכַל אֲנִי אֲתִיב לַעֲנִיךָ וְלַעֲנִיךָ וְאֲבֵר בְּחֶדְךָ בְּרֹב חֲסָדֶךָ שְׂאֵנִי מִקֹּדֶם
מִמָּךְ וְאֲשֶׁתְּחַוָּה אֶל הַיֵּבֶל קִדְשְׁךָ בִּירְאָתְךָ שֶׁהִיא עַל פְּנֵי וְכִי אֶל הַיֵּבֶל כִּי הַמִּשְׁתַּחֲוִּה לֹאֵל יִשְׂרָאֵל הַיֵּבֶל וְכִי
הַקֹּדֶשׁ מִגִּמְתּוֹ וְכִי יִשְׁתַּחֲוִּה לֹאֵל וְכִי בֵיתְךָ וְהַיֵּבֶל קִדְשְׁךָ הוּא הַבֵּית שֶׁהִיא בּוֹ הָאֲדָרָן :

יְהוָה צַחֲנִי בְּצִדִּיקְךָ לְמַעַן שִׂירֵי הַיִּשָּׁר לְפָנֵי דְרָבִי : יְהוָה צַחֲנִי בְּצִדִּיקְךָ
זֹאת הִיא תְּפִלָּתִי אֵלֶיךָ שֶׁתִּנָּחֵנִי בְּצִדִּיקְךָ כְּלוֹמַר שֶׁתִּשְׁמָעֵנִי לֵלֶכֶת דְּרַךְ יִרְקָה וּמִשְׁפַּעַת וְתִנָּחֵנִי בָּהּ שִׁלָּא
אֲכַשֵּׁל לְמַעַן שִׂירֵי שִׁלָּא יִשְׁמָחוּ לִי בְּהַכְשָׁלִי : הַיִּשָּׁר לְפָנֵי דְרָבִי וְשִׂירֵי כְּמוֹ אוֹיְבֵי וְהוּא מְגֻזֶּה אִשׁ
אֲשִׁירֵנִי וְלֹא קְרֹב לִפִּי שֶׁהוּא מִבֵּית לְדָעָה כְּמוֹ וְהִיא שְׂאוֹל עֹוִיין אֹתָהּ דָּרֹר וְזֹאת הַתְּפִלָּה לְהַכִּילֹ מִשְׁגִּיאוֹ
הַמְזֻרְנוֹת כְּמוֹ שֶׁאֲמַר מִנְּסִתֹתָיִךְ נִקְיִי גַם מִדְּרִים מִשׁוּךְ עֲבָרֵךְ הַיִּשָּׁר בֹּא בְּהַנְעֵת הַיּוֹד פֹּא הַפּוֹעֵל שִׁלָּא כִּ
כְּמִנְהַגִּי כִּמִּי הֵפֵא וְכִמְוָהוּ הִיבֵא אֹתְךָ וְהַכְּתוּב הוּא בּוֹיֹר עַל מִנְהַגִּי כִּמִּי הֵפֵא וְכֵן בַּעֲתָת עֵין הַפּוֹעֵל כְּמוֹ הַכִּ
יִנְחָה יְהוָה גְּבוּרֶיךָ .
בִּי אֵין בְּפִיחָה נְכוֹנָה קִרְבָּם הוּת קִבֵּר פְּתוּחַ גְּרוֹנָם לְשׁוֹנָם
יְחִלִּיקוּ : בִּי אֵין בְּפִיחָה נְכוֹנָה הוּא שֶׁעֵס לְמַעַן שִׁירֵי כְּהֵם אֲנִשִּׁי שְׂאֵי

בִּפְי אֲחֵר מִהֶם נְכוֹנָה אֵלֹא מִרְאִים עֵצָמָם בְּפִיהֶם כְּאוֹהֲבִים וְקִרְבָּם הוּת כְּלוֹמַר רַעוּת מוֹשְׁבֵי בְּלִיבָם קִבֵּר
פְּתוּחַ גְּרוֹנָם כִּי מִי שִׁלָּא יִשְׁמֹר מִהֶם וְיִשְׁמַע אֹתָם שִׁימְלִקוּ לְשׁוֹנָם וּמִדְּבָרִים מְלָקִים וְנִרְאִין כְּאוֹהֲבֵי
יִפּוֹל בְּקִבְרָם וְהוּא מִתְּשַׁבּוֹת לִבָּם שֶׁהוּא לְרַע וְפִנָּה הַדְּבָרִים לְגִדָּרָן כְּמוֹ רֹמְסוֹת אֵל בְּגִדָּרָם כִּי מִקִּמָּה הֵא
הַאֲתִירוֹת יִאֲמְרוּ בְּגִדָּרָן גַּם כֵּן הַרִיבֹר תִּמְלִילוֹ מִהַגִּדָּרָן כִּי הַקּוֹל יִבֵּא מִהַגִּדָּרָן וְיִגְדִּמוּ הַרִיבֹר לִפְנֵי גַם לִפִּי
שֶׁהַגִּדָּרָן פְּתוּחַ אֶל הַקִּרְבִּים שִׁירֵמָה אֹתָם לְקִבֵּר אֲמַר גְּרוֹנָם וּמִלֵּת נְכוֹנָה תוֹאֵר לְנִקְבָה וְהַמְתּוֹאֵר מִסֵּר וְהִי
אֲמַרָה אוֹ רַבָּה וְכֵן מֵאֲכָלוּ בְּרִיאָה כְּעֵדֵר הַקְּצֻבוֹת יַעֲנֶה עֲזוֹת וְהַרְוִמִים לֵהֶם .

הָאֲשִׁימָם
אֱלֹהִים יִפְלוּ מִמִּזְעִצְתָהֶם בְּרִב פְּשַׁעֵיהֶם הַרִיחֵמוּ בִּי מְרוֹבֵךְ : הָאֲשִׁימָם אֱלֹהִים
יִשְׁמַע מִפְּרִשְׁן מִלְטוֹן טַמְטָה אֲשִׁם וְטַמְטָה בַּעֲנִיין אֲמַר וְיִתֵּן לְפָרְטוֹ אֲשִׁם וְפִי' הָאֲשִׁימָם בַּעֲנֵתָם כְּלוֹמַר
שִׁלָּא יִתֵּן וְלֹא יוֹרֵם לֵהֶם מִה שֶׁחֲשִׁבוּ לַעֲשׂוֹת עַל־זֶה הוּא שְׂאֵי יִפְלוּ מִסּוֹעֲצוֹתֵיהֶם וְכֵן בְּלִטוֹן אֲשִׁם
כִּדְרָךְ וְלֹא יִשְׁטָא כִּי מִדּוּ בֶן בְּשִׁנְאוֹתָם אוֹתִי וְאֹתָהּ צוּרָה עַל־לִפְיוֹת מִלְכִּי וְהֵם מִדּוּ אֹת דְּבָרֵי מַעֲנִי מִרְיָתָם
י :

וזה הוא מה שהיה מעורר את גמלתי שולמי רע אם יש עול בכפי אם עשיתי בידי רע לאדם בעול ובחמה
אם גמלתי שולמי רע ואחלצה צוררי ריקם : אם גמלתי שולמי

מי שהיה עמי בשלום גמלתי רע כמו שהוא עושה שהייתי בטלום עמו ומתנו ונלחם מלחמותיו והוא ג
גומל לי רעה תחת טובה : ואחלצה צוררי ריקם לא רי שלא גמלתי שולמי רע אבל חלמתי מי שהיה צו
צוררי ריקם ובמינס הייתי מציל אותו כמו שהציל שאול מיד אבישי שהיה הורג אותו אם לא מנעו ש
שאמר אכנו נא במחית ובארץ פעם אחת ולא אשנה לו וכן כשהיה במערה נאמר וישמע דור את אכ
אנשיו ברברים ולא נתנם לקום אל שאול ויו ואחלצה צוררי ריקם כמו ויו ועברך באו לטבור אוכל :
ידרך אהב נפשי וישג רמס לארץ חיי ובבדי לעפר ישוב סלה :

ידרך אהב נפשי המלה הזאת היא מורכבת מפעלי הקל ומפעל הדגוש כי מן הקל יאמר
ידרוך ומן הדגוש ידרך וההרכבה המלה הזאת משניהם ופעם ההרכבה אומר כי האויב ידרפנו לאמר
שיאמר לאמרים שידרפנו כך שאול היה דרפו ומדרפו לישראל ואמר נפשי כי לא ידרפני לאמריני ב
במאמר אלא להמיתני כמו שרמה כמה פעמים להרגי בידו וישג וירמוס לארץ מיי ואם ישיגיני ירמוס
לארץ מיי כי לא יניחני שלא יהרגני : וכבודי לעפר יטכן סלה וכבודי הוא נפשי ומחשבותי שישכון
כבודי לעפר ואעפ' שהנפש לא תשכן בעפר במות האדם הוא על דרך מטל כמו דבקה לעפר נפשי או
לפי מחשבת האויב כי לא יחשוב שיש לנפשי תקומה אחר המות כי יחשביני שאני רשע ואיש דמים ו
ומלת סלה פרטתיה שהיא הרמת הקול בניגון ואין לה טעם בעניין שהיא בו ואיני צריך לערש אותה ב
בכל מקום : **קומה יהוה באפר הנשא בעברת צוררי ועורה אלי משפט**

צדית : **קומה יהוה באפר** קומה מלרע הטעם במס אומר קומה יי .
באפך על הרורפים אותי לקחת נפשי : הנשא בעברות צוררי בעברך עליהם
כמו שאמר באפך או פירשו בעברות שיש לצוררי עלי הנשא אתה עליהם והצילני מידם ועורה אלי
משפט צדית עורה אלי במשפט אשר צדית עלי והוא משפט המלוכה :
וערת לאומים תשובך ועלית למרום שובה : **וערת לאומים תשובך**

אמר ערת בכלל יאמר לאומים בפרט ערת היא ערת ישראל הכוללת אותם כולם לאומים הם שנים עשר
שבטי ישראל ונקראו לאומים גויים עמים כמו שאמר יצחק ליעקב והיה לך גויים עמים וכן אמר האל לי
ליעקב וקהל גויים יהיה ממך הנה תראה כי קורא אותם גויים ועמי כנגד השבטי וקורא אותם קהל וערה
כי השנים עשר קהל אחד וערה אחת ואילו היה אומר לאומים על אומות העולם לא היה אומ' וערת כי
לא יכלול אותם ערה אחת כי כל לאס ולאס ערה בפני עצמה על כן ~~הנפשי~~ שטערטיך העסוק על יש
ישראל ~~הנפשי~~ שטערטיך העסוק על יש ~~הנפשי~~ שטערטיך העסוק על יש ~~הנפשי~~ שטערטיך העסוק על יש
~~הנפשי~~ שטערטיך העסוק על יש ~~הנפשי~~ שטערטיך העסוק על יש ~~הנפשי~~ שטערטיך העסוק על יש ~~הנפשי~~ שטערטיך העסוק על יש
מחשבותי על רבר שלא היה דונה ועור כי רוב המזמור דבר על אגף אחד ~~הנפשי~~ שטערטיך העסוק על יש
לישראל כי דור נמשח למלך והוא יורע גם כן כי על פי משה שמוא' ובמקום שנמשח הכידו הכל
כי לא עשה שמואל דבר מרעתו כי בבא אליאב הגדול מאמיו ואמ' אך נגד יי משימו שהיה סבור כי
הוא היה המלך עד שבא הקטן ואמר לו האל קום משימיהו כי זה הוא אם כן רוקח אמרי דור כרוקח אמ
אמרי האל והסובב אותו להפשו כסובב האל יתברך ומפני זה אומר תשובך על דרך שאמר הנביא כי פ

אני נאמת ורואג על חליי ובוכה עד שאשמה בכל לילה כי בלילה יבדח חליי ויאנח ויבכה על חליי או יב
יבכה בלילה שבני ארס ישינים ואין רואה אותו והנה הוא יגע מהאנחה ומהבכי ומה שאמר אשמה וא
אמסה הוא על דרך גזומא והשלגה ופי' אשמה מן כאשר יערש השומה לטמות או מתרגום וירמץ ואס
ואסמי ופי' אמסה מן המסיו את לב העס ותמס כעס מסורו אלה הס סמתי הלמד מבניין הפעיל ויש פ
מעליהכפל מזה העניין רבים כמו המסו את לבניו וימס לבב העס :

עשישה מבעס עיני עתקה בבל צוררי : עשישה מבעס עיני עשישה מגזומת
עש יאכלס כאילו אמר רחבה והטעם שאני בוכה מן
הכעס שאני כועס על אויבי השממים לחליי ופי' עתקה מן רצור יעזק ממקומו ועשישה ועתקה על דרך
השלגה וגזומא ופי' בכל צוררי ויש מפרשי עתקה שכתבישנה כמו תרגום ישן עתיק :

סורו ממני בל פועל אן **שמע יקול במי :** **סורו ממני בל פועל אן**
במיותו ממליו אמר זה או במליו
ומרבר על העתיד בלוח הקודש וכל ארס המתפלל בזה המזמור יוכל לומר זה כי בטומ הוא כי האל ישמע
תפילתו אס יתפלל בלב נשיב וטרכה :

שמע יהוה תפילתי יקח כמו לקח ושעס יקח בזאת העת ובכל עת תפילתי אליו יקבלנה ברצון
יבשו ויבהלו מאר בל ארבי יבשו רגע :

יבשו ויבהלו מאר בהרפאי יבוסו כל אויבי שהיו מקוים מיתתי ישובו יבשו רגע כשיראו
טלא עלהם מחשבתם ישובו אלי להיות בשלום עמי ובאותו רגע יהיה להם בושת מסני :

שגיון לדור אשר שר ליהוה על רברי בוש בן ימצי : **שגיון לדור** כבר
ביארנו כי שגיון אחר מסיני

הניגון וכן אמר בהפילה חבקות על שגיונות ורזל אמרו כי המזמור הזה נאמר על טאול וקראו כוש ל
לפי שהיה יפה כמו האשה הכושית דמתרגם איתתא טפירתא וכן דעת כל המפרשי ונאמר כי קראו כ
כוש מה כושי זה אינו משתנה בעורו כך טאול לא היה משתנה בשנאנו אל דור ועל הדרך הזה נאמר
היהפוך כושי עורו ונמר חברבורותיו גם אהס לא תוכלו להטיב לסורי הרע והמכס ר' אברהם בן עזרא
ול הרמיק זה הפי' כי אמר היאך יאמר זה על משיח יי' הנה יחבל און ואמר כי אחר שבני בנימן היה ש
טהיה טונאו ושמו כוש ואין טענתו טענה שיאמר על טאול הנה יחבל און ולמה לא יאמר כן והנה
אמר לו דור בפניו מרשעים יאמר רשע ואמר לו ונקמני יי' ממך ובריש לפיכך כינה שמו כוש לפי
טכס גם במדעך מלך אל תקלל ונכון הוא הרשע הראה אתה טהכל טוים כי על טאול נאמר זה המזמור
למר המערש הנזכר ומה שיאמר על רברי טאול לפי שרברים ועניינים רבים היו לו עמו ועשמים רבות
מטב להרגו כמו שכתוב ומילה בהיתמהנו עמו מטב להפילו ביד פלשתים אמר כן מטב להמיתו בביתו
ופשיה עומר לעניו היה מטיל לו התניה כמה פעמים ואמר שנקרר ממנו גם כן פעמים רבות :

אלהי בר חסיתי הושיעני מבל רדפי והצילני : **אלהי בר חסיתי**

בן חסיתי ולא בעזרת ארס
לכן הושיעני מכל רדפי הנכסמים עם טאול . **בן יטרף באריה בפשי פורק**

ואין מציל : **בן יטרף באריה** זה לא יאמר על אויב אחר שהיה לו לדור

אלא על טאול שהיה מלך ועליו יאמר פורק ואין מציל ואומר כאריה
כי הוא גבור טבמיות ונקרא מלך עליהם ואס יטרף אן מציל ופורק מעניין ושרקת עולו :

אלהי אם עשית זאת אם יש עול בבני : **אלהי אם עשית**

אס זאת עשיתי פה טהוא עושה וזה

בו הוא יפול בו הנכבא שימות שחול במרב ואמר ויפול עבר במקום עתיד כמו שפירשנו :
 ישוב עמלך בראשו ועל קרקרו חמסו ירד : ישוב עמלך בראשו
 חקרו שהיה עושה ברדו אחרי ישוב עמלך
 בראשו : ועל קרקרו חמסו ירד : אורה יהוה בצדקו ואמרה שם יהוה עליה :

אורה יהוה בצדקו ואז אורה יי כפי צדקו שעשה עמי ואמרה שם יי עליה
 כשהוא עליה על הכל ומוטל בכל ויעשה ביערים כחפני :

ח למצוה על הגזית מזמור לדוד : למצוה על הגזית

כבר פירשנו כי גזית ממיני הנגון ויש אומרים כי כשהיה דוד בגת אמרו ויש אומרים כי נתנו לבני ע
 עובר ארוס הגזית והמזמור הזה הוא הלל ושבת והדאה לאל וספר גבורתו .

יהוה ארוננו מה אריר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים :

יהוה ארוננו מה טעמה הוא ארון הנוצרים העליונים והתחתונים : מה אריר שמך
 בכל הארץ כמו מה אריר אלה כי שמו הוא והוא שמו שם בן ארבע אותיות שאיננו שם תואר והוא א
 אריר בכל הארץ רל גבורתך נראית בכל הארץ בין בישוב בין במדבר בין בים בין בכל הארץ נראית ג
 גבורתך אבל ההוד הגדול והכח העצום נראה בשמים כי הארץ רבה קטן כנגד השמי' והיא כנקודה בתו
 העגולה ופלת תנה הוא מקור במקום נותן כי ששמשים במקום עבר כמו ילדה יעזוב כמו ועזבה ואמר
 וילתו וכן במקום עתיד ובינוני כמו שיבא לנו בספר מכלל במלך הדקדוק וענין העסוק בן מה אריר ש
 שמך בכל הארץ ומה אריר טעמה נותן הודך על השמי' ופי' מלת הוד הכח וההדר ויש לפרש אשר תנה
 הודך על השמים טעם למה אריר שמך בכל הארץ רל בעבור אשר נותן כח בעליונים להנהיג התחתונים
 כי מאדך וכל אשר בה הימים וכל אשר בהם הכל בהנהגת העליונים :

מפי עוללים ויונקים יסרת עוז למען צודריך להשבית אויב ומתקם :

מפי עוללים ויונקים תמלך הנפלאות אשר בארם אמר יוצאו לאור בעולם הוא היציקה
 כי צריך האדם להודות הבורא ולהכיר כמו ויקלחו מים מעשיו הנראים בשמים ובארץ ומתכונת גופו
 שנברא מטיפת הדם אשר התפך לים ומשם יגדל מעט מעט עד שיטהלמו איבריו ויצא לאור העולם
 וכבר זכר בזה המזמור יי מקדשנו ותרע וסוה המזמור אמר מתמלאת יארתו לאור העולם ובמציאותו נכ
 כי יצא נפלאות הבורא ומסרו על האדם לפי אמרי יסרת שהיכור תמלאת הבנין בן היציקה תמלאת ההברה
 במסר הבורא על האדם אמר יארתו לאור העולם שעשה לו הקבה נקב בשמים כענין נקב ממש דקה לא
 יותר רחב מכך שאם היה יותר רחב זרוס המלך בלא טיף ויבוא לתוך פיו יותר טיף הצורך עד שיימנע
 בו ואם יהיה יותר דק ממה שהוא יכבד הטיף על הילד ויכאבו שפתיו אלא הכל בשיעור ובמדה והפליאו
 משאר המינים שנקו לאמו דדים במקום בינה כמו שאמר חזל לעיכך אמר מפי עוללים ויונקים יסרת עוז
 שיכול להכיר האדם כי הכל בכונת מכון לא כמו שאמרו אויבי יי כי הכל בשבע ובמקרה בלא הנהג
 מנהיג וכונת מכון זוהי שאמר להשבית אויב ומתקם ואעפי' שזה המסר גם כן בבהמו ובמיות באדם
 נקו האל בינה להכיר מעשה האל ולהודות לו ולשבחו על הכל וכולם נבראו לתועלתו אם כן עליו להוד
 להתבונן ולהכיר מעשה האל ולהודות לו על הכל והמסר ר' אברהם בן עזרא פירש בעבור היות האדם
 נכבד מכל נבראי משה אמר כי מעת שימל הנער לדבר וזה טעם מפי עוללים או המל מאכונתו לקבל כח
 הנשמה עד שהטבל בטקל דעתה כח בוראה כי תתחנן הנפש יום אמר יום וזה טעם יסרת עוז וטעם

הנוגע בכס כוונת בבת עינו ומה שאמר ועליה למרוס טובה כמו שאמר קוסה והנשא והכל דרך מל
כי כשיעבור על פטע הארס כאילו ידר ממקום יכולתו וממכון מטעמו וכאשר יפד עונו ויטענו
פאלו יקום וינשא וישוב למרוס למקום המטעט וכן כאשר בנקמת פרעה כי גאה גאה :
יהוה ירח עמים שפטני יהוה בצדקתו ובתומי עלי :
יהוה ירח עמים

הם ישראל כמו שפירשתי לאומים ופי' דין שינקת דיני מהם והו' שאמר טעני י' כסדקי וכחמי' עלי
כי אני אין בי עון ולא חט חטאתי להם כר' שיטנאו אותי ולא אמר על כולם אלא על הרעים שבהם ש
טהיו טונאים את דור במינס ועליהם אמר יגמור נא רע דשעים כי רוב ישראל היו אוהבים את דור כי
הוא היה המרביא והמביא בהיותו עם טאול וטוכרתי היו בדרעם אמריו במינס טאול גם מטבט בניסן
היו רבים אוהבים אותו כמו שכתב ברברי הימים טבאו אל דור לנחלק :
יגמור נא רע רשעים וחסדך ובוהן לבות וכליות אלהים צדיק מגיז עלי

אלהים מושיע ישרי לב : **יגמור נא רע רשעים** אמר טהרע טעושים
וטמוטבים הרשעים יגמור אותם ויכלה אותם ותכונן צדיק
והצדיק תכונן דרכו וטמטבו ותסייע אותו ואמר זה על עצמו ועל הצדיק' טהיו בישראל ובנותן ליבות
וכליות אלהים צדיק הוא שהוא בותן ליבות ויורע ממשבת הארס הוא יורע הצדיקים והטועים כי הרבה
בני ארס מראים עצמם טובים ואינם כן והוא אלהים צדיק רל טועט בצדק וינק לכל אמר כפי רכיו ופי
וטמטבותיו כי הוא יורע הכל מ'גי' על אלהים היה לו לומר טגיני אלהים מהו על אך כי טבטמי וטטע
וטטעני הוא אלהים שיהיה טגיני שהוא מושיע ישרי לב : **אלהים שופט צדיק**

ואל זרעם במליות : **אלהים שופט צדיק** כמו טטעני י' ב' צדיק
פי' אלהים שופט הצדיק כסדקו והרשע כרשענו והו' שאמר ואל זרעם
בכל יום כלומר טופט הצדי' וטטעט מי טהוא זועט אל בכל יום כי לא ישוב מרשעו והו' שאמר אמריו
אם לא ישוב אם במקום כי כמו אם יהיה היובל טהוא במקום כי או כאשר ובכל יום רוצה לומר תמיד
וזה היה זועט טאול לאל טהיה טבוה טעטה האל ורברו כי הוא יורע כי דור על פי י' נטטח לסלך א
אמריו והוא היה דורק אמריו כל יום להדקו הנה היה מוטב בכל יום לבטל רבריהס ועוד טהיה דור נקי ו
ולא טטא לו והיה רוצה לטפוך דס נקי ועוד טטטטע מי י' טלא יטיתנו וטכל אלה היה ראוי להקרא
זועט : **אם לא ישוב חרבו ילטוש קשתו דרך ויביננה :**

אם לא ישוב כבר פירשנו והורבק למעלה ואמר כי לא ישוב מרשעו ומרבו לטוש להטיתני
קשתו דרך ויכוננה לירות בי כלומר קרוב אני אל המות בכל יום כפי טהוא עומד כנגד הקטת הדרכה
ולא הבז בלי מות חצו לדולקח יפעל : **ולא הבז בלי מות** לו ולדולקח
טמו אמרי הכין ועל מדיס וכלי מות להרגיני ויש
טפריץ ול' לנפשו כלומר המדיס טהכין לו לנפשו הם כי הוא ימות בק ודולקחס כמו פי דלקח אמריו :
הנה יחבל און והרה עמל וילד שקר : **הנה יחבל און** ירטה
טמטבות הלב להרוץ וכשי'טאן בפה או
בטטטה דוטין לחבל האטה וללדה דטיון הרבור הוא החבלים ודטיון המעטה הוא הלדה ואמ' כי רבר
האון טעיו כי יטטטנו בלבו וי'טאינו למעטה ואון ועמל וטקר ענין אחר אלא טהמלח טונות :
בור ברה ויחם יחם : **בור ברה ויחם יחם** ככל
ענין במלח טונות ואמר כי הוא כרס בור להט ל'ט

להורות כאשר כלה לספר המסר שעשה לארס והיכולת שנתן לו על הכל והוא קטן ונבזה כגד ברית מ
סעלה שהוא משהתק עמהם בטיכל שב להורות ואמר יי ארוננו :

למנצח עלמות לבן מזמור לדוד : למנצח עלמות לבן

אמרו רוב המפרשים כי אמרו דוד על אחר מאויביו שמה שהיה מנסיכי הנריס ולחץ את ישראל וטמו
לבן ובמותו אמר דוד זה המזמור ויש אומ' כי לבן העוך הוא נבל ואמר כי כשמה נבל הכרמלי אמר דוד
זה המזמור והוא רחוק מאד כי ענין המזמור מדבר על ארס שהרע לישראל ונבל לא הרע לשום אדם
אלא שהיה כלי ממנוני ויש אומדין כי לבן כמו ביור והוא גלית שנקרא איש הבגדים וכאשר הרגו דוד
אמר זה המזמור וארונ' אבי זל כתב כי על גלית נאמר זה המזמור אבל הוא פי לבן למשורר שטמו בן
כמו שכתוב ברברי הימים ועמהם אמיהם המשינים בן ויעזאל ושמו בניות ופי עלמות שהוא שתי סלות
כמו מלה אחת מן עלמות שיר וכמוהו שתי סלות וענינו מלה אחת עגלה יפיעה יפ' פיה שקמ קומ וא
ואפי' שנפחמה למד לבן ולא כן המנהג על שם ארס שלא האמר ליצחק לידותו שלא הבוא על סס ה
העצם הא הדיעה אעפכ בא הדיעה להורות כי על בן המשורר אמר כי אט היה אומר בשווא לא היה כ
נכר כי על המשורר אמר שטמו בן מכל מקום ענין המזמור נכון הוא לפרשו על גלית הפלשתי :

אודה יהוה בכל ליבי אספרה כל נפלאותיו . אודה יהוה בכל ליבי

בכל ליבי כי השועה גדולה היתה לדוד לישראל מות גלית מפני זה אמר בכל ליבי אספרה כל נפלאותיו
כי על פלא אחר יספר ארס הפלאים האחרים שעברו כמו שכתב זכר עשה לנפלאותיו :

אשמחה ואעלצה בר אומרה שמך עלי : אשמחה ואעלצה בר

כי בך בעמתי בבואי למלחמה עמו ואני נער והוא איש למלחמה עליון כי אתה נעלית על הכל לטקד
גבורת הארס : בשוב אויבי אתה יבשלו ואבדו מפניך :

בשוב אויבי אתה כי כל מערכות פלשתים כמו ושבנו אמור כמו שכתב כי מה גבורת
וינוסו : כי עשית משפט דיי ישובת לבסא שופט צדק :

כי עשית משפט אהה נלחמה בעבורי כי נס גדול היה שבאה האכן בסדמו והוא היה כולו
לבוש ברזל ובאה על מקן מגולה שהיה לו במינמו ישובת לבסא ישובת בכסא המשפט אהה שופט
צדק לקחת משפטך ממנו שהיה ממך מערכות אלהים מייס ולמד לכסא במקום בית וכן למד לעניהם ל
למד כמו במרוב הלגה לנעני כמו בפעני :

גערות גוים אבדת רשע שמם מחדת

לעולם ועד : גערות גוים אבדת רשע גערה הקטורה בלא בית לטק
השחתה וכן גערה גוים גער חת קנה הנכ' גועד לכס את הודו ואמר גערה גוים
הס הפלשתים אבדת רשע גלית הפלישת' שמם מחדת על המותים במלחמה אמרו טי' ויעלו חללי פלשת'
לעולם ועד עניינה אורך הזמן יוהר מעולם ובלא סק פסוק הוא בשתת בלא אהתנ כמו ואל לעד נזכור
קין ובאתנח הזאת ידעת מנ' ער ובסוק פסוק לעולם ועד בס' וול :

האויב תמו חרבות
לנצח ועדים נהש אבר זכרם המה :

האויב תמו חרבות ההא בא הקריאה כמו הקהל חקה אמת לכס מרד אהם דוד רבי לשי

לשון יורדיך לבעל רברי המכתישים האומרים אין אלוה ורבינו משה הקטן פי' שפי' עוללים אשר לא ידברו בעיהם הם בעצמם יורו על רוב מסורך כי תכלכלם תרבים בגופם באורך וברוחם :
בי אראה שמיר מעשה אצבעותי ירח ובבבים אשר בוננת :

בי אראה שמיר ולא זכר השמש יש אומרים כי בלילה אמר זה המזמור בעת שהיה מסתכל בירח ובכוכבים וסבין בנפלאו הבורא ויש אומרים כי ביום לא יראה כי אם השמש לברו ובלילה יראה כבא גדול מאד לפיכך לא אמר השמש יש אומרים כי מה שאמר אשר תנה הורך על השמי' דמז על השמש כי היא הבריאה הגדולה ואמר כי אראה שמיך כלומר כשאראה הברואות הגדולות אשר יש לך בעולם ואבין ענין האדם אני תמיה מה איש כי הזכרנו ומה אנוש הוא הפך מה אריר שמיך כי הוא להגדלה וזה להקטנה אמר כי אראה שמיך והידם והכוכבים שהם בריאות גדולות ומשכילות מה אנוש כי זכרת אותם והאצלת עליו מהוד המשכילים העליונים שאינם גוף כי אף אותם שהם גשמת אני רואה גדול גופם וערכם כי האנוש כאן נגדס ואמר מעשה אצבעותיך ואמר אשר כוננת להכמיש הכופרים שאם' שהעולם קרמון לפיכך אמר מעשה וכוננת טאחה תרשט אותם כולם ואמר אראה את שמי' ואם אין נראה לנו אלא הסמוך לנו לפי שהם מזהירים כולם כמו הדבר אשר במוך כל' הזכוכית שהוא נראה מבחוץ וכהב' היכס' ר' אברהם בן עזרא זל' כי אמר אצבעותיך כי האצבעות עטרה והגלגלים עטרה ש' טבעה רקיעים טבעה טבעה ככבי לכת וגלגל המזלות וגלגל התשיעי' לשעלה טגלגל המזלות והעשירי' כ כסא הכבוד :
מה אנוש בי הזכרנו ובן אדם בי הפקדני :

מה אנוש בי הזכרנו ובן אדם כי הפקדנו כפי ענין במלת טונות או רל כי הזכרנו כי זכרנו בבריאנו שהאצלת מהורך עליו והפקדנו כל היס' אשר הוא מ' תשיגית עליו ובטעניו לכת אדם שדיני :
התחסרהו מעט מאלהים ובבד' והדר העטרהו :

התחסרהו מעט מאלהים הם המלאכים בעבור כי נשמת האדם מהכונת המלאכים שאיננה גוף כמו שהם אינם גופו והמסורן הוא לפי שהיא בגוף וכבוד והדר העטרהו בגשמה העליונה שנתת בו ובהמשילתו בטענה ידך :
המשילתו במעשה ידך היצורים השפלים או פי' אף העליוני' והמטטלה הוא שמבין בטכנ' מהלך הגלגלים והכוכבים כלומר טהה תמת רגליו התחתונים כולם כמו שאמר ומוראכם ותהכס יהיה על כל מית הארץ ועל כל עוף השמים :

המשילתו במעשה ידך היצורים השפלים או פי' אף העליוני' והמטטלה הוא שמבין בטכנ' מהלך הגלגלים והכוכבים כלומר טהה תמת רגליו התחתונים כולם כמו שאמר ומוראכם ותהכס יהיה על כל מית הארץ ועל כל עוף השמים :
צנה ואלפים בלם וגם בהמות שרי :
צנה ואלפים

אלף כאן כעלמה בצנה מהספתב והא צנה כראיה במלת לצבאותם ואמר צנה ואלפים כי הם גדולי' עמו ומזוהנים למלאכתו ולמאכלו ולמלבושו והכאן הוא הכבשים והעזים ואלפים הם הצדורים ואמר' כולם על שאר הבהמות הגדילות עמו והם הכוסים והחטורים והגמלים ואם' וגם בהמות טר' שהם מיות השדה אמר וגם כי גם בהם שאינם גדולים עמו ביישוב בהם והוא מוטל בטכנ' ובתבולתו עליהם ואם' עור צמד שמים ודגי הים עובר אורחות ימים :
צמד שמים ודגי הים

אמר אפילו באותם שאינם בארץ עמו הנסור שהוא פורת באור והדגים שהם שמים בים על הכל הוא מוטל ור' אותם בתבולותיו עובר אורחות ימים שצושה ספינות ועובר בהם אורחות ימים :
יהוה ארוננו מה אריר שמך בכל הארץ . יהוה ארוננו מה

היכרם לבחור כמותו כל אית ברוב עתותך ואחותך סרוס ובנותיה ובאמרו כל תהלתך ובמקור אמר אוט'
 מי ימלל גבורות יי' דור אמר אספרה כל תהלתך על הצרות שעברו עלי מהאויבים יתן שבח והודאה ל'
 לאל תהיילו וכאשר בא לספר הניסים שעשה על ישראל בכל דור ודור אמ' מי ישמח קול תהילתו עם
 הימיד לבדו והים שעשה הקבה עמו מטובת המסידים לא יוכל לספר כזו שאמר אגירה וארברה עצמו
 מספר כי פעמים יעשה האל תהברך עם האדם ולא ירע עד זמן שיתבונן בו וכן אמרו חז"ל אין בעלנס
 מכיר את נסו וכאשר אמר דור כל תהלתך על הניסים שעשה עמו הגלויים וה רועים לכל במלחמה ה
 האויבים **טבעו גוים בשחת עשוי ברשתיו טמנו בלביה דגלם**

טבעו גוים בשחת עשוי פלשתים שבאו להלחם עלינו משיבו להפילינו והם נפלו וברשת
 אשר טמנו ללכדינו נלכרה דגלם ופירשו זו כמו אשר טמנו וכן זו מטמנו לו ויש לפי' כמשמעם כמו
 זה : **צודע יהוה משפט עשה בפעל בפיו צוקש רשע הגיוח סלה :**

צודע יהוה משפט עשה עתה נודע יי' במלחמה זו כי נצחום ישראל במעט כח ויכולת
 שהיה להם כנגדם ולא היו יכולין לנצח אותם אם לא יי' שנלחם לישראל משפט עשה בפלשתים בפועל
 כפיו נוקש רשע זה גלית כי במרבו נהרג ומלה נוקש בצרי' כמו נפתח והוא מבני' נפעל מעני' מוקש
 מוקשים ויש לפרש הנון שורש והוא פועל עומד מענין ונקשו מבקשי נפשי ונקש ויקש עני' אמר
 הגיוח סלה התנועה הזאת היא לנו הגיוח והודאה : **ישו בו רשעים לשאילה בל**

גוים שבו אללהים : **ישו בו רשעים לשאילה** ישובו רשעים לקבר ואמר למה אמר' לשאולה והלא כל הא בסנה התיבה
 היא למד בתהילתה למה אמר לשאולה בלמד לומר שידרו לביאטי התמונה של טאול :
בי לא לבצח ישבת אביו תקות ענבים האבר לער : **בילא לבצח**

אם עמדו בצרה ישראל מפלשתים לא יהיה זה לאורך זמן ולא תקות ענבים האבר לער לא טזכר עומד
 במקום שנים וכן מנהג הלשון בהרבה מקומות ענבים כתיב בויו וקרי עניי' ביור וקדוב הוא כי העניי'ם
 ענבים ברוב : **קומה יהוה אל יעז אנש ישפטו גוים על פניו :**

קומה יהוה אל יעז אנש קומה מלרע ואמר קומה כמו שאמר הנשא והכל דרך
 מטל טיקוס לטפות הרשעים אל יעז אנש בני אדם שיש להם עון והבורה על ישראל אל יעז עוד .
 ישפטו גוים על פניו כמו לפניך וכן אלהים אמרים על פני : **שיתה יהוה מורה להם**
ידעו גוים אנש המה סלה :

שיתה יהוה מורה להם שיתה מלרע **שיתה יהוה מורה להם**
 מורה בהא כמו באלה אומר שיעשה להם שידאוהו וידעו כי הם אנש שהם אנשיים ואין בהם כח כנגד
 האל כי אנש כגזר מענין אנש לשברך :

למה יהוה תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה : **למה יהוה תעמוד**

המזמור הזה לא אמרו דור על ענין אחר מיוחד אלא הפילה הוא שיתפלל בה על אדם שהוא בצרה מא
 מאומו והער בו דרכ' הרשע בעשוקו העני ואשר אי לו כח להנצל ממנו ולפי שברוב לא יעשה העושק
 בפרהסיא ספר עשק הרשע שיעשק העני במארה ובמסתור ואין לו דרך להשמר ממנו אלא אל יי' עינ
 עיניו וספר הרשע ב'מיר וברבים כי הראש הוא אמת ועונדו הם רבים בו גם כן בכללו העוש' שעגור'

לפי שאמר שמים ממים אמר כנגד האויב שמך נמחה כמו שנמחה שם הער' אשר המרבת טהמו לנצח
ואמר זכרם כן אבר זכרך עתה ואדוני אבי זל פירש תמו מרבות המרבות שהיית עושה לא תעשה עוד
והכח ר' אברהם בן עזרא זל פיר' בעבור טהמו המרבות שהמרבות ועדים שנטשה טהמו זכרם מטה
אתה כי תמלט וטלחת כי י' לעולם ישב ופ' זכרם המה ככל הכינוי כי ר' במס זכרם או פירושו אבר ו
זכרם ער שיאמרו הדואים לא המה אלה שהיו בנויים ולזה הפ' יהיה פ' המה בתמיה :

ויהיה לעולם ישב ביום למשפט בסאו : ויהיה לעולם ישב ביום

אלה ואלה יאברו ו' י' לעולם ישב ושופט אלה ואלה וזהו שאמר כונן למשפט כסאו כמו שאמר המה
יאברו ואתה תעמוד ענין ישב הוא ענין העמידה והקיום וכן י' למבול ישב :
והוא ישבוט הבל בצדק ידן לאומים במישרים . והוא ישבוט תבל

תבל הוא ארצו היישוב אמר כמו שייטפוט מטפטי בצדק כן הוא שופט בכל עת ובכל זמן האומות בדרך
ובמשרים וכשהגבר אומה על אומה הכל הוא מטפט מאתו :

ויהי יהוה משגב לדרך משגב לעתות בצרה : ויהי יהוה משגב לדרך

בכל עת כשהוא שופט העולם הוא משגב לעני' אעפ' שהוא שפל בלא כח ובלא יכולת לא יניחנו לחזק
טמנו אלא הוא לו למשגב וישגב העני' בו כמו שייטגב אדם במגדל עז כמו שנטגבו בו ישראל היום ו
והוא לה' משגב לעתות שהם בצרה כי ישראל עתה בצרה גדולה מפני זה פלטינו ופלטינו שהיו מתג
מתגברים עליהם כמנ' שאמר במלך טאול כי באה צעקה אלי : רבנחור בך יודעי שמך
בי לא עזבת דודשיך : • • • רבנחור בך

דך הוא שייטטמו בך יודעי שמך כישראל היום כי ראו
כי לא עזבת דודשיך י' אלא היית עמם בעת צרתם :
זמרו ליהוה יושב ציון הגדול בעמים עלילותיו : זמרו ליהוה יושב ציון

אמר יושב ציון ואעפ' שהיה עריץ ציון ביד הצר' שהיתה קבלה אמלס כי
שם ישיבון הכבוד ועם יבנה בית המקדש וציון היא ראש ירושלם הגדול בעמ' בכל מקום שתלכו הגדול
העלילות והנפלאות טעשה עמכם . בי דודשי רמים אותם זכר לא שבח צעקת עננים

בי דודשי רמים האל שהוא דודשי רמי העניים מיד עושקיהם זכר אותם רמים ששפכו
פלטיהם בישראל לא שכת צעקת עניים כתיב ביד וקרי בויו כמו העניים והמלשים ברוב :
חנני יהוה ראה עניי משונאי מרובמי משערי מות חנני יהוה ראה

עניי משונאי פתחות המות יורה עליו שהוא מן הדגוש ונרפה כמו בהתחננו אלינו ראה
עניי משונאי כמו טראית מזה השונא והוא גלית מרובמי משערי מות כי הכל היו מושכים טאפת ביד
גלית וטערי מות הוא קרוב לסיתה כמו הטער לבית למען אספיה בל תהלתך

בשערי בת ציון אגילה בישועתך : למען אספיה כטאנל
משונאי אספיה כל תהלתך
בשערי בת ציון כי טע תהיה ההוראה והשידים והמידות ואמר טס כי טס ישיבון הכבוד אגילה ביטו
ביטועתך ביטועה טתעשה עמי טכל טונא וטונא יהיה לי ואמר בשערי כמו השערה אל הזקנים ו
ותלת תהלתך כתיב ביד כי דרסה לומר תהלתך דגו ונגרע טמנו סימן ריבוי הנקבות ובא בסימן ריבוי

בסכה וארבה לרעות אשר יעבור עליו או קרוב לו כרי שלא ישמרו ממנו ויברח מפניו כשיראהו וכשי
וכשיראה הטקה ירעוק והרטיפה הוא הלקימה במהרה כי הרשע ישב במארב במסתר ואמר כן המטילו
לנייד שיפלו רשתו ויעמוד רחוק מרשתו כרי שלא ישמר העוק ממנו ומבלי הרשע בידו וכשיפול
העוק ברשת ימשיך הרשע בחבלים שבידו והעוק נתפש כן דרך הרשע פעמים לא יהיה במארב אלא
יעמוד רחוק מן הדרכים כרי שלא ישמרו בני אדם ממנו וכשיראה בני אדם עניים ומלכאים בדרכים
ירחץ אליהם או יעמיד מבני חבורתו בדרכים בלא כלי זין והוא עם המזוינים מרחוק וכשעברו בני א
אדם החלושי יעשו אילו להם סימן והם באים והם להם כמו הרשע לנייד ועוד כפך דרך אחרת שעושה
הרשע והוא מה שאמר ירכה ימות :

ידבה יסוח ונפל כתיב בוי וקרי ביד והיו מהחלפין אמר כי עוד בענין
אמר הוא דרך הרשע לתפוש העניים יעשה עצמו דכה ושמ הוא ומבורה יעשו עצמם מוליס ומרו
ומרוכאים כרי שלא ישמרו בני אדם מהם וינאו עמהם במבורה בדרך וכשהם רמוקים מן הישוב מראי
להם כחם ועצמם ותופשים אותם זהו ונפל בעצמו מלכאים והוא כתיב מלה אחת וקרי שתי מלות מלכ
כאם ופירושו ערת הנכאים והחלושים ועצמו הוא הואר לאבריו העצומים ידיו ורגליו וכל אלה הר
הדרכים טסטר בענין הרשע להראות כי בכל אלה הדרכי שיטטור מבני אדם ולא ישמר מהאל הראה
עצמו כי אינינו ירא מהאל כי אמר בלבו אינו רואה ואינו יורע כמו שאומר אמר בלבו שכל אל
אמר בלבו שבח אל הסתיר פניו בל ראה לנצח : **אמר בלבו שבח אל**

אם ירע שכל או פי כי אינינו יורע כלל האדם ששכח הדבר שאי יורעו או כאדם שיורע הדבר ומסתיר
פניו ואינו רוצה להאמת לעולם לפיכך אמר : **קומה יהוה אל נשא ידך על**
תשבח עננים על מה נאץ רשע
כי על מה הוא מנאץ אותך אלא לפי שאמר בלבו כי לא תדרוש בלא תטגית מה שהוא אומר ועושה :
ראית כי אתה עמל ובעס הביט לתת ביד עליך יעב חלבה יתום אתה היית עוזר

ראית כי אתה עמל לתום ראית חסר היור במקום למד העוול מהמכתב הרשע
אומר שאין אתה רואה אבל אתה ראית הכל כי אתה בורא העמל והכעס שעושה הרשע לעניים
תביטו אתה לתת בידך כאשר הראה תרצה לקחת משפט העניים מהרשע כי עליך יעזוב המלך והוא ה
העני רינו כי פעמים רבות ראה שהיית עוזר יתום ומי שאין לו כח לפיכך הוא שימל לך ועוזב רינו על
עליך ומלכה ההא נוספת כמו שפירשנו : **שבור זרוע רשע וזרע ודירוש רשעו בל**

תמצא : **שבור זרוע רשע** שבור זרועו ותקפו הדרוש רשעו שהוא
אומר כי לא תדרוש כמו שאמר למעלה הראה לו כי אתה דורש ואם את עושה כן
לא תמצא רשע בארץ כי אם תשבר זרועו הנעזרים ישמעו ויראו ורשע ורע הוא כפל דבר :
יהוה מלך עולם ועד אברו גרים מארצו יהוה מלך עולם ועד
כשתעשה משפט ברשעים העושים ישראל בגלות או תהיה מלך עולם ועד לעיני כל ואין מורה את
פיך כמו שאמר והיה לך מלך על כל הארץ ואז אברו גרים מארצו ותשוב המלוכה לישראל :
האות עננים שמעת יהוה הבז לבם תקשיב אזנך : **האות עננים שמעת**

שמעתה כמו תשמע ופי שמעת תפילתם בתאותם או פי שמעתה תאזנה בפהם כמו ש
שומע והנה טרם יקראו ואני אענה וגו' מכין ליבם תפיר מלבם טרדת העולם כי לבם טרוד בענינים רבים

אומות העולם לעשות ישראל בארצם לפיכך אמר אברו גוי מארצו ואמ' לערוץ אנוש מן הארץ אמר
למה יין תעמוד ברמוק כי כשתבוא העזר מאתו לעני ולצונק כאילו הוא קרו אליו ועזרו כמו טאמ'
אשר לו אלהים קרובים אליו וכשהאויב מתגבר כאילו האל ברמוק ומעלים עניו מן העני לפיכך אמר
למה יין תעמוד ברמוק ובית ברמוק עומד במקום שנים רל במקום רמוק תעלים לעיתות בצרה לעיתות
שהעני בצרה : בגאות רשע יחליק עני יתפשו במזמותיו חשבו :

בגאות רשע והו בערהסיא שירדקו אותו בגאותו ותפשו הוא תפילה יהי רצון מלענין
שיתפשו הרשעים במזמות שיתפשו לענוש העניים ופי' זו כמו אשר וכן זו משאנו לו :
בי הלל רשע על תאות צפשו ובצע בדרך צאץ יהוה : **בי הלל רשע**

לפי שהוא מהלל עצמו על תאות נפשו שפשושה ואין מונע ממנו תראה לו אתה שיש גבוה עליו ויתפש
במה שיחשב לעשות ובוצע בדרך נאץ יין הרשע מברך ומשבח הבורע ומ' ויאומן דרכו ומנאץ האל
כלומר שאין יכולת בידו להחיל העשוק מידו או שאין משיגית עליו כמו שאמר אמר בלבו לא תרוש
רשע בגובה אפו בלידרוש אין אלהים בל מזמותיו :

גובה הלב מתראה מענים והענים מכונים באף לפי שהוא גבוה על הענים כמו ויפ' לאשף כמו על פניו
ויטתמו אפס ארצה על הפנים בל ידרוש מפני גבהותו וגאותו לא ידרוש אלהי ולא תפיל לעניו אין
אלהים כל מופותיו כל מצימות הרשע וממשבותיו כי אין אלהים שופטים בארץ וכל מה שירצה האדם
לעשות יעשה כי אין דורש ואין מבקש לפיכך לא ידרוש אלהים יחילו דרכיו מעניי' חיל כיוולדה אמר
כי דרכי הרשע הרעים יחילו העניים בכל עת כי כל זמן שהוא בעולם יפטר ממנו מרום משפטין מנ
מגרו טלא יגעו בו לפיכך הוא מתגאה כל ידוריו יפית בהם הם העניים יפית בהם כמו ופיתת הפא הם
לעניו או הוא מעניין פת ומוקש כלומר שישים בהם פת ללכדם וכן יפיתו קריה :
אמר בלבו בל אמוט לדור ודור אשר לא ברע : **אמר בלבו בל אמוט**

מושב בלבו בל אמוט לעולם לא אמוט מגרולתי לדור ודור אשר לא ברע לדור ודור אמיה כי לא אהיה
ברע לפיכך אמיה זמן רב : **אלה פיהו מלא ומרמות ותוד תחת לשונו עמל ואח :**

אלה פיהו מלא כן דרך הרשע כשירצה לרמות אחרים ישיב להם בפה מלא שיראה
כי בכל כינתו נשיב ותיך והוך הוא כמו מדמה לפי שבתוך לבו מה שאי' מראה בפיו ותחת לשונו עמל
ואין כשישיב בלשונו תחת לשונו יש עמל ואין והלב הוא תחת הלשון שהוא נסתר מהנגלה בלשונו וכן
ותחת תחת לשונו הוא אומר תחת הלב ומלא אינו תואר אלא פועל וכבוד יין מלא את המטבח אמר ש
שהוא ממלא פיו באלה כרי שיאמין אדם בו ומשקר בו : **ישב במארב חצרים**
במסתרים יהרג צדי עיניו לחלבה יצפנו :

ישב במארב חצרים חצרים הם
ערי הערבות שהם על הדרכים כמו בנותיה וחצריה חצרים השב קדר על דרך פרוות תשב ירושלם במס
במסתרי' יהרג נק' כי ברב הענמים הרשע לא יעשה מעשה הרע בפהסיא אלא ישב במארב ובמסתרי'
ש' שמר מבני אדם שלא יראוהו ולא ישמר מהאל הדואה כל עניו לחלכה יצפנו כמו חלך והוא נוספת
ופי' לעני אומר שעני הרשע יצפנו לעני' ללכדו ויצפנו פועל עומד כלומר ישים עיניו במקום צפון
ומטס יבט הדרכים : **יארב במסתר באריה בסבה יארב לחטוף עני במשבו**
ברשותו : **יארב במסתר באריה** פסילו לאריה שהוא עומד

Ps 105 missing in text; but cf. RDK!

לצדיק ולרשע לכל אחר ואחר כפי מעשיו :

יהוה צדיק יבחר ורשע ואהב חמס

שנאה נפשיו :

יהוה צדיק יבחר על דרך כי את אשר יאהב יין יוכיח ויביא עליו צרות ויבטלנו לעיני העולם להראות צדקו לבני האדם כי לא ימוט לעולם בעבור הצרות וינקמו מפשעיו אבל הרשע אוהב חמס שנאה נפשו מלהוכיחו כי לא יקבל הוכחות עד בא עתו ויאבירו מן העולם וזהו שאמר ים ימטר על רשעים פחם מן שם יקוש ואמר ימטר לפי שהגזרות באות מן השמים ויש מפרשים פחם כ כמו פחם לגמלים והוא משקל אחר והחכם ר' אברהם בן עזרא פי' כמו דקושי פחם והם כרמות אבנים ש שורפין יורדין עם המטר וזלעפות הזין במירק והעין בקמץ מן זלעפה אמותה ענין רערה או ענין ש שריפה וכוסס חלקם וכן מנת חלקי וכוס' ונכסמך מנת אל החלק אעפ' שהם ענין אחר כמו ארמה עפר ט טיש הין או זה לפי כי מנת יש בו ענין הזמנה גם כן :

בי צדיק יהוה צדקות אהב ישר ירחו פנימו :

איש צדקות וכן ואני הפילה גשם ימוז פנימו ואיש ישר ימוז פניו על דרך ופניתי אליכם פנימו כמו פני פניו וכן כי יסכן עלימו משכיל כמו עליו או פי' ישר ימוז פניו על דרך אני בצדק אמונה פניך או פי' פני פנימו פניהם כמשמעו כי מס ויו לשון רבים ופי' כי פני הצדק ימוז האל שהוא ישר וברש לא היה לו לומר אלא ישרים ימוז פניו או ישר ימוז פניו מהו ישר ימוז פניו אלא לישרו של עולם ימוז פניהם ל של ישראל :

למצח על השמינית מזמור לדוד :

למצח על השמינית

כבר פירשתי טעם על השמינית וזה המזמור נאמר בדות הקדש על העתיד על דוד שהיו מתגברים הרשעים על העניים ואמר הושיעה יין כי גמר מסיד כלומר המסידים ואנשי האמונה גמרו ועשו ורוב בני הדור הם רשעים ויערימו סוד על העניים והמלושים לפיכך צריך תשובה יין להושיעם מידם : שוא ידברו איש את רעהו שפת חלקות בלב ולב ידברו : שוא ידברו

כי יאמרו בפיהם מה שאין בליבם וזהו שוא ושפת חלקות שם ואם יהיה האר יהיה חסר המתואר אסרת חלקות בלב ולב שמראין עצמן ברבריהם לב אחר לעובה ולבם לרעה :

יברת יהוה כל שפת חלקות לשון מדברת גדולות :

יברת יהוה כל

דרך נבואה או הפילה גדולות רבבות גדולות וגבוהות וכן כעור הקצובות ומאכלו בריאה והרומים להם אשר אמרו ללשננו נגביר שפתינו אהנו מי אדון לנו : אשר אמרו ללשוננו

בעבור לשוננו כמו אמר ל' אמי הוא משור עניים :

משור עניים מאנקת

אביונים עתה אקום ואמר יהוה אשית ביטע יפוח לך

משור עניים מאנקת אביונים משור עניים שאני רואה ומאנקת אביונים שאני שומע עתה אקום ואמר יין להושיעם ואמר יין הוא דרך נבואה אשית ביטע יפוח לך אשית העניים ביטע מאשר יפוח לו כלומר אושיעם מאשר יפוח להם פחם ללכדם וכן יפוח קריה יפוח פח : אמרות יהוה אמרות טהורות בסף ציון בעליל לארץ מקק שבעתם :

ומדוריהם ואתה תעזרם להכין לבם אליך בכונה ואז תקשיב אוניך להפילתם ופי' תקשיב אוניך להביינה א
אזניך קשובות : לשפוט יתום ודור בל יוסיף עוד לערץ אגוש מז הארץ :

לשפוט יתום ודור ומה היה תפילתם לשפוט יתום ודור ופי' לקחת משפטם מיד עושקיהם כל
יוסף עוד לעיוץ אותם ולהפחידם עוד ולא יראו ולא יערצו כי אם ממך לערוץ פועל יוצא וכמוהו •
פעל יוצא בקומו לערוץ הארץ העלה טרף תערוץ :

למצח לרור ביהוה חסיתי איך תאמרו לנפשי נורו הרבם צפור :

למצח לרור ביהוה חסיתי איך תאמרו לנפשי נורו כתיב ונורי קרי הכתוב
כנגד הגוף והנפש כלומר כי אמרו שונאיו עליו כי גופו יאבד שימית אותו שואל ונפשו גם כן שהיו
אומרים עליו שהוא רשע ונפשו האבד ותנור על דרך קלעוניה בתוך כה השלע וקרי' הוא על נפשו כי
היא המנהגת הגוף הרעם צפור איך תאמרו לה שתנור מהרעם שבאה להמלט טס בהר טלכם והרעם כמו
מהרעם וכן אלמך בן דור בית לחם כמו מבית לחם עד יקום גוי אויביו כמו מאויביו ואמר זה כנגד אוי
אויביו המכירים לשואל מקומו שהיה מושב להמלט באותו המקום והם היו מגלים לשואל כמו שאמר וי
ויגד לשואל כי בא דור קצילה ופי' צפור כצפור הנודד מקן אל קן ומהר אל הר ומסר כה השימוש כמו
גור אריה יהודה ישכר חמור גרם והדומים להם ואמר דור כנגד השונאים המגלים אותו ב' חסיתי
מכל מקום אעפי' שאני בודח ב' חסיתי שיושיעני אבל אתם איך תאמרו לנפשי שתנור כי הנה הרש
הרשעים ירחיקו קשת כמו שאתם מגלים עלי כן יגלו עלי האחרים שאנוס עליהם כי כן דרך הרשעים
לדחוק קשת ולכוון מים על יתר הקשת לירות כמו אופל כלומר בהסתור לישרי לב כאוני היום שאין בי
עון ואמר לירות ואינם יודים כי אינם מועילים מעשיהם ומתשובתם כי ב' חסיתי :
בי הנה הרשעים ירחיקו קשת בוננו חיצים על יתר לירות כמו אופל לישרי לב :

בי הנה הרשעים פרשתיו והרשע מפרש הענין הזה על ישראל בימי מוקדא בשעה
שגלו ישראל היו אומות העולם שמתים עליהם להגלותם ממקומם נורי אין כתיב כאן אלא נורו כלפי
מעלה וכלפי מטה כלפי מעלה כצפור נודדת מקנה כן איש נודד ממקומו ואין איש אלא הקבה שנאמר
איש מלהמה וכו' ואין מקומו אלא בית המקדש שכן זאת מנומתי עדי עד כלפי מטה ישראל כי הנה
הרשעים ר' ברכיה בטס ר' אבא אמר זה שבנא ויראת מה עשו כתבו אגרת והכוה בתוך ועשטוה לסנמרי'
בער המלך וכתיב בה כל ישראל מבקשים להשלים לך וישעיה ומוקדא אין מניחין אותך לירות כמו או
אופל לישרי לב לשבר ישרי לב מוקדא וישעיה : בי השתות יהרסוך צדיק מה פעל :

בי השתות יהרסוך מה אם הצדיקים שהשתותו עולמך ומה אכן שתיה טמטמנה הושת
העולם עמרו הרשעים ופגרו אותם צדיק מה פעל מה פעלה פעלתה לפעלי מידת כי השתות יהרסוך הש
שתות הם היסודות כמו והיו שהותיה מדוכאים ומשופי טת או פי' רשתות ומכורות ויהיה זה או זה הוא
מטל על המחשבות והעצמות צדיק מה פעל כי מחשבות הרשעים יהרסוך ולא זרמן להם מה טמטבו ל
לעשות והצדיק יהיה לו מה טפעל כלומר יגמלוהו ח' כצדקו :
יהוה בהיבל קרשו יהוה בשמים בסאו עניו ירחו עמפיו יבתנו בני אדם :

יהוה בהיבל קרשו היכל קרשו הם הטמים ח' בטמים כסאו הוא כפל דבר כלומר
אעפ' שבטמים כסאו עניו ירחו עמפיו יבתנו בני אדם על דרך מטל כי דם ח' ופעל ידאה ויגמול ל

ואני בחסדך בטחתי וגללתי בישועתיך אשירה ל יהוה כי גמל עלי.

ואני בחסדך בטחתי
הם מושבים כי אין לי מושיע ואני בחסדך בטחתי שמושיעני
אעפ' שאיני ראו' לך תעשה לען חסדי וגללתי כנגד דרי יגילי כי אמוש ונשמושיעני וגל לבי
והם יאכלו אשירה ל' כי גמל עלי או כשתושיעני אשירה ל' ואמר לו הוראתי כי גמל עלי ולא יש
יטנתי טינת המו' וברדש כנגד ארבע ענקו' ארבע נחמו ואני בחסדך בטחתי בבגלי וגל לבי בישועתיך
במדי אשירה ל' ביון כי גמל עלי בארום :

למנצח לדור אמר נבל בלבו איז אלהים השחתו התעבבו עלילה אין עשה טוב

למנצח לדור אמר נבל בלבו
זה המזמור גם כן הוא על לשון הגלות ונבל הוא
מלך האומות שישראל בידם ומושב בלבו בהריעו לישראל ובנגשו אותם כי אין אלהים ואין שופט ו
דרך בעולם לטלס לאיש כמעשהו השפיתו הוא ועמו התעבבו עלילה עשו מעשה תועבה אין עושה ש
טוב אין בהם אמר שיעטף טוב אלא כולם השפיתו מעשיהם כי משבו כי אין רואה :
יהוה משמים השקיף על בני אדם לראות היש משביל דרש את אלהים :

יהוה משמים השקיף
אעפ' שהוא גבוה עליהם ונסתר מעיניהם הוא משקיף עליהם
ומשגיח אם יש בהם מטייל אתר שידרוש אלהים וימשוב כי יש אלהים שופטים והנה הכל נר :
הבל סר יחריו נאלחו אין עשה טוב איז גם אחר :

הבל סר יחריו
נר מדרך השם
יש מפרשין כמו סג כמו שאמר בספר השני הכל סג והוא
מן כסוגו אמור והענין אמר והגימל ריש באה בש ויש מפרשין מתרגמין ויבאש וסרי וכן אמר :
יחריו נאלחו שיענינו נתעבבו ונבאשו הפוך מן סיר אשר מלאה בה שני וזהמה וזהמה בה וכן אין כ
כמו נהעב ונאלח אין גם אחר אפי' אמר וכן גם לדעהו ישנא רש :
הלא ידעו כל בעלי און אבלי עמי אבלי להם יהוה לא קראו :

הלא ידעו בליפתע
הלא על דרך תימה אין הם הכל כסלים ולא ידעו ופירושו אין
להם דיעה ובינה כשהם אומרים כי אין רואה ואין יורע מעשיהם כל אלה שהם פועלי און ומדיעים לי
לישראל ואוכלים עמי כמו שיאכלו הלחם ולא קראו ל' כלום לא עלה בלבם כי ל' רואה אותם לפיכך
לא קראו אותו ויש מפרשין לפי שהם אכלי עמי ועדיין אכלו להם כלום כי לא מהו ולא נענשו משבו
כי לית דין ולית דין לפיכך ל' לא קראו ויש מפר' לא קראו שעומדים ברשעם ואינם מוזרי בתשובה :
שם פחרו פחר בי אלהים ברח צדיק :
שם פחרו פחר

כמו יפחרו אמר כי שם במקום גדלתם וגאותם יפחרו עוד פחר ידעו כי אלהים ברור ירין עמהם יהיה
ועורותם :
עצת עני תבישה יהוה מחסהו :
ועתה עינת עני תבישו כי
ל' מחסהו לפי ששם ל' מחסהו וזהו עינתו ורעמו
להמלט מידכם כי אין לו מחסה אמר האתם מביישים עינתו לפי שאין אתם רואין העונש במהרה ואוס'
לעניים איה אלהיכם יקומו ויעורכם :
מי יתן ביציה ישועת ישראל בשוב יהוה

אמרות יהוה אמרות טהור ואם תאמרו כי מה שיאמר יי לא יקום לא כן כי אמרת יי
 הם אמרות טהורות אין בכס סיג וכולם אמת והם כמו כסף צרוק ובכסף שהוא מזוקק טהור ופי' בע
 בעליל לארץ כמו בעל הארץ ופי' ארון הארץ וחבת שורש והוא כפול למד הפעל בשחל סגריד כלומר
 האמרות האלה הם כסף צרוק מארון הארץ ולמד לארץ כלומר הרגו לאבגר והשלישי לאבשלום או זה
 והיה במקום הא הדיעה ויש מפרשים בעליל הבית שמוש' ופי' עליון ומשובח כלומר בכסף צרוק במש
 במשובח שבעפר שנושין ממנו הכור ורול פרשו עליל מקום הנראה והנגלה באמרים בין שנראה בעל
 בעליל ואמר מאי מעמנו והאי עליל לשינא רגלויי הוא דכתי' בעליל לארץ ופי' שבעתי פעמים רבות כ
 כפולות כי מספר שבע ושבעה יבא בענין מספר רב כמו שבע כחטאותיכם שבע יפול צדי' וחס שבעה
 עינים וכן שבעתים פעמים רבות כפולות וכן שבעתים יוקם : אתה יהוה תשמרם
 הצרנו מן הדור זה לעולם : אתה יהוה תשמרם

הטמור העניים ואמר הצרנו לשון ימיד על כל עני ועני במקום שיהיה שם בין העושקים מן הדור זה
 מזה הדור שהם רשעים תשמרם לעולם בכל דור ודור : סביב רשעים יתהלכו ברם
 זלות לבני אדם : סביב רשעים

כי הרשעים יתהלכו סביב לרשעים להרע להם לפיכך צריך שתשמרם מהם כרם זלות לבני אדם כשית
 כשיתרוממו הרשעים הוא זלות ושפלות לבני אדם על דרך במשול רשע יאנח עם זלות העץ הכבוד וה
 והוא שם והזין בקבוצ שפלים :

למנצח מזמור לדוד : ער אנא יהוה תשכחני נצח ער אנא תסתיר את פניך

ממני ער אנא יהוה תשכחני נצח המזמור אמר דוד בעת שהיה בדרך מאויביו או נאמר
 על לשון הגלות והוא הנכון ער אנא כמו ער מתי תשכחני לפי שנתחנני ביד אויבי' זה כמה יאמרו הא
 האומות כי שכחתי או יודע אתה בעניי ותסתיר פניך ממני שלא תרצה לענות אלי' ובררש זה הוא ש
 טאמר הכתוב והיה כאשר קראתי ולא שמעו כן יקראו ולא אשמע אמר ר' יצחק מרה כנגד מרה אמר
 הקבה לפי שאמרתי ארבעה פעמים ער אנא ער אנא מאנתם ער אנא ינאצוני וער אנא לא יאמינו בי
 ער מתי לערה הרעה כך אני עתיד למסור אתכם ביד ארבע מלכיות ואתם תצטקו לפני ארבעה פעמים
 ער אנא יי תשכחני נצח בבבל ער אנא תסתיר את פניך ממני במדי
 ער אנא עשית עצות בגפשי יגן בלבבי יומם ער אנא ירום אויבי על

ער אנא אשית עצות בגפשי ביון ער אנא ירום אויבי עלי בארס ער אנא אשית ער
 אנא אצטליך להשית עצות בגפשי איך אמלט שהצרה שאני בה יגון בלבבי יומם אפי' היום שארס מתע
 מהעסק בדרכי העולם ושוכח יגור אנא לא כן כי כל כך הם צרותי רבות כי לא יסור יגון מלבי יומם י
 ירום אויבי עלי שהוא מוטל בי הביטה ענני אלהי האירה עיני פן אישן

המות • הביטה עיני יהוה כנגד מה שאמר תסתיר את פניך ממני אמר הביטה
 עיני יי אלהי אתה יי והיכולת בידך להושיעני ואתה אלי טופט משפט מיד אויבי האירה עיני כי
 אני בחשיכה בתרדמת הגלות והצרות קורס שאיטן שינת המות עיני והאירה עיני
 פן יאמר אויבי יבלתי צרי יגילו בי אמוט פן יאמר אויבי יבלתי
 יבלתי לו ולא יקום מתמתי עת

נבזה בעיניו נמאס ואת יראייהוה יבבר בשבע להרע ולא ימיר :

נבזה בעיניו נמאס וכפר מדותיו הטובות עוד כי אעפ"י שהוא תמים ושוכל מן חסדו אמת אינו מתקנא בזה אלא נבזה הוא בעיניו ונמאס וחוטב בלבו כי לא יעשה אחר סני אלה משה שי שיש עליו מובה לעשות לכבוד הכבוד ואת יראי' יבבר הוא נבזה בעיניו ומכבד יראה' כי כל הש הטובות שישנה הוא אינו מושבם לכולם כנגד מה שחוטב שיש לו לעשות והטובות שישנה וולטו ית יחשבם לדברים גדולים ויחשוב שיש ליראי' וולטו שיעלה עליו ושהם יראים יותר מסנו ונותן להם שיעלה עליו ומכבד אותם ואמר עוד מדותיו הטובות נשבע להרע ולא ימיר ושי להרע להרע לגורו בד ביום ובחשפון והענוגים וכן לחסר כסו לזרקה ולמכור ולא ימיר מה שנשבע אעפ"י שיריע לגורו ולא ימיר כמו שאמר ומה שאמר נשבע לשי שהוא דבר קשה כנגד הקנה נשבע כ"י שלא ימיר והו ירע הרע שלא לעשות וכן אמר רוד נשבעתי ואקיימה למיור משפטי מרדך :

בספר לא נתן בנשך ושוחר על צקי לא לקח עשה אלה לא ימוט לעולם :

בספר לא נתן בנשך כבר אמר לא עשה ליעבו רעה ובכללו שלא הונה אותו ולא גדלו ולא גנב ממנו ועתה אוסר כי אפי' ברצונו לא לקח ממנו ברבר שיש בו איסור והוא הנשך כי א אעפ"י שנותן לו ברצונו מוכרם הוא ליקח לפי שצריך להיות מסנו והנה הוא מחזיר מסנו והנשך יותר תונה לקח מסוק מבירו שלא כדרך אעפ"י שהוא ברצונו ולפי שהמעשה הזה יהיה אדם רגיל בו כי אין א אדם קורא עליו חסם כמו על הגזילה ועל הגניבה לפיכך המסירה עליו תורה והזהירה בו הרבה והנביאי כתבו אותו עם הממורות והרגיל בו יבא בשטט זמן מסנו ורוד ויחזקאל לא אמרו אלא מה שאסרה ת תורה והזהירה לא אסרה אלא לישראל אבל לנכרי מותר כמו טכ לנכרי תשיך ולא נאמר כן בגזילה וגג וגניבה ובאונאה כי אפי' לנכרי אסור להונתו או לגזול או לגנוב ממנו אבל הנשך שהוא ליקח מסנו ברצונו וברעתו מותר כי ישראל מייב לעשות חסד עם ישראל מבירו וההלואה בלא נשך הוא חסד ושו וטובה ויותר טובה במקומות מן המענה כי הרבה אנשים יבטו לקחת המלכה ולא יבטו לקחת ההלואה ולא כל ישראל עם הגוי כי אינו מייב לעשות עמו חסד ולהלות לו מסנו במינס כי ברוב הם פונאים ישראל אבל בוראי' אם עושה הגוי חסד וטובה עם ישראל מייב לעשות ישראל גם כן עמו חסד ולהטי' לו והרחבת' לך בזה כ"י שתמצא בו הטובה לנורדים שאומר כי דוד הפריש בין ישראל לגוי אלא כל רביה אסור וזה לא חקן בו כי דוד אסר מה שהתיר משה רבינו על פי האל והנה אומר בתורה לא גוסק עליו ולא תגרע מסנו ושומר על נקי לא לקח גם זה המסון ברצון הנותנו ואם להטות רץ כבר אמר לא עשה ליעבו רעה וזה בכללו אלא אפילו לא הטת הדין כי נקי הוא ברץ אלא שהנותן לא משיב כי יעשה כן אעפ"י לא לקח מסוק מבעל רץ לעולם כמו שאמר שמואל הנביא לשי שהיה טועט ישראל את שור מי לקחתי וגו עושה אלה לא ימוט לעולם אפי' במותו לא ימוט כי השכון נפשו במקום הכבוד :

מבתם לרוד שמרני אל בי חסית בד : מבתם לרוד שמרני

כבר כתבנו במסוד בקראי עניני טעם מכתם שמרני הסין נמסכת בגניא אתה' ויכול לשיכך אני קורא אליך שתטטטריני כי כך חסיתי ולא בולתך : **אמרת ליהוה ארונא אתה טובת בל עליך :** **אמרת ליהוה ארונא אתה** כנגד נפשו ידבר ואומר אמר והורית' ל' כי הוא אלהיך ארונך וכן הדין עליך והאמר' לו גם כן מובתי בל עליך פירשו בו הטובה שאמרה עושה לי אינו מוטל עליך לעשות כי איניכי כ"י אלא הכל חסד מאתך וארונ' אבי ולפי הטובה שאני עושה אינה עליך כלומר אינה מהגעת עריך כ"י

לפי שציון ראש מנזלות ישראל ושם שוכן הכבוד ואמר כי מציון תבוא ישועת ישראל ואומ' מי יקן
שיהיה בקרוב או מי יתן שנוכח ונראה הישועה בשוכן יג' שבות עמו ואז יגל יעקב וישמח ישראל כי
עתה הם בגלות ובאבל בגלו ופי' בשוכן פעל יוצא כמו בהשיב או פירשו בהכרת מן בשוכה ונמתה ונשען

מזמור לדוד יהוה מי יגור באהלך מי ישבח בהר קדשך :

10

מזמור לדוד יהוה מי יגור אהלך והר קדשך הוא השמים וכינה אותם באהל לפי שהם מותנה
כאהל והר קדשך הוא הר המוריה ששם בית המקדש לפי שהוא המקום הנכבד בארץ וכן כינה אותם בהי
בחיכל כמו שאמר יג' בהיכל קדשו יג' בשמים כסאו כמו שפירשנו וכן ישמע מהיכלו קולי ופי' יגור ו
ומי ישכון הוא על הנשמה העליונה ואמר מי שעשה המעשים האלה במייו תשכון נשמתו במקום הכ
הכבוד אחר מותו ומה הם המעשים : הולך תמים ופעל צדק ודבר אמת בלבבו :

הולך תמים אס תמים הוא תואר רל הולך בדרך תמים כמו הולך בדרך תמים הוא ישרתני
ואס הוא שם כמו אס באמת ובתמים רל הולך בתם מות כמו ואני בתופי הלכתי והעניין אחר והתמים ה
הוא מי שיהענין בענייני העולם הזה בתמימות שלא יעזוב במחשבתו בתחבולות העולם ופועל צדק ש
שכל מעשיו יעשה בצדק והורות האדם עשה ולא תעשה הם על ג' פנים האמר במעשה והאמר בלשון
והאמר בלב והנה זכתה מעשה ודובר אמת וזהו הלשון והלב אומר שהוא רבר אמת לעולם לא ימא ש
שקר ברבריו והאמת שירבר בפיו והוא בלבבו כי אינו אומר אמת בפיו ואמר בלב וכו' מדברי פיו אמת
כן הם מחשבות לבבו ובכלל גם כן בזה שאמר דובר אמת בלבבו שיקיים מה שחשב בלבבו לעשות טובה
זה בענין משא ומתן כלומר אין צריך לומר כי מה שמדבר בפיו מקיים אלא אפי' מה שמושב מקיים
וישם אמת מחשבתו ונכלל בו גם כן גורל מציאות האל וימורו שהוא אמת ודובר אמת בפיו ומושב או
אמת בלבבו להבינו על דרך המופת כמו שתורה אותו המכמה :

לא רגל על לשנו לא עשה לדעהו דעה וחרפה לא נשא על קרבו .

לא רגל על לשנו בזה הפסוק אמר מצות לא עשה בלשון ובמעשה אבל בלב לא הפ
צריך להזכיר כי כבר אמר ודבר אמת בלבבו ואס מחשבותיו אמת וצדק אין דע במחשבותיו ואמר לא
רגל על לשנו ולא אמר שאר מצות לא תעשה שהם בלשון כמו לא תענה ברעך אלהים לא תקלל והר
והרומים להם כי אמר אותה שהיא אמת כל טכן האחרות כי הרכילות אעפי' שהיא אמת יצא דע גרול פ
מסנה ולפיכך אמר ודובר אמת כי האמת שהוא דע לא ידבר והוא הרכילות : לא עשה לדעהו דעה
וקרבו הוא שיש לו משא ומתן עמו ושכניו ובאומרו כי לא עשה לדעהו דעה אינו אומר כי לאמרים
עשה אלא דבר הכתב על ההנה כמו לא תנו איש את עמיתו אינו אומר כי מותר לו להונות אחר שהוא
נכרי שאינו עמיתו וכן לא הענה ברעך עד שקר אינו אומר כי באמר שאינו דעו מותר להעיד עד ש
טיקד אלא לפי שמשאו ומתנו ועסקיו עמו וכן הוא מנהג הלשון בהרבה מקומות ובאמרו לא עשה ל
לדעהו דעה כלל כל מצות לא תעשה שבין אדם לחבירו ואמר בהורה הלשון ומרפה לא נשא אל קרבו
שלא מרד וגרף אותם אעפי' שגרפהו או הדע לו ואמר נשא בנשילת הלשון כמו לא תשא את שם יג'
אלהיך לשוא לא תשא שם שוא ובאמרו קרבו הוא הדין לאמר אלא שדיבר על ההנה כמו שפירשנו
וקרבו כמו דעהו שהוא קרוב אליו בשטאו ובמתנו או טכנו קרוב מן שאר כי דברי האדם ועסקיו ב
ברוב עם אלו :

וימנא לבו פגרי ואמר כליותי כי הם היועצות כמו שאמר לב מבין כליות יועצות :

שוייתי יהוה לגנדי המיר בי מימיני בל אמוט : **שדתי יהוה לגנדי המיר**

בכל דרכי אונרנו כרבר שהוא נגר הארס המיר שלא יסור מעיני ומלבו כן שמיני כבוד האלהים לך
לגנדי כי יורע בני כי הוא מימיני ובעזרתי לפיכך לא אמוט בכל אשר אלך ואמנא והרס במול פירש כי
מימיני כאילו הוא יד מימיני שלא ישכח אותה הארס בהרף עין לקלו תנועתה ומעני זה לא אמוט כלום
לא אפל : **לבן שמח לבי ויגל בבורי אף בשדי ישכון לבטח :**

לבן שמח לבי **לבי ששמתוך כגרי המיר שמת לבי והוא השכל ויגל כבורי והוא הישמה**
שהוא כבו הגוף בטוח אני כי בהפדרה מן הגוף תרבה אל בוראה אף בשדי בעורנו במיני ישכון לבטח
שיתגלו מכל נוק וברש אמר מיתה מלמד שלא שלטה בו רימה והולעה :
בי לא תעזוב נפשי לשאול לא תפוז חסידך לדאות שחת :

בי לא תעזוב **פי ידעתי כי באמני במיני והוא הדרך הישרה שאני בה וזה שאמר חסידך**
ידעתי כי לא תעזוב נפשי לדרת שאול עם הגוף אלא תקיסנה אל כבודך וברש כל מי ששטע אל קללתו
ושותק ברין שיקרא חסיד לא תפוז חסידך במלות שונות : **תוריעני אורח דיים שבע**
שמחות את פניך נעימות בימינך נצח :

תוריעני אורח דיים **דרך הפילה שיוריעהו האל הדרך שיזכה בו למי העולם הבא**
כלומר שישכילו ויבינהו הדרך ההיא שהמיתה הנפש בהפדרה מהגוף ותזכה לשובע שמחות את כניך ו
ולנעימות בימינך שאותם השמחו והנעימות יהיו נצח עד עולם עד אין להם הספק והיו הענוה הנפש
וטעם את פניך ובימינך כי הפנים והימין הם הכבוד כמו ישבו ישרים את פניך שב לימיני :

הפלה לדוד שמעה יהוה ציון הקשיבה רגתי האדנה תפלה בלא שפתי מרמה :

תפלה לדוד **שמעה תפילתי שהיא בצדק שמעה אותה כי פי ולבי שרים וזהו צדק וזהו**
בלא שפתי מרמה וכל הצדק הוא כשל ענין במלות שונות וריבתי הוא כמו דעקתי כי הזהעלל פעמים
צועק בקול רנה וכל לשון רנה הוא לשון דעק יש מהם לשירה ולשמותה ויש מהם להברזה ויש להפלה
ולבקשה ויש לבבי ואנקה וכל אמר יהפך לפי מקומו :

מלפניך משפט יצא עיניך תחזינה משרים ברגתי לבי פקדת לילה צרפתני בל

תמיצא זמיותי בל יעבר פי : **מלפניך משפט יצא**

פי ארוני אבי זל כי התפלה הזאת על מעשה בת שבע ובקש מלפני הקבה ואמר מלפניך משפט יצא זה
המשפט יצא מלפניך שלא תשפטיני בו ועיניך תחזינה משרים ראה משרים ששפתי ואל יצאו בזה ה
העון ושפטיני ברב זכיותי ולא בזה העון ואמר בתנת לבי פקדת לילה באותו הל לה בתנת ופקדת לבי וצר
וצרפתי ולא מצאתני נקי ואמר זמיותי בל יעבור פו מה שמשפתי לומר בתניני יי ונסיני הלואי שלא
יעבור פי ולא אומ' אותו הרבר שנתגאתי בו ונכשלתי בו ואמר לעולות ארס ברבר שפתי במה שציות
ומנעתי שפתי אורחות פריץ כלומר עשיתי כמעשה הרשע והפריץ והחכם ר' אברהם בן עזרא פירש

לא יתנו ולא יועיל לך אלא לקדושים אשר בארץ המה ובא על דרך לאיש כמוך רשעך וגו' ולאהבתי אותך אני אוהב אותם שהם קדושים ואני מעביר להם ואדירי כל חפצי בס לאותם שהם אדירי לב כל בני ארס וטובים מהם וחפצי בהם להטיב להם בעבור שהם שומרים ועושים מצוותיך ומעני זה קראם קדושי ואדירים ולפי הראשון יפרשו לקדושים כן אינינה ראוי טובתך אלא לקדושים היא ראוי טובתך ולפי דעתי כי טעם לקדושי רבן אס אמרה ל' כלומר אחרי שהאמר ל' כי הוא ארוניך באמרי גם כן לקדושים אשר בארץ המה שתכנני לשניהם וכן להם מעלה עליך והלמרי ממעשיהם והכל לתכלי שתלמדי אהבת האל ועל הדרך הזה אמרו דול את ל' אלהיך תירא להבות תלמדי חכמים ואמרו אשר בארץ כלומר הקדושים שתמצאי בדרךך ליבי בעקבותיהם ותלמדי ממעשיהם ואדירי אינינו סמוך לפי דעתי כי ימצאו פמותו כמו מלחי שקופים נטעי נעמנים והרומים להם אפי קדושים ואדירים שכל חפצי בהם לאהבה אותם וללכת ברכיהם :

לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי בהם :

לקדושים אשר בארץ המה דרך הקדושים עובדי האל אהבתי ודרך וולתם שיעובדים לאל אחר שנקאתי ואומר אני עליהם ירבו עזבותם מאותם האנשים שהם ממנהרים לאל אחר ובא אחר מהרו זה לברו מבנין קל מענין מהרה ואיפשר שיהיה מענין מוהר ומתן כמו מהר יסדרכה לו או פי אחר מהרן אומר אני אהיה רבן בקדושה ובאדירים :

ירבו עזבותם אחר מהרו בלאסך גסביהם מים ובל אשא את שמותם על שם

שפתי : ירבו עזבותם אל אנשים וולתם ללכת ברכים אמרים שאינם דרכי ל' וזהו הנכון בל אסך נסכיהם מים מלילה ל' שאסך נסכיהם שהם מים על דרך והבאתם גזול כלומר נסכיהם אינו יין אלא רס כי העולה והנסכים עם מעשי רעים לא יועילו ולא יצילו אבל ידעו כמו שאמר ובמ רשעים תועיבה ובל אשא את שמותם ואפי שמות האנשים ההם לא אעלה על טעמי :

יהוה מנת חלקי ובוסי אתה תוביד גורלי :

יהוה מנת חלקי אין לי חלק אחר וולתו כמו אלה האנשים שחלקם ומנתם הכסף והזהב והענוגי העולם אבל אני ל' מנת חלקי וכוסי והמנה והחלק והכס והגורל אחר אלא כפל העני במלות שונות לחזק הדבר כמנהג הלשון כלומר כי בכל דבריי ובכל עסקי הוא חלקי ואילוי כוונתי ופי אהיה תנ הוסך גורלי אהיה עזרתי שבתחתי זה החלק לעצמי כמו שאמר הבא לטת מסייען אותו ומלת בוסך במירק כמו בצרי וכן הכני יוסף על יסך הנני יוסף להפליא במירק כמו בצרי :

חבלים צמלו לי בנעמים אף נחלת שפיה עלי :

חבלים צמלו לי במלוקים שנעלו לי בשקומות נעימים נעלו לי ובריעו טובת וככונות אף נחלת שפיה עלי הדיו במקו הא ואינינו סמוך ופסוקו עני ווסרתי יה הבא לנו עזרת מיד אף לא עזובה עיר נחלת והרומים להם ושעם אף כי דרך אנשי העולם שימלקו ביניהם כי כל אחר מקנא למלק מבירו וירמה בשיניו כי מלק מבירו ש צוב ממלקו ולא כן אני אף כי עלי שפיה נחלתי וחלקי ואינינו מקנא למלק אחר כי עמי המלק השוב :

אברך את יהוה אשר יעצני אף לילות יסרוני בליותי :

אברך את יהוה אשר יעצני כמו שפירשנו אותה תוסך גורלי אף לילות ואת היתה לי במילה מאה ל' שהוא יעצני וסייעני בבחרי זה החלק השוב לעצמי וגם כן אני בעצמי בכל יום יסרוני כליותי שלא אעזוב זה הדרך אלא אחזק בה בכל כמי ואוס לילו כי בלילה יעבורר הארס מעסקי העולם

אשורנו ברגש השץ וכן אם תטה אשורי מני הדרך וסבוכי כהיב ביור וקרי ביו והוא לשון רבי' עליו ועל תביריו שהתלקטו עמו בברתו מפני שאל ולשון ימיר על עצמו כי הוא הניקח ואומר אשורנו כש כשידעו דרכינו שאנחנו בה עתה סבוכנו הנה ילכו אמרינו ויסובבו עלינו עיניהם ישירו לנשות בארץ עיניהם ישירו על דרכינו לנטות לנו רשתם בארץ ללכרינו :

רמיונו באריה יבסוק לטרות ובבביר יושב במסתרים • רמיונו באריה

רמיונו לשון ימיר על שאל אמר כמו שאמר עליו במזמור על רבי' כוש בן ימיני פן יטרף כאריה כ נפשי : **קומה יהוה קרמה פניו הבריעהו פלטה נפשי מרשע חרבך :**

קומה יהוה כשיבא לטרפני קרמה פניו הכריעהו שלא יהיה בו כח להרע לי מרשע מרבך מרשע שהוא מרבך כי המרב והפליטה ממנו מאתך הוא הכל כמו שכתוב ממשתי ואני ארפא ואמר הוי אשור טבט אפי וגו' :

ממתים ידר יהוה ממתים מחלד חלקם בחיים וצפנך תמלא בטנם ישבעו בנ

בנים והניחו יתרם לעולל להם • ממתים ידר יהוה ממתים

ועלטה נפשי ממתים שהם ידר ומכתך כמו הנה יד יי' הויה כמו שקראס מרבך קראס ידר ממתים מחלד ממתים שהם מזה העולם שכל תאותם ותעצם בזה העולם חלקם בחיים חלקם הוא במי העולם הזה כי לא יתנו לעולם הבא אלא שיעצונך ושובך תמלא בטנם בעולם הזה ישיבנו בני' שישבע בני' במייהם עממם והניחו יתרם לעוללהם אמר מותם והם בני' בניהם וברשע מרשע העסוק על ר' עקבא ומביריו הרוגי מ מלכיה אמרו מלאכי השירה לפני הקבה רבנו של עולם ממתים ידר יי' ממתים מחלד אמר להם הקבה ת חלקם בחיים חלקם במי העולם הבא : **אני בצריך ארצה פניך אשבעה בהקדץ תמונה**

אני בצריך ארצה אמר רור הרשעים אין להם תען בעולם הבא ולא כך אני כי אני מנסה לחיות בדרך זוהי שאמר אני בצריך כי אני מימל ומנסה לחיות פניך לעולם הבא בדרך שאעשה בעולם הזה לא לאכול והתענג כמוהם אשבעה בהקדץ המונתך אמר אשבעה כפגד ישיבנו בנים הם ישיבנו בעו בעולם הזה ואני אשבע לעולם הבא בהקדץ כי לא תמות ותישן נפשי העך וישינו שינת עולם ותנך ותמר ותמונתך כמו תמונת יי' ראה והוא השגת הכל שכל כבוד האל כפי כח הנשמה אחרי השדרה מהגוף ומטה רבינו עה היה לו עס מיי הגוף מה שלא היה כן לשאר הנביאים כי שכלו היה שכל בפועל כש כשנתבטלו לו כלי הגוף כולם לתם לא אכל ומים לא שותה ואז תמונת יי' יבש ולא כן אליהו שנאמר בו בכת האכילה ההיא כמו שפירשנו במלכים ולשאר הנביאים והמסיד' יהיה להם זה אחר מיתה והחכם ר' אברהם בן עזרא פי' העסוק בעולם הזה וכן פי' אברהם אין לי תען לחיות פניך כי הדרך ששמהי היתה ס סבה להתענג בראותי פניך והטעם להכיר מעשי יי' שהם כללים בתכונה עשויים ולכלל עומדים ואני ו שבע מהתענג המונתך לא כאשר תמלא בטנם וזה אינינו בחלום רק בתקדץ וזאת המעשה אינינה במר במראית העין רק במראות שיקול הרצת שהם מראות אלהים באמת :

למנצח לעבר יהוה לדוד אשר רבר ליהוה את רברי השירה הנצח ביום הציל

יהוה אותה מבח בל אויביו ומיד שאול : למנצח לעבר יהוה לדוד מ' ששס כל כמו באל יתברך בכל עינינו והוא יקרא עבר יי' ורור בכל אשר ילך ובכל אשר יענה הי

לפניך מטעמי יצא שתענישני אם עיניך לא תחזיקה בימשרי וכל זה רחוק בפניך וחקרתי אל כי הוא
כמו כי עשית מטעמי ודיני שפירושו שתקח מטעמי מאויבי וכן הוא לפניך מטעמי יצא תשפטיני
מאויבי עיניך תחזיקה משרים תראה שהמשרים עמי והעול והחמס עמהם וכן רוב המזמור על האויבי
כמו שאמר ממתקוממים בימיך ואשר מפני רשעים זו שרונך וכו' תראה כי המזמור על האויבי ירבה
ובגבורה היה מבקש רחמים ואמר שירא האל יושר מעשיו וכי אויביו שונאין אותו חס : ואמר
בחנת לבי פקדת כי אתה בוחן לבבות וידעת אם דברי אמת וכלילה בעת שיחשוב האדם בכמה עניינים
שהוא פנוי מעסק העול ואין לו מעשה כלילה ובזמן שהו ער הוא חושב ואתה פקדת לבי ומחשבותי
יכרעתני ולא מנאת בי רק טוב ומחשבותי לא עבר דבר אלא כפי כן לבי כמו שאמר בלא שפתי מרמה
ואה וסותי בל יעבור פי וכמוהו ואין להם יעברום ומיס לא יעברו פיו וכמו שאני נוהג בעצמי כן אני
מוזהר אמרים כמה שאני רואה וזה הוא שאמר :

לפעולות אדם בדבר שפתיך אני שמרתי אזהרות פריך :

לפעולות אדם בדבר במה טעיות והזהרת אני מחבונן לפעולות ומונע מהם העברת
וזהו אני שמרתי אזהרות פריך מנעתי שלא ילך אדם באזהרות פריך ורשע וכמוהו לשמו' את דרך עץ
חיים לכיניע האדם שלא ילך בה וכן טוטר העדרם ואמר שסיער לפני האל יושר פיו ולבו ומעשיו הם
מהמנן לפני האל שיהמנך אשוריו שלא ימושו לפני אויביו ואמר :

תמוך אשוריי במעגלותיך בל נמטו פעמי : **תמוך אשוריי**

גמון מקור במקום צוי כמו שמור את יום השבת הלך וקראת ואמר במעגלותיך כלומר אשוריי שהם
הלכו במעגלותיך ובדרך הדרך אותם שלא ימושו ומלת ימושו מחלוקת בקריאתה יש ספרים שהם רגש
צטת ואם פן הוא מפעלי הכפל ויש ספרים שאינן רגש וכן הוא סנמי העץ :

אני קראתך בי תעני אל הש אונך לי שמע אמרתי : **אני קראתך**

לעיך קראתך כי בשמתי כהעניני ואתה יכול לעזריני זה טעם אל :

הפלה חסדיך מושיע חוסים ממתקוממים בימיך : **הפלה חסדיך**

הפלה העריש כמו והפלות ביום ההוא ונפלינו אני ועמך מכל העם אמר אתה שאתה מושיע חוסים הם
העריש והעבר חסדיך מאותם אנשים שהם מתקוממים בימיך כי כולם ידעו כי המלוכה לי מאתך וה
והטורים בי טורים בך :

שמרני באישך בת עץ בגל בנפך חסדירי :

שמרני באישך בת עץ כמו ששומר אדם אישון עינו והוא השומר שממנו המאור

ונקרא אישון לפי שנראה בו צורת איש והיו והנך להקטין לפי שהכורה היא קטנה וכן תוספת יור ה
באטינון להקטין וכן ויו נון שבהן שענינו על תוספת קרושה :

מפני רשעים זו שרונך אויבי בנפש יקיפו עלי : **מפני רשעים זו**

שמרני מפני האויב אשר שרונך אותי וסלת זו בענין אשר וכן זו משאנו לו אויבי בנפש יקיפו עלי ש
שמרני מפני אויבי אשר יקיפו ויסבבו עלי בנפשי כלומר לקחת נפשי :

חלבמו סגרו בי מורברו בנאות : **חלבמו** רוב שמנס סגר פיהם

עלן דברו בגאות מרוב הענוה :

אשורנו עתה סבבנו עיניהם ישרתו לנשות בארץ : **אשורנו עתה**

יד ל' לא פניתי אל מושיע אחר וולתי ישמע מהיכלו מן השמים היה שומע קולי בכל עת שהייתי קורא
אליו ושועתי לעניו תבוא באזניו שועתי שמועתי לעניו באה באזניו מיד והיה מושיעיני :

ותגעש ותדעש הארץ ומוסרי הרים ירצו ויתגעשו בי חרה ל' :

מזה העסק עד שיסלח משהו יקחני פרסו מהם שהם רצו על הנסים שעשה הקבה לישראל ועל החרו
המופתיים שחרש וכן דעת המתרגם ופרשו ותגעש ותדעש הארץ כמהעכת סרוס ועמורה וכן עלה עשן
באפי והמתרגם פי' עלה עשן באפו על דבר פרעה .

וישמים יורד במסך תורה וכן דעת הררש

וכן העוסקים טאמרו ירעם בשמים י' ירמו
אפי' יס רצו לקריעת יס סוף וירדן ואמר האל שעשה כל אלה הנפלאות יעשה גם עמי נפלאות ישלח
ממרוס יקחני והנכון לפי דרך הפשט כי כל אלה העוסקים הם משל על מפלת אויבי דוד וישראל וכי י'
נלחם להם באויביהם כי הצרה היא להם רעש והארץ והשמים ומשך ערפל וגמלים ואש ומד' וברק וה
הכל רדך משל וכן תמצא במקרא בהרבה מקומות על הצרה משך ואפילה ענן וערפל וקדרות הסטט'
והידם והכוכבים ומה שאמ' ויט שמים וירד כאילו הטה שמים וירד לכולתם במהרה וזה וירכב על כרוב
ויען וירא על כנפי דומ' ל' מהירות הגזירה וכן מצאנו במקום אחר ברברי רזל ותגעש ותדעש הארץ א
אמר ד' שמואל בן נחמן אין רעש אלא הסער שלכיות וכן הוא אומר ותדעש הארץ ותמלכני קסה על
בכל ממשבת י' :

עלה עשן באפי ואש מפיו תאכל גחלים בערו ממני .

עלה עשן באפו משל על מרות אפו באויבים כמו יעשן אף י' וקנאו ואש מפיו תאכל
אש טי' אש מפיו תאכלם וגמלים טי' באו מסגנו בער אותם :

אש שמים וירד וערפל תחת רגליו :

אש שמים וירד פירשנוהו וערפל תחת רגל
באפו :

רגליו טס להם ערפל ומוטך תחת רגליו סודרס

וירבב על ברוב ויעת וירא על כנפי רוח

וירבב על ברוב פירשנוהו וירא ברלית

מן הקל כמו כאשר יראה הנסר עניינו ויען ובטמול וירא בריש סבנין

נפעל כלומר היה נראה והענין אחר :

ישתחשך סתרו סביבותיו סבתו חשבת מים עבי שחך

ישתחשך סתרו

רצו לברות כמו שפירשנו שהם להם משך או פירושו כי האל המוריד להם הגזירות

ישתחשך סתרו סביבותיו סוכתו טלא יראוהו כי עולם מהם משכנת מים וטמול משה מים טענינו
קטור העננים מתרגס משוק' הם משוריהן והענין אחר כי בהתקטר העננים זה בזה תהיה המשכה וה
והמטדה מן העים שיסלחו עבי שמקם :

מנוגה גברו עביו עברו ברד וגחלי אש :

מנוגה גברו מנוגה שהוא לענין אל אוהבו

אוהם העבים ממטירים על האוי

עביו עברו לאויביו והוא משך ברד וגחלי אש כל

האויבים ברד וגחלי אש רדך ואש מתלקחת בתוך הברד :

וירעם בשמים יהוה ועליו ית קלו ברד וגחלי אש :

היה כונתו ובטחונו באל יתברך בכל כעבר המצפה אל יד ארוננו והוא היה מציל אותם בכל אשר היה
בסכנה כארון המציל עברו לפיכך אמר בזה המזמור לעבר יי וזאת השירה כתובה בספר שמואל אלא
שמתחלפת בכמה מקומות במלות והענין אחד וזאת השירה חיבר אותה בסוף ימיו כשהניח לו מכל
אויביו ואמר טקה כל אויביו ומכה שאול כי שאול היה שקול כנגד כל אויביו :

ויאמר ארחמך יהוה חזקי : **ויאמר** ארחמך המית נקראית בקמץ חסד
כשקל אוכרך מאד ירוך ושירושו
אמהך הרגום ויאהב ורחם והאהבה הוא סו מה שיכול האדם להתקרב אל הכורא בזה העולם וכן אברהם
אהב והיראה קורמת לאהבה וכשירגיל אדם עצמו ביראה יבוא לירי אהבה שיעבור הכורא מאהבה אפי'
לא יהיה לו גמול בזה ויש מפרשין ארחמך אבקש רחמים ממך מוקי המית במירק והוא מן מיוק ואם לא
נמצא כי אם מן מיוק אמר מוקי בקמץ חסד כמו הלא בחזקתו :
יהוה סלע ומצודתי ומבילי אלי צורי אחסה בו מגיני וקח ישיעי משגיבי :

יהוה סלעי כמו חסלע והמצודה שישגב האדם שם מפני אויביו אני אף לי סלע ומצודה
לשגב בו כי אם טמך כמו שכתוב מגדל עוז שם יי בו ירוך צריך ומפלטי בי הסלע והמצודה שישגב
אדם בו פעם ינצל ופעם לא ינצל שם כי שם תפשו אויביו אבל אני נשגבתי בשמך והנלתי אותי בכל ה
הפעמים לי צורי כפל ענין במלות שונות כי האל נקרא כן לפי שהוא מוק ויכול אחסה בו לפיכך הדין
עלי שאחסה בו מגיני וקח ישיעי דרך המקרא לבנות המוזהב בקרן כמו וקדני ראם קדני האיל בעל הק
בקדניס לפי שהאיל והשור והראם מוקים בקדניהם שהם מנגמים בהם ואמר כי האל מגיני שייך בשמו
מאויביו והוא קדני שנגמ בו אויביו ויושע מהם משגיבי כי הוא לי כמו המגדל והסלע שאשגב בו
והרטה לפי שנפלו לפני דוד עטרה שונאים ובורי קלסן בשירה זו בעטרה קילוסין ואילו הם עטרה
שונאים שאול רואג ואמתהופל טבע בן בכרי שמי בן גרא ושלטות אמי גלית וגלי ואיש סירי שהכה
אותו בניהו בן יהודע חמשה מישראל וחמשה מאומות העולם ואילו קן עטרה קילוסין מוקי סלעי סע
מצודתי מפלטי אלי צורי מחסי מגיני קח ישיעי משגיבי :

מהולל אקרא יהוה ומן אויבי אושעי : **מהולל אקרא יהוה**

כשאני מתפלל אקרא יי מהולל שאהללנו בתהילותי או מאויבי אושעי :
אפפוני חבלי מות ונחלי בלעלי בעתותי : **אפפוני חבלי מות**

אפפוני סבבוני חבלי מות בסגול המית כמו חבלי יולדה ועניינס אחד ויפלו חבלי מנשה בפתח המית וה
הוא ענין אחד ואמר זה על הצרות הגדולות שהיה בקן קרוב למות כמו שהיה בסלע הסמלוקת וברבר
הפלטי כשיעזרהו אבישי ונחלי בליעל יבעתותי הצרות הם כנחל השוטף ובליעל אמר על כל אחד וא
ואחד מאויביו או יהיה בליעל שם הרשע ויונק תירגס בספר שמואל וסיעת מייבץ ואיפטר לפרט נח
נחלי מן נחלה מסתך : **חבלי שאול סבבוני קדמוני מוקשי מות :**

חבלי שאול כבר פירשנוהו ויונק תירגס בספר שמואל משירה רשיעין כמו מכל נביאים
קדמוני מוקשי מות שייכאו בפני ובריש מדבר על ר' מלכיו אפפוני חבלי מות בבבר ונחלי בליעל במדי
חבלי שאול מצאוני פיון קדמוני מוקשי מות בארס למה כתב בראשונה וברביעי מות טזו המריבה ב
בית האשון וזאת המריבה בית שני : **בצרי לי אקרא יהוה ואל אלה אשוע ישמע**

מהיכלו קולי ושועתי לפניו תבא באזניו : **בצרי לי אקרא** בעת שהיה

ואלה המים עמו ואשתמר מעוני :

ואלה המים עמו

עם האלהים המים לא
אחרי ולא היה כופר בגבורתו
ואומר אין ידו האל עלי שאלה מלך ושאל עומד על כל יום להרגיני וכן המים יהיה עם אלה
שלא תהרהר אחרי מרותיו ואשתמר מעוני מאותו עון לשלוח יד בשאול :

וישב יהוה לי בצדיקי בבור ידי לגי עניו :

וישב יהוה לי בצדיקי

ושאל הוא ומ' יתו וביתו כלו ואני עמדתו ומלכותי קיימת :

עם חסיד התחסר עם

גבר המים תהמים :

כי כן דרכך עם חסיד תראה
חסידותך ותשיב לו עוד יותר מן

הראוי לו עם גבר המים תהמים ועם איש המים תראה תמימותך ויושרך :

עם גבר תהבר ועם

עם גבר תהבר כמו וישב לי

עקש תהפל :

כערוך כבר ידי ועם עקש תהפל תביא עליו כדרכו הנפתלה

בי אלה עם עני תושיע ועינים רמות תשביל :

בי אלה עם עני תושיע

לעולם אתה כדמך את העניים והנדרפים ותשפיל הגבוהים שהם קמים על

העניים והנדרפים רמות תשפיל וסמך הגבוהות לעניים הם סבת הגבוהות והנדרפים כמו שאמ'

ולא תתורו אחרי ללכבסם ואחרי עיניכם וכן אמר ואמר עיני הלך ליבי :

בי אלה תאיר צרי יהוה אלהי יגיה חשבי :

בי אלה תאיר צרי

הצרה היא החשיכה והתשוועה מסנה היא האורה

הנבגה והוה שאמר יגיה משכי

בי בך ארוץ גרור ובאלהי ארלג שור :

בי בך ארוץ גרור

ועזרתך אשבר גרורי אויבי וארוץ משורש רצן ובא בשורק כמו ירון ושמת יסוד צהדים או פירוש

ורצן לקראת גרור אויבי ולא אירא מהם וכן ארלג שור ארלג חומת צרי אויבי לכובטס ואמר ארלג ל

מהירות כבשו אותם כאילו ברילוג אכנס בהם ובמדרש כי על כיבוש ציון נאמר זה הפסוק והפסוק ל

למעלה מזה על מלחמת עמלק גייס גדול משל עמלק בא על דוד ודוד עשה עמהם מלחמה וצטי ללות

יוס אמר שנא ויכס דוד מהנצף ועד הערב למחרתם מי היה מאיר לו באותן שתי לילות ויוס אמר א

מר ר' יהושע בן לוי בברק היה הקבה מאיר לו והו כי אתה תאיר צרי כי בך ארוץ גרור בשעה שהלך

ור יבוס לעשות עמהם מלחמה התמיל דוד ואמר כל סכה יבוס בראשונה יהיה לראש ולשר מה עשה

אב הלך והביא ברש אמר רען וקבעה בסר המומה וכפף ראשה שהיה רץ ואחז בה דוד וקפץ יואב על

אשו של דוד וכתלה בברוש ורילג לחומה אמר דוד יהלמני צדיק חסד ויוכימנו מה עשה הקבה קצר

את המומה עד שעלה דוד אחרי ש נאמר ובאלהי ארלג שור :

אל המים רבו אמרת יהוה צרופה מזו הוא לכל החוסים בו :

הוא אלי שהיכולת בידו ומה שעושה עושה בתמימות וביושר ומטלם

אל המים רבו

Ps 18,17 missing in text, but cf RDK:

וירעם בשמים הדעים בשמים על האויבים ונתן קולו עליהם והענין ששם מורד ויראה בלבבם ידעו שמנו כמו שידעו אדם ויבהל לקל הרעם ואמר עור ברד וגמלי אשר כי עם מקולות יש מעטה הגזירות שיכלה אתם שהם כבוד וכגמלי אשר :

וישלח חציו ויפיצם וברקים רב ויהמם :

וישלח חציו ויפיצם ושלח חציו ויפיצם **שלח חציו** והעין האויבים וברקים רב ויהמם המם האויבים בברק ורב מן וימרוהו ורבו ענינו ירה מדים והוא פעל עבר מפעלי הכפל והמני והברק הם הגזירות הקטנות

ויראו אפיקי מים רגלו מוסדות הבל מערתך יהוה מנשמת רוח אפר :

ויראו אפיקי מים הם עמקים מלאים מים כמו לאפיקים ולגיאיות על כל אפיקיו והמים הם הכרות והסכנות שהיה בהם והתשוועה מהם על שני דרכי כארס העובע במים רבים שירחיב האל המים ויראו האפיקים ומוסדות הבל שהיו מכוסים במים וזהו בגערת יי במים וזו מערתך יי כמו ויגער בים סוף וימרב וכן מנשמת רוח אפר שכתב בהם ויבשו חזו על דרך מטל למעלה האויבים במלחמה ודור נושע והתשוועה לטובע במי שיזרמן לו מי שימשהו מן המי כן תשוועת דור בלא מעלה אויביו במלחמה כמו בסלע הסמלקות שנושע דור ולא נעלו אויביו ועל זה אמר ישלח מ סמרוס יקמיני יסטיני ממים רבים ועל זה אמר דור והורה לאל על שהושיענו בשני הדרכים :

יצליני מאדבי עז ומשנאי ב אמצו ממני : **יצליני מאדבי**

יצליני מאדבי עז ומשנאי ב אמצו ממני : **יצליני מאדבי** לטק ימיר על גלות או יטבי בנב : **יצליני מאדבי** יקדמוני ביום אירי יהוה למשען לי :

הי בספר שמואל קדמוני ביום שלטולי ארי ביום שלטולי כלום ביום שהיה לי אר והייתי גולה ושלטל אויביי היו מקדמים אותי ברעותם כמו ששעו חזקים וירצאני לסרמב ימלני מן הכרה שהייתי בה מציאני לסרמב :

יצמלני יהוה בצדקי בבירידי ישיב לי :

יצמלני יהוה בצדקי כי הוא דע כי **יצמלני יהוה בצדקי** סמך עמי והעול עם אויביי לעיכך גמלני כצדקי והשיב לי כבוד ידי והושי מדים

בי שמכתי דרבי יהוה ולא רשעתי מאלהי :

בי שמכתי דרבי כלומר אני שמכתי דרכיו והוא שמכתי מאויביי ולא רשעתי מאלהי לא עשיתי ברטע ובזרון שיצאתי מדרכי יי אלא אם כן הייתי שוגג ויש לפרש גם כן על דבר טאול כי שמכתי דרכי יי ולא רשעתי שהייתי נדק מעניו ולא שלחתי בו יד כשהיה לאל ידי פמו שאמר מי שלח ידו במשיח יי כי עון היה אם היה הורגו אעפ"י שהיה דורשו כי טאול מלך היה :

בי כל משפטיו לצדי וחקתיו לא אסיר מבי . **בי כל משפטיו**

היו לנגרי הסיד לא פיתי טוכת מקתני לא אמר פט טלא פיתי מפנה ליבי לדברים אמרים אלא כל זמן הייתי נשמר סכל עון בכל כמי :

ישועה ואין מושיע
על י כמו אל וכן והתפלל אל יי ולבס ולא נכון כמו.
ואשחקם בעפר על פני רוח בטיט חוצות ארזקם :

ואשחקם בעפר על פני רוח
אריקם הנה המדות הרגש כי שרשו רקק מעניין רקק הנזכר ברברי חל ענה הנבראמן הרקק ופירושו
אשחקם רקק כמו טיט חוצות או יהיה מעניין רקק נטר וכמו ורקיקי מצות :
תפלטני מיריב עם תשמיני לראש גזם עם לא ידעתי יעברוני

תפלטני מיריבי עם
ונבצר טמואל מיריבי עמי אמר פלטני ממלחמת טמואל והסומכים
את ידו מבני עמו גם אבטלום ואשר עמו השימני לראש גזים מיריבי עמי ס מלטני ושמה לראש או
אומות העולם עם לא ידעתי יעברוני פ לא ידעתי שאינם מבני ישראל כמו ארזק וארז שהיו עברי' לו זה :

לשמע אחי ישמעו לי בני חבר יבחו לי :
לשמע אחי ישמעו לי

כמו שכתוב ויעש רוד בטיבו מהכות את ארס ופי ישמעו ותקבצו כמו וישמע טמואל את העם בני נכר
יכחשו לי מיראקס אותי יכחשו ויכזבו לי אותם שהיו במלחמה ואשרו לא כלחמנו עלי ולא היינו לזרין
או פירושו יכחשו לבני בריהם בעבורי כמו ארס שהיו בבית עם בני עמון וכאשר ראו כי נגשו אותם
וישלימו את ישראל ויעברו ויראו ארס להנשיע צור את בני עמון :

בני צרי יבלו ויחרגו ממסגרותיהם :
מיראקס אותי הם כעלה
נובל ויחרגו ממסגרותיהם

אני במקו שהם נכדתי שם מפחדתי אפי שם יפחדו ויחרגו מתרגם ומחרדתי אימה ומתנוכתי פרק מוהא
וד יהוה וברוך צורי וירום אלהי ישעי
וד יהוה וברוך צורי

כלומר כל הטוב והכבוד הוה שיש לי למה כי יי שהוא צורי כלומר חלקי והוא אלהי ישעי הוא חי וברו
ורם והכל בידו להדיס ולהשעל והעושר והכבוד מלפניו
האל הצוהן נקמות לי
עמים תחתי

הנקמות שאני נקם מאויבי הוא נותן אותם לי
כלומר נותן לי הכת וידבר מתרגם וינהג ודבר מנהג העמים ממקומם אלי ונהגם תמתי או הוא מן ות
והדבר את זרע המלוכה שהוא עניין דבר

מפלטני מאויבי אחי מז קמי תרוממני מאיש חמס הצלני : מפלטני מבאויי

לא רי טמאל אותי מהם אלא שמוסס אותי עליה וזהו אף מן קמי תרוממני מאיש חמס תצלני מש
טמאל שהיה עושה לי חמס ברדפו אחרי המלחמה ובאותה ההצלה בא אלי כל הכבוד אחר כן כפרו בא
באמונה כי הצלתו מידו היתה המלח כל כוונתו : על כן אורח בגזים יהוה ולשמך אומרה
על כן אורח בגזים

על כן טעמית לי כל אלה אורח בגזים לפני כל הגזים שהם נשמעים אלי ועוברי אותי אורה כי הגבור
והכת מאתך הם לי ולשמך אומרה :

מגדיל ישועות מלבו ועשה חסד למשיחו לדור ולזרעו עד עולם :

מגדיל ישועות מלבו
מגדיל ובספר טמואל מגדיל והוא תואר והעניין אתר מלכו וטעמו
הוא אומר על עצמו וכמו שהגדיל ישועותיו ועשה לו חסד כן יעשה לזרעו עד עולם :

לכל איש כמעטו והשיב לי כדרכי ולאויביי כרשעו ואמרתו ירושה טאן בכל שטשטיז ס'ג אלא
הכל על קו היסוד והאמונה ברוך ומזוקק מכל ס'ג .

בי מי אל מבלעדי יהוה ומי צור זולתי אלהיו : בי מי אל

שיער אמתו וטה טרנה ומי ישיב גזירתו כי אין אלוה ואין צור וזולתו :

האל המאזרני חיל ויתן תמים דרבי משה רגלי באילות ועל במותי יעמידני :

האל המאזרני חיל הוא בעל הכח והוא נותן כח ויתן תמים דרכו נותן שלם דרכו שלא
נפקרו אנשי אחר במלחמה : משה רגלי אם הכרחתני לברית ולהמלט שם רגלי כאילות ולא השיגוני
אויבי ועל במותי יעמידני ואמר כן במקום שהייתי נמלט ~~שם~~ במותי שם יעמידני בטומ :

מלמד ידי למלחמה ונחתה קשת נחושה ורועה : מלמד ידי

בשהייתי מנלית במלחמה לא הייתי מתהלל בגבורתי אלא שהוא היה מלמד ומרגיל ידי למלחמה ונחתה
קשת נחושה ורועה כל כך לשר ידי עד שיפלו קשת נחושה מאויביי והייתה נשברת בורעותיי ופי'
נחושה חזקה כנחושה והוא הברזל החזק וכן ואת ארבע כנחושה ובמדרש שהיה דור נוטל קשת נחושה
וכופה דבר אחר נוח לך לאדם לכתה קשת נחושה ולא לכתה ורועותיו של דור :

ותתן לי מנן ישעך וימינך תסערי וענותך הרבני : ותתן לי מנן ישעך

בכל המלחמות ישעך היה לי מנן שלא נגפתי באחת מכל המלחמות ולא היה זה אלא ששמך תסעריני וע
וענותך הרבני כלום ענותך וחסדך עשית זאת כי לא הייתי ראוי לכך אלא שחסדך הרבה אותי
כי אני הייתי בעם מעט ואויבי בעם רב וענותך הרבה אותי והייתי מנצח כאילו הייתי אני רב מהם :

תרחיב צערי תחת ולא מערו קרסולי : תרחיב צערי

כמו בלכתך לא יצר צורך ואם תרוץ לא תכשל
זהו ולא מערו קרסולי אם הייתי רץ לפני אויבי ופי' קרסולי כרעי כתרגו אשר לו כרעים רליה קרסולין :

אדרת אויבי ואשיגם ולא אשוב עד בלוחם : אדרת אויבי ואשיגם

כמו שעשה לעמלק .

אמחצם ולא יבלו קום יבלו תחת רגלי : אמחצם

לא היתה להם תקומה מפני

כי כולם היתה לבד ארבע מאות נער שרכבו על הגמלים וינסו :

ותאזרני חיל למלחמה תבריע קמי תתני :

אזרת מותני במיל ובכח ולא מערתי והם סערו והכרעתם תתני :

ואויבי נתתה לי עורף ומשנאי אצמיתם :

סיננו שלפני והפכו עורף

ואויבי נתת לי עורף

ישועו ואז מושיע על יהוה ולא ענם :

בבקר אל רוח שזרמ ממנו וכן ברברי רזל הולך אל ררוס ביוס וסוכב אל צפון בלילה וזה למראה העין
 לבר לפי שמהלכו נוטה לצד דרוס אבל לא ילך לפאת דרוס אך לפי חכמת הכונה לו נאמר זה בתקופת
 היום אלא בתקופת השנה שהוא אל דרוס בימי החורף ובצפון בימי הקיץ וזה נראה לשינוי וידוע וברור
 וכן ברברי רזל בפרק דר' אליעזר הולך אל דרוס בתקופת תשרי ובתקופת טבת וסוכב אל צפון בתקופת
 ניסן ותקופת המזל ואין נסתר מחמתו כי הוא השמש בכל העולם הוא אצפי שאינו בשוה בכל מקום ו
 ואמר ואין נסתר מחמתו ולא אמר ואין נסתר ממאורו כי יוכל האדם להסתתר מאורו ולא ממנו כי אפי'
 במררי חרירי ישיגנו מומו והחכס ר' אברהם בן עזרא פי' ואין נסתר מחמתו כי מוס השמש בעולם כר
 כרמות מוס הלב בגוף כראיית חכמת ותולדת והנה הוא מיי לכל הגופות אם כן פירושו אין נסתר מומו
 מתועלת מחמתו: **תורת יהוה המימה משיבת נפש ערות יהוה נאמנה מחבימת**

פתי בקורי יהוה ישרים משמתי לב מצות יהוה ברה מאיה עינים :

תורת יהוה המימה מה שסמך ענין התורה לטנין השמש כל כמו שהשמים והשמש מעדים
 ומספרים על כבוד האל ועל חכמתו כן התורה והמצוות אשר צוה לעמו ישראל מעדים על חכמתו ועל
 יושרו כמו שאמר אשר לו מקום ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת ועוד אמר כמו שהשמים והשמש
 מועילים לעולם ובהם העולם עומד כן התורה שהיא המימה והיא משיבת נפש וקיום הנפש בה כמו שכן
 שיקום העולם בשמש כי הנפש בגוף כמו הגר בארץ נכריה שאין לו עזרים וסיומים כן הנפש בגוף
 כי עוזרי הגוף רבים ורועים אחר הדאווה והיא כחידה ושינויה ביניהם וכן אמר שלמה והמשיל אותה ל
 לאיש מסכן חכם והנה התורה משיבת הנפש שמורה האדם **המחך** ישרה ומסירה אותו מדאווה העולם
 וממכשוליו רבים והנה היא משיבה את הנפש משיבת וממאסרה אל תולדתה ואל מקום כבודה וספר
 בתורה ובמצוות ובמשפטי על אמתתה ועל יושרה והתורה היא הכונה המורה היאך העשה והיא מעני'
 ולא שימתי לקול מורי ולהורות נתן בלבו שמורה על הכונה הרבה כמו תורה הבהמה והעוף ותורה הא
 המינורע והיולדת והזכר והזבה ותורת נזיר אעפ"י הספר נקרא בשם התורה מבראשי עד לעני כל ישראל
 כמו שכתוב וכתב משה את התורה הזאת לקח את ספר התורה הזה כי מצשה בראשית וספר עני' האב
 וכן ספר כל שאר הרברים כולם מורים על האל כי הוא יוצר העולם ועל טובתו ועל ברואיו והשגחתו ב
 בטובים וברעים והזכיר המצוות והוא מה שיצוה האל לעשות ברכי עבודת האל ואהבתו כארון המצוה ל
 לעברו והעדות והם מה שהם ערות בין ישראל לאל שקבלו הם אותו לאלוה והוא קבלם לעם כגולה כמו
 ארון העדות אהל מועד כי המצוות אשר צוה ישראל בהם הם ערות והלומות שהיו בהם כל התורה כ
 כולה והרברים ההם היו ערות גדול לישראל בראותם כבודו על הד סיני בקולות ולפידים והמראה הגדול
 ההוא הוא ערות להם ולבניהם עד עולם וכן שמירת הטבת והמועדים הם ערות ואות וזכרון ושמטה ויום
 ויובל הכל הוא ערות להם ולבניהם עד עולם כמו שאמר כי לי כל הארץ כי עבדתי את עקורי יי' על
 מצות הטיב להם ונהנעם בלב והטיב מורה עליהם ואמר היראה שהיא ראשית המצו' ועקרים
 כי העבר אם לא יירא הארון לא יעשה מצוות והיראה הגמורה בסתר ואמר המשפטים שהם הדינים בין
 אדם לחבירו והנה זכר לו כל לשונות המצוות לבר מקום והטעם כי אמר אליהם המימה וברה ישרים מש
משמתי לב מאירת עינים שהורה אמת צדקו הנחמדים ומתוקים וכל זה לא יתכן לומר אלא על המצוות
 שטעמם גלוי ונראה והמקום כמו אכילה מזון ולבישת שטעמו והרומים להם שאין טעמם גלוי אך י
 ואמר עליהם נחמדים ומתוקים וטהורים אעפ"י שהם כן למי שטעמם נראה לו הנה אין טעמם נראה לרוב
 בני אדם ואמר המימה שהיא שלימה כולה לא יחסר דבר בה מכל הדרכים שצריך אדם להם בעולם הזה ו
 בעולם הבא ואמר משיבת נפש כמו שפירשנו ואמר ערות יי' נאמנה מחבימת פתי כי אין כיב בה כי
 שכן הכבוד בישראל לעני כל ישראל אין מכחיש ומעקפק ואמר מחבימת פתי כי כל רברי המשכן מכ

לבניצח מחמיר לחור: השמים מספרים בזה אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע:

השמים מספרים יש מערשין בדרך או שיח לארץ ותורך וכן שאל נא בהמות ותורך וכן השמים מספרים כי מהנפלאות והמעשים הגדולים שארס רואה בשמי יספר הארס כבוד האל וזהו שאמר איך אומר ואין דברים בלי נשמה קולס כלומר לא עשה מספרים בדברים אלא ממה שרואה ארס בהם מספרים בני ארס כבוד אל ונוכל לערש מספרים על השמים ועל הרקיע עיננו כי במהלכס ובסיבובם על סדר נכון יראה כבוד האל יתברך ואותו הוא הסיפור וההגדה על דרך השוואת אמרתו ארץ עד מהרה ירוץ דברו ומה שאמר אין אומר ואין דברים אין דברים כדברי בני ארס אלא המעשה שיעשו הן הדברים והם הסיפור וההגדה וכן אמר ובקצה תבל מליהם והרב מורה צדק החכם הגדול רבינו משה פי מספרים על השמים כי דעתו ודעת הצלופים כי הגלגלים חיים משכילים עוברים לאל ומשכימים אותו שבח גדול ומהללים אותו מהללים עצומים ועל כן אמר השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע כפל כי הוא כמו השמים מספרים כבוד אל כי השמי נקראו רקיע כמו שכתב כוהר הרקיע וכן אותם אלהים ברקיע השמים לדעת מי שיש כי על הגלגלים נאמר והמכסר אברהם בן עזרא פי הרקיע האויר: **יום ליום יביע אומר ולילה ולילה יחזה דעת: יום ליום יביע אומר**

יביע ידבר כמו הכה יביעון בזהם תבטנה שפתי ופי היום הזה ידבר בעבור היום הבא אמרו והלילה בע בעבור הלילה שיבא כלומר בסדר התנועות ביום ובלילה כמו שהיה משטה ימי בראשית כן הוא וכן ית יהיה לעולל לא נשתנה ולא נחלק דבר אע כן היום הזה מגיד בעבור מחר כי ידוע כי כן יהיה: **אין אומר ואין דברים בלי נשמה קולס** פירשנוהו **בכל הארץ יצא**

קום ובקצה תבל מליהם ולשמש שם אהל בהם: **בכל הארץ יצא קום**

קום בגינס וכן קו לקו לפי שהבין יעשה בהטית הקו כלומר מעשה הגלגלים והכוכבים יצא בכל הארץ וכן ובקצה תבל מליהם והנה מעשיהם דבריהם לשמש שם אהל בהם ומקום בגלגלים ואמר הספור על ה השמש לפי שהוא המאור הגדול ושישיג ממנו לבני ארס תועלת גדולה יותר משאר הכוכבים במאורו ובחומה לבני ארס ולשאר בעלי חיים וצמחים ובאמרו בהם רל באמר מהם כמו ויקבר בערי הגלעד והו הגלגל הרביעי ששבעה הגלגלים שבהם שבעה כוכבי לכת ואמר בהם כי אלה הכוכבים הקוים בגוף ה הגלגלים וכן אמר ויהן אותם אלהים ברקיע השמים ולא אמר על רקיע וכן בדברי רזל הכוכבים קבועים ברקיע כמסמרים הקבועים ברלה: **והוא בתוך יוצא מחופתו ישיש בגבור לרוץ ארח**

והוא בתוך יוצא מחופתו כשימר בצאתו בזהו ובהדרו הוא כחוק שיצא ממופתו שהכל שמים לגברו כן השמש הכל שמתו לאורו ואדוני אבי זל פי שדימהו לחתן יוצא ממופתו שהוא נכסה לשיב ללכתו כן השמש שב בכל יום למקום ורימתו ורמהו גם כן לגיבור ואמר ישיש בגיבור לרוץ או אודת לפי שלא יכשל במרוצתו ואמר ישיש בגיבור כי הגיבור שש ושמה בסאתו למלחמה וכן אמר ב בוכרו גבורת הכס וישי בכוחו יצא לקראת נשק כי השמש ישיש בצאתו והינתנו וזרימתו הוא השטו והטטה: **מקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצהם ואין נסתר מחמתו:**

מקצה השמים מסורת ותקופתו עד קצותם על כל קצות השמים הוא מהלכו ואמר ותקופתו ששירותו סיבובו כמו תקופת השנה לפי שסובב הדומות וישוב למקום ורימתו כמו שאמר שלמה הולך אל היום וסובב אל צפון שמהלכו ביו נראה ברומ דרום והולך מערב וסובב דום צפון בלילה עד שישוב

וידאגת י"ן עומדת לעז והטטטט אץ אורה וחוסה טוה כל היום כי ער מדי היום יוסף ושמתי ה' ואילך
ימסר ולא כן טטטט י"ן אלא צדקו ימרו ולא מכחיטין זה את זה :
הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מרבשונפת צופים :

הנחמדים מזהב ומפז רב אמר כי התורה והמצוות הם נחמדים יותר מזהב ומפז רב והוא
הוא הזהב הטוב הנק' זהו רב כמו על כל רב בתו שהוא גדול בחשיבות ובגדולה או יהיה פי' רב במניין ו
יהי טעם רב על זה ועל פי' כי בני אדם יתאוו לסמוך רב זהב ופז ויש מפרשין פז אבנים יקרות והאדם
יתאוה אליהם והמשכילים יתאוו יותר לתורה ולחכמה וכך אמר שלמה וכל חפצים לא ישוו בה כי המסוך
הוא בעולם הזה ולא בעולם הבא והחכמה בעולם הזה ובעולם הבא והמסוך יגלו אותו או יגבשו אותו
מהאדם או יאבד ממנו בים או בבישה והחכמה לא תהיה נגזלת ונגנבת ולא תאבד מבעליה והמסוך אם
יתן האדם אותו או יסמך אותו לא ישאיר בידו מה שצדק והחכמה אם ילמד אותה לא תאבד מידו א
אבל יוסף ברכמה הנה כי רבתי התורה והחכמה נחמדים למשכילים יותר מזהב ומפז ומתוקים מרבש
ונופת צופים כי הרבש הוא המאכל שיערב האדם יותר משאר המאכלים ואעפ"י אם יוסף לאכול טעמו
יוק לו ויקיאנו והמאכל יועיל לפי טעמו ולא כן החכמה כי כל מה שיוסף בה תועיל לו ותועיל לו לעולם
גם עבדך נזהר בהם בשמרת עקב רב גם עבדך נזהר בהם לפי שאש
הנחמדים והמקדים למשכילים וליראי י"ן לפיכך אמר גם עבדך נזהר בהם כלומר גם אני מהם אעפ"י
שאניני מן החכמים עבדך אני וחזר למצותיך ונזהר בהם והם נחמדים ומתוקים לי גם ידעתי כי בטמרים
עקב רב מלבר המתקנות והחמדה שימצא המשכיל בהם וכשהשתדל הנפש המטכלת והכספה אל החכמה
אעפ"י שלא יהיה לו בזה גמול כי טבע הנפש המטכלת שידאג אל החכמה כמו שהיה טבע הנפש המת
המתאוה אל המאכל הערב אם כן החכמים עוסקים בהוראת החכמה מטבע אעפ"י שלא יקו גמול בזה
ואמר דור בטמרים עקב רב עוד יותר על הדאגה כי אני והמשכיל מדאורי עליהם עוד יש לנו בטמירותם
שכר רב שאתה מטיב לשומרי המצוות בעולם הזה ובעולם הבא אלא שיעקר השכר הוא לעולם הבא לפי
לפיכך נקרא השכר עקב רב כמו שהעקב הוא סוף ההנהגה כן השכר סוף המעשה והמעשה לא יגמר ל
לאדם עד יום מותו : **שגאות מי יבין מנסתרות נצני :** שגאות מי יבין

אמת הוא כי לבי ורצוני אל מצותיך אבל זה אני מבקש ממך שתנקיני מנסתרות כי השיגאות פי' יבי
כי אין טידיע ויבין הכל כי במקומות ישגה ויהיה הרבה נסתר מעיניו ועל זה אני מבקש ממך שלא תענ
הענייני על הנסתרות אלא הנקניי מהם : **גם מזרים חשוד עבדך אלימסלו ב' א**
איתם ובקיתי מפשע רב :

גם מזרים חשוד עבדך ועוד אני מבקש ממך שאלה
גדולה יותר טמה ששאלתי שתמנע אותי מן הזרונות שלא ימסלו בי ולא יהיה ימדי הקצף כי אשמו נכל
כמי וגם אתה תסייעני שלא יטלו בי יצר הרע כי הקבה מסייע למי שלבו נכון כזו טלאמר לאבד מלך
ואחשוד גם אנכי אותך מחטוא לי חרסם הם שם ולא תואר ויהיה זר שם בשקל ריש ועושר יש לאל ירי
או איתם כתוב ביור אמר האל והוא הנח שהוא תמורת הדגש בלא יור וכל לבב אנוש ימס ויש בו רדש
כי חשבון היור עטרה ובעטרת הרברות היא המיסות התורה ושלמותה אמר או כשהנקיני מהשגונות
ותסייעני שלא יטלו בי הזרונות או אהיה תמים ושלם ונקתי טטטט רב הטטטט הוא יותר רע מהזדק
כי הזדק הוא מהאונות ברבר הוא עיבר במזיד אבל הטטטט רע הוא המורר בארוננו ויבזה מצותיו ויעשה
העבירה אעפ"י שאינו מתאוה אליה ומי שהוא רגיל בזרונות יבוא לדין השדר לפיכך אמר דור אש הנקני
מהשגונות ותסייעני על הזרונות שלא יטלו בי אם כן לעולם לא אהיה מזיד ואם לא אהיה מזיד

חכמה נפלאה כי לא דבר רק היא הנכונה והמזכירה והדורית וכן כל הרבירי כולם מורס על חכמה נד
שיקראו אותו החכמים עולם האמצעי שהוא דמות העולם העליון ודמות העולם הדטן וכי שידתה
השבת היא חכמה גדולה שיקור האדם בגללה על מידות העולם וכל מעשה בראשית והיא חכמה הטבע
ואמר על התורה כי היא חכמה נכונה ובינתכס לעיני העמים וגו' ואמר רק עס חכם ונכון הדור הנכונה והוא
ואעפי שחלק התארים האלה ואמר לתורה המורה משיבת נפש ואמר על העדות נאמנה מרכימת פתי
וכן לאמרים כלס טוים בתארים ולא אמר התואר הזה על האמר והוא הדן על חבריו אלא שסמך כל הו
תואר אל המתואר הקרוב אליו ושיריך ללמוד עליו כפי התואר כמו שפירשנו וכמו שפירש
פקודי יי' ישרים משמתי לב הינו מפרשין פקודי מצוות כהגיומו אלא שאמר אחר כן מצות יי' לפי
לפיכך נפרש פקודי מגידות והיה האוכל לפקודן שהוא ענין הגיונה וההנחה והס הרבירי שהעכל מורה
עליה ואמר שהם ישרים אין בהם נפול ושקש שאס לא היו כי לא היה השכל מורה עליהם
ומזה הטעם הם משמתי לב כי החכם ישמח על שכלו וכאשר יגבר על הגוף וינהיגו ברבירי הש
השכל אין שמחה בעולם כשמחה ההיא והיא שמחת הנפש לפיכך אמר משמתי לב ולא אמר משמתי ה
האדם כי האדם ישמח לתאוות העולם אבל השכל והוא הלב לא ישמח כי אם ברבירי שכל וכי אמ' כי שיש
לבי המה : ואמר מצות יי' ברה כל מצוה ומצוה במקום שהיא היא ברא וזכה מאין כל סיג ומאידת
ענינים כי העס שהם בלא מצות הס הולכס בחושך כי המצות יאירו הלב והס מדרגה לעלות אל הכבוד ה
הגדול : יראת יהוה טהורה עומדת לעד : יראת יהוה טהורה

והיא הרבירים שיעשה אותם בסתר או בלי רעת אדם כמו הגנבה וזיוף המדות והמשקלות והס הרבירים כ
כתוב בהם ויראת מאלהיך והיראה טהורה מאין סיג כי הרבירים לרעים שהם בגלוי ומנע אדם מעשותם
מידות בני אדם והנה הכסף ההוא אינו טהור יש בו סיגים אבל הרבירים שהם נסתרים ומנע אדם לעש
לעשותם מיראת האל לברו היראה ההיא טהורה כיון בו סיגים ואמר עומדת לעד כי יש מצות שיש
להם מקום זמן והרבירים שהם ביראת יי' הם עומדים לעד אין להם זמן או אומר עומדים לעד על כל ה
התורה שלא יזה האל בה לזמן אלא עד עולמי עד היא ולא כרבירי הכופרים הנזירים שאומרים כי התורה
שנתנה בהר סיני היה לו זמן עד בא ישו כי עד זמנו היתה גופנית ומעת שבא הוא יזה להכין אותה רו
רוחנית ורבירי דברי רוח ותוהו והבל כי המצוות שהם אומרים שהם כדרך משל ולא יובנו כמשמעם ה
דרי יזה יי' עליהם בפירוש ולא על דרך משל אם כן שאר המצוות לא יבין אדם אותם על דרך משל כי
אם כמשמע כי אם היו המצוות על דרך משל היו המצוות בשפך זה אמ' הרביר הנסתר בו כך הוא זה אדם
כך הוא והכתו אומר כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא דמוקה היא ואס ה
היו במצוות דברים נסתרים ולא יובנו כמשמעם דרי הס נפלאים ודמוקים .

משפטי יהוה אמת צדיקו יחידו : משפטי יהוה אמת צדיקו יחידו

כבר פירשנו המשפטים שהם הדינים שבין אדם לחבירו וכולס הס דברי אמת גלוי לעינים וכו' ימרו י
צדקו אין באחר מהסגול ויש מפרשים הטעם שסמך התורה לשמש להגדיל תועלתה על תועלת השמש
כי יש דברים שהשמש מזיק והתורה מועילה בכל הרבירים לפיכך אמר תורת יי' המ מה שלימה היא כי
בכל דרכי העולם הזה והעולם הבא ימצא אדם תועלת בה ואמר משיבת נפש כי השמש כשישב אדם לת
לחמו יוהר מראי טמא ימלה מולי מות כמו שאמר ביונה ויך השמש על ראש יונה ויתעלה והתורה לא
קן כי היא משיבת נפש לגוף ומהקיים בה ופעמים שהשמש יכנס בחומו של אדם ויתגעגוע והתורה לא
כן אלא מחכימת פתי וכשישב אדם לשמש הרבה ידאג לחומה ולא כן פקודי יי' שהם משמתי לב והשם
כאשר יסכל האדם בעונס השמש הכהינה עיניו ומצות יי' לא כן כי היא ברה מאידת עינים והשמש
יכסה עינים ויראת יי' טהורה וזכה לא יכחינה דבר ולא יסתירנה והשמש מאידת ביוס ולא בלילה ויר

ואמר מישראל עתה ידעתי כי הושיע יי' משיחו כלומר משיחו ומלכו הוא והוא רוצה בו לא כמו שהיו
אומרים עליו אין ישועתה לו באלהים סלה ועתה כשתושיעני יודו כולם כי משיחו הוא והוא מושיעני
ויענהו משיח קדשו בגבורות ישע ימינו כי במעט נס היה מעיל רבבות מאויביו ולא היה יכול להיות זה
אלא בגבורות יסין האל שיטלם להושיענו : **אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם**
יהוה אלהינו נזכיר :

אלה ברכב האויבים באים עלינו ברכב ובסוסים ובחמרים
בשם כמו שאמר ויבטחו על רכב רב ואנחנו בשם יי' אלהינו נזכיר כשנזכיר שמו ונקראהו בנצח ואנחנו
ברגל ננצח הרכב והסוסים : **המה ברעו נבלו ואנחנו קמנו ונתעודד :**

המה ברעו הם שהם ברכב ובסוסים כרעו ונבלו ואנחנו שהיינו כנושלים לעצמם כשנזכיר
שם אלהינו קמנו ונתעודד פי' ונתגאה ונתרומם עליהם כמו מעודד ענוים יי' :
הרשיעה המלך יעננו ביום קראנו . יהוה הרשיעה והו שיח
אומרים וסו

ומעקים במלחמה כמו שאמר ואנחנו בשם בשם יי' אלהינו נזכיר והו אומר יי' הרשיעה המלך יענינו
ביום קראנו ופי' המלך האל שהוא מלך העולם ובדור להושיענו :

למנצח מזמור לדוד : **למנצח מזמור** **יהוה בעד**
בב זה המזמור על דוד ויש אומרים
על המלך המשיח ואם הוא על דוד
פי' לדוד על דוד כמו שפירשנו למעלה ואחר סין המשיחיים אמרו עליו ברוח הקודש ואם הוא על המלך
המשיח לדוד הוא במשמע כי המזמור הוא לדוד שאמר ברוח הקודש על המשיח בנו והאויבים הם גוה
ומגוה ומחכיהו שיצורו על ירושלים או יהיה לדוד על המשיח כי הוא נקרא דוד כמו דוד עברי נשיא
לכם לעולם והנצרים מפרשים אותו על ישו ואהה תשיב להם בכל פסוק ופסוק :
יהוה בעד ישמח מלך ובשועתך ביה יגל מאד . יהוה בעד

הנה כי בלא עז האב לא היה לו עז לבן ואם הוא חלש אינו אלוה וכן תאמר לנו כי תקדמו כל ר
דבריו הם תלואים באמרים ואמר חיים שאל ממך אם על הבשר הרי לא האריך ימים אם על האלהות מה
דל נחת לו כבר היו לו ואמר גדול כבודו ביצועהך אבל בלא ישועהך לא היה גדול כבודו אם כן אינו
אלוה ואם על הבשר לא היה אלא נקלה ונבזה כי המלך בושח ב יי' אם על האלהו אין צריך לו לבנות
באחר ואין צריך לו חסד עליון שלא מוט ואם על הבשר הרי נמוט וכן כל המזמור יי' בעזך העין
נקראת בקמץ רמק בעזך שתתן לו וכן ובשועתך מה יגל מאד כתוב ביד כמו יגיד דבר והגמל בסגול
משני שהוא מלעיל הטעם ביד האזק .

תאות לבו נתת לו וארשת שפתיו בל מנעת כלה : **תאות לבו נתת לו**

נתת לו כמו נתן לו עבר במקו' עתיד וכן מנעת כי כן המנהג בדברי הכבואה ורוח הקודש בהרבה מקומו
כמו שכתבנו וארשת שפתיו כמו מכטא שפתים אין לו חבר במקרא :

בי תקדמו ברבות טוב תשית לדאשו עטרת פי : **בי תקדמו ברבות טוב**

ברכת כל דבר טוב כמו ברכות טדים ורחם ברכות תהום אמר כל הברכה הקדש לו ונתן לו הטיס לדאשו
עטרת פי' ה' הקיים מלכותו בכבוד ובגדולה : **חיים שאל ממך נתתה לו ארך ימים**
עולם ועד :

בדאי לא אהיה מושג זהו שאמר וניקיתי מששע רב ורב עניינו גרול כי הגרול שבסעשים הרעים הוא המרד ואמר התפללו זה שאל מהאל שיקבל תפילתו :

יהיו לרצון אמיני פי והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגואלי : **יהיו לרצון**

שה שאמרתי לפניך בפי ומה שלא אמרתי בפי אלא תשיבתי בלבי גם כן הממשב הוא הגיון הלב היה ל לדיון לפניך כי דברים רבים ימשוב אדם בלבו ולא יכון לדבר כן בשיפיו לפיכך אמר רוד יי שפתי ת תפתח ואמר שלמה וס יי מענה לשון יי צורי וגואלי חזק שבו אבטח בשאלותי וגואלי מהשגיאית והורונות :

למנצח מזמור לדוד : **למר דוד פרשתיה בעבור דוד כמו אמרי לי אתי**

הוא המפורר היה אומר אותו בעבור דוד בנאמו

למלמה ואמר : **יענך יהוה ביום צרה ישגבר שם אלהי יעקב .**

יענך יהוה ביום צרה

כשתהיה בצרה במלמה עם האויב יענך בתפלתך שתתפלל לפניו ישגבר כי העזרה היא כמגדל עז ש שיגב האדם בו שלא יטלוט בו יד האויב שם אלהי יעקב אמר אלהי יעקב לפי שראה עצמו בצרות ו יותר מאברהם ויזחק וכן אמר ברש אלהי אברהם אלהי יצחק אין כתיב כאן אלא אלהי יעקב ואמר ריש לקיש מטל לאשה עובדה שהיתה מקשה ללדת אמרין לה לית אנא ידעך מה נימר לך אל מאן דעני לאמך בעירך קשיותה יעני יתך בקשיותך כן כתב ביעקב לאל העונה אותי ביום צרתי ו ולכן אמר להס דוד לישראל מי שענה ליעקב אביכם הוא יענה לכס הוי אומר ישגבר שם אלהי יעקב ו ובמקום אמר הוא אומ' בעל הקורה נכס בעוביה של קורה כי יעקב הוא אבינו לבר אבל אברהם היה לו בן אחר ישמעל ויצחק היה לו עשו גם כן לפרש כי פיר' אלהי יעקב על כל ישראל כי נקראו יעקב וישראל כמו אל הירא יעקב עברי וכן במקלות : רבים ישלח עזרך מקורש ומציון יסעריך

ישלח עזרך מקורש ממקום הקורש והוא הבית שהיה שם הארון כי שם הכבוד ושם יסלח

עזרך במלמה ומציון כי בציון היה הארון וכן אמר מי יתן מציון ישועת ישראל :

חבור כל מצחותיך ועולתך ירשנה סלה : **חבור כל מצחותיך**

יזכור ידיה כמו אוכחתה ליי כי בנאמו למלמה היו מקריבין בעבורו שימלימו האל עולות ומנחות כב בבמה ימיר זו הבמה הגדולה אשר בגבעון ירשנה סלה הסגול במקום קמץ וכן ואקראה לך ופי' ירשנה ס ישימה דטן כלומר שישלח אש לשרפה ויקבלה ברטון : **יתן לך בלבבך ובל עצתך ימלא**

יתן לך בלבבך שיתן אויב' המהי כמו שהוא בלבבך וכל עמך ימלא על דרך כי בתחבולות

העשה לך מלמה עינה וגבורה למלמה וברש דוד על ידי שהיה שלם לפני בוראו ובלב שלם מתפלל

אליו היו אומרי לו יתן לך כלבבך אבל לכל אדם אין אומדין כן שפעם שיש בלבו של אדם להגב או

לעבור עבירה או דבר שאינו ראוי אלא מה אומרי לו ימלא יי כל משאלותיך :

גרנה בישועתיך ובשם אלהינו נדגול ימלא יהוה כל משאלותיך :

גרנה בישועתיך כשימלא יי כל משאלותיך והשוב בשלום מן המלמה או נדונה

בישועתיך ובשם אלהינו נדגול כלומר בשמו נדים דגלינו ונסנו :

ענתה ידעתי בי הושיע יהוה משיחו יענהו משמי קדשו בגבורות ישע ימנו :

ענתה ידעתי ואמר כל אחר

להתעבב עמך אלא יהו' לעבר אחר כולם ואתה כנגדם במהריץ הכותן מיצק במהריץ ותורה אחת על פניכם והוא כמו כוננו חס על יד וכן במהריץ הכותן מיצק והוא על דרך קצרה כי כן מנהג המקרא במקום שהענין מוכן : רומה יהוה בעוז נשירה ונזמרה גבורתך :

רומה יהוה בעוז העץ בקבוץ שפתים יאמרו כל ישראל רומה יי' על האויבים בעוז כי העוז והגבורה לך היא לא לנו נשירה ונזמרה גבורתך שחק לנו נשירה ונזמרה לך ונזמרה לך כי מאהך הכל :

למנצח על אילת השחר מזמור לדוד : למנצח על אילת השחר יש מפרשי פיר' אילת

השחר הוא מכלי הניגון ויש מפרשי' אילת מן אילות לעזרת חושה כלומר שהיה נאמר זה המזמור בכת עלות השחר ויש מפרשי' כי אילת שם כוכב הבוקר וכן בדברי רבותינו ז"ל קורין כי כוכב הבקר אילת והם אמרו כי על אסתר נאמר זה ועל ישראל שהיו בגלות באותו זמן ויש מפרשי' אותו על דוד בעורטו בגבורת מפני שאול והנכון כי אילת השחר נאמר על כנסת ישראל שהם בזה הגלות וסוף המזמור יוכיח וזה וקראם אילת כמו שהמשיל אותם בשיר השירי בצבאות או באילות השדה והשחר פירושו יופי וזהו שהיה להם יופי וזהו כמו שאמר עליהם הנשקפה כמו שרר ועתה הם ברשיכה בגלות זה כאילו הם נש נשכחים ונעזבים וקוראים מן הגלות אלי אלי למה עזבתני והוא בלשון יחיד על עם ישראל יחד שהם כיוצא אחר בגלות בלב אחד : אלי אלי למה עזבתני רחוק רחוקי דברי שאגתי :

אלי אלי למה עזבתני הכפל בדרך הקוראים והנשקפה כמו עניני יי' עניני אברהם אברהם משה משה ואמר אלי כלומר שהיה חזק ונודי מקום ועתה למה עזבתני רחוק מישועתי ולמה תהיה רחוק מישועתי כשתשמע דברי שאגתי אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא תומיה לי

אלהי אקרא יומם ביום ובלילה אקרא ולא דוסי' לי מצעקתי ואתה לא תענה ורומה שם הרמי לא תאר . ואתה קדוש יושב ההילות ישראל : ואתה קדוש יושב

ואיך לא תענה ואתה שאהה יושב קיים לעולם היתה פעמים רבות ההילות ישראל שהיו מהללים אותך בהושיעך אותם מצרותם כי ההילה וההוראה תהיה על הישועה ואיך לא הושיענו עתה כי אתה קיים ללעד ובכרך אז כחך אתה יושב קיים נצח וכן אתה יי' לעולם השב :

בד בטחו אבותינו והפליטנו : בד בטחו אבותינו כי כמה פעמים בטחו בך אבותינו

והפליטנו מצרתם ולא היה שקר בטחונם וכפל בטחו לחזק הבטחון כי לא היה להם בטחון במקדש ולא בך וכן אליך ועקו ונמלטו לא לאלהים אחרים לפיכך לא יבושו משברם :

ואנכי תלעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם : ואנכי תולעת ולא איש

אנכי נבזה בעיני הגוים כמו תולעת ואיני איש בעיניהם אלא חרפת אדם ובזוי עם אנו בגלות כל רדואי ילעיגו לי כן הם ישראל כי כל רואיהם ילעיגו להם ויעטירו עליהם בטפה דברים שיל לעג וקלון ויניעו ראש עליהם יעטירו ישלחו הדברי בטפה מן פוטר מים והשלוח יבוא במים כמו המשלח משינים והשלוח יבוא ג' ברכים כמו פך טלית ברעה והדגוס והאנשים שולחו וגובריא אהפטרו :

גל אל יהוה יפלטו יצילו בי חפץ בו : גל אל יהוה גל הוא תואר

חיים שאל ממך **שואר לו ים לעולם מה אורך ים עולם ועד מים העולם הבא**
צדל בברו בישועתך הוד והדר תשובה עליו : **צדל בברו בישועתך**

כשתושיעיהו מאויביו יגדל כבודו לעיני כל העמים הוד והדר תשובה עליו בישועתך כי כל העולם יכבד
יכבדוהו ויהדרוהו כשיראו כי הישועה באה לו מאיתך : **בי תשיתהו ברבות לעד תתהוהו**
בשמה את פניך : **בי תשיתהו ברבות**

ברכות כמו והיה ברכה לעד כי אפילו אמר
מותו יתברכו בו כמו בך יצחק ישראל לאמר ישימך אלהים וכמנשה או פי לעד על זרעו כי כמו
שיתברכו בו יתברכו בזרעו כמו שאמר לאברהם והתברכו בזרעך תתהוהו תשמהו מן וימר יתרו ומה ש
שאם בשמחה אמר תתהוהו לחזק השמחה כמו ועבות טבת ופעלה מעל יבוסו בשת וינס דוד וינס והרסי'
להם את פניך כשתאיר אליו פניך זו היא השמחה הגדולה שתהיה לו לא ישמח ברוב חילו וברוב והבו ו
וכספו אלא עם פניך שתפנה אליו כמו ופנתי אליכם והאיר אליו פניך ופנתי פני האל ואור פניו היא ה
הגדלה שנתן לאדם ככל אשר יעשה : **בי המלך בושח ביהוה ובחסד עליו בלימוט**

בי המלך בושח ביהוה כי אין לו בטמון ושמחה אלא בך ולא ברוב הטון ובחסד עליו
יש לו בטמון כי הוא עליון על הכל ובדוד להושיע ולהטיב לטי שירצה בו הן ברב הן במעט לפיכך הוא
בטוח שלא ימוט ואמר ובחסד כי כל מה שהוא מטיב לברואיו הכל הוא חסד מאתו :

תמצא ירך לבל אויבך ימינך המצא שונאיו : **תמצא ירך לבל**

הספיק לך ירך שלא תצטרך לעזר אמר כמו ידיו רב לו אמר כי ידו וימינו יספיק לו ולפי שהקדים כי הס
המלך בושח ב' א' אמר כנגד המלך כיון שבשמות ב' א' המצא ירך לבל אויבך וכפל הרבר ואמר ימינך
תמצא שונאך והוא כמו לשונאך ולמד לכל אויבך עוסר במקום שנים וכמוהו רבים תמצא ענינו ה
הספיק כמו ומצא להם או תמצא שונאך הוא ענין אמר בלא חסרון הלמד ויהיה פי המצא כמשמעו
ואמר ימינך תמצא שונאך כלומר שלא יהיה להם כח ורשות להמלט מידך :

תשיתמו בתנוד אש לעת פניך יהוה באפו יבלו ותאכלם אש :

תשיתמו בתנוד אש כמו תנוד שייט בתוכו אש ופדים והאש תאכל העצים כן תשית אתה
אותם לשת כעסק עליהם שיכלו כולו ויהיו כתנוד אש שכלה מה שבתוכו ועל הדרך הזה שיתמו כגלגל
כקש לפני רוח כאש הבער יער וכלהבה תלהט הרים שאינו אוסר שהם יהיו אש לבער אמרים אלא ש
שתהיו כאש שתצא ביער שיכלו וישרפו כל עצי היער כן יכלו הם וכן בכיור אש בעצים ופניך כמו ו
ופניה לא היו לה עור פני א' חלקם א' באפו יבלעם תוכל להשית אותם כתנוד אש כי עמך שיכלאם וה
תאכלם אש : **פריהמו מארץ תאבדי וזרעם מבני אדם :** **פריהמו מארץ תאבדי**

שלא יסאיר להם זכר : **בי צטו עליך רעה חשבו מזימות בל יובללו :**

בי צטו עליך רעה זה יהיה להם גמולם לפי שצטו עליך לעשות רעה אילו היה הכח בדם
ומשבו מזימה שלא יוכל להביאה ליד מעשה כי היו באים להלחם עליך לעשות לך רעה :
בי תשתימו שבם במיתריך תבוננו על פניהם : **בי תשתימו שבם**

כי נעם להם שאמר בל יוכלו היצק לא יוכלו כי אהם תשים אותם לחלק אתר כולם שלא ידע להם כח ל

במחך והמלקחיס הם הרגלים למעלה מהלשו ומהחני ובא ברוך ולשונם למיכס דבקה ונקראו מלקחיס
לפי מלקחיס המאכל בעת הלעיסה ובררש ולשוני מורבק מלקחיס שורבק לשוני לוושט רא' שנטלה מ
מימי תורות תורה שבכתב ותורה שבעל פה ש' כי לקח טוב נתתי לכם תורה' אל העוברים וכל בעבור ש
שימר הגלות ולעפר מות השפתי כלומר קרוב אני מהמות כאילו הכין אותי לטעמי בקבר שהוא עשרה
הצות השפתיני מן שפתי הסיד ובררש אני רומה לכירה שנתונה בין שתי דרכים ועיבורים ושבים שום
טופתים עליה :

בי סבבני בלבים עדת מרעים הקפני בארי ידי ורגלי

בי סבבני הם האויבים ואני בתוכם כמו מי שסבבוהו כלבים שאין לו דרך לנס מעניהם ופי
סבבני כלבים אמר המשל והמליצה כארי ידי ורגלי כי הקפוני כזו הארי שמקף בזנבו ביער וכל מיה
שיתראה אותה העגולה לא תצא משם ממורא הארי ומצמדו ואספר ידיו ורגליו וימצא האריה טרפו
בתוך עגולתו כן אנחנו בגלות בתוך העגולה לא נוכל לצאת ממנה שלא נהיה ביד הטורפים כי אם נצא
מרשות השמים נכבא ברשות הערלים והנה אנחנו אוספים ידנו ורגלנו ועומדים ידאס ועומדים
בפניהם כי אין לנו רשות לברוח ברגלנו ולהלחם בידנו והנה כאילו ידנו ורגלנו בנחשיות :

אספר בלעצמותי המה יביטו בי : **אספר בלעצמותי** ואס אבא לספר
רברי רבותי לש

לפי גרוליהם ממה שיעשקוני קטניהם המה הגרולי יביטו אלי ויראו כי בעון בזיון ושנאה כמו אל תרא
מראוני שאני שמרמורת ויראנה כך שהוא ענין ראת בזיון ולעג ועצמותי וכן קרבו רבם הגיטו ע
עצמותיכם ויש מצרשין עצמותי כששם עו מן עינם ויערשו אספר מענין מספר ופי' מרוב כמישותי
אוכל לספור כל עצמותי והמה יביטוני רל בשר ודע הא' ויעליגו לי :

יחלקו בגדי להם ועל לבושי יפילו גורל : **יחלקו בגדי להם** יקחו מסויני
ויגיע כפינו

עד שאפי' בגדינו ולבושינו יחלקו להם ויפילו גורלם עליהם :

אילותי לעזרתי חרשה : **ואתה יהוה אל תרחק אילותי** ואתה יהוה אל תרחק אילותי
כשתראה הערות האלה

אל תרחק כי אתה אילותי וכמי ולא בטחתי אלא בך על כן לעזרתי חרשה :

הצלה מחרב נפשי מחרב נפשי : **הצלה מחרב נפשי** מחרב הצלה
שלא אספה

בגלות כלב ואריה וראמים הוא משל על מלכי אומות העולם אשר אנחנו בגלות ביניהם וכל אחד לפי ג
גדולתו קורא אותו וימירתי היא הנשמה שהי' ימירה שוכנת בבתי מוסר ואין רומה לה כי הנפש המהאנה
הוא הקוק :

הושיעני מפי אריה ומקדני רמיה עניתי : **הושיעני מפי אריה**
כי הראס יבגת בקרניו כמו שאמר בהם עמים יבגת יתדיו ועניתי כמו ועניתי ורבים כמוהו ברברי נב

נבואה או פירושו כי פעמים רבות הושעתני מיצרות גדולות שהתשועה מהם כמו הנושע מקרני רמים

שהוצאתני משיאר גליות כן הושיעני עתה מפי אריה ; **אספיה שמך לאחי בתוך קהל**

אהללך : **אספיה שמך לאחי** כשתושיעני מפי אריה ומקרני רמים שדניאנימן הגלו

או אספיה שמך לאחי בתוך קהל אהללך ואמי הם בני ארום שאנחנו ביניהם בגלות וכן בני נביאים ו

ובני קטורה כי כולם בני אברהם אבינו או פי' אנחנו אשר בגלות כספר הנסים והנפלאות ששעה עמנו
האל בגלות לעשרת השבטים שגלו בלחלח ומבור ולא היתה יד האומות שולטת עליהם כמו עלינו :

יראה יהוה הללוהו כל זרעי יעקב בברוהו וגורו ממנו כל זרע ישראל :

כל אל יהודה גל הוא תואר בשקל להם חס מעון לתוס דרך יי פי סי שמעבב ררכיו ושאלתיו
התפלותיו יפלתו יפלתו כי חפץ בו כי חפץ יי בו ושמע תפלתו כמו אס חפץ בנו יי או פי כי חפץ
הארס באל כמו כי בי חשק ואפלתו כלומר זה ראינו ושמענו כמה פעמים כי מי שמעבב ררכיו ותפלתו
אל האל יפלתו אס כן למה לא תושיענו כי אנחנו עינינו אלך :

כי אתה גוהי מבטן מבטן משרי אמי : כי אתה גוהי מבטן גומי מרדאי
כמו תגמ בכ

בנהרותיך וזמר איך לא תושיענו ואנחנו מודים אליך ויורעים ומכירים כי הכת מאתך ואהה העצרה ו
המולך והמבטיח התינוק על שדי האס שאין ממיתו אלא על ידי אחרים ואתה מבטיחו שיגדל מעט
מעט ויוסי בו כת והדגל עד שיבקש ממיתו מעצמו וגדול הארס בחכמה נפלאה משרי האס עד שיגדל
והכל ככוונה המכין והנהגת מנהיג ולא כדברי האומרים כי הכל בטבע ובמקרא בלא כוונה מכין והב
והנהגת מנהיג ואנחנו העס המודים בך עליך השלכתי מרחם מבטן אמי אל אתה :

עליך השלכתי מרחם כי אתה המטרף לאמי מזונה שהטרפני ותגדלני הושלכתי והמטליך האב והאס כי הוא אין בו דעת לה
להטליך יהבו על האל וכן אלי אתה כי הס המודים לך עלי :

אל תרחק בימי כי צרה קרובה בי איז עזר : אל תרחק ממני ועתה בגלות
אל תרחק ממני

ממני כיון שהיה קרוב לי מבטן אמי בגדלי אל תרחק ממני בעת צרתי כי צרה קרובה ואס תקרב ויהי
רמוקה כי אין עוזר בלתי :

סבבני פרים רבים סבבני פרים רבים כי סבבני פרים והוא משל לאויבים הרשנים
והתקיפים ופי רבים גדולים בכח וכן אבירי בשן ובטן הוא מקוס בארץ ישראל מקוס מרעה רשן וטמן
והבהמות הרועות טס הס רשנים ומזקים והמשיל הרשעים האבירים להס וכן אסר במטל פרות הבטן
על הנטיס הטושקות רלים ורועסו אבירנים כהרני כמו סבבני כמו שהכתר כובב הראש וכן כהרו את
בניסן : פצו עלי פיהם אריה טרת ושאו : פצו עלי פיהם אלה הפרי
פצו עלי

פיהם וטורפים אותי אשפי שאין דרך הפריס לטרף אלה הפריס הס כמו האריה שהוא טורף ושואג וא
ואריה חסר כה הרציון וכן גור אריה יהודה יששכר חמור גורס נפתלי אלה שלומה והרומים להס וש
ושאגה האריה אחר שטרף לשמחה ולגאווה כמו שכתוב הושאג אריה בישר וטרף אין לו חזק כפייר קו
קולו והוא כי האויבים אחר שהורגים ובחזים אותנו מס טממים ומההללים :

במים גשבתני וההבררו כל עצמותי היה לי ברונג במס בתוך מעי :

במים גשבתני מפורס נשפכתי כמים על דרך משל כאילו היה נמס והתפרדו כל עצמותי
העצמות הס קשים מן המים לפיכך אמר בהס והתפרדו שנפרדו מקטריהס זה בזה וכן נפדו עינינו לפי
שיאול היה לבי כרונג והיא השעוה שהוא נמס קל מעני החסיונות בתוך מעי כל האברים העננים נקרא
מעיים : יבש בחרש בחד ולשני מרבק מלקוחי ולעבר מות העיני :

יבש בחרש בחד כתבו אבי אדוני זל מרבדי רזל כינו וניעו ויש שפי הפוך כמו מני כלומר
טלא אוכל לדבר כמו שאמר ולשוני מורבק מלקוחי והמכס ר אברהם בן עזרא פי כי כמשיטנו בעבנו
היות מיי הארס למה התולדת הקושרת הכל המעמדת הקנה כינה הלמה בטס כה והנה כאשר יקרה ל
לזקן בא בימים ולשוני מורבק מלקוחי למר השיטוט ששטנו מורבק ללקוחי כי מורבק קמוץ ואינינו

בעולם הזה הנך הענוים שאמר בהם ימי לבבכם לעד וזה שאמר לפני המלאך האוכף אתכם היא דרך רדש
 וכן אמר ברדש כי לא תכרע כל ברך זה יום המיתה שכל לפניו יכרעו כל יורדי עפר : ורע יעברו אבל
 ורע שיעברנו הם ורע ישראל שיעברו אתו המיד יספר ל' לדור הוא יקרא ויספר בטם י' ויאמרו
 עליהם עם י' כי אעפ' ששאר האומות ישובו אל י' לא יקרא עם י' אלא ישר והוא לברו יספר ל' י'
 לכל דור ודור : יבאו ויגידו צדקתו לעם נולד ב' עשה : יבאו ויגידו צדקתו

סעול'ס מהגלות שיבואו מכל אפסי ארץ ויגידו צדקתו לעם שהיה נולד מהם לבניהם יגידו צדקתו שיש
 טענה להם כי הם לא ראו את מעשה י' אשר עשה עמהם ואבותם הגידו להם וזה המזמור פי' אותו ה
 הערלים על ישר והוא מספר על הרעו שטשו לו ישראל והו' צועק הבן לאב מהוך הערו ואומר אלי' אלי'
 למה עזבתני וכן כל המזמור מלח כארי די ורגלי אמרו כרו לטיון כי יכרה איש בור שתקעו מסמרות ב
 ב'ידיו וברגליו כשתלו אותו והטעה אותו הפסוק ונפשו לא מיה ואמרו כי הוא זה אלוה ש'כרעו לפניו
 כל יורדי עפר והוא לא רצה להמיות את נפשו כי בתנאי זה ירד לקחת בשר שיהרגו הבשר ויוטעו בזה
 יורדי גהינם לפיכך לא לא רצה להמיות נפשו אלא מהר עצמו ביד ההורגים אותו ועשה ישמיעו לאונס
 מה טפיהם מדבר הם אומרים כי לא להמיות נפשו ולהצילה מיד ההורגים אותו אס' כן למה היה צועק אלי'
 אלי' למה עזבתני רחוק מ'טועה והוא לא רצה להיות נוטע ואמר ולא תענה והוא לא רצה להיות נענה
 ועוד אס' הוא אלוה הוא עצמו יישיע עצמו ועוד שאמר תהילת י' אל והס' המדיעים לו היאך אמר
 שהם מהללים האל ועוד אמר בך בטחו אבותינו וזה הוא כח' שהם אומרים לא היה לו אלא אב אחר ופ'
 ועוד האלוה יאמר על עצמו תולעת ולא איש והנה אמר גל אל י' עלטוהו אס' על הבשר לא פלטוהו ולא
 הצילוהו ואס' על האלהות לא היה צריך הצלה ואמר כי אתה גומי הוא עצמו הוא המצויאו מבטן ואמר
 אספדה שמך לאמי והאלוה אץ לו אמר והספור וההלל וההודאה אחר ההצלה היא והנה הוא לא נרצל א'
 ואמר כל ורע יעקב כבדתו וגורו ממנו כי לא בזה ולא טקן ענת עני וישראל היו המדיעים לו בענתו
 כזה האב וטקן והסתיר פניו ממנו ובטונו אליו לא טמע הנה כל רבדיו טקר וזמר כל טעמיה גרים
 והנה היהודים וה'טעמים לא יאמינו בו :

מזמור לדוד יהוה רעי לא אחסר : מזמור לדוד המזמור הזה אמרו

דוד על עצמו כש
 כסייגא מצרה לדוורה או נאמר על ישראל שיאמרו כן בעצמם מהגלות לפיכך כסכו למזמור על מעלה
 מזה וברדש מערש אותו על טני הענים : **בנאות רשא ירביצני על מי מצוחות יגהלני**
בנאות רשא ירביצני

מרבד ברוד בשעה שברח מפני שאול ומה כתוב שס' וילך דוד ויבא יער

מרת ולמה נקרא שמו יער מרת שהיה מנוגב כמרת והרטי בו הקבה מענין טובו של עולם הבא שכל כסו
 מלב ורשן תטבע נפשי נפשי ישובב זה המלכות שלא היה עלי' זכות אלא למען שמו :

גם בי אלך בגי צלמות לא אירא רע בי אתה עמדי שבטך ובשענתך המה ירחמי

יחמוני : גם בי אלך בגיא צלמות זה מדבר ון' לא אירא רע למה כי אתה

עמדי טבתך ומשענתך טבתך אילו הייסורין ומשענתך זאת התורה :

תעיוור לפני שולח נגד צררי רשנת בשמך ראשי בוכי רוייה

תעיוור לפני שולח זו המלכות נגד צררי דואג ואמתותפל רשנת בטמן ראשי יכול על

די יסורין הלפור לוטר :

יִרְאֵי יְהוָה הִלְלוּהוּ כִּי יֹאמְרוּ בַּעַת הַתְּשׁוּעָה וּפִי יִרְאֵי מִיִּשְׂרָאֵל וְחִמְלִיָּק הַזֶּה כִּמוֹ יִרְאֵי
אֵל בָּרְכוּ אֶת אֵל בֵּית הַלֹּוֹי בֵּית אַהֲרֹן בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהַתְּעַס כָּל אֶחָד לְפִי מַעֲלָתוֹ וְשָׂכְלוֹ וּלְפִי קִרְבָּתוֹ אֵל הַ
הָאֵל וְהִנֵּה הַזִּכִּיר בֹּוה הַעֲסֹק הָאֵהֱבָה וְהִירָאָה כִּי יִרְאֵי אֵל יִגְיֻעוּ מִן הִירָאָה אֵל הָאֵהֱבָה
וְגִדְרוּ מִמֶּנּוּ כָּל זֶרַע יִשְׂרָאֵל אֹתָם טָלָא הִגְיֻעוּ עֲרִץ אֵל הָאֵהֱבָה וּבִרְדָּשׁ ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוֹי אֹמֵר יִרְאָה אֵל
אֵילוֹ יִרְאֵי טָמִים ר' שְׁמוּאֵל בֶּן נַחֲמָנִי אֹמֵר אֵילוֹ גִּידִי הַמֶּלֶךְ לַעֲתִיד לְבֹא וּרְבֵנָה אֹמֵר יִרְאֵי אֵל אֵלֶּה
הַכְּהֻנִּים כָּל זֶרַע יַעֲקֹב אֵילוֹ הַלֹוִים כָּל זֶרַע יִשְׂרָאֵל כַּמְשֻׁמֵּר :

בִּי לֹא בִזָּה וְלֹא שִׁקָּץ עֲבֹת עֲנִי וְלֹא הַסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ וּבִשְׁוֹעוֹ אֵלָיו שָׁמְעָה :

בִּי לֹא בִזָּה וְלֹא שִׁקָּץ וְכֵן יֹאמְרוּ בְּהַתְּרוֹס כְּשִׁינָאוּ מִן הַגְּלוּת כְּשִׁהְיִנוּ בַּגְּלוּת לֹא בֹוה וְלֹא
שִׁקָּץ עֲנִיִּן תּוֹעִיבָה כִּמוֹ אֵל הַתְּשָׁקֵצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵינוּ עֲבֹת מַעֲנִיִּן עֲנִי וְיֵשׁ מִפֶּה תַּפְלַת עֲנִי מִה שְׁעֹנָה
בְּעִי כִּמוֹ מַעֲנָה לְטֹוֹן שִׁמְעָה עֲלֵי עַבְדְּךָ בְּשִׁקָּל כִּי מִפֶּה בִּבְתָּ יַעֲקֹב : **מֵאֲתָךְ תִּהְיֶה בִּקְהֵל רַב**
צִדְרִי אֶשְׁלֵם צִדְרִי יִרְאֵיו : **מֵאֲנֶךָ תִּהְיֶה לִּי :**

יֹאמֵר כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אִם כָּל יִשְׂרָאֵל
כְּאֶתְר כִּמוֹ שֶׁהִם רַבֵּי הַמִּזְמוֹר תִּהְיֶה שְׁאֵנִי אֶהְלֵךְ בִּקְהֵל רַב מֵהַאֲוִמֹת מֵאֲתָךְ הִיא כִּי אֹתָהּ גִּרְמָתֶיהָ
הַתְּהַלָּה שֶׁהוֹשִׁיעָה . צִדְרִי שֶׁצִּדְרִי אֶשְׁלֵם צִדְרִי יִרְאֵיו כִּי כָּל הָאֲוִמֹת יִרְאוּהוּ אִם כִּמוֹ שְׁמוּאֵל וְכִדְרֵי וְיֵשׁ
וְיִשׁוּבוּ אֵלָיו כָּל אֶפְסֵי אֶרֶץ : **יֹאבְלוֹ עֲנִיִּים וְיִשְׁבְּעוּ יִהְיֶה לִי הוֹיָה דְרָשִׁיו יָדִי לִבְבָּבִי**
לְעַד : יֹאבְלוֹ עֲנִיִּים יִשְׁבְּעוּ

יִשְׂרָאֵל שֶׁהִם עֲנִיִּים כִּי הַגִּוִּים הָיוּ גְּאִים עַד עַתָּה גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל
וְכִי יִשְׂרָאֵל הִם דּוֹרְשֵׁיו שֶׁהִם דּוֹרְשֵׁי אֹתוֹ בַּגְּלוּת וְכַשִּׁי הָיוּ גְּאֻלַּת יֹאבְלוֹ וְיִשְׁבְּעוּ מִשְׁלַל אֲוִיבֵיהֶם וְהַתְּעַנְגוּ
הַפֶּךְ מִמֶּה שֶׁהָיוּ בַּגְּלוּת וְיֹאמְרוּ לֵהֶם אִם לִבְבָּבִי לֵעַד וְפִי עַל דֶּרֶךְ וְתִמִּי רֹוֹם יַעֲקֹב הַפֶּךְ וְיִמָּה לְבֹו כִּי הָרֹוֹת
הָמִיָּה הִיא בְּלֹב וְכַשִּׁי הָאֶרֶץ בִּצְרָה לְבֹו כִּמוֹ שְׁמוּאֵל לִבִּי מִלֵּל בִּקְרָבִי וְכַשִּׁי יִרְאֵי לְרֹוֹמָה הִנֵּה יִמָּה לְבֹו וְשֶׁ
וְעַתָּה לֵעַד כִּי לֹא יִגְלוּ עוֹד אֵלָּא יִהְיֶה בְּאֶרֶץ שְׁמִימִים לֵב הִם וּבְנֵיהֶם עַד הָעוֹלָם :
חֲבֵרוּ וְיִשְׁבְּעוּ אֵל יְהוָה בְּלֹא פִסִּי אֶרֶץ וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לַפָּנִיךָ בְּלֹא מִשְׁפָּחוֹת צִיּוֹם :

חֲבֵרוּ וְיִשְׁבְּעוּ אֵל יְהוָה וְזִכְרוּ הָאֲוִמֹת הַעֲנִי וְהַדְּלָתָם שֶׁהָיוּ בֵּהֶם יִשְׂרָאֵל בַּגְּלוּת וְיִרְאֵוּ
הַיְּשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה וְיִשְׁבְּעוּ אֵלָיו כָּל אֶפְסֵי אֶרֶץ וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לַפָּנִי כָּל מִשְׁפַּחַת גִּוִּים לְפָנֵי רַבֵּי הַכִּבֹּד כְּכֹוֹר הַשֶּׁם
בִּי לִהְיוֹת הַמְּלוּכָה וּמִשְׁלָבָנִים : **בִּי לִהְיוֹת הַמְּלוּכָה** אִם יִזְכֹּר
כָּל הַגִּוִּים

כִּי לֵאמֹר הַמְּלוּכָה וְאִם יִהְיֶה מוֹשֵׁל בְּגִוִּים כִּמוֹ שְׁמוּאֵל וְהִיא אֵל לְמַלְךְ עַל כָּל הָאֶרֶץ :
יֹאבְלוֹ וְיִשְׁתַּחֲוּוּ בְּלֹא רִשְׁנֵי אֶרֶץ לַפָּנִי וְיִכְרְעוּ בְּלִי יוֹדֵי עֵפֶר וְנִבְשָׁה לֹא חִיָּה זֶרַע יֵעַ

יַעֲבֹדֵי יִסְפִּיר לְאֲדֹנָיו לְדוֹר : יֹאבְלוֹ וְיִשְׁתַּחֲוּוּ בְּלֹא פִּי אֲדֹנָי אֲבִי הַפֶּסֶם לְשִׁנִּי

פָּנִים כִּי הַגִּוִּים שִׁיִּשְׁבְּעוּ אֵל
אֵל שֶׁהָיוּ רִשְׁנִים וְרַעֲנָנִים כִּי יִהְיֶה עֲהָהּ כִּי הָאֵל יִקְבֹּל אֹתָם בְּתַשׁוּבָתָם יֹאבְלוֹ וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לֹא לְדוֹר לֹו עַל הַ
הַתְּעֹבָה אֲבֵל יֵשׁ מִן הַגִּוִּים שְׁמוּאֵל יִכְרְעוּ לַפָּנִי לֹא יִקְבֹּל אֹתָם שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִם יוֹדֵי עֵפֶר כְּלֹוֹמֵר
שִׁיִּהְיֶה בְּגִיָּהֶם וְלֹא יִמָּה הָאֵל נֶפֶשׁ אֶתְר מִהֶם כִּמוֹ שְׁמוּאֵל הַכִּבִּיא וְנִקְרָא רִמָּה לֹא נִקְרָא כִּי כָּל הַרְעוֹת שֶׁ
מַעֲשֵׂיו לִיִּשְׂרָאֵל יוֹכֵל לַתֵּת תְּשׁוּלוֹמִים כִּמוֹ שְׁמוּאֵל תִּמָּה הַנִּמְשָׁת אֲבִיא וְהֵב אֲבֵל רִם הָאֶרֶץ לֹא יוֹכֵל לְשַׁלֵּם
לְפִיכָךְ יִהְיֶה נֶפֶשׁ תִּמָּה נֶפֶשׁ וְנִכּוֹן הוּא זֶה הַעֲדִירֹשׁ אֲבֵל הַמֶּלֶךְ ר' אֲבֵרָהָם פִּי בַּעֲנִיִּן אֶתְר כָּל הַעֲסֹק וְאִם
וְאֶתְרֵי שְׁנֵי אֶרֶץ הִם הַמַּתְעַנְּגִים בַּעֲוֹלָה הִנֵּה לֹאכֹוֹל כָּל דָּשָׁן וְאִם יִתְעַרְבוּ בַּעֲוֹלָה הִנֵּה בְּאֶמְרֵית יִשְׁהָה יִשְׁהָה
יִשְׁתַּחֲוּוּ וְיִכְרְעוּ לַפָּנִי הַמְּלֹאךְ הָאוֹסֶה רֹוֹמָה וְלֹא יוֹכֵל אֶתְר מִהֶם לְהַמְיוֹת נֶפֶשׁוֹ וְהוּא רִמָּה כִּי וְהֵב נֶפֶשׁ

היישוב לפיכך אמר עם הארץ ומלואה ועם הכל ויושבי מה וכו' הארץ על ימים ועל נהרות לצורך ה
הברואים עליה אבל זה ההל לא כוין אותו לכל הברואים ואף לא לכל בני אדם אלא לנפי כפים ובר לבב
והוא זרע יעקב שהם מבקשי יי' ונצטוו שיהיו נקי כפים וברי לבב וכן היו פזמים רבות כמו בימי יהו
יהושע ובימי הזקנים אשר האדריכו ימים אחדיו וכמו שאמר ויעברו את יי' כל ימי יהושע וכו' בימי ה
השופטים כל ימי השופטים ובימי שמואל אשר וינהו כל בית ישראל אמרי יי' ובימי דוד ושלמה וכו'
בימי שאר המלכים שהיו טובים ולא היה כזה באומה אחרת לעבור את השם יתר לפיכך אמר כי לא יעלה
להר יי' הקדש הזה כי אם דורשי יי' והם בית יעקב ובררש ליי' הארץ ומלואה זו ארץ ישראל כי הוא
על ימים יסדה שיושבת על שבעת ימים ועל ארבע נהרות ואילו הם שבעה ימים ימא רבא ימא דסיכני
ימא דטבריא ימא דמלחא ימא דמולחא ימא דשריה ימא דאספסא ארבע נהרות
ירדן וירמוך קרימון ופיגא כי הוא על ימים יסדה ופי' על ימים ועל נהרות כסיך לים ונהרות כמו ו
ועליו מטה מנשה ואשרוי' אין ישוב רחוק מן הים ית יום וזה להועלת הלמות לברואים וכו' הנהרות לת
להועלת הברואים וזהו כמו שאמר לשבת יצרה שוכן אותה כרי שיהיו היצורים בה וטעם כי הוא כי ש
מותלה לא נבראת כך אלא להיותה כלה תחת המים כי המים היו סובבים אותה מכל צד כמו שהאר סובב
המים מכל צד והאש סובב האויר מכל צד והנה הארץ תחת המים והאל צוה שיהיה סמיכותה האמה טעם
מגולה לשבת היצורים בה ואמר יקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה :

מי יעלה בהר ומי יקום במקום קדשו : **מי יעלה בהר**

שאין ראוי לכל אדם שיעלה בו לפי שהוא מקום הקודש והקדושה :

צקי בפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו ולא נשבע למרמה :

צקי בפים ובר לבב והנה הזכיר שלשה תכונות האדם בפסוק זה המעט והדבור והשמיטה
ובשלשה יהיה האדם שלם שיהיה נקי במעשיו ובר בלבבו אשר לא נשא לשוא נפשו ביד והוא מאמ'
פאל כמו לא תשא את שם יי' אלהיך לשוא ונפשו הוא שמו וכן אמר נשבע יי' בנפשו וכתב נפשו ב
בוו ולאפי' נפשו של הנשבע לא ישא לשוא ולא נשבע למרמה כי אם באמת ובצדקה ואותה השביעה
מא מצוה ליראי השם כמו ש"כ ובשמו תשבע ואמר אותו האמר את יי' אלהיך תידא ואותו תעבור וב
ובשמו תשבע כשיהיו בך אילו המדות אז בשמו תשבע וכן הוא אומר ונשבעת מי יי' באמת במשפט
ובצדקה : **ישא ברבה מאת יהוה וצדקה מאלהי ישיני :** **ישא ברבה**

מאת יי' ישא יקח כמו וישאו להם נשים על דרך קמ נא ברכה מאת עברך או פי' ישא אליו הנשוא כמו
וישא משאות מאת פניו אלהים אותם שיעלו בבית יי' ישא ברכה מאת יי' שיקן להם ברכה ומתקנו ו
יושיעם מכל יצרה מאלהי ישינו : **זה דור דורשי מבקשי בניך יעקב סלה :**

זה דור דורשי מי הוא שיעלה בהר יי' ובמקום קדשו שהוא נקי כפים ובר לבב זהו דור דורשי
יי' והם ישראל וכן בימי שלמה טבנה הבית וכתוב דורשי כנגד דור שהוא דרך כלל לשון ימיר וקרי דור
דורשי כנגד הפרטים שהם רבים : **מבקשי פניך** כנגד האל מדבר השזורר הם הם שיבקשו פניך בבית
במקדשי יעקב והם ישראל כי זרע יעקב נקראים בשם יעקב כמו ואתה אל תירא עברי יעקב ואמרים ו
וולתו ומלת סלה פירשתי במזמור השלישי ואיניני דרך לפרטה בכל מקום :
שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ובא מלך הבבור :

שאו שערים ראשיכם מדרש הוא ידוע מדבק השערים זה בזה בטעם שסבבן שלמה

שאו שערים ראשיכם

אך טוב וחסד ידועי בלימי דשיב בבית יהודה לאורך ימים :

אך טוב יכול בעולט הזהל אך טוב וחסד ידועי : לאורך ימים זה בית המקדש ודבט פתח קריא בישראל בנאות רשא ידועי ואני ארעה את צאני ואני ארביסם על מי שמרחת ינהלני ועל חנ הנמל יעלה על שפתו מזו ומזו וגו' ועלהו לתרופה לתרופה רב שמואל מר אמר לתרופה ותר אמר לה להתיר פה אלמים ר' יוחנן אמר להתיר פה עקרות נפשי ישובב זה טובו של עולם הבא ונעה אפרש המזמור על דרך פשוטו יי' רועי לא אחסר השטיל עצמו לשה והאל רועה אותו ואמר יי' רועי וכיון שהוא רועה אותי לא אחסר דבר בנאות רשא ידועי פ' בנאות מקום רשא ואלף נאות נרמזה במקו ויו נוח נוח ואל הרועים נוח כמו אני לקמהיך מן הנוה אל נוח איתן נוח כרות רעים ובתורות הווי באלף ונרמזו נאות השלום ועל נאות מרבר קינה כי רשאו נאות מרבר והרועה הטוב נהג את צאנו ותר ורועה אותם במקום רשא ושם ינוח אהלו וירעו בבקר ובנשות היום ונעל הצהרים ידביסם בעל אהלו כ כמו שיכתוב איכה הרעה איכה תרביץ בצהרים וכשרוצה להשקותם ינהלם על מי טנוחות כלומר מיס טיילכו לאט ולא נחל שוטף פן יטפפו אותם המים בבואם לשדות לעיכך אמר על מי טנוחות ינהלני נפשי ישובב ישובב ינוח כמו הרועה הטוב שלא ייגע הצאן ולא ירחשם אלא ינהלם לאישם עלת ינהל ובזרעו יקבץ טלאים וישובב מענין משובב ונחת ינחמי במעגלי צדק כמו ה' ועה הטוב שלא ינהג צ צאנו בהדי ולא יעבירם מהר אלא הר ומהר אל גבעה אלא במעגלי צדק כן הוא ינחמי במעגלי צדק וכל זה לטען שמו לא שאני ראוי לכך ~~גם~~ אלא בגיא נלמות גם אם קרה לי טאהיה במקום ככנה שהוא דומה לגיא נלמות הוא הקבר שהוא מקום ~~משיך~~ כמו שאמר בטרם אלך ולא אשוב אל ארץ מושך ועל ונלמות לעיכך דומה הצרה לקבר כמו שהיה ר' פנחס רבה בסכנה אמר כי מרוב בטחוני באל לא היה ירא שיבואהו רע כי אמה עמרי כי בטמיה טאהיה עמרי כמו טאהיה עם כל רורשיך ומשענתך ומאמר שהמשי האל לרועה אמר שבטך ומשענתך כי הרועה ידעה הצאן במטה אשר בירו ויטען עליי כשייטור ואמר המה ואנשי שהוא אמר לפי שזכרו בטנים מטה ומשענת בלכתו והמשיענת בצומרו הערוך לפי שילך עתה השיב המשל לסליה אמר הערוך לעני שלמן נגר צוררי שיראו בכבורי ויר וידקב עצמם לקנאהם דמנת בשמן ראשי הרשן הוא השוטן והלמות ואם יהיה הראש רשן יהיה כן כל הגוף ורל כי לא יחסר דבר כי כל מה שהוא צריך זמן לו האל כויד רוח שלם עם למד הצועל כי בלא הראות למד הצועל לטען ספות הדור וע' שבנה כלומר שהיא שבנה לעולם ויהי לעולם שבני השותי בה וכל זה לרב הטוב שינתן לו האל ולכל עמו אך טוב וחסד ידועי אני מודה לך בטובה שנתת לי עד היום אך זה אני מבקש ממך שירדעני טובך ותסרך כל ימי ולא ירדיוני מלחמות ועסקי העולם שא טאוכל לנח בבית יי' לאורך ימי ולהתבודד שם ואכין לבי ומחשבתי לצבורתך ולהורך ושיבתי מעניי בטובה ונחת או הוא פ' ישיבתי כמשימני רל שיתמיד הליכתי שם פעם אחר פעם ופ' בבית יי' מקום הא הארון ופ' לאורך ימים כמו שאמר כל ימי מיי אך היה מבקש שמייו יהיו ארוכים לפי סנות האדם ומו לאורך ימים :

לדוד מזמור ליהוה הארץ ומלאה תבל וישבי בה בי הוא על ימים יסדה ועל

צהרות יבוצה : **לדוד מזמור** זה המזמור מברו דוד שיאמרו אותו כשיכניסו הארץ לבית קדש קרטי והיה זה אחר שהעלה עולה בהר הצוריה ונגלה אליו המקום וידע כי שם יהיה בית יי' כמו שכתוב ברברי הימים ואמר ל' ה הארץ ומלאה תבל וישבי בה ואנשי שכל הארץ היא ל' זה ההר נקרא הר יי' ומקום קדשו כי הוא ש מכיון כנגד כסא הכבוד והארץ הוא כולל כל הארץ כמו את השמים ואת הארץ ותבל הוא מקומו הייטוד

שרבה אמונתך לתמיית הסתים :

אלהי בר בשחדי

אל אבושה אליעצו איבי לי :

בך בטחתי ולא באמר לפיכך תמינתי לפניך שלא אבושה שאם לא תקן לי שאלתי הנה יש לי בושת בבט
בבטחתי וכן הוא אומ' בושו כי בטח בך בטחו ולא בושו ואם תקן לי שאלתי שבטחתי בך שהתננה לא
אבוש ולא יעלו איבי לי :

גם בל קויד לא יבושו יבושו הבוגדים ריקם :

גם בל קויד

לא עלי לבדי אני מבקש שלא אבוש אלא גם על כל יראי שמך שמקוים לך אבל אותם האנשים שהם ב
בוגדים בי ריקם אותם יבושו מספרם כי אך סיפרם ובטחונם בך ובררש גם כל קויד אילו ישראל אמר
דור בטעה שאני עומר בתפילה לפניך עלי ועל עמך ישראל אני מהפלל אל תהי תפילתי מאושה לפניך
מפני שעיני כל ישראל תלויות בי ועיני תלויות בך אם אתה שומע תפילתי כאילו שומעת תפילתם :

ררביך יהוה הודיעני ואורחותיך למדני :

ררביך יהוה הודיעני

אורחותיך למדני כפל עניין במלות שונות ופי' ררביך יי' הודיעני כמו שבקש משה דעה בהודיעני נא
את דרכיך וארעך כי כשידע דרכיו ידענו ופי' הרבה שישכילו הנמצאות כולם שיש' טבעם והקשרם
קצתם בקצתם וירע הנהגתו להם בכלל ובפרט וכן שאל משה דעה בהראיני נא את כבודך שאל גם כן ד
דור ואמר הרריכיני באמתך והוא אמתת מציאותו :

הרריכיני באמתך ולמדני בי אתה אלהי ישעי אותך קויה בל היום :

הרריכיני באמתך אמר כשאלה ראשונה הודיעני שהיא חכמה שיוכל האדם לדעת אותה
והיא חכמה הטבע וממנה ידע הבורא כי היא כסולם ליריעת האלהות וממנה ידע האדם הבורא מה שיוכל
לדעת והוא גוף אבל אמתת מציאותו ועצמו כפי שהשיג הנפש לא יוכל לדעת בעצמו גוף כמו שאמר
כי לא יראני האדם ופי' לפי כך אמר הרריכיני באמתך כאדם המדריך הנער ללכת מעט מעט עד
טירג' וילך מעצמו וכן פי' ולמדני הרגילי כמו הרריכיני וכן כעגל לא לומר לסו מדבר שעניינס הדגל
כי אתה אלהי ישעי שהושיעני מסכורות העולם הזה והקן לי לב לקנות העולם הבא והוא יריעת האמת
אותך קויה כל היום כמו שויתי יי' לנגדי תמיד ופי' קויה כל היום כמו כל הימים :

זבור רחמיך יהוה וחסדיך בי מעולם המה : זבור רחמיך זכור לי עתה
רחמיך וחסדיך

שהיו לי תמיד וזהו כי מעולם המה כלומר בעת היצירה היו לי רחמיך וחסדיך בבטן אמי ובגידולי אחרי
צאתי וכיון שגידלתי והבאתני עד הלום ראוי לך לחמול עלי כי מעשה ידך אני כמו שאמ' איוב זכור
נא כי כחומר נשיתי וחסדיך הראשונים זכור וחטאות נעוריי אל הזכור :

חטאות נעוריי ופשיני אל הזכור בחסדיך זכור לי אתה למען טובך :

חטאות נעוריי ופשיני אל הזכור ופי' אותם שבזמי נעורים יקראו חטאות שלא שלמה
דעת האדם ואין טעם ששע כי הפשיע הוא המדר וכשיהיה אדם מזיד בבואו בימים מעשדים שנה ומעלה
שהוא ברעתו יקרא ששע כי הוא מכיר ויודע ועובר המצוה הדי הוא מורד בארון הקמיוה אותו וההצלל
על כולם שלא זכור לו האל לא זה ולא זה אלא זכור לו חסדיו ויגמלוהו בחסד ולא במשפט לשען
טובך יי' לא למעני אלא לשען טובך שאהה טוב וסלח :

טוב וישך יהוה על לב יורה

טוב וישך

חטאים בדרך :

לפי שהוא טוב וישך לא יאס המושאים אלא

להכניס הארון בבית קדוש הקדושים ולפי דרך הפשט נראה לו דרך משל כמו דפס היס ומלואו יעלה ה
הטרה וכל אשר בו וכן אמר שמו שערס ראשיכם והנשאו פתחי עולם כי כבוד גדול והקבלו היס ש
פירשנו בכם מלך הכבוד ולפי שישן הכבוד על הארון בן שני הכרובים קראו בשם יי מלך הכבוד וכן
אמר נקרא שם כי שם יי צבאות עליו וכן נקרא ארון כל הארץ וכן נאמר עליו קומה יי נאבה יי ו
וכן אמר עליו עלה אלהים בתרושה ואמ' פתחי עולם שער עתה נסב הארון ממקום למקו בא מן המדבר
לגלגל ומן הגלגל לשעלה ומן שילה לארץ פלשתים ומאדץ פלשתים לבית שש קרת יערים ומקרת יע
יערים לבית טובר ארז ומבית טובר לעיר דור ועתה הכניסוהו במקום שיהיה שם לעולם לעיניך אמר פ
פתחי עולם וכן אמר מוכן לטבתך עולמים ושער יקרא האסקופות עם המזחות כמו שהוא ופתח יקרא
מה שנשאר מן השער מן הדלתות ולחץ ולכך נקרא פתח שהוא נפתח המיד :

מי זה מלך הכבוד יהוה עוז וגבור יהוה גבור מלחמה : **מי זה מלך**

וכאלו שואלים השערים מי זה מלך הכבוד והתשובה עוז וגבור גיבור מלחמה ואמר אלה המאמר
לפי שהארון הוא יוצא עמהם במלחמה והיו מנצחים בו אויביהם :

שאו שערים ראשיכם ושאו פתח עולם ובא מלך הכבוד : **שאו שערים**

הכפל כמנהג הלשון כפל ענין במלות שונות והחכם ר' אברהם בן ברוך כתב כי זה הפסוק השני רמז ל
לשוב הכבוד בבוא הגואל ופי' ושא פתחי עולם ושאו שערים ראשיכם כי ראשיכם מזכר עומד במקו
שנים כמנהג הלשון : **מי הוא זה מלך הכבוד יהוה צבאות הוא מלך הכבוד סלה**

מי הוא זה מלך הכבוד ובה הפסוק לא הזכיר גבור מלחמה והטעם לפירושינו כי אמר
ששכי הארון בבית עולמים לא יצא עוד למלחמה לפיכך היתה התשובה כשנות הענין יי צבאות הוא
מלך הכבוד סלה שנראה בכבודו בבית העולמים וכן אמר מלחמה יי אמר לשכון בערפל ואמר יי צבאו
לפי שכל צבאות ישראל היו באים בזה הבית ולא יקריבו אלא בו ולפידוש החכם הזכיר גיבור מלחמה בר
בראשונה כי בשכון הכבוד בן ישראל ישכנו לבטח ואין להם מלחמה כי לא יפתחו מארב ולא הזכיר
בשנית מלחמה בעבור וכתתו מדבותם לאיתים והארץ השקטת מכל מלחמה וטעם יי צבאות שיהיו אנשי
דור כמו מלאכי השם כי נקרא יי ככה בעבור צבא השמים :

לדוד אלדך יהוה גבשי אשא : **לדוד אלדך** **זה המזמור נאמר**

באלף בית וכן

יש אחרים בספר כמוהו יש אלה בראש כל פסוק ויש בפסוק אחר טתי אוהיתת ולא נודע אצלנו מצי
מה באילו יותר מבאחרים אלא אם כן נזדמן לו בשני ברות הקבש ונדמה שכל מזמור שפ

באלף בית לפי גדלו והנה אין בו בית בראש פסוק ולא וי ולא קה ויש בו ריש טתי

פעמים ויש אומרים כי הבית הוא מלה בן הסמוכה לאלהי וכן וי ולסרני ולא נודע באמת והדרש אומר
בן כב אוהיתת ופי' נפשי אשא דרך המינה כמו נשא לבנינו אלכפים ויש מפרשי דרך סנה כמו וישא
מטאות מאת פניו אליהם ובררש כמו ואליו הוא נושא את נפשו כמו השכיר שמקוה שברו כן אקוה
עובד וחסדך רא' נפשי אשא זהו שאמר בדרך אפקיד דומי פית אותי יי אל אמה כשהארס יסן מפקי
דומו אצל הקבה שמה שחירת ולא מציאה הרי כתוב יי אל אמה אמר ר' אלכסנדר בננה שבעולם
ארס מפקיד אצל חבירו מרשים ומחזיק ישינס אבל הקבה אינו כן ארס יגע במלאכתו כל היס ולערב
נפשו יגעה ושמחה והוא יסן ומטלי נפשו אצל הקבה ובשמירתה היא תורה לגופה מרטה ונורה וכתב
מרשים לבקרים ר' כסון בשם ר' שפען אומר מזה טמנה מרשינו בכל בוקר ובוקר אנו יורדים ש

במלכותי אבל אני שפל וכבדני וברדני וכי יחיד היה דוד והלא כהוב אדם הששי דוד השביעי וכי עני
היה דוד והלא כהוב הלא בעניי הכינותי לבתי יי זהב ככרים מאה אלה אלא אמר דוד לפני הקבה רבוני
של עולם לפי שטמתי מלך על בניך ועיניהם הליות בי ואני יחיד כנגדן וכולם עריכים לי ואני עיני
תליות בך שהם בניך לפיכך אוט' יחיד ועני אני : צרות לבבי הרחיבו ממציאתי הוציאני
צרות לבבי הרחיבו

הרחיבו הצרות מושבם בלבי כלומר כי רבות הם ובאמרי כי הצרו הרחיבו הוא דרך צמות לכן אני צועק
אלך מהם שתוציאני ממצוקותי שאני כלכר בהם כי אם לבבי כלכר במצוקות וצרות לא יהיה לבבי פנוי
לעבודתך : ראה עניי ועמלי רשע לבל חטאתי : ראה עניי ועמלי

עניי כמו שפירשתי עניי עמלי שאני עמל במלחמות ושם לכל חטאתי שיהיה עניי כפרת חטאתי כי לא
למצוה עמלי הוא שאני כלחם בעד ישראל . ראה אויבי בי רבו ושנאת חמים שנאוני :
ראה אויבי בי רבו

ראה אויבי פלסתיים וארס עמון ומאבו וארס ושנאת חמים שנאוני שלא חרצתי להם והם כלחמים בי
וברדני אם עשו טונא ליעקב לפי שנטל ממנו הבכורה לברברים מה עשה לגוהניים מה עשה הוי ושנ
ושנאת חמים שנאוני : שמרה נפשי והצילני אל אבוש בי חסיתי בך :

הצילני מידם כי הם אורבים לנפשי לפי שלא הצליחו על ישראל מעת שסלכתי :
הם ויתערי צרוני בי קויתיך : תם ויתערי צרוני כי עמי המוס והיושר ועמם
העול והחמס והתוס והיושר
יצרני מרעם כי בכל צרתי קויתיך : פרה אלהים את ישראל מכל צרותיו :
פרה אלהים את ישראל
בן עמי בן אמר מתי פרה את ישראל :

לדוד שפטיני יהוה כי אני בתמי הלכתי וביהוה בטחתי לא אמצא :

לדוד שפטיני יהוה וראה אם לבבי ישר אלך וכפי לבבי שפטיני כי אני בתמי הלכתי
כלומר בתם לבבי ובכל אשר היה לי בטחתי ביי לפיכך אין ראוי לי שאמצא ובמדרש כתב אחר אומר
שפטיני וכתוב אחר אוט' אל תבוא במשפט את עבדך אמר דוד לפני הקבה בשעה שאהיה דן את הרשעי
שפטיני בשעה שאהיה דן את הצדיקים אל תבא במשפט אל עבדך : בחניני יהוה ונסיני
צדקה בליותי ולבי : בחניני יהוה ונסיני

וכפי שפטיני בלבי ונסיני צדקה בליותי

המציאם ככסה נקי ואמר כליותי כי הם היוצרות ואמר לבי כי הוא הטבין ובעל הממשכות וכתב צדקה
על כל מחשבה ומחשבה שהיא בלא שום סיג וכפי מחשבותי שפטיני כי אעפי שמעתי אינם טובים לפי
לפעמים לבי הוא ישר בכל עת ולפי המעשים אמר אל תבא במשפט אל עבדך .

בי חסדך לגני עיני והתהלכתי באמתך : בי חסדך לגני עיני לעיני לא
כמה לבי

שאמרין כי תמיד חסדיך לגני עיני לפיכך התהלכתי באמתך כמו את אלהים התהלך כח שהתהלך בירכי
האלהים באמת וביושר לבב : לא ישבתי עם מתי שוא ועם נעלמים לא אבא :

לא ישבתי עם מתי שוא כרי שאלמד ממעשיהם ומדבריהם הרעים ועם נעלמים מעושיהם

אם ירצו לטו יקבלו ויורה אותם הדרך הישרה וע' בדרך בפתחות הבית הדרך הידועה והוא דרך הטובה
והיא ידועה לבני אדם מאתו סיסי בראשית טהורה דרך תשובה לקין המוטא ואמר לו אם תשיב טאה :
יורדך עננים במשפט וילמד עננים ררכו כל ארחת חסד ואמת לנציבי ב'י

בריתו ועדתו : יורדך עננים במשפט אוהם הכנענים ושיבים מחטאם
יורכים במשפט יפתח להם דרך
הטובה ויכן לבס' לרעה משפט האל ורכיו וזהו וילמד עננים ררכו והוא כפל ענין במלות שונות ו
וטעם במשפט בפתחות הבית כי הוא ידוע בתורתו והחכם ר' שלמה בן גבירול פירש והעננים מגיעים
אל רכון הבורא במדת הבושת ומשיג' העולם הקיים ולומדים ררכו כמו ש' יורדך ענני במשפט וילמד
עננים ררכו : כל ארמות י' כי כל ררכיו חסד ואמת והם כל הדרכים אשר צוה בתורתו ללכת בהם הם
חסד ואמת אין בהם נפתל ועיקש לנצח' בריהו ועדתו לא לשעש' נכונה שלא יוכלו להכיר האמת ו
וכן הוא אומר כי ישרים דרכי י' עדיקים ילכו בם ופושעים יכטלו בם :
למען שמך יהיה וסלחת לעוני ב'י רב הוא : למען שמך יהיה וסלחת

שנקרא שמך טוב וסלח וסלחת לעוני כי רב הוא העון הסיומר שהוא גרול מכל העונות טעשה והוא ע
עון בת שבע אמת אעפ' שיבקשתי מלפני מלילה על מטאמי ועשיתי על אותו העון אני שונה לך לבקש
מלילה כי רב הוא : **מי זה האיש יראה יהיה יורדך בדרך יבחר :** מי זה
האיש יראה יהיה
מי שירצה להיות ירא י' יכן לבבו כי האל יענור אותו ויורינו בדרך שיבחר האל שילך בה האדם והוא
הדרך הטובה ויש מערשין שיבחר האדם : **בפשה בטוב תלך וזרעו יירש ארץ :**

צפשו בטוב תלך : אם יאמו הדרך שיורינו נפשו בטוב תלך במותו חה עיקר סכר האדם
זרעו ירש ארץ למען יזקקו ויושרו יברך האל בניו אמרו בגללו : **סור יהיה לראיו**
ובריתו להודיעם : סור יהיה לראיו
סור י' לא יגלה כי אם לירא
כי המהעסקים במכמה אם לא יהיו יראי האל ושלמים במצותיו לא יגלה להם סור האל ובריתו להור
להודיעם בריהו מגלה להם סורו והבר' הוא שכורת עם הנשטה להשכילה ולאספה אל כבודו בהפדיה מ
מהגוף וכן קראו ברית באמרו למשה רבה הנה אנכי כורת ברית נגד כל עמך והברית הוא שמכנו אור
בטבל ורבקו נפשו בעליונים ואמר לו נגד כל עמך לומר זה עשיתי עמך הוא אות רומני שלא יכיר א
אדם בו וולקך אבל אות אחר גשמי אעשה עמך נגד כל עמך והוא קרינת פניו ומהאות הגשמי יכירו ו
וירצו כי אות רומני מנתיך : **עיני תמיד אל יהיה ב'י הוא יוציא מרשת רגלי :**

עיני תמיד אל יהיה : כי הוא מבט' ואיליו אני נושא את עיני לא לעזרת אחר כי הוא יוציא
מרשת רגלי פי מרשת העונות או פי מרשת האויבים לפי מחשבתם שהם מושבים ללכריני ועל האויבי
מאומות העולם רבר שהם אויבי ישראל כמו שאמר בסוף המזמור ועד הנה דבר בצרכי הנפש ועתה יר
ידבר בצרכי הגוף עינילחו מאויביו כמו שדבר בהם בתחילת המזמור אל יעלינו אויבי ל' כי גם הם סר
מצרכי הנפש כי אם יסדדוהו האויבים במלחמתם לא יהיה לו פנאי בצרכי הנפש :
פני אלי וחבני ב'י יודד ועני אני : פנה אלי וחבני אעפ' שאני מלך ויש לי עם
רב ימיד אני כי איני בוטח
ברוב מל לא בגבורתך לבר ועני פי נכנע כמו ימלך עני בעשו כלום' אעפ' שאני מלך איני סתגאה

פמטטעו אמר אעפ' טהיו קרובים עלי להסתני והו לאכל את בשרי לא פתחתי מהם כיון שהאל מעט
מי וראיתי כי כן היה פעמים רבות כשהיו באים צרי ואויביי לי כלומר בעבורי להכשילני ולהמתני ו
ולתעילני המה כדעו ונעלו !

אם תחנה עלי מחנה לא ירא לבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח :

אם תחנה עלי מחנה אפי' תחנה עלי מחנה גדול ואני במעט נש לא ירא לבי כי לבי ושכלי
הוא המבטיחי באלהים אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח בזאת האסירה שאמרתי כי יי' אורי וישעי
וטעון מי : **אחת שאלתי מאת יהוה אותה אבקש שבותי בבית יהוה בלימי**

חיי לחיות בנעם יהוה ולבקר בהיכלו : אחת שאלתי מאת

אמר אמת הוא כי בבטחי בו כי הוא יעילני מכל צרה אעפ' שאלה אמת אני שואל מסנו וכפל הענין ע
עוד ואמר אותה אבקש להוריע כי בכל לבו מבקש אותה להשיקטו מהמלחמות אעפ' שהוא בוטח בהם
שהאל יעילנו מכל נזק אעפ' לבו טרור בהם ומהעסק בדרכי הגוף וא' לו פנאי להתעסק בדרכי הנפש
ושאל מאת יי' שיטקטטו מן המלחמות שלא יצטרך להתעסק בהם כרי שיהא גופו ולבו פנוי לשבת בב
בית יי' והוא הבית שהיה שם הארון עם הכהנים והחסידים אשר שם הכהנים והלויים כמו אסא ואחיו
וטאר ידאי יי' העומדים שם להתעסק עמהם בעבודת האלהים בדרכי הנפש והו לחיות בנועם יי' ולבקר
בהיכלו שיהיה לי פנאי לבקר ולמשש בשכלי הנפשי שהם מלאכי שמים אשר הנפש גזורה מהם ואלהם
גשום : **בי יצפני בסבה ביום רעה יסתרני בסתר אהלו בצור ירוממני :**

בי יצפני בסבה ביום רעה יסתרני כי עתה בהתעסקי בדרכי הגוף יעשה עמי טובה
ותן שאלתי וינענני בככה מזרס האויבים שלא ישיגוני והו ביום רעה שהם חטבו לעשר לי רעה והוא
יסתירני בסתר אהלו וירוממני בצור שלא ישיגני יד אויבי .

ועתה ירו' ראשי על אויבי סביבות ואזבחה באהלו זבוח תרועה אשיר ואזמרה

ליהוה : **ועתה ירום ראשי** בהנצילי מאויבי שהיו סביבותי ואזבחה באהלו זבחי
תרועה כלומר זבחים עם תרועה ושבת והוראה שהעילני מאויבי רבים ואשירה ואזמרה לו כל זה המסר
הוא עושה עמי אבל זאת השאילה הנזכרת אני שואל ועל זה אמר : **שמע יהוה קולי אקרא**
חבני ועבני : **שמע יהוה קולי**

וזאת השאילה ששאלתי לבי אומי הסיד בעבורך לפני

בקשו כמו שאמר אף לילות ייסרוני כליותי לבי יסרוני בעבורך ואומר לפני שיבקשוך ותהיה סגמתי א
אליך ובעבור זה את פניך יי' אבקש וזו היא השאילה ששאלתי כי לבי יעניני כן :
אל תסתר פניך ממני אל תט באך עברך עזרת הית אל תטש ואל תעזבני א

אלהי ישעי : **אל תסתר פניך ממני** פניך שאבקש אל תסתירם ממני אל תטש בוקר
עברך אל תטשיני ואל תסרדיני בעוסקי העולם הזה
שהם אף וכעס למתעסק בהם כמו שאמר ורחבם עמל ואון . עזרת הית עזר הנה הית עזרת בדרכי הג
הגוף ועתה בשאלי עזרתך בדרכי הנפש אל תטשני ואל תעזבני אלהי ישעי כי הושעתני מצרי כן .
תושיעני מעמל הגוף והתעסק בדרכי הנפש :

בי אבי ואמי עזבוני ויהוה יאסבני : בי אבי ואמי עזבוני

רעא בשר ונעלמים מבני אדם לעינך אמר לו אבא לא נכנסתי עמהם במקום סתרים ועוד כזל ענין ב
במילה שונות ואמר : **שנאתי קהל מרעים ועם רשעים לא אשב :**

שנאתי קהל מרעים
הרשעים שנאתי להתחבר עמהם ולשבת אתם אבל מושיבי בבית אלהי ושם אלך תמיד וכשארחץ בנקיו
כמו אז אטובבה את מזונך יי' להקריב שם עולותי לא כרשעים שמביאין עולות בידהם וידהם רמים
מלאו אבל אני ארחץ בנקיון כפי שלא יהיה בי שום עון כשאבוא להקריב עולות :
לשמיע בקול תורה ולספר בלצמלאותך : **לשמיע בקול תורה**

לשמע כמו להשמיע וכי לשמיע משמיעה כמו להשמיע אמר אבא בית מזבחך להשמיע שם בפני קהל
קדושים תורה בקול רם והוא שיהיה מורה בפניהם על החסר שיש להם מכל צד ולספר כל
הנמצא שיש להם עמו בעת צרותיו : **אבא י' מעון ביתך ומקום משכן בביתך**

אבא י' מעון ביתך ומקום משכן בביתך
קהל מרעים שנאתי אבל מעון ביתך אהבתי והוא הבית שהיה בו הארון ושם הלוי והכהנים נבואים ות
הסידים וקדושים משתתפים האל כמו אלה ואמרו ומקום משכן כבודך כי במקום שהיה בו הארון שם היה
טיב הסוד על הנבואים ואנשי רוח הקודש : **אל האסות עם חטאים נפשי ועם אנשי**
דמים חיי : **אל האסות עם חטאים**

וכיון שבמרתני אני מברת הצדיקים אל האסות עם
חטאים נפשי כלומר שלא אמות מותם חטאים ואנשי דמים כי נפשם כמים הנקרים ארצה אשר לא יאס
יאספו ונפשי תאסה אל כבודך במותי : **אשר בדיהם זמה וימינם מלאה שחר :**
אשר בדיהם זיבה

כמו כי זמה נשוי ענין הונבה ומעשה הרע כמו ההרג והמכה שיעשו בדיהם וכי השתר טיקבלו כמו
שואמר וימינם מלאה שחר ויש לפרש בדיהם ברשותם כמו ויקח את כל ארצו מידו וכל טוב ארצו ב
בדיו כלומר ברשותם ממון מקובץ מגול ועון והוא במעשה והוא זמה : **ואני בהמי אלך**
פני וחצי : **ואני בהמי אלך**

שלא אהעסק כרברי מרמה לא במחשבה ולא במעשה
פדני וחצי פדני מהצרות וחנני טובך כפי שהראה הס לבני ואז אורה את שמך ואומר :
רגלי עמידה במישור במקהלים אבד : **רגלי עמידה במישור** כלומר שלא
מטה רגלי
לפיכך כמקהלים אבד יי' :

ליריה יהוה אורי רשעי מי אירא יהוה מעוזי חיי מי אפחד :

ליריה יהוה אורי הוא אל והוא אורי ויששי מי אירא אין לפחד מאדם ואמר אורי כי הצר
דומה לחשיכה והתשוועה ממנה היא האורה והוא מעוז מיי גס ט' מי אפחד שיסתיני כי כמו שישגב א
במגדל להכיל כפשו שלא ימיתוהו אויביו כן נשגבתי בו ואי לי מי אפחד עוד כי הנשגב במגדל עון
עדין הוא ירא ופחד פן יכורו עליו אויביו ויכבשו המגדל או יכורו עליו עד שיסמו שם ברעב ובצמא
מכל זה אין אני פחד הואיל והאל מעוז מיי :

בקרוב עלי מרעים לאבול את בשרי צרי ואויבי לי המה בשלו ונפלו :

בקרב עלי מרעים יש מערעץ בקרוב ענין קרב ומלחמה כלומר מהלחם עלי או פחדו

אליך או יהיה אל רביר קרשך כשששנו כי לנכח השקוים ישא ידיו כמו השמים כי הוא על דרך משל כמו
סולם לעלות העלילה לכסא הכבוד ועל דרך זה נאמר והבא תפילה למעון קרשך לשמים או יקרא רבי
קרשך השמים כמו שקראם היכל והר קורש כמו שפירשנו :

אלתמשביני עם רשעים ועם פגל אח דברי שלום עם ריעיהם ורעה בלבבם :

אלתמשביני שלא אמות מות רשעים כמו שאמר אלהאסוף עם חטאים נפשי וכן בזה הלשון
נאמריו כל אדם ימשוך אל המיתה רברי השלום כי רוב הרשעים אינם מגלים בעצמם ברשע והם רוברי
שלום עם ריעיהם ויתשבו רעה בלבבם :

הן להם בפגלם וברע מעל ליהם במעשה יריהם הן להם השב גמולם להם :

הן להם כי אין יורש לבבם אלא אלה שאתה יורש הנסחרות לפיכך שלם להם כמעשיהם הרעים
כי אתה יורש רשעם :

בי לא יבינו אל פעלת יהוה ואל מעשה ידיו יהרסם ולא יבנם :

בי לא יבינו אינם מתעסקים בעבורת האל כי אם בהבלי העולם שהם מתחכמים ומבינים עליהם
במו שאמר הרבנים המה להרע וההבנה וההשגחה בפעולות א"ל וכמעשה ידיו היא מעבורת האלהים והיא
להבין בחכמה הטבע ובפעולותיו ומעשה ידיו בשמים ובארץ ומשם תבונן כח מעשה אלהים והשכל
מאתו והוא הסיבה הראשונה וכן אמרו רז"ל ואת פועל א"ל לא הביטו ומעשה ידיו לא ראו זה שאינו מת
מחשב בהקדמות ובמזלות יהרסם ולא יבנם דרך תפילה כמו שאמר הן להם כפעלם ולא יבנם עור אחר
שיהרסם ויעשם יהרסם אל פעולות א"ל הם לא יבינו אל פעולות א"ל הוא יהרסם פעולתם ומעשה יריהם
ברוך יהוה בישמע קול תחנוני : ברוך יהוה דרך נבואה וטקס הוראה
לאל שישמע תפילתו וכן

היה כי באמרת ישיהו היתה סבה מאה א"ל והיה דור בסכנה עם יושבי בנוב עד שנשבעו אנשיו שלא יבא
עור עמהם למלחמה :

יהוה עוז ומגיני בו בטח לבי ונעזרתי ויעלז לבי ומשירי אהורינו :

יהוה עוזי בשרך העין ואמר דרך שבת והוראה א"ל עוזי ומגיני שהעליתו משיבי בנוב שאמר
להכות את דור בו בטח לבי שינעורני ממנו אנפי שהייתי בסכנה גדולה ונעזרתי כמו שכתוב ויעזר לו
אבישי בן צרויה ויעלז לבי אין צריך לומר אם נחל מסות ששמת אלא שידוש ויעלז לבי שכלי לעי
שבאותה סיבה נשבעו אנשי שלא יבא אצא למלחמה עור ושמת השכל שנתרר מעסקי העולם והיה לו פנאי
להתעסק בדרך האלהים ומשירי אהורינו לעינך אוקן לו הוראה וממה אוקן לו משירי אהורינו בשירותי
ובשירותי : **יהוה עוז למי ומעז ישועות משיחו הוא :** יהוה עוז למי

וכיון שישב הוא בבית א"ל התפלל על ישראל שיהיה להם עז בצאתם למלחמה שלא ירד לבבם כשלא יה
יהיה הוא עמהם למלחמה ויקן א"ל להם עז במלחמתם ויקברו על אויבהם ומעזן שועות משיחו הוא
משמו הוא אומר על עצמו שהוא משיח א"ל כמו שאמר גם כן על עצמו משיח אלהי יעקב אשר א"ל
יהיה עז למי לישראל כמו שהיה מעזי בצאתי עמהם למלחמה ויו מעזן עניינה כאשר אס לא יטבעו ו
וילינו וכן ששה דגמות יהלפי :

הרשיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עיר העולם :

אמר שייצאתי מגורלם אספתני אתה כלומר וימנה לי מתייתי ויכרי ואמר שאני מעשה דרך ואספתני
על הלום הוריתי לך דרכך : הוריתי יהוה דרכך ותחני בארח מישור למען שורדי :

הוריתי יהוה דרכך כבר פירשנו הדרך ואורח מישור שהיה מבקש למען שורדי הם האויבים
המביטין אותו בעין רונה כמו ויהי שאל ענין את דור והם מושבים כי אין לי חלק בלך :
אל תתנני בנפש צרי כי קמו בי ערי שקר ויפח חמס : אל תתנני בנפש צרי

בנפש צרי ברעון אויבי והאותם כמו אם יש את נפשכם וריכנס שלא יהיה לי פנאי לעבודת האלהים א
אלא שאתעסק כל ימי במלחמות בעמל הקנה כי קמו בי ערי שקר ויפח חמס שהם מעירים בי ומרברים
בי דברי חמס לאמר שאני רשע ואיש דמים ואין לי חלק בלך כמו שאמר עליך אלהים עובר וגו' ואמר
דבר בליעל ינוק בו : לולי האמנתי לראות בטוב יהוה בארץ חיים :

לולי האמנתי לראות בטוב הם היו בי ערי שקר ומרברי חמס וכמעט אבדתי מרבריהם
לולי שהאמנתי ולא חשתי והאמנתי שיש לי הקנה בלך ואראה בטובו לעולם הבא וזהו בארץ החיים
ואמר למי העולם הבא ארץ חיים ואעפ' שאין לנשמה מקו' כל שכן ארץ אלא לפי שנמשל טוב העולם
הבא לכן ערך שהוא מקום בארץ להבין הטומעים דרך משל כמו שנקרא גם כן משפט הרשעי' בג' הנס
והוא מקום בארץ כמון לירושלם והוא מקום נמאס ומשליכים שם הטמאות והנבלות והיה שם אש תמי
לעירקה הטמאות ועצמות לפיכך נקרא על דרך משל משפט הרשעים גיהנם ונקרא טכר המיק' שהוא
מקום המשובח בארץ והיא נקראה ארץ חיים כי כאשר גורש האדם משם נקנסה עליו מיתה וברברי
רבותינו ז"ל למה נקור על לולא כך אמר לפני הקנה רבונו של עולם מובטח אני בך שאתה משלם טכר
טוב לנדיקים לעתיד לבוא אבל איני יודע אם יש לי חלק ביניהם אם לאו שמו יגרוס הרמא.

קוה אל יהוה חזק ויאמץ לבך וקוה אל יהוה : קוה אל יהוה ומרוב
האמנתי

בלך אני אומר כנגד עצמי כל היום קוה אל לך אל תמרש לדברי האויבים חזק ויאמץ לבך אתה חזק בר
ברכיו והוא יאמץ לבך שלא יחלש לדברי האויבים ותמצא חזק ויאמץ לבך והקוה אל לך פעם שנית
דל שיהיה בו התקוה תמיד לא תפוש מלבבו :

לדור אליך יהוה אקרא צורי אל תחרש ממני פן תחשה ממני ונמשלתי עם

יורדי בור : לדור אליך יהוה אקרא גם זה המזמור מענין המזמור שלפני

שקורא אל לך שיתן שאילתו להשקיטו

מעסקי העולם ולהניח לו שיהיה פנוי להתעסק בערכי הנפש שהיא עבודת האלהים ובזה יכופרו לו עוונ
עוונותיו שיעברו והקרב נפשו אל האלהים ואמר צורי אל תחרש ממני מלשינות אל שאילתי כי יראתי
פן תחשה ממני ונמשלתי עם יורדי בור פן אהיה כמו הרשעי' יורדי גיהנם שתלך באברון נפשו כמותם
ומלת תמרש כמו תשתוק כלום שחשש' עצמך כמרש' שלא תשמש ולא תענינו בתפילתי וכן פן תחשה
כמו עת לחיות : שמע קול תחנוני בשועי אלך בנשאי ירי על דביר קרשך :

שמע קול תחנוני דביר קרשך הבית שהיה שם הארון כי שם הכבוד נעס בנשאי ירי כמבקש
עוזר מאמר שפירש לו דו שיקבלהו בעזרתו וכן וכציו פרושות השמים אפרוש כפי אל לך והנשיאה ל
למעלה כנגד השמים ויהיה צי' אל דביר קרשך ברביר קרשך כמו ונתת את הארון אל הערות אשר אמן

שהקול לא יראנו האדם ולא ירגישנו כי אם בטמוע ויבהיל ויפיל וימת כן ילחם יי עליהם לבא חרב
ובלא מניה ויהי לפרש העניי' כמשמעו כי במלחמ' גוג ומגוג שילחם האל כתיב ונשפטהי אחת ברבר
ובדם וגטס טוטק וגו' ויהי אוהו הקול לאומות העולם בבח שיס'תם וישלם ויהי לישראל להוד טלא
זיקס: קול יהיה שובר ארזים ושיבר יהיה את ארזי בלבנון:

קול יי שובר ארזים הם התקופים והחוקים מהאומות ואמר ארזי בלבנון לשי טהא ישר
בארץ ישראל יש בו ארזים גבוהים ואעפ' שיש במקומות אחרים כמוהו או יותר מסנו הנבאים היו סר
מדברים על ההווה ועל הקרוב אליהן וכן אמר הנביא על מלך אשור ארז בלבנון וכן לבנון ושרון ש
טה: הרים בארץ ישראל וכן הבור והרמון בשמך ירגנו:
וירקיעם במזעל למנח ושייוז במזבז האמים: וירקיעם במזעל

האחים ירקיעו כמו שגל טהא קל בעורו קטן ודוקר ורץ ורל שיעלם ויניסם ממקומם וכן ההרים כמו
לבנון ושרון וירקיעו וכן אמר על דרך משל גם כן ההרים ירקיעו כאלים גבעות כבני יאן כמו כן ראמי
כי הקטן הוא קל ודוקר כן יניס האומות ויטלטלם ממקומם: קול יהיה חוצב להבות אש:
כמו קול הרעם ט חוצב בו להבות אש והם הברקים שיטעפו כן
ינא מרון אפו עליהם שיטרפם ויכלם: קול יי יחל מדבר יחיל יהיה מדבר קרש
קול יי יחל מדבר יכאית המדבר והוא על דרך משל וכל חלקה טובה תכאיתו כאבנים וכן אמר מלפני ארון מול ארזותה:
מדבר לפי שאין בו יי טוב לבנין יראה אורכו ורוחבו יותר ואמר מדבר קרש טהא מדבר גדול ונראה
כמו טאמר המדבר הגדול והנורא והוא דאמר ותטבו בקרש ימים רבי ורל יחל מדבר העם יארעמם:
קול יהיה יחולל איילנות ויחשוק יערות ובהיכלו כלו אימר בבור:

קול יהיה יחולל איילנות והם הקלים ברגליהם והחזקים המטילים כארזים ובהרים והקלים
מטילים באיילנות טהם קלים ברגליהם או רוכבי הסוסים לא ימלכו ברגליהם כמו טאמר וקל ברגליו לא
ימלך ורוכב הסוס לא ימלט נפשו או לפי שהמטיל ארץ העמים למדבר המטיל הטובנים בה לאילנות
טהם טובני מדבר וימטק. בסגול האות הנוספת טלא כמנהג אסר הס במטקל יעשול אלא בטפה כמו י
ימלק ויעבד והרומים ופי' וימטק. כי בהפיל הארזים הנה היערות ובהיכלו כלו אומר כבוד בהיכלו בדרו
בירושלם יתנו כבוד לאל שנטעט את העמים בהכניעם עד אוהו היום:
יהיה למבול ישוב וישוב יהיה מלך לעולם: יהיה למבול ישוב

ויאמרו הכל יי למבול ישוב אילו הימים הם מי המבול כמו שישוב על כסא המלוכה או טלא היו מכדי
האל אנטי העולם ויאמרו לאל מרד מסט וגו' וטה יעל טדי למו וכטהבי עליהם את מי המבול והטחי
העולם נח ובניו שנטארו והבאים אמריהם הכירו כי ליי המלוכה והוא ישוב על כסא המלוכה והוא פ
כרא את העולם והוא מטחיתו לכטידנה כן עתה לימות המשיח האומות טהרעו לישראל ולא יראו מה
טהאל ולא הכירו אותו ולמלך וכטהא ארון העולם כאטר יעטה להם מטעט ויטא יגני ישראל ואטר
ישובו לאל מהם ידעו ויאמרו וישוב יי מלך לעולם וכן הוא אומר ויהי יי למלך על כל הארץ ביס ההוא
יהי יי אטר וטמו אטר:

יהיה עוז לעמו יתן יהיה יביר את עמו בשלום: יהיה עוז לעמו יתן
ואז טו יי לעמו יתן ויכניס
כל בעמים בפניהם יי יביר את עמו בשלום כי לעולם לא יהיה להם עוד מלחמה:

הרשיעה **השיעם מאויבהם וברכז במעשה ידיהם ורעם פנימי כרענה צדו ונעם ונעם על העמים עד העולם העלתי עליהם בן בישי בן אמרי כל ימי עולם ועד עד העולם עד סוף העולם :**

מזמור לדוד הבו ליהוה בני אלים הבו ליהוה בבור ועוז . מזמור לדוד

כמו תנו ל' **קול** כבור תנו עוז לאלהים והתקנה בריבור ובהוראה והכפל במנהג הלשון לחזק הדבר וכפל ע עור ואמר השהמו ל' **קול** בהדרת קודש שיתנו לו ברברכס הכבוד והקדושה כי ההדר הוא הכבוד כמו ותר והדרת פני זקן : **קול יהוה על המים אלה הכבוד הרעים יהוה על המים רבים :**

קול יהוה דרשו בזה המזמור ש' על יום מהן תורה ואמר הקול הגדול שיאמרו השמים עבר תחילה על המים ועל אי זה מים על מים רבים והם מי הם ואמר קול **קול** בבת כלומר קול **קול** בא בבת על המים ואמר כך בא בהדר על ישראל כלומר כרי שלא ימותו ישראל מפני הקול המזק הידעא העבירו במי תחילה להתיש כמו שם וארכ' בא לישר' בהדר שיכלו לשכלו ואעפכ' נבהלו באותו הקול ואמרו ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות ואמר קול **קול** טובה אחים וירקדים כמו עגל ואמר קול **קול** מוכב להבות אש כמו שאמר את הקולות ואת הלפידים ואמר קול **קול** ימל מדבר כי רעשו ההרים והמרבנות וכן האילנות ומיות הטדה חלו וכאבו לאותו הקול וימשיקו יערות כי כנפול הארזים הנה היערות משופים ובהיכלו כולו אומ' כבור בהר סיני ומשבו אומות העולם כי היה משמית העולם כמו שעשה במבול ואמ' מלאכי השרת **קול** למבול ישב ונשבע שלא ישמית עוד העולם וזה הקול שאתם שומעים הוא **קול** שנותן תורה לעמו ישראל וזהו שאמר **קול** עוז לעמו יקן ואין עוז אלא תורה ש' או יחזק במעו והמפרשי פירשו המזמור דרך פשוטו על נפלאות הבורא הנראים בארץ ובני אלים הם הכוכבים המלאכים הם אלים והכווכבים כבנים להם וכתב החסד' אברהם בן עזרא כי הטעם להזכיר הכוכבים כי כפי מערכתם ידורו ה גשמים בעזרת אלה האלהים וע' אלים הקיפים ודבר על המטר ואמר קול **קול** על המים ודרת המטר ה הוא מהנפלאות הגדולות פמו שכתוב עשה גדולות עד אין מקר ואמר אמריו הנותן מטר על פני ארץ ו שולח מים על פני מוצות ואמר אל הוא ירעם אל בקולו נפלאות עשה גדולו ולא טרע והמטר יבוא עם הרעם והברקים שהם להבות אש ואבני הברד שטוברים הארזים או הרעש המרעיש הארזים וירקדים כ כמו עגל והזכיר לבגון ושדיון שהם בארץ ישר' ודבר על ההיה ועל הקרוב וכן דרך הלשון וכן הרעש ימיל המדבר והזכיר מדבר קרש שהוא מדבר גדול והזכיר האילנות כי ליהוה קשה שרממן עד ופמזון הקול יפתרו ויחוללו ויפתח רחמס וימשיקו יערות כנפול הארזים וירקדים כמו עגל ובהיכלו השמי' כולו אומר כבוד כמו שאמר הבור' **קול** בני אלים ואמר **קול** למבול ישב כי במים השמית הרעשים שלא היו מכירי מלכותו והוא ישב מלך לעולם והשיאיר נח ובניו שהיו צדיקים וירעו הכאים אמריו כי הוא מושל עולם ובירו להמית ולהחיות ואמר **קול** עוז לעמו יקן שיצילס מנזק הרעם והברקים ומכל צרה טהבוא בעולם ו לפי דעת' כי המזמור הזה לעבוד ליםות המשיח ובני אלים קן ישראל שהם בני אברהם יצחק ויעקב ות והמשיח מלכי האומות לארזים כמו שהוא מנהג הכתוב כמו ש' הנה אשור ארז בלבנו וכל הצדטה וכו להרים כמו שאמר ההרים ימושו והגבעות תמוטינה והוא משיל על האומות למורב המים לפי שהם שולח ומלאים בזה העולם מכל טוב כמים לים מכסים והמשיל במרבנס מורב המי' כמו שאמר והררבה את ימה ואומר והמרים **קול** את לשון ים מצרים ואיפשר טזה הוא כמשמעו כי כן יהיה לעתיד ואמר קול **קול** על המים רצה לומר על טילות האומות ועל טובם הרב ואמר כי אל הכבוד הרעים עליהם בקולו רל ישת ישמיתם ואז יראה כבודו לנשארי ויאמרו עליו אל הכבוד : **קול יהוה בבח קול יהוה בהדר קול יהוה בבח** קול **קול** יבוא להם בכמו ובהדרו יבכבורו עד שיכירו כי כל כחם הכל ואין לאל ידם להנצל ממנו ומה שהשיחיל האבדו אותם לקול לפי ש

להררי פי לטכילי שהיה הררי העמר בעזרה בעז טלא נכשלת בהשגבי בו ולא היה כח ביד הרע לקררו
טידי כי במקום עז היה אבל כשהסתרת פניך רגע מסני ולא היית בעזרה טכילי או לנסותי לפי שהיית
מהפאר בעצמי או לענש חטא שקרס זה הפת יד עזרתך הייתי נבהל ונכשלת במחשבותי וגבר ידתי על
טכילי לפיכך התפלל דוד ואמר גם פורס חטוך עברך אל ימשלו בי כמו שפירשנו ועזו זירשנו אותו
שם והוא חסר בית השמוש בעזו ואפשר שהוא תואר בטקל לחס חוס מעזו לתוס:

אליך יהוה אקרא ואל יהוה אתחנן : אליך יהוה אקרא וכי עבר עלי
החט מה עש
פשיתי קראתי אלי כי ידעתי כי אין לי רפואה בלתי וידעתי כי הייתי חייב סתה אליך בגיהנס ואמרת:
מה בצע ברמי בררתי על שחת היורד עפר היגיר אמתך : מה בצע ברמי

פוא נפשי כי הרס הוא הנפש והנפש הוא המייס הטבעיים ובעבור כי הנפש השכלית הנצחית שראה ב
בהקראה בשמה ואמר מה בצע במי אם ארר אל שמת אם סופי לגיהנס וארר במותי שמה למה לי מייס
ולמה הבאתני בעולם הזה אם לא לקנות עולם הבא כי המטאס במוותם לא ישאר אחריהם רבר מי אלא ה
פכל ירד לעפר כמו שאמר וישב העפר לארץ כשהיה העפר לא יורד ולא יגיד אמיתך אלא הרוח שיה
שיתשוב אל האלהים אשר נתנה ואם לא זכה במי יס לא תשוב אל האלהים ואם תסלח לי אורך במי יס וכ
ובמות וכן פרשתי גם יי העביר חטאתך לא תמות מות הנפש ויש מצרשים לא תמות מות הגוף וכן
מה בצע ברמי : שמע יהוה ורחמי יהוה היה עזר לי : שמע יהוה

וקראתי אליך ואמרת שמע יי וחנני אם מטה רגלי היה עזר לי והקיימני וסלח לי :
הפכת מספרי למחול לי פתחת שקי והאזיני שמחה : הפכת מספרי

שהייתי מהאבל על נפשי אם האבר ואהה בישראל ואמרת לי על יד נביא גם יי העביר חטאתך לא תס
תמות הנה הפכת מספרי למחול לי פתחת שקי שאזרתי והתעניתי על חטאי פתחת אותו בבשורתך ו
תאזריני שמה תמה השק : למען יזמירך בבור ולא ידום יהוה אלהי לעולם אלהי

למען יזמירך בבור והוא הנפש כנגד מה שאמר היורד עפר אצל הכבוד יזמירך כבוד אין
לו חומה והצטק לפיכך אמר אלה לעולם אורך כל ימי אורך בעבור זה שסלחת לי וידעתי כי כבודי
ישאר אחרי ויזמירך לעולם ולא ידום ובמדרש חשב לעשות טובה הקבה כותבה כאילו עשאה הרע לך
שכן הוא שהרי דוד כיון שחשב לבנות בית המקדש נכתב בשמו שם מזמור שיר חנוכה הבית :

לבניצח מזמור לדוד : זה המזמור חיבר דוד כשהיה בורח מסני שאול :

בר יהוה חסיתי אל אבושה לעולם בצדקתך בלטיני : בר יהוה חסיתי
וכיון שחשתי כן אל אבושה לעולם בצדקתך לא בצדקותי
הט אלי אונך מהרה הצילני יהיה לי לצור מעוז לבית מצודות לה ושיעני.

הטה היה לי לצור מעוז מעני דודי שלא ישיגוני ואעז כן כמו שיעזו ארס כבוד גבוה
לבית מצודות מגדול כמו דוד או כמצודה וכן סלעי ומצודתי :

בי סלעי ומצודתי אתה ולמען שמך תנחני והנהלני : בי סלעי ומצודתי

בזמור שיר חנוכה הבית לאהי

חמד דוד שיימרהו בחנכה ביה

הספרט אצפי שאן כזה החומר

ויכר הבית חסד בו סליחה ששעז שהיו חושבים אויביו שלא מקיים לו הסליחה ולחנכו אחריו לצטט אותו עון ואצפי שנאמר לו על ידי כבוד כי בני שיעלוך אחריו הוא יבנה הבית ולא היו מאמיני שיוכל להיות כי בן שיוכל לו מאותה האשה יהיה מלך ויבנה בית המקדש ל'י' שיהיה מקום סליחה וכפרה וכש וכשמדר ארונה בסה יסד ורצה למלך מעצמו בלא רשות היו סבורים שלא יהיה שלמה מלך וכיון שהומלך וראו כי העליה הדבר כי החזירים עם ארניה לא עמדו במדרס וברחו איש לאוהליה הכדור כל ישראל כי מ'י' הוא מלכות שלמה וכיון שרצה האל כי בן שיוכל לו מאותה אשה יהיה מלך על כל ישראל ידעו באמת כי נמחל לדוד אותו עון מחילה גמורה שלמה והראה לשלמה דורות הבית לעני כל ישראל והתגרב הוא לבנין הבית לדוד על זה הדרך שיזכר בו סליחה חטאיו שהיא רפואת נפשו כי כזה הענין נודעה הסליחה לכל אדם:

איוממך יהוה בי רילתני ולא שמחה איובי לי:

שטבעתי כבוד הרטא ואתה העליתני ממנו ולא טעמתי אויבי לי טעם לא רילתני ולא סליחה לי הית יס טעמתי אותם כעבורי ועתה לא טעמתי אלא העצבתם: **יהוה אלהי שועתי אלהי ותרפאני יהוה אלהי שועתי אלהי**

שסלח לי וכן עשית חסד ותרפאני שרפאת אותי ממרה חנפס כי אצפי שהענשתי בעולם הזה הכל הוא טוב בעיניי כיון שרפאת נפשי שלא ארד לגהנם:

יהוה העלית מן שאיל נפשי חיהני מיורד בור: יהוה העלית מן שאיל נפשי

שאיל ובור פי גיהנם והוא משפט הרשעים מיורד בור כעב כמו ונשאלתי עם יורדי בור ומיהני רל' הבלתני מהס וקרי מיורד והוא מקור ונמשך הקמץ תחת היור כמו תחת רדפי טוב:

זמרו ליהוה חסידיו והודו להויהוה לזכר קרשיו: זמרו ליהוה כל המסדים הארץ לומר להודו לאל על

וג כי יסלח לשבים אליו שלא יאכר חסיד בחטאו פעם אחת אפי' יהיה חסד גדול אלא ישוב לאל בלעב סלס ויקבלנו והודו לזכר קרשיו כמו והודו לטמו כי טמו הוא זכר קרשיו כי בו נזכרוהו כי אמיתת עצמו לא ידענו: **בי רגע באפו חיים ברצונו בערב ילן בבי ולבקר רנה:**

בי רגע באפי כי אם יכעס על הארס רגע וסעט זמן יהיה כעסו אבל רצונו עם רבויו יהיה זמן יב ומיין ארוכים וכי בשלטה עשר מרות חספורות עליו כולם לשובה מן מסרה אמת והוא עוקר עון א אבות והוא ער טלטה דורות או ארבעה והמסר לאלפים מן הדורות ועל כל זה יתחייב הארס להורות ל לטמו לפיכך אומר ומרו ל'י' מסדיו כי מרת הטובה ממנו יתירה על מרת העורענות בערב ילן בפי

אס לפרבילין הארס בבכי לבקר יבשרנו ברינה והמטיל עתה בכי ויגון לערב שהיא משך ועת היטוע והטובה לבקר שהוא אור ושמחה וכו דוד האה שהראה לו על עונו והוא העונש שהענישו בעולם הזה היה בעיניו כרגע ורצונו ובטווחו בסליחה חיים ארוכים שהם מ'י' העולם הבא:

ואני אמרתי בשלוי כל אמת לעולם: ואני אמרתי כשהייתי סלוי וטקס שלא מטל בי ימר ה

רע הייתי חושב בעצמי שלא אמות ולא אחטא לעולם כי חשבתי שלא יהיה כח ביצר הרע להטותי מן דרך הטובה כי שכלי היה גובר על טבעי והייתי מתפאר בזה בעצמי עד שהכחתי כי עזרתך עמדה לי וכל זמן שהיה רצונך עימי העמדת להררי עון חסדך שומר:

יהוה ברצונו העמדת להררי עוני הסתרת פניך היית צבאל: יהוה ברצונו

מבלי צורריו הייתי שחרצות שיעושים לי כל צורריו הייתי חרפה שאני בדת
מפניהם ממקום למקום ולשכני מאר אני חרפה לשכני לא לעם נכרי כי אם לשכני שהם ישראל אני חר
חרפה להם שהם מחרפים ומבזים אותי כמו השימנו חרפה לשכנינו ועמד למחרתי שהם אוהבי ובני מ
מטעמתי אני פחד להם שהם מפחדים עלי פן אספה יום אחד ביד שאול רואי בחוץ נדרו ממני מי ש
שרואה אותי ממירדני בברתי נדרו ממני כלו פחדתי ודוער ממה שרואים ממני כי הדוער מתנודד גוער
נשבחתי במת מלב הייתי במלי אבר : נשבחתי במת מלב כל כך מירדני
פחדים עלי ער

שנתיאשו ממני ונשכחתי מלבם כמה שישתכח מלב אוהבי שאין להם הומלת לטוב אליהם עור וכן
כלי אובר שמהייאשין הבעלים ממנו כן נתיאשו בני אבי ממני שלא יקוו שאשוב אליהם עור:
בי שמעת רבת רבים מגור מסביב בהוסדם יחר עלי לקחת נפשי זממו:

בי שמעתי שהיו מתיאשים רבה עליו אל שאול אמר יש לי מגור מסביב כי אין מגורי
מפאה אחת שאשמר ממנה אלא מסביב בהוסדם שהם מתיאשים יחר עלי ותשבו לקחת נפשי ולא ללכרי
ולקחת אותי לעבר כי אם לקחת נפשי :

ואני עליך בטחתי יהוה אלהי אתה : ואני הם תשבו לקחת
נפשי ואני בט

בטחתי עליך כי אמרתי אלהי אתה כלומר אתה ארון ושושט עלי לא הם :

בירך עתותי הצילני מיר אויבי ומרודפי : בירך עתותי העתים שהם
מוטבים לקח

לקחת אותי ואורבים לנפשי בדרך הם ולא בידם לצינך הצילני מיר אויבי ומרודפי :

האירה פניך על עבדך הושיעני בחסדך : האירה פניך על עבדך

כמו אל עבדך וכן אמר יאר יי פניו אליך ואור הענים היא הישועה וההצלחה במסדך ואעפ שאיני
דאוי : יהוה אל אבושה בי קראתיך יבשו רשעים ידמו לשאול :

יהוה אל אבושה שלא אשוב ריקס מלפניך אבל הרשעים יבושו מה קוהם כי הם לא קראו
ולא שמוך לנגדם ידמו לשאול ידמו לשון כריתה לשאול לקבר או פי נפשים לגיהנם :

תאלמנה שפתי שקר הדברות על צדיק עתק בגאווה ובח : תאלמנה שפתי

המונאים עליו ריבה והם אומרי לשאול כי הוא מתנאה ומתפאר במלוכה על דרי על עצמו ועל הצדיק
אמרים עתק דבר עתק ומזק :

מה רוב טובך אשר צפנת ליראיך בעלת לחסים בך נגד בני אדם :

מה רוב טובך הרשעים מרברים בגאווה ובזו רברים עתיקים על הצדיקים וידאי האל לפי
שרואים אותם שפלים ומלושים אינם יורעים מה גדול הוא הטוב אשר נענת להם לעולם הבא ואם בעו
בעולם הזה שפלים יתרומוזו לעולם הבא ומלבד זה פעלת ומרשת טוב רב להם פעמים רבות בעולם הזה
זהו נגד בני אדם לפי שלא יבושו בעיניהם מפני שהם מוסים בך :

חסדירם בסתר פניך מרבסי איש תצפנם בסבה מריב לשונות : חסדירם

דרך העילה או דרך נבואה בסתר פניך בסתר רצונך כי בפנותו אל האדם רל שהוא רוצה בו וכשפעלים

כי אהה הית כלתי ומחיתי ומכאן ואילך גם כן למען שמך לא למעני הנמיני והנהלתי :
תוציאני מרשתי זו טמא לי כי אהה מעתה : הרציאני והנה הוא לא נלמד

ברשתי טמאני
לו אלא אמר תוציאני לתי מחטבתם שהם הוטבס כי כבר לכרונני לא אוכל להמלט מידם כמו שאמר
חזקים ולנו חגגירו ביד המלך ופי' מרשתי זו כמחשבתו כי היה ידוע רשתי לכל ריש מפרשי זו טמאנו מפ
שנח נכתב בויו עם מדגש : בידך אפקיד רוחי פרית אהתי יהוה אל אמת :

בידך אפקיד הם מארבים לנפשי ואני אפקידנה לידך ידעתי שתפדה אותי פרת עבר בס
במקום עתיד יי' אל אמת כי אתה אל טעירוטו חזק ויש יכולת בידך להפדתי ואמת שתקיים רבך טא
שאמרת שאני אמלך אם כן ידעתי שתפדה אותי מידם :

שנאתי השומדים הבל שדא ואני אליהוה בטחתי . שנאתי השומדים

כי אני לא הלכתי לקראת נחשים בבורתי מפני שאול ולא טאלתי למנחשים ולהוברי שמי' על טלעול
אלא על יי' בטחתי לברו כי אתה המנחשים טנאיתי אותם כי הם טוטרים הכלי טוא אל יי' כמו על יי'
כי יבוא לטק בטחון וטוור עם מלת אל כמו בטח אל יי' בכל ליבך .
אגילה ואשיבה בחסדר אשר ראית את עניי ידעה בצרות צבתי :

אחר שתעטה עמי חסד ותצלני מידם טלא אשחר עוד מהם אגילה במדרך ואורה לך על זה ראית וזה
עוני וידעת בצרות נפשי ופי' ראית וידעת שפני' אלי להרציאני מן העוני שהייתי בו ולא העלמת
עיניך ממני כמו ראה ראיתי את עני עמי וכן ידעת כשהייה נפשי בצרות הכרת והשגחת עלי להטיב לה
וכן כי ידעתי את כסאוביו מה אדם ותדעוהו אט רדעו יי' כי ידע יי' דרך צדיקים :

ולא הסגרתני ביד אויב העמדת במרחב רגלי' ולא הסגרתני ביד אויב

יד
אויב זה שאול שאמרו חזקים להסגירני בידו וכיון שלא היה רצונך להסגירני בידו ולא היה כח בידם
העמדת במרחב רגלי טן המצר שהיה בו הטמדת במרחב כל זה אורה לפניך כשאנצל מידם טלא אשחר
עוד מהם ועתה טב להפילתי ואמר חנני יי' :

חנני יהוה בי צר לי עשיטה בבקש עניי צבתי : חנני יהוה בי צר לי

עשיטה מגורה יאכלס עש כלומר נרקבה בבקש האויב עניי מבכי נפשי ובטני נרקבה גם כן מרעב וס
ומצמא כי פעמים רבות היה לו רעב וצמא כברחו כמו טיראניו טנק לו אחימלך לחס קרש מפני רעבו
דעבונר ואמר נפשי שהיא הנפש המהאזה לאכול ובטני הקרבים טאופס המאכל ובדאטס האצטוס
כי בה הרעבון והטבע :

בי בלז ביגון חיי וטנותי באגחה בשל בעוניי בחי ועצמי עששו : בי בלז

כי מהיום שהכה דוד הפלשתי שאמרו הנשים המשחקות ודוד ברבבותיו כאמר ויהי שאול עויץ את דוד
מהיום ההוא ומעלה ולאוהו היום היה דוד ביגון ואנחה כי כעשע בינו ובין המות כשל בעוניי כתי אמר
כי באנחה כשל כתי מפחתי מפני שאול כי האנחה טוברת גופו של אדם ומה שאמר בעוניי כתי כארס
האומר בעוונותיי אילע לי כך וכך ועצמי עששו שהם כח בארס ומוסדות הגוף כאילו נרקבו :

מבל צוררתי היית חרפה ולשבט מאר ופחד למידתי ראי בחוץ צדו ממני :

בי יומם ולילה תבבד עלי ידך צהפך לשדי בחרבני קיץ סלה :

בי יומם ולילה אני רואה על עיוני וזהו שאמר הכבוד עליך ייך שאני רואה
משמך שלא תעניעני עונש גדול כמו שעיוני גדול ולרוב ראיתי כחש בשרי ונהפך השמן לחודש ול
ולובש ולשרי הוא טוב השמן ולחתי כמו לשר השמן ואמר לחרבני קיץ כי בקץ תיבשו הענייני
ואעפ' שידע דוד עניי על העון הגדול וקבל אותו בעולם הזה אעפ' היה רואה עליו שטא לא נגמר
פדוק העון בעולם הזה ואולי יפגש בו בעולם הבא :

חטאתי אוריעך ועניי לא בסיתי אמרתי אורה על פשעי להויה ואתה נשאת עון

חטאתי סלה : חטאתי אוריעך

אעפ' שהוא יורש הנסמרות אומ' אוריעך
כדרך לשון בני ארס כלום שאמורה עליו

כפי לשון ולא אכסה אונתי זה חסדתי
כ' זה הטוב הוא לי אמר שדמתי שאמורה עליו פש
פשעתי וצנתי בהתנודתי לשניך ושובי בלל טלל הטא עלי רמתי נשאה עבר בטקס עתיד וכמוהו רבים
סודי הכנא או אכ' נשאה דרך נבואה וכס' כת עון חטאתי לגדל חטאתי כמו ארסה עפר מט' היין
על זאת יתפלל בלחסידי אליך לעת מצא רק לשטח מים רבים אליו לא יגיע :

על זאת כי שראו כי שיעה תפילתי ונשאה חטאתי תפיל כל חסיד אליך אם קדו עון לשע
מכאן לעת סימא לבו פגרי שיהיה לבו טלס בתשובה רק לשטח מ' רביש אם יעשה זה אין צריך לומר
שהוא לא יאבר במטא אלא אפי' באות בעולם צרות רמות לשטח מ' רבים ששונעים הכל אליו לא
הגיעו כמו שלא הגיעו אלי :

אתה סתור לי מצד צדני רני בלש תשובני סלה : אתה סתור לי מצד

פיה יתה סתור לי ומכחח וסכלני כל זמן שאני בהם פגש עיוני ולא נשחתי בד אורי רני טלס אפי'
תשובני רכנות ונעקות טלחלה תשובני כגד האויבים תשובני :

אשכחך ואורך בדרך זו הלך אעציה עליך עיני : אשכחך

הכח למי שישמע תכחתי היה יחד או רבס איצתה אל עיני אפי' ענה מה שראתי בעיני פגש
כי חטאתי וסלחתי בדרך לא טוב והסלחתי בעצמי וניחמתי ושכתי אל א' בכל לבי וסלח לי וקבל אתי גם
בדשובה כן תעשה אותה :

אלתהיו בסוס בפדר אז הבין במתגורסו עריו לבלום כל קרוב אלך :

אל תחיר לא ההיו כמו הבהמה שאין בה תפונה ולא תרע אם תעשה רע וסוף ולא תבין רשך
לבלום פיה וסוף ורסן טלא יקרב אליך לנשון אותך שאין לה תבונה שתוכר ותוכר ברברים אם לא
יעשו בה מעשה למונע' סן הרע אבל אתה לא אהיו כן אלא הבינו והתוכחו והתורסו ושובי מקדש
הרעים ויסלח לכם וזכר הסוס והפדר שהם נרכבים ויארזו הרכב הרסן שהוא בעיהם בידו לכבשם ולהכ
ולהמ' אל מקום שירצה למונעס מן המקום שירצו ללכת ולסנוב פיהם מהזיק וסוף ורסן אמר והוא
כלי עשוי לבלום פי הבהמה אלא שהם משוננים זה מזה בהכונות מעשיהם עריו פיו כמו המטביע במצב
עריך : רבים מבאובים לדשע והבוטח ביהויה חסר יסובבני :

רבים מבאובים לדשע שבוטח כרוב מלל ולא הבי' אל האל ולא הבין בעונותיו וכחטאותיו

ענין חמור הוא מרובא וכן אמר ערוך ולא פגיס ארצה ביום ארס מרובא איש מרובא בן ארס וס
ומרובא בן ארס מרובא בן ארס וס ומרובא בן ארס מרובא בן ארס וס ומרובא בן ארס מרובא בן ארס וס
העפנס בטובה מרוב לשונות כמו שאמר רבה דבס הרוברות על ערוך עתה ברוך יי ואז אשבת ואומר
ברוך יהיה בי הפלא אחריו לי בעיר ביצור :

ברוך יי כי הפלא אחריו לי כי דבר פלא היה הצלחו וברוך נבואה אשר זה בעיר מרוב הייתי נשגב בת
כא לו הייתי בעיר מרוב ומרוב ענין חזק כמו והבן צור מרוב לה :

ואני אמרתי בחפזי בגדתי מעגר עיניך אב שמעת קול החנוני בשועי אליך :

ואני אמרתי בחפזי כמו שאמר ויהי דור נחשו ללכת מפני שאול שהיה אז בסכנה גדולה כמו
שאמר עוטרס אל דור ואל אנשיו להפגש בגדותי מעגר עיניך כמו נגלותי מענין גרון אמר חשבת
באותו העת שהוטלתי מעגר עיניך ולא הפנה אלי עוד אכן שמעת קול החנוני והסבות סבות להצ לני כ
כמו שאמר ומלאך בא מהרה ולכה כי פשטו פלשתים על הארץ :

אהבו את יהוה כל חסידיו אמונים בצר יהוה ומשלם על יתר עשה גאווה :

אהבי את יהוה ינוי בסגול מפני אות הגרון וברוב יבוא בפתח כמו ושיטנו את העסמ אמר
הרץ על כס שתאהבו אותו כשתראו מה עשה עמי כי אמונים נצור יי שניצוני מכל ארבי ואמונים האר
כמו פסו אמונים ומשלם על יתר עשה גאווה האמונים נצור מיד הגאים המרברים בגאווה כמו שאמר וה
העושים בגאווה ישלם ומשלם להם על יתרם ועל גאותם :

חזקו ויאמץ לבבכם בל המייחלים ליהוה : חזקו כל המייחלים ליי
כי הוא יאמץ לבבכם :

לדוד מטביל אשרי נשח פשע בסוי חטאה :

כבר כתבנו בפתיחה ובמזמור
הרביעי טעם משכיל ושאר

ראשי המזמורים אמר אשרי מי שנשא האל על פשעו וכסה את חטאתו בתשובה שישוב אל האל ו
ובעונש שיפניוהו בעולס הזה כי אין סליחת העון בלתי עונש מעט או רב ולפי תשובתו יקל ענשו וה
הנה אשריו שהיה נק מעון לעולם הבא ומלת נשוי בא בדרך בעלי ההא וכן ונשוא את כלמסתם ועור
כפל הענין ואמר אשרי ארס לא יחשוב יי לו עונו להאומה כלומר שנשאו בראותו יושר לבבו טיב
אל יי בכל לבו והו שאמר ואין ברוחו רמיה כי אין תשובתו במרמה באומר אמתא ואשוב ואמר דור
זה על ענינו שהיה ראוי לנכור ואמר אשרי מי שידם שהאל נשח עוננו וארוננו אבי ולפי הענין ה
זה כן אמר כי זכר שלש מדרגות שהצדיקים הם בהם והחל במדרגה התחתונה והוא נשח פשע והוא ש
שחטא והענה ועבר עבירות ואמר כי חזר בתשובה שלימה ונסלח לו כסוי חטאה שיש לו זכיות ומדות
הרבה ואין לו כי אם רשע קטן והוא כסוי ואינו נראה בתוך צדקותיו דומה כמו גהגרת דומן בתוך סאה
שלחטים טמנתכסה הגרטינה בהם שאינה נראית לא יחשב יי לו עון זה שלא רשע כלל ואפי לא עלה
על לבו זהו ואין צדקותו רמיה ואמר כי הקדים תחילה נשוי פשע בעבור כי רוב הצדיקים במדרגה זאת ו
ומעוטס כסוי חטאה והמעט מן המעט לא יחשוב יי לו עון :

בי החרשתי בילי בלוי עצמי בשאגתי בל היום : בי החרשתי בלוי עצמי

מלת כי עניינה כאשר כמו כי הוליד בנים והדומים לו ואמר כאשר שתקתי ומשבתי בעצמי עוני בל
עצמי מרוב ראגתי ואני שואג עליהם כל היום :

והחפץ וכן וברוב פיו והוא כפל דבר וזה מחסרי האל שהחזיקו בדבר טוב מה שיוכלו להיות כפי גזירת חכמתו כמו שני' וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד והנה השמים וכל צבאם נעשו ברברו והארץ בכללם כי לא ישוב הכלל אלא על דבר עומד והוא הארץ וכל אשר בארץ תלוי בצבא השמים כי הם המנהיגים ברצון האל : **בנס בנר מן הים נהן באצרות ההומות :**

בנס בנר ועוד מחסרי האל על ברואיו שהקוה המים מעל פני הארץ וכנסם וקבעם במקום אחד והיתה יבשה כי לולי זה לא היתה בריאה שם אלא הרגים ובאמרו כנר שהוא התל והצרימה כמו נצבו כמו נר נוזלים וייעמדו נר להורות כי המים גבוהים על הארץ וכן נראה כי המים שהיו שטופי' על פני כל הארץ כשנקדו במקום אחד באמת גבהו על הארץ לרוב כי אין במקום שנקדו המים עומק אעפ' שבוהה הארץ משופעת ויורדת מפני שהיא כדורית ומה שאמר יורדי הים הוא כנגד השפה שהארץ גבוהה על שפת הים וזה סכ מספלות הבורא שהמים גבוהים ויבואו גלי הים עד המקום שהוא השפה ולא יעברו המקום כמו שאמר האותי לא תיראו כאס' אס מפני לא תמילו אשר שמת' מול גבול לים מק עולם ולא יעברנהו ויתגעשו ולא יוכלו והמו גליו ולא יעברנהו לפיכך אמר נהן באצרות ההומות כאילו הם באוצרות שלא יוכלו לצאת משם והנה באילו הפסוקים וזכר הארבעה יסודות כי במלת שמים רמז יסוד האש וברות פיו רמז האויר והארץ רמזה בשני הפסוקים וזכרה בפירוש למעלה שאמר ותכר א' מלאה הארץ : **יראו מיהוה כל הארץ ממנו יגורו בליושבי תבל :** **יראו מיהוה בלה רץ**

וכיון שהוא כן רץ הוא שיראו מ' כל הארץ כי הוא תיקן להם היישוב כמו שאמר כנס כנר אס כן יס ממנו יגורו כל יושבי תבל וזה ישוב דברי המכתישים בהורה שאומרים שהעולם קדמון :

בי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד : **בי הוא אמר** אס תרצה תפרש אותו על הענין שכתב על בריאת העולם או על הענין הבא אחריו א' הפיר עשת גוים אומר כי הוא ברא את העולם ובידו הכל ו ואין כח באדם לשנות בעניני העולם ממה שהוא אמר וצוה להיות כי כן יהיה ויעמוד ולא יוכל אדם ל לרמות גזרותי הבאים עלינו ולא בכח ולא בעושר ומה שיחשוב הוא לעשות בהחבולותיו אס לא ידעה האל לא יהיה וזהו שאמר א' הפיר עשת גוים : **יהוה הפיר עשת גוים הניא מחשבות עמים :** **יהוה הפיר**

אמר גוים כלומר אפי' יהיו כל הגוים בעצת אחת ובהכמה אחת א' יפר עשתם כמו שאמר כל הגוים כאן נגדו או אמר גוים כנגד מה שעתיד לזכור אשרי הגוי אשר אלהיו כי שאר הגוים נתנים הכח לאלהים אחריו והוא המונס ומהם והם הימירי' אומרי' כי אין השגחה ודיעה לאל במעשה האדם לפיכך אמר א' הפיר עשת גוים ואמר עוד הניא מחשבות עמים כמנהג הל בלשון כפל ענין במלת שונות : **עצת יהוה לעולם תעמוד מחשבות לבו להוד והוד עצת יהוה**

דרך עשת כמו משל כנגד עשתם ומחשבותם : **אשרי הגוי אשר יהוה אלהיו העם בחר לנחלה לו :** **אשרי הגוי**

כי אינם כאלה האמונות הסכלות אלא אומרים ומאמינים כי א' האלהים שפירוש' שופט ומנהיג על ה הכל ואמ' אלהיו כי הוא קבל לאלהי וכן העם בחר לנחלה לו כי הוא קיבלם לעם נחלה כמו שאמ' את א' האמרת היום להיות לך לאלהים ר' האסירך היום להיות לו לעם ונעדרו מהאמונות הרעות ונעטרו לך לקבל ברעתם ולהבין בשכלם כי מאתו יבוא להם הטוב ותמורתו הכל לפי מעשיהם כמו וידעת את א' א אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות מיל ואמר עיני א' אלהיך בה מראשית השנה ואמר בתמורתו איכה

רבים מכאבים באין לו ואין מי שיצילהו מהם אבל מי שהוא ברוח ב"ן ויבין שאין לו משפט בלעדי ל
לפיכך ידע לו לשוב מרשאי ומהרברים אשר מנעוהו ויטיל כי הטוב והרע מאת האל יבוא לו לשי
מצטיו ובוטח לו לברו חסד יסובבנו הפך הרשעים שיסבבם מכאבים רבים .

שמחו ביהוה ונילו צדיקים והרצו בלישור לב :
שמחו ביהוה ונילו
מי טובות

בר ישמח מרוב הטוב שיבוא לו מאתו או כי שימצא נפשו בעבודת האל ששמה ובטחוניו בו והרנינו מי
פועל יוצא אתם שסמו והרנינו כל מי שלבו ישר וירצה לאמת ורכס בשירו אותו בעוב מאת האל והרנ
והרנינו ב"ן :

רצו צדיקים ביהוה לישורם צאה תהלה :
רצו צדיקים ביהוה

בית ב"ן במקום לר וכן וטיל את השעיר במדבר לדבר או תהיה הבית כממשעם ופי רינתכם ותהלכם
בו תהיה לא כוולת לישורים נאוו תהלה נאוו האלה כמה ושרשו אוה וכן נאוו לחיך בתור לא נאוו
לכסילתפנוג לא נאוו לכל שעה יד וכולס האלה כמה מוך מן לביתך נאוו קודש שהאלה נעה והסכס'
העה הסדקתם טאלה שורש פא הפועל והנן לבנין נפעל ויתכן שהנן שורש ושרשו נאוו ובא בית
להראות לר הפועל בטיל נאוו ורבותינו הרגלו ברבריהם זה הלסוך בשורש נאוו דעה כי כן הוא ה
השורש אמלס באמרס אהרנך נאוו לולב כמה נאמס מעשיו וזולת זה הרבה ושירוש העניין יפה כלו
לסדקתם ולישרים טוב ויפה לרן . תהלה ל"ן כי הם הסבינים והמש כילים בפעל ל"ן ובמעשה דיו ובת
ובמסרו עם ברואיו ובה הטתלתס לא כתאות הצולס לפיכך אמר כי להם הוא נאוו השבת שיסבתו
לפי מה שיכירו במעשיו כמו שהולך ומספר בזה המסור :

הודו ליהוה בביצור בנבל עשור זמרו לו :
הודו ליהוה בביצור

כי כל הנגן מעוררים הנפש החכמה ועוזרים אוהה בנבל עשור מסר רי השימוש והוא כמו בנבל וס
ועשור וכן שמש ירח והמים להם ועשור הוא כל נגן שיש לו עזרה יהרס לפיכך נקרא עשור ועל
נבל : שירו לו שיר חיש הטובו גז בתרועה : שירו לו שיר חיש

מסר לו שיר מסד הטוב נגן בפה וביר הטתלו לרן לו : כי ישר דבריהוה ובל מעשהו
באמונה : כי ישר

גזירות האל ומשפטיו ישרים והכל באמונה אין עול כמו שאמר משה
רעה אל אמונה ואין עול שיק וישר הוא והצדיקים נהישרי יכירו וידו ידקו וישרו ואס יבואס מקרה
ועג ישתמו לאל וידו ידקו וישרו כי לעובתס הוא ומה שיעוטה האל באמונה הוא עוטה וכטה
וכטיכיר כל זה ישתמו בששמה ובעו לבב על הרעה כמו על הטובה כי הרעה טובה היא אמלס וכן אמר
הנביא אהרן ל"ן כי אכפה בי ואמר חסד ומשפט אשירה :

אזהב צדקה ומשפט חסדיהוה מלאה הארץ :
אזהב צדקה ומשפט

הוא עוטה בעולס פפעס צדקה פעס משפט אבל המסר הוא הגובר לפיכך אמר מסר ל"ן מלאה הארץ
גבמו שהוא עוטה הוא אוהב שיעשו ברואיו כן וכן אמר הנביא כי אני ל"ן עוטה חסד המשפט וצדקה
בארץ כי באלה תצתי כלומר כמו שאני עוטה אותס כן אני אוהב שתעשו אתס :

ברבר יהוה שמים נעשו וברוח פיו בלצבאם :
ברבר יהוה כמו ואמר
אלהים במעשה בראשית והוא הרמן

הכלנו : יהי חסדך יהוה עלינו באשר יחלנו לך : יהי חסדך

כן יהי חסדך עלינו בכל עת ובכל זמן כמו שחלנו :

לדור בשנותו את טעמו לפני אבימלך ויגרשו וילך : לדור בשנותו את

הוא אכיש מלך גת ושני שנות היו לו או היה שם כנני לכל מלך משלשים אבימלך כי כן מצאנו בסי
אברהם וביסי יצחק ויגרשו וילך ה ה בסכנה גדולה ושנה טעמו שפי טעמו רעו כמו מטעם המלך כ
כרי שיתנכר אליהם או לפי שבראותם אותו כי היה שוטה וסתחולל לא ימושו עליו ועל גבורתו ולא יס
ימנעוהו וכיון שגרשוהו אכיש ואמר הנה יבוא אל ביתי הורה לאל שהצילוהו ומבר זה המזמור והוא באלה
בית בראשי המסוקים וולתי הקניו שהוא באמצע פסוק ברדש מרוב השמחה ששמח דוד בהנצלו עשה ש
שירה זו באלה בית :

אברהם את יהוה בכל עת תמיד תהלתו בפי : אברהם את אלה בבלעת

כי תמיד הוא עושה לי נסים ומייב אני לברכו ולהללו תמיד בכל עת וברדש מה הוא תמיד והו שאמר הכ
הכתוב את הכל עשה יפה בעתו אפילו השטות יפה בעתו היו לדור בשנותו את טעמו לפני אבימלך עשה
כשוטה ומשנה את עצמו והיה כותב על הדלתות אכיש מלך גת מייב לי מאה רבוא והובים
ביהוה תהלהלל נבשי ישמעו עננים וישמחו ביהוה תהלהלל לא במושיע
אמר כי אין לי מושיע
וולתי והוא נתן בלב אבימלך לגרשיני ולא מקר עלי ישמעו עננים וישמחו העננים בשמחה הנלתי
ישמחו אבל לא האים שהיו טונאי דוד : גלול יהוה אתי וברוממה שמו יחדיו :

גלול אמר כנגד העננים גלול לי אתי על הישועה שהושיעני ואני ואהם יתרו נרוממה שמו
דרשתי אתי וענני ומבל מגורותי הצלני : דרשתי כי בהיותו בן
ידהם היה בלבו דורש
אתי ומהתקן לפניו בלבבו שייצלוהו מידם ומכל מגורותי הצלני מו וסמגורת שאל ששלח בביתו ל
להסיתו והטיל כמה פעמים המניה אליו להסיתו : הביטו אליו ונהרו ופניהם אל יחפרו

הביטו אליו עבר במקום עתיד וכמוהו רבים אומרים כל בני אדם שהם במדה יבטו אליו
וינהרו אליו כמו ונהרו אליו ואל טובו באחדת הימים שעניינו ההליכה במרוצה קמו הנהר כמו שירון
אדם לסגור עוז להטוב בו יבטו אליו וירדו אליו ולא יבטו בבטחונם זהו ופניהם אל יחפרו יחפרו
ענין בטה כמו ומהרה הלבנה ובטו החמה כי יראו זה עני קרא ויין טעם ואמר ופניהם לפי שהבוטו
ידאה בפניהם כמו שאמר לא עתה פניו יחורו ויש מפרשין נהרו ענין אורה מן ואל תועצ ע
עליו נהרה רל הביטו אליו הצרכים לעזרתו ונהרו פניהם כלומר שיושעו :

זה עני קרא ויהוה שמע ומבל צרתיו הושיעני : זה עני על עצמו אמר כמו
שפירשנו :

חנה מלאך סביב ליריאו ויחלצם : חנה מלאך סביב

כשהאויבי מוני סביבם להרע להם מלאך סביבם ואין בהם כח לגעת בהם ויחלצם ויעצם מלאך
במאמר רביאל אלהי שלח מלאכי וסגר פום אריותא וכן אמר ומלאך פניו הושיעם המלאך הגואל אותי

יירוק אחד אף: אם לא כי צורם מכרם כלומר כי לא יהיה הרבר הזה במקרה וכן כל הברכות והקללות ש
שיעורם הוא יוצא ממנה העולם כרי שידעו כי הכל בכונה הוא מאתו והגוי שיש להם אמר וזו אשריהם:
משמים הביט יהוה ראה את כל בני האדם : משמים הביט : זה דעת הגוי
שזכר לא כאותם האומרים עבד סגור לו ולא יראה ומוג שמים יתהלך :

ממבוז שבתו השיח אל כל יושבי הארץ : ממבוז שבתו

כעל מה שאמר במלות טונות לחזק האמונה כי כן הוא רואה ויודע כל מה שעושים השגיח כמו הכינוי
וכן שגיח מן המלונות : הירצריחר המבז אל כל מעשיהם :

הירצריחר כי מי שיעזר לבס באמת ידעם כלומר איך יעלמו ממנו מחשבות לבס והוא
יגרם על דרך שאמר הירצרי עין הלא יביט ומה שאמר יחר כי ידעם כלם דרך כלל ופן אמרו רזל ורז
ורקרו מלת יחר ואמרו וכולם נסקרים בסקרא אחת וכיון שידע לבס כל טכן מעשיהם זהו המבז אל
כל מעשיהם: ויש לפרש הירצרי כמו האוצר כמו ואטליכוהו בית יי אל הירצרי שהוא האוצר ואמר כי ה
הוא אוצר יחר לבס כלומר באוצרו ובגנזיו הם כולם כמו שידוע ומוחזק בארס מה שבאוצרו :

אז המלך נושע ברב חיל גבור לא ינצל ברב בח : אז המלך נושע

והלא ברו המלך בנוראי נושע ומנצח ברב מילותיו ובצבאותיו אלא רצה לומר כי יכירו בני אדם כי הו
המשגיח על הס ומבין אל כל מעשיהם ומטיב ומריע למי שירצה כי הנה תראה לפעמים כי המלך שהו
הגרול שבבני אדם ויש לו רב מיל לא יושע אלא יכשל עם כל מילתו לפני עם מעט ובמה יהי זה אם לא
במעטה הארס משגיח כי הנה מלך אשור כל זמן שרצה האל בו נוצח כל העמים וככש כל הארצות וה
והאל קראו שבת אפי ומטה ועמי כאילו טולח אותה ומצוה לעשות מה שהיה עושה וכיון שהתגאה ו
ונתן הכח והתבולה לעצמו לא לאל ואמר בכח ידי עשיתי ובחכמתי כי נבונתי ובא בידו שלם במלך כפר
כאמר עליו וישכמו בבקר והנה כלם עגדים מהים הנה לא נושע ברוב מיליו אבל נכשל כיון שחקק ה
האל בו וכמו זה רבים נכתבו בספרי הנבואה לאות ולעזר לא ינצל ברוב כח כי הנה סגמרב בניו הכוהו ב
במרב וגלית שהיה גבור נפל ביד דוד שהיה נער וייך הנה לא יועיל לו לארס לא כמו ולא מיליו אם לא ב
ברצון האל שחר הסוס לתשועה וברב חילו לא ימלט :

שחר הסוס לתשועה כי האל נתן הגבורה כמו שאמר העקן לסוס גבורה כלומר כמו שנים
שנהתי אני וכשל לא ירצה האל בגבורתו יכשילנו ולא יושיע בו רוכבו וברוב מיליו לא ימלט וברוב כמו ל
לא ימלט הרוכב עליו : הנה עין יהוה אל יראי ואל מייחלים לחסרו :

הנה עין יהוה הנה הבוטחים במילס לא ינצלו אבל יראי האל והמייחלים לחסרו שפירת האל עליהם וינצלו ממל רב:
להציל ממות נפשם ולחיהם ברעב : להציל ממות נפשם

במלחמה ואם יבוא יעב בעולם יחיה אותם מאחר שייחלים לחסרו לסבב סבוב להשביעם בן הרעבים:
נפשינו חבתה ליהוה עזרינו ומנצנו הוא : נפשינו ואנחנו יראי מייחלים
לחסרו נפשינו מכהה

ל' לעיכך הוא עזרינו ומנצנו : כי בו ישמח לבנו כי בשם קרשנו בטחנו:
כי בו ישמח לבנו

בהנצילנו מן הרעות יסעם בו לבנו כי הכרנו כי התשועה באה לנו מאתו כי בשם קרשנו בטחנו לעיכך

מחנני אל טועתם : פני יהוה בעושי דע להכרית מארץ זכרם : פני יהוה

בטריקים עיניו ושמידתו לטובה ובעושי דע פניו להכרית מארץ זכרם כמו ונתתי פני באיש ההוא
הכחתי אותו : צעקו יהוה ושמע ומבל צרתם הצילם : צעקו

פעמו אל הצריק שזכר לא בעושי דע הרבן בו וכן ואף לאמתך העשה כן ואם צילש אלה לא יעשה לה
קרוב יהוה לשבריו לבואת רבא רוח יושע : קרוב יהוה קרוב לשטיע
נעקתם ותעילה

ואת רבאי רוח יושע כפל ענין במלות שונות : רבות רעות צדיק ומבלם יצילנו יהוה
רבות רעות

כי פעמים רבות ינסה האל את הצריק לטובתו ולהראות ברחקו לבני אדם כי לא ימוט לבו ולא יטה מדרך
האמת מפני הצרה ומכולם יצילנו שלא יכשל באמת מהם כמו שאמר שבט יפול צדיק וקם ורשעים יכ
יכטלו ברעה : שומר בל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה :

שומר בל עצמותיו

כי העצמות הם מעמדי הגוף ויסורו נשברה מלעיל והוא נפעל עבר נשברה מלרע והוא נפעל עומד
תמותת רשע רעה ושנאי צדיק יאשמו : תמותת הרעה שחושב לעשות
תמותתו כמו שאמר

ויפל בשמת יפעל יאשמו האלה בשבא לברו והוא נקראת בתנועה קלה וענינו מן שמה וכן האשם
שומרן אשם ושם בענין אחר : פורה יהוה נפש עבריו ולא יאשמו בלהחוסים
בו : פורה

הרשעים מושבים עליהם רעה והאל פורה אותם מידם ואמר נפש כי הם מושבים עליהם
לקחת נפשותם ולא יאשמו הרשעים יאשמו ולא כל החוסים בו יאשמו האלה בשוא לברו והטן בשוא
הראשון נח והשני נע :

לדוד ריבה יהוה את יריבי לחם את לחמי : לדוד ריבה יהוה את יריבי

גם זה המזמור בברח מפני שאול ריבה מלרע ידיו מבנין הפעיל משפטו הריבה יריבי היור נוסעת כיו
יקום יבול ועינינו מריבי והוא תאר וכן את יריבך אני אריב לרם את לוחמי כפל הענין במלות שונות
החזק מגז רצנה וקומה בערתי החזק דרך משל כאדם האומן כל מלחמה
להלחם, החזק ענינו אמוז ברזקה

ובדורות וכן והחזיק את ירך בו ויבא בקשה בית ובלא בית והוא לשון אחיזה וקומה מלעיל ואין כמותו
בספר מלעיל : והרק חנית וסגור לקראת רדפי אמר לנפשי ישועהך אני :

והרק חנית ענין מליצה למלחמה וכן ומרב אריק אמריכם וסגר שם כלי מכלי המלחמה ויש
מפרשים אותו כמשמעו ענין סגירה כלומר סגור הדרך לקראתם ברופס אמרי שלא ישיגוני אמור לפ
לנפשי כי הם מבקשים לקחת נפשי כמו שאמר מבקשי נפשי ואהה בשר נפשי ואמור לה על הפתחי יש
ישועתך אני והענין שיבוא מוזק בלבו הפך והבאתי מורך בלבבם :

יבושו ויבלמו מבקשי נפשי יסגור אחור ויחפרו חושבי רעתי : יבושו

יבושו סגבורתם ומתקתם יסגור אמור ישובו אמור וכן לא נסגור אמור לבינו אמר כשתבוא לקי אהם

מכל רצ: טעמו וראו כי טוב יהיה אשרי הגבר יחסה בו: טעמו

ירעג השכל ובחירתו יקרא טעם וכן מה טעמה כי טוב סמרה כמו טעם אדם המאכל ויבחינו בעצ
בעצמו אם מר אם מתוק אם מלח אם תפל וראו גם כן במדאה השכל או במדאה העץ כמו שתראו בע
בעיניכם כי טוב לץ טעמי טעמו לחוסים בו תכירו ותדעו כי אשרי הגבר יחסה בו:

יראו את יהוה קדשו כי אין מחסור ליראיו: יראו האלה כמה ואיל
היה נראת היה על

מטקל טמיו וזכו ולהפריד בינו ובין יראו מן ראה הנימו האלה וקרושיו הם המונעים עצמם מרוב עי
מאוב כמו במזיר עצמו מן היך שנקרא קדוש שנאמר עליו קדוש הוא לץ ואמר אתם קדושי לץ ומ
ומספיקים במעט מן העולם ואין אתם דורפים אחר הטרה לא תראו שימסר טרפכם יראו את לץ לברו ו
והוא ישרפכם זה בטורח כי אין מחסור ליראיו ואמר זה לפי שהוא היה בין, פלטהים ואין לו טעם יורשים
ומכרים שיתנו לו לחם לאכל ולפי שירא את לץ לא מסר טרפו:

בפירים רשו ורעבו ודרשי יהיה לא יחסרו כל טוב: בפירים רשו

כי תראו הכפירים שיט להם גבורה בבקשה טרפם פעמים רשו ורעבו ולא תועיל להם גבורת וכן אמר ל
לש אובר מכלי טרה ובני לבוא תפדו אבל דורשי לץ לא יחסרו כל טוב:

לבו בנים שמעו לי יראת יהוה אלמדיכם: לבו בנים פעמים יעול לטק
הליכה על זירח המעשה

לא ידעה בו הליכה מטש פמו לכה נא אנככה בשמחה לכו ונחשבה על ידמיהו ממשיכו לכו נא ונינוכמה
והדושים להם וכמו לכו בנים שטעו לי ופי' בנים שומרי מוסרו ולמדו וכן בכי הנביאים תלמידי הנביאים
יתמה לץ אלמדיכם לפי שזכר סביב יראת לץ ליראיו כי אין מחסור ליראיו אמר מי שירצה להיות מ
פיראיו אני אלמדיכם היראה ועור אמר: מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב

מי האיש החפץ חיים כלומר מי שירצה בחיים ובנפשו שיראה בהם טוב ישמע דאת לץ
שאלמדנו והמייס ויסי' הטוב הם בעולם הזה ובעולם הבא ומה היא היראה:

בצור לשגך מרע ושפתיו מרבר מרמה: בצור לשגך מרע

באלה שני הספוקים כלל מצות עשה ומצות לא תעשה ברבור ובמחשבה ובמעשה נזכר לטורח מרע ש
טלא הרבר רע בבני אדם ובכלל זה ערות טקח וקללת אביו ואמו וקללת הרין והמלך וכל שכן ברכה ה
הטס וטעמו מרבר מרמה טלא הרבר אחר הצה ואמר בלב ואילו הם שעתו מרמה שמרמה את מבירו
שמרבר לו טובות ומשב בלב ורעמו כמרש אמר הכתוב כפי' שלום ידבר ובקדו ישים אורבו והו מצות
לא תעשה שכלב כמו לא תטא אחיך ואמר אל תחרוש על רעך רעה והוא יוטב לבטח אתך:

סוד מרע ועשה טוב בקש שלום ורחפיהו: סוד מרע סוד מעשות רע
ובכלל זה כל האוין

אשר במעשה ועשה טוב כלל בו כל מצות עשה שבמעשה בקש שלום במה ורפיהו בלב זהו יראת
לץ שלמדתי אהבם כמו העבר שירא את ארניו ועושה מצותיו ונזהר שלא יעבור את פד לכל אשר
ימונו: עיני יהוה על צדיקים ואציו אל שונאיהם: עיני יהוה

מי טאח הרכים האלה נקרא ירא לץ וימין ומהו תגמולו מאה האל ששמידה האל רבקה בו ומדליוה ב
בכל דרכיו והי עיני לץ אל צדיקים ואם יקרהו שום פגע יקרא אליו וישמע דעקוויסיליו מידתו וזכו

ברב ובמחנה הם ישובו אמה מדרגה אחת ויחזרו מושבי רגלי יבשו שמשבו לעשות לי רעה ולא יוכלו : יהיו במדבר לפני רוח ובלאך יהיה רוחה : יהיו במדבר הסוף

בזא העבד הרק והוא נרף לפני הרות ומלאך יי רוחה כי המדק פעמים יהיה לו מעמד לפני הרות כשיסמך גדר או דבר שישימו אכל הם לא יהיה להם מעמד כי מלאך יי רוחה אותם יהי איהם חשך והללקות ומלאך יהיה רוחם :

יהי רוחם חשך והללקות שמים רעות והשלישית ומלאך יי רוחם כי ההולך במדבר יוכל באק ובמכשול הדרך ויפול וכן ההולך בחלקקות יפלו רגלי ויפול ועם כל זה יוכל לילך בנחת ואולי יפול אבל אם רוחה אחרי יפול לו ללכת במדבר ויפול כל פנים יפול : כי חנם טמנו לי שחת רשותם חנם חפרו לפנינו :

יש מפרשין כי חנם על לא חנם בכפ' טמנו לי שחת רשותם רל שחת ברשותם כלומר שחפרו בור וכיסו וטמנו פיו ברשת כרי שאמרו עליו ולא ארגיש ואפול לתוכו כמו שיפשו הדודים כשירצו לכר מית חטרה טיפשים באדות באדות ובדירות ומכסים אותם ברשתות ועפר כרי שלא ירגישו המיות סן הביר ויפלו לתוכו כשיעברו עליהם חנם טמנו לפנינו על לא חנם ככפ' טמנו השחת והרשת עם עפר כמו שפירשתי לפנינו כמו לגופי והוא נכון אינני מקללם במינס אבל הם דרשוני חנם וטמנו לי רשותם ללכרני ופי' שחת ורשותם כי טני רבדים הם כי השחת היא חפירה כמו ער יכרה לרשע שחת בש שחתה נהפז וכן יקרא הקבר שחת שהיא חפירה ופי' השחת והרשת במנס עשו לי הרשת טמנו לי שא שחתה כלכר בו ובשחת חפרו לפנינו שאפול בו ויש לפרש שחת כמו רשת וכן כלכר בשחיתותם וברברי חל היא שחת והיו קוצניו עלה בהר ושהא רל שיחתה כי מנהגם להשתיר אותיות הגרון וכן אמרו לא הפוקו לכו שיוהא שהוא כמו שיעוהא תרגום ויספר ואשתני סמיכות שחת לרשע לרוב השחיתותם לל ללכרו וכן בזה הסמיכות מטיס הין ארמה עפר ואחר כך אמר חפרו לפנינו שחפרו לי חפירה שאפול בה והענין כי בכל דבר שיוכלו לחשוב ותחבולות ולהתעולל עליהם ללכרני עשו כן : תבואה שיוהא לא ידע ורשתו אשר טמנו תלכרו בשאח יפל בה :

תבואתו שיוהא לא ידע כימי היתר כנגד כל אחר מאויביו או כנגד שאול לא ידע לא ירגיש בה ער שתבואה כרי שלא יוכל להחלש ממנה בשיוהא יפול בה ברשת שטמן לי וענין שוהא כמו מהו שהומה הבאה פבאוס וכן משוואת רשעים כי תבוא : ונפשי תגיל ביהוה תשיש בישועתו :

ונפשי תגיל ביהוה כשינקס לי מאויבי נפשי שמשבו לקחתה תגיל ביי השיש בישועתו שהושעת מידם :

בל עצמותי האמרה יהוה מי במדבר ביציל עני מחוק מביני רעני ואביח מחלוי :

בל עצמותי האמרה כל זה איננו חטוק במבדיו אלא נקרא בחשך רחב וכן כל אמי רש שמוהו והטאר שהאקורים קמץ הם חטופים כולם וזולת אילו השני וחכרו העצמות במקום הקף כלומר כי העצמות הם מעטירי הקף ויכורו אמר כי הנפש והקף יורו לך שהחלטה והוראת הקף ררך משל כ כמו לבי ובשרי ידננו אל אל מי או פי עצמותי הרענע איברי הקף בכונה ההפלה וההוראה וכאלו הם ישימו או פי כל עצמותי כי מהכונה יצירת אברי הקף ישובת ארס הבורא בהם וכאלו הם ישימו וכן פי אותה התם רבינו במי נט והרב התם הגדול ר' משה בר' מייסון זצל : פי כחוק מידל שהחיל

עני מחוק מביני מהחל איתי מאויבי שהיו חקס ממני וברדש מידל עני מחוק ממני מידל יצר טוב מ מידר רע עני ואביון מחול וכי יש גוף גדול מזה : יקומח ערי חמס אשר לא ידעתי יטאלוני : יקומח עירי חמס

היו לו בישראל שונאים והיה בהם מי ששאל ממני מחוק בער סיקר ואעפי שלא מדאנו זה בספר שמואל הכה ראינו טזכר זה החמס בין התלונות שהיו לו על שונאיו : ישלמוני רעה תחת טובה שבול לפני : ישלמוני רעה תחת טוב

ששאל ממני מחוק שלא ידעתי מעולם שהיה להם אטלי דבר ואני עשיתי עם אלה האנשים טובה והם יטלסוני רעה טכול לפני או פירושו קחו ממני סמו בממס ויבקשו לקחת נפשי ויסובבו לה אם יוכלו ואני בחלאתם לבושי שק עניית בצים נפשי ותפלתי על חקי תשוב :

ראני בחלאתם לבושי שק מספר הטובה שהיה הוא מבקש להם אמר אם היה אחר מהם חולה הייתי כואב ורואה ולובש שק ומתענה בעבורו שירפאהו האל ותפלתי שהייתי מתפלל על מקי הטוב כל כלומר הטוב שהייתי מבקש עליהם יבוא אלי שלא ימשוב ארס כי כנראה הייתי עושה זה וסדקא ע דמי דואק עליהם אבל בנסתר הייתי מתפלל עליהם בהפך ומבקש רעתם על כן אמר ותפלתי על מקי תשוב ו ומה שאמר עניתי בצים נפשי ובזה בצים פגומה כלומר בצים הידוע והוא היום שיתענו קרובי המולה גם אני עניתי נפשי עמם כאילו היה אמי וקרובי :

סר פאח ליהתהלכתי באבל אם קור שחוזתי : ברעבאח לי

כן הייתי מהלך קורר על מי שהיה חולה מהם כמו שפוטח הדיע על ריעו והאח על אמי או כמו שחת טמותאבל הכן על אמו שחתה ואמר אם ולא אם כי יתגר כואב ארס על אמו כשנזכר ממנה בבטנה והיו והניקחו וגרלהו וטעמהו ער שגרל ואף אמר שגרל האם מדינה בבית ומכנה לכן זכרו במאכל ובטעם קן שחתה ותהלכתי קורר כי האבל והסדסער הולך שחוח וטעם קורר כי מפני חגן והאנחה ינוס וזהו פני ארס כי יתקדו פניו או אמר קורר על הסלבוש כי האבל לובש שמורים וארזני אבי ול פירש כמו התינוק שחתה אמו ואין לו מינקת שהוא קורר :

ובצלעי שמוחו ונאספו נאספו עלי צבים ולא ידעתי קרעו ולא רמו :

ובצלעי שמוחו ונאספו אני ראיתי לחללים והם שמוחו כשהייתי צולט מכאב איברי היו נאספים לספר עלי ולשמוח זה עם זה לחללי נאספו עלי נכים ולא ידעתי נכים אנשים פחתים וכן בני נ בבל גם בני בלי שם נכאו מן הארץ כלום שהם נכים ודמונים שחתותם ופי' לא ידעתי למה נאספו עלי לשמוח לזכרי כי אני לא גמלתי להם רעה קרעו ולא רמו קרעו פיהם מדוב השחוק ולא טמנו שחמס עלי כי יבוא לטון הקרינה בענין העקמה בזה הדרך כמו ותקדע יבפוך שיניך וכן קרע לי מלחי ויש מערשין כשידברו רעות כאילו קרעו בשדי וארזני אבי ול פי קרעו מה שלא יכלו לתפור אם יתמרטו ו וכן הוא ררך מסל במעשים וברברים רעים במנפי לעגי מעוג ססוך על ססוך כמו נהר נחלי רבס ומ ומטאה את מספר מעד העס חכמי יועדי פרעה וטעוני טמוני מול ופי' אנשים חכמים ולועגים מהעסקי ברברים בטלים וזה פי' מעוג סימה בשילה ורומה לו ברברי רול בגבולין ובלטוס לגה ובזה במנפי כמו פס וכן כך ירינו נגמ ופירושו אלה הנכים יאספו עם חכמים ואנשי לעג יטמקו וימחקו עלי שניסו וה השפדש פירשו מעוג כמו עוגה וכן אם יש לו מעוג ורל האנשים המתענגים ובעלי האמא או פירש על ררך מטל יקרא העצה הרעה והמעטה מעוג כמו אפרים חלטה עוגה בלי העכה וכן מלוש בנק ער מוסמנו מרק מוקר וענינו כסממק ארס שיניו בראתה נקסה מאויביו וכן ימחקו סן :

יבוש והחמיר יחידיו יבשו ויחמרו הכנל לחוק יחידיו כמו שנאמר יתר עלי לשמות
 יבשו יחידיו מהקוות הסגרים עלי פיהם :
ידתו וישמחו חסידי צדיק ויאמרו תמיד יגדל יהוה החמץ שלום עברה

ידתו וישמחו הם יבשו ויחמרו שהם שמחים לדעתו ומפני צדק ידאו וישמחו ופי צדק
 ישרי מה שראוי לי ויאמרו תמיד יגדל יי' הם יבשו ויחמרו האל עלי ויאמר יגדל יי' ואפן שלום עבר
 הוא דור שדנה בשלומי והכילו שטונאו : ולשוני תהנה צדיק בל היום תהלתך :
ולשוני תהנה צדיק
 יבשו לאל עלי וכל שכן לשוני שהוא ראוי שיהנה צדק כל היום תהלתך כמו שהם אמרו תמיד :

למנצח לעבר יהוה להודו : למנצח לעבר יהוה לפי שמדבר הרשע
 שדעתו שאין לו
 ארון שיענישו על הרע שיעשה לפיכך אמר לעבר יי' כי הוא עשה רשעים רחוקה מנו והוא עבר יי' ב
 באמת ויורע שיש לו ארון גומל האדם על הטוב והרע :
נאם בשעל צדיק נאם פשעל צדיק :

אני אומר בקרב לבי כי השטע והוא יצר הרע אומר לרשע עשה מה שתרצה כי אי פתר וגו' וקראו פשע
 כמו שקראו מלא לעתה מטא רובך **בי החליק אליו בעניו למצא עונו רשע :**
בי החליק אליו למצוא מחליק אליו בעניו וסיעה לו הסעשה למצוא עונו לשנוא למצוא
 יענינו לחפש הסעשה הרע עד שימצאנו כמו לך מצא נא את המצוי לשנוא מרוב ההסדה יקוף בעבירה
 וישנאה ויש לושר יענינו למצוא עונו ולשנוא להפך והוא הדרך הטוב וכן כי את יי' עזבו לשנוא פי
 לשנוא דרכי אלהים אמרים וברש הרשעים סתכלים בעיניהם ומחפשים בידהם ומהרהרים בלבם ל
 למצוא אי זה עון שונא הקבה שיעשוהו וכן הוא אומר כי את כל תועבת יי' אשר שנוא עשו לאלהיהם
דברי פיו און ומרמה חיל להשביל להטיב : דברי פיו און ומרמה

כי אם דבר טוב בפיו און ומרמה הוא בלבו שמושב רע תל להשכיל לחמת מוסר להשכיל לכו ולהטי
ירטו : על משבבו יתצב על דרך לא טוב רעלא ימאס : על משבבו

כי הצטה הוא מקום המחשבה בעור האדם עד כי אינינו פונה לשום עסק וביט יתצב וגו' ואמר לא
 טוב כמו אשר אינינה טהורה כי לא טהורה היא ההולכים הדרך לא טוב או אשר כן שלא יאמר רע פע
 פעמים סמוכים או פ-כ-אין ברכו בשום דבר טוב כי כולו רע ואין עת שימאס הרע מלעשותו :

יהוה בשמים חסרד אמונתך עד שחקים : בשמים עס הא הידיעה במשפט
 ופי בהשמים עד השמי

וכן לא יוכלו יגעו בלבושיהם ומסר האל ואמונתך לעולם כי האמונה הוא קיום הסין שלא יהרס כי
 אם יאברו הפרטים המסרים והאמת לא היה הסין קיים לעולם וכן כתי לדור ודור אמונתך כוננת ארץ ו
 ותעמוד והארץ לעולם עומדת והמסר הוא הזמנה קיום העולם שמוסין לכל מי שרצה בדרך הקרוב אליו
 בלי יגיעה רבה כי לא יוכל לקיים העולם בייגיעה רבה ותהיה האמונה קיימת אבל המסר שהוא נדרון לה
 להיות הטובה הוא הזמנה לקיום העולם כמו שאמר מצמיח מידר לבהמה המצמיח הר' מידר טהורים הם
 מקום הבהמות המרבריות וטעם הוא מצמיח להם מאכלם וכן אמר המטלת מעיינים וגו' ישקו כל מיתנה
 טרי שמוסין להם מאכלם וששקם במקומם וזהו חסר על הברואים ועוד שהזמנה קיום העולם כי פ

אֲרָצִי בְּמַה תִּרְאֶה הַשִּׁיבָה צַבִּי מִשְׁוֹאֵיהֶם מִבְּפִירֵים יַחֲדָתִי : אֲרָצִי בְּמַה תִּרְאֶה

עַד כִּמֵּה תִּרְאֶה בְּעֵינַי וּבְלִחְתִּי מֵהֶם כִּאִילוֹ אִמַּר מִתִּי תִּרְאֶה וְכֵן כִּרְשָׁעִים יִדְעֵךְ הַשִּׁיבָה צַבִּי מִשְׁוֹאֵיהֶם
כְּמוֹ שֶׁאָמַר יי' מִבֶּטֶן אֲשִׁיב אֲשִׁיב מִמִּצּוֹלוֹתַי שֶׁהוּא בְּעֵינַי הַגְּלוּ וְפִי מִשְׁוֹאֵיהֶם מִשְׁשׁוֹמֵמֵם
וּמִשְׁוֹאֵיהֶם לִטּוֹן רַבִּים הָאִמַּר שׁוֹמֵם בְּפֶלֶס יוֹדֵה וּמִלִּקּוֹשׁ מִכַּפִּירֵים יַחֲדָתִי מֵהֶם כְּמוֹ הַכַּפִּירִים הַשְׂרִפִּי וְפִי
יַחֲדָתִי צַבִּי וְכֵן פִּי שׁוֹמֵם :
אֲוֹרֶךְ בִּקְהָל רַב בְּעַם עַצְמִי אֶהְלֶלְךָ :

אֲוֹרֶךְ בִּקְהָל רַב

כִּשְׁתַּחֲלִלְכִי מִהַכַּפִּירִים וְהַל רַב וְעַם עֲצוֹם בְּהִיּוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל כְּאִמַּר אֵל יִשְׁמְחוּ לִי אֵל יִשְׁמְחוּ בַּעֲבוּרִי עוֹד
כִּי הִרְבֵּה שִׁמְחוּ עָלַי עַד עַתָּה אוֹיְבֵי טָקָר בְּסִגְלוֹ וּבִמְחִינָה וְכֵן עֲצָמוּ מִצַּחֲמֵי אוֹיְבֵי טָקָר וְפִי מֵהֶם שׁוֹמֵם
אוֹתִי בְּחֵן כְּמוֹ שֶׁאָמַר שׁוֹמֵם חֵן וְכֵן אֶךְ לִטְקָר מִמִּתִּי לְחֵן יִקְרְבוּ עֵץ יִקְרְבוּ עֵץ זֶה לָהּ כְּלַעֲגָם עַל
עָלִי וְקִרְיָתָה עֵץ הוּא נִרְנֹד הַעֲיִנִּים לִלְעָג וּלְבָז וְכֵן בְּעֵינַי הִנֵּה בְּשַׁעֲתִּים קוֹרֵךְ שַׁעֲתָיו וְכֵן מוֹלֵל בְּרִגְלָיו
מִיָּדָה בְּאֶצְבָּעֵתָיו :

בִּי לֹא שָׁלוֹם יִדְבְּרוּ וְעַל רִגְעִי אֲרִץ דְּבָרֵי מִרְמוֹת יִחְשְׁבוּ : בִּי לֹא שָׁלוֹם יִדְבְּרוּ

כְּמוֹ וְלֹא יִכְלוּ דְּבָרוֹ לְשָׁלוֹם וְעַל רִגְעִי אֲרִץ בְּסִגְלוֹ בְּאֶתְנָח וְהֵם ד' בְּמִסְכָּה וְיֵשׁ מִפְּרִטֵּן רִגְעִי מִן רִגְעִי
הֵם שֶׁהוּא עֵינַי בְּקִיעַ כֵּן רִגְעִי אֲרִץ בְּקִיעֵי אֲרִץ כְּלוּמַר בְּמִקְוֵי הַסִּתְרֵי דְּבָרֵי מִרְמוֹת יִחְשְׁבוּ וְאֵינִי
נִכּוֹן כִּי לִשְׁמִיבָה אֶךְ צִרִיךְ מִקּוֹס נֹתֵר אֵלָּא לְרִיבּוֹר אוֹ לִשְׁעִטָּה וְיֵשׁ מִפְּרִטֵּן רִגְעִי אֲרִץ מִעֵינַי מִרְגָּז
שֶׁהוּא עֵינַי מִנֹּחַת וְפִי רִגְעִי אֲרִץ עֵנִי אֲרִץ וְקִרְיָתָה כֵּן לִי שֶׁהַעֲנִי הֵם רַעֲשֵׁי וְרַעֲשֵׁי נֹחַת וְיֵשׁ לְפָרֶשׁ
עוֹד רִגְעִי אֲרִץ הַדְּשִׁינִים וְהַטְּאֻכִּים שֶׁהֵם בְּמִרְגָּזוֹת וּבְנִתּוֹת וְפִי וְעַל כְּמוֹ וְעַם וְכֵן וְיִבְאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַכּ
הַנְּטִים וְפִירוֹשׁוֹ אֵילוֹ הַמִּנְפִּים וְהַלְוֵעִים עַם אֵלֶּה הַדְּשִׁינִים יִחְשְׁבוּ דְּבָרֵי מִרְמוֹת עָלֶיךָ וְהֵם בְּנִתּוֹת וְאֵנִי גֹזֵר
גּוֹלָה וּבִנְיָה :
וַיִּרְחִיבוּ עָלַי צִיָּהִם אָמְרוּ הָאֵל הָאֵל רִאשָׁתָה עֵינֵינוּ :

וַיִּרְחִיבוּ עָלַי צִיָּהִם בְּשִׁמּוֹךְ וּבְרִיבּוֹר כְּשֶׁדָּאוּ אוֹתִי גּוֹלָה מִמִּקּוֹס לְמִקּוֹס אִמְרוּ הָאֵל הָאֵל
רִאשָׁתָה עֵינֵינוּ כְּלוּמַר רִאשָׁתָה עֵינֵינוּ כֵּן וְכִאֲוִיבֵי רִאשָׁתָה עֵינֵינוּ הָאֵל שִׁמְחָה וְהַכְּפֵל לְרִיבּוֹ
הַשְׁמָחָה וְכֵן יֵעָן אִמַּר יוֹדֵה עַל יִירוּשָׁלַם הָאֵל :
רִאשָׁתָה יְהוָה אֵל תִּרְדֵּשׁ אֲרָצִי אֵל תִּרְדֵּשׁ
מִמִּצִּי : **רִאשָׁתָה יְהוָה אֵל תִּרְדֵּשׁ**
אֵל תִּשְׁתַּחֲוֶה לְעַעֲקָהּ וְאֵל תִּשְׁתַּחֲוֶה כְּמִסֵּס אֵלָּא שֶׁהַעֲנִי וְהַדְּשִׁינִי כִּי אֵתָה רִאשָׁתָה
לְעַג וּרִיבּוֹר עָלֶיךָ .
הַעֲוִירָה וְהַקִּיצָה לְמִשְׁפָּחָי אֱלֹהֵי וְאֲרוֹצֵי לְרִיבֵי :

הַעֲוִירָה וְהַקִּיצָה לְמִשְׁפָּחָי כֵּל עֵינַי בְּמִלּוֹת שִׁנְתָה וְחֹזֶק רֵל טִלְאָה הָיָה כִּשְׁוֹן עוֹד וְקָמָה
מִשְׁפָּחָי וְרִיבֵי מֵהֶם כִּי אֵתָה אֱלֹהֵי אֶךְ לִי טוֹפֵט אִמַּר שִׁמְחָה אֲרוֹן וְהָאֲרוֹן יִירוֹשׁ הַשְּׁפֵט עֲבָרוּ :
שְׁפִטָּנִי בְּצִדְקָתְךָ יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֵל יִשְׁמְחוּ לִי :
שְׁפִטָּנִי בְּצִדְקָתְךָ

קָמָה מִשְׁפָּחָי מֵהֶם בְּצִדְקָתְךָ בְּיוֹשֶׁרֶךְ וּבִצְדָקָה כִּי אֵתָה יוֹדֵה כִּי אֵתָה הָאֵתָה וְעַמִּי הַעוֹל וְהַמִּסֵּס וְאֵל יִשְׁמְחוּ

לִי אֵל יִשְׁמְחוּ עוֹד לִי : **אֵל יִשְׁמְחוּ בְּלִבָּם הָאֵל צַבִּי אֵל יִשְׁמְחוּ בְּלִעֲבוֹהוּ .**

אֵל יִשְׁמְחוּ בְּלִבָּם אֵשְׁלוּ בְּלִבָּם לֹא יִכְלוּ לְשִׁמּוֹת עָלֶיךָ וְלֹא אִמַּר הָאֵל צַבִּי כְּלוּמַר מִשְׁמָחָה
נִשְׁמָחָה וְלֹא יִשְׁמְחוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַר עַתָּה בְּלִעֲבוֹהוּ וּמִתְנֵי אוֹתִי :
יִשְׁמְחוּ וְיִחְדְּדוּ שִׁמְחָה רַעֲתִי יִלְבָּשׁ בְּשֵׁת וּבִלְמָה הַמִּגְדָּלִים עָלֶיךָ :

שיאין אמריו רעב וצמא וטעם ונחל שיהא הערנים לרוב כמו מי הנחל ונועס תטקס טאהה העזרם ביד
ביריעה : **בי עמד מקור חיים באורך נראה אור :** **בי עמד מקור חיים**

כמו מי המקור שלא יפסקו כמו שפוסקים המים המכונסין כי מי העולם הבא בלא הפסק והם מייס שאי
אמריהם מיתה והאור שאין אמריו מושך וזה באורך נראה אור :

משוך חסדך לירעד וצדקתך לישירי לב : **משוך חסדך** , **המטיבה כעני**

הנטייה וכן משכחך

חסד כמו ויע אליו חסד הנה ליורעך חסד בעולם הזה שיוכלו להתעסק בדכמה ובמדות שלא יהיה להם מ
מונע מעסקי העולם הזה או יהיה פירוש הפסוק לעולם הבא ויועריך הם החכמים שמתעסקים בתורה
ומצות וחכמה האלהות הבורא ית' כפי כוחם וישרי לב הם ההולכים בתם לב וביושר מתעסקים בתורה ו
במצות אלא שלא הגיעו לתקמת האלהות לדעת הבורא רק מדרך הקבלה ובקש מהאל שימשיך חסדך
שהוא יתרון הטובה ליורעך בעולם הבא וצדקתו היא הטובה הראויה לישירי לב :

אל תבואיני רגל גאווה ויר רשעים אל הצידני : **אל תבואיני** , **אל תבוא לי**

וכן תבאהו שואה

תבוא לו בקש לא תבא לו רגל האויבים הבאים בגאווה לצרדיני במלחמה ולא אהיה פנוי לעבודתהאל
ויר רשעים אל תצדיני ממקומי שאני מתבודד בו לדעת דרכיך וזכר הרגל והיר כי באים ברגלם ונלחמני

ביד : **שם צפלו פעלי און דחו ולא יכלו קום :** **צפלו** , **עבר במקום**

עמד כמנהג

הנביאות ודברי דוח הקדש ופירושם במקומם יפלו שלא יהיה להם כח לבא בארצינו ולהלחם עלינו דוחו
ולא יוכלו קום תהיה להם דמיה ונפילה שלא תהיה להם תקומה מענה עוד הפך העיר שאומר בו כי שבע
יפול צדיק וקם ומלח דחו מלח הרביע במה והוא מבניין שלא נזכר שם פועלו מהרגוש והיה עם כלו ת
הפילה אלא שאין המה ברגש :

לרוד אל תתחד במרעים אל תקנא בעשי עולה : **לרוד אל תתחד**

במרעים לפי שזכר מחשבת הרשעים ומעשיהם אמר שלא יפותה אדם להם בדאותו הכלתו כי לא הע
העמוד אל התערב והוא בשקל הפעל שרשו תמר מעניין ואין תהמה את הסוסים ולא מבניינו אל
תקנא כשהראם שלום : **בי בחציר מהרה ימלו ובירק רשא יבלח :**

בי בחציר מהרה ימלו יכרתו והוא מן הקל שרשו נמל והוא פועל עומד וכן ימל קצרו

וכירק רשא יבולק ירק סמוך לרשא וכן ירק עשב לאכול כי לא יאכל הבהמה העיקר שברשא ועשב
אלא הצומח מעל הארץ והוא הירק והלח שבו והוא היבש ונבל במהרה והעיקר נשאר בארץ וינמח
אמר זה והרס הכלה במהרה נמשל כידוק שבו כי העיקר נשאר ימים רבים בטח פי הפוך עשה טוב ובטח
ורעה אמונה ושכון ארץ כי הגמול אמר מעשה הטוב ויש לו מר בל הפסוקים במעשה הטוב :

בטח ביהוה ועשה טוב שבן ארץ ורעה אמונה : **בטח ביהוה ועשה טוב**

הוא עבודת הלב שיבטח ב' כל לבו ויבין כי הוא העוזר והמכשיל לא במדעים ועושי עולה שאין בו
בוטחם כי בעצמם וכוחם כמו שהקדים במזמור שקדם אין פת אלהים לנגד עיניו ועשה טוב הוא
מעשה היר שיוקן בירקה ויעשה מצות האל שכן בכל מקום שתשכון רעה אמונה תלמד לרבים לעבור
ל' כמו שעשה אברהם שג' ויקרא שם אברהם בשם י' היה מלמד לרבים דרך י' והמלמד בני אדם רז

מה שצריך יותר לקיום העולם מוסר יותר כי המוסר הוא יותר צריך התמדתו לחיים מן המאכלים
לפיכך חיים נמצאים בהזמנתם יותר מן המאכל ובלא מלאכה ותענוג והאור יותר צריך לכל מי שהם
מהמאכל והמטקה לפיכך נמצא יותר כי לא יעשו מי בלתי אפי' שעה אחת ואמ' ויר' כשיש' מעשה הרשע
ומחשבתו אמר כי גדול חסד' יי' שאפי' הכועדים בו שחזיר למעלה זמין להם מחייתם ותרעם עד ה
בעולם ואמר כי חסד האל ית' גדול עד לשמים וכן אמרתו כי שמים ושחקים אחד הוא וכן מנהג הלשון
לשנות המלות במקום שייבא הכפל וכן אמר בפסוק אחד בהגדילו חסד' והאמת כי גדול מעל שמי' חסדך
ועד שחקים אמיתך ובהגדילו יותר אמר מעל שמים ועד לשמים כמו מן הארץ עד לשמים וכן אמר
כי בגבוה שמים על הארץ כי גבר חסדו על יריאיו :

צדקתך בהררי אל משפטך תהום רבה אדם ובהמה תושיע יהוה :

צדקתך בהררי אל ההרים הגבוהות וכן מנהג הלשון כשיוצא להגדיל הרבה סומך אותו
אל האל כמו עיר גדולה לאלהים וזהו לחרדת אלהים מאפליה שלהבתיה וענניה ארזי אל ואמר צדקתך
בהררי אל לפי שאמר יי' בהשמים חסדך אמר אעפי' שחסדך גדול לכל לטובים ולרעים אתה סבריל ביניהם
בטת אמר תראה ותגדיל צדקתך לטובים כהדרים הגבוהים והגדולים כן גדולה צדקתך לטובים ותגדיל
משפטך לרשעים כשתראה עת שתביאם במשפטים תשיקעם עד תהום רבה שלא יבאו משם לעולם וה
המשיל הטובה להרים שהוא מקו השטגב והמשלט מן הארץ כן טובת האל יתברך וישועתו כמו שאמר
מגדול עון שם יי' כלעי ומצודתי העמדתו הטובים להררי עון עד שלא יוכלו בני אדם להסירה מן העון
הטובים ולגולה מהם והמשיל הרעה להרם רבה שהוא מקום האברון שלא יכל אדם ממנו כמו שאמר
כי באו מים עד נפש טבעתי בין מצולה במעמקי מים ואמר אדם ובהמה תושיע יי' כלום אעפי' טאות
סבריל בין הטובים והרעים בעולם הזה בהשגחתך על הטובים לטובה ועל הרעים לרעה כל אחד לפי מע
מעשיו פעמים טאות נותן טובתך לרשע ומושיע אותו מצרה ואומר אני כי אותו החסד טאות עושה
עם הרשע שהוא כופר בך הוא כמו החסד טאות עושה עם הבהמה שאינה מכירה בחסדך ואתה נותן
לה צדקה וזהו אדם ובהמה תושיע יי' כי הרשע או הכסיל הוא כבהמה בצורת אדם והכסר' אברהם
כן עזרא פי' טעם אדם ובהמה תושיע יי' שהוא יספוט כל מהגיש על דרך ומיד כל מיה ארדטנו
ורבותנו רדטנו אילמלא צדקתך בהררי אל מי יוכל לעמוד בפני משפטך שהם כהתוונות רבה ועוד כרב
צדקתך שלך זה הטלית דגים מן הים ר' יומן בן נורי כי הוה מו' שלך הוה אמר משפטך תהום רבה
כי הוה מו' נמלה הוה אמר משפטך בהררי אל :

מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל בפניך יחסיה : **מה יקר חסדך**

אלהים אמר החסד שיתווה בו לעמים הטובים והרעים הוא בעולם הזה אבל בחסד העולם הבא לא יהיה
לרעים חלק בו אלא כולו לטובים והחסד ההוא הוא יקר וכבר חסד בעולם הזה שהוא טוב טובך ואותו
החסד הוא הטוב הקיים והוא שאמר מה יקר חסדך ומלה מה הוא להגדלה כמו מה רב טובך אשר עשית
לידיאך ולחסד העולם הזה אמר עד שמים חסדך אבל חסד העולם הבא אין לו שיעור כמו שאמ' הנבי'
עין לו דאתה אלהים זולתך וגו' ובני אדם בצל כנעין יחסיון בעולם הבא יחסיון בצל כנעין אותם שהם
בני אדם באמת לא אותם שהם כבהמה כמו שזכר אותם להם לעמים טובה בעולם הזה אבל לעולם הבא
לא לפיכך אמר אלהים שיענינו שופט כי שם יגיע לכל אחד ואחד כמשפטו :

ירדיו מדרש ביתך ונחל עדניך תשקם : **ירדיו מדרש ביתך**

כל זה לעולם הבא ולעולם הנשמות והנלאים הוא בת יי' כמו שכתב הכל יי' והר קרסו והר יי' ונ
יבועם יי' כמו שפירשנו והרשן והעך השגת ידיעת האל יתברך והיא הטובה שאין אמר' רעה והשבע

לסדק וכשיראה שיכול לעשות לו חורק עליו שיטו כלומר מנאחך :
יהוה ישחק לו כי ראה כי יבא יומי : יהוה ישחק לו כי הוא ירע מה שיש
כי ראה כי בא יומי

כי בהתגאות הדטע על הסדק או יבא לו שברו :
חלב פתחו רשעים ודרכו רשתם להפיל עני ואביון לבטח ישירי דרך :

חלב פתחו ישי מפרטין עניין לשיטה ומידוד כמו מרב פתומה והמה פתירות ויהי פירוש
הרמזה המרב מהפירה ויקרא פתומה כמו הורמזה האסור ממוסרו טנקרא בעין פתומה כמו אסוריו לא
ביתה יסגור על איש ולא יפתח : חרבם תבא בלבם וקשתותם תשברנה :

חלבם העך מהפחמטבו כמו שנאמר על הרשע גם כן ויפול בשמה יפעל וקשתותם תשברנה
שלא יזמן להם כמו שחמטבו להרע לפני ולפנים והאמר קשתותם רובה קשת בשקל טנקן פירשו
רובה בקשת :

טוב מעט לצדיק מהמון רשעים רבים כי זרועות רשעים תשברנה וסומך צדי

צדיקים יהוה : טוב מעט כי הסדק ישמח במעט שהיה לו מן העולם הזה ויחפץ
בו אבל הרשעים ברבנות ממנוס לא ישמחו בו אבל יטארו
יותר ואינם שביעים לעולם כמו שאמר צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר ועוד כי הרבות ה
המון לרשע לרעתו כי יתגאה בו על בני אדם עד שיקומו עליו וימיתוהו ויקחו את כל אשר לו ופי' המ
המון כמו ממון וכי מי אוהב בהמון או יהיה הסון ריבוי והוא כנגד מעט שזכר ויהיה לעירוש הזה פי' הר
רבים כמו רבים המלך ענינו גדולות ולפי' הראשון יהיה טעם רבים אל הממון שזכר ואעפ' שהוא לשון
יחיד הנה כמוהו רבים כמו וקבל היהודים וצדיקים ככפיר יבטח וזולתם ופי' נכסיהם רבים כי זרועות רשעים
תשברנה וזרועותיהם שלא יהיה כח בידם להרע לצדיקים והאל ית' סומכם שלא יפלו מחרדת הרשעים :
יורע יהוה ימי המימים ונחלתם לעולם תהיה : יורע יהוה ימי המימים

פי' יורע מכיר ומשגיח עליהם להאריך ימיהם וכן יורעי צדיק צדיקים כמו שפירשנו וכן מה אדם ות
והרעה ידעת בצרות נפשי והרומים להם שפירושו ההיכירה וההשגחה לטובה וטובם גם כן לא יפסוק
אלא לעולם יהיה וזהו נחלתם לעולם והיה לעולם הבא וארוני אבי זל פי' כל הפסוק לעולם הבא והתכם
ר' אברהם בן עזרא פירש בעולם הזה פי' נחלתם לעולם והיה שינמילו את בניהם :

לא יבשו בעת רעה ורעבון ושבעו : לא יבשו בעת רעה : היא רבה או
פלמסה או

מיה רעה רעבון בשקל פרוק ובסמיון ואת רעבון בתיכם :

בי רשעים יאבדו ואויבי יהוה ביקר ביום בלד בעשן בלד : בי רשעים

יאבדו לפיכך לא יבושו המטימים כיקר בהם היקר והטוב שזכרנו והוא המלב שיקרב על גבי המזבח
שהוא כלה באש והולך לו בעשן כן אויבי צדיק כלים וכסול כלו לרוב הכליון וכלו הראשון מלרע
והשני מלעיל לסוף פסוק :

למה רשע ולא ישלם וצדיק חובו ונותן כי מברכיו ירשו ארץ ומקללו יברכה :

למה רשע שפר שמדות הדטע הסגונות כי מה שילוח לא ילך אין צריך לומר שלא יקן מטלו

רועה אותם כמו ורעו אתכם ריעה והשכל חזק עיקר עבדות האל בפה כי מה שצריך לעצמו בעבורת ב האל יתברך בפה כמו ימור השם והעפלות וההטבחות עיקרם הוא הלב ואש לא ירצאם בפיו יצא ד"ר מ מובנו אבל למור אמרים לא יתכן וולתי בפה זו ורעה אמונה כזו וישא אברהם את עיניו :

והתענג על יהוה ויתן לך משאלות לבך : והתענג אל יהוה אס תעשה זה שצריך

תתענג על א כלומר תסמך תעניג בו בכל מה שתתאוה והוא יתן לך משאלות לבך ובא הדין במקום א איך כמו ומות בתך כמו תמות שים קנין כמו תשים או פ' תתענג שתשמת בעבורתך את א ותהיה כ נהנה בה והוא יתן האותך : אל על יהוה דרכיך ובטח עליו והוא יעשה :

אל על יהוה דרכיך כל צורך הסלך וגלגל עליו ובטח עליו לא על אחר כי הוא יעשה וישלים הכל :

והוציא באור צדקך ומשפטך בצדדים : והוציא באור צדקך

יגלה לעולם צדקך כמו שהאור גלוי לעולם ועוד כמו הנהדים שהוא מוזק האור כן יכירו כל העולם כי בדרך ומשפט דרכיך :

רום ליהוה והתחולל לו אל תתיר במצליח דרכו באיש עשה מזמות :

רום ליהוה כמו הומל ל"א וכן רומי עד הגיענו עליכם וכן והתחולל ענין תומלה ששורש מיל כמו ויחילו עד בוש ויחל עוד שבועת ימים ויש מפרשי ענין מיל כיולדה לומר ככול התל והכאב ב בעבורו אל תתמר אם יהיה לך צרה ותראה הרשע מצליח דרכו ועושה מתשבותיו כמו שהוא רתה אל תתערב בו חל תלמוד ממעשיו אלא הומל ל"א והוא יצאך ממידים :

הרחם מאן ועשוב חמה אל תתיר אך להרע : הרחם מאן אלתושה אל אס לא יכנו דרכי

במשך כי והו דרך האיל כמו טאמר אולת ארס תסלך דרכו ועל א זעה לבו ומה טאמר ועשוב חמה הוא כפל ענין במלת טונות והמכס ר' שלמה בר' גבירול פ' הרק מזה הכח מזה הכעס ועשוב חמה ה מתמרט על מה טעברה עליך זאת המכה אל תתמר להרע אל תתערב עם הרשעים להרע מעשיך כמו הם המריעים בעבור טעראה הכלמות וטעם אך כאילו אמר עשה מה שהעטיה אך אל תתערב במעשה הר פדעה וכן אך ב"א אל תמירו : בי מרעים יבריתך וקח יהוה המיה ירשו ארץ :

בי מרעים יבריתך אל תבהלך הכלמת הרשעים כי יבריתך ואין להם העמדה אך קווי השם יעמדו אמריהם הם ירשו ארץ כענין יכן רשע וצדיק ילבוש וצדק וקור בהכנה היו שהוא עין הפעל טן קור והיו סטן הרבים אבל קווי ית' יחלפו כח בהכנה היו שביא במקום עין הפעל והונו לשונך כ כ"ו שומרי ויד הרבים נפלה מהסכתב :

ועה מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואינינו : ועה מעט תומל

מעט ולא תראה הרשע בשתבונן על מקומו אינינו כלומר שתבונן היטב אס נשאר לו שורש ועיקר לא תסמך לו כי הכל הלך : וענבים ירשו ארץ והתענגו על רב שלום : וענבים

שהיו בשפלות בפני הרשעים באבור רשעים הם ירשו ארץ והתענגו על רוב שלום כי באבור הרשעים שלום וטמחה בעולם כמו טנאמר ובאבור רשעים רינה :

זמם רשע לצדיק וצדיק עליו שניו : זמם רשע מושב מיטב לעשות רעה

בי יהוה אלהי משפט והמטעם הוא מעשה היושר ופי' שיעשה דבריו במשפט לא יעבט
כלומר לא יסלק שמירתו ממנו אלא רבקה בו שמירתו תמיד ולא כן זרע רשעים כי הוא נכרת בבא
יומו ואמר זרע כי בהכרתם זרעם עמם ואמר חסידיו אחר שאמר מטעם והמסר גרול מהמטעם
כי הוא לפטרה משורת הדין לפי כי שרגיל ארס עצמו במעשה היושר והמטעם לא יטה מקץ האמת על
כל פנים יבא לסות המסידות שהיא גמילות הטובה אף לפי שלא נתמייג לו :

צדיקים יירשו ארץ וישבנו לעד עליה : צדיקים יירשו ארץ
כמו שצדקנו

וישבנו לעד עליה כפי לחוק שיהיה קיום והעמדה לטובתם ולסעלתם :

פי צדיק יהיה חבמה ולשנו תרבר משפט : פי צדיק סלבר מה שהוא עושה
הצדיק שמוכן סכסכי

ומלה כי עינו טובה כן חכמתו יורה לאמרים ומלמדים בדרך טובה ולשוננו תרבר מטעם יורה חכמתו מה
שתשיג מהחכמות ויורה במעשה היושר שבין ארס לחבירו :

תורת אלהיו בלב לא תמער אשוריו : תורת אלהיו כפי שהוא מורה בפיו
כי יהיה התורה בלבו

שהוכו כפרו לא המער אשוריו אפי' אמת מאשוריו ופי' דגליו : **צפה רשע לצדיק ומבקש**
להמיתו : צפה רשע אס יראה הרשע צדק סמלית והוא נוטל מעצמו נותן עיניו אס

יבא טוס דבר בידו להעלילו לפני מוטל שימיתנו לפי שמקנא בו
נראתו כי הוא בטוב והוא ברע :

יהוה לא יעבנו בידו כשיעליל הרשע על הצדיק לפני המוטל לא יעבנו פי' בידו ומחשבתו
ולא ירשיענו בהטעמו לפני המוטל במה שהעלילו הרשע אלא יבא נקי וצדיק מלפניו ולא תקיים ס

מחשבת הרשע :

קוה אל יהוה ושמר דרכו וירממך לרשת ארץ בהבחת רשעים תראה :

קוה אל יהוה אומר לשומע מוסרו אס הבטח בפי' ותסמוך דרכו שלא תסור מכל אשר
ינה אותך ידוממך לרשת ארץ ותראה בהכרת הרשעים כי הרשעים אף להם העמדה וקצת ואני ראיתי
זה לפיכך טעם אלי : **ראיתי רשע עריץ ומתערה באורח רעם :** ראיתי רשע

כי אני ראיתי רשע עריץ ומולך ומלח זה הוא ומתערה כאורח רעם שיצדקו שמתלחלח כמו ה
שהוא רעם וטוב ונקרא העץ הרטוב לפי שהוא נראה וגלוי לכל ביופיו ובלחמתו כמו שנקרא האיש אז
אורח כשהוא ידוע וגלוי לכל פי' שהוא רשע ופסחתי והפכו הקר :

יעבר והנה איננו ואבקשנו ולא נמצא : יעבר והנה ראיתי אורח וצדיק
ובמעט וסן פנתי אליו

נהנה עבר ואבקשנו ולא נמצא פי' מקומו לא נמצא כל כך כלה הוא חרעו :

שמרתם וראוה ישר בי אהרית לאיש שלום : שמרתם לא כן והישר
כי אמרתם שלום

ופי לאיש לאיש כאלה הבינו ותראה כי אמריתו שלום : ופסעים בשמרו יחיו אהרית
ושעים נכרתה ופסעים

אבל הצטעים והרשעים נטשו ימיו ואמרתם נכרתה : ותשתנת צדיקים מיהוה מעתה
בעת ציה : ותשתנת

והצדיק בהפך כי חונן לבני אדם ונותן להם משלואיך צריך לומר כי מה שילדה ישר וטוב ונחמד
 כמו חנוני אדם אשר חנן אלהי וכפל המזון במלוא שוננו להרבו המזון שנתן פעם אחר פעם כמה ענייני
 או טי מרחם ואמר כי הצדיק ישי בו שתי המדות האלה הרחמים והנדיבות כי מבורכו סבורכי האל ית' למ
 למעלה יודע ימי המימים אמר כי מבורכי האל והם הצדיקים ירשו ארץ לפי שהם חוננים ונותנים וענים
 טובה יוסף להם האל עושר וכבוד ויברכם וירשו ארץ כלומר שיהיה העמדה להצלחתם כמו הירושה
 שהוא מאב לבן ומקללי והם רשעים שיענש כרה ואפילו מה שליו לא ישלמו יכרתו ולא יהיה לעושרם ה
 העמדה וקיום כי הם מקוללי יי' ואבר עושרם וטובם ו כרתו מעולם הזה ומעולם הבא מ"י :

מיהוה מצערי גבר בוננו וררבו יחפץ .

מיהוה מצערי גבר

הצדיק שמתגבר במעשיו הטובי על הרשע האל יכון יצרו ויחפץ ררכו על דרך וכל אשר יעשה יצליח
 וטעם יחפץ שיראה ברכיו חפץ האל ית' ורסנו יצליח הכל טעם מצערי וררכו כי בכל אשר ינוע בכל
 עסקיו יצליח והמכסר' שלמה בן גבירול פי' מצערי גבר ררכו עבודת האל ית' ואמר אל יעלה לב האדם
 כי מה שאמר מ"י מצערי גבר כוננו שהוא מראה ההכרח בעבודת האל יתברך אבל היא על הטובה הנש
 הצפונה לו או על הרעה מן המול והעונש ומה שאמר מצערי גבר כוננו דעה לומר כי הסקוס בורא
 הנפש שלימה לא תחסר כל וכשהוא נוטה אל המעלות המשובות ואל הטוב והוא מה שאמר כוננו או ו
 יהיה רצוי לדיון הבורא והוא מה שאמר כוננו יחפץ : **בי יפל לא יוטל בי יהוה סומך ידיו**
בי יפול
 אם בא מקרה ויפול הצדיק ויפול מנכסיו לא יוטלו לגמרו כלומר לא יושלך לארץ כי יי' סומך ידיו ומה
 שהביא עליו על דרך מוסר אהבה כמו שאמר את אשר יאהב יי' יונת חה הענין בן צדיק לרשע כי
 הרשע כשיפול יכרת אין תקומה לכפילותו אבל הצדיק נאמר עליו כי טבע יפול צדיק וקם .

צער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב חרעו מבקש לחם : צער הייתי

כלומר לא בנעוריי ולא בזקוני לא ראיתי צדיק נעזב לגמרי ולא זרעו שיבקש לחם על הפתחים חרעו ה
 הקטנים שהנתי אחריו לא יעזבם האל ית' בזכותו אעפי שיבא לו חסרון רע כמו שיבא לרשע ונעזב הו
 שיחסר לו לחם ושמלה וכך בקש יעקב אבינו ונקח לי לחם לאכול ובגר ללבוש כלומר כרי מוחזי לבד וא
 ואמר לו האל יתברך כי לא אעזובך נראה כי מי שיחסר אלה נקרא נעזב :

כל היום חוננו ומל חזרענו לברכה סוד מרע ועשה טוב ושבח לעולם :

כל היום דעה לומר כל הימים וכן אותך קויתי כל היום כלומר אפי' בעת דוחקו הוא חונן
 ומלוא כפי כמו וזרעו גם כן ילמדו דרכו והם לברכה לעולם שיתנו משלחה ויכוננו הצדיקים וכן והיה
 ברכה שתתן לאחרים מברכותך ומטובך או פי' שיברכום בני אדם כשיראו ויאמרו אלה זרע צדיק האל
 ית' יברכם בזהותם : סוד מרע אמר לשמוע מוסרו כמו שהמל במזמור אל תתמר אשר הן לבן ועיניך כ
 כדרך הצדיקים והרשעים כי יי' גומל אותם כפי מעשיהם וראה כי באמרת הצדיקים לטוב ואמרת הר
 הרשע לרע לפיכך האמוז דרך הצדיקים וסוד מרע ועשה טוב כי זהו דרכם ושכון לעולם וזוה תשכון
 לעולם כלומר תשכון בטח או פירושו בלא חסרון בטח כי האדם אשר הוא ברע לא ישכון ולא ינוח ל
 לעולם ויגור הנה והנה ובכלל סוד מרע כל המצות לא תעשה ובכלל ועשה טוב כל מצות עשה טאעפי
 סיכור מדרך ברע לא יהיה שלם אם לא יעשה טוב כמו שפירשנו בפסוק כי אם במדות הש' יתבר' מפסו
 ושכון כמו תשכון כמו עלה ומות :

בי יהוה אהב משפט ולא יעב את חסידיו לעולם בשמרו חרעו רשעים נברת :

ואסלה בחילה והוכיר עור ואין מהם בבשרי כי כן דרך הכונה להפול דבריו מהם פרטתי :
נבליתי ונבליעך מאד שאגתי בנחמתי לבי :

פניין רצון וחליטות וכן ויפג לינו על כן הפוג הורה אל תהני פוגת לך ובמשנה כרי שהפוג יפנק שאג
שאגתי מנהמת לבי שאגתי בקולי ונעקתי מרוב נחמה לבי שלבי נהם על הרולי ועל הצרות :
אדני נגדך בל האותי ואנחתי ממך לאנסהרה : אדני לנגדך לא נעלמה
ממך האותי
שאני מתאוה לחיות מחוללי ולפי שאני שאגתי הוכיר האויה שהיא בלב אומ' בין אשאג בין לא אשאג
אלה יודע האות לבי ונגדך היא ואנחתי ממך לא נסתרה שאני נאנה בקרבי על חוליי והמסר ר' אברהם
כן עזרא פירש נגדך לברך כל האותי אולי אחיה מחוללי לא נגד החופאים .

לבי סחרחר עזבני בלי ואור עיני גם הם אינן אתי : רבי סחרחר עזבני

כי אין לו העמדה כי הארס השליו לבו שוקט ושאנן ומי שיש לו דעות רבות מחשבות הולכות וסובבות
אנה ואנה ופי' סחרחר סביב ותרגום סביב סחור סחור ונכפל בו העץ והלמה עזבני כמי כי החולה ובעל
הצרות ימלטו אבריו ויחלש גם כן אור עיניו ובאומרו גם ולא אמר גם הוא כי מנהג הלשון בהרבה מ
מקומות כמו קטת גבורים חתים קול נגידים נחבאו והרומים להם רוצה לומר גם כן הם העיני לקו באורס
ואיניני אתי : אהבי ורעי מנגד נגעי יעמדו וקרבי מרחוק עמדו :

אהבי ורעי
אנשים המכאובים ברח' ישכחם ואלהיהם ואחיהם כי ילאו לראות בצרתם ותרחק נפשם מהם כמו שא
שאמר כל אחי רש שכאווה מנגד נגעי יעמדו שלא יקרוני כי הבקור מחזק נפש החולה וקרובי מרחו
עמדו כפל ענין במלות שונות וקרובי כמו רעי נקרא רעי קרוב שהוא קרוב אל ריעו ברעו וברצונו
או אם יהיה עסק ביניהם או אם יהיו שכינים או שיהא שאר בשר :

דבקשו מבקשי נבשי ודרשי רעתי דברו הוות ומרמות בל היום יהגו :

דבקשו האוהבים
יעמדו מנגד והאוהבים דברו רעות ופי' וינקשו שמו מוקש לכש
ברבניהם הרעים ועירוש מבקשי נבשי לסניה וכן אשר יבקש את נפשי יבקש את נפשי ויהיה לשון
טברון וענינים רעים : ואני בחרש לא אשמע ובאלם לא יפתח פיו :

ואני בחרש לא אשמע
אשמע דבריהם על ידי סיפור או אשמע מהם כי לא יכסו ממני
ואני עושה עצמי כחרש כאילו איניני שומע מה שהם אומרים ושומע גם כן עצמי כאלם שלא יפתח
פיו כי אני שומע מדברי ואיניני משיב . ואהי באיש אשר לא שמע ואין בפיו תובחנות

ואהי באיש אשר לא שומע
שאנינינו מבין לשון המדברים כמו גוי אשר לא השמע
לשונם ואהי גם כן כאיש אשר אין בפיו תובחנות שישמע דברי המדברים אליו אבל אין בפיו טענות ש
שירע להתוכח עם המדברים : בילך יהיה הוחלתי אתה הענה אדני אלהי :

בילך יהיה הנחלת
מה להחיות עמה ולהשיב על דבריהם כי אין לי בהם תומלה שיועילנו
אלא לך לברך הוחלתי וכמו שהוחלתי לך כן הענה אותי כי אתה ארון על הכל ואתה אלהי שנתק משה
משפטי מהרשעים : כי אמרתי פו ישמחו במוט דגלי עלי הגדיל :
כי אמרתי פו ישמחו

והצריקים תשוועתם מי יין והוא מעוזם בעת צרה לעינך לא יכשלו לעולם ומעוזם בו עם הרגש :
יעזרם יהוה ויפלטם מפלגם מרשעים וישיעם בחסו בו : יעזרם יהוה

יעזרם מהרשעים ויפלטם מרשעים בעבור כי חסו בו והכפל לרבי העזרה והתשוועה ושנה כמה פעמים :
זה הענין בזה המעמד כי אחרית דשע לרע ולא העמוד הכללית ואחרית הצריקים לטוב בעבור שלא
יצתה ארס להכלת הרשעים ובעבור שרוב בני אדם מתאווים להכלתם ויעשו כמעשיהם : לעינך
מזהיר כל כך :

מזמור לדוד להזביר :
אעשר כי מלח הוא מטעמי הנגינות כמו שכתבנו במזמור
הרביעי ויש מפרשין להזכיר כמו להזרות וכי הזכירו כי כ
נטגב טמו ולפי רעתי כי המזמור חברו דוד להתפלל בו כל ארץ מרוכה במלכים ובצרת נפשו וזהו להזכיר
ולהודיע לכל אדם נרכה ונטגב שיפלט בו :

יהוה אל בקצפה תוביחני ובחמתך תיסרני כי חציך נחתו בי ותנחת עלי ירך :

יהוה אל בקצפה :
הקנה בסגול כמו אלה אשתך כגפן פוריה ופי' ובחמתך ואל בחמתך ואל
שזכר עומד במקום שנים וכן עניים האבר לער והעסוק כפול בסלות שונות כי מידך המלכים שהם
כחידים נחתו בי מבנין נפעל מטעמו כהשלטו נחתו חלול המי שהיא גרונית היה רגש כמו נכבו נגשו
ותנחת סבנין הקל ועניינם עניין ירידה כהרגמו וירד וניחה ירך מכתך ולפי שהמכה נעשת ביד נקרא
המכה יד אין מהם שלמות ובריאות רוצה לומר כי בשרו נגוע כולו והמס הראשונה נוספת ושורשו
גומס וארוני אבי ול כתב כי המס הראשונה שורש והוא מן מתי מספר שורשו מנה ובהטלותי מתי
כשקל שלש פהאוס ופירושו שלא נשאר בו צורה ארס מרוב נגעיין אין שלום בעצמי אפילו ע
עצמי שהם חוקים מן הכשר אינם בטלום כי כואבים הם וטעם מפני וועמך מפני משאמי הוא לא למינס
כי מייב ארס להצריק את הדין ידע בעון עצמי או לא ידע :

בי עינותי עברו ראשי במשא בבר יבברגו ממני : בי עינותי עברו ראשי

המשילס לסיס רבי' שעברו ראשו שהוא טובע בהם ועור המשילס למשא כבר שלא יוכל
שאנס וזה ממני כלומר אין בי כח לשלס והמשילס לומר שאין בו מעשים טובים כל כך שיחלל ה
מעונות : הבאישו צמקו חבורת מפני אולת : הבאישו פועל עומד
וכן לא הבאיש

נהחבורת הם הבורות שנעשו בבשר לי שהם מלאות לילה סדומה וכן המכה שכתב בה דם נמק
חבורה וטעם נמקו מרוב היות הלימה בהם זמן רב נמק ונפס העור עליהם עד שיצאנה הלימה וסבאישת
וכל זה מפני אולתו שלא שמרת דרך יין : נעות שחת עד מאר בל היום קרר הלכת

נעויתי שחת :
מרוב המלכים נעוה הקנה והולך שח כפנה והענים מטיב קררו וטעם כל היום
כי אין לי מנוחה בשעות מן היום אלא כל היום אגז מולה וכואב והלכתי פועל עומד אעפי שהוא סן ה
סדגוש ומורה על רב העלה : בי בסל מלאי נקלה ואין מתם בבשר :

בי בסל :
הכסלים הם תחת המתנים שעל לעיקרי היריבים והם סמכים לכליות ויקרא אותם
במלכות והמולה ופירושו נקלה נגע נקלה וכבדה והוא מפר המהואר כמו כי מסורת אתה בעור הקרבות
והדושים להם וארוני אבי ול פי נקלה שם מעניין קלוי באש ואמר זה על מסיפות סמולי כמו שאם איוב

1
סמל הקנו אמריו בעולם הזה מה חל אני תואר והשם אם יושבי תל שפירשו וטן בעולם הזה לאדם ו
ופירשו כמה יהיה ומני בעולם הזה :

חנה טפחות צתה ימי וחלדי באין נגדך אך בלבל כל אדם נצב סלה :

הנה טפחות המרה המעוטה מן המרות היא מרות הטעם כן הם ימי וימי כל אדם קצרים וחלדי
ומני פאין נגדך כי אתה מי וקיים לעולם אך הבל כי הבל כל אדם מה שאדם נצב בעולם הזה הבל הוא וא
ואמר כל הבל רוצה לומר הטעם שבהבל כאילו אמר הבל הכלים וכל זה כמו מלאכה לא העשו כל מלב ו
וכל דם והרומים להם :

אך בעלם יתהלך איש אך הבל יהמיון יצבור לא ידע מי אספם :

אך בעלם קמוטך יתהלך כל ימיו כי לא ידע יום מותו ויכלס חושך וכן בלשון ערבי מלם
בנקרה על העירי חושך ויש אומרים מן בלמות שפירשו חושך ואינינו נכון כי בלמות בניינו שתי
מלות מלות ויש מפרשים בעלם כמשמעו ופירשו כי האדם ישתנה בעלמו מיום אל יום ומעת לעת בר
ברמות כמו הנהר המתהפך וכלמו עומה והמכסר אברהם בן עזרא פי' כי טעם מלם מערכת הככבים ה
המטרתים שלא יעמדו רגע אחד על מהכונה אחת כי ישתנה האדם אך הבל יהמיון להבל הם הוסיף לא
לאסוף ממון והוא יצבור הממון טעם ולא ידע מי יאסוף אותו כלומר במותו וירציאנו מביתו :

ועתה מה קויתי יהיה תוחלתי לך היא : ועתה מה קויתי יהיה ועתה שאני
בתולי מה

קויתי אך תקויתי ותוחלתי אלא לך היא ולא לדופאים :

מבל בשעי הצילני חרפת נבל אל תשימני : מבל בשעי כי הם סיבת חוליי
ומכאובי הצילני

מהם שחכפרם לי חרפה נבל כי הנבל יתפני בלבו בבואו לבקרני כמו שאמר בעור רשע לנגרי
ובמחן יתפני בפני לפי שאני איש מכאובים והוא בריא ושליו :

נאלמתי לא אפתח פי כי אלה עשית : נאלמתי לא אפתח כי אתה עשית
ואי לי על מי

שאנעק ממס כי לא באו לי המכאובים מיד בני אדם אלא מידך לפיכך נאלמתי כי גם עליך אין לי לנע
לנעוק ממס כי הכל הוא סבת פשעי : הסר מעלי נגער מתגרת ירך בליתי :

הסר מעלי נגער הנגע אשר אתה מביא עלי ואמר מנגר נגעי יעמודו כנגע שיש לי כי
אוהיות הכינוי יבאו על העוול ועל הפעול וכן ושמתני בבית תפילתי ששעתי אק תפילתך וכמו הם ר
רבים מתגרת פירשו ממלחמת ירך מן אל תתגר בו מלחמה :

בתובחות על עוז יסרת איש ותמס בעש חמורו אך הבלבל אדם סלה :

בתובחות כן דרכך לשר בני אדם מתוכחת על עונם כמו עשיתה לי כמו שאמר והוכח
במכאוב על משיכו והמליים הם רברי התוכחות כאילו הם מליצים בין האל ובין האדם ותמס כעש ממ
חמורו המסית חמורו שהוא שומן בשרו וחזק גופו כמו העש שמכלה מהרה הבשר כן תמסה באדם
ביסורין כמו שאמר יבל בשרו מרוא וגו' אך הבל כל אדם כי חמורו ילך כאין :

שמעה תפילתי יהיה ושועתי האזינ אל רמעתי אל תרש בי גר אנכי עמד תושב

בבל אבותי : שמעה תפילתי אחרי שיקבלתי תוכחותיך וסבלתי יסוריך ששעה תפילתי

בליבי פן ישמחו לי אם לא תעניני ותדילני מידתך ישמחו לי באזנך כי מוט רגלי הנדלתי עלי לטונס
מה יצטור אם אמוט מכל וכל : **בי אזי לצלענבך ומבאיבי נגדי תמיר : בי אני**

לפיכך אפחד שאמות מהוך חולי כי אני נכין תמיד לצלע שאלך צולע מסכאובי ומכאובי נגדי תמיד
שלא ירחק מסכאובי ממני כי עוני אגיד לפיכך אני כנוח ודואג כי אזכור עוני ואגידנו בני לביני אולי
אמות ממנו ואראג לטטאתי פן תהיה לי למוקש : **ואויבי חיים עצמו ודבו שנאי שקר :**
ואויבי חיים עצמו

אני במכאובי והס בתיים עצומים וטובים ורבו שונאי שקר אותם ששונאים אותי במינס כי היה מן הרב
שיאהבו אותי כי הוא היטיב להם והם ישלמו לי רעה תחת טובה ולא ארע דבר למה ישטנוני אלא שמק
שמקנים בי שאני רודף הטוב והס דורפים הרע לפיכך ישטנוני ומלה דורפי טוב כתובה דורפי רעה ל
לומר שהטוב דורפי שאני רודף אמריו וקרי דרפי והוא מקור על הפועל ונמשכה הריש בטעם כמו טי
מידרי בור : **אל תעבני יהוה אלהי אל תרחק ממני : אל תעבני**

כמו שהס חושבים שאין לי עוזר אל תעבני אל תרחק ממני אלא תהיה קרוב לעזקתי :
חריטה לעזקתי ארבי תשועתי : **חריטה לעזקתי ארבי תשועתי**
חריטה לעזקתי ארבי תשועתי : **חריטה לעזקתי ארבי תשועתי**
חריטה לעזקתי ארבי תשועתי : **חריטה לעזקתי ארבי תשועתי**
חריטה לעזקתי ארבי תשועתי : **חריטה לעזקתי ארבי תשועתי**

למנצח לדחות מזמור לדוד : ועניניו כענין המזמור הקודם לה :

אמרתי אשמרה דרבי מחטא בלשוני אשמרה לפי מחסוס בעור רשע לגדי :

אמרתי משבתי בלבי שאשמור דרכי רינה לומר מנהגי ועניניי כמו מעשיות דרכי דרכי ספתי
והדומים להם ממטוא בלשוני שלא אדבר אשר לא כן מהוך צפתי וחולי כמו שנאמר באיוב בכל זאת
לא מטא איוב בשפתיו וכל שכן בעור רשע לגדי הבא לבקרני לדאוי כאבי שאשמרה לפי מדבר כאילו
מחסוס בפי אפי שאגת המולה שדרכו לצעוק ולנהוס בפיו מהוך המולה אני אשמור מזה בעור רשע לה
לנגדי שלא ישמח לי : **באלמתי דומיה החשיתי מטוב ובאבי בעבר :**

באלמתי באלמתי בטחקה כלומר כל כך אני שותק כאילו אני טלס המטתי מטוב אפי מדבר
טוב המטתי וסכאובי נעכר אפי טכאובי נעכר ונשמת אני מוסס את פי מלרבר אפי הטוב כרי שלא זרסן
לפי הרע מהוך צפתי ויש לפרש המטתי מדבר טוב כי לא יבא לי טוב שאדבר עליו או פירושו המטתי
על מחשבת הלבב אין לי עור תקוה בטוב והמטתי והמטתי ממנו באומרו נעכר על הבשר מקום הכאב
לא על הכאב כל כך : **חם לבי בקרבי בהגיני תבער אשר דברתי בלשוני :**

חם לבי בקרבי מכובד המלי כל כך חם לבי ער שבהגיני תבער אשר כי המוס הידא מפי בהגיני
הוא חם כמו אש שיצמה שהאש תבער בי דברתי בלשוני הוא כפל דבר רינה לומר כשדברתי בלשוני :
הודיעני יהוה קצי ומדת ימי מה היא ארעה מה חיל אני : **הודיעני יהוה**

כמו שאמר איוב מה קיני כי אריך אס קיני ארוך כפי טנת הארס אסכול ער שתרפאני ואהיה אחר
כך בריא אבל אם הסעטת ימי אשאל ממך שאפות סהמולי מהרה כי לא אוכל לסבול הצער הגדל כ

היה נא השגל בשוא וכמו מן פנים פני רוחיה רוי בנים בני מן כלים כלי :
רבות נשיות אתה יהוה אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו אין ערוך אליך

אגידה ואגידה עצמו מספר : רבות עשית רבות כמו ואת נשיתה עמי אתה
אלינו הנפלאות הם בשעת המעשה והמחשבות טרם המעשה ואמר על הבורא יתברך כאילו הוא תישב
טרם המעשה כי רבה תורה בלשון בני אדם וכן הנני מושב אליכם מחשבה ואמר אלינו כלומר אליו ו
וכן כל המימלים לחסרו אין ערוך אין לערוך אליך ובגדר כל הנפלאות שתעשה עמנו כי רבות הם
מלערכם ולספרם כמו שאמר אגידה ואגידה הנפלאות עצמו מספר או אין ערוך כמו אין כמוך אלהי
אין ואין כמעשיך כי מי בשחק יערוך אליך ידמה לך בבני אלים :
זבח ומנחה לא תפצת אונים ברית לי עולה וחטאה לא שאלת : זבח ומנחה

הזבח הוא זבח השלמים והמנחה היא הסולת בלולה בשמן כמו שכתוב והעולה היא באה לכפר על חטאת
עשה שעבר עליהם וחטאה היא קרבן החטאת כמו שכתוב והנה אמר לא תפצת ולא שאלת ונאמר כי
כירמי'ו כי לא רבתי אל אבותיכם ולא ידעתי ביום הוציאי אותם מארץ מצרים עולה או זבח והנה
מיצאנו בתורה שמינה על התמידים להקריבם בכל יום התשובה בואת השאלה כי תחילת מצות האל לי
לישראל לא היה אלא שישמעו בקולו וכן אמר במדה ויאמר אם שמוע תשמעו בקול יי אלהים והישר
בעיניו תעשה וכשהחילו לחטוא צוה אותם על הקרבות על קרבנות הימידים צוה שיקריבו אותם המז
המוטאים ועל קרבנות הציבור צוה שיהיו תמידים בכל יום לפי שאין אפשר שלא יהיו בכל ישראל רבים
מוטאים בכל יום ויהיו רבים בהם שלא ידעו מה הם תמידים מעצמם להקריב ויהיו קורבנות הציבור כפרה
להם בשוכם ומחטאם ואילו לא מחטאו ישראל במדבר לא צוה אותם האל יתברך כי מתחילה לא צוה או
אותם עליהם כמו שאמר ידעתי בסוף הפסוק ההוא כי אם את הדבר הזה ידעתי אותם לאמר שישעו בקולי
וכן בעשרת הדברים שהם כולל כל התורה אין בהם זכר לקרבנו ואם לא יחטא איש אינינו צריך לקרבן
והוא טוב לפני יי ית' וזה מה מחטא ומקריב כמו שאמר שמואל המפץ ליי ית' בעולות וזבחים בשם
בשמוע בקול יי הנה שמוע מזבח טוב וכן אמר בזה המזמור זבח ומנחה לא רפינה שאלת אונ' פתחת
עולה ומחטא כלומר פתחת לי שאשמע לקולך גם לגמול המסרים שעשיתה עמי לא שאלת ממני עולה ו
ומנחה אלא לעשות רצונך וכן הפצתי כריתי מן כי יכרה איש בור :

אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר בתב עלי : אז אמרתי או בהרפאי מחולי ובהנחלי מירדותי

אמרתי בליבי כי לא תחפץ זבח או מנחה אלא לעשות מה שצויתני והנה באתי לעטף במגלה ספר כתו
עלי ועל כל אחר מבני עמך והנה באתי אני לקיים כל מה שכתוב ומגילת ספר הוא ספר התורה ואמר כ
כתוב ואעני' טזכר מגלה כי טעמו על ספר שהוא לשון זכר וכן ספר התורה הזה :

לעשות רצונך אלהי חפצת התורה בתוך מעי : לעשות רצונך

מעני ורצוני לעשות רצונך בתומעי בתוך לבי כי הוא בכלל המעים ואמר בתוך מעי כלומר שלא תסור
מחשבותי מזננה : בשרתי צדיק בקהל רב הנה שפתי לא אבליא יהוה אלהי ידעתי :

בשרתי רבר אמר יש עלי לעשות וזלתי קיום המצות והוא לספר המסרים שעשיתה עמי וכן עשיתי
ובשרתי הצדק שעשית עמי בקהל רב כרי שישמעו רבים ויורו לשמן והבא לספר המצוות אם טוב אם
רע קרא מבשר על טוב ברוב ועל רע כמו וינן המבשר והנה הוא בקהל רב לספר המסרי המרשי טענה

סאנקני מעשעני ותרפאני כי גר אנכי עמך תושב בכל אבותי וכן אמ' רור ברברי הימים כי גרים אנחנו
לענין תושבים בכל אבותינו והענין כי הארס בעולם כמו הגר בארץ לא לו כי נוסע תמיד ממקו למקו
כי הארס בעולם אין לו מעמד וקיוסכו כי כל יום הוא בדרך שיסע ממנו ולא יורע יומו ויקרא גם כן ה
תושב לעי שהוא מתיישב בעולם כאילו הוא בו לאורך ימים ובאומרו עמך לענין להוריע כי ביד האל י
תברך וטאתו הישיבה בעולם והנסיעה ממנו ובאומרו בכל אבותי בכל אבותינו להוריע כי הרורות הא
באחרונים כראשונים דרך אחת להם אין ביניהם שינוי אלא רור הולך ודור בא כן היה וכן יהיה לעולם
וטעם מלת כי גם גר אמ' שטעה תפילתי למיתתי מחולי כי מעט הם ימי הארס בעולם כי כמו הגר נחשב
לענין אמר אמר זה הטעם השע ממני ואבליגה בטרם אלך ואיגני. השע ממני

כלומר הרפה ממני שלא תיסרני עוד במלכים ואבליגה כלומר אתחזק מהחולי ואשובה עוד לעשות רע
דעונך כי הכרתי כי פשעי הוו סבת חולי לעיכך אני מבקש ממך הסליחה והתפואה בטרם אלך אל הקבר
ואיני כלומר איני עוד טאוכל לעשו דעונך כי העולם הזה עולם המעשה והעולם הבא עולם השכר
אבל לא עולם מעשה כמו שאשמר כי אין מעשה ומשבון ורעה ורכמה בטאול אשר אתה הולך שמה
ואמרו רבותי ול אשר אנכי מנוך היום לעשותם היום לעשותם ולמחר לטול שכרם :

למצח לדור מזמור : קוה קויתי יהוה ויש אלי וישמע שועתי :

קוה קויתי להוה גם זה המזמור בענין שני מזמורים הקודמים לו יאמר אותו המרוכה
אמר' הרפאו יתן תהלה ל' ית' ואמר קוה קויתי ית' כמו שקויתי אליו שיטה אותו להפילתי וישמע שוע
שועתי כן עשה פ' ויש אלי רוצה לומר היה קרוב לי כמו שכתוב קרוב ית' לקוראיו :
ועלני מבור שאח משיט היוז ויקם על סלע רגלי בורג אשרי העלני מבור

שאח והבור הוא משל למלכים כמו הנפל בבור שיתער שישגג במימיו או בטיט אשר בו כן המולה י
יעמר שימית ממליו ופי מבור שאח בור שיש בו מים רבים כמו כשאון מים כבדים ופי מטיט היון בור
שיע בו טיט רב וכמיכת טיט אל יון ככמיכת ארמה עפר עפר ארץ ורצה לומר שיש בו מכל מיני טיט
עב וקלוש ויקם על סלע רגלי כגדר בור שאון כונן אשרי בעלתי מהבור שלא מערו קרסולי ואשורי
כלומר שלא נפילתי מחולי אל מלי :

ויתן בפי שיר חדש תהלה לאלהינו יראו רבים וייראו ויבטחו ביהוה :

ויתן בפי שיר חדש בהנחיל אותי מרשתי לו שיר והוא נהנו בפי שיעשה עמי חסר שאני מייב
להורות לו או פי וקץ שעורני בשיר שייצאו מפי שיר רברי טובים בענין דומ הקדש וטעם מרש להוריע
כי מייב ארס למרש שיר ותהילה על כל נס וגם שעושה עמו וטעם לאלהינו לשון רבים שיישכמו ויהיו ע
עמו כל יריאיו ומסדיו יראו בנים וגם רבים מאשר לא היו ידאי האל תברך עד היום כשראה מה טע
שעשה עמו שבו להיות יריאים ממנו ובוטחים ויאמרו :

אשרי הגבר אשר שם יהוה מבטחו ולא פנה אל רהבים ושטי בוב

אשרי הגבר ולא פנה אל רהבים כי ב' שם מבטחו לברו ולא פנה אל רהבים ושטי כוב ולא
פנה אל אנשי בעלי כח וגאווה לעזרו ולא אל אנשי שהם שטי כוב רוצה לומר שהם נועים אל דרך כוב
כמו הקוסמים ואינם בוטחים באל אמת ורהבים שם תואר בשיקל רשעים ושטי מן כי תשטה אשתו והם
שני טרשים וענין אמר כי שטי משורש שוט בשיקל גרי ביתי ולשבי פשע ואילו היה משורש שטא

יהיה מלך עני ואביון הוא בן אדם לדוב הצטרכו לעזרת האל יתברך ולהשוועתו תמיד יי' ימשיך לי ימשיך לי להטיב לי ולעזרני ולפלטני בעת צרה וכבר פירשתי עס ימשיך לי במלך משכבותיך או פירוש ימשיך לי בעוני שאני בו לכפרה עונותי או פירוש מענין לא משיב אנוש כלומר שאהיה בענין משוב ושוב אלהי אל האמר כי מיד תושיעני כמו שאמר לעזרתי משה :

מ

למנוח מזמור לדוד אשרי משכיל אל רל ביום רעה ימלטהו יהוה :

למנוח מזמור לדוד גם זה המזמור בענין הקורסים לו ויש אומרים כי אמרו דוד על חוליו משכיל אל רל הוא המולה כמו מרוע אתה ככה רל. בן המלך ומשכיל משגיח ומביט כלומר שבא לבקרו ושואל על עניני חוליו והוא קרוב למות ימלטהו יי' תפילה וכן יי' שמריהו יי' יעזרנו ויעזר על העירוש ואלתתנהו כי מלך אל ירך תמינה ובקשה או דרך מצוה ויתכן לפרש פסוקים בענין הזה כלומר כי כן יעשה האל עם המולה שהוא ימלטהו ויסערהו וימיהו ולא הדומאים כי לא מועיל לו רפוא רפואתם אליאל בעזר האלהים ומלך אל מנאנוה במקום תמינה ולא במקום מצוה ודרך נתיבה אל מות וארוננו אבי וז' פירש כי אלה הפסוקים הם דברי המפקד לחם המולה ויאמר לו שלא ישתר מהחוליו ויתחזק בלבו כי ביום הרעה ימלטהו יי' יי' שמרהו :

יהוה ישמרהו ויחיהו ואשר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו : יהוה ישמרהו

ישמרהו מן המות ויחיהו וירפאהו שלא יאך חוליו ואמר בארץ זו כעוב ביד וקרי בו והעניי אחר עריך יאמר בארץ כלומר שיעשה מעשים טובים ויחלם ברכיו עד שיאמרו עליו בני אדם אמריו ב בנפש אויביו ברעון אויביו כי הם רעים טימות :

יהוה יסערינו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו : יהוה יסערינו

אעפ' שהוא שוכב על ערש דוי שיש לו מדוים וחליים רעים יי' יסערינו שלא יסח או פירוש טימן לו כח שיהפך מצדו אל צדו ודוי בשקל טס איל סנך כל משכבו הפכת בחוליו הפכת אומר כנגד האל אהה שהפכתה משכבו בחוליו אתה הסערינו וטעם על משכבו כי משכב האדם על משתו הוא למנוחה ב זרה וטעם כל לפי שהוא שוכב ביום ובלילה ויש לפרש הפכת כמו תהפך והוא דרך תפילה ופירושו כן כל משכבו בחוליו תהפך אותו לבריאות ולמנוחה :

אני אמרתי יי' חנני רפאה נפשי כי חטאתי לך : אני אמרתי יהוה חנני

עד זה הפסוק דברי המבקר ומזה הפסוק עד והציבני לענין לעולם דברי המולה אני עניי לאל ויאמרו לי שימניני ואמר רפאה נפשי ולא אמר רפאה גופי כי סיבה חליו הם עונותיו ואם ירפא האל הנפש ממלה והוא כזאת הענינות כרפא הגוף : ~~אויבי ואמרתי רע לי מתי ימות ואבר שמו~~

אויבי ואמרתי רע כנגד הדברים שאמר המבקר הטוב יאמר המולה אתה אמרת טוב אבל ידעתי כי אויבי יאמרו רע בעבורי ויאמרו הפך מה שאמרת ויאמרו מתי ימו ואבר שמו חוליי יארי בעיניהם ויטאלו שאמות בקרוב מן החולי :

ואם בא לראות שוא ידבר לבי יקבץ אח לוי יצא לחוץ ידבר : ואם בא לראות

ואם אמר מהם יבא לדאמתי ולבקרני שוא ידבר שאם ידבר טוב בפני און טוב בלבו כי לבי יקבץ און לו ו וארוננו אבי וז' פיר' שוא ידבר אמת רכה ואמת קשה לשבר לבי כמו שאמר אחר שנכנס לבקר את המול

עמו האל יתברך והנה הוא מבשר לפיכך אמר בישרני שפתי לא אכלא אמנע שפתי מלספר תמיד צד
צדקה יי : אתה ידעת מה שאספר בשפתי ידעו רבים אבל מה שהוגה לבי בצדקה ובחסדך אתה י
ידעתה ולא אמר וולך וזהו מה שאמר אמריו :

צדקה לא בסוד בתוך לבי אמונתך ותשועתך אמרתי לא בחרתי חסדך וא

ואמתך לקהל לב : צדקה לא בסוד בתוך לבי כי אם איני חושב

והנה עליך תמיד ה

הנה הוא מכסה אותה ומעלימה וזה לא כסיתי בתוך לבי או צדקה פירושו כמו שהיא בתוך לבי כך א
אמרתי אותה לבני אדם לא כיסיתי אותה וזהו מה שאמר אמונתך ותשועתך אמרתי ותשועת האל
להסירה שמקיים להט הבטמותיו הטובות כי לא אמונה לשון קיום כמו וכאמן בתך במקום כאמן והדומי
להם וזהו שאמר גם כן חסדך ואמונתך האמת הוא קיום הטובה שהבטיח וחסד יתרון הטובה על מה שה
שהבטיח ומלה לקהל נקשרת אם אמרתי לא אם כמרתי היה אומר מקהל וכמה לילן כמו זה נקשרים עם
הדמוק לא עם הקרוב כמו שכתבנו בספר המכלול בחלק הירקון ממנו :

אתה יהוה לא תבלא רחמיך מבני חסדך ואמתך תמיד יצרוני : אתה יהוה

כמו שהצילני מואת כן הצילני מכל צרה ולא הטנע דחמך ממני כשאצטורך אליהם כי תמיד אני צ
צריך אל חסדך ואל אמתך שיצרוני כמו שאומר כי אפפו עלי רעות :

בי אפפו עלי רעות עד אין מספר השיגוני עונותי ולא יכלתי לדאות עצמו משע

משעירות ראשי ולבי עזבני : בי אפפו מקצו כמו כי אפפוני משעירות מות כי

כן ארס מוומן לפגעי הזמן ואין ארס

אשר לא ירמא ולא יקרו לארס הפגעים אם לא על ידי עון לפיכך אמר השיגוני עונותי ובאוסרו השיג
השיגוני כלומר ומצאוני במקום העונש לא אוכל לברוח מהם ולא יכולתי לדאות לא אוכל לדאות עו
עונותיי כולל כי רבים הם ומה שאמר ולבי עזבני כמי כלומר רעתי עזבני מלספרם כל כך הם רבים וכן
ראוי לכל חסיד בתפלתו לפני האל הגדול להגדיל עונותיו ולמעט צדקותיו שאמר בי הוא מלא עונות
ויבקש הכפרה והרחמים או יהיה פירושו לא יכולתי לדאות ולבי עזבני על דרך הפלגה כאילו אומר כהו
עני ולבי אין עמי מעדתי על עונותי : רצה יהוה להצילני יהוה לעזרתי חושה :

רצה יהוה יהיה רצונך להצילני תמיד מכל צרה ופגע שיזדמן לעזרתי :

יבשו ויחפרו יחד מבקשי נפשי לסבותה יסגו אחור ויבלמו חבצי רעתי ישמו

על עקב בשהם האמרים לי האח האח : יבושו ובוה יבשו האויבים

מבקשי נפשי יראו

שאמה עמדי ואין להם כח להזיקני ומלת לסבותה כמו לכלותה וכן האה תספה ישמו על עקב בושתם
יהיה להם שימזון בשכר שיהיו מביישים אותי בעת צרתי והיו אומרים בעבורי האה האה שמה
בשמחה וכן האה ראה עינינו : עקב פירושו שכר כמו עקב השמעון עקב כי ביזתני :

ישישו וישמחו בך כל מבקשיך ויאמרו תמיד יגדל יהוה אלהי תשועתך :

האויבים ישימו וכל מבקשיך ישמחו תמיד יאמרו יגדל יי וטעם יגדל כי בעשתו הנסים והחסד הוא
גדול ועושה נפלאות ומבקשיך הם האוהבים השועתיך שלא יבקשו השועה ועזר מאחר ואני עני ואפי

שלשה היו בני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף ואם נאמר כי הם חבדו זה המזמור ביום הקדש וחבדו דוד ב
בספרו וכן המזמורים שהם לבני קרח כמו שכתב הפסלה למטה יש להטות ולומר איך היו אומרים שלש
שלשום ביחד אלה המזמורים ויש אומרים כי טעם לבני קרח לאחר מבני קרח ואיך להם העידוש כי למה
שאמר כן בכל המזמורים ולא כאחר מהם המזמור האחר וגם לדברי האומרים כי המזמור האלה לאחר
שבני היסוד בר טטואל הנביא יש עוד להטות למה לא ייחסו לטטואל וייחסו לקרח ויטען לעד כי דוד
חבר אלה המזמורים ביום הקדש ונתנם לבני קרח המזמורים הנמצאים בוסנו ושורר אותם ולפי שבני
קרח היו נביאים יחס אלה בני בניהם אליהם ואמר לבני קרח לקצר וזה המזמור יש אמרים כי אמרו כש
כשהיה גולה בן שלשים ויש אומרים כי נאמר על לשון בני הגלות הזה והוא הנכון ואומר בלשון הי
יחד כאילו כל אחד מבני הגלות הוסיף וטען מן הגלות שיתאוו אל ארץ הקדש לשוב הכבוד עליה וזהו
אליך אלהים: באל תערג על אפיקי מים בן צפשי תערג אלך אלהים:

באל האילים הם במדבר במקום שאין מים מצוייה ויתאוו למים ועוד כי יאכלו הנחשים ותחשמו
ויבקשו המים להתקדר וזהו טעם אפיקי מים שהם הניגדים שם מים בכח גם אומרים האלים כשדורשים א
אמריהם הכלבים העדים ולכו אמריהם עד שימצאו מים עמוקים חלכים ועורגים ויבאו בתוך המים שיי
עיינים וינצלו מהם וברדש האילה הזאת כשצמאה מופרת גומא ומכנסת קרניה לתוכה וגועה והנהום מ
טפלה לה מים שנאמר כאילו תערוג על אפיקי מים ואמר איל ואמר תערוג איל לשון זכר תערוג לשון
נקבה כולל זכרים ונקיבות כמו לי טור וחמור ואמר תערוג לשון רוצה לומר ענת האלים כמו והי יש
ישראל כי האלים ילכו הרבה בירר עדרים עדרים או אמר תערוג כי אפשר כי הנקבה עורגת יותר מן ה
זכר תערוג ותהסס ותצטק מרוב תאוה ולשון עריגה נופל על האיל כמו לשון געיים בטור על אפיקי מ
מים כמו אל אפיקו וכמוהו רבים:

צמאה צפשי לאלהים לאלחי מתי אבא ואראה פני אלהים: צמאה צפשי

כאשר הכספה נפש הצמא אל המים יותר מן תאוה הרעב אל הלהם לפיכך אמר צמאה ולא אמר רעבה כ
כי יהיה האדם בלא מאכל טנים שלשה ימים ולא יהיה בלא מים וכשיצמא הצמא מים ויטתה תשוב נפ
נפשו אליו וצמאון הנפש הטכלת אל כבורה יותר מצמאות הקנה אל המים לאלהים ואמר כך פי לאל
מי לפי טאלוה העמים שהוא גולה ביניהם הם מהים מהי אבא ואראה כמו שהיו באים בארץ ישראל ש
שלש פעמים בשנה אל המקדש:

הייתה לי דמעתו לחם יומם ולילה באמור אלי כל היום איה אליך:

הייתה דמעתו טאבכה מדברי הארבים והרעבה המידה לו ביס ובלי לילה כמו המאכל כלומר אין
יום שלא אבכה פעמים ויש מפרשין טיבכה בעה המאכל באמור אלי כל היום לאורך הגלות ואמר לי ה
הארבים איה אליך ואם הוא אלהים אמת ואהה עובר אותו היה מושיע אותך ומצידך מן הגלות:

אלה אברהם ואשפבה עלי צפשי כי אעבוד בסר אדרם עד בית אלהים בקול

רבה ותורה המז חוגג: אלה אברהם כטאזכור עלות הרגל בטמיה אשפון
עלי צפשי כי אעבוד בסך אשפן שבני

הגלות הזה לא היו אז אומרים אעבוד כי אבותיכם היו וראו באותה טמיה וכן ויריעו אתנו המצרים וי
יענונו ונדעק אל אף ויראנו מצרים ופי כי אעבוד בסך כל אחר אומר כטאזכור כשהייתי עולה ב

ואמר לו קשה עלי מוליך כי כבר הוא כי מזה המולי מת אבי יקבץ און לו לעצמו הוא יקבץ און בלבו
טא'ינו מרניא בשעתיו ואינו משמיע לאמרים בפני אבל כשיצא לחוץ דבר לאמרים הרע שיהיה קובץ
בלבו . יחר עליו יתלחשו בל שנאי עליו יחשבו רעה לו : יחר עליו יתלחשו

כשיצא לחוץ המבקר הרע ותמבר לעם עמד שונאי ויתלחשו זה עם זה עלי והלחש הוא הדיבור במשאי
ואמר עלי פעם שינית כלומר בעור שהם מתלחשים עליהם מושבים בלם רעה עלי :

דבר בל על יצוק בו ואשר שבב לא יוסיף לקום : דבר בל על יצוק בו

וזהו מן הדברים הרעות שאומרים ומושב עלי מה הם אומרים דבר בל על יצוק בו שידושו מולי קשה הו
ש' יצוק מושך כמו לבי יצוק כמו אכן יצוק כעלם המהות או פ' דבר בל על על העין כלומר עין גדול .
יצוק בו וראוי הוא לעונש גדול לפיכך לא יקום משכבו עור :

גם איש שלומי אשר בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי עקב : גם איש שלומי

כל אלה דברי המלה כי כל אדם יש לו שונאי וכאשר ימלה תמוט רגלו אפי' אותם שהיה מושב לאוהבים
שיבו לאויבים כמו שאמר הכתוב כל אמי רש שכאווהו ואפי' אוכל לחמו שהוא בוטח בו יותר גם הוא יסג
יגדור בו ואפי' הגדיל עלי עקב כאילו אני מדרך רגלו כך הוא מתגדל עלי ולא יבקרני כראוי .

ואתה יי חבני והקמני ואשלמה להם : ואתה יי חבני והקמני כי הם אומרים
שלא אקום ואתה

הקמני ואשלמה ואחלצה צוררי ריקם אלא השלום הוא שיודיעם כי רע היו עושים במה שהיו מושבים
עליו רע בעורנו מולה או השלום הוא שלא ילבש טק במלותם ולא תשלל עליהם ולא יצר לזרעם ור
וראיתי ברברי גאון ואשלמה להם טובות תחת רעות כמו שהוא מנהגו כמו שאמר ואני כתרלם לזרעי
שק : בזאת ירעתי בי חפצת בי בי לא יריע אבי עלי :

בי לא יריע אבי עלי אם תקמני ארע כי חפצת בי שלא תדנה שידיע ויטעם אויבי עלי
כמו שהיו אומרים טאמות מן המולי והיו מושבים לשמות ולהגדיל פיהם בשמות עלי וזהו פי' יריע :
ואני בתמי המבה בי והציבני לפניך לעולם : ואני בתמי טמיאמתי ון
וישר המכנה

בי בנפלי על מסכבי והציבני לפניך לעולם כלומר שתקמני והציבני כמנהג ועם לעולם וזמן
מיי האדם כלומר שלא אמות קודם ופני ער הנה דברי המולה ועסוק ברוך יי הם דברי הש
המשורר נותן הודאה לאל בכלותו הספר כמו שהוא מנהג הסופרים וכן עשה בהכלית
ארבעה הספרים ובתכלית הספר המסיי' שהוא תכלית כל הספר נקן תהלה בטל

פטלש עשרה הילולים ואמר : ברוך יי אלהי ישראל

מהעולם ועד העולם :

ברוך יי אלהי ישראל

כלומר שיעזרני ער כה מהעולם ועד העולם מהזמן פ

הראשון עד זמן האמרון כל הימים א

אמן ואמן קיום קיום כמו שנונה ארם אמן אתה הברכה לקיי

הברכה כי אמן לשון קיום וכן נאמן בתק במקום אמן והדומים להם :

נשלם ספר ראשון : והלה לאל עליח : ואתחיל ספר שיני :

והלך בדרך הוא סס הואך לחרב טרדמין זו :
מה תשתוחדד נפשי ומה תהמי עלי הוחלי לאלהים בי עוד אודני ישועות פני

מה תשתוחדד חור לנחם נפשו ואמר על פי שהאויבים אוסרים איה אליך הוחלי לאלהי
כי אלחם אמת הוא ועוד אודני על היטועה שיהיה הוא עדיין יטועות פני כלומ' שיביא היטועה לפני
ויהיה אלי שיכירו הגוים כי הוא אלהי או יהיה פירוש פני כמו על פני תרם אביו כלומר במי יביא יסו
יטועה ואלהי והוא יהיה אלהי באמת ולא יאמרו לי איה אליך :

שופטני אלהים וריבה ריבי מגוי לא חסיד מאיש מרמה ועולה תבלטני :

שופטני אלהים וריבה ריבי גם זה הסומור על לשון בני הגלות שופטני קח נקמה
שהאויב ריב' ריבי כי אין בי יכולת לריב את ריבי מגוי לא חסיד כי אלו הגוי' השוטל' בי אם היו חסיד'
היו אוסרי' האט' אתכם ולא אתי ועונותי' גברו לפיכך אשב בגלות ברשותם אבל הם אינם חסיד' ולא רי
טאנים חסידים ואין בידם מעשה טוב אבל הם אנשי מרמה ועולה ומאיש הוא דרך כלל על הגוי' כשו אי
איש ישראל : בי אתה אלהי מעמי למה זנחתני למה קדר אתהלך בלחץ אויב

בי אתה אלהי מעמי בוו עם עין הדגש אמר כי אתה הייתה שפתי סקס ואין זנחתני טעה
בגלות למה הראשון רפה ומלרע והשני דגוש ומלעיל :

טלח אודך ואמתך המה ינחוני יביאני אל הר קדשך ואל משבנותיך :

טלח אודך כגון קודר כי היטועה היא האורה ואמתך כי כן יחלענו לקבצנו סכל העמים
ודברין אמת המה ינחוני יביאני כמו ארעה נאנך אטמור במסדים וו ההוספת אל הר קדשך בית
הסקדש שהוא הר הסורייה :

ואבואה אל מזבח אלהים אל אל שמחת גילי ואודך בבבור אלהים אלהי :

ואבואה אל מזבח אלהים אשוב להקריב קרבנות כבתמילה אל שמחת גילי כי אין לי שמחה
וגיל וזלזו והוא שמחה כל שמחותי והסמיכות לטעלה והשמחה כמו מלך מלכים ובבואי אליו אטמח
בו בביתו : ואודך בכינור כמו שהיו עושים מתמילה סנגנים בכלי שיר על העבודה אלהים אלהי כי
אז יאמרו הכל כי הוא אלהי ולא זנחם אלהי :

מה תשתוחדד נפשי ומה תהמי עלי הוחלי לאלהים בי עוד אודני ישועות פני

מה תשתוחדד אעפי טלא וזכר בזה הסומור עלי נפשי תשתוחדד אמר תשתוחדד כי טניהם פני
אמר ודברים אמרים :

למנצח לבני קרח משביל : גם זה הסומור על לשון בני הקלות :

אלהים באזנינו שמענו אבותינו ספרו לנו פעל פעלת בימיהם בימי קדם :

אלהים באזנינו שמענו ופירושו שסענו כי אבותינו ספרו לנו וטעם בימיהם על האבות
אלא האבות הקדמונים כי אבות בני הקלות לא היה דבר זה בימיהם אלא האבות שנכנסו לארץ שהיה בי

במניין העולים אורה אחת נמש ופי' אנהל כלומר שהיינו מתנהלים בארצנו לעלות לרגל כי לא היה
שטח ולא פגע רע בדרך והיינו בקול רינה ותורה ופי' תורה שהיינו מורי' ומטיבתי בדרך שהיה מוליכנו
בהבטחה המקום מונג כל ההסון ההוא היינו מונגים כי בקרבנותיהם היו עולים להקריב בתג או פירו' מונג
מקדק מרוב טעמה וכן אוכלים ושוחים ומונגים :

מה תשתורחי בפשי ותהמי עלי הוחילי לאלהים כי עור ארנו ושתעת פניו :

מה תשתורחי אמר שתשתעך בפשי עלי בזכרי אלה השמות אשר ואתנחם אותה ואמר
לה מה תשתותמי בפשי הוחילי לאלהים ישועות פניו ביצועות פניו כלומר עור אעשה כמו שפשיתי ש
שיושיעני ויריאונו מהגלות ופי' ישועות פניו כמו ומלאך פניו הושיעם :

אלהי עלי בפשי תשתורחי על בן אוברך מארץ ירח וחרמונים מהר מצער :

אלהי עלי על כן אוברך כלומר על כן השתומם עלי ותהמה כשאזכורך שהיינו רגילים לבא
מארץ ירח לעלות לבית המקדש וכן אותם שהיו יושבים בהר מרמון וכן מהר מצער וכן קצות ארץ יש
ישראל שהיו עולים לרגל כי הר מרמון מעבר הירדן מזרחה והר מצער לא נמצא ואולי יהיה מעבר ה
הירדן ואפשר שהיה צינור הנזכר בערי יהודה שהיה בהר :

תהום אל תהום קורא לקול צנורך כל משברך וגליך עלי עברו :

תהום אל תהום רמז לצרות הגלות וצרות נמשל כמים כמו שאמר במל' בליעל יבשתוני
וכן בהרבה מקומות בכתוב כלומר כשאזכור הטובה שהיתה לישראל והצרה שיש להם עתה בגלות עלי
נפשי תשתומם ופירו' תהום אל תהום כאילו הצרות קוראות זו לזו לבא וכן לקול צנורך כלומר נפ
נפשי תשתומם לקול צנורך כלומר כך נשפכות עלינו הצרות כן כל כמו נשפכים מן חגג מן הצנור ו
ומשמיעים קול ויש לפרש כי הענגים יקראו צנורים לפי שהם שופכים המטר והכל משל על הצרות וכן
כל משברך וגליך משברי כמו וגלי ים עלי עברו עברו עלינו וכן משברך וגליך כי אתם הבאת עלינו
בעינינו : **יומם יצוה יהוה חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאלהי :**

יומם יצוה יש מערשים כי יספר על עלותם לרגל כי ביום שהיו הולכים בדרך היה מצוה האל
חסדו עמהם שהיו הולכים בהבטחה והיו מוציאים כל צורכם בדרך ובלילה במלון היו משוררים ומהללים
לאל יתברך והיה אומר כל אמת הפילה לאל מי ויש לפרש הפסוק הוא תשובתו על הנפש שתשתומם כי ע
עור יצוה י' חסדו לנו ביסנו והם ימי התשובה שנמשלו לאור היום והגלות נמשל ללילה אמ' נפשי אל
תתיאשו מן הגאולה כי עור יצוה י' חסדו לנו ויושיענו ובלילה שירה עמי ועור שאנחנו בלילה שהוא
הגלות שצנורך לאל יתברך על כל החסדים שעשה עס אבותינו והוא עושה בכל יום עשנו בגלות ופיר
הפילה לאל מי כלומר שנתפלל לאל מיינו שימיינו עד בא הגואל ונראה ביצועתו ונאמרה בתפילתנו
אמרה לאל סלעי : **אזמרה לאל סלעי למה שבתתני למה קרר אלך בלחץ אויב :**

אזמרה לאל סלעי לאל שהיה מקדס סלעי ומגדל עון מפני האויבים למה שכמתני עתה
בגלות ואלך קורר בלחץ אויב שילמנו בגלות למה הראשון רפי' ומלרע והשני רגוש ומלעל :

ברצח בעצמותי חרפוני צוררי באמרם אלי כל היום אייה אלהיך : **ברצח**

כמו אם יכונן ברצח בעצמותי כן הוא בעיני כשאומרים אלי אייה אלהים אם אלהים לך איך יניחך בגלו
וזה המרעה היא בעיני פא' לו הם דוקרים אותי במרוב ודרכים אותי ואמר בעצמותי כי הם מוכרות הקדק

הגדרות מבנינו ושרשו מנחם הלמד כמו עשו בנו ובא מלעיל מפני מלה למו הסמוכה שהיא מלעיל כ
כמו ולא עשו חסד ועירושו טסו מסוכנינו לעצמם :

תתננו בצאן מאכל ובהגוי זריתנו המבור עמך בלא הוזה ולא רבית במחזיהם

תתננו כמו הדאן שהוא למאכל כן אנחנו למאכל גוים ולא לגוי אחר כי אם לגוים רבים שבגוים
זריתנו תמכור עמך כי מוכר הרבה אינו מקוה שישוב אליו עוד כן אורח גלותינו כאילו מכחננו לגוי
המוכר יקח ממך ואתה לא כן כמו שאמר הנביא מינס נמכתם ולא רבית במחזיהם כי אינך נכרך לו
שתצטרך להם כי לך הכסף והזהב על דרך אם ארעב לא אושר לך כי לי תבל וסלואה וטעם לא רבית
לא הרבית הונך במה שלקחת במחזיהם :

תשימנו חרפה לשבנינו לעג וקלס לסביבותינו :

תשימנו חרפה

שהגוים שכינינו בכל מקום מחרפות אותנו ואנחנו לעג וקלס להם :

תשימנו משל בגוים מנור ראש בלאמים : תשימנו משל

בנעול רבר

רע וזיון פ

עושים בו משל ליהודים מנור ראש שמניעים ראשם עלינו כמו יפטריו בטפה יניעו ראש בלאמים ה
הלמד שורש כמו ולאוס מלאוס יאמץ כל היום כמו כל הימים כלמתי לשון ימיד על דרך כלל והנה אנ
אנחנו נכלמים מרבים המחרפים והסגופים אותנו לאורך גלותינו והו שאמר מקול סמך ומגן מתנקס
סבקים להנקס מסנו כמו הורענו להם :

בל זאת באתנו ולא שבחנו ולא שקדנו בביתך : בל זאת

עכ כל המלאה

הזאת אשר באה

אלינו ולא שכחנו אותך ואעפ"י שאנו רואים בשלות הגוים ובגלותנו :

לא נסוג אחר לבנו והט אשרנו מני ארדך : לא נסוג

לא שכחנו

אמר ושאמונתי

ולא נטה אשרנו מני אורחך ולא שזכר במקום שנים :

בי רביתנו במקום הצים והבס עלינו בצלמות : בי רביתנו במקום הצים

כאשר עשייתה לנו כל הצרה שרכיתנו במקום הנים בגוים המושלים בנו לתנים ויענים שהם במ
במדרב בערבה שיש להם אכזריות כמו שאמר גם הנך מלנו שר ותכס עלינו בצלמו הנה אנחנו מכוס
במוטך הגלות : אם שבחנו שם אלהינו ונפרש בפנינו לאל זר : אם שבחנו
בכל

הצרות שיש לנו אם שכחנו שם אלהינו בלבנו כלומר אם תשבנו בלבנו כי הגוים שהם מצדי לנו אינם
שומעים באלהינו והם שלווים ושקטים ואנחנו שמאמינים בו בצרה נשכמהו מלבנו ונשוב לאלהים
אם עשינו זה הלא אלהים ימקור ואם כי הוא יורע תעלומות אם עלה שום מיקור לב בלבנו לכפור באמו
באמונתו בעבור זה וטעם ונפרש כפינו לאל זר אפי' על יד הכרת לא פירשנו כפינו לאל זר כי היינו מוכרי
פעמינו להריגה ולא שנפרש בפנינו לאל זר וזה הוא שאמר כי עליך הורגנו כל היום :

הלא אלהים יחקר זאת בי הוא יורע תעלומות לב : הלא טעם זאת לשכחו מלבנו :
בי עליך הורגנו כל היום נחשבנו בצאן טבחה : בי עליך

על ימור שסך

טלא רצינו לכפור

בך והורגים אותנו על זה וטעם כל היום תמיד כדאן טבחה כדאן הטובחים שהם מוכנים לעבד אותם ל
לא לרעותם ולהמיותם : עזרה למה תישן יהוה הקיצה אל תזנח לצנח :

במינהם העוֹלֵל הַזֶּה וְרָאוּ הַנְּסִיחִים הַגְּדוֹלִים שֶׁעָשָׂה הָאֵל יְיָ לְיִשְׂרָאֵל שֶׁכָּבְשׁוּ לָאָרֶץ וְלֹא הִצְרִיכוּ לַמֶּלֶךְ
לְמַלְחָמָה הֵם סָפְרוּ לִבְנֵיהֶם וּבְנֵיהֶם לִבְנֵיהֶם דּוֹר אַחֵר דּוֹר עִם בְּנֵי הַגָּלוּת :

אַתָּה יְיָ גִּידָהּ הַדָּוָר שֶׁתִּשְׁלַחְם וְתִשְׁלַחְם : **אַתָּה יְיָ גִּידָהּ**

חֶסֶד בֵּית הַשִּׁמְשׁ כְּמוֹ הַנִּמְצָא בֵּית וְכֵן נִפְשֵׁי אֲוִיֹתֶיךָ אָמַר אַתָּה בְּדֶךְ גְּרִשְׁתָּ הַגּוֹי כִּי לֹא גְרִשׁוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל
כִּי לֹא הוֹצִרְכּוּ לְהִלָּחֵם וְנִטְעַתְּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּמִקְוָמָם וְשָׁמָּה הִנֵּי שִׁיחַ עוֹמְדִים לְעוֹלָם כֹּאִלּוּ נִשְׁעִי
נִטְוִיעִים בָּאָרֶץ וְכֵן תִּבְיָאֻמוּ וְתִטְעֻמוּ תִּרְעֵי לְאוֹמִים הַלְמַד לְשִׁימוֹשׁ כִּי נִמְצָא בְּלֹא לֶסֶר טוֹרְשׁוֹ אוֹמִים כִּי
כְּמוֹ שֶׁבְּחֻוָּהוּ כָּל הָאוֹמִים וְתִשְׁלַחְם שְׁלַחַת הָאוֹמִים מִפְּנֵיהֶם וְיִשׁ מִפְּרָשִׁים וְתִשְׁלַחְם וְתִהְיֶה מִן בְּשִׁלָּתָ י
יִעֲבְרוּ כִּי לֹא בְּחֶרֶס אַתָּה הַדָּוָר הַזֶּה כִּי לֹא הוֹרִישׁוּ יִשְׂרָאֵל בְּחֶרֶס וְיִרְשׁוּ הֵם אֶת אֶרֶץ וְרֹעֵם
לֹא הוֹשִׁיעַ לָמוֹ כִּי יִמְצָךְ וְיִרְעָךְ כֹּפֵל הַנִּיחַ בְּמִלֵּת שׁוֹנֵת וּזְכַר הַיָּמִין כִּי כֹה יַעֲשֶׂה הַמַּלְאָכִים וְהַסְּלַחְמוֹ
וְאִרְ פֶּנִּי אֲדָר הַבָּא לָהֶם מֵאֵת פֶּנִּיךְ כִּי הִשְׁוִיעָה נִמְשָׁלָה לְאוֹר וְהַצֵּרָה לְמוֹשָׁךְ פֶּנִּי רִצְוֹתָ רִצְוֹתָ בֵּם בִּישׁוֹר
וְנִלְחַמְתָּה בַּעֲבוּרָם :

אַתָּה הוּא מַלְכֵי אֱלֹהִים צִוֵּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב : **אַתָּה הוּא מַלְכֵי אֱלֹהִים**

כְּאִשֵּׁר יִדְבַר עַל הַגָּלוּת יִדְבַר פֶּנֶם דֶּרֶךְ פֶּרֶשׁ בְּלִטָּן רַבִּים וְפֶנֶם דֶּרֶךְ כָּלָל בְּלִטָּן יִחַד וְאָמַר אַתָּה הוּא שֶׁ
שֶׁעָשִׂיתָ הַנִּפְלְאוֹת הָאֵלֶּה עִם אֲבוֹתֵינוּ כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה מַלְכֵי אֶזְרָא כֵּן אַתָּה מַלְכֵי עַתָּה וְאַתָּה אֱלֹהִים שׁוֹשֵׁעַ הָאֵל
הָאֵמֶת אֵס כֵּן כְּמוֹ שֶׁהוֹשִׁיעַת אֲבוֹתֵינוּ כֵּן הוֹשִׁיעֵנו עַתָּה וְשָׁמָּה עַתָּה עַל דֶּרֶךְ כִּי מִלְּאִכּוֹ יִצְוֶה לָךְ :

בְּךָ צִרְיָנוּ נִגְנָה בְּשִׁמְךָ נִבְרַח קִמְיָנוּ : **בְּךָ צִרְיָנוּ** עִם עֲזָרְךָ נִגְנָה צִרְיָנוּ
אֲנַפִּי טֹאכְמֵנו תִּתֵּן רִשְׁתָּם

בְּגָלוּת וְאָמַר נִגְנָה כְּמוֹ בְּהֵם עַמִּים יִנְגַּח יִתְּרוֹ וְשָׁמָּה נִבְרַח טִיבֻסֵּם תִּתֵּן רִגְלֵינוּ וְקִמְיָנוּ כְּמוֹ צִרְיָנוּ לִפְנֵי
טִיבֻסֵּם עַל הָאָרֶץ לִרְעָה יִקְרָאוּ קָמִים :

בִּי לֹא בִקְשָׁתִי : **בִּי לֹא בִקְשָׁתִי אֲבָטַח וְחָרְבִי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי :**

לִשְׁוֹן יִחַד עַל דֶּרֶךְ כָּלָל אָמַר אֵין אֲנַחְנוּ בּוֹשָׁמִים שֶׁנִּמְצָא מִהַגָּלוּת בְּכַמִּינוּ וּבְגִבּוֹחֵינוּ אֵלֶּה בְּאֵלֵינוּ בַּעַז
בְּעֲזָרְךָ וּבִישׁוּעָתְךָ :

כִּי פִעֲמִים רַבִּים הוֹשִׁיעַת אֲבוֹתֵינוּ וְהוֹשִׁיעַת אֹתָנוּ בְּגָלוּת כְּאִשֵּׁר עוֹמְדִים לְכַלּוֹתֵנוּ וְאַתָּה מִפְּנֵי מַחֲבָרְתָּם
וְהוּא מִשׁוֹנְאֵינוּ הַבִּישׁוּעָה כִּי הָאָרֶץ טֹאכְמֵנו לְעִשְׂתָּה דָּבָר וְלֹא יָקוּם בִּידּוֹ בּוֹשׁ וְנִכְלָם :

בְּאֱלֹהִים הִלַּלְנוּ בַּלְיּוֹם וְשִׁמְךָ לְעוֹלָם צִוֵּה סֵלָה : **בְּאֱלֹהִים הִלַּלְנוּ**

בְּפִנֵּי הָאוֹיְבִים אֲנַחְנוּ מִהַלָּלִים עַדְמֵינוּ בְּךָ וְאוֹמְרִים לִפְנֵי שֵׁשׁ לָנוּ אֱלֹהִים שֶׁיִּצְלָנוּ מִיָּד וְשִׁמְךָ נִוֶּה לֵעַ
לְעוֹלָם כִּי לֹא יִמּוּשׁ מִפִּינוּ מִפְּנֵי אֲוִיר הַגָּלוּת וְשָׁמָּה כָּל הַיּוֹם כְּמוֹ כָּל הַיָּמִים וְכֵן אֲוִיר קוִיָּתִי כָּל הַיּוֹם :

אֵת זִנְחָת וְתִבְלִימָנוּ וְלֹא הִצָּא בְּצַבָּאוֹתֵינוּ : **אֵת זִנְחָת** וְהֵנָּה אֲנַחְנוּ מִפְּנֵי
בְּכָל הַיּוֹם הִישׁוּעָה

וְלֹא רִי טִלָּא הוֹשִׁיעַתָּנוּ אֵלֶּה גַם זִנְחָתָהּ אֹתָנוּ וְהִנֵּי אֲנַחְנוּ בֵּית הָאוֹיְבִים לְעִשׂוֹ בְּנוֹ רַעוֹת וְתִכְלִימָנוּ כִּי אֲנַחְנוּ
מִהַלָּלִים בְּךָ לְאוֹיְבִים וְאוֹמְרִים לָהֶם עַל כָּל פְּנִים תוֹשִׁיעֵנו וְהֵנָּה הִישׁוּעָה רַחֲמָה מִמֶּנּוּ וְאֲנַחְנוּ נִכְלָמִים בֵּין
בְּעִינֵיהֶם שִׁיאֲמָרוּ אֵלֶּה דְּבָרֵיכֶם וְאֵיהֶם הַמוֹשִׁיעַ לָכֵן וְלֹא תִנָּח בְּצַבָּאוֹתֵינוּ כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה אוֹמְרִים לְאוֹיְבִים
טֹאכְמֵנו בְּצַבָּאוֹתֵינוּ שִׁיאֲמָרוּ בְּעֲזָרְךָ צִבָּאוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִהַגָּלוּת כְּמוֹ שִׁיאֲמָרוּ מִצִּדִּים :

תִּשְׁבְּנוּ אַחֲרָיִךְ מִבְּנֵי צִרְיָנוּ וּמִשְׁנֵאֵינוּ שָׁסוּ לָמוֹ : **תִּשְׁבְּנוּ** אֵס נִעֲמֹד כְּנִגְדֵם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁבָּא לְהָרַע

לָנוּ אֵין בְּנוֹ כֵּחַ וְכֹאשֵׁר אֵין אַתָּה בְּעֲזָרְךָנוּ כֹּאִלּוּ אַתָּה תִּשְׁבְּנוּ אַחֲרָיִךְ שָׁסוּ לָמוֹ כְּמוֹ הֵמָּה שׁוֹשִׁים אַתָּה

בגאווה ובגורל לבב אבל ברבר אמת וענוה צדק ותורה נדמות ישינך וכאשר תהיה מרכבוך באמת וב
וענוה תורה לך נוראות ונפלאות שתעשה באויביך וסלה וענוה בהא כמו וענוה בתיו כי הוא סמוך ו
וכן כאיפת טעורים אכזה אסור והדומים להם שכתבנו בכפר מכלול או יהיה וענוה ממטקל אחר יאמר
כן במחברת והוא בטקל עלוה אחוה ויהיה ממלת צדק חסד וו ויהיה משפטו ענוה וצדק כמו ששם וידע
והדומים להם. **חציד שצנים עמים תחתיו יפלו בלב אויבי המלך :**

חציד שצנים מחוררים יהיו חיצו לא קהים בלב אויבי המלך טעמו ויבקעם חיצו שנוכי
כמו אשר חיצו יפלו בלב האויבים עד שיפלו כל העמים תחתיו ולא ידמו ראש לפניך ויש אומרים כי
שעם יפלו בלב האויבים למעלה ממנו ולמטה ממנו לפיכך אשר יפלו בלב אויבי בשוא אעפי שהוא באה
באתנחתא לקשר טעמו עם כל אויבי המלך כאילו אשר חיצו יפלו בלב אויביך :
בסאך אלהים עולם ועד שבט משור שבט מלכות : בסאך אלהים

פירש הגאון רב סעריה כסאך יכן אלהים והחכם ר' אברהם פירש כסאך כסא אלהים וכן וישב עליו
פל כסא ין שבט מיטור לפי שבט מלכותו יהיו שבט מיטור לפיכך יהיה כסאך עולם ועד .
אהבת צדק ותנשא רשע עליו משחך אלהים אלהיך שמן ששח בהבירך :

אהבת צדק טעם טמן ששון כי כל העולם טמנו כאשר משחך אלהים וטעם מחבירך והוא
כאשר הקיטך מהוך מחבירך ובמךך למלך או פירוש מחבירך טבחר בך יותר מחבירך והוא לשון רבי
ואעפי שהוא כתוב בלא יוד וכמוהו רבים :

מור ואהלות קציעות בל בגרוהיך מן הכלי שז מצי שבחור :

מור ואהלות קציעות כמו וקציעות וכן שמש ירח והדומים לו רבים ומור הוא המוסק
ברברי רוב המפרטים ורבים פי שהוא טרף עץ טיש לו דים טוב ונקרא בערבי לובני אהלות פירשו בו
כי הוא הבוטס הנקרא בערבי עמכר קציעות תרגום קירה קציעותה והוא הנקרא בערבי סנרל אשר כל
ערךך יש להם דים טוב כאילו הם אלה הבטמים מן היכלו טן והם הבגדים מוצאם לך מן הכלי שם טמו
טמונמי שם מיני טמו היום נוספת ביום כמו מני אפר ופירושו מאשר טמוןך דונה לומר היכל טן
אשר טמוןך כי הרירה הנאה מרמיכה לבו טל ארס ויש לפרש כי כל העסוק הזה מטל על כל המפשים
הטובים על דרך בכל עת יהיו בגדיך לבנים וטמן על ראשך אל יחסר :

בנות מלכים ביקרוהיך נצבה שגל לימינך בבהם אופיר : בנות מלכים

ביקרוהיך המירך בבית והיור נעלמת בקריאה והקרה רגושה ופירושו בנשים היקרותי שלך יהיו בהם בנו
מלכים כל מלך הגוים יתפאר בתתו בהו לך נצבה שגל לימינך בכתם אופיר אעפי שבנות מלכים בגדיך
המלכה שהיא מישראל היא ההיה יושבת לימינך בכתם אופיר והוא הנקרא שגל לפי שהיא מיומרת המי
למשכבו והאמרות באות איליו לעיתים כשתקרא לכל אחת בעתה לבא אל המלך אבל המלכה היא בתרד
משכבו ממיד לפיכך נקראה שגל מן יושבת וכן והשגל יושבת אצלו :

שמעי בת וראי והטי אזנך ושבח עמד ובית אביך : שמעי בת וראי

לכל בת ובה שבנות המלכים הוא אומר ופירושו שמעי זה המוסר שאני אומר אליך ופי וראי והביני רא
ראית הלב וכמוהו רבים :

ויתאו המלך יפך כי הוא ארניך והשתחוי לו : ויתאו המלך יפך

עזרה כשיאנך שוכח אלינו ודואה בצרותינו כאילו אתה יושן ולא תראה ואם הייתה כוונת
זה שנים רבות הקיימה מהיום ואילך אל תזכר לנו: **למה פניך תסתיר תשבח עניינו ולחצנו**
:למה פניך תסתיר

פאדס טאנע רועה לראות בצרה אחרת או ראית ושכחת וזה תשכח עונינו טעו רבה תורה בלשו בני
אדם: **בי שחה לעפר נפשינו דבקה לארץ בטעל: בי שחה כלומר**
קרובים

אנחנו למות מהי תושיענו כי נפשינו שחה עד לעפר כלומר קרובה לכאן מן הנה דבקה לארץ בשנינו
כי הנופל יסמוך על ידו וכי תמער ידו הנה בטעו דבקה לארץ:

קומה עזרהה לנו ופרינו למען חסרך: קומה מלדע עזרהה כמו
לעזרהה למען חסרך אם אין בנו מעשים שתפרינו למענינו עשה למענך למען חסרך:

למנצח על שושנות לבני קרח משביל שיר ידירות: למנצח על שושנים

כל הכהן הזה ששמו שושנה וזה המזמור נאמר על המלך המשיח ונקרא שיר ידירות באומר אהבת
למשיח: **רחש לבי רבר טוב אמר אני מעשי למלך לשוני עט סופר מהיר:**

רחש לבי הנני לבי מדברי רבותינו וללחשי מרמזן שפוטתה כלומר טהיה מניע ששתי
ולא היה נשטע הדיבור לשיכך נאמר זה הלשון ברבו' הלב כי אינינו נשטע לו עד שיצא ונחתך בששתי
והלב מקור הדברים כמו שהמקור מקור המים ואומר המזמור משיבם בפתחת דברים כי הדברים אל
מלך המשיח הם דברים טובים אומר אני מעשי למלך כלומר אני אומר בפתחת דבריי כי מעשיהם ב
בעבור מלך כלומר מעשה השיר שאני מחבר לשוני עט סופר מהיר כלומר לשוני מרבה עליו בשהיה
כמו עט סופר מהיר שכתוב בלא עיכוב כן אומר אני דברים אלה אל המלך:

יפית מבני אדם הוצקח בשפתותיך על בן ברבר אלהים לעולם:

יפית כבר פירשתי בספר מכלול כי כל כפל לחן הרבר וכן ידחק או ארסרס אמר אראה
אוהך טאהה יפא מאר בצדחתך משאר בני אדם וכן כשאתה מדבר רברך הם דברי מן כאילו הוצקח מן
בשפתותיך על בן ברבר אלהים לעולם על כן אני אומר כי בירכך אלהים לעולם כי מצאת מן בעיני כל
זהו ברכת אלהים באמת: **חבור הרבר עליהך גבור הורך והדרך:**

חבור הרבר יש חרבות יתגורו אותם במהכנים כמו שכתוב בירמיהו ועליו תגור מרב מיכאל במהכני
ויש שיתגורו אולם על הדרך כמו שכתוב באהור ויתגור אותה לשדיו על ירך ימינו ושלל גבור הוא קריאה
כמו אתה גיבור הורך:

והדרך על הרבר אמת וענוה צדיק ותורהך נוראות ימינך: והדרך

והמרב תהיה הורך והדרך ואעפי שימו המשיח יהיו שילוש כמו שהתנבאו הנביאים בתחילת מלכותו תהיה
מלחמת גוג מגוג וארזני אבי זל פירש תגור מרבך על דרך משל וההור וההדר הם המרב כלומר כי יראו
ייראו העמים מהבור וההדר אשר בך כמו שייראו הגיבור תגור מרב וכן והדרך עלת רכב מרכבתו תה
תהיה האמת והענוה והצדק ורבותי זל רשיו הפסוק ברברי תורה דרך משל במלחמותה של תורה והם הם
כן אמרו כי דרך פשוטו הוא השטמט והדרך מה הוא הדרך שהתחל ותרכב על רבר אמת וענוה וצדק ו
תחל מענין יצאנו הדרך שהוא כמו ועברו רובה לומר כשהתעבו על אויבך ותרכב לא תהיה מרכבתך

מטכיל סם מטכיל ומטכיל בין בישראל בין בארצות העולם זמרו לאל תב' אעפ' טלכל עמים מה לומר
כמו שאמר כל העמים תקצו כה בין מטכילים וטאנים מטכילים תקצו הכה ונשיאת הקול ברנה הלא ש
טוה לכל ארס אבל לחבר שיר חמרה אינו אלא למטכילים וארונ' אבי' ול פי' זמרו נאמר מזמור שיהיה
מטכיל לבני ארס טיטכילס יי' כי הוא לבני מלך :

מלך אלהים על גוים אלהים ישב על בסא קרשו • מלך אלהים

על אלהים על כל גוים עה עתה מלך אלהים על ישראל לברס כי לא היו יורעים אותו שאר הגוים אבל
עתה מלך על כל הגוים כמו שאומר והיה יי' למלך על כל הארץ ועתה ישב על כסא קרשו כמו מלך על
כסאו והכל תחתיו וברשותו :

צדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם בי לאלהים מגני ארץ מאר בעלה :

צדיבי עמים הגרולים אשר בכל עם ועם יהיו נאספים עם אלהי אברהם כי הוא הוריע שמו
בעולם תמילה כמו שאומר עליו ואת הנפש אשר עשו בחרן ואמר ויקרא סם אברהם בשם יי' כי לאל
לאהים מגני ארץ כי לאלהים יבאו מגני ארץ והם הגרולים והמלכים כמו אהבו הבו קלוק מגיניה מאר
יעלה ביום ההוא יהיה מאר נעלה נעלה על הכל וכולס יורו כי ליי' המלוכה :

שיר מזמור לבני קרח גדול יהוה מהלל מאר בעיר אלהינו הר קרשו :

שיר מזמור גם זה המזמור לימות הששית חזכר טבת ירוטלס גרול יי' לבני קרח בעיר
אלהינו כי טס יגרלוהו ויהללוהו כל בטר :

יפה נותן משוש כל הארץ הר ציון ירבותי צפח קרית מלך רב : יפה נותן

הר ציון הוא יפה הממח כלומר אץ בכל הממח כמוהו משוש כל הארץ כמו טכטוב הזאת העיר טיאמרו
כלילת יופי משוש כל הארץ ונקח פירושו ממח וכן שלטת הנפות שלטת הממחזות וארונ' אבי' ול פידט
נקח חלק מטבעת מלקי העולם כי ידוע הוא כי הייטוב כמלק לשבעת מלקים הוא שאומרו טבע ארבות
והמלקים האלה נקדמו בלטון הקדש נפות ובלטון ערבי אקלימים ואומר כי כל ארס טייבא מנקח אחר
לנקח אחר יחלה בהשתתנות האויר ואויר כל ארץ ישראל כל טכן אויר ירוטלס היה יפה נקח והיה משוש
כל הארץ כי אפילו היו באים טס מוליס היו מהרפאים כי אוירה ממחוג וטוב וכן נאמר עליה וכל יאמר
טכן מלתי כלומר הטוכן בירוטלס לא יאמר מלתי הר ציון ירבותי צפח כי ציון בעפון ירוטלס וכן
אומר עליו ואטב בהר מוער ירבותי צפח וממחל לכוכבי אל טזכר הוא מטל על ישראל קרית מלך רבס
מלך גרול כמו על כל רב ביתו והוא דור כמו שאומר קרית דוד חנה או אס' רב על המלך הששית וברדט
יפה נקח שהכל מייצין לה טלא הייתה כמותה אף על פי טינור אמרה אני כלילת יופי וכן הוא אומר את
צנ' אמרה אני כלילת יופי לעצמך אבל אמרים לא אמרו לך והו מטל הדיוט לא כמה ראמרה אטך אלא
כמה ראמריך מגידייא אבל בציון אינו קן אלא הכל אומרים הזאת טיאמרו כלילת יופי ולא עוד אלא ט
משוש כל הארץ וכמה הייתה משמח כל הארץ היה ארס עובר עליה עבדה היה דואה בלבו ולבו טטח
בוא טאמר טלטה ראנה בלב איש יטחנה ודבר טוב יטחנה היה הולך לירוטלס ומקריב קרבן ופה
ומתכפר לו ולבו טטח עליו וירבא משס טטח לכך הוא משוש כל הארץ תרע לך טכן הוא טכ ירבותי צ
צפח ונאמר המזבח נפונה :

אלהים בארמניה צידע למשגב •

אלהים בארמניה

ארסנות ערים אחרים מוקים בבניין וגבוהים להטגב טס אבל ארסנות ירוטל' המחוק טלס טוב טוה כי

פ' הוא ארוניך אין לך אדון אמר אעפ' שאתם טעם אחר ובה צור פ' ערת צור כמו בת ציון בת ארם
אומר לכל בנות מבנות המלכים כי ערת צור תבא לך במנחה תמיד וגם כן ענין יחלו עשיר עם כל עסו
ועם וזכר צור הפרט לפי שהוא סמוכה לארץ ישראל ותבא תמיד במנחה לכל אחת מנשי המלך כל כבודה
וכתב בו עם הרגש אמר כל כבודה בת מלך העומות בענים בהיכל ממשיכות זהב לבושה :

לדקמות תובל למלך בתולת למלך אחריה רעותיה מובאות לד : לדקמות

כמו בדקמות וכן הרגתי לפדעני כמו בפדעני והרומים להם כלומר בבגדי דקמות תובל כל אחת לשלך כשי
כשימפוך בה ובתולות שהן ריעות כל בת מלך אחריה מובאות ולך הוא כנגד המלך :

תובלנה בשמחות תיל תבואינה בהיכל מלך : תובלנה בשמחות

וכולם יביאו אותה אל המלך בשמחות וגיל תבואנה בהיכלי מלך כלומר בהיכל שמלך יושב בו כי כן יו
יושבות בהיכל המוכן להם שהוא בית הנשי עד שימפוך המלך ויקראו אותם בטעם לבא לפניו ויש לערש
כל העסוקים האלה דרך משל והוא הנכון ובנות מלכים הם האומות שהם כולם סרים לטעמעת המלך המ
המשיח שהיא המלכה היא המשל על כנסת ישראל שתהיה גבירה לכל האומות ואמר שמעני בת לכל א
אומה ואומה שלא יעשו אלא רצון המלך המשיח כי הוא ארון לכולם וכל העמי יבאו במנחה אל המלך
וזכר ערת צור כמו שפירשנו שהיא הסמוכה לארץ ישראל ומשל בתולות כמו בתולת בת יהודה ותהיינה
האומות כמו הבתולות שלא ידע אותן איש עד שתבאנה אל הבעל כן תהיינה האומות כאילו לא ידעו
תורה ומק וקבלו עליהן במצוה המלך המשיח רת ישראל או טבע מצוה :

ותת אבותיך יהיו בניך תשיתמו לשרים בבל הארץ : ותת אבותיך יהיו

לפי שהמלכות תבא לשלך המשיח מאבות מרור אחר דור עד שהגיע המלכה אליו וכן לא תעמוק שב
משיח לעיניך אמר תמה אבותיך יהיו בניך :

אבירה שמך בבל דור ודור על כן עמים יורוד לעולם ועד :

אבירה שמך בבל דור ודור שמך כנגד מלך המשיח כי בכל דור ודור זוכרים שמו
ומעשים בואו על כן עמים יהודים שתהיה לך המלוכה והגדולה אשר לא הייתה כמוה כל העמים יהודים
כלומר ידו אותך לשלך עליהם וכן יהודה אתה ידוך אחיך והמעשים הנזכרים שפירשתי המזמור על ישו
הנזירי ומפרשים בנות מלכים דרך משל על האומות שישבו לאמיתו לזה הנזירי ומחזקים דבריהם כמה
שאמר כסאך אלהים כבר הנה קראו מלך וקראו אלהים יש עליהם תשובות כסאך אלהים כבר פירשנו
ואפילו יאמרו כסאך כנגד אלהים אומר כן יתעורר כי אלקים יהיה קריאה ויאמרו לו דרך בקשה אלהים
כסאך יהיה עולם ועד וכסא אלהים הוא כסא המלך כמו וישב שלמה על כסא ללך והשיב עליהם וה
תאמר אין יאמר על אלוה שמך ששון מתבדירך ואין אלוה תבדירם ולא יאמר לו כעבה שגל ליסינך א
אפילו דרך משל כי שגל הוא כמו שפירשנוהו משפט אשה ולא יתכן זה על אלוה ועוד אין יאמר תמה
אבותיך יהיו בניך ואם יאמר לך יש לאלוה בנים והם המאמינים בו כמו בנים אתם לאלהיכם אמור לו
אם יש לו בנים אין לו אבות ואם יאמר האב כמו שהם אומרים אב וכן ודומה הקדש כבר הטיבונוהו על זה
במזמור למה רגשו גוים וצו תשובה אמרה אם יאמר אב אפילו לרבריהם לא יתכן לומר לשון רבים :

למנוח לבני קרח על עלמות שיר : עלמות כבר כתבנו שהוא משמות כלי

הנאמן גם זה המזמור לעתיד בקי בוך

אלהים לנו מחסה ועז עזרה בצרות נמצא מאר : גליות או מלחמות גוה סגור :

וּשְׁמִי כְּבוֹד שְׁמִי הַזֶּה : בִּיזָה אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ עוֹלָם וְעַד הוּא יִצְחָנוּ עַל־מִוֹת :

בִּיזָה אֱלֹהִים לֵאמֹר שֶׁהוּא אֱלֹהֵינוּ תְּהִי לָנוּ הַטּוֹבָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת הוּא יִכְהַיְנוּ עַל־מִוֹת כְּמוֹ עֲרֻמֹּת כְּלוּמָר עַד מוֹתֵינוּ יִכְהַיְנוּ בֹהַּ הַכְּבוֹד וְיֵשׁ לַעֲרֻשׁוֹ כְּמוֹ מַלְאָךְ אֶתְּ עַל עַל־מִוֹת מְעַנִּי עַל־מִוֹת וְנַעֲלָמָה וּפִירוּשׁוֹ בַּעֲלֻמֹּת חֶסֶד כִּי הַדְּמִיוֹן כְּמוֹ לֵב שֶׁמֶת יֵיטִיב גִּיהָה וְעֵנִינֵנוּ יִכְהַיְנוּ כְּמוֹ יָמִי עַל־מִוֹת כְּלוּמָר כִּי כְּמוֹ שֶׁנֶּהְיָנוּ מִקֶּדֶם כְּשֶׁבָמָר בָּנוּ וְלִקְחָנוּ לְחַלְקוֹ וּמִיָּצֵנוּ כִּי מַלְאָךְ זֹאת שְׁתִּי מִיֵּלֹת שֶׁעֲנִינוּ עֵנֶךָ אִמָּר כְּמוֹ עַל עֲגֻלָּה יִפְעִיָה וְהַבֹּחַ לְגִיאֵינוּ פֶקֶד קָת שֶׁהִם שְׁתִּי מִיֵּלֹת וְעֵנִינֵנוּ מַלְאָךְ אֶתְּ לִמְנַחֵם :

לִמְנַחֵם לִבִּי קָרָח מִזְמוֹר : שָׁמְעוּ זֹאת בְּלִי עַמִּים הָאֲדֻנִּי בְּלִי יוֹשְׁבֵי חֶלֶד :

שָׁמְעוּ זֹאת זֶה הַמְּזֻמָּר עַל עֵנֶיךָ הָעוֹלָם הוּא וְהַצֹּלָם הַבָּא לְפִיכֶךְ אִמָּר כָּל הָעַמִּים וְכָל יוֹשְׁבֵי מִלֵּךְ כָּל־יִי שִׁימְעוּן הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה מֵאִוָּה עַם שִׁיחִיָּה : **גַּם בְּנֵי אֶרֶם גַּם בְּנֵי אִישִׁיחֵךְ עֲשִׂיחֵךְ וְאֲבִיחֵךְ :**

גַּם בְּנֵי אֶרֶם הַעֲמֻתִים בְּמַעֲלָה בְּנֵי אִישׁ הַגְּדוֹלִים כְּמוֹ גִּרְעוֹן בֶּן יוֹאֵשׁ אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְכָן הַעֲשִׂיחֵךְ וְהָאֲבִיחֵךְ כֹּלֵם יִשְׁמְעוּ זֹאת הַכְּסֻמָּה שֶׁאֲדַבֵּר :

בִּי יִדְבֹר חֲבֵמֹת וְהַשִּׁיחֵךְ לִבִּי הַבּוֹנֵה : **בִּי יִדְבֹר** הַמּוֹכְמוֹת וְהַחֲבֻכּוֹת שִׁיחֵךְ לִבִּי יִדְבֹר אִתְּךָ פִּי :

אֵתְּ לִמְשָׁל אֲדֻנִּי אֶתְּ בְּכִינּוֹר חֲדָתוֹ : **אֵתְּ לִמְשָׁל אֲדֻנִּי** אִמָּר דֶּרֶךְ

מִשָּׁל וּמִיָּדָה אִרְ אֲדַבֵּר דֶּרֶךְ הַטּוֹבָה הִיא וְלֵאמֹר שֶׁהַמְּזֻמָּרִים הֵיוּ כְּמִדְרִים עַל לִשׁוֹן כָּבֵל וְכִינּוֹר אִמָּר אֵתְּ לִמְשָׁל אֲדֻנִּי אֵלֶיךָ הַכִּינּוֹר שִׁינְגָן בּוֹ הַמִּנְגֵּן עַם דְּבָרִים אֱלֹהִים שֶׁהֵם מִשָּׁל וְכָן אֶתְּ בְּכִינּוֹר לֵאמֹר אִירָא בִּימִי רַע עֲתֵה הַמֶּלֶךְ בֶּרֶבְרִי מִשָּׁל וּמִיָּדָה וְאִמָּר לֵאמֹר אִירָא וְאִירָא בִּימִי רַע שֶׁהֵם יִי הָעוֹלָם הוּא כִּי הֵם יִי רַע לִכָּל הַמַּעֲשִׂיָּה וְלֵאמֹר אִירָא עַל הָעוֹשֵׁר וְעַל הַקֶּנֶן שֶׁהֵם כְּבוֹד הָעוֹלָם הוּא כִּי אִם אִירָא עַל טוֹבוֹת הָעוֹלָם הוּא וְאִם עֲקִיבֵי כְלוּמָר כִּי מַעֲשֵׂי יִמְצְאוּנִי עוֹן כְּלוּמָר אִם אִשְׁמַת בּוֹ בַּתְּמִלָּה לֵאמֹר אִירָא בּוֹ וְלֵאמֹר שֶׁהַעֲקֵב הוּא סָקָה כָּל הַקֶּנֶן נִקְרָא סָקָה כָּל דָּבָר עֲקֵב אוֹ יִהְיֶה פִּירוּשׁ עֲקֵבֵי הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא עוֹלָם הַשִּׁכָּר וְהַעֲנוּשׁ וְהַשִּׁכָּר וְהַעֲנוּשׁ בְּסוֹ הַמַּעֲשִׂיָּה רִוּחָה לֵאמֹר אִשְׁמַת בְּטוֹבַת הָעוֹלָם הוּא כָּל־יִי עַד יוֹ מִיָּתֵהָ לֹא אִשְׁמַת בְּעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא אֵתְּ הַמִּיָּתֵה וְהוּא עֲקֵבֵי שֶׁהוּא סָקָה הַמַּעֲשִׂיָּה כִּי אִין מַעֲשִׂיָּה וְרַעַת בְּעוֹלָם הַבָּא אֲבָל הוּא עוֹלָם הַשִּׁכָּר וְהַעֲנוּשׁ שֶׁסִּיכּוֹנִי עוֹן כְּלוּמָר עוֹנֵשׁ מַעֲשֵׂי כְלוּמָר שִׁשְׁמִתִּי בְּטוֹבַת הָעוֹלָם הוּא וְרַעַתִּי אִמָּרִי לְפִיכֶךְ אִין רָא רָאוּי לֵאמֹר זֶה הַדֶּרֶךְ כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂים הַבּוֹשְׁתִּים עַל מִילָם וּמִלֵּת יִסְכּוֹנִי כְּטוֹבָה בּוֹ עַם הַדָּגֶשׁ :

הַבּוֹשְׁתִּים עַל־חֵלֶם וּבְרַב עֲשָׂרִים יִתְהַלְלוּ : **הַבּוֹשְׁתִּים עַל־חֵלֶם**

הֵם בּוֹשְׁתִּים וּמִתְהַלְלִים עַל רֹב עֲשָׂרִים וְאִין רָאוּי לִי לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּי לֹא יִתְהַלֵּל הָאָדָם כִּי אִם הַשִּׁכָּל וְיִדְוֶעַ אֵלֶיךָ : **אֵחָ לֹא פָּדָה יִפְדֶּה אִישׁ לֹא יִתֵּן לֵאֱלֹהִים פָּדָרוֹ :**

אֵחָ לֹא פָּדָה יִפְדֶּה אִישׁ מִה יִזְעִיל עוֹשֵׂרִים בְּיוֹם הַמִּתָּה כִּי לֹא יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת אִישׁ אֶתְּ אִתְּ מִן הַמִּוֹת בְּכָל עוֹשֵׂרִים וְלֹא יוֹכֵלוּ לִתֵּת לֵאֱלֹהִים כְּעֶרְוֵי אִשְׁרֵי מֵאֵתוֹ הַמִּיִּים וְהַמִּוֹת וּיִקָּרַע פְּרִיָּוֹן נַפְשִׁים כְּלוּמָר שֶׁלֹּא יִהְיֶה וְלֹא יִמָּנָה וְכָן וְרַבִּי יִין הִיָּה יִקָּרַע בִּימֵי הֵם כְּלוּמָר שֶׁלֹּא הִיָּה שֶׁסִּיכּוֹנֵה וּמִדּוֹל לַעֲוֹלָם פִּי דִבֵּק עַסְיָהֶסְסוֹק אִשְׁרֵי אִמָּרִי כְלוּמָר מִדֵּל הַרְבֵּה לַעֲוֹלָם שֶׁדָּבָר שֶׁאִי אִישְׁרֵי שִׁימִי עוֹר לִכְנֵם וְלֹא יִרָאֵה הַשְׁמָתָה דָּבָר כְּמִנְעָה הוּא : **וְיִידֵי עוֹדֵי לִנְצַח לֹא יִרָאֵה הַשְׁמָתָה :** **וְיִידֵי עוֹדֵי לִנְצַח**

אלהים נודע בהם שהוא למשגב לכל המבקשים להשגב בו כמו שכתוב מגדל עץ שם יין בו דין צדק ונ
ינשגב : כי הנה המלכים נעזרו עברו יחדיו : כי הנה המלכים נעזרו

העין בשוא אעפ' שהוא באהבה אמר תרעו כי אלהים בירושלים למשגב כי המלכים נעזרו שם עס ג
גוג מ'ג' להלם בירושלים ועברו בה יחדיו : המה ראוי בן תמהו צבהלו נחפיו :
המה ראוי כאשר ראו נפלאות האל יתב' וגבורתו תמהו נבהלו ונחפיו כמו שאומר ונשענת
אתו ברבר וברס' וגשם שושן ואבני אלגביש אמטיר עליו ועל אגפיו ועל עמית רבים אשר אתו :
רעדה אחזתם שם חיל ביולדה : רעדה שם באותו מקום שהיו מושבים להרוג
הדג רב ולשלול שלל רב שם האמזר ר
רעדה וחיל ביולדה ולא היה בהם כח ויעל כולם מללים : ברוח קרים תשבר אציות תרשיש

ברוח קרים כאלו הוכו ברוח קרים עזה שתשבר אציות תרשיש ואמר תרשיש כי היא היתה
מבוא לספינות כמו שכתוב וימצא שם אניה באה תרשישה ואמר אציות תרשיש שדחתך מעורב .
באשר שמענו כי ראינו בעד יהודה צבאות בעיר אלהינו אלהים יבוננה ער

עולם סלה : באשר שמענו יאמרו ישראל ביום ההוא כאשר שמענו הנביאים
שכתובו על מפלת גוג מ'ג' כן ראינו בעיר יין צבאות ואמר צבאות על מפלת יתב
וצבאות מטה והוא הביא אלה הצבאות לירושלים והוא העלם שם ואמר עור בעיר אלהינו כי הוא אלה
אלהינו ונשענתו מן הגוים העצומים וכמו שהזכיר והכונה כן יבוננה ער עולם .

רמינו אלהים חסדך בקרב היבול : רמינו משבנו בלבנו בהלם גוים
עלינו מסרך שהוא חסד י
גרול יושענו רחם על הכבוד השוכן בהיכל שהוא חסד גרול לישראל או יהיה פירושו רמינו ית
יחלנו ונשברנו כמו דומו ער הוגענו אליכם ואעפ' שאינו משורשו :

בשמך אלהים בן תהלל על קצו ארץ צדק מלאה ימנר : בשמך אלהים

עמו שהיה שמך בפי הנביאים המתנבאים העתידות כן הוא היום על קצת הארץ כי אותם שלא היו מב
מאמינים בנביאות עתה כשיראו שנתקיימו יהיו מהללות ומשבחים לשמן ואומרים צדק מלאה ימנר
וארץ בסגול באהבה : ישמח הר ציון תגללה בנות יהודה למען משפטך :
ישמח הר ציון

ביום השונעה ישמח הר ציון רחוק משל כמו ישישום מרבה רחוק תגל ערבה או פירוש ישמחו שוכני
הר ציון תגלנה בנות יהודה הערים אשר הבינות ירושלים שהם כבנות לה לשען משפט' שעשית בגוים
הנבואים על ירושלים : סובו הר ציון והקיפוה ספרו מגדליה :

סובו הר ציון אומר לה על בנין ציון וירושלים וזכר ציון כי הוא העיקר ואומר לעמים לכו
סביב לציון והקישו אותה וראו ביופי בנינה וספרו המגדלים אשר סביבותיהם :
שיתו לבבם לחילה פסגו ארמנותיה למען תספרו לדור אחריו : שיתו לבבם

לחילה והוא המוסה הקטנה אשר סביב המוסה הגדולה פסגו ארמנותיה כלומר ראו ארסנותיה שהם גב
גבוהים נראים כמו פסגה לשען תספרו לדור אחריו כלום דור אחריו אמרן שלא ראו בנין יפה כאותו
בנין שיהיה בציון וירושלים לעתיד לבא כמו שהוא אומר הכני סובין אבנך ויסותך בשערים ושם

תלשט הרשעים ש' וליהט אותם היום הבא ונורם כלות שאול מזבול אל רמורם כמו ונורתם כמו כמב
כהבונתם עינבים או פי יורם מוקם כמו ואץ יור כאלהינו וזה שם כלומר כל מוקם ומעלותם סופם לכל
לכלות שאול כלומר כי השאול כלם ואץ להם תקוה עוד מזבול לו מהזבול והמעון היתה שיהיה לו ימא
ימא אל הקבר מקום יר ושפל : אך אלהים יפרה נפשי מיר שאול בי יקדצי סלה :

אך אלהים אמר הנביא בראותו אברון נפשות הרשעים במוותם אם שיר גופם לשאול יורה
אלהים נפשי מיר שאול שלא תאבר נפשי עם הגוף ופי כי יקמני כי ימיתני כמו ואינינו כי לקח אותנו א
אלהים אל תירא כי יעשיר איש אמר הנביא אל המטכיל המקבל מוסרו אל תראג אם תראה אדם עשיר
ואינך עשיר כמותו כי תחיה אתה בעניותך כמו שימיה הוא בעושרו או שמו יוטר ואם תאמר במוותי י
יקמני ולא יקם ממנו כלום אם כן אץ לו יתרון עליו לכן אל תראג עינמך על העושר שתראה לו שאך
לך יתרון עליו כמוהו :

בי לא במוותי יקח הבללא יריר אחריו בבורו בי נפשו בחייו יברך ויורד בי

הטיב לך : בי לא במוותי יקח הבל פי מאומה ממנו כמו ולרש אין כל כי נפשו היה
לו לברך נפשו במייו שלא יהא עסקיו להטיב לג

לגופו אבל היה לו להטיב לנפשו וטובת הנפש החכמה ומעשים טובים ואמר יברך שפי ברכה ורססת טו
שובה להורות כי רוב הטובה יש לו לאדם לעשות לנפשו והמעט לגופו כרי שימיה לבר ויורד כי תטיב ל
לך דבר כנגד המטכיל אם תעשה זה יורד המטכילים כי תטיב לעצמך וראוייה אהה לטמוע זה המוסר
שאני אומר לך שתטיב לעצמך כי אם תעשה טובת הנפש תטיב לעצמך :

תבוא ער דור אבותיו ער נצחלא יראו אודי : תבוא ער דור אבותיו

לפי שזכר נפשו והוא נפש הרטע שיהיה לו להטיב ולא השיב לעינך תבא הנפש ההיא עם נפשות אבות
אבותיו שהיו רשעים כמוהו ותאבר עם נפשותם וער נצח לא יראו אודי כמו אודי השריקים שיראו נפשו
נפשותם אודי במות גופותם והוא אודי המיים שימיו לערי ער ולנצח נצחים :

אדם ביקר בעל יליו נמשל בבהמות צדמו : אדם ביקר האדם הזה הוא
ביקר והוא הנשמה

הנקראת כבוד ולא יבן בעוריו במיים אץ תבונה בו לאחוז ררכי הנפש ואורת ררכי הגוף כמו הבהמות
לעינך כמותו יהיה נמשל להם ותאבר נפשו במוותו ואץ לו תקוה :

מזמור לאסף אל אלהים יהוה דבר ויקרא ארץ ממחרת שמש ער מבאן :

מזמור לאסף אל אלהים יהוה זה המזמור הוא על יום השמשע שיהיה עתיד לבא בבא
הגוים כמו שכתוב בנבואות יואל בימים ההמה ובעת ההיא אשת את טבות יאדה וירושלים וקבצתיה
את כל הגוים והורדתי אל עמק יהושפט ונטפתי עמם שם ואומר המונים המונים בעמק המרוץ ואם
אל אלהים שפירוסו טופט הטופטים ויכול על כל היכולים ואומר אחכ' פי שהוא קיים לעולם דבר ויק
ויקרא ארץ דבר על ידי נביאיו וכן עשה ואמר להם עבר במקום עתיד כי כן מנהג ברברי נבואה במקו
במקומות רבים וכן אמר הופיע כמו יפיע וקרא יוטבי הארץ ממזרח שמש וער מבואו לבא לשמשע ו
ושעם יקרא שיצורר לכם לירושלים להלחם עליהם עם גוג מגוג כמו שכתוב בנבואת יחזקאל והעליתך
סידמני יעון והביאותיך אל הדי יטדאל : מציה מכלל יומי אלהים הופיע :

מציון מכלל יומי

כלומר חסן רב שלא יראה עוד השמחה והלא יעלה העשיר ברעתו :
ימותו יחד בסיל ובער יאברו ועזבו לאחרים חילם :

בי הנה יראה חבמים
והכסילים למיתה הם עומדים אמר כי המכמי' אם ימות גופם לא תמות נשמתם ולא תאבר תקותם אלא א
אוהבי העולם הזה ימותו הם ונשמתם ואין להם תקוה אמר המיתה וכן ותקות רשעים תאבר ומילם טיהב
טיהבסקו בו בעורם יעזבוהו לאחרים מה יועיל להם אבל ררכי המכמים לא יאברו והמכמה שתתעסקו
בה תועיל להם אמר מיתה :

קרבים בתימו לעולם משכנותם לדור ודור קראו בשמותם עלי ארמות :

קרבים בתימו יש מערשנים כמו הפוך קברם כלומר הקבר הוא ותייהם לעולם ויש מערשנים
חסר בית הטימוש דמו בקרבים כלומר במחשבותם שיעמדו בבתים לעולם והנה זה העירוש חסר בת סן
בקרבם ומן בתימו ויש לערש כי מ' בקרבים כינוי ואמריו היריעה כמו ועמהם היסן וירחוקן מנצרות
פנני מאכילם את העם הזה לכשתה כל הכלים האלה והדומים להם ויהיה פירושו הכי
חוטבים כי קרבים בתימו כל כך הוא עסקם לדורו אמר המסון ולהתעסק בבנינים כאילו ישכנו בהיכל פ
מלך טבונים להם לעולם ויהיו משכנותם לדור ודור עד שקראו בשמותם עלי ארמות כלומר כל בני בני
בניהם ובתייהם גדולים ובעורים עד שיבא להם שם עלי ארמות ויש מערשנים לא נשאר להם אמר המיתה
משכנותם שקראו בשמותם על שמם ויאמרו זה היה בית פלוגי :

ואדם ביקר בלילך נמשל בבהמות נדמו' ואדם ביקר בלילך

ואדם באותו היקר והסמון שימשוב שיעמוד עמו לעולם לא ילך בו כלומר כשימות לא יהיה עמו אלא
ישאר לאחרים אמריו ונקראת המיתה לנה כמו שנקראת גם כן שינה וישנו טנה עולם ורבים מישיני
ארמה עפר יקינו ויש לערש כי אמר יקר על הנשמה כמו שנקראת כבוד שמו כמו שאמר למען זמרך
כבוד ויגל כבודי ופי' העסוק ואדם שמתעסק בהבלי העולם הזה לא ימות בכבודו כלומר שיסאר כבודו ב
במותו שלא תאבר כנפש הבהמות והו נמשל כבהמות נדמו ונרמו הוא ענין דמיון והוא כפל לשון או
פי' נדמו נכרתו כמו נדסה מלך ישראל כלומר כמו הבהמות שנקברו במותן כן האדם הרע נכרת במותו
שלא תשאר נשמתו אלא תאבר כמו שכתוב הכרת תכרת הנפש ההיא :

זה דרבים בסל למו ואחריהם בפייהם ירצו סלה . זה דרבים זה רצו

לפי שהכסילות למו ולא ידעו עשיית נכונה ואחריהם בפייהם ובניהם אמריהם ידעו במאמדם וכמה שיט
שישמעו מאבותם מהללים בעושי דרכים בכל כחם כן ירצו הם באותו הדרך ויש מערשנים בפייהם כ
כענין כמוהם וכשיעור רעתם כמו איש לעי אוכלו איש כפי עבודתו :

בצא לשאול שתו מות ירעם וירדו במ ישרים לבקר וצדקם לבלות שאול מזבל

לוי: בצא לשאול שתו כמו הדועה שאוסף הדאן כן יהיה הדועה שלהם המות שיאסוף
אותם אל שאול ויהיה שתו פועל עומד כמו הושתו או הם שתו
עצמם לשאול בלי תקוה שיהיה להם אמר המות באחוס הדרך הרעה ורגש תיו שתיו תמורת הכח כאשר
סביב שתו עלי וירדו בס רשעים לבקר כלומר עשה הרשעים למעלה והצדיקים למטה מפניהם ואין לה
לרשעים מכניע בחייהם מפני עשרם וחוקם עד יום המות שירעם המות אבל ליום הדין ירדו הישרים בר
ברשעים בחייהם כמו שכתוב ועשתם רשעים כי יהיו עפר תחת כנפת רגליכם וקרא ים הדין בקר וא
ואור לרשעים ותהיה אז יטועת ישראל ואמר חרמה לכם ידאי שמי טמא צרקה ומרפא ואותו הטמא

אוכיך לא על הזבחים כי אין בעשרת הרברים וכן לזבחים וכמו שאומר שמואל הנה שמיע מזבח טוב כלומר אל תחשבי כי דבר הקרבנות דבר גדול בעיני ואם בשלח אותה שאוכיך אותך על זה אלא אוכיך אתכם על הטוב ועל הדע באמונה ובמעשים לא על זבחך ועולתך פי' ולא עולתך לגדרי תמיד ולא שזוכר עומד במקום שנים כלומר אין עיני על העולות אם לא הקרבתה אלא על החטאים שעשית .

לא אקח מביתך פר ממבלאותך עתורים : לא אקח . אם הייתי צריך עולות לא הייתי לוקח אותם

שמך כי לי הכל וברשותי וזכר פר כי הוא הגדול שבקרבנות וכן אמר עתורים כי הם גדולי העצים מסבל ממכלאותך כמו גור ממכלה נאן :

בי לי

הם שאינם תחת רשותך הם תחת רשותי והם תחת היצר ובהמות הרים שאינם ברשות אדם ומייתו הוו כנוספת וכן ומייתו ארץ למינו וכן וז' בנו בעור ופי' בהדרי אלה באלה הרים כלומר בהרים רבים שאין לך דרך בהם ומלת בהרים אינו סמוך אבל הוא כמו בהדרים וכמוהו רבים כמו ומלוחי שקועים נשעו כעמנים אנשי מחקה על הקיר והרומ' להם שכתבנו בספר מכלול ודרש בהדרי אלה שיש בהמה שרועה אלה הרים בכל יום :

ידעתי בל עץ הרים חז שרי עמרי . ידעתי בל עץ

מה שלא ידעת אתה אלא הרגלים ביישוב ואין שרי מלת וז' כלל להיות השדה המדבריות וכן חז שרי ידענה וברדש וז' שרי אר' יהודה בר' סימון הוזה הוא עוף גדול בשעה שהוא פורש כנפיו מכה גו גלגל הממה הרי הוא רכתיב הסבינהך ואבר נץ יערוש כנפיו להסין ולמה נקרא שמו וז' שיש בו מסל פ מיני טעמים מזה ומזה :

תאכל בשר אבירים ודם עתורים אשה : אבירים פרים אבירים :

זבח לאלהים תורה ושלם לעליון צדיק : זבח לאלהים תורה

אם תרצה לזכות בתורה יהיה הזבח שתתורה על מעשיך הרעים ושלא תשוב אל'הם עוד ושלם לעליון כ צדיק אני איני מצוה אותך שתדור אבל אם נרת קרבן שלמהו לעליון שהוא עליון עלך ושלא תוכל להמלט ממנו אם הכחש בו ולא אומר לך בעבור שאני צריך אלא בעבו שתשמו מוצא שפתך אפי' לבן אדם כמוך כל טקן לי :

וקראני ביום ציה אחלצר ותכברני : וקראני ביום ציה

אם יהיו זבחך כמשפט הוה אחלצך ביום ציה כשתקראני בעבור שתכברני שתעשה מצותי אבל מי ש שיעשה זבחתי ואינו טיב מה שעשה הוא בזה האל ומצות ועושה קרבן למראה עינים ומושב כי האל אינו יורע לבדו זה אינו מכבד האל יתברך אבל בזהו :

ולרשע אמר אלהים מה לי לספר חקי ותשא בדיתי עלי פיך : ולרשע אמר

עו הנה מוכיח מקריבי הקרבן ואינם טיבים מרשעים ונהה מוכיח הלומדים ואינם עושים כי שהי המדות האלה הם רעות מאד כי כשהוא רשע ומראה עצמו רשע הנה הוא רשע בעיני האלהים ואדם ומעני זה הוא קרוב לעשות תשובה כי בני אדם יכירו בו ויוכיחמוהו אבל מי שהוא מקריב קרבנות ומראה עצמו טוב ועובר אלהים ולבו רע ומעשיו רעים בסתר הנה הוא יותר רע מאשר הוא רשע בגלוי

פי' הוא כופר באל ואומר שאינו רואה אותי ואינינו שומעו ומושב להתכסות מסכו והוא דחוק מאד מאד מהתשובה כי התכסה במעשיו מבני אדם וכן מי שהוא לומר העורה ואינו עושה כמו שכתוב בזה

כמו שאומר טס בנבואת יואל רץ מדיון ישאג ומירוטלים יקן קולו כאילו משם יקן קולו שיבאו כולם לירושלים : **יבא אלהינו ואל יחרש אש לבבנו תאבל וסבבנו נסערה מאד**

יבא אלהינו להנחם מן הגוים נקמתנו ואל יחרש עור על עוניינו על דעותינו אש לפנינו האכל באותם הגוים וסבבנו ולענו ענין אחר כלומר בירושלים מקום מקדשו ומשכנו ונסערה אומר על הארץ כלומר יכלו יושביה ברוחם סערה : **יקרא אל השמי מעל ואל הארץ לדין עמו**

יקרא אל השמים אל המלאכים לקחת רץ עמו מן הגוים כמו שאומר ויבא מלאך יי' ויך במחנה אשור ועל הארץ רוצה לומר אל אנשי הארץ כי הם עצמם יהרגו איש את אחיו כי תהיה מהומה יי' בהם כמו שכתוב בנבואת יחזקאל חרב איש ביד רעהו תהיה ונאמר בנבואת זכריה תהיה מהומה יי' רבה בהם והמזיקו איש ביד רעהו ועלמה ירו אל יד רעהו ורבו ולרשו יקרא אל השמים מעל זו נשמה ועל הארץ לדין עמו זה הנק' כלומר כי ביום הדין תהיה מהומה תמיית הצהרים וישפטו הנק' עם הנשמה **אספי לי חסדי בריתי עלי זבח : אספי לי חסירי** אומר לאומות העולם שישראל

בגלות אצלם שיביאום לירושלים כמו שכתוב בנבואת ישעיה ויכל שי לי' צבאות עם משושך וממורש ואומר והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לי' ואומר בנבואת יעציה מעבר לנהרי כוש עתה בת צרתי יובילוך מנחתי וישראל הם בבני העולם חסדי וכרתי בריתי עלי זבח כי בהר סיני כרת עמם מש' משה ברית וזבחו ובחם ולקחו רס הברית וזרוק על העם ויש רש' כי על ברית מילה שהחזיקו ישראל ב בה בגלות וכן אמרו מה כרתי בריתי עלי זבח ביום שעושין ישראל ברית מילה עלי זבח הם עושים ש' שמה ומטתה : **ויגידו שמים צדיקו כי אלהים שפט הוא סלה :**

ויגידו שמים צדיקו בעבור כי השמים וצבאותם עומדים לעד ולא כן צבאות הארץ כי רוח הולך ורור בא ומי שיורד בזמן שהוא לא ידע בזמן שעבר אבל השמים וצבאותיהם שהיו בזמן שעברו ובזמן העתיד יהיו כשהיה זה היום יום הדין וקצוץ גלית יגידו צדק האל ית' שעשה עם ישראל שלא כל כלה אותם בגלות ולא הפך בריתו אתם והוציאם מן הגלות כאשר הכירם בו ויגידו צבאות השמים גם כן כי אלה' שופט הוא שלקח משפט ישראל מן הגו' וז' ויגידו פהומה שמורה לשעבר והו' עבר במקום עתה שמעה עמי ואדברה ישראל ואעידה בך אלהים אלהיך אנכי : שמעה עמי

אמר שעשה האל משפט הגוים יוכיח ישראל על מעשיהם ויבער מהם הרשעים וישאיר הטובים כמו ש' שיאמר בנב' את דעתי כי אסיר מקרבך על ידי גאותך ולא תוסיף לגבהה עוד בהר קרתי והטוהר בקרב' עם עני ודל ומכור בט' יי' שארית ישראל לא יעשו עולה ואומה בנבואת יעציה פ' שנים יכרתו ויגבעו אותו אמרתי עמי הוא והוא יאמר אלהי וכתוב והיה הנשאר בדין והנותר בירושלים : **לא על זבוחיך אויביתך ועולותיך לגברי תמיד : לא על זבוחיך אויביתך**

והוכיחם על דבר העולות כי זה חטא וכפרה להביא קרבן ולא ישוב מחטא ובה הוכיחו אותם הנביאים והתחיל יסעיהו בזה היה למה לרוב זבחם וגומר מי' ביקש זאת מידכ' לא תוסיפו הביא מנחת שו' ואמר עולותיכם סעו על זבחכם ואכלו בשר וכן אמר מלאכי מי' גם בכס ויסגור דלתיו וכן הנביאים האחרים הוכיחם על זה ואמר ואעידה בך הברית אשר כרתי אתך יש לי עדים ביני ובינך כמו שאמר העירתי ה היום את השמים ואת הארץ ואותם עדים קיימים הם וקבלתה אותי לאלוה מה שאמרתי לך תמלה אלהים אלהיך אנכי כמו שאומר אנכי יי' אלהיך וקבלתה אותי לאלוה מה שאמרתי עליך ולא נשית ועל זה אמר

למנצח מזמור לדוד : בבא אליו נתן הנביא בא אל בת שבע :

בבא אליו נתן הנביא כי אז התורה ואמר מטאמי לך אבל זאת התפילה אמר שהלך נקח אל ביתו אמרה : חנני אלהים בחסדך ברוב רחמיו מזה משעי : רנני בחסדך

לא כפי מעשי פשעי זה הפשע ואחרים שעשיתי או פירושו כי בזה הפשע היו טני' דבר בת שבע ודבר אוריה : הרב בבסני מעוני ומחטאתי טהרני : הרב כעוב וקדי הרבה ואמר הוא כמו

הרבה מחני הקה' מנני ובררש הרבה חסדים עשיתיה עמי עשה גם עתה ומחה פשעי כבסני פי הרב רחמיך וכבסני מעוני או יהיה הרב טס כמו הרבה כלומר מאד כבסני מעוני כי העין בנפש כמו הכתם בבגד טהרני טכטמאה הנפש בעין : בי משעי אני ארע וחטאתי נגדי תמיד :

בי משעי

רבים כמו שפירשתי אני ארע אכיר וארע כי מטאמי ולא אכפור במטא כמו קץ טאמר לא ידעתי נגדי תמיד טאמי המיד במרטה ובכאב לב על מטאמי ואת לך לברך כי מטאמי היו דבר בת שבע בסתר היה ואי יורע וולתך ואעפ' שקראתי אותה על יד עברי' לא היו יורעי' לו קראו אותה וגם ברב אורי' אין אר' יורע לבבי למה סבבני מיתהו אלא אתה כי אעפ' טכתי ליואב בהורע הרב משה בני ארס לשי טעבר מיתהו שיה לסבב מיתהו ואתה ידעת את לבבי בטני הרברים כי לבבי להרע ולא אכפור במטא כמו טאמר קץ לא ידעתי והגאון רב סעריה פירש לך לברך מטאמי וגו'

לך למיד חטאתי והרע בעיניך עשיתי למס הצדק בדברך תודה בשפטך :

לך לברך

אוסר מטאמי לך לברך כלומר אני מתורה ואוסר מטאמי והרע בעיניך עשיתי ומטאמי סיוע לפירושו כמה טאמרו רבותינו כהוב מכסה פשעיו לא ילית וכתוב אשרי נשוי פשע כ סמי מטאמי הא כיצד בעבירו טבי ארס למבירו מכסה פשעיו לא ילית בעבירו טבי ארס למקו כגו הב' על הערוה ומחלל שבת עליו נאמר כסוי מטאמי ואמר חסד עליה ראיני' דמשרש מטאמי לסמן הצדק בדברך כלומר שטאמ מטאמי כמו טאמרת לקין הלא אם השיב טאת ואמרת לסטה בהוריעך אותו א את דרכך נושא עון ופשע ומטאמי למען תזכה בשופטך אותו בקו הטשטש שלא יוכל ארס לומר עליו כי אמרה דבר אחר ועשית הסורתו לאמר טאמרת שהטא מטא השבי' טא מטאמי כי אילו היה מי היה טמטא לך ולו אבל עתה שהוא מה לך לברך מטאמי אני סורה לך המטא כי כל מטאמי נטאר לך ואין לך לבקש טחילה אלא ממך סורב בת שבע ואוריה טסבבני מיתהו .

הז בעון חוללתי ובחטאי יחמהני אמי : הז בעון כהב המכס ראבע בעבור

כי התאונה לטובה בלב הארס

כאילו בעון חולל והטעם כי בשעת הלידה היצר הרע נטוע בלב ויס' כי זה רסן לחמה שלא ילדה אלא ל לאחר שחטאה וארני אבי זל פי אמר דבר זה כדי לסלק מעליו העון אשר כי מדרך זה העין טעשיתי כ נבראתי וה' א טיפת הזרע וממנה יחמהני אמי כארס טזורע גרענה טרה האילן והעדי מרין בטבע וכל הרברי ילכו אחר תולדותם והארס נעשה מטעה ורע בשעת הטטיש ואעפ' טיש בזה העין סתור ואיסו אם יטעה ארס באותו הדרך טבעו הוא ומטנו הוא נריר ואינינו דבר גרול אם יתקפהו יקרו לעבור על דבר זה אך גביבה ורעמה וכל מטא אחר אין טבע ואין בארס רמז זה על כך מייב יתור אם יעשה אחך והארס הצריך הסוטר בהאווה בדרך תשטיש אם יתקפהו יריר דבר גרול הוא יתור טאשר יסטרל ברותו שלא יגנוב וטלא יהרוג או עבירה אחרת כי זה טבעו וזה אינו טבעו וסלה יחמהני יחמה אותי כי טהנת מהתמסות הנקובה עם הזכר תכא טעה ורע טהולד נריר טמנה וכן ויחמו הסאן ליחמנה בסקלות ואמר

בתורה הנה הוא מוטא ומחטיא כי בני ארס שרואים אותו ולמד ועושה הפך ממה שהוא לומר ילמדו ש
 ממעשיו ויאמרו הלא זה הלא ועושה מעשים כ... ואילו היו מעשים אילו רעים בעיני האל לא היה זה
 עושה אותם שהרי הוא חכם ולמד התורה הנה הוא מוטא ומחטיא בני ארס שהם עמי האדמות ואינם י
 יודעים התורה ואעפ"י שידעו מעשיו רעים והם הפך מה שכתוב שונאים לימור התורה ואומרים ראי
 ראיתם פלוני שילמד תורה כמה מקולקלים מעשיו וגורם רעה וקללה לאביו ולרבותיו ואומר ארור שזה
 ילך ארור שזה למד וגרל וכל זה אמרה התורה והמוכמה וכל משכנאי אהבו מות שהם משכנאי התורה לא
 לאמרים במעשיהם הרעים שהם עושים והם מושבים להתכסות בלימור התורה ומעטמים בס מוסיאם מ
 מבני ארס כי מי שרואה אותם לומדים ימקור אחר מעשיהם וגם הם נשמרים במעשיהם הגלוי לעשותם
 כהוגן אבל מעשיהם הנסתרים מרוב בני ארס עושים רע לעיניך אמר : אם ראיתם גנב ותרץ עמו ועם
 מנאפים חלקך אלה מעשים שבסתר ומקיהם מצות התורה שנתנו בברית וברדש ולדשע זה רואג ותשא
 בריתי שלא הייתה תורתו מן הטפה ולמוץ : ואתה שנאת מוסר ותשלך רבך אחריד :
 ואתה שנאת מוסר

הוא המצות שבין ארס לחבירו רבך הרי שאר מצות :

אם ראית גנב ותרץ עמו ועם מנאפים חלקך : אם ראית ותרץ

כמו ותראה ענין רצון כלומר רצונה להיות ידן עמו : **פך שלחת ברעה ולשונוך תצמיד**
מרמה : פך שלחת ברעה

לרבר רעות על בני ארס ואמר שלחת על דרך הרמבה כאי
 כאילו התורה אותו מלרבר רעות גם זה מהעבירות שבסתר שמדבר בביתו רע מבני ארס או מארס אחר
 בסתר תצמיד מרמה רבך מרמה ופ' תצמיד שתמכר רבריך עם רבך הארס האמר שמדבר רע כמון :
תשב באחריך תרבר בזו אמך ההו רופי : תשב באחריך תשב במוטב הלימים
 לרבר באמך והוא

בן אבך וכן בן אמך אעפ"י שאין בינך ובינו רבר כי אין ירושתם אמת ורופי הוא ענין מירקה וגידוק
 אלה עשייה ולפי שאני המרשתי כלומר שמתי עצמי כאילו לא ידעתי שלא השיבתי לך גמול מעשיך
 הרעים רמית היות אהיה כמון משיבה טאהיה כמון שלא ארע הנסתרות עתה אוכימך ואערכה לעיניך
 כל מה שעשייתה שתרע כי אני ידעתי הכל ואעפ"י שהארכתי לך העונש עתה יבא העת לבצר הרעים ויה
 ויהיו ירועים מי הם הטובים ומי הם הרעים כמו שאמר בנבואה מלאכי ושיבתם וראיתם בן ירוק לרשע
 בן עובר אלהים לאשר לא עברו ושמעתי בו פירוש אחר מפי זקן אחר אמר אלה עשית והמרשתי אלה
 הרעות הארכתי לך עליהם אבל מה שרמית ומשיבה טאהיה גוף כמון על זה אוכימך ואערכה לעיניך
 כי זה גדולה שברעות : **בינו נאזאת שבח אלוה פו אטרות ואיו מציל :**

בינו נאזאת התוכחה וטובו ממעשיכם הרעים אתם ששכחתם האל ככה פן אטרות ואין מציל

כי לא אאריך אפי עור כי בא יום המשפט : **זבח תורה יבברני ושם דרך אראנו**

בישע אלהים : זבח תורה מי שעשה זבח עם תורה כלומר עם התורות מעשיו
 הרעים וטוב מהם הוא יכבדני שהוא מדר למצותי

ושם דרך וכל שכן מי שישם דרכו כלומר שיתקן דרכו ולבו לטוב ולא יצטרך לזכות אראנו בישע אל
 אלהים לפי שבזמן הישועה יהיה יום המשפט והטובים שיש אן יראו ישועה אלהים ויהיו בטוב כל ימי ע
 עולם ובאומרו בישע אלהים אחר שאמר אראנו כאילו אמר בישעי וכן ואל משה אמר עלה אל יי' וב
 וברדש וטעם דרך שין כתוב לשון שומא מי שם אורמותיו כלומר שמשער אורמותיו שיהיו ביושר וב
 ובמשפט עם בני ארס אראנו בישע אלהים :

רוח הקדש היא ששוק הנשמה וישנה ורוח נרובה הסמכס היא רוח הקדש שמהנרובה רברי שיד ושבת ל
לא יתברך והוא בעלת ריחן טוב והיו הסמכני נעמה אל הרוח או נעמה כנגד האליה ונעמה וברוח
נרובה והרב הכס הגדול ר' משה בר מיימון זמל פי הסמכני תניח רוחי הנרובה לעשות תפלה
ואל יגרמו לי חטאי למנוע עלי התשובה אלא תהא הרשות בידי עד שאמור ואבין דרך האמת אלמדה
פושעים כשתסלח לי אלמדה פושעים וחטאים ורכיך שאתה נושא עון ופשע וישובו אליך ואתה תקבלה
הצילני מרמים אלהים אלהי תשובתי תרצו לשוני צדיקתך : הצילני מרמים

מרסי אוריה שלא תענישני עליהם ואתה אלהים כי אתה יכול ושושע על הכל ובדרך לשפוט ולשחול וא
ואקרא לך אלהי תשובתי שתושיעני מזה הדרך הרקן לשוני צדקתך שתעשה לי כשתסמול לי וס נא
נאמר בלשון ימיד ובלשון רבים בלשון ימיד כמו דס נקי דס נקיה רמו בראשו רמו בנפשו ובלשון ר
רבים רמיו בו רמי אמרך והטעם כתב ראב"ן נקרא בלשון ימיד בעבו כי הוא אמר ובלשון רבים כי הוא
נושא את כל הארבעה : ארני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך ארני שפתי

אתה שאתה נושא על הכל שפתי תפתח כשתרנן לשוני צדקתך רוצה לומר שישיב לו רוח הקדש שוא
שיושיע בלשונו דבר השיר כמו שהיה לו מהמילה וזה שפתי תפתח שיהא עוז אלהי ופי יגיד תהלתך :
בי לא תחפור זבח ואתנה עולה לא תרצה : בי לא תחפור

שחפור
זבח על העון אהן אותו אבל ירעתי כי אתה רוצה בלב נשבר והנני שב בלב נשבר לפניך ואעפי שצוה
האל בקרבנות עם הידוי והתשובה לא צוה האל יתברך בקרבנות אלא על השוגג אבל הוא מויד היה ואי
במטא מויד קרבן כי אם תשובה בלב נשבר וטכא וברטא שבין ארס לחברו ההטלמה עמו ועיקר ט
טעם הקרבנות לא צוה האל עליהן אלא לשבר הלב ולבטל האות הגוף מלבו ובשריפת האמורין רמיון
שטורה גם כן התאווה הבהמיות וצוה במטא הנעשה בשוגג כי האל הוא היורע הלבבות ואס הוא שוגג א
או מויד ולו מקריב הקרבן : זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונרמה אלהים לא
תבזה : זבחי אלהים

הזבחים שהוא רוצה הוא רוח נשברה ולב נשבר לא תבזה והזבח אתה
בזה כאשר אין הלב נשבר לא תבזה אעפי שאין עמו זבח : היטיבה בריצתך את ציון
תבנה חומת ירושלים : הטיבה בריצונך

בשני הפסוקים האלה נראה ששבה אליו רוח
הקדש בעוד מתפלל זה המזמור שאמר הטיבה לי ששוק ישעך וכן היה לו ששבה לו כי אלה הפסוקים הם
נבואה עתידה כי ראה ברוח הקדש שעתיד בית המקדש להמרב ראשון ושני על העונות ואעפי שהיו
מקריבות קרבנות תמיד כיון שהיו מעשיהם רעים בזה האל הקרבנות והמריב ממקדש ובמסות השמים יה
יהיו הקרבנות רמזים שיהיו כל ישראל בלב אחד לעבוד את יי' לפיכך הטיבה בריצונך את ציון .

אז תחפור זבחי צדיק עולה וכליל אז יעלו על מזבחת פרים : אז תחפור

כי אותם הזבחים יהיו זבח צדק עולה וכליל הוא כפל רבר כי העולה הייתה כליל או אמר כליל על מנחת
כקן שהייתה כליל ואמר פרים על המטאת והשלמים וזכר פרים והוא הדין לכבשית אלא וזכר הגדול שב
שבמין הקרבנות :

למנצח משביל לרוד : בבא רואג הארמי ויגד לשאול ואמר לו בארוד אל
בית אחד מלך :

ואמר אמי כי היא סיבת הזכר יותר מן האיש כמו שאמר אשה מזדונית תחילה יולדת זכר ומלת בעון שלא
ישיב בו דרש ר' אחיה אומר בעון שלא אפי' חסיד שבמסדים אי אפשר שלא יהא לו זר עון אשר דור לא
לפני הקבה רבון העולמים וכי נתכון ישי אבא להעמידני והלא לא נתכון אלא לזרע עיניו וזרע לך ש
שהוא כן שמאמר שיעושיך המעטה שאמר איוב זה הופך פניו לכאן וזה הופך פניו לכאן ואמה מכניס על
כל עשה שיש בו הוא אבי ואמי עזבני ר"ל יאסעני :

הז אמת חפצת בטוחות ובסתום חבמה תודיעני : **הז אמת חפצת בטוחות**

האמת שחפצת היא בטוחות כלומר אעפ"י שחפצתי היצר גבר עלי אבל לא עלה בליבי ובכליותי למרוד
בך ובמדותיך אלא הנאווה הסיגה אותי לעבור אבל לא על דרך מרד כי ידעתי כי רעה אני עושה גם
במעטה ההוא בעוברי על מצותיך ועתה אני מתמרש והמרשע תהיה לאות כי לא עשיתי במרד ולא דרך
הכעסה אלא דרך הנאווה שגברה עלי ואמה תודיעני האמת וברבר הסתם תודיעני חכמה שאבך הדברים
הסתומים בדרך האמת כי בליבי לעשות רצונך ותהא אני ומתמרש על טעברתי רצונך ועומות הם הכל
הכליות כמו מי שח בטוחות חכמה ואמריו חלב מביך והכליות יועצות :

תחטאני באזוב ואטהר תבבסני ומשלג אלביז : **תחטאני באזוב ואטהר**

כמו שאמר הרב כבסני כי העון בנפש כמו הכתם בגדר או נגע צרעת בגוף ואמר החטאני כמו שחמט
שחמטאים באזוב שהיא סוף הטהרה שמוץ עליו באזוב כן החטאני מעוני ומחטוי הוא הסרת החטא ו
ואלביז הוא פועל עומד שהוא מבנין השעיל וכן הלכינו שריגיה :

תשמיעני ששון ושמחה תגלה עצמות רבית : **תשמיעני ששון ושמחה**

השמיעני ע"י נביא סלמה לעוני ויהיה ששון ושמחה לכפשי הכואבת ומתאבלת על החטא גם העצמות
תגלנה והוא הגוף על דרך ושמיעה טובה תרשץ עינים ואעפ"י שאמר לו נתן הנביא גם ל"ל העביר חטא
חטאונך לא תמות הבטיחהו ממיתה לומר טובה העביר חטאו שלא ימות שלא יענישנו בטאר עונותיך
בגופו ביסודין כי טאר העונותיך כבר אמרה לו נתן הנביא לא תסור מרב מבייתך ואמר הנני מקים עליך
רעה מבייתך ולא ההתפלל הוא על אותם עונותים כי ראוי לקבלם לכפר פוננו ולא יכול להכפר בלתי א
אותם עונותים אם כן טוב יהיה לו העונות ההוא ואמר רכש כי מעומד האל יתברך כבהל ורכאו עיניו
הסתר פניך מחטא ובל עינות מזה : הסתר פניך שלא יהא נגד פניך חטא ולא לזכרם

ולענטס עליהם עוד וכן כל עונותי עד היום הזה ממה כי בכלם אני מתמרש ושב בתשובה לעניך :
לב טהור ברא לי אלהים ורוח צבון חדש בקרבי : **לב טהור ברא לי**

כי כוונתי טובה מעתה ואמה עזרני בה וכמו לבי ורומי שיהיה טהור שלא ימשול בי יצר הרע עוד וזהו
פבריא והמידות : **אל תשליבני מלפניך ורוח קרשד אל תקח ממני :**

אל תשליבני כארס השנאוי והמתועב אלא פנה אלי בעין דרחמים והאהבה או פ"י על רוח
הקדש והפסוק כעל כי רוח הקדש הייתה בו כמו שאמר רות ל"ל רבר בי ומלנו על לשוני ובאותה הדות
פיה אומר הסומרי' כמו שפירשנו בתחילת הספר ועתה כשמחטא נסתלקה ממנו רוח הקדש והתפלל שלא
יקחנה ממנו לעולם אבל ישיבנה לו וזהו שאמר הטיבה לי ששון ישעך :

השיבה לי ששון ישעך ורוח צדיקה תסמבני : **השיבה לי ששון ישעך**

מרוג ואקוה ולעולם אקוה טמך ואוריע נגר חסדיך כי טוב עשית ואקוה הווי עתמה שהמלה עתיד :

למנצח על מחלת משביל לדור : אמר נבל בלבו איז אלהים השחיהו

והתעיבו עול איז עשה טוב . אמר נבל בלבו

כבר פירשנו זה המזמור למעלה

בספר הראשון ועתה שנה אותו

הנה במלות שונות מעט וכבר פירשנו אותו שהוא מזמור על הגלות ומסיי' ביטועה והטעם אשר חיבר אותו בין דבר רואג ובין דבר הויס' להמשיך דבר דור על דבר המשיח בנו כי כמו שהיה מקוה דור למל למלכות וגם העובדים שב' ישראל היו מייחלים למלכותו והיו רעים בהם טהיו מתנכלים אליו להמיתו כמו רואג והויס' והאל הער נקמם והשיב להם גמולם בראשם ומלכות דור עמדה כן הוא דבר' היו יצא אומות מתנכלים עלינו לכלותינו בכל דור ודור וסמך פס' אותנו בתקותינו אל המשיח בן דור ואומרים כי לא תתקדם ולא תהיה המלכות וכן אומר הכתוב אשר חרפו אויביו י' אשר חרפו עקבות משיחך וגם בלא המשיח מתנכלו אותו להמיתו ולבטל מלכותו והוא נבואת גוג טגוג כמו שכתוב ועליהם אמ' בזה המזמור כי אלהים בזה עצמות חונך אמר כנגד ירושלים כלומר האומות המונות עליך אלהים יפזר עצמותם וכן אמר בנבואת זכריה ויצא י' וכלחם בגוים ההם ואמר כנגד ירושלים ויצא י' וכלחם בגוים ההם וע' התעיבו עול ההעבידו דרכם בעול טעטו והוא חסד ו' השימוש כמו הנמצא בית י' ופירוש הביטות כי אלהים מאסם היו הביטות כנגד המשיח רוצה לומר הביטות אותם ושמותם גאותם לחרפה רבוסה להם כי אלהים מאסם והיה עמך ובמזמור הראשון יסועות לשון ימירה ובה יסועות לשון רבות והעני' אמר והנה המזמור מפורש עם הפירוש הכתוב במזמור הראשון :

אלהים משמים השקית על בני אדם לדאות היש משביל דרש את אלהים :

כל סג יחדיו נאלחו איז עשה טוב איז נב אחד : הלא ידעו בעלי אוח

אכלו עמי אכלו לחם אלהים לא קדאו : שם בחדו פחד לא היה פחד בי

אלהים פזר עצמותהו הביטותה בי אלהים מאסם : מי יהו מציו

יסועות ישראל בשוב אלהים שבות עמו יגליעקב ישמח ישראל :

למנצח בנצנות משביל לדור : בבא הזיפים ויאמרו לשאול הלא דה

מסתתר עמנו : בבא הזיפים

אנשי זין והוא מקום בגבול אנשי בני יהודה אלהים

בשמך בטמך אשר קראתי הושיעני ובגבורתך א

אשר בטמתי בה ואני יחיד והם רבים בה הרינני כלומר שהקח נקמתי מהם :

אלהים שמע תפילתי האזינה לאמרי פי : אלהים שמע תפילתי

ואמרי פי כפל דבר או פי תפילתי בלב ואמרי פי בלשון :

בי זרים קמו עלי ועריצים בקשו נפשי לא שמו אלהים לנגדם סלה :

בי זרים וריס ופריצים כפל ענין במלות שונות וכן קמו עלי ובקשו נפשי כי כן המנהג ויט

בבא דואג הארומי נקרא ארומי שהתגורר בארץ ארס כמו עובר ארס הגוי שהתגורר בגת
וברש מנוב למעלה ארומים היה שם עירו ועל שם עירו נקרא כן וזה המקום נקרא ביהושע בגרל מ
מטה יהודה ובגרל מטה בנימין בארץ אל בית אמימלך ולא ספר לו יוהר מן העניי כי ירוש הוא בספר
שמואל מה תתהלל ברעה הג' בו הא הג' בו הא הקריאה כהא הקהל חוקה אחת לכס הדור אהס ראו דבר י
ואומר מה תתהלל אהה הג' בו כי הוא אביר הדועים הוה והיה מתהלל ברעתו כי כן דרך הרשע כמו ש
שכתוב כי הלל רשע על האות נעשו חסר אל כל היום עפי' הלא כמה פעמים הצילני מידו שחשב להרגני
כן יצילני עתה מידו : **הוות החשב לשונך בזער מלשש עשה רמיה :**

הוות החשב לשונך
לפי שהלשון מספרת מחשבת הלב אמר לשונך כאילו הלשון מושבת וכן ובהבונת כפי ינחם אנפי' ש
שהבונה ללב כיון שהבנים מנהיגי הציון כע' תבונת הלב נותן תבונה לכפס וע' הוות שבר וענין רע ב
בין במעשה בין במחשבה כהער מלשש עושה רמיה כן היא לשונך כמו התעב הממודר שיחשב ארס ל
למהוך בו מעט ומתוך הרבה וזהו רמיה כאילו התער מרסה כן לשונך רבנית דברים רעים ומעט היו הד
דברים והמעשה הבא מהם היה גדול שנהרגו שמונים וממשים כהנים לבר השן :

אהבת רע מטיב שקר מרבר צדק סלה : **אהבת רע** הרע והשקר שאמר כי
אמימלך ידע כי דור ה
היה בורח ועזרוהו אמימלך שנתן לו לחם לאכול ושאל כן באלהים אבלמה שאמר כי ידע אמימלך כי דו
היה בורח וזה היה שקר כי הוא לא ידע כי דור בורח וזה דרסה לוטר דואג אנפי' שאץ כהוב בפירוש כי
בהתרעס טאול על הכוסכים דו אמר כי אמימלך הוא מהם שעשה לו כך וכך :

אהבת כל רברי בלעלשון מרמה : **אהבת כל רברי בלע** רברי השמחה
כי רבריו הש

השמחתו אמימלך וסעפתו לשון מרמה כי לשון הרע שאמר במרמה היה מיוש ראותו הדבר כי אם מוכ
סונע אמימלך כראותו והיה מודיעה כי היה עושה רע בעיני שאל בהמו לו לחם ומרוב חרה נסנע אמר
אמימלך אבל ענין לשון במרמה כרי שילשין עליו גם אל תתבך כמו טאמה נהממה משפחה ככהני' טאהל
י' כן יתבך האל ויסימן טאהלך טלא יטאר לך זכר כן זה הוא ויטרשך יעקר טרשך טלא יטאר לך ו
ובביתך שריר זהו מארץ מייס כי כלם ימותו או פירושו מעולס הבא ימהך י' יקחך או היממה אש בת
בחקו יסמך ענין הדיקה ונהייה מן בית גאס יסמ' וארונ' אבי' ול פירש ימתך יסמך ויבעירך וכן
הייתה איש אש בחיקו כי גמלים אהה מוהה מבעיר : **וירא צדיקים ויראו ויעליו ישחקו**
ויראו

ויראו צדיקים הנקמה שיקח האל מסך על רס הכהנים ויוסיפו לראה מהאל וישחקו על דואג ויאסרו הנ
הנה הגבר : **הנה הגבר לא ישים אלהם מעו ויבטח ברב עשיו יס בהותו :**

הנה הגבר טלא טס אלהים מעויו ראו אמריתו כי הוא לא ירא מאלהים שיגמלוהו רע על הרעה
אשר דיבר ולא טס בטחונו באל יתב' אלא בעושרו ובגדולתו מעויו בו פס הרגש בהותו בעריצותו ובר
וברשעתו והגאון רב סעדיה זל פירשו כמו במסורו כמו שאמר ברוב עושרו וכן בהותו בסמו ההוה
לו ואני כות רענן הוא הרשע יכול כנכול עלה ואין לו תקוה אבל אני אכיל מלשוננו ואהיה כות רע
רענן טלא יכול לעגלם עלהו כי כל השנה עלה זית רעננים ולמים בבית אלהים לפי שהיה נענר לפני י'
ואני אהיה טס כות רענן כי אני בטחתי במהר אלהים ולא הוא כי הוא בוטח בעושרו ולא ירא אלהים :
אידך לעולם בי עשית ואקוה שמך בי טוב בגר חסידך :

אידך לעולם בי עשית כי עשית זה הסטפס וברות הקדש אמר זה כי האל ית' יקח מטפס

אלהים בהיות העריות והם חבלי משיח שאשרו רבותינו ול וכך חבי כמעט רגע ער יעבור
ועם אלהים יהיה לנו שמחה ועזרה ובאשרו מאר כי העזרה תהיה רבה בהנצל גרי מעט מעשים רבים :
על כן לא נירא בהמיר ארץ ובמט הדים בגאותו סלה : **על כן לא נירא**

כלומר על כן לא נירא בהמיר ארץ ובמט הדים הוא דרך משל על המלחמות המוקות שמהיינה בך הפ
העמים כמו שכתוב ונמתי גרי בגוי ועיר בעיר וכן יהמו יחסרו מיעוי הכל דרך משל על המלחמות הפ
העצומות והערות הגדולות והתכס ר' אכן בן עזרא ול כתב הדברים כמשמעם ואמר בעבור היות גבהות
השמש מהנרע, מלשעלה אל מעלה וממזל אל מזל על כן אמרו בעלי התולדות כי יבוא זמן שיתשוב הי
חיבשה ים והים יבשה ואמרו אילו יהיה כן לא נירא אעפ' שלא יהיה שם כבר שם מול גבול לים
ואמר בל ישובון לכסות הארץ והנכון כמו שפירשנו כי דרך משל הוא :
יהמו יחסרו מימיו ירעשו הדים בגאותו סלה : **יהמו יחסרו מימיו**

מענין מורסיס רבים ממדים כלומר יעשו הים הגלים הגבוהים בהמות הים במקוה וים יחסרו
מענין בארות בארות ממד כלומר יעברו הים על דרך ויגרסו מימיו רעש ורעש :
צהר פלגיו ישמחו עיר אלהים קרש משבני עליה : **צהר פלגיו ישמחו**

שירעשו ההדים וימוטו ויהמו מימי הים כלומר שיהיה ירה גדולה ושלחמה בך מלכות הגוים ישראל לא
יירא אבל ישמחו וזה שאמר דרך משל כהר פלגיו ישמחו כגרי הים הסרעיסים אומר שיהיה ש
מירושלים והיא עיר אלהים ירא כהר שפלגי הכהר ההוא ישמחו עיר אלהים כלומר ירשמי עיר אלהים
הוא שסכני עליון והמקורש שבהם היא ירושלים והמשל הזה כמשל ושאבותם שם בסטיון משעיני הי
היטושה או יהיה כמשמעו כמו שכתוב יראו מים מים מירושלים :
אלהים בקרבה בל תמוט יערה אלהים לפנות בקר : **אלהים בקרבה**

לשיך בל תיטוש לפנות בקר אמר בקר לפי שמהמלה תהיה שם מלחמה בגל ירושלי כמו שאמר בפסוק
זכריה וכלכרה העיר ונשסו הכתים והעת ההיא תקרא ערב ועתה ישובה ותקרא בקר כמו שאמר שם גם
כן והיה לפנות ערב יהיה אור וכן אמר הנה לפנות בקר :
המו גרים מטו ממלכות נתן בקולו המוג ארץ : **המו גרים מטו ממלכות**

כמו שאומר ואספתי כל הגוים אלי אשלים למלחמה ואותם גרים וממלכות שהמו ובאו בהמך רב יסמו
האל יתברך יק עליהם בקולו המוג הארץ כלומר כל בני הארץ מן הגוים נסוגו והו שאמר בקר ב
בקול המוג הארץ : **יהוה צבאות עמני משגב לגי אלהי יעקב סלה :**

לבו חזו מפעלות אלהים אשר שם שמות בארץ : **לבו חזו מפעלות אלהים**
טתיה בו אין בזה כי אם מפעלות אלהים אשר שם שמות בארץ כי שמשך גדול שם באותן הקנים אשר
יבאו על ירושלים כי יבשו גרים רבים שנאספו להלחם ומעט עם אשר בירושלים יהרגו אין זה כי יב
אם מפעלות אלהים כמו רמא פ' וכלם בגוים ההם ביום הלחמו :
משבית מלחמות ער קצה הארץ קשת ישבר וקצץ רצית עגלות ישראל באש :

משבית מלחמות כי באותה המלחמה יספו לעולם כל המלחמות עד קצה הארץ כי לא תהיה

ספר ש"ץ וירידים הוי"ס ותרתי"ס טמול' וס' יצנו או וירידים נזכרים ט' אינס טבני טמני ותרתי"ס הוי"ס לא
טמו אלהים לנגדם טלא טמרו טמני ט' יטלם להם גמולם : הנה אלהי' עזר לי יהוה בסמכי
צבתי : עזר לי

וְלֹא יִזְכְּלוּ לְהִרְעֵ לִי בְּרִכְיֹתֶיךָ אֵל שֶׁהוּא אֲדָרָךְ עַל הַכֹּל הוּא יִהְיֶה בְּסִמְכֵי נַפְשִׁי
 כְּלוּמָר בְּעֻזַּת סוּסֵי נַפְשִׁי מִיִּשְׂרָאֵל :
 יֵשׁ בְּהִרְעֵ לְשִׁרְדִּי

כתוב ישוב מן הקל והוא שיעל עומד טעמו על הדע וקרי ישיב מן הפעיל וטעמו על האל ת' והפנך א
אחר הדע טהם פושים ל' ישיב להם טוררי ומבישים עלי לרעה לפיכך נקדאו פאויבים טוררי' מן
אשורנו ולא קרוב ויהי טאול פויך את דור כן הושים היו מבישים אל רור את מקדמו אשר תהיה רגלו
סס והגדו לשאול באמיתך הנחיתם כי רברך אמת להמליכני והם מבקשים לקדרינו מן העולם :

בַּעֲבֵיבָה אֲמִיחָה לֹךְ אֲדִידָה שֶׁמֶךְ יִהְיֶה בִּי טוֹב׃

נרצה וטובה ואז טסך אודה כי טוב ואומר :
 בי מבל צרה הצי לי ואבי ראשה עמי :

ראה עיני מה שמצפתי וכן ותבט עיני בסורי :

למנחה בעיני ה' משביל ליהוד: **וההספור אמרו רז בספרות מירחללס סעני**

אבטילזס ונאמר לו כ' אתחזקתל בקוטרס :

האֵלֵינוּ אֱלֹהִים תְּפִילָּה וְאַל תַּתְעַלֵּם : הַאֵלֵינוּ וְאַל תַּתְעַלֵּם

כַּזְל עֲנִין בְּמִלּוֹת שִׁנּוֹת : הִקְשִׁי בַּה לִּי וְעַבְדִּי אֶחָד בְּשִׁיחִי וְאֶהְיֶמָּה : הִקְשִׁי בַּה לִּי

וארד בטימי כטארד בטימי ואהימה הקטיבה לי וענין ארד היא התנחה והיללה על התולי או על הכ
הנדה וכן והיה כאשר ורד :

מקול אייב מ'פני עקת רשע'די ימיטו על אהז ובאקת ישטמוני: מקול אייב

טאנ' טומע מדבר האויב שמבקש לגרשני מהמלוכה ולהשיגני והאויב הוא אבטלום עקת רשע כרת
 פרשע הזה ולמה ארד מקולו ומשפטו טעני ישראל טנקטרו עשו זהו כי ימוט על און ועירוטו יטו
 על טקד טהם מורדים בי וטטקרים באמונתם טהמליכוני עליהם בלב טלם ועתה יטטמוני באקרבתי'ם
 והקטו בני עלי : **לבי יחל בקרבי ואימות מות נפלו עלי :** **לבי יחל**

סענין חל כדלדה ואני מעמד מיתה עינמי שיהרגוני כי כן יצן אחיהתעל והכתי את הסלך לברו :

יִרְאָה וְרָעַי יְבֹא בִי וְתִבְסֵנִי מִלְּצוּת : יִרְאָה

ויתכבדו ורעו עובדי אלה

וּמִלֵּחַ טוֹבוֹת וְעִנְיָן וְתַכְסֵּנִי עַל רַב הַפְּלִיגוֹת :
וְאֵינִי מִי יֵתֵן לִי אֶבֶר בִּיּוֹנָה אֵלֶיכֶם :

ואסטינה : **ואנמר**

אבר כיונה כנה כמו היונה שאוכל לעוף במקום שלא יוכלו להשיגני ואז

אמריכם מה פתח והרעור כתב המכסר אברהם בן שורא ול וכו' יונה מלאר העוסקת ר"י ש"א ג' וכו' :

עם בני אדם ועמה ישגרו המלכים נפילתם :
הנה ארחיק נדוד אלץ בשר-בשר סלה :

הנהגה מיוחדת

אחדשה מפלט לי מרוח סועה מסער : אחדשה **אמהר לעמי הסעלט וזהכל**

אחדות

וַיֵּם כְּמוֹ נֹסֵעָה בַּמִּדְבָּר הַזֶּה עַל הַעֵל וַאֲמַר נֹסֵעָה עַל דֶּרֶךְ וְדֹת נֹסֵעָה מֵאֵת יָי :

力

בדלג

אחיותי על וחבידי היותיכם ויעזר לשינוי שלא תהיה להם הסכמה אחת ומסוד כר

וְכִי מִיָּנֹכַח שֶׁהַתַּעֲלָל רוּר וְאִמֵּר סָכַל נָא עִמָּה אֲחִיזָהּ וְעַל יָדָא כִּי רֵאשִׁית בְּלִבִּי בַעֲדָהּ רוּר

שנקשרו עלי והוא חזס גרול שטריבס עלי: יומם ולילה יסובבה ע

ועמל בקרבה: יומם ודלילה

המסע וההיכרות עם חומותיה

...
...

100

האות בקרבה **שיבר ועניי רע ולא ימוט כי תמיד הם מתעסקים ב**

מדרמה כי במרחב העיר מהקבצים לדבר זה עם זה ועניין תוך כמו מדרמה וכאמר

בשני מה שאין בתוך לבו והנה פיו אמר חתוך לבו אמר והיה ענין תוך מרמה ב

מראים לו אהבה במדמה כי דלי זה לא היו נקשרים עם אבטלדוס אם היו אוהבים

בִּלְבָבְךָ יִחַדְתָּ לַאֲשֵׁר לֹא מִשְׁנָאִי עַל־הַיְדוּתִי וְלֹא־מִמֶּנּוּ.

מחנה אהל אלהים ללכתו ר' בנאי בן יצחק מנחם ויהודה בן ר' בנאי

תאמרו וזה לא היה אויבי בני ראיה כי אם אויב יתרפני אשך ואסכול אבל זה שהיה אי

לסבול שהוא יורשני גם כן לא משנאי עלי הגדיל טאסתר ממנו טלא ידע לי אב

בנראה ולא הייתי נשמר ונסתר ממנו וע' הגריל פיהו לזכר רע

וְאֵתָה אֲנֹשׁ בְּעֶרְבִי אֶלֶף וּמִיּוֹדַעַי :

טעג

פלוני וזוסי אחת כח לו לה תהי כמות בזה וזה

אדם לרצונו או ב' אבות האלו והוא שכל בלומה אמר מניח ומאמרו ב' במדתו

זא וראש יועדיו כמו שכתוב ואמתותל יועד לסלד ואמר אמתותל בניהו בו יפה

ולפי שיהיה רבו ולמדו .

אשר יחדיו צמתיק סוד בבית אלהים נהלך ברגש יש מות על

חיים ב' רעות במגורם בקרבם : אשר יחריו צמחיק

הרבה במדבר ובמחנה. וזו היתה חזונו של משה.

וּלְכִסְ לַבַּת אֱלֹהִים לְהַעֲלִיל הַיָּינוּ הַלֹּכִים יָרֵךְ בְּחִבּוּרָה אַחַת כָּל כָּר הַיָּתִי נִחְשָׁד בְּ

ואלהים הוא המקום שהיה בו הארחן ישי מות עלימו כתב בלא אלה וקארי באלה

עור מלחמה לתי שיכירו הנשואים כי יד יי' היא וישבו לעבודת האל כל העולם כמו שאמר והיה יי' ל
למלך על כל הארץ קשת ישר לפי שראו כי שבר קשת גוג מגוג וקנץ רכבתם כמו שכתוב והכיתי קטק
עגלות ישראל באש רוצה לומר במרון אף או כממשעו כמו ש' אש וגפרית אמר עליו ועל אגפיו
לפיכך יראו כולם את יי' לעוברו טכס אחר ולא תהיה עור מלחמה בעולם ויש לפרש כי מיום ההוא ואי
ואילך קשת ישר וקנץ כלומר שלא יעשו עור מלחמה כי כלי המלחמה ישרו כמו שאמר הנביא ובה
וכתתו חרבותם לאיתים וחנתותיהם לסוסות ולא ישא גוי אל גוי מרב ולא ילמרו עור מלחמה :

הרפו ודעו בי אנבי אלהים ארום בגוים ארום בארץ : **הרפו ודעו**

דבר הטעם אל האומות מהיום ואילך ממלחמות ומעששים רעים ורע כי אני אלהים והיכולת בידי להקיס ו
ולהשפיל ארום בגוים עתה אהיה רם בגוים ובכל הארץ כי ער עתה לא הכירוני יי' כבאות עמנו או יא
יאמרו ישראל יי' כבאות עמנו שהעלנו מיד העמים והשפילם תחתינו :

למנצח לבני קרח מזמור : **למנצח לבני קרח** **גם זה המזמור לימות**

המשיח אחר מלחמת

גוג מגוג מזמור בהשקט הארץ : **בלהעמים תקעו בת הרעו לאלהים בקול רצה :**

בלהעמים

ישראל כל העמים תקעו כן ושמו עמנו כבר ידעתם כי הוא האלהים והוא המלך על כל הארץ :
בי יהוה עליון נורא מלך גדול על כל הארץ : **בי יהוה עליון נורא**

הוא על כל והכלתחת ידו והוא נורא כי עטה נפלאות שיש לכל העמים ליראה ממנו :

ידבר עמים החתונו ולאמים החת רגליו : **ידבר** **ינהג כלומר נהגם מקנה**

הארץ אל ירושלים למה אותם תחתינו

יבחר לנו את נחלתנו אשר נאח יעקב אשר אהב סלה : **יבחר לנו את נחלתנו**

שהייתה מקדש עתה גם כן במר אותם לנו והשיבנו אליה והארץ הזאת היא גאון יעקב והפחתם כי כבוד
שכן בחלק ממנו והוא בית המקדש והוא גאון יעקב והפחתם כי בו תפארו על כל הגוי את גאון יעקב
אם זה נקוד סגול והוא כמאריך בלא מקה והוא טלא כמנהג וכן באו שנים אחרים כמו זה את אשר יא
יאהב יי' יוכיח בהצותו את ארם נהדים אשר אהב המקום הזה אהבו האל והוא ירושלים כמו שאומר אל
אוהב יי' שיעדי ציון ואומר העיר אשר במנהג : **עלה אלהים בתרועה יהוה בקול שופר**

עלה אלהים

יאמרו ישראל בגבורה וקול שופר בשמחה כשישירו לאל יאמרו עלה אלהים בתרועה כלומר עתה נת
נתעלה על הכל כמו שאמר ארום בגוים ואומר כי יי' עליך נורא ויש אומרים כי אז בהריעם ובקול ש
שופר יעלה הארון ממקום שנגנו שם וקרא הארון אלהים כמו שאומר אשר נקרא שם ואמר כן פירש
למה נקרא שם כי שם יי' כבאות יושב הכרובים עליו וכן נקרא אלהים כי כבוד אלהים נראה עליון כן
היו אומרים בנסוע הארון קומה יי' : **זמרו אלהים זמרו זמרו למלכנו זמרו :**

זמרו אלהים

כמו לאלהים וכפל זמרו לחזק ואומר למלכנו אומר מלך גדול על כל הארץ כי בנו נתיימר שמו
פעולם והוא מלכנו אבל ביום ההוא יהיה מלך על כל הארץ :

בי מלך על כל הארץ אלהים זמרו משביל : **בי מלך על כל הארץ**

אמר דוד כנגד עצמו וכנגד כל הדיקים השלך על אף מטאף כי הוא יסבול אותך ואל תירא מבני אדם
כי אם תבטח בו הוא יסעוך כי לא יהי לעולם טוש לברוך לא יניחם לעולם שיטוט ופי' יהבך מטאף מד
מרבירי רבותינו ול לא הוי ידעי רבט מאי השלך על אף יהבך שמעוה להווא טיטא רקאמ' להווא גב
גברא שקול יהבך ושרי אגמלא ופי' יכלכלך יסבלך כמו השמים ושמי השמים לא יכללוהו ויש מפרטי
יהבך כמו נהנך כלומר השלך עצמך על האל אשר נתן לך ער היום הזה והוא יכלכלך :

ואתה אלהים הרודם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצוי ימיהם ואני

אבטח בך : ואתה אלהים תורידם לאלה הבוגדים לבאר שחת כלומר לגהינם טמאבד
נפטים במות גופם וגם מיתה גופם תהיה כרת שלא
יגיעו לחי יסיהם כי הם לא יראו מסך אבל אני אבטח בך שהעלתי מידם ותמלא ידי ותקיים מלכותי :

למנצח עליונת אלם רחוקים לדור מבהם באח אותו פלשדים בנה :

למנצח עליונת אלם רחוקים לדור מבהם באח אותו פלשדים בנה :

באחח אותו פלשדים בנה קרא דוד
יונה אלם בהיותו בנה טברח מעני
מאול ואמר באחח שחטבו פלשדים לאחיו ולהמיתו כשאמרו לאכיש הלא זה דוד מלך הארץ ער טמר
טטורב פמרו התהולל טרם יעשה עצמו מטיגע לפי' כן קרא עצמו יונה אלם כי יונה הגולה ממקושה ואהי
אלם כיניס טלא היה יכול לדבר כמטפטו ורעתו אלא כרבירי מטיגע אז קרא עצמו יונה אלם לפי' שט
טעם עצמו כאילו אין דעת כמו יונה כמו שאומר עליה יונה פותיו פידוש כי אין לב :

חצוי אלהים בי שאפני אנוש בל היום לחם ילחצני שאפני שורדי בל היום בי

הבים לחמים לי מרום : חצוי אלהים בי שאפני

אכיש ועבריו היו טואפי
לו ומביטים אליו ער ט
טממחלל בידם לחם יחלצני טאול טלוחם אותו כל היום ער שהעריכני ליכאט מארץ ישראל זהו הלחץ
טאפו טוררי בין מיטראל בין מאוסות העולם אשר אני גולה ביניהם ומלח מרום כנגד האל תברך וא
ואמר אהה רואה מרום כי רבים לוחמים ל ישראל לוחמים אותי והכריחוני מארץ ישראל והפלסתי טב
טבאחי להסתופק ביניה לוחמים לו גם כן שחטבו להמיתני : יום אירא אני אלך אבטח :
יום אירא

אליך אבטח כמו עליך וכן בטח אל אף בכל לבך :

באלהים אהלל רברו באלהים בטחתי לא אירא מה יעשה בשר לי : באלהים

בית אלהים טעם טמלות אבטח טזכר כלומר אבטח באלהים ואהלל רברו כלומר אהללנו על רברו טאמ'
לי על ידי טטואל טאטלוק כי ידעתי כי יקיים אותי הדבר לי ואעפ' שאני נרקה וגולה ממקום למקום א
אני בוטח ולא אירא ממה שיעשה בשר לי :

בל היום רברו יעצבו עלי בל מחשבותם לדעי : בל היום רברו יעצבו עלי

רבר מלכותי יעצב אותי וכל מחשבותם להרע :

יגורו יצפנו המה עקבי ישמרו באשר קרו נפשי : יגורו יצפנו המה

יחשבו ויאבדו וישמרו עקבי כלומר במקום טאול בו ללכני גורו ענין אסעה וקיצץ כמו יגורו ט

הצות עליו על אחיזתו ועל היוצאים על דרך לרעה וי' ישיא תמיים הסות לבא עליהם כמו ונשא בו
אלה וכן ישיא אויב כי שימוץ כי כמו הנשא באלוה' ידיו שאל תמים שימותו סיוות פתאום וה' תיים
טלא ירגישו בחול' ער שימותו וכן נבלעם כטאול תיים כי רעות במגורם בקרבם הרעות שימותים בק
בקרבם אוטרים במגורם ופירושו במקל אספתם כלומר טנאספו טס להתיעץ בידוטלים על דרך וכן י'ה
יגורו במרשו ובית זונה יגוררו והרומים להם ענף אספה :

אני אל אלהים אקרא ויהוה ירשיעני : **אני אקרא** כס רבים נאספו עלי
ואני יחד אקרא אל
אלהים והוא ירשיעני מידם : **ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה וישמע קולי :**

ערב סוף היום טעבר ותמלל הלילה ובקר תמלל היום וצהרים מדי היום ואלה הק' עיני העפלה שיהי
ארס להורות לאל כשהיום משתנה וכן אמרו רבותינו ול' דרך ארס להפיל שלשה פעמים ביום כנגד
שלש פעמים שהיום משתנה אמר כי צותת הפילה אשיחה ואהמה לאל והוא ירשיע קולי ואמר וישמע
לשון עבר בעתה הו' דרך נבואה : **פרה בשלום נפשי מקרב לי כי רבים היו עמדי :**

פרה בשלום פרה מקרב לי ואני בטלום מכלי קרב ותרגמו ממלמח קרבא ויש מקרב בקסד
הטף להפאת הקריאה או הוא מטיקל אמר קרוב במולט ומפני המקף הוכף לקסד מטף כי ברבים היו עס
עמדי כי הם עס רבים היו הנלמס עמדי ואני במתי מעט והאל פרה נפשי מהם ויש מפרשים הבית
נרסעה כבית לחמו בלחמי רעה לומר אעפ' שהם רבים היו עמדי כלומר מלאכי האל שהיו עמדי כמו וב
רבים אשר אתנו מאמר אהם :

ישמע אל דעם וישב קדם סלה אשר אין חליפות למו ולא יראו אלהים :

ישמע כמו ישיא האל יכניעם מענף לענות מפני וישיב קדים כלה האל שהוא קדמך לכל
בריותיו ופירו' להטפיל ולהרים הוא יכניעם אשר אין חליפות למו כמו לו וכן יסכך עלימו משכי
כמו עליו ימו פגמו כמו פגיו רעה לומר האל שהוא ישיב קדם ואין לו חליפות כי לא ישתנה מענף ל
לענף ומרצון ומה שיעדני יקדים לי ולא ישלטו אויבי לי ולא יראו אלהים הוא בעזותי והס לא יר
יראו מסנו שיכול להכניעם וי' על האויבים שהם מושבים טלא יהיו להח חליפות ויהיו כל ישיבם בטלו
ולא כן כי האל יכניעם טלא יראו מסנו : **שלא ידיו בשלומיו חלל בדתו :** שלא ידיו

אחיתופל טלח ידיו באיש שלומיו דור שהיה בטלום כמו וכן ואני הפלה שהייתי איש הפלה או יהיו ש
טלמי הנאר לדור ולפי' עמו שהיו שלמים עמו וכמוהו תואר בזה הששקל יעבור טלום כמו טלם חלל ב
בריתו שהיה לו עס דור : **חלקו מחמאות פיו וקרב לבו רבו רביו משמח והמה**
פתחות : **חלקו מחמאות פיו**

מחמאות המס פתוחה ורינה בצירי טיה' לשימוש ופירוט יתד מחמאות חלקו אמרי פיו אמר ענה אני ר
רואה כי הטובות טיה' מרבר עמי כי מתליח היה לשונו לי אבל לבו לא היה עמי או תהיה המס כמטפטה
והיא נרספת כמו אהיה נאמה ושמחאות כמוך אל פיו ורמה רברי פיו לחמאה ואמר חלקו מחמאות פ
פיו ואעפ' טהיה מס השניה כמחמאות ראוייה להיות בטבא מפני הסמיכות נטארה בקסד טלא לחטף
על האף וקרב לנו דבריו חלקים ולבו לסלחמה ודיש וקרב תנופה כמו מקרב לי כמו שיעדטנו
רבו רבריו כפל הענין במלות שונות והמה פתימות פי מרבות וכן ואת ארץ נמרור בעתמה :

השלך עליהוה יהבר והוא יבלבל לא יום לעולם מוט לצדיק : **השלך**

במלות אחרות והנה אילו השלשה מזמורים הסמוכים תחלתם אל השמה וענין המזמורים האלה בענין
דור עם שאול ואשתי שהיה לענין זה תחלתם שלא ישמיתו ביד שאול וימאנו הלשון הזה בענין סי
מיתת שאמר דור אל אביו כטענה להמית את שאול אל תשמיתו וזה המזמור אשר דור בעור שהיה
הוא ואנשיו בירכתי הטענה ובא שאול להסך את רגליו :

חנני אלהים חנני בידך חסיה נפשי ובצל בנצחך אחסה עד יעבור הוות :

חנני אלהים חנני הכפל לחזק כדרך הכועק שכופל רבריו חסיה ה' דור המורה ההא למד העל
ובא במשקל ההפסק להקל קריאת ה' דור חסיו נטיו עד יעבור הוות עד יעבור דבר ההוות ששאול מו
מוטב עלי כלומר מצדתי אך לי מחסה וסתר בלתיך ופי' הוות שבר וענין דע :

אקרא לאלהים עליך לאל גמר עלי : אקרא לאלהים אעפי' שהמלך
דורעי אקרא

לאלהים שהוא עליון על הכל והוא יצילני מידו והוא גומר כלומר משלים חסרו עלי כלומר כמה פעמים
עשה עמי חסד ועתה יסלים עלי המסר ברבר המלוכה :

ישלח משמים ויושיעני חרף שאפי' לו סלה ישלח אלהים חסרו ואמתו :

ישלח משמים אעפי' שהם רבים ואני יחיד כנגדם ישלח מלאכיו משימים ויושיעני חרף
שאפי' וזה עור אלהים מבזה שואפי' זה כי שאול אילו לא היה מבזה דבר יי' לא היה דורק אחריו כי כבר
ידע כי על פי יי' משהו שמואל הנביא למלך ישלח אלהי' חסרו ואמתו חסד עמי מתחילה כאשר במרני
לסלך ואתה הוא עושה עמי אמת בהציל אותי מיד שאול והמליך אותי כי הוא אמת ודבריו אמת :

נפשי בתוך לבאים אשכבה להטים בני אדם שיציהם חצית ודצים ולשונם חרב

חרה : נפשי בתוך לבאים ישראל הדורפים אחריו ואומר בתוך ואעפי' שהיה
בורח הרי הוא כאילו היה בתוכם כי לא היה יכול

להתרמק מארץ ישראל הולך ושב ומסתגר אשכבה להטים בתוך להטים ובתוך סוכר עושר במקום שכי
כמו וההלתי לפסלים הקות עניים האבר לער והרומים להם והטעם להטים כאילו ישרפוני בהבל פיהם
שירברו לשאול דע עלי וזהו שאמר חנית ומיצים ולשונם חרב חרה חסד האותיות שיכים ולשון טקנה
האותיות כמתכות בהן וברש נפשי בתוך לבאים זה אבנר וצמטא שהיו להטים בתורה אשכבה להטים
זה דואג ואמתו של שריו להטים אחר לשון הרע בני אדם שהם חנית ומיצים אילו אנשי קעילה שנאמר
הסגורוני בעלי קעילה בידו ויאמר יי' יסגורוני ולשונם חרב חרה אילו חרפים שנאמר בבא חרפים ויא
ויאמרו לשאול :

רומה על השמים אלהים על בלהארץ בבזרך :

רומה על השמים להושיעני מידם והראה על כל הארץ כבודם וידעו הכל כי ליי' הישועה
לא יתכן מבלעדיו להציל יחיד מיד רבים הסומכים עליו תמיד ופי' רומה על דרך משל כאילו ער עתה ל
לא הייתה רם ולא יכולת להצילני מידם :

רשת הבינו לפעמי בפת נפשי ברו לפני שיחה צללו בתובה סלה . רשת הבינו

כמו שאמר שאול ליוצאים וראו מקומו אשר תהיה רגל שם כפה נפשי כפה והכניע נפשי שימה במדק
וענינו כמו שומה עמוקה בטורק נפל בתוכה יפלו בתוכה וכן דרך הלשו לדבר עבר במקום עתיד ברוב
דברי הנביאות :

נבון לבי אלהים נבון לבי אשירה ואמרה : נבון לבי הכפל לחזק

על עמים יעבדו בניך מאד כמו נעבנה לנך מינס כלומר יאדנו במקום עבדו וכתוב יעבדו ביד כל
הם בעינים אורבים ולוקחים אחרים שיאדו לי עמם כאשר קדו לנפשי קדו ללכוד נפשי:

על איז בלט למי באר עמים הורר אלהים : על איז בלט למי ביהמיה
כלומר

על עק שהם עושים עמי יהי להם הצלה לא יהיה אלא הוררם באפך שלא יכלו ואמד עמים על אויביו
ישראל משיבתי : צדדי ספרית אתה שימה דמעותי בצאריך הלא בספריתך :

צדדי ספרית אתה תרע מספר הנדרים שנידתי וכמו שם פי אהם השמרם עמך וקח נקמתו
מאויבי שימה דמעותי בנודך כלומר על דרך משל כי דרך הטם למלאות מהם הנאר לשיכך אמר אסוף ד
דמעותי בנאריך כלומר שתטמדם ולא תשכחם הלא בספריתך הלא לשון חזק וקדו כמו הלא צדדיך
חזק ואמך הלא שמעתי בתי אמר שימה דמעותי ונאריב בספריתך כמו בספרך על דרך משל וכמו וכתוב
בספר הזכרון כי הרב הנכתב בספר זכרהו תמיד בכל עת שידעה :

אז ישבו אי בי אחור ביום אקרא זה ירעה בי אלהים לי : אז ישבו

או כשישבו אויבי אחור ביום אקרא אלך זה דעתי כלומר בזה דעתי כי אלהים לי כשישבו אויבי א
אחור יעמדו ממני כי אקרא אל אלהים ויענני . באלהים אהלל רב רבו ביהוה אהלל רב

באלהים בו אבטח אהלל רב שיאמר לי בענך המלוכה כמו שפירשנו אהלל רב רבו ב"י אהלל
רב כפל רב ואדני אבי וזל אמר באלהים שהוא מרת הרין ואמר ב"י שהוא מרת דממים הלומד על השוכ
ועל הרע אהלל רב הטם זב' ואורע וכן בדרש מנאמי מקום ששומר אלהים מרת הרין שגאמ' אלהי
לא הקלל ער האלהים יבא רב שניהם אמר דוד במרת הרין אתה דן אותי אני מקלסך אם במרת דממים
אתה דן אותי אני מקלסך . באלהים בזהני לא אירא מה יעשה אדם לי : באלהים

כיון שגמתיך כך לא אירא מה יעשה לי אדם כי לא יוכלו להרע לי ולמשלה אמר בשד והנה אדם ואמר
הוא כמו ויברך כל בשד יבא כל בשד להטות מות שהוא אוסר על האדם :

עלי אלהים צדריך אשלם תודה לך : עלי אלהים צדריך הנדרים שנידתי
לך בגלותי עלי

לשלם לך וכן הודות והם זבתי תורה ששורה האדם לאל בהנצלו מצרה :

בי הצלת נפשי ממוות הלא רגלי מידך להחלוד לפני אלהים באור החיים :

בי הצלת או כשהצילני אשלם הנדרים ואורה לך שהצלתה נפשי ממוות הלא רגלי מרמי הלא
לשון חזק כמו שפירשתי הלא רגלי הצלת מרמי שלא אהיה נרמה עוד להחלוד לפני אלהים באור החיים
כי בעורכי גולה ונרמה אין לי פנאי להתעסק בדרכי אלהים וכשהציל נפשי לארץ ישראל ואחזקבר עם ת
מכמי ישראל ואלסר ואהעסק עמם בדרך השמה שהיא אור החיים והוא ההחלכות לפני אל אלהים וכן
בדרש לפני אלהים זו ארץ ישראל באור החיים זו ארץ עין :

למנצח אל תשחת לדור מבתם בברתי מפני שאול במערה :

למנצח אל תשחת כבר כתבנו בתחילת הספר כי לא נודע אמלנו היום המלח אשר
בראשי המזמורים והמילוק אשר ביניהם מפני כי היה תחילת המזמור זה במלח האלה ומזמור אחר כסל

חובר חברים מי שיורע חכמת הלחש חכמת חברים ועושה מעשים בהם יועיל להם ש ומחכם הוא שהא
מאר חכם בהם ואפי' הוא לא יועיל בו מעשיו ולחש'ו בו הם אלה האנשים לא ישענו ולא יאזינו לקול
הדרך כמשפט העשוק וישפטו עליו לפי לבבם ודרכם :

אלהים הרס שנימו בפימי מתלעות בבירים בהזיהוה : אלהים הרס שנימו

בפימי לפי שאמר המזמור למעלה שינייה חנה ומידים אמר הרס שינמי שלא זיקוני רבדיהם הרעים
יסאכו האלה במקום אות הכפל והוא כמו יסככו ועל דרך ויסס לבב העם ויהי למס רוצה לומר שיהיו
בטילים ידרך מיניו כל אחר מהם ידרך קשתו להרע לי והמחזיקים הם רבדיהם הרעים והקשת הוא הפה
וכמוהו דרכו מינס דרכו קשתם לירות מינס : **במו שבלולתמם יהלך נפל אשתו בל**
חזו שמש : במו שבלול

ויהיו כמו השבלול שהולך ונמס ותמס הוא שם מצעלי הכפל מן
מסם בטקל תבל עשו מן בלולה ושבלול הוא שרץ הנקרא בלעז למשא נפל אשתו בל חזו שמש ויהיו כמו
נפל האשה כי זה וזה לא דאו שמש השבלול שהוא מהכסה בתוך קליפתו שהיא לו כמו לבוש וכן הנפל כ
כמו שאומר כעוללים לא דאו אור ורבותי' ול' פידשו נפל אשתו בריאה שאף לה עינים שאמרו במשנה
זרין את האישות ואת הענברים בשדה הלבן ובטרה האילן כדרך במועד ובטביעת ואמרו בגמרא
מאי אישות אמר רב יהודה בריאה שאף לה עינים מאי קראה נפש אישות בל חזו שמש והוא התנשמות
ומתרגמין אמותא : **בטרכ יבינו סירתיבם אטד במו חי במו חר יסערצו :**

בטרכ סירתיבם ענין דוד כמו ועשיתה סירותיו נאמר דרך משל למהירות אברם מן
העולם אמר בטרכ טירגישו הסירות מאש האטד אשר תמהיהם שהיא אש שאף לו קיימא כמו מ' כמו מ
חרון יסערינו כמו שהבשר אשר בסירות עורינו מ' כי לא הרגישו הסירות מחמימו האטד ולא כתבטל
הבשר כן יבא להם חרון פתאם בעורם בשלחתם וישער כל אחר מהם ויש מערשים סירתיבם קרני' מן קול
הסירים המת הסיר ורמה הרשעים לקרנים והקרנים הרבים יקראו סירים וכשיגורלו והם קשים יקראו אש
אטדים ואמר בטרכ יגיעו הסירים שיהיו אטד כמו שהם מים כלומר לחים כן חרון האל ישערם בעורם
בחוקם ובבריאותם ופי' יבינו יפרמו וכן במשנה הכיאה והאזוב משיבינו :

ישמח צדיק כי חזה נקם פנמי וירחץ בדם הרשע : ישמח צדיק כי חזה
או בבא להם חרון האל : **ויאמר אדם אך פד לצדיק אך יש אלהים שפטים בארץ :**

ויאמר אדם או יאמר כל האדם כי יש פד לצדיק מעשיו הטובים שפשה שיראה נקמתו
באויביו ויאמרו כי יש אלהים שופטים בארץ לפי שתדננס אמר כי ישפטו עול כן יחשבו כי אף יין רו
דנאה ואין יורע אותם ואז ידעו הכל כי אלהים שפטי' בעיני אדם בארץ ושופט אותם לפי מעשיהם וא
ואמר שופטים לטון רבים דרך כבוד כמו אלהים קדושים הוא או אמר אלהים שופטים על המלאכי' שהם
שופטים בשלימות האל וברצנו :

למנצח אל תשחת לדוד מבזם בשלוח שאול וישמרו אתהבית להמיתו :

למנצח אל תשחת לדוד מבזם בשלוח שאול וישמרו אתהבית להמיתו :
הצילני מאבי אלהי ממתקוממי השנבני : הצילני השנבני כאילו תשיסני
במקום רס וכשגב

הצילני מפעליאח ומאנשי רמים הושיעני : שלא יוכל להשיב אלי :

ומלה אלהים קריאה אשר אנכי נידון תמיד נכון לבי בקרבי ובטוח בך טוהשני מידם וטאשי
וטאשירה ואזירה לך על המלה :

עורה בבורי
כטאשני אנכי לך בפה ובכל ואומר לנפש טהרא הכבו עורה לחבר רברי טיר ותורה וכן אמר לכל
וכינור בעת אעירה טחר או פירושו בעת טאני אעיר את עצמי בטחר להורות את טסך בהם אשר להם
עורו : אורד בעמים יהוה אומר בלאמים : אורד בעמים

ואז אורד בעמים וכל ענין במלות טונות כמנהגו ופי' עמים ולאומים מטעמות ישראל כמו עמים הר
יקראו בנימין בעמך :

בי גדול ער שמים אורה לך כי מסך טעשית עמי ואסתר גדול ער טמים כמו כגבה שמים
על הארץ כן גבר מסרו על ידיאיו וכבר פירשתי מסר ואמה : רומה על שמים אלהים על כל
הארץ בבורד : רומה טנה הפסוק פעם אחת למזן התמינה והבקשה ואין ביניהם
טינרי אלא טהראשון הטמים בהא חה טמים בלא הא :

למנצח אל השחת לדור מכתם : האמנם אלם צדק תדברח מישורים

תשפטו בני אדם : האמנם אלם צדק תדברח
חסד זה כנגד מכר בן נר וטאר
טרי טאול טהיו טופשים בור
ברך מורד במלכות והם אוטרים כי ברין היה רוחה טאול אמריו להמיתו כי אילו היו הם מונעים אותו ל
לא היה טאול רוחה אמריו ואלם פירושו קיבץ מן טאלטים אלטים אשר טתקבצו לטפות על טטשטי
ועל טטשטי בני אדם טהם עטוקים כטוני אס באמה תרברון צדק וטטשטו טטרים לא העטו כן :

את בלב עלות הפעלון בארץ חמס דייכם תפלסח : את בלב עלות
בור נמהכמו עלות בור נעה טן לא העטו
עול ואמר אה כלומר אנכי טהלב בעל השמטבה ואינו בעל המעשה הטיטוהו אותו בעל הטעשה
כלומר כל כך יטוב לבבכם העול תמיד כאילו הוא פועל ועומר אותו וברדש למה אמר אה אמר להם ה
הלכ לא נברא אלא לאמה טגא רובר אמה בלבבו ואהס לא כן אלא אה בלב עלות הפעלון בארץ חמס
ידיכם תפלסח והחמס טתעטשו בידיכם הטימיעו בארץ הטימיעו אותם לכני ארס בטענות חזקות כאילו
נעשה בפלס וטטקל ביוטד : זרו רשעים מרחם העו מבטן דברי בוז : זרו רשעי

סרחם זרו פעל עבר טנמי העין עא טטקל טובי אהליך אורו טיני כלומר טבעם ותלדותם לעשות טע
טעשה זר ורעות ולכן העו מבטן והוא כפל ענין במלות טונות :

חמת למו ברמות חמה נחש במו פתו חדש יאטם אזנו : חמת רשעם

רטעס נבר בפיהם טטטלים ארס מעיהם וטפניהם בהתרגזם כמו הנמש טטטי ארס ובא חמת בתיו בדרך
חלת טנה אחת והדומים להם כמו הפן מרש לפי טדמה אותן לנמש אשר טהם כמו הנמש והוא הפקן המ
מחמש טיאטה אזנו לפי טאומר למש ידוע לנמש ולא זיק אמר כן וזה הנמש הקטנה לא יועיל בו למש
כאילו הוא מרש וכאילו יאטם אזנו שלא ישמע מה טלחמטים לו :

אשר לא ישמע לקול מדחשיה הובר חבירים מחבם : אשר לא ישמע

והעניין אחר אלא שהכתוב על עושי המסר והוא האל ית' והקרי על המקבלו והוא רור כ' אותיות השנים
ששמו יטטטו עם העוול והעוול כמו ואני נסכתי מלכי ואלהים מלכי יקדשני יקדשני המסר ידאני ב
בטורדי מה שלבי חפץ וטורדי כבר פירשנוהו שהוא לטון עיון והבטה והם אויביו שהם מבישים אותו
לדעה כמו ויבי טאול ענין את רור אל תהרגם אשר כנגד האל אל תהרגם פן יטבחו עמי נקמה השם בר
ברשעים אלא יארך וסן הנקמה שהורידם מעושיהם ותגידם לבקש לחם במילך והם ישראל שהם עם
ומילו מביניו ל' אותה טאמה מביני ולכרופים עמי הדאנו נקמה ואתה מהם:

חטאות פימו רבר שפדמו וילברו בגאונם ומאלה ומכתש יספרי : חטאות

פימו יכירו וידעו כי זה העונש הוא עונש רבריהם הדעים שהם מדברים דע עלי ויעשו אם יוכלו וסגא
ובגאונם שהם מתגאים עלי אלברו והורידם מגאונם ומגדלהם ומאלה ומכתש יספרי וטורדי קללה וטורדי
כמש וקון שיבואם יספרי בני אדם זה לזה ויש מערשים אלה טבועה וכמש טקד ופירושו חטאות פימו י
כשילס וילברו בגאונם וחטאות פימו הוא מדבריהם הם טקד וטבועה טוא :

בלה בחמה בלה ואינמו וידעו כי אלהים משל ביעקב לאמסי הארץ סלה :

בלה בחמה בלה ואינמו כלה אוקן בחמהך מעט מעט ובסוף אינסו טלא יהיה בהם טרי
ויכירו וידעו בני אדם כשידאו הנקמה כי אלהים מוטל ביעקב וישפוש הרשעים וכן הוא מוטל לאמסי א
ארץ אבל ביעקב הוא טקד וטבועה וזהו מוטל האומה וכן אמר רן אה בני ידעתי מכל משימות הא
מאמה על כן אפקוד עליכם את כל עונתיכם : **וישובו לערב ויהמו בבלב ויסובבו עיר**

וישובו לערב כנגד מה שאמר למעלה ישובו לערב כלומר הם באים ושבים לבה ערב טמה
בעברא וטככא העיר עלי ללכרנ העטה טמה להם טילטו לטה ערב אל הבטי לבקש לחם ויסובבו
טיר לבקש טוונס וזהו שאמר הטמה ינועו :

חמה ידעת לאבל אם לא יטבטו וילני ואני אשר עיר וארני לבקר חסרד בי

חיה משגב לי ומנוס ביום צר לי : והמה ידעת לאבל : אטפי טחורו על
הבטי לבקש לחם לא

יטבטו כטיילנו כלומר רעבים ילנו ויטנו וו וילנו במקו באמר וכן וי טפטי רכנות יהלל פי ואס וס
פירושו כאמה כמו אס יהיה היובל לבני ישראל ואס מובח אבנים טעטה לי כלומר יניעו לאכל וילנו
כאמר לא יטבעו : ואני אשר כטעדה ל עוך טהקת נקמה אני אשר טון הארץ לבקר בכל בקר וב
ובקר כלומר חסיד ארץ חסרד טהעטה עימי והרץ עלי טאטיר וארץ טהייתו טטגב לי :

עיי אליך אמרה כי אלהים משגב אלהי חסדי : עיי אליך אמרה

מנגד מה שאמר עיי אליך אמרה כלומר טהה אני אומר טון כי הען לטאול לפיכך אטמור ואומל לך
ואו אומר עוי במקום טון ואליך אמרה במקום אליך אטמורה כי בעת הדא אטמור ואקנה טטטועה וס
ובעת הטרתב וטטטועה אומר ואטיר אליך כי הייתה אלהים משגב ואלהי מטרי כללר טופט ויכול
טלקת טטטטי טהס והטית חסרד אלי חקדא חסדי :

למנחז על שישן עדות מבחם לידה ללמד : בהצותי את ארים

בהרים ואת ארים צבה וישב יואב ויר את ארים בג מלח שנים עשר אלת :

הצדק
המארכים הם פועלי און ואנשי רמים שהיו חושבים להמיתו:
כי הנה ארבו לנפשי יגורו עלי עוים לא בשעני ולא חטאתי יהוה : בי יגורו

עלי עוים יאכפו ויתקצו עלי כמו יגורו יצונו הן גור יגור לא פשעי אינני מארכים לי בעבור פשעי ו
יחטאת כי לא פשעתי ולא חטאתי להם ^{אף} הוא לשון קריאה כלומר אהה ידעת
בלי עין ירוצו ויבוצו עורה לקראתי וראיה : בלי עון שלא פשעתי ולא
חטאתי להם והם ירוצו
הכינו את עצמם לתפטיני ואתה תראה עורה לקראתי להחילי מידם ויכוננו היו התפעיל נבלעתי ברגש
הכה משפטו יתכוננו :

ואתה יהוה אלהים צבאות אלהי ישראל הקיצה לבקור כל הצוים אל החן בל

בגדי און סלה : ואתה יהוה אלהים פסוק זה אינו נקטר לא לשני ולא לאמריו
אאכ' כפרש אותו לעתיד אמר דור כשראה

שהיו רודפים אחריו בלא חטא ועון וראה שאין בשופטי ישראל שיאמרו לשאול כי שלא כדן עושה ו
ומהם ועול הוא עושה ברודפו אחריו ולא היו מוכיחים אותו על זה והיו מתנשאים לשאול ונושאים פניו
אמר לא אראה שיהיה אותו הדור זכאי עד לעתיד לבא שיתקף הקבה' הוא כדור' הככה ויכלה הרשעים
כי עתה הוא מאריך לרשעים והנה הוא כישן שאינו רואה מעשיהם לעיכך אמר הקיצה לבקור כל הגוים
כי אז יכלו הרשעים מכל הגוים ויעברו את ^{אף} הנשואים שכם אמר ולא יהיה חונן עור כל בוגרי און
ולא יאריך אפו כמו שאמר ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובר אלהים לאשר לא עברו :

ישונו לערב יהמו בבלב ויסובבו עיר הנה יביעו בפהם חרבות בשפזותיהם

בי מי שמע : ישונו לערב אמר על השומרים הבית בעבורו אמר לי כי לעיר ערב
הם באים ושבים ויהמו ככלב כמו הכלב שהולך ונזפת

בלילה כי הם נזכרים כשנעזרו בלילה בעבורי ואמר ויסובבו עיר והם היו מסבבים הבית בעבורי אפטר
שגם כן שלח שאול אנשים אמרים ללכת סביב העיר שאם ימצא וימלט מיד הסובבים בבית שיקחוהו והו
הסובבים בעיר או פי ויסובבו עיר על הכלבים כלומר כמו שהכלבים מסובבים העיר כן הם מסובבים הע
העיר . הנה כי הוא היה שומע מבפנים מה שהיו מדברים מבחוץ והיה שומע מדברים קשים כחברות ע
עלי כי משבו שאין שומע אותם כי אם היו יודעים שדור היה שומע רבדיהם לא היו מדברים כי היו יור
יודעים שדור בפיהם היו יריאים אולי היתה המלוכה לדור וידע להם בעבור זה כי לרב רע לא היו מוכר
מוכרמים אבל היו מזכרמים לארוב אותם ולרדקם אמריו גם לא היו יריאים מהאל ית' השומע רבדיהם :
ואתה יהוה השחק לבו תדענ לבל הגוים : ואתה יהוה אתה שתשפט
רבדיהם מה ש

שלא יחשבו הם השחק למו שלא יבא כח לעשות לי סופי מחשבותם ותחשוב רבדיהם לשחוק וללעג שלא
יהיה להם תקומה כאדם ששחק ולעג רבדי שונא שאינו ירא ממנו תלעג למו לכל הגוים פי כמו שתל
שתלעג לכל הגוים הכופרים בך ותלעג להם לבטל רבדיהם ומחשבותם כן תלעג ותשחק לאלה :

עוזו אליך אשמורה בי אלהים משגבי : עוזו אליך אשמורה מפני עוון
של שאול

שהוא עו וחזק ממני אליך אשמורה שהחילני מידו כי אין לי משגב מבלעדיך והו כי אלהים משגבי :
אלהי חסדי יקדמני אלהים יראני בשררי : אלהי חסדי כתוב חסדי וקרי
חסדי בידך והעני

אלף וכן ארפא משובותיכם

הראית עמך קשה השקיהנו יין הרעלה:

הראיה עמך קשה כשינעמנו אויבינו באו בארצנו כאילו השקיהנו יין הרעלה והנה חסר הנכמך כי המשפט יין יין הרעלה וכן היין החמה ויין היין החמה
בתה ליריאד צס להתנוסס מבני קשט סלה:
בתה ליריאד

כמו חקן ורבים כמוהו וברברי הנבואות ברוב להתנוסס ולהתגל על אויבינו להרים ניסנו עליהם משני ק
קושט סלה משני אימהך שאמרת להושיב עמך על אומתם בשלום:
למען יחלצו ירדך הושיעה ימינך רענני:
למען יחלצו

הושיעה ימינך הם האובי מושבי כי ימינך אינה יכולה להחילנו מידם וכאילו ימינך בצרה עמנו לפיכך
הושיעה ימינך כרי שיחלצנו ירדך וענינו בתפילתי זאת:
אלהים דבר בקדשו אעלה אחלקה שבם ועמק סבות אמר:
אלהים

דבר בקדשו דבר ברוח קדשו להיות ממלכת ישראל לי ואעלה בממלכה אחלקה שכם ועמק סוכות אמר
אמר יאמר המקומות האלה לפי שהיו בחלק אפרים ולפי שהמליך אבנר אשבושת בן שאול בארץ הב
הגלעד לפיכך אמר אלהי דבר בקדשו כי על ישראל אמלך וכן עשה שהמליכני על הכל וטעם אחלקה
אמר דל שהכל יהיה ברשותי:

לי גלעד ולי מנשה ואפרים מעור ראשי יהודה בחוקקי:
לי גלעד ואלהים

שזכראפרי זכר כל ישראל והפרטים שזכר הם לשבט יוסף והם כל ישראל וזלה שבט יהודה וטעם יהודה
מחוקקי כי המלך יקרא מחוקק כמו מחוקק מבין גליו והמלכות מיהודה הוא כלומר יהודה שלי בכל עת
והואיל רץ העלה המליכני על כל ישראל לטוב להם עשה להחילם על ידי מיד שוכהם ואעפ שבונו ע
ערה האויבים ואני בארץ ואני מלך לא יעמוד זה כי אני ברצון האל יתעלה אתחזק עליהם חזק מרמס רג
הגל וזהו שאמר מואב סיר רחמי ובררש כשיעביר הקבה לקבץ גליות ראשון הוא מקבץ את גלעד לפי
שגמול חסר אנשי יבש גלעד עם שאול ועם בניו אמר הקבה אני נוהן להם שכרם לעתיד לבא ראשון
אני מקבץ גלעד טכ' לי גלעד:

מואב סיר רחמי על ארם אשליך נעלי על פלשת התרועעני:
מואב סיר

רחמי כלי תשמישי יהיה שאנשה בהם כרצוני ופירש סיר הכלי שישפוך ארס בו מי רחמייה הכלים ומי
תשמישו של ארס לפיכך אמר סיר רחמי לא סיר שטבטליך בו על ארם אשליך כעלי שיהא מרמס רג
הגל וכן היה כמו שאומר ויך את מואב והנה מואב עברים לרור ובארם אומר יהי כל ארם עברים לר
לרור ובכל לל ארם היה ארם ואעפ שלא זכרו כי בימיהו במלחמה ושניהם הכה יואב ואבישי כמו טפ
שפירשנו וכן הוא בארם והנה ארם לרור עברים על פלשת התרועעני ררך גיוס או ררך לעג ררך גיוס
כמו שמת במו בלדות כלום והראה מה יקרה באחרית או ררך לעג כיו שהכניע כמו ויך רור את פלשתי
ויכניעם אמר התרועעני כמו שהיית נושה בהחילה לא תנשה כי כבר נכנעת תחתיו וזהו שאומר במזמור
הרומה אשר בספר תשמישי עלי פלשת אתרועע היא התרועענה מתחילה אבל עתה אתרועענה אני עליה
מי יובלני עיר מצור מי נחני עיר ארם
מי יובלני

עיר מצור כמו עיר מבצר וכן ותבן עיר מצור לה ויבן עיר מצודה ביהודה אמר מי יובלני לערי הגוים

בהצרות בהלחמו כמו אשר הכו על משה וברדש שהצית בהם את הארץ וצדד דרשו במחנותיהם
שנתן ארם נהרים בארם ציבא וארם ציבא את ארם נהרים את זה נקור סגל והוא כמאריך בלא סקה והו
טלא כמנהג וכו באו שנים אחרים כמו זה את גאון יעקב את אשר יאהב יי זכית :בג מלת שנים עשר
אלה ובספר שמאל אומר בשונו מהכות את ארם בגיא מלת שמנה עשר אלה וברברי הימים ואבישי
בן צרויה הכה את ארם בגיא המלת שמנה עשר אלה בספר שמאל אומ' ארם ובטיני הספרים אומר ארם
וברברי הימים אומ' שמונה עשר אלה ובוה הספר שנים אלה עשר נראה שמלחמות ארם הייתה כשהיתה
מלחמות ארם כי כן כתוב בהצרות את ארם נהרים ויטב יואב ויך את ארם וסאדס ומאדס אלה שמונה
עשר אלה ארם ואשר עמהם והם ארם ואמר בספר שמאל ארם ורצה לומר ואשר עמהם והם ארם
ובאומרו ברברי הימים אבישי עשה המלחמה תמילה והכה בהם שמונה עשר אלה ובוה הספר אשר יואב
ואמר שנים עשר אלה אבישי עשה המלחמה תמילה והכה בהם שלשת אלפים ואמר כך יואב הכה בהם
שנים עשר אלה וזהו שאמר יואב בזה הספר ויטב יואב כלומר שכן יואב אחר אבישי ולפי שהיה
אבישי תמילה המלחמה זכר כל שמונה עשר אלה על שמו ובספר שמאל זכר המלחמה בטס רור הוא
העיקר וכן אמר בזה הספר בהצרות וברדש מהו ללמד השובה לכל האומות נהן הקבה תורה לישראל
כשהלך יואב לעשות מלחמה עם ארם אמר לו איך אתה בן בנו של יעקב לא כך היו הנאמרים בן יעקב
ובין לבן ועתה נכרתה ברית אני ואהב ויקח יעקב אבן וירמה מצבא כיון ששמע יואב כי לא היה יורש
מה להשיבו בא אצל רור אחר לו כך וכך אמרו לי בני ארם סיד הושיב סגהדרין וכן שלמה אומר בטנך
ערמת חיטין אמרו שני בריהות כרתו אבותינו אחר קרא אברהם וכן הוא אומר ועתה השבעה לי באלה
הנה בא ליכנס לארץ פלישתים אמרו להם איך אתה מזרע אברהם ואיך אתה מקיימין הברית שכתב
אברהם את אבימלך אמרו להם איך אתה מקיימין אותה ואיך אתה פלישתים פלישתים הלכו להם וכן הוא
אומר והעווס היושבים במצרים עד עזה כפתורים היוצאים מכפתור השטירוס וישיבו תחתם אבל אתה
ענדי באותה שבעה כך אמרו להם לכני ארם ולא הם עברו הבריה תמילה לא כן הוא אומר מן ארם ינמני
בלח מלך מואב ולא זה בלבד אלא בימי כושן רשעתים שנאמר ויעברו בני ישראל את כושן רשעתים
למה נקרא שמו רשעתים שהירשיעו שתי רשעיות אמת בימי בלעם אמת בימי כושן כיון שלמד יואב
ההשובה מן הסנהדרין מיד ויטב יואב וברדש אחר אומר טעם ויטב יואב ואומר כי שני מלחמות היו
בגיא מלת במלחמה אמת הכה אבישי שמונה עשר אלה ובמלחמה אחרת הכה יואב שנים עשר אלה כיון
שהלך להלחם על ארם עבר בבני עמון עמדו עליו בני עמון אמרו לו לא כך אמר הכתוב אל תתגררו בש
הסיבס יואב לא כך אמר הכתוב אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו הנני אזהרנו לעבור לא רצו אמר
להם יואב אם נהרים אתם עכשיו איך אנו מוצאים במידותינו לא אכילה ולא שתיה אלא שנניח אותם
איתם עד שנכה את ארם ונחזור עליהם לכן נאמר ויטב יואב ויך את ארם אשר להם מה אתם מועילים
שחכו את ארם קמצא קמצא אבישג בן צרויה הרג שמנה עשר אלה ואהם שנים עשר אלה
כשיגיע זמן אני אכלה אותה ואמר יבנה :

אלהים זנחתנו פרצתנו אנפת השובב לנו : **אלהים זנחתנו**

כשהלך הדר עזר מלך ציבאלהדים ירו בנהר צרת ולקח מארץ ישראל הסמוך לערת לעיכך אמר זנחתנו
פרצתנו טען מלך ארם בארצנו ואי זה אלא שאתה ונחתנו ואנפתה בנו ואה תשובב לנו תשוב אלינו
ברחמיך : **הרעשנה ארץ פוצצתה רפה שבריה בי משה הרעשנה אר'**

עצמותה הוא ענין פהימה ובקיעה ותרגום ובקע לי חלוני ועדים ליה מרכין ובשנה הרעש תפחת הארץ
ותיבקע ורימה בי האויב בארץ וכבשד ערים מארץ ישראל כאילו רעשה הארץ ונבקעה והוא שפע
שעצמותה ואה תרפה שבריה כי משה לנפול ולריות העוכה אש לא העמידנו אהה ונכתב רשא בהא במקו

נמו אל וכן ותהפיל על יץ כמו אל יץ וילך אלקנה הרמיה על בתו כמו אל ביתו והזמור הזה נאמר ע
על לשון הגלות **א- אל אלהים רומיה נפשי ממנו ישועתי :** **אך**

אל אלהים רומיה תהילה לא תומיל אל אל אחר כי ממנו תהיה לי ישועתי ועי רמיה סמריטה ושונקה ער
שתבא ישועתה כמו נאלמה רומיה אלא שאותו טס וזה תואר :

אך הוא צורתי וישועתי משגבי לא אמוט אחר : **אך הוא**

לברו לא אמוט מיטה רבה על דרך כי יפו לא יטל כי אל יסמוך ידו וכמוהו בזכר התואר בלי זכר המתואר
וטאכלו בריאה רוצה לומר שה בריאה בערך הקצובות יענה עזות והדומים להם ועוד לעי טזכר אמוט ס
סמך על הסבך : **ע- אנה תהוותו על איש תרצחו בלבם בקיר צטוד גדר ה**
הרחויה עי

אנה תהוותו אחר כנגד האויבים המטבו הוות על כל איש ואיש מישראל תרצחו כולכם יהי רצון סת
שתרצחו כולכם והיו כקיר נטוי וכגדר הרמיה שהם קרובי לעול כלומר כל יסיהם תהיו בפחד ולבסוף
גמותו על ידי רציחה ומלת תרצחו בקמץ הדיש לכן אשר והוא סבבן שלא נזכר פועלו מהרגוש כי קמץ
מטף ושוריק אחרים בבטן כמו כל הפילות לא כרת שרך וכן נפתלי קורא תרצחו בפתח הדיש ואנו כו
סומכן על קריאת בן אשר **אך משאתי יעצו להדיח ירצו בזב בפיו יברכו ובקרבים**
יקללו סלה : **אך**

משאתו מגדלו טל אל וטרומותו כי זכר אלהי יצודי ואמר כי יעצו איש להדיח זה את זה מטרומותו
שלא יפנו אליו כי לא יחטבו כי יץ יודע מחטבותם לעיך יראו כזב שטרבים אחר בפה ואחר בלב כי
ידמו כי אין יודע לבבם ויברכו בפה ויקללו בלבם ואמר בפיו ואמר ובקרבים לשון הימד על כל אחר ול
ולשון הרבים על הרבים בכלל וכן דרך המקרא במקומות רבים :

אך לאלהים רומיה נפשי בי ממנו תקותי **אך לאלהים**

על דרך וענת דשפי רמקה ממני אבל נפשי אל תהי בעצמם אלא לאלהי לברו רומי והומיל כי מסנו תהי
תקתי לא מאחר והוא יצילני מהם ומחטבותם וכפל עוד ואמר אך הוא צורתי לחזק הכתוב כי ואבטת
בו שיהיה עוד משגבי שלא אמוט כלל וזה בעצמתי מהגלות לעיך לא זכר רבה :

אך הוא צורתי וישועתי משגבי לא אמוט : **על אלהים ישעי**

ובבורי צורתי וישועתי משגבי לא אמוט : **על אלהים ישעי**

שיצואנו מהגלות שאני בו בתרה וכבורי שאני נקלה בגלות והוא יהיה עוד כבורי כשיצאני מהגלות
יכבדני כל העמים כמו שאמר והיו מלכים אוטניך והוא צור עוני ומחסי בו לא באחר :

בנתי בו בכל עת שפכו לפניו לבבם אלהי מחסי לצו סלה : **בטחו בי**

אמר לבני הגלות בטחו בו בכל עת שיביא לכם הגאולה וטעם בכל עת אטפי שיאריך זמן הגלות ולא בא
עת הגאולה בטחו בו בכל עת רוצה לומר עם אלהים וטעם בכל עת שיביא לכם הגאולה שפכו לפני לב
לבבכם בהטובה שלימה בלב שלם אביא לכם הגאול כי אלהים מחסה לנו ולא יהיה מחסה כזב מחסהו כט
כמו שהוא מחסה בני ארס על קאמר אחריו :

אך הבל בני אדם בו בבני איש במאנים לעלות המה מהבל יחד : **אך**

אין מפלט ומשען וזולתך ואוהך אשר בנפליך בכל בקר ובקר כאשר אני מטלטל ממקום למקום ואמר
שהוא תאב להיות בארץ ישראל בוטח שיכול לבא בגלוי אל מקום הקורש או אל קרית ישרים שהיה טס ה
הארץ או בגבעון שהיה טס אהל מועד כי בשני מקומות אילו נאספם כל מבקשי ^ל וטס היו רגלים
מכמי ישראל והיו מתאוסים שיהיה ביניהם וילמד מהם כאשר הצמא והוא בארץ ציה ועץ ומהאזה מאור
להיות במקום המים כי בטילטולו לא היו עמו המכמי כי אם איש מצוק וסר נפש שהתקצרו אליו ואמר כי
צמאה נפשי על הנפש כמו על הגוף כי הצמאה היא תכלית הצמאה והנפש הספלה והצמאה בתכלית הצמא
הצמאה אל הרקמה וקרבה אלהיה והבשר שהוא הגוף עם רוח המים והאזה לטכין במקום בטח ושלל כס
כמה במפיק היא ואין לו חבר במקרא ופירושה כמו תאב ועץ כמו צמא כלומר בארץ הצמאה למים ו
וכן בארץ עיפה וזכר ארץ בלשון זכר כמו ולא נטא אותם הארץ נעתם הארץ :

בן בקורש חזיתך לראות עזר ובבורד :

חזיתך בן כמו הצמא בן אהאזה לחזותך במקום הקרש ולראות עזר שהוא הארץ והוא הכבוד :
בן טוב חסרך מחיים שפתי ישבחונך :

מחיים כי טוב הוא חסר שעשית עם בני ארם שמננתו השכל סמיי הגוף נחת אותם לכל מי על הארמה א
אבל השכל לא נחת' אלא לבן ארם לפיכך שפתי ישבחונך ויורו לך על חסר הגרול הזה ולפי שזכר שהי
האב אל דרך הנשמה שהיא המכמה לפיכך אמר זה וכן פירש גם מים ומחד עשית' עמרי מים כמו מ
מיות הנהמות ומחד בגשמה העליוני ויש לפרש כי טוב חסרך מחיים כמו כסאך אלהי שפירושו כסא א
אלהים ופי' מים בני ארם העשירי גומלי חסר כמו להלך נגד המים אמר כי חסרך טוב ממחסר כי הנה ש
שאל אספני אליו ושפתי ראש ושר ונקן לי בתו והטיב לי ועתה הוא רוקח אמרי וסבקש נפשי על כן
ראוי לשפתי שישבחונך ויורו חסרך לבר לא חסר בני ארם :

בן אברבך בחיי בשמר אשאבני :

במי כמו שאני ששבח לך כל היום בן אברבך ואשבחך כל ימי חיי בשמר אשאבני כלומר בעזרתך
אמנא ידי לכלמיס אותי כמו בשמר נבוס קמינו כלו בעזרתך כלומר שאקרא שמך והוא על דרך משל
המלמד דיו לקרב :

במוחלב : ורשן וו ושפתי כמו כאשר וכן אם לא יטבעו וילינו אמר כאשר שפתי
דננות יהללו פי יערב לי כמו אם תטבע נפשי המתאזה חלב ורשן כי המאכל השמן יערב לכל אדם ומל
ומלב ורשן ככל ענין במלות שונות ופירו' שפתי דננות דברי דננות כמו שפה אמה ודברים אמרים :

אם זכרתיו על יצועי באשמורת אהגה בד :

אם זכרתיו וכן כאשר זכרת' על יצועי בלבבי וכאשר אהגה בך באשמורת הלילה אני רשן ושמן ושבע ויש אש
במקום כאשר כמו אם יהיה היובל לבני ישראל ואם מזבח אבנים העטה לי ואמר יצועי בלשון רבים לבי
טלא היה שוכב במקום אמר אלא במקומות רבים שהיה בורח ממקום למקום ואשמורתה עתה הלילה ש
טאדם מקיץ בקו שטננה והם טלש כמו שכתוב באשמורת הבוקר וכאשר ראש האשמורת התיכונה וכן א
אחול טלשה ששורות הוי הלילה :

בן היית :

הרץ עלי שאזכרך המיד וארץ לך כי היית עזרה לי ובכל אשר דורש' אחרי לא נחתם להשיגני ולהרע
לי ובכל כנען ארץ ובכל כנען אני מוסה ומרן : רבקה נפשי אתי' בי תמכה ימני

בני אדם קצב כמו הכל דבר שאינו עומד כמו היה תהיה לי כמו אכזב אשר לא יכזבו ממנו במאזנים ל
לעלות דרך מטל אס יעלו אותם במאזנים עם הכל יהיו פחותים וקלים יותר מהכל כמו שאמר קהלת הכל
הכלים : אל הבטחו בעשק ובנזל אל ההבלו חלבי יצוב אל תשית לב :

אל הבטחו : העשק הממון טבא ליר אדם ממכירו ואינו מחזירו לי אס נתתיב לו ממון
ומעכבו והגזל הוא שגזל במזקה ממון מכירו ורוב ממון בני אדם יש בו מן הררכיסה
האלה לפיכך אמר כי ממון בני אדם אין לו העמרה לפיכך אל תבטחו שתנצלו מן הצרה ובעבורו אל תהב
תהבלו בו הבטחון בו כי הכל חילכי יגוב לפי כשתראו שמוכנס יצרה וירבה אל תשימו לו לב שיעמוד
כי לא יעמוד ויגוב יצרה מענין תכונה שהוא פרי :

אחת דבר אלהים שיתם זו שמענו כי עוז לאלהים :

אחת דבר

אלהים פעם ושתים כלומר פעמים רבות דבר אלהים ושמענו מפני נביאיו כי העוז לאלהים לברו לכן אין
לו לאדם לבטוח לא בכחו ולא בממונו כי הכל הכל ואין בטחון אלא באלהים לברו כי לו העוז ולא לית
לזולתו ויש בו פירושי אמרים דרך דרש ואינס מענין המזמור ישמפרשים אחת דבר אלהים זו התורה
שמענו אותו מפני הגבורה ומפני משה ורבותינו ול שפירשו אחת דבר אלהים זכיר ו
ושמור טבאמר בריבור אחר ושמענו שני דיבורים :

ולך יהיה חסד בי אתה תשלם לאיש במעשהו

ולך

החסד יש מפרשים כי חסד עשה האל יתעלה עם בני אדם כשהזהירם והודיעם כי הוא ישלם לאיש כמ
כמעשי ייש מפרשי כי כמו אעפ כמו כי עם קשה ערוה הוא וסלחמה כלו אעפ שהשלם לאיש כמעשיהו
באחרונה לך החסד כי החסד גובר כמו טכונב ורב חסד ויש לערשו לענין המזמור שהוא מדבר על לש
לשון הגלות אמר מה שהארכנו בגלות חסד עשייתה עמנו להטיבנו באמריהנו כי חסד העשה לאדם כ
כשהשלם לו כמעשהו הרע שעשה בעולם הזה כרי שיקבל שכרו בעולם הבא שלם על הטובות שעשהו
וכן אמר הן צדיק בארץ ישולם וברשע ר' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה אומר העבירה עקרה היא ואינה
עושה פירות אבל הצדקה עושה פירות שכן אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעשיו יאכלו אבל העבירה עק
עקרה שכן אמרו צדיק כי טוב כי גמול ידיו יעשה לו וכן הוא אומר כי אתה הוא אלהינו חשבת למטה מ
מעונינו לא כנגד עונינו אלא למטה מעונינו דה כאן תלך יי החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו במ
במעשהו אין כתיב כאן אלא כמעשהו למטה מעשהו משלו הוא גובה בן אדם כשר ראית ביה עבירה ו
והוא שבעוני ימות מה עושה הקבה תולה לו ער שיקח אשה ומוליד בנים ונוטל אחר מבניו תחתיו תחת
אותה עבירה שעבר נמצא הקבה גובה משלו את שלו יש חסד גדול מזה הרי ולך יי החסד ור' נחמיה
אומר כי אתה תשלם לאיש כמעשהו כמתשבתו אין כתיב כאן אלא כמעשהו יש אדם שמשב עבירה ולא
עטאה אין הקבה מכותב לו עליו ער שיעשנה שכן אין אס ראיתי בליבי אל ישמע יי אבל אדם מוש
מנוה לעשות אעפ שלא עטאה הקבה מכותב עליו כאילו עטאה טהרי דור משב לבנות בית המקדש ו
ולא בנאו אעפ שלא בנאו הכתיב עליו הקבה זה המזמור מזמור שיר מנהסת לדור :

מזמור לדור בהיותו במדבר יהודה :

מזמור לדור

בהיותו במדבר כשהיה בורח מפני שאול ומדבר יהודה הוא מדבר זף :
אלהים אלי אתה אשחיד צמאה לך נפשי במה לך בשרי בארץ ציה ועית בלי

מים : אלהים אלי אתה : ימרי ומזקי אתה בעור שאני בורח כי

בלבם עולות ומרמו וזמנו חזש ומחפז זמנו כמו תממו הנן במקו אות הכפל כמו לשמור מעונם שועל
יורא פי כול משט מחפז וקרב איש בלב עמוק כלומר כל מה שיוכל להתחשב בקרב איש הכל כלו הם ב
בתחבולתם שלא יוכל שום אדם להעמיק יותר מהם בתחבולות הלב ובכל מתחבולתיו :

וירם אלהים חץ פתאם היו מבוותם :

וירם אלהים : בפתח הרי עבר במקום עתיד כמו
שהוא מנהג הלשון וברברי הנבואות ברוב אמר כמו שהורו לי הם מן מן רבירם כן יורם אלהים מן פ
פתאם ויהיו מכותם פתאום ופתאום משתמש לפניו ולתאמריו :

ויבשילו עלימו לשונם יתגדרו בל ראה במ :

ויבשילו עלימו : הכינוי שרם וזכרה מכונה והיא
לשני כמו והראו את הילך חזקתו מיתו לחם והרופים להם אמר הם הכשילו לשונם על לשונם על צד
עצמם כלומר רבירם הרעים שדברו עליהם ישובו על דרך ויעל בשמת יפעל ואומר לשון בלשון וזכר
כמו ולשוני מרובק מלקומי יתגדרו כל רואה במ מרוב מהומתם ומפלתם יתגדרו ויתדרו כל הרואים בה
המהומות שיבאו ויעמדו ויראו האלהים : **וייראו כל אדם ויגידו פעל אלהים**
ומעשהו השבילו : **וייראו כל :**

או ייראו כל אדם אלהים כי ראו כל הנקמה
שעשה בהם ויגידו פעל אלהים ומעשהו השבילו שיבינו ויטילו כי אלהים שופע ושפגית בבני אדם
כפי מעשיהם לא כמו שהיו אומרי אילו סי יראה למו :

ושמח צדיק ביהות וחסה בו ויתהללו כל ישרי לב :

ושמח צדיק : אמר על עצמו כמו שאמר הם כי צדיק היה בריבו ולחנם היו רודפים אמריו אחסה בו עוד יחסה בו את
אתה כי ראה נקמתו באויביו וזו חסה במקום כי או כאשר כמו בשפתי רכנות שפירשנו כלומר עתה
בראותו נקמת האויבים ישמח חסה בתהילה כי לא היה בו חסותו לבושת ולא אברה תקותו וכן כל ישרי ל
לב ויתהלל כמו שאתהלל אני בו וברר מערש זה השומע על רניאל אמר רח ברוח הקודש על לשון רניאל
שהתהלל לי יתע' ואמ' שמע אלהים קול בטימי וגו כשהלשינו עליו והוטלך בגוב האריות והמלשי
שילכו בו אמר כן זה ויורם אלהים מן פתאום וגו ויגידו פעל אלהים והו שאמר בארץ ררויש מלכא כה
כתב לכל עמשיא ולישניא וקומר ונאמר כל המזמור על רניאל :

למנצח מזמור לדוד שיר : **לך רמיה תהלה אלהי בציון ולך ישלם צדק :**

למנצח : המזמור הזה נאמר על הגלות ורומיה ענין תומלת כלו רשינו אלהי מסדך משורש רמה ו
וכן דומו ער כגיע אליכם אך לאלהים דסי נפשי אמר לך סימלת התהלה שהאמר לך בציון ב
בציון גלית ולך ישולם נר הזבתי שנודרים בני הגלות אם ישיבם האל לציון ישלם לך שם בבית הם
לשקדש נר כולו סגל בסוף פסוק כי לא יסתנה שומע תפילה ושם תהיה שומע התפילה כי על הגלות א
נאמר סתם תפילתי ושם עריך כל בשר יבאו כמו יבא כל בשר להשתחוות לענין וארוננו אבי וזל פירש לך
רומיה מן לא רמה אליו כלומר לך לברך האת הההלה שמהללים לך אבל מה שמהללים בן אדם בגבורתו
או בעושרו או במחמתו אין הההלה שלימה כי אין הההלה לכן אדם בלא כזב ויש מערשים רומיה ענין
שתיקה מן אל דמי לך רומיה לומר כשתהקה הההלה לך נגר פעלך העצמים שלא תשיגך הההלה והרי ה
הוא כאילו כשתהקה וכאלו אינה ושעם בטמון כי שם דיי רוב הההלה בשיר וברכני ובנבלים ובכ
ובכינורות ושעם לך ישולם נר על כן כי לא תשיגך הההלה יכול אתה לרום הכל נותנים לך הההלה ואתה רופס
וברש מערש אותו תמיה אמר רור ולך רומיה הההלה יכול אתה לרום הכל נותנים לך הההלה ואתה רופס
בציון שכן קול נהנו בבית יי ומה קול נהנו בבית יי שאמרו ירינו ומה ולא יי פעל כל זאת ואמר אי

דורע' שטענדיג

יגירתה על :

והמלך :

१०

מִרְיֹב שִׁיתִי מַעֲמָר אֲרִיב וְהָ שִׁאוֹל שִׁמְבֶקֶשׁ נַעֲשֶׂו :

מסור מרע'ים מק'ברך מרע'ים

טת מדרג :

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ:

לִירֵאת הָאֵל עַל נַעֲמֹו טַהִירָה הוֹלֵךְ בְּתַמִּימוֹת וְלֹא הִרְעָ לְאֶחָד מֵהֶם יִרְאוּ

הרואה אותם :

—אתה למד:

הכתב בידו יהמלכ כרעתהם :

יחזקאל :

עולות בהראות ה'ו אמר כל אלה המלשינים והמספרים רעות אנשי ה'וך ומרמה ועול וימפשו וימקרו ב

אלהיו צור חסיו בו הם נתנו קול ואתה רומם אתה רומם ואני רומם שג' דוס ל"ף והתחלל לו .
שמע תפלה עריך כל בשר יבאו רברי עינות גברו מני פשעני אתה תבמרים :

שומע תפלה : תפלות כל בשר שומע אתה ושלנו אך אתה שומע ולך ישולס נר מלך
בשר ודם יכול לטמוע סן שנים או סן שלטה ואינו יכול לטמוע סן הכל אבל אתה
שומע תפלה כל בשר כאמר וכל אמר מהעלל את שלל כל בשר אתה שומע ואך אתה שומע
שלנו וגם כי אזעק ואשוע סהם תפלה סכות בענן לך סעבור תפלה אמר להם הקבה אתם סבקשים
סגגות או ורונות אמרו לעניו אך אנו סבקשים לא סגגות ולא ורונות ולא רברי עונות גברו
מני פשעני אתה תבערם : אשרי תבחר ותקרב ישבח הצריך נשבעה בטוב
בתוך קרש הבלר : אשרי :

אשרי מי שאתה מקרב יטכון במצריך ולא במצר לבר אלא
במרוס קרשך היכלך רברי עונות גברו ממנו לטון יחד פשעני אתה תכפרס לטון רבים כי על בני הג
הגלות ידבר לטון רבים עונות סגברו ממנו ופשעני כמו כן אתה תכפרס כי הם האריכו אותנו בגלות
מתמכנים אני אליך שתכפרס אתה כי אין וולתך כמו שאומר כי עמך הסליחה לעיך אוסר אתה :
אשרי תבחר ותקרב אשרי מי שיגיע למן היטועה הדבר שתבחר בו ותקרב אותו אליך להעלותו מהג
מהגלות ויזכה שיטכון במצריך : נשבעה אומר על אותם שהיו אז בעת היטועה נשבעה בטוב בתוך
כלומר בכבוד שיטכון סס במקום שהוא קרש היכלך כלומר המקום המקודש שבהיכלך והוא הרביר ש
טסס הארון מונה עם הכבוד : צדאות בצריך תעצנו אלהי ישענו מבטח

כל קצוי ארץ וים רחוקים מבין הרים

בסחו נאמר בגבורה : צוראות :

בצדק העננו תנעלאת סתעטת עמנו כי אתה אלהי ישעני וקרא העולות סק בפלא והינאס מטבע
נוראות בעבור כי הש' נורא על בני אדם מטבט כל קצוי ארץ וים רחוקים ואתה מטבט כל ישראל הפו
העוורים בקצוי הארץ וקצוי הים רחוקים מירושלים כך בעמנו סתקבסס לירושלים וקצוי סזכר עומד ב
במקום שנים טאיל אמר קצוי הארץ וקצוי הים הם איי הים וכן סנפון וסס רונה לסר ומאיי
הים כי סערב וכו' מכין הרים בכחו ואס יאמרו הגוים אך יתכן שיצאו ישראל מהגלות סהם עם רל ו
ושפל ספוזר ומפורר מי ירצאס מתוכס כמו שאמר הכתוב שיאמרו העמים היקח מגיבר סלקות וגו' וה
והקבה אומר גם כן גם סבי מגיבור יקח ומלקות צריך יטלט כי אני ארבי את ריבך ואני גבור סהם כ
כן אמר הנה מכין הרי מי טעוטה הגבורות והנעלאת האלה יוכל להוציאן מתוכס וזכר ההרים כי ההר
הגבוה סנעלאו האל לעיך סמך אותם אל אל שאומר בהררי אל טבהס נראה כמו נאמר בגבורה והו בכל
ענת נאמר בגבורה כי אינו קונה גבורתו מאמר לענת הצורך אלא מראה גבורתו בכל עת סירנה כי הגב
הגבורה אזורו וכן מהגבורתו : משביח שאין ימים שאין גליהם

משביח :

שאין ימים ושאין ימים הוא לטון גלי הים והוא מטביח אותם כלומר מטקיש או
אותם בטוא גליו אתה תטבטס והמון לאומים וכמו שהוא מטקיש טאין ימים כי יטקיש המון לאומים
וסאונס וירצא ישראל מתוכס וזו המון היא זו השואה כלומר כמו זה כן זה וכן סיס קרים על נפש ע
טייעה וטמוע טובה טאין פרמק על ישראל גאותו ועוון בסמקס :

וייראו ישרי קצות מאותה צד : מצאי בקר וערב תרצן : ויראו :

ישרי קצות מאותה צד וזו ויראו פתחה אמר מנעלאות הכורא אותהיו סמראה בכל יום ער טייט לבג
לבני אדם לידא ססנו כי אינס סבלתי סנטיג ינה' גם יכרירס ציו ובלילה והאותה הים מוצאי בוקר וערב

השם נשנינו במי שהשאירנו במים בגלות ולא נהן למוט הגלנו :

בי בחנתנו אלהים גרפהנו בצרף בסת . זה יאמר

הנשאים לישראל אתר הסתקה כמו שג' והבאתי את השלישיה באש וצרפתיו כצדקה את הסקה :

הבאתנו במצודה שמת מועקה במתנינו : הבאתנו במצודה כמו הנהפש

במצודה שאין לו דרך להסלף על דרך נס מועקה

רעה שהיית מצודה מתנינו שלא היה לנו כח לעמוד מסנה ומועקה שס הואר סנמי העין וכן בזה המושקל

בלא הא הנקיפה מועקה מועק : הרבבת אגוש לראשינו באנו באש זבמים ותוציאנו

לרויה : הרבבת

אנוש אנחנו טרם הגלות לא היית מטשלה עלינו אלא ממטשלתך

לבר ואתה הרכבת והטלחת אומי העולם לראשינו על דרך בעלוננו ארוננו וולחך והרכבת דרך מטל כמו

והרכבתו על במותי ארץ באנו באש ובמים הצרה נמטלת לאש ולמים כי האש טורף ומכילה והמים שוטף

שיטף ומכלים ואנחנו באנו בהם בגלותינו לא כלינו ותוציאנו לרויה הרבבתנו מהם לארץ רויה שהיינו

דווים דשנים בה ונקמטא למר לרויה מורה על הידיעה והוא ארץ ישראל שהיא ארץ ברכה וארץ רויה

אבוא ביתוך בעולת אשלם לך צדרי : אבוא

דבר הלשון ימיר על לשון אנשי הגלות בדרך

כלל אמר אז יאמרו לבא בבית המקדש בעולות בטלס הנדרים שנדרו בגלות כאשר יוציאם האל יתעלה

מצדת תגלות : אשר פצו שפתי ודבר פי בצר לי : אשר :

נדרים אס יוציאם

בעת שמיצר להם האויב נדרים

האל יתע' מצדת תגלות : עלות מחדם אעלה לך עם קטרת אלים אעשה בקר

עם עתרים סלה :

עולת מחדם תואר מן מות כלומר כבשים בעלי מוח ושומן קטן

אלים הקטורת חלבי אלים אעשה כמו ויטהר לעשות אותו : לבו שמעו ואספרה כל

יראי אלהים אשר עשה לנפשי : לבי שמעו :

כל אמר יאמר לחבירו יראי

אלהים לבו שמעו לבו ענין זירוז כמו לבו נחמטבהו לכה נא אנסכה אמר כל יראי אלהי שמעו ואספר

את אשר עשה לנפשי : אליו פי קראתי ורובם תחת לשוני : אליו פי

קראתי בפי קראתי אליו והוא רומם תחת

לשוני כלומר שרוממתי אותו בלשוני ורומם פועל שלא נזכר פועלו סנמי העין והתה לשוני כמו בלשו

וכן תחת לשוני עמל ואון ולפי שהלשון נבזרה בריבורה מפעל לה ומתחת לה כי אותיות גיכך נא

באסדות עם המין לפיכך כינוי הדיבור על הלשון כי המחשבה נפתחת מן הגולה בלשון ויהיה רומם מפ

מפעלי הכפל מבנין הרומה למדובר אמר בפיו קרא אליו ולבד כמו כל רומם אותו :

אח אם ראיתי בלבי לא ישמע אדני : אח אם כלומר אפי אם ראיתי

און בלבי לעשותו אעפי שהוא

גדר האל כאילו הרמאתיו בשפתי לא שמעו אותו כלומר לא מטיבו לי לעון שהמחשבה רעה אין הקבה

מצדפה למעשה אלא אם כן באמונת האל : אבן שמע אלקים הקשיב בקול

הבלתי : אבן אבל באמת שמע אלהים

והקשיבה קול תפילתי : ברוך אלהים אשר לא הסיר תפילתי וחכדו מ

מאתי : ברוך אלהים :

לא הסיר תפילתי לא רמה אותה אלא קבלה ברכון ולא הסיר מסרו מאתי :

למנצח בנגינות מרמז שיר : למנצח גם זה המזמור נאמר על קיבוץ גלות ירוס לים

מלאים נאן כאילו מליבטים כנאן כלומר שרועץ על פני המישור והם מכסים את פני הארץ וזה מירב
הבואיה יתלמו הנאן בשדות לדעות כמו שאמר מטלמי רגל השור והמטור והעמקים יעטעו בר
העמקים כמו כן יהיו מלובשי ומעוטשי ומכוסים מרוב הכבואה וזכר העמקים אעפ"י שזכר הגבעות ואם
הגבעות שביעים כל שכן העמקים אלא זכרם רוצה לומר שלא זיקם רוב המטר תרועעו אף ישירו
שיבולי הכר תרועעו אף ישירו כי השיבולים השלאים בנשוב בהן הדומ ישיעו קול כאילו תרועעו
אף ישירו או הוא דרך משל כמו וכל גבעות התגורנה וכל עצי השדה ימחאו קהויש מפרשים תרועעו
אף ישירו כל בני הארץ עם הבהמות והמיות :

למנצח שיר מזמור הריעו לאלהים כל הארץ :
זה המזמור נאמר על קבו
גלית ישראל שאמר הריעו

10

לאלהים כל הארץ שיראו הנפלאות שעשה עם ישראל
זמרו בבור שמו שמו בבור תהלתו :
זמרו בבור שמו שמו בבור תהלתו :
שמו מזמור
ובתהלתכם אמרו כי שמו נכבד בגאולתכם
שהיה בגלות שמו מנואץ ומהבזה בפני הגוים המושלים בישראל לאמר איה אלהים יקומו וינצורכם :
אמרו לאלהים מה נורא מעשיך ברב עוז יבחנו לך אויבך :

אמרו לאלהים מה נורא מעשיך שהצלתה גוי מלש ממים רבים ועשמים ואמה עינים מהם נצ
סכרוב עוז יבחנו לך אויבך ויאמרו לא הרענו לשראל :
כל הארץ ישתחוה לך ויזמרו לך זמרו שמך סלה :
כל הארץ

כמו שכתוב כי אז אהפך אל העמים טפה ברורה לקרוא כולם בשם יי :
לבו וראו מפעלות אלהים נורא עלילה על בני אדם :
לבו • וראו זה יאמרו

אחר אל אחד נורא עלילה נורא מעשה על בני אדם לעשות בהם כרצונו ער שיראוהו :
הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו :
הפך ים
וזהו מעשיו הנוראים

שהפך ים ליבשה כשהוציא עמו מגלות מצרים בנהר יעברו ברגל בדרך שם גם כן נשמחה בו בהוציאו
אותו מגלות זה יוש לפיכך בנהר יעברו ברגל על העתיד כמו שאמרין הנה ירו על הנהר בעים דומו ו
והכהו לשיבנה נחלים והרדין בנעלים ואומר והיית מסילה לשאר עמו אשר יאמר מאשור כאשר היית
לישראל ביום עלותו מארץ מצרים :
מרשל בגבורתו עולם עניו בגוים הצפנה

הסודרים אל ידומי למו סלה ברבו
עמים אלהינו והשמיעו קול תהלתו :

מרשל בגבורתו :
בגבורתו
שיראה בהוציא ישראל מבין העמים ומשול לעולם על כל העמים כלומר שיכירו כ
פולס לו משולתו ומלכותו כמו ש"י והיה יי למלך על כל הארץ וגומר עניו בגוים הנפונה או הנפונה
בגוים עניו לראות מעשיהם ולגמולם כפי מעשיהם כי ער אוהו וזמן הוא מאריך אף לרשעו וסאותו זמן
ואלך לא יאריך להם עור אלא יגמול כל אחד ואחד כפי מעשיו כמו שכתוב ושיבתם וראיתם בין יריק ל
לרטיע בין עובר לאלהים לאשר לא עברו ואותם שהיו סודרים ישיפילם ולא ידומו להם כמו שהם רמים
בזמן הזה ברכו עמים ואז יאמרו ישראל לעמים ברכו אלהינו שאתם רואים את הנפלאות שעשה עמנו
כי לא כילינו בארץ הגלות בין העמים :
השם צפנינו בחיים ולא נתן למוט רגלינו :

הכלל העליון המקיף: בכל ומניע כל גלגלים בתנועתו ביה שמו סילו אותו ביה שהוא שמו והוא מורה עליו שהוא בורא העולם וסבת היותו ופלו לעניו בבית המקדש : **אבי יתומים וריק**

אבי

אלמנות אלהים במעון קדשו :

לפי שזכר רוכב בערבות שהוא גבוה מעל גבוה אחר הוא גבוה וסמוך התלושים והשפלים והם היתומים והאלמנות שאין להם כח להנצל מעושקיהם והוא אביהם ורו אה רינס וכן אמר כי רס יי וטעל יראה אלהים במעון קדשו אעפ"י שהוא במעון קדש בשמים הוא עם השפלים בארץ וכן אמר מרס וקדוש אשכון ואת דכא וטעל רוח וכן ישראל שבא עליהם מלך אשור שאמר עליו הסלך הגרול עם מלכים גרולים וישראל היו כנגדם מועטים ושפלים עד שאמר רב טקה ואתנה לך אלפי כוסים אסת תוכל לתת לך רוכבים עליהם ולא היה בם כח לעמוד כנגדם אם לא כי האל יתב' עזרם :

אלהים מושב יחידים בייתה מציא אסירים בבושרות :

אלהים מושי' יחידים ביה אותם שהם יחידים איש ואשתו ולא ילדו מושיב אותם ביה שהוא כלל בנים כמו ויעש להם בתים אעפ"י שיש לנו בן פי' אמר כי פי' לפי דעתי ויחידים יי דירמיהו וכן אמר מושיב עקרת הבית אם הבנים שמחה וכן ישראל שהיו כיחידים הושיעם מהאויב וברכס והערס והרעם מוציא אסירים בכושרות אותם שהיו אסירים בשלשלאות של ברזל הוא מוציא אותם כמו אותם השב השבויים שהיו במחנה אשור מכוש ומסירים כמו שאמר ישעיהו עליהם בויקס יעברו וגם מבני יהודה שאמר על כל ערי יהודה הבצורות ויהפטי וכושרות הם הנבלים השלש לאות והכך בבנין קשורים כי הם הכה והקנה הם סמוכים אחר וכן מי תיכן את רות יי בכך תיכון משלים בקנה והעניי אחר אך סודרים יטכנו צמיחה האסירים יצאו לרות והנלה והסודרים שהוא מלך אשור ומיילותיו טכנו במקום צמח כל כלומר כאילו מתו בצרת צמח כי מתו בלא מרב ובלא מניח . **אלהים בצאתך לפני עמד בצערך בשימוז סלה :**

אלהים

בצאתך לפני עמך כמו הלא יי יצא לפניך כי כס כשהיו סנצמים האויבים כאילו יי יצא לפניהם לנצח המלחמה גם ארון בבית יי נוסע לפניהם והכיד נצח המלחמו בלכתם במדבר סירו מלך האמורי ועוג מלך הבשו ורעש הארץ וההרי' הוא מוטל על פתח המלכי' והגוים שרגזו וחלו מפניהם כלומר כמו שהלך לפניהם אז ולחם מלחמתיהם כן העשה אלה בצערך בי בישימון במדבר שהו מקום טסמה וכו' כתיב וכסע סמורב וכלך אל כל המדבר הגרול והנורא ההוא אשר דאיתם דרך הר האמורי וגומר ואומר באהם עד הר האמורי וגו' ואומר עלה דש כאשר רבר יי וגו' : **ארץ רעשה את שמים נטפו מבי אלהים זה סיני מפני אלהים אלהי ישראל :**

ארץ רעשה כמו שפי' שפחרו ורגזו עם הארץ אך שמים נטשו מפני אלהים דרך משל שחשכו

השמים על האויבים ויוס המטר הוא מושך ענן וכן אמר בשירת דוד משכת סיס עבי שמקס דרך משך על הצרות הבאות על האויבים זה סיני וכמו שזה סיני רעש מפני אלהים אלהי ישראל כן רעש רעשה הארץ כלומר העמים וההר הזה רעש ביום מתן תורה כמו שכתוב ויחרר כל ההר מאור ויש ספר מערשים זה הפסוק כולו על מתן תורה וזה סיני פי' ארץ רעשה גם שמים נטשו גם כן כמשמעו שהיה מש מטר מעט ביום מתן תורה :

גשם ברבות תנין אלהים נחלתך ונלאה

גשם ברבות :

לפי שזכר שמיני נטשו שהוא רצון לצרות הבאות על האויבי' אשר בהפך זה גשם ברבות תנין אלהים כלו על האויבים תנין נטשו ועם ואף ועל ישראל תנין גשם ברבות נחלתך תנין על ישראל שהם נחלתך כמו שכתוב והם עמך ונחלתך ונלאה אלה כוננתה פי' ואם נלאה וכן וכן לך ואם נקן כלומר ואם נלאה נחלתך בד' אויב שכבר הפש כל ערי ים

אלהים יתנו ויברכו יאר פניו אתנו סלה : אלהים : טיח לנו חנו ויברכו

אח' טיגאלינו יוסף

יאר :

רדס בבל גוים

יאר פניו אתנו סלה

לדעת בארץ

כל היום בטובתנו כי הברכה תוספת טובה :

לדעת

אז ידעו בארץ דרכי האל יעב' כמו ש

יודוך

טוב כי מלאה הארץ רינה את יל' כטיורע בכל גוים ישועתך :

עמים אלהים יודוך עמים בלם : יודוך עמים ואז יודוך עמים :

ישמחו וירננו לאמים כי השפוט

עמים מישור ולאמו בארץ תנחם סלה :

ישמחו : כי השפוט עמים העמים שיבאו עם

גוג מוגג השפוט במישור ואז ישמחו שאר העמים

בארץ לטועט עם כמו שאמר והבאתיך אל הרי ישראל : יודוך עמים אלהים יודוך

עמים בלם : יודוך ואז כשהשפוט העמים שיבאו עם

גוג יודוך שאר העמים יורו לך כי לך העז והגבורה ואמה ארון הכלו

יכולס ידוך גם הנמלטים מסמכה גוג מייס טנ' בהם ושמת' בהם אות : ארץ בתנה יבולה

יברכו אלהים אלהיב : ארץ בתנה יבולה

ואז תקן הארץ יבולה מפני העונות

נעזרה הקטנים והארץ לא תקן יבולה אך בזמן הגאולה יכלו הרשעים והנשואים יהיו בל' עון לפיכך

תקן הארץ יבולה בכל עת : יברכו אלהים וייראו אותה בל' אפסי ארץ :

בשמו ב

ואז בראת הגוים כי אלהים עשנו כי

ייראו אותה כל אפסי ארץ : למנצח לדוד מזמור שיר : יקום אלהים יפרצו

אויביו וינצחו משנאיו מפניו :

למנצח זה המזמור נאמר על מיל סנחריב שבא לירשלי

ב'י חזקיהו ואמר יקום אלהים קומה יל' ויעזבו אויביו והקיסה היא הרואת גבורתו ושעם יקום יתן רדך

העילה או דרך נבואה אמר כי כן יהיה טיקום אלהים אז ויעזבו אויביו וכן היה טיקום מלאך יל' והכה

בהם טאה ושטונם וממשה אלה : בהגדר עז תגדל בהמס דונג מפני אש יאברו

רשעים מפני אלהים :

בהגדר עז מקור מבנין נפעל ומשפטו כהנה בקמץ תחת

בנק ולפי דעתי שהוא שם הפועל מבנין הפעיל והוא שלם וכן תגדל שלם ובמסקלו בהנהך כסה בהם

במסרן הנק ואם זה במחלם וזה בשוריק שניהם שרים ופירוש כהנהך כהנהך הדומ העשן כן תגדל מ

אתה האויבים או כהמס דונג מפני אש כן יאברו רשעים מפני אלהים והדונג הוא השערה

וצדיקים ישמחו ועלצו לפני אלהים וישעשו בשמחה : וצדיקים ישמחו

ויעלצו חזקיהו וישראל ישישו ב

בשמחה הכפל לדוב השמחה וכן אמר ישעיהו השיר יהיה לכם כליל ההקדש תג ושמחה לבב כהולך במלי

וגו ואם היה בליל הפסח כמו שאמרו רבותינו ול' ועשו כמך הפסח הזה יהיה פירושו וישישו בשמחה פ

עם שמחה תג כלומר ישישו בגאולה זו עם הזכרת גאולת מצרים :

שירו לאלהים זמרו שמו סלי לרובב בערבות ביה שמו ועלזו לפניו :

שירי לאלהים כהל רשמו כמו שלסליה והרוממך וכן כל לטון מלל הוא לטון הגבהה והרוממה

לרובב בערבות כמו רוכב שמים כמו שהרכב סהלך בהמסה כן האל יתברך מסבב האלגל וערבות יקרא

רבות לעזרת ישראל על דרך שאמר הנחת לך גבורתך ואמר רב אש וטוב אש סביבות אלפי
שנאו אלפי מן המלאכים הנקראים שנאנים ויש מפרשין שנאן כמו שנך כלומר אלפים שנים לך בס
בא לך עמם כמו שבא סיני בקדש ובית בס רפה שלא כמשפט אהוי הסמוך לבקר כעת ויהא אהיות א
אהוי במשין וכן ונטה עליה קו תוהו וקול הסון שלו בה

עלית למרום שבת שבי לקחת מתנות בארם יאן סורדים לשבח יה אלהים

עלית למרום וער עתה טריות הישועה ולכיה ארץ ישראל וגלו העם אשר בה כאלו אתה עלית לס
למרום וטבית טבים כי אתה בהעלותך טטירתך מעליהם ובא האויב וגבר האויב לקחת מתנות בארם ה
המתנית שנתה בארם להטדות טכיתך ביניהם ולטמדם מכל רע ולקחת אותם המתנות נר טגם סורדים
והם מלך אשור ואשר עמו מטבו לטכון במקום הקדוש במקום אלהים והיא ירושלים שהוא מטבן אלה
ברוך יהוה יום יום יעמס לכו האל ישעיהו סלה : ברוך לך יום יום יעמ

יעמס לכו יטא לכו ברכותיו האל שהוא ישועתינו שהושיענו מחיל רב יעמס יעמס פידושו יטא וי
וכן ויעמס אש על חמורו כמו ויטא על דרך לא חמור אחר מהם לא נטאנו וחסר ברכותיו או טובתו
ותפרש חסרון לפי הענין ורבים כמוהו או פידושו יעמס לכו ישועתינו טוכר אחר כן ופידושו האל
יעמס לכו ישועתינו ויום יום ברוך הוא :

האל לכו אל למי שנות ולאלהים יהוה

לכו לכו הוא לכו שנות ולאויביו יט לכו להמיתם ונכחות זהו לכות ונכחות כלומר
יט לכו ונכחות רכו לחייתא ששעתי המזנה בענינים רבים להמית אויביו ולכלותם כמו טטבע הסורדים
בס כה ונער טכות ואבני ברר על מלכי כנען או מהומתו בן האויבים להכות אש את אחיו כמו טא
טאמר בעל טטתים חרב אש את רעהו מהומה גדולה טאר וכן טכת הטמורים והעכברים בעל טטתים וטמו
אלה רבים אחרים : אר אלהים ימחך ראש אי ביו קרקד שער מטהלך

באשטיו : אר אלהים

אלהים אלהים לכו הוא טיעטה וה כי מר יעטה כמעטיו כי
בללה ברגע אחר הכה מאה ושמונים אלה אלהים לכו טיעטה זה טימחך ראש אויביו בלא מרב רב
ובלא מני קרקד טער הקרקד הוא טמחלך את השער לעיך אטר קרקד טער טער כי בקרקד הראש ימלך
טער הראש מניו למיץ ומניו לשמאל ולפי טהקרקד טקכוע הראש יאמר לגזרות היורדות על הארס ה
הרעות או הטובות קרקד כמו ולקרקד נזיר אחיו הברכות וברעות ועל קרקדו חסכו ירד מטהלך בעצמיו

ימחך קרקד מי שהוא מטהלך באשטיו וברטעו ולא ישוב בו : אמר יהוה מבשן

אשיב אשיב ממצולות ים : אמר לך

האויבים אשיב אהם מארץ ישראל טהטיבות טמטורות טמטורות

כלומר שלא טבו למצרים אלא טבעו בים כך מחנה מלך אשור והנה כולם פגרים מתים וזכר בטון שהוא
בארץ הגלעד כי טס הייתה תחילת מלך אשור בישראל כי עול מלך אשור לקח כל הארץ היא וסוף מלך
מלחמותיו היה זה שבאו לירושלים וטס מתו כולם : למען המחך רגלך בדם לשון
בלבך מאיבים מנהו : למען

המחך רגלך תארם כמו הפוך תאמץ מן חמוץ בגדים
טשי ארום בדם לשון כלבך מאויבים מנהו ופי העסוק כו הוא למען המחך רגלך ותמחך לשון כלבך
המלחמה רם האויבים כלומר כי הפגרים המתים יהיו אוכלים אותם הכלבים והארס לשון הכלבים מן הרסו
ותארם גם כן רגל ההולך עליהם וכה רגלך וכה כלבך כנגד ישראל ואיעטר לערש הסה כנגד הטס והלא
דרך טטל על דרך חמוץ בגדים טביתדה ויז נדחם על בגדי וכל מלבושי אגאלפי ושלה בדם כמוכה למלח

היה כי יבנו אותה שלא תשונה מכל ולא תהי' ירושלים ביה: **והיה ישיבו בה חזק בשבתך**
לעני אלהים: **והיה ישיבו בה עתה וכן מיה**
על שנים מית קנה פירוטש ערה בה בירושלים תכין בטובתך ישר' ששכרו עני ורל כי כל עשר השכט'
בו גלו ויהיה ובניסין רבים מהם נשבו מהעיים כי כשי מלך אשור ואהה תכנס בטובתך:
יהוה יתן אמר המבשר הזה צבא רב: **מלבי צבאות ירוחן ירח ונות בית**

תחלק שלל: **אם תשבבו בין שפדים בפי יונה נחפה בבסח**
ואברותה בירקרק

חידך: **אם** תשכנה גם מרבתי הנשים או רבתי המטורד כנגד ישראל
והוא הנטות ושיפדים הם הכידים נקראו כן לעי ששופדים עליהם קרירות אמר אם תשכנו
במקום ששל כמו זה ושמור וקורר כלומר אם הלכתם קוררים ער עתה מפני עקת אויב עוד תהיו לבנים כ
ככנעי יונה שתרמה סאילו נח עה ככסף כך תהיה יפה ולבנה גם רמז בעסוק הזה על הכס' ועל הזהב שלקחו
במחנה אשור ומלת בכסף סגול באתנמ ראברותיה בירקרק מרוץ וכן ומרוץ בטי' מונות ירער מרוץ ע
עלי טי' והזהב המשובח הוא ירוק ואמר התואר במקום המתואר ומשפטו בהפך וכמוהו עב טי' כל ע
עמים רבים: **בפרש שרי מלכים בה השלג בצלמו:** **בפרש שרי**
מלכים בה ענין שיטות

כמו פרשתי ירי עליך ובפרש כפיש רוצה לומר שהכה בהם האל והנה כולם פגרים מהם שטותים על
הארץ מלכים ושירים כמו שכתוב ויבחר כל גבור מיל שר וגד במחנה מלך אשור ויש מפרשים בפר'
בשכר כמו הפרש בערה וזכר שם שרי שפירושו גובר ומנצח טגבר על מחנה גדול כזה שרבר עלי בא
בגאיה וטיס בה בירושלים השלג בצלמון או בפרש שרי המלכים תתלבן בשלג הערה שהיית במשך הש
תשלג פועל עומד ואפשר שהוא פועל ירמא והתיו כנגד האל בצלמון במושך כמו צלמות:

הר אלהים הר בשן הר גבנונים הר בשן: **הר** אלהים הר בשן יש
הרים משובמים הר אלהים והוא הר סני אעפי

שהוא במרבר ומקום מורב רניה והוא הר שפל והוא הר משובח כי שכן עליו הכבוד הר בשן בעבור כי
הבשן הוא מקום רשן ושמן ומקום מרעה כמו שאמר על דרך משל על הרשנות והשמנות פרות הבשן
ונאמר ארירי בשן כהרוננו הרים גבנונים הרים הגבוהים נקרא ההר הגבוה גם כן לעי גבהותו יש לו גב
גבנות באמצעיותו ובו תראה גבהותו והרים הגבוהים הם גם כן משובמים לגבהותם ואמר יחיד עם רבים
שאמר הר ואמר גבנות רוצה לומר כל הר והר שיש לו גבהות משתנה כל אחר ואמר לעי מה שהוא ו
וכן יחיד עם רבים וקבל היהודים וצריקים ככפור יבטת והרומים להם ואמר עוד הר הבשן לרוב שבתו
שהוא דשן ושמן וכולם אינם משובמים כמו הר הבית לעי כך אמר

למה תרצו הר **גבנונים ההר חמר אלהים לשבתו את יהוה ישובו לנצח:**

למה תרצו יס מש
מפרשין תרצו כמו הרקרו כלומר מה השבתו עצמם אין אתם נמשכין לכולם כנגד ההר שאמר א
אלהים לשבתו והוא הר הבית ורבי היי זל פי תרצו לשון עוון והמלת ורימהו בלשון ערבי בזה העני'
ופירושו למה אתם מציינים ומימלים לכבוד אף הכבוד כי בחר אלהים אשר אמר לשבתו והוא הר הבית
שבו בית המקדש ובעבורו כבוד ירושלים כי בו יראה הכבוד תמיד ועזרתו והמונתו כי הנה כל ארץ של
שלטה בהם יר האויב ועל ירושלים אומר לא יורה שם מץ ולא יקדשנה סגן ולא ישפוך עליה סוללה ואמ'
וגנותי על עיר הזאת להושיעה ואמר אף יי' ישכון לכנח לעי שבהר סיני לא ישכון לכנח:
רוב אלהים רבובים אלפי שנא יהוה במ סני בקרש: **רוב** אלהים

רוב אלהים רבובים אלפי שנא יהוה במ סני בקרש: **רוב** אלהים
רבובים יר רכב אלהים שגור

טוב הולך ויפלו כנער חית קנה או יהי גמר דור בפנים היו ארץ וכן שים קנך כמו טעם כלל' או יובילו לך מלכים שי כשתגער בחית קנה וערת אפירים טבאו בעלי עמים ושיחת אותם ער טהנאור ב בהם בא מהדעם לפניך מדני כסף ופי' מיתוכו כסף מור עמים קרבו יפענון כטעור אותם עמים ספידו ת מפנים למלחמות בור כמו פזר וכן ורכוש להם יבור כמו יפזר והבית והפ' והם מלחמה ואמר וחת כמו ערת כמו טעורטנו למעלה וקנה הוא ואומר לחור ערת הדממים פגלחמים ברמח' מתרעם כמו מטהמח זק החרעם ורוב רעך ועגלי עמים הם המלכים והטרים רסה אותם לעגלים כמו סבבני שרים רבים : יאיתו השמנים מני מצרים כוש תריץ ידיו לאלהים : יאיתו השמנים

הם הסגנים והגדולים כמו טנקרא מהניה בן יחנן כחן גרל ממוגאי וכן בניו מטיינים כטיבא סנמר סנמריב מלחמת כוש ופי' מדני' בא עם כל השבי ההוא לידושלים וחנה על העיר וכלילה ההוא יבא מלך (א) זהבה במחנה אסור ויבאו ישראל ובזון כל הכזה הקדא ועל זה גאמר נהיה בפרך מידים כוש וטבא תמתיך וכן כאמר יגיע מידים ועמר כוש וטבאים אנסי מרה עליך יעברו ולך יהיו וגו' ואותה ט טנכיל מן המגפה טבו לרת ישראל טכ' אך כך אל ואץ עור אפה אלהים ועליהם כאמר יהיו חמט ערי בארץ מידים מרברות טעת כנען ונטבעים לף טבאות וכל הערשה וכן אמר הנה יואתיו משמנים מני מידים ושי יביא גמקטש וכן ערת כוש תריץ דו בטנמה לאלהים ואמר תריץ על הידים ואעפ' טהרגלי חס הידים לפי שהידיס הם המביאים המנמה : ממלכות הארץ שירו לאלהים זמרו יהוה סלה : ממלכות הארץ כי מכל הארצות היו טס : לרבב בשמי שמי קדם הז יתו בקולו קולע :

לרובב בשמי שמי קדם שמי שמי כמו שמי השמים והוא הגלגל העליון המקד' בכל הנקרא ער שרפות כמו שפיתפנו ובאוסרו קדם טעני טהשמים ואיטיהם הם עומדים מקדם מיום טנבראו ולא כן א איש הארץ הן יתן בקולו קול עז וכן על באויבים בקולו טהוא קול עז : תבועה לאלהים על ישראל גאותו ועו בשחקים : הצועה ברברים וטו לו העז כי עוזו טטה לכס נקמה באויבים ולא בכמכם ובעוטים יריכם על ישראל גאותו ועזו בשחקים וזו היא זו ההשוואה כמו מים קדים על כס נפש עינה וטימועה טובה מארץ מרחק כלומר כמו טנראה עזו בשחקים כמו טנאמר השמים מסערים כבור אל כן כיראת גאותו על ישראל כי כלם בטבורו באויבים בגאווה ובעז : צורא אלהים ממקדשיך אל ישראל הוא צתו עז ותעצמות לעם ברוך אלהים

צורא : אלהים ממקדשיך היראה תבא לבני ארס ממקדשיך כל טס טוכן הכבור ומשם יבאו הנפלאות בישראל בטיכון כבורו עליהם וביניהם ואתה נורא בעבורם וכתוב ממקדשיך בידך לשון רבים כי מקדש טטה מכוון כהג' מקדש טל טעלה טהוא כסא הכבור וטפני זה נכמר המקדש ההוא או דיבורי לק מקדשיך כי המקדש היה טלטה בגים אולם והיכל דביר אל ישראל הוא נתק עז ותעצמות לעם ב בקרנץ הלטר טוכה על הידיעה כלומר העם הידוע והוא ישראל טהוא עמו ברוך אלהים ועל רבר זה רא דאוי טנורה לו ונאמר ברוך אלהים ויש מפרטין זה המוסור עתידה במלחמת גוג טגוג והנכח בעיני מה טכתבתי בו : למנצח על שושנים לדוד המוסור הזה נאמר על לטין תגלות והוא מדבר לטון יחיד מהפול ובוכה על צרותיו ואומר ער נפש ער ענה יציאת הנפש כלומר קרוב לטיהה וריסה דרת הגלות למים טהוא בהם ער יצאת טנהא קרוב לטת

הושיעני אלהים בי באו מים ער נפש : טבעתי ביון מצולה

ואבבה בצום צפתי כמו תפנו את נפשותיכם כלומר אני בוסה ומהענה הסיד ומהי לחרפות לי
אנה הוא לי לחרפות שימרפוני עליך או פירושו שימרפוני הנדרים על אסונת האמת טאני סחיק במ
חל אטוב לאמונהם אס כן אתה לי לחרפות ואהנה לשל כי על רבר גרוע יזכרו יהודי :

ישיחו בי יושבת שער וגניבת שוהה שבר : ישיחו רטאים פו לשבת בשער
או לשחורל כי היא שימחם
ללג וקלן : ואני תפלה לך יהוה עת רצון אלהים ברוב חסדך ענני באמת

ישער : ואני הם משימי כי ומלעיגים לי ואני אין לי אלא תפילתי לך תשיעני מידם ואמר
ענה רצון כלומר אני תפילתי לך הסיד אולי היה באמת הענה ענה רצון טחנבל
את תפילתי להוציאני מן הגלות ענני באמת ישער ברוב חסדך ואמתך ענני טחממת המסמחך לי והס
והמענה הוא ישער טחמך לנא והאמת היא הישועה והחסד להמיש הישועה לשיכך אסר ברוב כי רב חסד
דרך להמיש הגאולה ולא יענה לשעטינו פרעים :

הצילני מטיט ואל אטבעה אנצלה משנאי וממעמקי מים : הצילני מטיט

וזאת היא תפילתי ואמר אל אטבעה ואמר למעלה בוך ואמר אל השטעני ואל תבלעני ולעלה טבעתי
טענתי מה שאמר למעלה הוא על דרך הצרה הגדולה הקרובה למות ער הקרוב למות ואמר עלי מה פ
כמו שאמר בנבל וימת לבו ולא מה ער עשרה ימים ואמר בירמיהו וימת תחביו מפני הרעב ומה שאמר
ענה אמ על המה הגמורה שלא אהיה בגל ה כל ימי עולם משונאי וממעמקי מים וכן המסל והנסטל
נו וממעמקי לו וההשוואה כמו ושמענה שובה סאדך סרחק כמו טכננו למעלה במזמור וכן אסר ואנס
מאכלה משונאי כמו אס אנצלה משנאי מים פו השונאים הם כמו מעמקי מים :

אל תשטפני שבלת מים ואל תבלעני מצלה ואל תאטר עלי באר פיה :

אל תשטפני ואל תאטר עלי כמו אל תסגור וכן אטר יי ימי ואס יסגור פי הבאר אין לי
מזגא מסנו והבאר הוא הגלות : ענני יהוה בי טוב חסדך בלב רחמך פני אלי :

ענני יהוה כי טוב חסדך פנה אלי לא במשטי : ואל תסתר פניך מעבדך כי צל לי מהר ענני :
ואל תסתר כמו שאמר פנה אלי והוא על דרך מסל שמי שאינו חפץ מסתיר פניו מסנו חפץ טיח לו סאד דרך ל
לענני במהרה : קרבה אל נפשי גאלה למען אויבי פני : קרבה אל נפשי

קרבה כאלו הוא רחוק מסנה בטורה בגלו גאלה גאל אותה לשון אויבי שלא יאסרו כי אין יכולת בדרך
לפרתו : אתה ידעת חרפתי ובשתי ובלמתי צורך בל צורח : אתה ידעת

ועכר חרפה בשלט לטנה כלומר בכל סיני חרפה נגדך כי אין נסתה ססך ופי כל צורה טאנה רואה א
אותם כנגדך והם מושבים שלא תראה :

חרפה שברה לבי ואנישה ואקוה לנור ואין ולמנחמים ולא מצאתי : חרפה

ואנישה משפשו ואנישה והאלה פה השועל נעלמת האלה איוק והוא מעניך אנושה מכתך טחוא ענ
פניי כאב ובטורק הוא סקוס מולס כמו לא תעבורי מזה ישפוטו הם ואקוה לנור ואין קיוויתו טיהיה אחר
מהם פי סידמס עלי ויבא לסר לי ולמחסיני על שברי ואין ואקוה בון קשיני ועניני עבר ואמר למנח

ואין מעמד באד במעמקי מים ושבלה שטפתני : טבעת ביה מצולה

זרה בדרך זרה לעיני ואין מעמד פי השבלה היא ממעמקי הים ויטבע אדם בהם וכן יטבע ביון אעפ"י שאין מצולה ומעמד פעול מכנף השעיל ופירושו ואין אחר מאבריי שהוא מעמד כי הם טבעתי באחי ב במעמקי מים יטבע אדם ולא יטעה ושבולת הנחל אעפ"י שאינו ממעמקי יטעה האדם וכל זה רסן לזרות המוקפת : יציתי בקראי נחל גרונני בלו עני מיהל לאלהי . יציתי

כי השובע כועק לעזרה ואני יציתי בקראי עד טכח גרונני ונחרת נפעל שורשו מרד פן וטקן מרדיו שהוא מקום היבש כלו עיני מיהל לאלהי כי השובע יטא עיניו למעלה סיחל אם בא אדם ויזטיעו ו ואני סיחל לאלהי עד טכלו עיני מהביט למעלה זה רמז לאורך הגלות :

רבו משערות ראשי שנאי חנם עצמו מצמיד אויבי שקר אשר לא מולח אף

אשיב : רבו במספר עיניו בכח שקר כמו חנם והוא כולו סגול באהבה אשר לא מולח ישימו לי עלילות רברים לאמר גולתי ומתייבס אותי להשיב כאילו גולתי

כלומר לוקמים ממני בטענות הבל : אלהים אתה ידעת לאילתי ואשמותי ממך לא צבחרו : אלהים

לאילתי ברברים שאני סבל בהם ואשמותי שאני אשם בטענה לא נכחתי מוכן רבר ואהה ידענה שהם מאשמים אותי במינס :

אליבשו בי קויר יהוה אלהים צבאות אלי יבלמו בי מבקשד אלהים ישראל :

אליבשו בי אני קוה בגלות ואעפ"י שאין ואם האבר הקוה כל קרס אלך האבר הקוה ויביטו כי יאמרו אלה היו מקושי באלהים בגלותם ואין מושיע מטהה אין לנו להושיע אלא ויבטו על תומלתם שהוחלו עד עתה אל יכלימוני הלא כפל ענין במלות שונות כמנהג חזק צבאות כי הוא ארון צבאות פעלה שהם צבאות טמים שהגזירות יוצאות משם ברצונו והוא ארון צבאות ישראל והוא נתנם בגלות והוא יצאם משם ובקריאה הוא אלהים צבאות והוא כמו אלהי צבאות ויבא במס בסמכות כמו אומרי אמת ואם כרברי האומר אינו נשמך הוא טם בפני עיניו ולא כסמך אלהים אליו ובכתיבה הוא יור הא ור הא והוא טם תואר והתואר נסמך אבל טם העצם אינו נסמך כי יש בזה הטם טם העצם והוא הטם הא האמיתי לו לזר והנשאל הטם במקומות להיותו והוא אשר הנשאל במלאכים במקומו שקראו בטם יין וכן יי שהוא בטלש עטרה מרות האמר טם העצם והטיני טם התואר :

בי עליך גשאתי חרפה בסתה בלמה פני : בי עליך בצבור אני סובל חרפה בגלות כי

אילו הייתי רוצה לזאת מזהך ולשוב לזהם הייתי גרול כאמר מהם :

מוזר הייתי לאחי וגברי לבן אמי : מוזר מופעל מן זר רוצה לומר כי הם ימטבו אותי זר ואמיהם בני יטענאל ובני אמי

הם בני עשו כי קנאת בי הוך שהם מוטלים ואני במתן : בי קנאת ביתך אבלתני וחרפות חרפך נפלו עלי : וחרפות

חרפך חרפי הם תוכפך כי אוסרים אין לי תקוה ולא נסא לעולם מהגלות ואמה אמרת להוציאנו ולגאלינו בקרוב או ברמק או יהיה פי חרפך על אסונת הנצרים טמרברים זרה על האלהות :

ואבכה בצום נפשי ותהי לחרפותי ואצעה לבושי שק ואהי להם למשל :

אבותינו מסור שהקריב אדם הראשון ואשרו טור שהקריב אדם הראשון קרנותיו קורסין לפרסותיו
שנאמר מקרין ומפרים ואשרו עוד קרן אחת הייתה לו בסדמה מקרן כתיב בלא יור :

ראו עבדים ישמחו וירשי אלהים וחד לבבכם : ראו עבדים יראו עבדים
הישועה וישמחו

לה כי העבדים הם שיראו הישועה כי אותם שלא ישובו אל אף בעת הגאולה יסלו ויאכזרו כמו שאמר
והבאתי את השלישי באש וגו' ואמר שארית ישראל לא יעשו עולה ולא דברו כזב וגו' לרשי אלהים הם
העבדים והוא כפל דבר במלות שונות הם יראו וימי לבבכם ואמר לבבכם כמו ישמחו שאמר כי הירואגו
והנאמך לבו כמו שמוטט לבו חלל בקרבו וכן ישראל בגלות ובבא השטמה ימי הלכ כמו שנאמר
חמי רות יעקב אביהם : כי שמע אל אבותינו יהוה ואל אסיריו לא בזה :

כי שמע אבותינו הם בני הגלות והם אסיריו אעפ"י שהם אסירי הגוים כי כאשר ידעה הוא לא
יהיו אסיריהם ויאמרו אז הגוים כי אף שושע אל אבותינו ולא בזה אותם בגלותם כאשר היו הגוים איום
אומרים : יהללוהו שמים וארץ ימים ובלרמש בם : יהללוהו שמים וארץ
על דרך משל שתלכב השטמה והתהלה בעולם כמו שאמר גם כן במקום אחר
ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו בגוים אף סלך ואמר גם כן במקום אחר ידעם הים ומלואו יעלו ה
פסחה וכל אשר בו וכן אמר הנה ימים וכל רמט בם : כי אלהים יושיע ציון ויבנה ערי
יהודה וישבי שם וירשיה : כי אלהים יושיע ציון

כי בביתם ברשת הגוים היא
כאדם גולה ואסיר וזכר ציון וערי יהודה כי הם העיקר והוא הדין לשאר ערי ישראל או סמך הכל אל י
יהודה לפי שהמלך ששם יהודה וישבו שם וירשנה אסיריו טזכר וידשו בדירי סגורת פועל יודש כמו
שחפץ בבג יסמך וכינוי וירשנה על ציון או אל ערי יהודה טזכר על כל אחת מהן או על ארץ ישראל
כולה אעפ"י שלא זכרה הנה זכר ציון שהיא ראש הממלכה : חרע עבדיו ינחלוה ואהבי
שמו ישבנו בה : חרע עבדיו

כלומר הם ובניהם ינחלוה :

למצח לדור להזכיר : המזמור הזה חברו דוד בערב שהיה בורח מפני ש
שאול מפני אבשלום והוא הנכון בעבור המזמור

הבא אמריו שיוכיח כי בבורחו מפני אבשלום חברו כמו שנפרש :

אלהים להצילני יהוה לעזרתי חושנה : אלהים להצילני ומהר להצילני
ומהר השמך ש

שהוא כפל ענין יוכיח חסדונו או יהיה פירושו בלא תסרוך ויהיה טעם חושנה לשלח להצילני ולסלה לפ
לעזרתי וכמו שכתב הענין כפל הקריאה ואמר אלהים ואמר אף :

יבשו ויחפרו מבקשי נפשי יסגו אחור ויבלמו חפצי רעתי : יבשו ויחפרו

כפל ענין במלות שונות לחוק הענין כמנהג יסגו אחור ישובו אחור משחטבתם שחטבו לדע לי וכן
וכשאתה לא העלה משחטבתם יבשו ויכלמו : ישובו על עקב בשחם האמרי האח האח :
ישובו על עקב בשחם

ישובו אחור בטכר בשחם טעמו לי הם יבשו ויכלמו בשחם אחר טכר הכוונת טעמו לי מדה במדה
טקב ענין טכר כמו והיו עקב ששמעון האח האח שהיו אסירים בבורחי שחמה טעמה :

יששו וישמחו בך כל מבקשיך ואמרו המיר יגדל אלהים אהבי ישועתך :

למנחמים חלמר פתוחה מורה על הדיעה רל לאותם שהיו נראים לי כאוהבים :

ויהנו בברותי ראש ולצמאי ישקוני חומץ : ויהנו בברותי במאכלי מן

הביאי הכריאה

רל אפי' בעת הגלות טאריזה לטמות ולהנות הם ממרים לי בריבם עמדי כמו מי שיהיה רעב וירצה לאכו ויהנו ראש ולענה במאכלו או במי שהוא צמא וישקוהו חומץ שנמצא בעיר שיקוה לה את נהנה הוא מ מר : יהי שולחנם לפנייהם לפה ולשלמים למוקש . יהי שולחנם

כנגד ברותי ולשלמים למוקש ומה שיקוה הם לשלמים יהי להם למוקש : תחשבנה עיניהם מראות ומתניהם תמיד המער : תחשבנה עיניהם

המער דורי מבנין ה

הפעיל ולא בפתח העסק וכן כפך מעל תרמק כאשר לא יראו ימערו רגליהם ויענו רוצה לומר שיפלו ממעלתם ומגאותם וזכר חמירה במתנים כי עיקר היות כח האדם בקומה ובכח הוא המהני וכן אשר מחז מתנים קמיו ומשינאיו מן יקטון ואמר מורה בעוז שהיה נאמר חזק מתנים אמר כתי : שפך עליהם זעמד שפך עליהם זעמד : שפך עליהם זעמד

ישיגם טלא יוכלו להמלט מועמד וממקן אפך : תהי טירתם נשמה באליהם אליהי ויטיב : תהי טירתם

ארסנותם כי אתה רוצה לומר כי אתה עשיתה כל זה הרע שהם עושים

כי אם היית אתה רעץ כי לא היה כח להרע לי אלא מה שהכיתה אותם רדפו הם ואל מכאוב מללך כמו ו ועל מכאוב כמו על ההרים לא אכל ושירושו להכאיב מללך יסענו זה לזה על דרך אלהים עובדו רדפו נה נהפשוהו אומרים זה לזה מלליתם הם נכה אותם ומלל הכה אינו רוצה לומר שמה לגמדי שלא יכאיב ארס למה אלא קרוב לטירה וכן יאנק מלל : תנה עוז על עונם ואליבאוי בצדקתך :

תנה עוז על עונם

פירושו עונש עון וכן כי לא שלם עון האמורי עד הנה גרול עוני מנשוא רל תנה להם עונש על עונם שיעו בנו ואל יבואו בצדקתך בצדקה שאתה עושה עם ישראל ובטובה שאני עהד לעשות אבל יבואו הם באותה צדקה על דרך שאמר הכביא וכל יראה גאות א' אג פירושו לאחר מיתה לעולם הבא והפסוק הבא אמריו מפרש זה : ימחו מספר החדים ועם צדיקים אליבתבו :

ימחו מספר החדים הפסוק כפול בענין במלות שונות וימחו רל שלא יכתבו וכפר המייס הוא מיי העולם הבא : ואני עניי ובואב ישועתך אלהים השגבני : ואני עניי ובואב

להם לא תקן ישועתך אבל לי תקן שאני עני וכואב בגלות ישועתך תשגבני מהטפלת שאני בו : אהללה שם אלהים בשיר ואגדלנו בתורה : אהללה שם אלהים בשיר

כשתוצאני מן תגלות בתורה שאורה מסרו ואקרום לפניך תורה קרבן : ותטב ליהוה משור פד מקרון מפרים : ותיטב

מהגילה שאהללנו בשיר הטב לו משור פר או טעם ותיטב על התורה שזכר ויהיה פירושו תורה השם ופי' ופירוש משור פר משור ומפר ומס משור במקום שנים עומדת והשור הוא הגרל והפר קטן ממנו ושיר ושירושו מקרון ומפרש טעמו על הפר שהוא בעל קרנים ופרסותיו מקוה כי קורס שיהיו לו קרנים פרס פרסותיו רכות ואמר זה לפי טעמות מזה לא יכשר לקרבן ופר הכוכר לקרבן בתורה הוא בן שלש שנים

כלומר ער הנה עורו היה טעלה במלחמותיו אבל עתה נראה כי עובו כי אפי' במו דחק אמרתי להשימו ו
ואף טעלה כי אלהים טהיה מנילו ער טהה עובו דפרו תפסוהו כל אחד היה אומר להבידו דרעוהו
תפסוהו כמו טאמר נועמו יתרו : אלהים אל תרחק ממני אלהי לעזתי חרשה :

אלהים

אל תרחק ממני כמו טהם מוטבים טרחקתה ממני הראה להם טלא רחוקה ממני :

יבשו יבלמו שטני נפשי יעטו חרפה ובלמה מבקשי רעתי : יבשו יבלו

כשיבשו יבשו : ואפי' תמיד איהל והוספת על כל תהלתך : ואפי' תמיד

אנפי' טאני בנה אני תמיד איהל שטניעני והוספת על כל תהלתך אני מיהל טאוסף עור להלך בה
פחטיעך אותי על כל מה טהללתך בנרות טעברו עלי טהוטענתי מהם והוספת קריאתי מלעיל :

פי יספר צדקתך כל היום תשועתך בי לא ידעתי ספרות : פי יספר צדקתך

כל היום כמו כל הימים וכן אותך קויתי כל היום כלומר בהוטיעך אותי פי יספר תהלתך אנפי' טיש ט
עלי לספר כל היום תשועתך כי תמיד אתה עושה עמי טובות ער טלא ידעתי להם ספרות והיא טס כמו
טסעדים ספרות כטקל בשורה : אבוא בגבורות יהוה אלהים אביר צדקתך לברך :

אבוא בגבורות

פסאבא להלם טס אסר כנגרי לא אבא בגבורות הגבורים אסר עמי ולא אבטח בגבורתם אלא בגבורתי
אבא ואוכיד צדקתך לברך כי אף לי טרקה אלא סמך : אלהים למדתני מצעורי וער הנה
אגיד נפלאותיך : אלהים למדתני

טנתה לי לב מבין סנעוריי להכיד כי הכל מאתך

וטנעוריי וער הנה אגיד בטסת ובכלזמן נפלאותך : וגם ער זקנה ושיבא אלהים אל

תעבדני ער אגיד ורועי לדור ודור לכל יבא גבורתך : וגם ער זקנה ושיבא

ושיבא כמו לא עובדני ער הנה כן לא תעובדני ער זקנה וער שיבא והשיבא יותר מהזקנה וכן אסר זקנתי
וטבתי ער אגיד ורועי אס אנכח אויבי בעה הזקנה הכל יאסרו פי ורועי הוא טהוטיעה לי לא גבורתי
וכן אני אגיד לדור כלומר לדור טאני בו וכן וכל יבא פי לכל דור טיבאו אחר יגידו הנטארים מהדור
זה אחר גבורתך או אני אגיד גבורתך בכל הדורות הבאים בכתבי אותה בכפר :

וצדקתך אלהים ער מרום אשר עשית גדולות אלהים מי במוד : וצדקתך

גדולה וגבוהה ער מרום כמו כי גדול ער טמים מסריך אשר עשיתה עמי ועם אמרים נפלאות גדולות ער
טיאמרו הכל מי כסוך כמו טאמר טטה מי כמוך באלים וכן אסר אשר מי אל בטמים ובארץ אשר יע
יעשה כמעטיך וכגבורתך ומלה אלהים קריאה לטס זבך אותה אלהים יכול וטי כסוך אל ויכול כי כ
פל היכולים תכלה יכולתם לבר מיכולתך טלא תכלה :

אשר הראיתני צורות רבות ורעות תשוב תדיני ומטהומוות הארץ תשוב תעלני

אשר הראיתני כתוב בו וקרי ביוז והכתוב על דרך רבים כל בני הגלות וקרי מדבר על דרך
יחיד מדבר ודרך כלל וכן תמיינו כתוב בו וקרי ביוז כי טסומד זה אנפי' טאמרו דוד על עיניו כלל
בו ברות הקדש דבר בני הגלות כי כמו טהיה הוא גדול ובטרה גדולה ואמר כן יבא לירושלים לדומה ו
וטב לירושלים טגלה מסנה מעני אבטלס כן יטדאל טהם גדלס בן האומר יבאו סטרה לדומה ויטובו

ה

Ps 71, 20 : (ק - כת 3)

p 6 bottom

ישיעני ושמדני
הם יבושו וכל מבקשיך ואהבי ישובתך שחשיעני ישישו ואמרו הסיד
יגדל אלהים כמו גדול אלהים סמראה גדולתו לאוהביו ומושיעם מיד רבים מהם :
ואני עני ואביון אלהים חושה לי עזרי ומפלטי אתה יהוה אל הארץ :

ואני עני ואביון קרא עזמו כן לפי שהיה או בני מן המלכה .
בד יהוה חסיתי אל אבושה לעולם בצרקות הצילני והמלטיני הטה אלי אבי

והושיעני : בד יהוה חסיתי
המזמור הזה אמרו סמוך למזמור אשר לפני לעיניך
לא אמר בו צדקה לסננה ומזמור ואמר זה המזמור
בבורתו מפני אבשל' בנו והער מה שאמר אל תטליכני לשת זקנה ובברתו מפני שאול לא היה זקן אלא
בן שלשים ואמר בן א' חסיתי וכיון שחסיתי בך ידעתי כי לא אבוש לעולם בצרקות לא במצוקי כי ידע
דוד כי זה היה עונש עון אוריה כמו שאמר הנביא הנני מקים רעהם ואתך בידך .
היה לי לצור מעוז לבא תמיד צייתת להושיעני בי סלעי ומצודתי אתה :

היה לי לצור מעוז לפי שברח ממעוני בירושלים מפני אבטלום בקש מהאל שיהיה לו נד
מעון להשיג בו מפני פני צדקה להושיעני כמו אצוה עבד במקום עהד או פי צדקה פעמים רבות לה
להושיעני כן הושיעני עתה והמחנה היא למלאכים כמו שכתוב כי מלאכיו ינה לך לטעורך בכל דרכי
אלהי מלטיני מיד רשע מבח מעול וחומץ : אלהי מלטיני

אמר רשע על אבטלום מעול וחומץ על אחתה ועל ותומך בידיו או בססך וכן השכים מן ושיבנתה :
בי אתה תקוה יהוה אלהים מבטח מצודתי : בי אתה מנעורי כלות
מנעורי הכרח

ידעתי כי אתה האל ושמתי מבטחי בך תקוה :

עלד צסמבתי מבטח ממעי אמי אתה גחזי בד תהלתי תמיד : עלד צסמבתי

מבטח ואנפי שלא מדעתי בזאתי מן הבטח עלד צסמבתי כי אתה הסכין מזוני מחמי אמי אתה
גחזי מרדאי כמו ויגן שלום מן היס והוא הואר מנמי העץ גחזי בטחל טוב כך תהלתי תמיד שאני מתהלל
בך תמיד על הטובות שעשית עמי : במופת הייתי לרבים ואתה מחסי עז
במופת הייתי לרבים כי רבים יסרו כי בראותם כי הענשתי על בעון ואני מופת להם
כי העניש על העון ואתה מחסי עז כי אנפי שאני בודח בעונש עוני אהב מחסי עז שתייבני למלכותי
והחכס ר' אברהם בע' פירש הטעם בעבור שצסמבתי אליך ואתה לא סמכתני הייתי כמופת לרבים שלא היו
מאמינים בך : ימלא פי תהלתיך כל היום תפארתך : ימלא פי תהלתיך

כשתדלני אהלך בכל פי ואחזיר כל היס תפארתך שאני מתפאר שחשיעני אל תטליכני עתי כשאני
זקן וכלה כתי אל תטליכני ואל תעזבני היה עתה כתי ושעתי :

בי אמרו אויבי לי ושמתי נפשי בעצמי יחירי : בי אמרו לי בעבורי ובעסוק
האמר ספרש מה אמרו ומה נועצו יתרו ופי' ושומרי נפשי שהיו אוהבי ושומרי נפשי מתמלה ועתה
נועצו עלי יתרו ופי' לפרש שמתי נפשי אויבים שהם שומרי נפשי לדעה וכמוהו אס חטאתי ושומרתני
להרע לי בכל או פי' שומרי נפשי שלא תכל מידם וכמוהו לשומרו ולהמיתו בבקר .

לאמר אלהים עזבו ררפוהו והתפשוהו בי און מציל : לאמר אלהים עזבו

ושלש בעולט טכ' תקראו איש לרעהו אל תחת גפן ואל תחת האילנה:

ישיש עיני עש ישיע לבני אביו וירבא ערשק : **ישיש עיני עש ישיע**

יח משפטט מעוטיק הס וכן טפטט אלהים ריבה ריב : **ייראוך עש שמיט ולבני ירח**
ייראוך עש שמיט : **ייראוך עש שמיט**

ולבני ירח לעולט וכן לרור דור' כלומר ילמדו בימי לראיה
אויך ער טכל הימים ייראוך וכאומרו עש השמש ולפני הירח כלומר כל זמן שהשמש והירח קיימים ו
והוא דרך הפלגה ולבני פירושו ועוד כמו לפני עש ולפני שמש ואם על המשיח הוא מפרש כי בימי הס
המשיח מלך המלא הארץ ריבה אה יף וכן והיה לעולט לא תפסיק יראת יף מכני ארס לעולט ואינו דרך
הפלגה אלא אם כן יהיה לעולט : **יירא במטור עליו ברביבים ורזות ארץ :** **יירא**

כמטר על גו גו הוא העשב הנקצר וכן אמר גוי המלך ורזיה ענין נטיעה וכן ברברי רמות' ולמטא ורזי
וירזיפא ומיא ארישיא אמר זה המלך יבא על העם לטובהם כמו המטר שירד על העשב הנקצר ומצמי
ומצמיט עוד וכמו הרבבים הנוטעים בארץ ומצמימים מקום הנמא כן ייר המלך הזה לטובה על העם
אם על שלמה כן היה כל ימי שלמה איש תהת גזנו ואיש תחת תאיכמו אף שטן ואף פגע רע ואם על
מלך המשיח בימי יהיה ישראל בהבטחה גדולה ובשלום אף כמוהו בישראל היו בגוים בגלות כמו הע
העשב הנקצר ובבואר על הס המים יפרמו וינמחו וירבו לרוב :

יפרח בימיו צדיק ורב שלום ער בלי ירח : **יפרח בימיו** ירבו צדיקים וטובים
בימיו ורב שלום גם כ
כי יהיה שיעמור בלי ירח כלומר כל זמן שהעולם קיים אם על שלמה הוא על דרך הפלגה כמו שפירשנו
ואם על מלך המשיח הוא כמשמעו טכל ימי עולם יהיה שלום . **יירא מים עינים ומטהר ער**
אפסי ארץ : **יירא מים**

ער יס אם על שלמה כמו שאמר כי הוא רורה בכל עבר הנהר מתפסח וער עזה חה כול' וולתי ארץ ישר'
ובארץ ישראל הוא אומר ושהי את גבולך מים סוף וער יס פלשתים וממרבד וער הנהר ומוסף על ארץ
ישראל הוא מן הנהר ואילך כל עבר הנהר הוא כל אפסי ארץ ועוד אמר על שלמה מושל בכל השלכות
כלומר כי כל מלכי הארץ היו יראים ממנו ונשמעו אליו מגישים לו מנחה ואם על מלך המשיח גם הו
מבואר יותר כי משלתו תהיה בכל העולם ופי' מ' וער יס פירש הדכס אברהם בע' מה יס הדרוסי הנקרא
היס הארוטי אל יס צפון והוא יס אוקיינוס ומנהר נהר יוצא מערן שהוא תחילת המזרח ער אפסי ארץ
שהוא סוף המערב : **לפניו יברעו ציים ואי בו עפר ילחבו :** **לפניו** ציים שוכני
ציה והם שוכני

המדרות כמו הקרד'ים וולתס אפסי שהם רחוקים מן הישוב לפניו יכרעו וכל שכן וולתס ואויביו ואו
ואותס שירצו להיות אויביו ולא יוכלו אבל ילחכו עפר מיראותס אותו :

מלבי הרשישו ואים מנחה ישיבו מלבי שבא וסבא אשבר יקריבו : **מלבי**

הרשיש אם על שלמה מבואר הוא כי כל מלכי הארץ היו מביאין לו מנחה ואם על המלך המשיח גם כן
מבואר כי כן יהיה אשכר כמו מנחה ופי' ישיבו יביאו תמיד בכל שנה לע כך הוא בלשון השבת כלומר ש
פעם אחת פעם וכן השיב למלך ישראל אלה כרים השיבו אשכריך :

וישחיתו לו בל מלבים כל גוים יעבדוהו : **וישחיתו לו** גם זה מבואר
או על שלמה

או על מלך המשיח : **ביציל אביו משתועט ואל ער לו :** **ביציל אביו**

וירושלים עיר הקדש בבית המקדש עיר מלכות המלכות על לשון בני הגלות והמפרשים פרט כל המזמור
 על דו תלפידות יהיה הכתוב בלשון רבים עליו ועל אשר עמו זאת תהיה צדקה גדולה לנו מאדך שהראי
 שהקאנו צדקת רבות ורעות ער שאומרים כל הגוים כי כלנו בגלות ואהה תשובתנו שיהיו כמות
 בגלות ומתהומות הארץ שהיו כמו שטבענו בהמונות הארץ ואהה שוב והעלינו ששים זאת תהיה צדקה
 גדולה ער מרים : **הרב גדליהו והם תנחמני :** **הרב** גדליהו ולא רי שתוציאנו
 מן הגלות אלא שתתרה
 גדולינו מסה שהיתה טרם הגלות והשוב תנחמני תסב אלינו כי בגלות כאילו הפכה פניך ורחמך ממנו
 ואהה תשוב אלינו ותנחמנו משוב הגלות :

גם אני אודך בכל אמתך אלהי אומרה לך בבגור קדוש ישראל : **גם**

אני אודך כשאתה הרבה להטיב בו גם אני ארבה להודותך בכל נבל וכינור אומרה לך שלא אוכל
 לעשות כן בגלות כי ערבה שמחתנו כמו שאמרו בני הגלות בכל תלנו כינורותינו ואמרו אין נשיר
 את שיר יי על אדמת נכר שיעתנו לחוציאנו מן הגלות וכאשר תעשה תקיים אמתך ואומרה לך קדו
 ישראל כי אז תקרש שמך בישראל **הרבה שפתי בי אומרה לך ונפשי אשר פדית :**

הרבה שפתי
 בעשה שאומרה לך שפתי ונפשי ירננו כל אמר כלומ' שיהיו פיו ולבו שוים וכן אמר לבי ובשרי ירננו
 אל אל מי אשר פדית מהגלות שאין לבי נכון עמי בגלות ואין הנפש יכולה לקבל רוח הקדש לשורר ול
 ולומר גם לשוני לא שזכר השתתק וכן גם כן הלשון כי מרבדים אמרו עם הטפה והלשון כי בשירי הם
 יבושו ואני אוסר :

לשלמה אלהים משפטך למלך הן וצדקתך לבן מלך :

לשלמה אלהים

זה המזמור חברו דוד על שלמה בנו כשהמליכו אשר בסוף המזמור כלו תפילות דוד בן ישי כי בסוף
 זמיר היה זה שהיה שוכב במטהו ולו קרה לו דבר אהב' שיאמר מזמור עליו ובוה המזמור כלו תפילותיו
 ומזמוריו לזמן הספר האמרי מהמטה כפרים שיש בספר הזה הוא זה המזמור ולא סדרותיו המסדרים ש
 שיהיה זה הספר אמרו כי ראוי לחתום הספר ברבירי הילתים במזמורים הללויה ובעבור כי המזמוריים הם
 לעביר בשנו ישראל מהגלות ויש מפרשים על מלך המשיח וכן קראו בספר שיר השירים **האלף**
 לך שלמה ואמר מטעמך למלך הן כלומר שירך במשפטים שלא ישנה במשפטו וכן לו ריעה ובינה לש
 לטפוט במשפט ובצדק והפסוק השני פירשו אל הראשון וצדקתך פירושו שירך שירי ביושר וטעם לבן
 מלך אהה צדקה אותה לו ולאביו וכיון שבמכותיך ימלך הן שיהיה מלך יצק וברש מטעמך למלך
 הן כטס שאתה הן בלא עדים וההראה כך שלמה בני יהיה הן בלא עדים וההראה אמר לו הקבה מייך כך
 אני עושה שכן יושב המלך שלמה על כסא יי וכי אפשר לו לאדם להיות יושב על כסאו והלא כתוב בו
 בספרים שביבין דבור אלא מהו על כסא יי שכן הן כינורו בלא עדים והלא ההראה כמו ריבן של אנ
 ונות ואם על המלך המשיח כמו שכתוב לא להראה עיניו ישעו ידן עניין שלא יהיה פני הגדולים וה
 והעשירים בריבם עם העניים : **ישאו הרים שלום לעם וגבעות בצדקה :** **ישאו**

הרים וגבעות ררך משל על האומות שיצאו שלום על ישראל בימיו וכן טעמו הרים את ריב יי המלך
 והגדולים וכן היה בימי שלמה וכן יהיה בימות מלך המשיח ויהיו על ישראל בצדקה וביושר ובמדרש
 כאן שירך עמך בצדק יהיה שובע בעולם כמו שכתוב אם בתקותי תלכו ונתתי גשמים בעת שיצאו הרי
 שלום לעם וכי הרים נושאים שלום אלא לזמן שהעירות טועים מריבה באה לעולם נכנס אדם לכרם
 תבירו ובידו אמר לו מה אתה עושה בתוך כרמי ומריבין זה עם זה ובזמן שהפירות מרחבים עץ מזה ו

ואומר ישיע לבני אביו שהיו יוצאים ללחמה והוא בן מלך ואמר ירד המטה על גז והאלהים שי
 שירד מן השמים כי אך יאמר על בני ארם ירד מאין ירד ואתה תשיב רב רב ואתה תאמר להם אומרי
 כי בעסוק הנה השילוש אלה מלך ובן מלך והרי אתם אומרי כי שלמה אמר על האלהים אם כן הם ארבעה
 ועוד למה שאל שיתן האב לבן משפטיו ודקדקו אם על הבשר הבשר אינו בן מלך כי האלהים הוא אמו
 אמונתם שהוא הבן ואם על האלהים הלא יש לו למה שאל מה שיש לו זהו כשילוח ועוד מה שאמר יסאו
 הרים שלום לעם והנה לא היה שלום בימי יסו ועוד שאמר יראוך עם שמש והנה כמה חוטאים ורשעים
 משבא יסו ומה שהוקשה לכם ירד כמטר על גז לפי שזכר מטר שיורד מן השמים על הארץ וזכר גם כן
 על המלך ירד שיהיה לעם כמו המטר לארץ ואמר יעקב בימיו והנה אין בימי יסו לא צריקים ולא רוב ש
 שלום ואמר ירד מים עד ים ואם על הבשר לא היה זה כי אפי' ככפר אתר לא משל ואם על האלהים אין
 שם קצבה לממשלתו הרי ממשלתו בשמים וארץ ואמר ואיביו עפר ילרכי ישראל שהיו אויביו אך ע
 עפר ילרכי הרי רדפוהו עד שהמיתוהו והנה הם משלבו בו ולא משל הוא בהם שילחכו עצרו ואמר מלכי
 תרשיש ואנה השיבו לו מנחה ואשכר השלכים ואמר ישתמחו לו המלכים זה לא היה ולא כל גוי יעברוהו
 כי שני חלקי הגוי אינם עובדי אותו לא ישראל ולא ישמעלי אבל כופרים בו ועל מי שאמר וימי אם על
 הבשר לא מי אלא מה בקצר ימים ואם על האלהים אין צריך שיתפלל שימיה ואם על המאמץ בו
 אמר שימיה אין זה ועוד למה צריך להתפלל בערו המיד האלהים אין צריך להתפלל
 בערו ואם האמרו הבן יתפלל לפני האב בער כל המאמץ בו למה
 יתפלל הלא הבן הוא אלהים הוא יתן לו זה שבא
 ומה יצטרך .

בשלם ספר שיני : ואתחיל ספר שלשי :

מזמור לאסתר אר טוב לישראל אלהים לברי לבב :

זה המזמור במבוכת בני העולם על שלום הרשעים ורעת הצדיקים בעולם הזה ואם המשורר הזה מרבה
 על לשונו או לשון כל נבון וכן בספר איוב הרבה לרבה בזה הענין וכן הנביאים דברו בזה אמר ירמיה
 צדיק אלה יי' כי ארוב אליך מרוע ררך רשעים מלמה יאמר אך טוב לישראל אלהים אעפ' שהם בגלות
 אלהים טוב להם וישמור להם עור מעשיהם הטובים וכן הוא טוב לברי לבב שהם בשאר האומות אעפ'
 שהם ברע בעולם הזה טוב יהיה להם בעולם הבא וטעם אך רל אך זה אפי' יודע באמת יהיה מה שיהיה כי
 עוד יטיב להם או יהיה טעם כמו אך לאמה הרבה אך עניני ובשרי אלה אך מלך ישראל הוא והדומי' להם
 שפירושים לאמת הרבה והמפרשים פירושו טוב לישראל אלהים ולמי לברי לבב שבהם ואם הם ברי
 לבב כל טקן המעשה : ואני במעט נטיו רגלי באין שבבה אשרי : ואני במעט

נטיו וכתוב נטיו והוא פעול רל דלא יש נבון נטיו בזה טעם כהוב בהא לשון נקיבה על כל רגל וקרי ש
 טעמי בור על שתי הרגלים שהם האסורים ופי' העסוק כמעט נטיו רגלי מן האמונה בראותי שלום הרש
 הרשעים כמעט אמרתי ליה רין ולית רין ועי' כאיין ששכו כמעט הוטלתי מאשכתי לארץ כלומר כא
 כאילו בלא רבר עמדותי שלא נפלתי כל כך היה הרבה עמרו מעט כאילו אינו לעיכך אמר כאין :
 בי קנאתי בהיללים שלום רשעים אראה : בי קנאתי בהיללים הם הרשעים
 כי הם מתעסקין בהנאת

העולם הזה שהוא הוללות וסכלות ולא ימושו כזה אם יגזלו או יגנבו או יעשו כל רע לסלאות האוהס וי
 ואראה אותם בשלום ולזה קויתתי עד אשר כמעט נטיו רגלי : בי אף חרצבה למותם

לענין יחוס : יחוס על דל ואביון ונפשות אביונים יושיע : יחוס
ועברתו כי יראו כי יהיה מלך צדיק ויניח האביונים והעניים טאץ להם עזר

כפל הענין לחזק כמנהג וכן הפסוק הבא אמריו : מתוך ומחמס ינאל נפשם ויקר רמם
בענין : מתוך

ומחמס מהו הוא מרמה בלא ידיעה ומחמס הוא גזל בידעיה ויק' רמס בענין ויקר כהוב בשני יורץ ביוז
האזקן וביוז הטורט אמר כי רס בענין יקר בענין לעיך יושיע נפשותם ויגאלס מד הרשעים שלא
ישעכו רמס וברך זה יקר בענין יף המונה לחסידיו :

דוד ויהי לו מזהב שבא ויהיפלל בערו המיד בל היום יברכנהו : דוד ויהי

פירשו ויהי עמו כמו ויהי אחיך עמך זהו שאמר ויק' לו מזהב שבא כלומר יק' לעני מהונו שימיה ע
עמו ואמר מזהב שבא כלומר מזהב שיביאו לו מטבא כמו שאמר למעלה מלכה טבא אטכר ישיבו והו
וזהב הוא שיביאו מטבא ויהיפלל בערו העני ויהיפלל בער המלך המיד ויברכנהו כל היום רונה לומר כל
היום : יהי פסת בר בארץ בראש הרים ירעש בלבנון פרו ויציצו מעיר

בעשב הארץ : יהי פסת בר בימי המלך מה יהיה ברכה בעולם ער שיוצע ארס מלא כה

הבואה אפילו בראש ההרים ויהי השכלס טובות ובראות ער
פירשו ברוח הנושבות בהם כמו עני הלבנון ופיריו פי כה התבואה וישיעו מעיר ממוץ בשדות ההם
הברכה וכן בעיר בבני ארס תהיה ברכה ער שישיעו מעיר לרוב כעשב הארץ :

יהי שמו לעולם לבני שמש ינח שמו ויתברכו בו כל גרים יאשרהו : יהי שמו

לעולם זה שם המלך יהיה לעולם כלומר שיזכר מדוב גדולתו לעולם לפני שמש ינח שמו בעור שהש
שהשמש קיים וכן לפני ירח לפני עט רל כל זמן שהשמש קיים יהיה זכר שמו ופי ינון סן נין ונכר סב
מבנין נפעל רל שהבן זכר מאב כן יהיה שמו זכר לעולם למעשיו הטובים שיעשה ויתברכו בו כמו ויה
ויתברכו בזרעך כל גויי הארץ שיאמרו האל יברכנו כמו שבידך פלוני יאמרוהו יאמרו עליו אשריו :

ברוך יהוה אלהים אלהי ישראל עושה נפלאות לברו : ברוך כמו שפירשנו
בהכלית הכפר

הראשון כי זה הפסוק שאמריו הס רברי המחבר הורה לאל שזכה להשלים הספר עושה נפלאות לברו
שמראה בישראל נפלאות כי לא נראו הנפלאות כי אם בישראל למה כי הוא אלהי ישראל אם כן הוא ל
לברו הוא העושה הנפלאות לא אלהי העמים :

וברוך שם כבודו לעולם וימלא בבורו את כל הארץ אמן ואמן : וברוך

שם כבודו לעולם הוא השם ה: כתב ולא נקרא שהוא שם הכבוד ועליו נאמר ביום ההוא יהיה יף אחר ו
ושמו אחר כי באהרן שם לברו אז ואז ימלא בבורו את כל הארץ כמו שכתוב כי מלאה הארץ דעה את יף
אמן ואמן קיום וקיום כלומר יתקיים זה הרבר העתיד קיום אמת : בלו תפילות דוד בן ישי :

אם על שלמה כבר פירשנו טעמו בהמילה המזמור ואם על מלך המשיח פירשו ארונ' אב' זל כאשר
יטהלו כחמות אלה אז כלו תפילות דוד בן ישי ולא אמר כלו זמירות או הודאות אך תפילות כלומר כלו
התפילות מענייני כפרות וסליחה והצלה כי כאשר ישתלם הכל שיביאו ישראל מהנלות ויהיו בארצם וי
וימלך מלך המשיח בן דוד עליהם לא יהיו צריכים לא כפרה ולא הצלה והצלה כי הכל'ה ה להם ואז כלו
התפילות דוד בן ישי והנצחיים מפרשים זה המזמור על ישי הנצרי ואומרים כי הוא טעם שהשלו שלו

במתואר רל וסי טס מלא וסאכלו בריאה כעבר הקצובות והדושים להס רל מי כוס מלא הרעלת יסני להס
טענין ומדות כלומר יסני טס מרס לתוך פיהס מזה הענין ויש ספרטים הלום מקור מן הלמו עקבי טו
סוס כלומר נטיבר וטכא מזה הענין : ואמר איבה ידע אל ויש יעה בעלית :

ואמר : זאת הטענה שטענו בה כל היום
לרעה מה הוא ואומר איכה ידע אל דרכי בני אדם והלא אל אמונה הוא ואמר אס ידע דרכי בני אדם איך
ידע לעמו ההולכים בדרכיו ויטיב לכופרים בו מרשעי העולם ואס יש ריעה בעליון איך יהיה זה :

הנה אלה רשעים ושלח עולם השגו חל : הנה אלה : רשעים הנה אלה
האוסות הס רשעים

והס שלוי עולם והרבו נכסים וכבוד : אך ריק זביתי לבבי וארחץ בנקיה בפי :
אך ריק זיכתי ואני טאני עמו

לריק זיכתי וזיכתי לבבי ולריק רמתי בגניון כפי כלומר לבי נקי וטעניי נקיים ואני ברעה ולא ב
בטלוח : ואהי נגלע בל היום ותובחתי לבקרים : ואהי :

אני טוב ונגוע בד
דרעים כל היום כל הימים וכן לבקרים המיד בכל בקר ובקר יום ויום תוכחתי ויסורי בידס :

אם אמרתי אספיה כמו הנה דור בניך בנתי : אם אמרתי זה מאמר אסת
או כל חסיד בכל דור ודור ב

בגלות אס אמרתי אספיה זאת הטענה כמו שהס אומרים דור בניך הנה בנתי בך ומלת היה מוקדם וטאו
ומאמר אס אמרתי אספיה כמו דור הנה בניך בנתי וכסוהו רבים במקרא כמו וטעפר אל יורעי בה דור
ויורעי כמו אל מספר מקום טס קבר כמו מקום קבר טס אף אס דריך האכלס אף דריך אס האכלס יכס

וכסוהו רבים : ואחשבה לדעת עמל הוא בעיני : ואחשבה הנה יראתי
טלסר כפי כמו

ואמר איכה ידע אל והנה אחשבה בלבי לרעה מה זאת והנה עמל הוא בעיני כלומר בעיני לבי כי אהנך
ואהנך בואת הטענה ולא אמר רבר בלבי לרעה מה זאת וכתוב הא ביד על הטענה והתשובה על זה וק
וקרי הוא בלא וי על הרבר והענין אחר : ער אבוא אל מקדשי אל אבינה לאחרתם
ער אבא הרתי בלבי לרעה זאת בעמל

גרול ולא מנאחי ער טבאחי במחשבות לבבי אל מקדשי אל והוא עולם השלמים והרומות כי
טס סוף השכר והגמול הקיום כי טוב העולם הזה אינו עומד אבל באחרית והוא עולם הנשמות בו יבחנו ה
הטובים והרעים והו טאמרו אבינה באחריתם : אך בחלקות תשית למי המלות

למשואות : אך : בחלקות השיב לטו ואמר
מה שטמט להס כן הארכה בעולם הזה להפילס לעולם הבא כמו שילך בדרך חלק שיראה

לו הדרך הטוב בעבור שהוא חלק ובמעט קט יעמרו רגליו ויעול למטה וכלבטולס הזה אף טופתס לאורך
ומן וגס בטותס אבר זכרס ולא יטאר טובתס לבניהס אחריתס והו טאומר בפסוק הבא אחריו טפו תמו מן

בלהות : אך היו לשמה ברגעספו תמו מן בלהות : אך היו :
כל רואיהס יתמהו

עליהס ויאמרו איך היו לשמה כרגע : בחלום מהקיץ ארני בעיר אלמים הבזה :
בחלום : מהקיץ והנה הס כמו המלס

כי טעת הקיץ לא ימצא רבר מסה טרואה במלס כמו טאמר באסר יחלס הרעב והנה אוכל לה
להקיץ וריקה נפטו כן הרשעים עתה תראה בטלותם ועתה אינס כמו טאמר בלדר השומי אס יכל

יבלענו מסקינו וכמש בו לא ראיתך ער יס בעיר חלסם הבזה הנה טבואר כי בעולם הזה יבחנו בהיות ט
טלותם קדרה והבמינה הגרולה לעולם הבא כפשות המריקס יהיו בדרור המיין ונפשות הרשעים קלענה

וּבְרִיאָא אִוְלָם : **בִּי אֵין** חרצובות למותם כל כך הם טובה כל ימיהם עד יום השיתה כי אפילו בעת מיהם שימותו בנחת בלא צער כי פי חרצובות קשרים כמו פתח חרצובות רשע ומי שהוא מת בצער ובקושי כאילו יש לו קשרים בה פרר המים ולא יותרו הקשרים מן ההם אלא בקושי אבל הם במנוחה ימותו כאילו אין קשרי' לשותם ובריא אולם ובריא כחם אולם מן יש לאל ידי אומר בתייהם כח טיבעם בריא וחזק ובמותם ימותו בנחת ויש משרשים אולם במסרון כה הרום הרומיון באולם כלומר הם בריאים כאולם והוא הארסון החזק בבניין וברדש משרש חרצובות מלה מורב מורבכת מאמר צביונות אמר אין הקבה מאמר צביונס של רשעים אלא כל מה שהם מבקשים הוא נותן להם משל לחולה שיעולה רופא לבקרו נטל כה שלו אמר להם הנו לו כל מה שהוא מבקש לאכול למה ש שהוא מת כך הקבה ומטלס לשונאיו על צניו להאבירו : **בעמל אנש אינמו ועם אדם לא ינעו :** **בעמל אנש**

אינמו בעמל שאר האנשים שמחיותם בעמל וביגיעה הם אינם בכלל אותם אנשים אלא בלי עמל שיגור מחיותם והנאותם וכאשר יבאו נגעים ומלאים לשאר בני אדם הם לא ינוגעו עמהם : **לבי ענקתמו גאווה יעטף שית חמס למו :** **לבי ענקמתו**

גאווה מן הגאווה ישימו ענק לבואריה' ולגדרותיהם ומלבוש סחמס זהו יעטף שית חמס למו יעטפו להם שית החמס המיד כמו שיעטפו האדם מלבושו המיד כל היום כי ישימו הם החמס כל היום :

יצא מחלב עינמו עברו משביות לבב : **יצא מחלב** עיניו מרוב שומן ידמו שיצאו עיניהם כאילו אי

להם עינים כי בעובי שומן העינים יתכסו העינים ובמדרש ציניהם יוצאים מן הרברים השמנים שהם אורז אוכלים ויושבים להם תחת עיניהם ועיניהם בולטות מפניהם שכן את למד טמן העניות ומן הרשעות עיני עיניו של אדם מעמיקות וכן בני קורח אושרים עיני ראבה מני עוני עברו משביות לבב ומתרגמין מן מצעה סכותא וכן נקרא הלב שכו' או מ' נק' לשיכו' בינה כמו שצוה הרברים במחשבה כלומר כל מה שצוה להם מטיבה העולם שיבאו להם יותר ויותר ובא להם עברו על מה שמשבו ובמדרש עברו משיכו' לבב הרבה נהה להם יותר ממה שהם מבקשים יש שהיה מסכס' להיות בעל ומורה עשיתו רוכוס ומי שהיה מסכס' להיות שלטין עשיתו שר צבא על מה שהם מסכמים הצבית עליהם ובטביל כך ממרום ידברו :

ימיקו וידברו ברע עשק ממרום ידברו : **ימיקו :** ימוכו בני אדם ברבריהם הרעים ומנמי העץ לא כ

נמצא במקרא אלא זה אבל ברברי רבותינו נמצא מעני שהוא ממיקהו ומפעלי הכפל נמצא המק בשרו ו נסוקו כל צבא השמים ולשוני המק בפיהם וזולתם וידברו וידברו ברע עשק לא יראו לדבר בעושק שני שנושים ולא יתכסו בו אבל ידברו ברע שידברו בו ממרום לאמר כי אין מרום עליהם שיענישם בזה :

שיתו בשמים פיהם ולשונם תהלי באין : **שיתו :** בשמים פיהם הרגש תצורת הנח אשר בשתו עלי קמו

שבו וארזני אבי' ול פ' רשו מצעלי הכפל שרשו שיהם מעניין רשו שותת מרברי רבותי' כלומר נגר ורץ פ' פיהם בשמים וכן לשונם חרוץ בארץ והו' שאומר תהלך בארץ אומר כי שמו בשמים פיהם כלומר שמו מרברים באלהים שאין לו יריעה בהם ולשונם תהלך בארץ כלומר פיהם ולשונם שהולכים בארץ הם שש שטימים אותם בשמים או פירושו כי מרברים באלהים בשמים ומרברים בייראת האל בארץ :

לבי ישוב עמו הלב ומי מלא ימצו למו : **לבי :** ישוב עמי הלום ישוב כמו ביור רל ישיב אותה

האל והרי ישוב בו אמר עמו שהוא בגלות ורואה שלות הרשעים ישוב פעם אחר פעם הלום כמו אלת הקרב הלום כלומר בואת הטענה אם יוכל לסיבא טענה כנגדה להכריח הרץ רשי' מלא ימצו למו מסר הם

זכר עיריך קצית קדם נאלת שבט נאלת הרציה זה שבנת בו : זכר עיריך

וכמו שקנחם אז שמכרים כן תקנה אותם מזה הגלות עור רשעם קצית היו עובדים להם כאלו משרים בס
ביום שבע כחלקך וזכר כל השבטים כאמר לפי שהיו סיוותים במצרים בין עם אמר והם היו שם כחלק **ל**
קרואים בטעמו או אמר כחלקך באשר קנה אותם מבית עברים נקראו כחלקו כמו שכתוב והם עמך כחלקך
אשר ערית בכרך הגדול הרצון זה שכתב בו אמר קצית אותם וגאלתם ממצרים עד שבאתם אל הרצון
ששכנתה בו וכן אמר בשירת הים עם זו קצית הבריאמו והשגמו בהר כחלקך שכון לשבתך פעלתה **ל** זה
ובאוסרו הרצון זה בעבור כי הוא ידוע או בעבור כי ברצון נאמר זה המוסור :

הדימה מעמיד למשואת נצח מל הרע אהב בקרש : **הדימה מעמיד**

יש מפרשים מעמיד מן הולם פעם או הוא כששפצו רגליו והוא על דרך קומה **ל** וישירו אויבך לסע
למשאות נצח שם במקום מקור כמו להשאות וכן למשאות אותה ששרשיה כמו להשיא כל הרע אויב
בקרש וכן כל השא וקח טוב כמו כל עון השא אף אם ירדך האכלס ופי' הפסוק הדימה מעמיד להשאות
נצח כל אויב שהרע בקרש רוצה לומר בבית המקדש : **שאנו צדריך בקרב מועריך שגו**
אותותם אתות : שאנו

מועריך בתי המקדש הנקראים מוער לפי שנוצרים שם ישראל לרגלי
וכן שרפי כל מוערי אל ואמר שאנו כמו שאמר וקול נהנו בבית **ל** כיום מוער שמו אותהם אותות
כבוזר נצר שם אותות להחריב בית המקדש כמו שאמר שאל בהרפים ולהחריבה :

יורע כמביא למעלה בסבך עץ קררמות : יורע כמביא למעלה כשנבנה בית
המקדש היה נודע מי שהיה

סביא קדרושו בסבך עץ לחרות אותו לצורך הבנין כאלו היה סביא אותו למעלה בטשים לפני כסא הכבו
כל כך היו טמאים ומתפארים בבנין ועתה באים האויבים והלשו הפתחים בכשיל ובכילשת בסבך והוא פ
שטקל אמר כי זאת הבית נקראת בקצץ מטה : **ועתה פתחיה יחד בשביל ובלפות יהלמון**
ועתה פתחיה

יחד כל הפתחים והצדדים שהיו עשויי בזה כולם יחד יהלמון אותם בכשיל ובכילשת וכינוי פתוחיה על
המלאכה כלומר מלאכה הבית שהיו עתומה באים הלשו אותם האויבים כשיל הוא קדרושה והרגום ובקדרו
ובקדרושים באו לה וכמה רעלן בכשילן וכילשת הוא כל מעץ כמו הקדרום .

שלו באש מקדש לארץ חללו משב שמך : אמרו בלבם כינס יחד
כינה אותה

ול נהרגם כמו חרב היונה כי יש בלשון הזה שהוא לשון אונאה בסמך כמו לא תנו איש בעמיתו ויש לשון
אונאה פסוק ובגת ולא ינו עור כשראי עמי וכמו והאכלתי מונך את חרב היונה כל מוערי אל פרשתה :
אותותינו לאראינו איז עור נביא ולא אתנו יודע ער מה : אתותינו לא

אותות הגאולה לאראנו ערין ואורן וכן רב גלגלנו אין עור נביא משה הגלות ששמו חגי זכריה מל
מלאכי לא היה לנו עור נביא להקדש בעתירות ומתי יהיה הגאולה או פי' אין עור נביא אין ערין כלום
כנביא שעתיד להגלות לנו כמו לגאולה והוא אליה הנביא לא בא צדין ואתנו יודע עד מה תהי הגאולה
ומה פירושו מתי וכן עד מה תאכה **ל** לנצח ער מתי ימרה יר ימרה וינאץ שמך כי אומר כי אין יכ
יכולת בדרך להודיענו מן הגלות : **ער מתי אלהים יחרץ צדינאן איב שמך לנצח**
למה תשיב ירך רמינך מקרב ויסקר בלה :

למה תשיב כמו השיב אמר ישינו ששני

בהנך הולע כמו שאמר העולם למשאות ואומר עור במינה אחת בעיר נלמס' הבזה פירש ארזני אבי זל
בעיר כמו בהעיר המיתים כלס הרשעים ועורתס תבזה כמו שאמר הכתוב אלה לחיי עולם ואלה לחרפות •
ליראון עולם ונלמס תפרש אס תרצה על הגוף או על הרוח כמו בעלמנו כרמורינו או על שניהם ויש
לפרש בעיר כמט מען כלומר בעיר שהיה נלמס נכבר בעבור עושרס וטובס שתביא עליהם הרעה הביא
עליהם לבזיון מהכבוד שהיה בו והראשון נכח :

בי יתחמץ לבבי וכליותי אשתוב : כי קורס שהבינותי אס היה
מתחמץ לבבי בזה העור מענין חומץ יין כלומר ט לא הייתי מוצא דבר מתוק וערב בלבבי שאניח בו הס
שאמכוכה הגרילה וכליותי אשתובן חסר בית השימוש כי כמו הנמצא בית יין וזולתו אמר ובכליותי גם
כן שהיו יועצות אשתובן על זה הדבר אשתובן מגזרת חץ שנון כלומר חץ שנון הייתי עמוס בישא ונת
ונתני ברבר ביני לבני ואני נער קורס שהבינותי זה הייתי נער והוא ארס שאינלו רעה כמו שברא הקבה
הבהמה בהמות הייתי עמך בעברי אותך כי לא הייתי יודע אס יש גמול אס לאו ואני תמיד ואני בהיותי ה
תמיד עמך ורבך כך ובעבורהך מהעסק במכמה עזרתני ברבר זה ער שהבינותי מה היא וזהו שאמר את
ארוה ביר מיני ועזרתני והקימותני :

בעצריך הנחני ואחר בבור תקחני : בעצריך
וכמו שיעזרתני בזה והנחתי עצריך כן הנחני הסיד בעצריך והלשריני כל ימי חיי ואחר כבוד הקמני רוצה
לומר בהפדר החיים וישאר הכבוד הקמני כלומר האסוף כבורי אליך ומלת ואחר אינה בחה טכ כבוד וה
והגנינה מעריר ביניהם לפיכך יהפדר בפני עצמי ואחר כלומר אחר מותי כלומר באחריתי תקחני כלומר
שתקח כבורי שהוא הנפש או יהיה פידוש כבוד אל כבוד כלומר אל כבודך הקמני :

מי לי בשמים ועמד לא חפצתי בארץ : מי לי בשמים
אלא כך בכעלי הא

באמונות הרעות יש מאמינים בשמש או באחר הכוכבים ואני אף לי רפץ אלא כך לבר לא שמת לי ש
שוקה לא בשמים ולא בארץ ובארץ רוצה לומר בארבע יסודות כי יש עוברים הסיס וכן הרוח והעפר :

בלה שארי ולבבי צור לבבי וחלקי אלהים לעולם כי הנה חלקי יאברו העצמה

בל זונה מומד : בלה שארי ולבבי כשיכלה שארי שהוא הבשר ויכלה לבבי שהוא הנפש
הנפש המיה אשר בלב כל מי צור לבבי לא יכלה והוא השכל
שהוא חזק הלב כי פעולות השכל בו יפעלו והוא צור לבבי וחלקי שהוא יהיה אלהים לעולם כי הנה חלקי
יהיה לעולם לפי שרבותי כך אבל רחוק יאברו העצמה כל זונה מומד כל זונה מדרכיך הנשי אותו שלא
יהיה לו חלק כך אחר מות הגוף :

ואני קרבת אלהים לי טוב שני ביהוה אלהים מחסי לספר בל מלאבותיך :

ואני קרבותי אלהים הם הרשעים הם רחוקים ולפיכך יאברו אבל אני קרבותי אלהים לי טוב שאיננה
בקרבותי אליך שכן טוב בעולם ובך שני מחסי שתלשרני לספר כל מלאכותיך כלומר כל מעשיך שארע
ואוכל לספר ולהבין במכמה הטבע שהוא רעה כל מעשיך הטובים והמתוכנים והעליונים ומשם אענה לך
לרעה מעשיך ואז ארע רעה עליך :

משביל לאסוף למה אלהים זנחת לנצח יעשו אפר בצאן מרעיתך : בצאן

מרעיתך זה המזמור ידבר על הגלות הזה ואמר למה אלהים זנחתה לנצח הרחקה אותה לעולם יעשו אפר
כי בהקצף ארס יתחמס וינא עשן מנחיריו ואמר כן על הבו' ית' דרך משל :

נחלק בהם וכל נקה הפך האמר ואורו טשונוה מחבירו והכל לצורך הברואים ושמש פירושו מאור
אור הלכנה והכוכבים בלילה אחר ואור השמש ביום כמו שאמר את המאור הגדול לממשלת ביום ואת הש
המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים וכל זה הכינותי לצורך הברואים כי אור השמש גלוי תוכל
תועלתו באור ובחמומו ואור הירח והכוכבים צורך הולכי מדברות ויורדי הים ובהם לצורך הצמחים כמו ש
שכתוב גרש ירחים ויש לירח גם כן בכח המים ונאמר מערנות כימה ומושכות כסיל וכן כל כוכב וכוכב
יש לו כח בצמחים או באבנים ובמהכות כמו שאמר רבותינו ז"ל אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו
סול ברקיע מכה אותו המזל ואומ' לו גרל : **זכר זאת אייב חרף יהוה ועם נבל נאצו שמך**

זכר זאת

אתה טענית כל זה זכור כי האויב מכחש בך בכל זה ומנאץ שמך וזכר זאת לו והשפילו והוציאנו מידו ו
ואל תתננו לעולם בידו אלשבתך לחית הנסמך חסר כאילו אמר לחית האויבים נפש ישראל שהוא הדור
שלך כי נמשלו ישראל ליונה והור ליונה כמו שכתוב יונתי בחגוי הסלע לפי שהם חלושי הכח ונזרפים
ואינם נזרפים וכן ישראל וחית פירושו ערת כמו חית פלשתיים חית קנה וכו' חית ענין ערת ענין ויש
לפרש ערת ענין נפש ענין כמו שאמר נפש תורך וכן וזהמתי חיתו להם וחיתו בקרשים שפירושו
נפש ויש לפרש אל תקן לחית טס מן טר בהמות ימתקן שהוא ענין שבר :

הבט לברית בי מלאו מחשבי ארץ נאות המס : הבט לברית

בפדח הלמד

להיראות על ה
היריעה כלומר שהברית שכרת לאבותינו מחשבי ארץ הם מקומות הגלות שהם לישראל חושך ואפלה זה
והם מושכי חמס שאומות העולם מומכי אותם ובאומרו מלאו לפי שבכל המקומות הגלות כי הם נאות המס
אל ישוב רד נבלם עני ואביח יהללו שמך : אל ישוב זה העני המהפך לפני
אל ישוב מלפניך : כלם

טלא תשמע תפלתו והטני הוא ישראל בגלות עני ואביון יהללו שמך וראה שהם מהללים טסך בגלותם
או פירושו כאשר לא ישוב נכלם מלפניך יהלל שמך :

קומה אלהים ריבה ריבך זכור חרפתך מני נבל בל היום : קומה אלהים

אם לא תעשה בעבורינו עשה בעבורך כי ריבנו ריבך הוא כי האויב יחך אותך ואמר כי אין בך יכולה
להוציאנו מהם אל השכח הם האומות צורריך וקמריך :

אל תשבח קול צרריך שאח קמיד עולה המיד : אל תשבח קולם ושאוונם

שכוהני עלי

המיד הוא עולה לענין אל השכחני :

למנצח אל תשחת מזמור לאסח שיר : למנצח

זה המזמור כאמר על קבוץ גלויות :

הודינו לך אלהים הודינו וקרוב שמך ספרו נפלאותיך : הודינו לך

אלהים הודינו ואמרו ישר' בגלות או בקבוץ גלויות הודינו לך והכפל לחזק ההודאה וקרוב שמך ויאמרו
כי קרוב שמך לקוראך ספרו נפלאותיך ואז יספרו ישראל והאומות הדואים הגאולה יס' רו נפלאות טע
טענה האל עם ישראל ויספרו מה שאמרה כזר על ידי נביאך כי אקח מועד :

בי אקח מועד אני משרים אשפות נמנים ארץ ובל יושביה אנבי הבנה עמוריה

סלה : בי אקח מועד דברי האל ית' אמר כי אקח ברצוני מועד לישראל שיצאו מן

הגלות אני משרים אשפות כלומר במשרים אשפות אויביהם :

אריב דרך היא השואלת מקרב חיקך כלה האויב מקרב חיקך והוא בית המקדש שהוא מקום סהרן
כמו המק לאדם או פירושו כלה ישיג מקרב חיקך ונקום נקמתו כי מי שישים ידו בחיקו לא יעשה פע
פעולה כדרך העמל שיגן ידו בחיקו ולא יעשה מלאכה ושעם כלה שלא תשיבנה עוד אל חיקך עד עשות
ששפט ברשעים וכל דרך משל : ואלהי מלכי מקרים בעל ישועות בקרב הארץ :
ואלהי מלכי

אין הוא זה שהניחנו בגלות הזמן הארוך הזה מקום הוא מלכי ופועל לי ישועות בקרב הארץ ועתה הוא
כאלו אינו מלכי שבעלוננו אלהים וולתו ושעם טאמר בקרב הארץ כמו טאמר לערצה למען תרע כי אני
א בקרב הארץ כלומר אעפ' שאני עליך אני מטיב בתחומים יעשה בהם כרונכי ושעם בקרב אפילו
בתוך ארץ האויבים הכותרים ואין כח להם להניח מידו אפי' בתוך ארצם :

אתה פורת בערך ים שברית ראשי תניצים על המים : אתה פורת בערך

פורת לשון טכר ודחק כמו הפורתה ארץ ופרצתי אסר מקום עשית לנו כל הישועות האלה בעבורי
טברת בעורך ים ועברנו בתוכו וטברת ראשי אויבנו כמים והו טאמר ראשי הנכים על המים דימה ט
מנדים לתנינים כמו טאמר על פרעה התנן הגדול : אתה ריצצת ראשי לוחיו ותחבנו מאבל
לעם לצרים : אתה ריצצת

ראשי לוחיו הוא פרעה כי לוחיו פירושו התנן הגדול כמו על
לוחיו נחש בריח ואמר ראשי על שליטיו ועל גבוריו התנינו מאכל לעם לצים והו בית היס טבוור
ישראל שהיו עם ההולכים לצים ימים פירושו מדברות כי בדאמם ממנדים הלכו במדברות כי כל מסעי
שסעיהם במדברות היו מדבר איתם מדבר סק מדבר פאון מדבר קדש מדבר סך או יהיה לסר לצים כמו ל
לסר לעבור לעקב ופירושו לצים מדבר ים והענין כמו טפירטנו :

אתה בקעת מעין וגחל אתה הובשת נהרות איות : אתה בקעת מעין

בקעת להס הנור היבש עד שימא מסנו מים סעיין ונחל ועל טס סתו אמר מעיין כי המעינים לא יבקע
אלא הנור וכן אפתי על גחליו להס וטמני קטמ כי לא אפשה להס וישמן הקטמ אלא הבקע יאפשה ויעשה
להס והמטיס יטמנו ויעשה קטמ כן הנור יבקע ויהיה מעיין וכן אמר יבקע נורים בטברת אתה הובשת
נהרות איות דבר והפכו כי הנור המלטיס הפכת למעיין ומרוב המים הפכת ליבשה ועל הדרך אמר נהר
נהרות איות שהיה בחזקתו אלא על כל גדותיו והוביש אותו ועברו ישראל בהוכו ביבשה ובאומרו נהר
והוא אמר מפני נהרות אמרם אשר נטפכים בו ואין טס לא הואר לעיך נסמך נהרות אליו :

לך יום אף לך לילה אתה הבינת מאור ושמש : לך יום אף לך לילה

לפי שזכר ההפכים שיעשה לישראל לעשות היבש לח והלח יבש וזכר גם כן ההפכים שיעשה בעו
בעולם בבריאתו נובע כנגד כובע כמו שיעשה בזמן הבריאה נובעים זה הפך זה וכן בכל יום ויום הוא נ
הופך הנובע לרוננו כדורך עבריו להראות כי הכל בידו ואלה הם הפכי העולם שהוא זכר וכולס בראס
כן דבר והפכו לדורך הברואים כי היום והלילה דבר והפכו וכל אמר ידורך הברואים כי הלילה סנומת בני
אדם ויחך המיות לשיכך אמר אף כי אפילו הלא לה שלא יראה טייט בנ הועלת יש בו הועלת גדולה ולך ה
היא כי אתה כוננת בו להיות מוטך מצי הזמן להועלת הצרואים :

אתה הצבת כל גבולת ארץ קיץ וחיף אתה יצרתם : וקיץ וחיף אתה

גם כן דבר והפכו ולא זכר קיץ ומס בכלל מוחך וקיץ כלל קיץ ומס וכל אמר מהם הוא ידורך הברואים ו
התנועה המתמידת יום ולילה וזכר התנועה המתמידת קיץ ומיחך וכן כל גבולות ארץ שהם טבעה נופת ה

התקבל ואמר תוך ותקף כל אילץ מלכותה והיא תקום לעלסך ואמר אגיד לך ישראל יגרעו אותם במל
במלחמת גוג מגוג ;

למנצח בנצחיה ממור לאסוף שיר : צודע ביהודה אלהים בישראל גרול שמו :

צודע ביהודה זה המסור נאמר על מלחמת גוג מגוג ואמר אז נודע ביהודה ויהיה ישראל גרול
כסיראה נקמתו בגוים הנאספים על ירושלים וזכר יהודה בערש לפי שירושלם לשבת יהודה ושם יהיה ה
המלחמה : ויהי בשלום סבו ומעונתו בצדק : ויהי בשלום סוכו ואז יהיה השלום
בסכו שיבנה בה בית המקדש
וזכר ציון בערש לפי שהוא מקום המלך ושלם הוא ירושלים כמו שנאמר ומלכי צדק מלך ירושלים זהו שם
בן נח שקראו שלם ואברהם קרא לבית המקדש יראה כמו שכתב ויקרא אברהם את שם המקום לפי יראה א
אמר הקבה אם אקרא אותו כמו שקראו שם אבטל רבלי אברהם ואם אקרא אותו כמו שקראו אברהם א
אבטל רבלי שם קרא אותו ירושלים . שמה שבר רשמי קשה מצד וחרב ומלחמה סלה

שמה שבר רשמי קשה הוא רפה רשמי אם טלהבת יה הפא רגושה ורשמי קשה הם המצבים
והקשה אמר כי באותה מלחמה יסבר האל ית' כלי מלחמה הגוים המצבים והקשה והכידון

והחרב וכל כלי מלחמה : גאור אלה אריר מהררי צדק : גאור אלה
יש מפרשים הנון שורש מן נאור כמו נאור מקדשו והוא הוא בטל גדול קרוב רוצה לומר שיהיה נאור
וסמיה באויבים והנכון מן אור והוא נפעל בשיקל ככון או נאור אלה כמו שאמר נודע ביהודה כי ב
במלחמה היא יודע ויגלה באור הבהיר ב' שר' וילחם מלחמותיו אריר מהררי עקה ואמה אריר על האויבים
כמו האריה היוצא מהררי עקה לערקה כן הערקה האויבים כולם וההרים ששוכנים בהם האריות והרובים ו
ומיות הטורפים יקראו הררי עקה :

אשתוללו אבירי לב נמו שנתם ולא מצאו כל אנשי חיל יריהם : אשתוללו

אבירי לב האלף במקום הא הפעל והוא כמו השתוללו וכן כל מלבושי אגאלתי והגאלתי ואשתוללו מן ש
טלל אומר כי הגוים אבירי לב שנאספו על ירושלים יהיו לטלל לישראל כמו שנתם לא היה להם כח להל
להלחם כאילו הם מתים והגיבורים ואנשי חיל טבהם לא מצאו יריהם להלחם בהם :

מצערתך אלהי יעקב צררם ורובב וסוס : מצערתך נדרס הסלך שהוא גוג מגוג
כשיא ראש מטח והנבל ולפי

שזכר אבירי לב אמר נדרס הייתם על הסלך שהוא ראש האבירים וכן והרכב והסוס נדרסו :

אתה צודע אתה מי יעמוד לפניך מאז אפר : אתה צודע אתה נורא שיראוך
כי מי יעמוד לפניך

סבת טימדה אפן : משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה : משמים השמעת דין כמו
שאמר אש ונפרי

אשעיר עליו ועל אגניו ואמר ואהנה אבני אלגביש העלנה לפיכך אפר משמים השמעת דין הדין שתנ
שתעשה בהם משמים השמיע אותו ארץ יראה ושקטה לפיכך ארץ העמים יראה מהאל ושקטה עור להל
להלחם בישראל : בקום למשפט אלהים להושיע כל ענני ארץ סלה : בקום

למשפט או כטיקוס אלהים למשפט העמים להושיע ישראל מהם טהם ענני ארץ אז יראו כל העמים ויש
וישקטו : בי חמת אים תורך שארית חמת וחקר : בי חמת הארס תורך אמר כנגד

כמוגים ארץ וכל יושביה ואז יהיו כמוגים ארץ וכל יושביה ידעו כי יראו נקמת ישראל שעשה באומות תכנתי עמוריה סלה ואז יכירו כי אנכי תכנתי עמוריה כי ברצוני העמור וברצוני תמוג ועמוריה הם ההרים וירעש הארץ על דרך משל כמו פור התפורר ארץ :

אמרת להוללים אל תהללו ולרשעים אל תרימו קח : אמרת דברי המשורר והוללים על

אותם המתענגים בשובת העולם הזה ולא יראו אלהים כי חשבו כי כחם עשה להם את המיל הזה אל תהללו א אל תתעסקו בדברי הוללות ולרשעים גם כן אומר אל תרימו קח אל תרימו ראש כלפי מעלה כמו שאתם עושים כי אינכם יריאים ולא נכנעים מעני אלהים ואל תחשבו כי הוא המטיב לכם ולא כוחכם :

אל תרימו למרום קרנכם תרברו בציא עתק : אל תרימו כשל הענין לחזק תרברו

בצואר עתק תרברו עתק ורברים חזקים כגזר האל בצואר כלומר תרברו בפרכס עם צוארכם שהוא עב וש ושמן וטעם עתק לרבר ולצואר וכן ירוץ אליו בצואר בעובי גב מגיניו כי ברוב טובם יכחשו באל כמו שמונת עבית כשיתה : **בי לא ממרצא וממערב ולא ממדבר הרים : בי לא**

ממורא וממערב הרים הוא לשון הרעה והתנבזה אמר הגרולה וההרמה לא תבא לו לארס לא מזו ממורא השמש ולא ממערב ולא ממדבר כלומר מדוב השתרלות לכאן ולכאן לא תבא לו הגרולה כי אם על ידי האלית כמו שאומר כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים ומה שיגזור הדין הזה כי הרים לשון הרמה כי ממדבר קטון ואינו סמוך ובמדרש מהו ולא במדבר הרים אר' אבא כל ההרים שבמקרא הרים חרץ מזה שהוא לשון הרעה ורוממות שאין אדם מתרומם מן הררכים הללו מה הקבה עושה נוטל נכסים מזה ונותן לזה שכן כי אלהי שופט זה ישפיל וזה ירים מה שישפיל מזה מרים לזה הכל הוא במשפט וביושר מאתו ואינו אבי זל כתב מערב סמורה כמו לערוב מערבך ומורא פירושו מורא המלכים ומדבר כמו ל ומדברך נאווה ואמר כי באמת מאלה השלשה יעלה אדם לגרולה שיהיה מסונה על מורא המלכים שהוא פ מנו בלו והלך או מסמורה שיתעסק בסמורה ויעלה לנכסים רבי בה וסמכמה בצמות הדבר יעלה לגרולה לפני המלכים : **בי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים : בי אלהים פירשנוהו :**

בי כוס ביריהוה ויין חמר מלא מסר ויגד מזה אר שמריה ימצו ישתו בלרשעי

ארץ : בי כוס ביר יין להשקות העמים בקיבוץ גליות ואז ישפיל האומות ויריס ישראל כי ביר הוא הכל והכוס הזה כבר שתו ישראל בגלות כמו שכתוב את קובעה כוס התרעלה שנית מצית ובקיבוץ גליות ישתו הכוסים הרשעים שבהם ואמר ויין חמר מלא מסך אמר יין הכוס הזה חמר ופירושו ארום כי עלת היין הוא הארמיות כמו שהוא אומר אל תרא יין כי תאדס ומסר הבא פועל עבר וארום הוא אמו אחמר בערבי ואמר כי הכוס מלא מסך ופירושו מוג מן מסכה יינה ואמר ויגד מזה כי כל כך יהיה מלא הכוס עד שיגיד היין שבתוכו מזה ומזה וזכר הכוס בלשון זכר באומרו מלא ויגד והוא בלשון נקבה ברוב אל שמריה שומרי הכוס כי זכר בלשון נקבה ברוב : **ואני אניד לעולם אמרה לאלהי**

יעקב : ואני אניד אומר ישראל ואני אניד לעולם נקמה האויבים שאראה ואוסרה על זה לאלהי יעקב שלא נאשו בגלות ונ נקם נקמה : **ובל קרני רשעים אנדע תרוממה קרנות צדיק : ובל קרני**

רשעים אנדע בשהרוממה קרנות צדיקים בצאת ישראל מהגלות שהוא צדיק באומות אנדע כל קרני ר רשעים שלא תשא מלכות כי אם לישראל כמו שאומר בתלום נבוכד נצר מלכו ויאלהים לעלמן לא ת

רור: חשבת ימים בעורכי בדרותי בגלות אני מחשב ימים מקדש שנות עולמים ככל הענין במלות שונות ועולמי פירושו זמנים ארוכים כלומר שאני מחשב זמנים שעברו שהם ישראל בגלות ויבאו משם ישובו לארצם בשמחה וזהו שאמר אוכרה נגינתי אוכור כי אחר הגלות הייתי סגן ומנצח ושמת ועל זה אני מחשב בלילה ואשימה נס לבבי ויחפש רוחי כ ככל הענין במלות שונות כי רוחי כמו לבבי שבו רוח המחשבה והוא המחפש הרברים במחשבה וזהו שא שמיט נס לבבי ואחפש במחשבותי העולמים זנח יי' זנח מה נסתנה גלות זה משאר הגלות : אוכרה פירשתי : **העולמים ינח יהיה ולא יוסית להצות עיר :** **העולמים**

זנח יי' זנח את עמו בגלות לעולם ולא יוסף כמו שהיה רוצה בישראל בזמנים שעברו אחר הכעס : **האפס לצנח חסרו גמר אמר לרור ורור :** **האפס לצנח חסרו** אס כלה חסרו **שהיה לישראל**

לנחם שלא יטה חסרו ער גמר אמר אמרו נחמותיו גמרו ועשו שאינם עתידים לבא עוד : **השבח חנות אל** המנינות והרחמים **שהיה רגיל לעשות**

טבח אותם אס קפץ באף רחמיו כמו לא הקפון ירך כלומר באפו רחמיו שלא ישתחו לנו עוד : **ואמר חלתי ימין עליה :** **ואמר חלתי** היא מלות שם על משקל חנות משורש חלל מענין כי יסד א חלל ופירושו מותיתי כלומר ואס אומר תמותי היא אריכות הגלות ולא אצא משם עוד ושם אמות שינו ימין עליון אוכור השנים שעברו שעורר האליה ימינו והוציאנו מגלות מצרים ובבל כן יוציאנו מהגלות וה וסלת אוכור שהוא תחילת העסוק האמר טעמו לפניו ולאמריו :

אזכור מעללי יה בי אזכרה מקדש פלאך : **אזכיר** כעוב ביד רוצה לומר אוכר : **לאמר יס וקרי אוכור כור כ** כלומר כשאזכרה מעללי יה אנתם כי אזכרה מקדש פלאך פלאיך שעשית מקדש במצרים כשאזכור אותם המעללים והנפלאות שעשית מקדש להוציאנו מצרים כי הוא מעשים שלא היה אדם מקוה להם ולא עלה על לב איש כמו אותם הנפלאות שיעשה אותם הקבה בעבור ישראל וכמו שיעשה אותם הנפלאות אחר ה ייאוש ואבוד ההקוה כן יעשה עמנו בזה הגלות אשר יאנו נאשים מעני אורך הגלות :

והגית בבל פעליך ובעלילותיך אשרה : **והגית בבל פעליך** זכרתי המעשיו שעשית והגית

בהם כלומר העליתם על לשוני לנחם בהם איש את אחיו ואומר בכל כלומר בין העללים העצומים שעש עשית במצרים ובקריעת ים סוף בין העללים שעשית במעמד הר סיני ובמדבר ופנלך חסר יור הרבים ובעלילותך כפל הענין במלות שונות : **אלהים בקדש הרבך מי אל גדול באלהים :** **אלהים בקדש הרבך**

יש מצדדים בקדש בשמים ופירושו מדרכך שאנו רואים בשמים אנו אומרים מי אל גדול כאלהים על דרך מטל ומי כמוך באלים יי' מי כמוך נאמר בקדש האל אלהי הם המלאכים והגלגלים כי המתבונן בהם ידוע כי הכח בא להם מהסבה הראשונה ואין כחם כמוך כי אתה הנותן והם המקבלים ויתכן לפרש בקדש על מעמד הר סיני כמו שנאמר בס סיני בקדש כלומר הוא כסידר כבודו על הר סיני אמרו כל ישראל מי אל גדול כאלהים : **אתה האל עתה בלא הורעת בעמים עוד :** **אתה האל עתה**

אתה הוא היכול באמת שאתה עושה פלא במעמד הר סיני גם בעמים הורעת עתה בעבור ישראל במצרי ובמלכי כנען : **גבלת מזרע עמר בני יעקב ויוסף סלה :** **גבלת מזרע עמר**

האל ית' אחת בני אדם אשר נאספו לירושלים להלחם והיה רמחם אלך הם ירוך על כרחם כלם
המלחם הטוב הוראה לך שארית חמות תקנוד כשהעטסה הנקטה הגרולה בסמנה גוג סגוג התקנוד תמאז' ע
טארת חיסות טארת הגרים כי יראו סמך ולא היה צור להם חיסה על ישראל :
צדיו ושלמו להוהאיהבם כל סביביו יובילו שי למורא : צדיו ושלמו

ואם יאמרו זה לה ישראל נדרו ושלמו רץ אלהים שבעה שבעה הנפלאות האלה כל סביביו יובילו שי ל
למורא וכן כל סביביו יובילו האומות שהם סביב ארץ ישראל יובילו סמנה לאל ית' שהוא מורא כמו הוא
שוראם ואם יהיה מורא לכל העולם כי כולם יראוהו ואמר סביביו שפירשו סביב האל כיון שפאל טקן ב
בארץ ישראל סביב ארץ ישראל הם סביבו : יבצר רוח בני ימים ביהא למלב ארץ :
יבצור סן

וכרמך לא תזמור רובה לומר יקטף האל ית' ויכרית ראש נגידים כלו גאותה ויהיה מורא למלכי ארץ יכבר
פירשתי זה המסור על סמנה אשר כסבא על ירושלים פירשתי אותה בספר מכלול בחלק השירשי בשירש
תגר אבל ענה נראה לי לשעם המסור אשר לפעלה ססנו לפרש אותו על גוג סגוג :

למצנח על ידותה לאסוף ממור : למצנח על ידותה

פוסר על ירוך כמו לירות וכן ותפלל על א' וברש על שינוי הדת בגלות אמר כי זה המסור על ל
לשן הגלות נאמר : קול אל אלהים ואזעקה קול אל אלהים והאזן אל :
קול אל אלהים

אמר פשט לחן כלומר טאז קול אלא אלך לעיך והאזן אלי כלומר אלך אקרא ואנה האזן אלי :
ביום צרתי יהוה דרשתי ירי לילה צרה ולא תסוג מאנה הנחם בפשי : ביום

צרתי א' כי הוא ארץ על הכל ואנה דרשתי ביום צרתי ירי לילה נגדה מכתי כמו כי הנתי י' הוה ופ
והמכה היא אנה וכאב הלב על הגלות לעיך אמר לילה כי בלילה ארם פנוי שפסקי בעולם ומחשב על ר
דבריו ופניו ואמר נגדה על דרך משל מהתמדת האנחות זו אחר זו או על דרך ויתכו כמים שאנחותי ול
ולא תסוג פניך רעיון ותלישות כלומר לא תרעם ותתלוש שכיני אלא תמיד כיגדה וקוראנו על קהפוק
הורה וכל השורש מזה הענין מאנה הנחם נפשי אעפ' שאטיב אל לבי דברי נחמה כי האל יצאנו סגה
מהגלות ואעפ' שארך מאנה הנחם נפשי מרוב הצרות :

אברה אלהים ואהמיה אשיתה ותתעטף רח סלה : אברה המיד ואהמיה

פ' ואהמיה אליו ושלח ואהמיה בהוראות למד הפועל המורה ההא ב'ור אשיתה ארבר ואנוד בדרתי חס
ותתעטף רחמי כמו הפילה לעני כי יעטוף העטופים ברעב כי הארס בשת הדרה כפוק ומעונה כאילו סס
שעטוף קמה בקמנו : אהמיה שמורות עיני צעמדי ורא אברה : אהמיה שמורות

עיני שמורות הם השתת והקצות כמו שנקרא הפל בלילה שומר סה לילה וכן ונקראו שנות מסן
הקנה ששכרות ואשמורות אשר אהמיה כלומר כאילו אמות והמוקה בשורות עני שיהיו עידות תמיד ו
ולא אישן מרוב צרות לבי ור' פטה הכין בן כחשלא פי שמורות שש הויר ופפפשים שסס שופרות ה
הענינים אשר כאילו אמות בעצמם שלא יסגרו ולא אישן נפשותי ולא ארבר כמו ותפסס רחמי אשר ה
אני עד בלילה ושמחב על צרתי ובקרא אני נסתר ולא אוכל לומר :

חשבי יציה מקדם שגית עולמים אברה נגדתי בלילה עם לבבי אשיתה ויחפש

כמו חידה וידן לטבי עזו שהוא אומר על הארץ ולא היו מבינים זה לולי שהוא כעצב בספר שמחאל גלות הארץ וכן בני אפרים נושקי רומי קטת כי הוא דבר סתום על איו מלחמה אמר דבר זה והרבה הסתום יקרא חידה : **אשר שמענו וצדעם ואבותינו ספרו לנו** , **אשר שמענו** הרברים האלה שאמ

הם הרברים ששמענו מפי הקדמונים ואבותינו ספרו לנו שלא יאמרו אלא האמת וטרעם ירענו אותם גם כן מפי הכתב מתורת משה רבינו : **לא נבחר מבניהם לדור אחריו מספרים תהלות יהוה ועוזו ונפלאות אשר עשה** .

לא נבחר מבניהם בני אבותינו והם אמינו שאינם לומדים ואינם יורשים הקבלה מפי אבותינו והם לא נבחר מהם עד שיהיו הם גם מספרים לבניהם ונבניהם לבני בניהם עד שיהיו עד דור אחרון מספרים תהלות : **ויקם ערות ביעקב ותורה שם בישראל אשר צוה את אבותינו להודיע לבניהם**

ויקם ערות וכמו שידר להוכיח הנפלאות ולהודיע לבנים כן צריך להודיעם התורה והעדות והתורה אשר הקים שם בישראל אמר שהודיעם ממערים וצוה להם לאבותינו להודיעם לבניהם כמו שצא והודיעם לבניו : **למען ידעו דור אחרון בנים יולדו יקומו ויספרו לבניהם למען ידעו**

וכן הבנים צריכים להודיעם לבניהם עד דור אחרון והבנים כשילדו כשיקומו ברעם גם כן וישימו באלהים בסלם ולא ישבחו מעלל אל ומצותו ויצדו : **וישימו באלהי**

כסלם כמשימם הנפלאות שעשה לאבותינו ושימו בו מבטחם ולא ישבחו מה שישימם וזכרו תמיד כרי ש שלא יטכח מפניהם ובוה יאמינו בו ובתורתו וינצרו מכותיו :

ולא יהיו באבותם דור סודר ומורה דור לא הבין לבו ולא נאמנה את אל רוחו :

ולא יהיו באבותם שלא טעו בטמונם באל ית' והיו דור סודר ומורה וזה היה דור המדבר שלא הבינו להם לאל ית' ולא נאמנה את אל רוחו לא נהקיימה נס אל מחשבתי ורצונו כמו והקצתיו לעץ יתר במקום נאמן שפירושו קיים או פירושו לטון אמנה כמשימם : **בני אפרים נושקי רומי קטת הפבר ביום קרב : בני אפרים**

נושקי רומי קטת זה היה במדבר ואעפ' שלא נזכר בתוכה נזכר ברברי הימים והדגוס אנשי גת הנולדים בארץ כי ידרו לקחת את מקניהם ויתאבל אפרים אביהם ימים ורבים פיר ופירטתי בפירוש דברי הימים כי במדבר היה זה המעשה והיו מן הדומה ההלוגים בבני אפרים שמונת א אלפים כמו שפירשתי שם והלכו אל גת בלא טיכות האל ית' כנגד דברו כי אמר ארבעים טנה יהיו והם הם אמרו את רוחו ונגפו וטעם נושקי רומי קטת שהלכו בכלי מלחמותם ונשיענו בהם ולא באל ית' והפכו עו עורף לפני אויבים זהו הפכו ביום קרב הפכו עורף ביום מלחמה ונושקי רומי סמוך על סמוך כמו חכמי יועצי פרעה ופירושו מזוינים ויוריצ מיעים הקטת ורבותינו ול פירשו זה הפסוק ופסוק דברי הימים על בני אפרים שיצאו קורס הקץ ממערים וקרה להם זה המקרה אבל הפסוק הבאי אמר זה הפסוק מוכתי שאת יציאת מערים היה שראו הנפלאות והעלילות שהראה אותם ושכחם והברית והתורה שנקו להם וכל זה א אמר יציאת מערים היה והחכם ר' אברהם בן עזרא כתב כי על מורבן שילה אמר זה הפסוק שהיה לבני א אפרים וביום שגלה הארון ונהרגו רבים מישראל מרבה שילה וגם זה הפירוש דמוק כי אמר כן זכר מור מורבן שילה על הסדר אמר שהכניסם לארץ ועוד למה אמר בני אפרים הרי מכל ישראל היו באותה מלת מלחמה כמו שכתוב ויהי דבר שמואל לכל ישראל וגו' :

גאלת עמך לא ברנך מטביריהם אלא בהכרח גרול ובזרות נטויה גאלת אותם ואמר בני יעקב ויוסף כי
בסיבת יוסף ירדו למצרים והוא כלכלם כל ימי חייו כאילו הם בניו :

ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו אף ירצו ההמות : **ראוך מים אלהים**

מי יס סף ראוך ומלו מסך ונבקעו אף ירצו ההמות אפילו המים העמוקים שהם ההרפות רגזו מסך ו
ומענין ונבקעו : **זרמו מים עבות קול נתנו שחקים אף חצצד יתהלכו :**

זרמו מים עבות כמו שכתוב ויטקה ^ל בן מקנה מצרים בעמוד עץ ואש חורמו מבנין
פועל אשר על דרך מרובצי מבנין ורם מים אף כי העמים זורמו מים חזקי המהומה שהיתה להם כמו
שאמר ויהם את מחנה מצרים כי היה להם האש והעץ והמים והרעמים כמו קול נתנו שחקים אף חצצד
יתהלכו מבני הכהן אעפ"י שלא נזכר זה בתורה ויא על מבני הכהן שהטילו על מלכי כנען וכן נקראו מבני
המלך הקטנים שרומים לכבוד ויגרם במצד ימלא פיהו מצד :

קול רעמד בגלגל האירו ברקים הבל רגזה והרעש הארץ : **קול רעמד**

בגלגל בפתח הגמל ראשונה ושנייה גלגל שהוא טכ מקו במירק הגימל הראשונה וכן והם גלגל עגלתו
וגלגל הוא השמים נקרא כל אחד מהתעשה גלגל לפי שהם מתגלגלים וסובבים המד והעפ"י שאין הרעם
והברקים ואבני המטר והברד בגלגל אלא באויר האויר ברך ההטאלה גלגל ושמים רקיע ושחקים הש
הטאל לו לשון השמים האמהים שהם הגלגלים לגובה האויר כלפי השמי' ונקרא האויר על אסתהו רקיע
כמו שאמר יהי רקיע בהתך השמים וקראו שמים כמו שכתוב ויקרא אלהים לרקיע שמים וקראו למטר הש
בשמים כאשר ירד הגשם והטלג מן השמים ורדן שמים יטע קדים בשמים ונקרא שחקים כ
כמו שכתוב יולו שחקים קול נתנו שחקי' רצו שחקי' מפעל ונקרא גלגל קול רעמד בגלגל על גלגל מרכבו
פרעה כמו שכתוב ויסר את אופן מרכבותיו האירו ברקים הבל כמו שכתוב ויאר את הלילה רגזה והרעש
הארץ כי רגזו ורעשו מצרים : **ביום דרבך ושבילך במים רבים ועקבתך לא נודעו :**

ביום דרבך

שנבקע הים במצותך ועברו ישראל ושבילך במים רבים כצל רכב בשלות שונות וכתוב ושבילך לשון
רבים כי לא היה דרך אחר אלא דרכים הרבה כמו שכתוב לגזור יס סף לגזרים ואמרו לשנים עשר גזרי
נגזר ועקבתך לא נודעו הליכתך בים לא ניכרו כי טבו מי הים על המצד' כמו שאמר ויטב הים לפני
בקר לאיתנו ואומד ויטבו השמים ויכסו את הרכב ואת הפרטים והנה לא נזכר הדרך בים :

נחית בצל עמד ביר משה ואהרן : **נחית בצל** אמר באהם מהים נחית

אותם במדבר ביד משה

ואהרן כמו שאמר שהרועה נחמה את דאנו וטוסרו :

משביל לאסוף האוינה עמי תורתיו הטו אנבם לאמרי פי : **משביל לאסוף**

תורת' מה תורת' מה טאני שורה בספור השוכות טעשה האל לישראל ומדברי תלמודו הי לכם ליראה ש
פסנו וטלא להסדות רברו ומדותו : **אפתחה במשל בי אביעה חירות מני קדם :**

אפתחה פי

יש ספרים שהיו בקמץ מטה ויש ספרי' בטוא לברו הסטל והמדות אשר במזמור הזה כמו שכתב המכס ר'
אברהם בן עזרא הסטל כמו נטף רמי קשת לפי פירושו וכן לערוך שולחן בסרבר ואני נשקה ביעקב ו
ודלפי שמים פתח ורדן שמים והו סטלו והמדות למס אבירים אכל איש שהוא אוסר על המן והוא כותו

הזו הבה צידד אמר חכם כי על ד' מכה יצאו מהציד ברפידים ואמר צור ולשעלה אמר צורים כי כאשר שאלו בשר ברברות התאוו לא היה צריך דבר מ' מרבה שהיה בקרש ומה שאמר הכה צור על צו רפידים אמר ונחלים יטופו יצאו משנו מים רבים עד שהיו נחלי גרולים שוטפים המקומות טפפרי בהם הגם לחם הוא בשר כמו את קרבני לרמי אם יצין שאר לעמו כפל דבר במלת שונות:

לם שמע י' ותעבר ואש נשקה ביעקב וגם אף עלה בישראל! לם שמע

י' אעני' שאמרו בלבם שמע י' ותעבר בהם ואש נשקה את חממו נשקה ביעקב אף עלהם בישראל כפל העניין במלות שונות נשקה בערה וכן אם ישיק ואפה להם יבעיר והנכון בעיני יבער. כי זה העסוק כחלל שני דברים דבר תבערה ודבר קברות התאוו ושיניהם מקום אחר הוא אלא טעל מעשה הראשון היו מתאוננן רע בערה בס' אש י' קרא אותו תבערה ועל מעשה השיני שהתאוו האוו ומתו המתאווים קרא אותו קברות התאוו ומה שאמר בזה העסוק ואש נשקה ביעקב אמר על דבר תבערה כמו שאמר בת התורה ויטעם י' ויחר אפו כן אמר בזה העסוק שמע י' ותעבר ומה שאמר וגם אף עלה בישראל על שהתאוו תאוו כמו שאמר טס ואף י' חרה בעם ושיני המעשים היו במקום אחר ועל שניהם נענשו וכן ובשניהם היה בהם טיעוט האמנה כי שהאוננים היו שאמרו נשלמה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ ולא האמינו באל שיתגרה להם בלא מלחמה ושאלת הבשר גם טיעוט האמנה כמו שאמרו הגם לחם ייכ זכל את: **כי לא האמינו באלהים ולא בטחו בישועתו: כי לא האמינו**

באלהים לא האמינו בו שיוכל להכניסם לארץ ולא סמחו בישיעתו שהושיעם כמה פעמים:

ויצו שחקים במעל ודלתי שמים נפתח: ויצו שחקים ויצי שחקים וכבר צוה להם שחקים להם להם מק דלתי שמים נפתח להם להם להם:

עליהם מן ולא טמו על לבם כל זה כמו טיעוט זה כי יעשה זה ואמר ודלתי שמים על דרך טעל לרובה הסן שהוריד להם כמו וארובו השמים נפתחו: **וימט עליהם מז לאבל ורגו שמי נתן למי וימטר** ורגן שמים כי היה להם לאכול המן במקום דגן ויותר טוב וטוב:

לחם אבירים אבל איש צידה שלח להם לשובע: לחם אבירים השחקים הם אבירי' כמו

סנאמר עליהם חוקים כראי מותק וזה דבר תימה כי אכל איש נברא מן האדמה לחם שחקים ובררש לחם אבירים לחם שנבלע באבירים דק טלח להם כי בכל מקום היו הולכים הייתה תרכיהם מוכנה להם לשובע **יסע קרים בשמים וינהג בעור הימץ: יסע קרים** הסיע רוח קדים לגח השלויס כמו שכתוב ורוח נסע מאת

י' ויגז שלויס וגז וינהג בעור חמן רוח דרוס כי מזרמי דרוסי היה הרוח:

וימטר עליהם בעפר שאר זבחולימים עות בנח: וימטר כי באור לרוב כסו מטר וזה פלא כי

בטר המטיר להם וצוק כנה כי הבטר היה עוק כנה ולא היה בו כח לעוק הנה והנה אלא השליס במחנה: **ויאבלו וישבעו מאר ותאווהם יביא להם: ויאבלו וישבעו** מאר יותר מדאי כמו שכתוב עד

אמר יצא מאפכם: לא אחר מתאווהם עוד אבלם בניהם: לא אחר כמו שכתוב והנה לחם

לחם כתרומה עד דחקו ביה אמר עוד לא קצו בבשר ולא ורו סמנו כי עוד היה אוכלם בניהם ואף א מלהם עלה בהם אמר עלה האף כמו עלה עטף באשו ויהרג במשמניהם במירק המס הראשון והוא טס תואר ופירושו בביראים ובמקום טבהם וכן כל טען ואיש מל כלומר בריאים ובמורים היו מתים באת

לא שמרו ברית אלהים ובתורתו מאנו ללכת : לא שמרו ברית אלהים ברית

טכרת עמם בקר סיני

נגד אבותם עשה פלא בארץ מצרים שדה צע : נגד אבותם

אומם שנילו

במדבר שלא ראו

בנפלאות טעם האל ית' במצרים שמעו מאבותם כי נגד אבותם עשה פלא בארץ מצרים ופלא ררך כלל כי לא היה פלא אחד אלא פלאים רבי' שדה צוען כפל רבר במלך שוננו כי שדה הוא כמו ארץ וכן שדה ארס שדה מואב וצוען הוא מצרים כמו לפני צוען מצרים והוא עיר מלוכה במצרים בקע ים אחר הנפלאות טעם להם במצרים עשה להם נפלאות במצרים טבקע להם את הים ויבט מים כמו נר כמו טכרת טכרת נצבו כמו נר נזלים והמים להם מומה :

וינחם בעצ יומם וכל הלילה באור אש יבקע צרים במדבר וישק בתהומות רבה

וינחם ואמר שהעבדים בים הנחם אותם הענן יומם טהיה הולך לפנים לנחותם הדרך וגם לפני

עבור הים היה להם אור שנסעו מסוכות וכל הלילה באור אש כי כל הלילה היה להם עמוד אש ער

בא אור הים שלא היו צריכים לאור נר לילה כי גם בחכותם היה עמוד האש על המשיכן להאיר להם :

יבקע צורי ברעירים ובקדש יבקע עתיד במקום עבר וכמיהו רבים והנה וקר הנפלאות ואם לא זכרם כסדר

סרי הם סרורים בתורה כי המן והטליו הראשון היו להם קורס שבאו לרעידים כי במדבר סין נמן להם

סמן והטליו וישק בתהומות רבה הטקס אותם מן הצורים כמו מהומות רבה ורבה תואר לתהום וכן טי ת

תהום ואמר לשון ימירה עם לטון רבות כמו בנות צערה על שור :

ויצא נזלים מסלע ויורד בנהורות מים : ויצא נחלים מסלע כפל הענין

במלות שונות כמנהג לחוק הענין ואמר וידר כי הסלע מקום גבוהה : ויוספו עוד לחטוא לו למרות עליון בציח

ויספו עוד לחטא לו אמר וישיעו כי המים על ידי חטא תלונה באו להם למרות עליון בציח

למדות כמו להמרות וכן לנכות בטן למדות עיני כבורו וענינו ענין ציה במדבר ואמר עליון לפי

שהוא עליון על הכל ובידו הכל וכמו טהיה בידו להוציא מים מהסלע היבש ולהוריד המן מן האוויר כן

בירו להביא להם בשר במדבר והם לא חטבו כן וניסו אותם אס יוכל לעשות כן וזה היה בקברות ההאוו :

וינסו אל בלבבם לשאל אבל לצבשים : וינסו אל בלבבם במחשבותם היה כי

לנסותו שאלו הכשר כי

המן היה מאכל טוב וערב ולא היו צריכים הפטר אלא חטבו לנסותו אבל לא אמרו כן בפיהם אלא אמרו

צורך היה להם הכשר וכי זו המן ואמרו נפשינו יביטה אין כל בלתי אל המן עינינו ואמרו ונפשינו קצה

בלחם הקלחל לשאל אוכל לנפשים להאיתם כמו שאמר האומם ואמר לנפשים כי הנפש בטלת התאות כמו

שאמר כי האוו נפשו לאכול בשר : וידברו באלהים אמרו היוכל אל לערך שדח

וידברו באלהים ומה רבו אמרו הגם להם יוכלת והריבור והמאמר הזה היה בלבבם כמו רברתי

אני עם לבי ואמרת אני בלבי כי לא אמרו הם בפיהם כי בדרך ניסיון היו טואלי הכשר ולא לצורך היוכל

אל לערוך שולחן במדבר במקום אשר לא ימצא בו רבר מחית אס יוכל הוא לערוך שולחן מלא כלומר

כל צורכי וסמיה כי הנה נותן מקצת צורך השולחן והוא המן אבל אס יוכל לערוך אותו בשלמותו טוף

בשר וכן המים נותן ויתר פלא יהיה אס יתן בשר כי המן הוריד מן השמים כמו השלג ואבני הברד והמי

מדינה סלעים יש שיצא מי רבי מהם אבל הכשר מאין יביא אותו והו שאמר הגם להם יוכלת כל זה חטבו

בלבם : הן הבה צור ויזבו מים ונחלים ישטפו הגם להם יוכלת אס יבן שאר

גמאו לכם כי תאה ותוה בענין אחר בענין גבול וסימן לדבר לא זכרו את דו את כומו הגדו אשר פרה
אותם מהצדה שהיו בהם בכח גדול וביר מוקה : אשר שם במצרים אותותיו ומפתיו בשרה
ציעו : אשר שם

הפסוק כפל הענין במלות שונות כמנהג : ויהפך לדם יאוריהם ונזליהם בל ישתיו :
ויהפך

גם זה הפסוק כפל ענין בל ישתיו עמו כמו שכתוב כי לא יוכלו לשנות ממנו היאור :
ישלח בהם ערב ויאבלם וצפרדע ותשחיהם : ישלח לא כתב המכות על הסדר
כי אין מסדרן בזה כי סודרים

הם בתורה וצפרדע ותשחיהם שם כלל לצפרדעים וכן ותעל הצפרדע ויתן למסיל יגיעם כי התבואות הם כ
כל יגיע הארס כמו שכתוב כל עמל הארס לפיהו : יהרג בברד צפנם ושקמוהם בחנמל :
יהרג אמר

יהרג על דרך השאלה וכן כל חלקה טובה תכאבו באבני גם יתכן בעומם מיתה אחר אשר בו נפש הכרסמה
וכן אמר ובעפר ימות גזעו ושקמותם הם מין ממיני התאינים והם האינים מרבדיים וזכר הגפן והשקמה זה
על פי שהכה הברד כל עץ השדה לפי שאלה הם רוב אילנותיהם במצרים בחנמל הוא מין ממיני הברד ור
ורב כעריה פירש אותו בלשון ערבי אל שקיע והוא הקרח החזק המשבר פרמי האילנות ומיבש הלימלות
ובמדרש בגפנים על ידי שהיו רקים היה יורד עליהם בקלפין אבל לשקמים היה בא ונח ומל .

ויסגר לברד בעידם ומקניהם לרשפים : ויסגר לרשפים כמו שכתוב ואש מתלקחת
בתוך הברד :

ישלח בהם חרוץ אפו עברה העם ויציה משלחת מלאכי רעים : ישלח בהם

חרון אפו זה הפסוק כולל למכות שלא הזכיר בפרט מלאכי רעים אינו סמוך אבל הוא חסר מם והוא כמו
מלאכים וכן מלאכי שקופים כמו מלאכים ביד נביאי כל מוזה כמו נביאים והרומים להם כמו שכתבנו בספר
מכלול במלך הדיקרוק ממנו והמכות הם מלאכי רעים כי בטליות האל ית' ובריתונו באו ופירשו משלחת
ברבד שיבא ברבוי זה אמר זה כמו הנני משלח בך שולח ונעזב וכן ברבד רבותינו זלמשלחת ואבי
יפלט נתיב לאפו ולא חשך ממות צפנם וזיתם לדבר הסגיר : יפלט נתיב

יישר האל דרך לאפו שילך בלא ערוב אליהם וכן פלס מעגל הקלף יישר אורח חיי' פן הפלס לא תישר
לא משך אין צריך לומר שלא מנע נפשים ממות אותם שהגיע עיתם אבל הסגירם למות בלא עתה ועל מ
מכת בכורים אמר כמו זה שמפרש בפסוק זה הבא אמריו ומיתתם כמו נפשים ויש מפרשים ומיתתם לרבר
הסגיר על מות המקנה : ויך בל בבור במצרים ראשית אונים באהלי חם :

ויד בל בבור

באהלי חם הסגיר חם אבי מצרים לגרעון : ויסע בצאן עמו וינהגם בעדר במדבר :

ויסע

הסיעם ממצרים אחרי מות הפכודים והסיעם לארץ כמו הדושה זאנו : וינחם לבטח ולא
פחדו ואת אויביהם בסה הים : וינחם לבטח

כמו שכתוב וינחם ביד רסה ומה

שכתוב ולא פחדו וכתוב ויראו מאד וינעקו בני ישראל אל יי' לא היה רגע אחר אותו פחד כי מיד הבטי
הבטיחם משה שימותו כל אויביהם וכן ראו בעיניהם לעיכה אסר ואת אויביהם כסה הים ויש מפרשים וי
וינחם לבטח במשה בעוברים בים ולא פחדו . ויביאם אל גבול קדשו הר זה בנהג ימינו :

ויביאם אל גבול

יא

י"ף שמרה בהם : בכל זאת חטאו עזר ולא האמינו בנפלאות : בכל זאת חטאו

עזר ברבר מרגלים וברבר קרמ וברבר מי מדינה ולא האמינו בנפלאותיו בכל נפלאותיו שעשה להם ולא האמינו עדין שיכניסם לארץ ויחן להם הארץ ואמרו לעול במרב נשינו וטפינו יהיו לבו :
ויבל בהבלימיהם ושנותם בבהלה : ויבל בהבל שיאמר להם השאו את עונותיכם ארבעים שנה והיו מהי' נבל שנה ושנה עד שמהו כולס סבן עשרים שנה וסעלה בבהלה הבית פתומה להורות על היריעה כלומר באותה ש בהלה טמנו המרגלים פתאום : **אם הרצם וירשוהו ושבו ושחרו אל :** אם הרצם

ורדשו אם זה במקום אשר כאשר אם יהיה לבני ישראל והרומים לו ופירושו כשהרגם ורדשו הנשארם רצו כי חטאו ושבו ושמרו אל או פירושו כשאמר להרגם הם ורשוהו כמו שכתוב הננו ועלינו אל המקו אשר אשר י"ף כי חטאנו : ויזכרו בפיהם בי אלהים צורם ואל עליון גאלם : ויזכרו

מס

וזכרוהו כמו שאומר בסמוך ולבם לא נכון עמי ויעהוהו בפיהם לפי מחשבותם יעוהוהו אבל הוא יתברך ש שמו אינו מנוחה כי יורע היה לבבם אעפ"כ במדת הרחמים ששמו מכפר למראי' השוכה ואינו מכפר להם הכל כמו שהם אינם טבים סכל לב טלס אבל פוקר עונם ואינו משמת מהבל ומשיב אשו מהם ואינו מעיד להם כל חמור אלא מקצת לפי שאין תשובתם שלמה אין שלימה ואין שלימה ואין שלימה להם כ כל כיון שאין לבם נכון כי הכל הולך אחר כוונת הלב אלא מפני בני אדם הרואים בתשובה הגלויה ואי ואינם יורעים הלכות ואם לא יסלח להם כלל יאמרו אין השוכה מועלת וזהו שאמר והוא רמוס יכפר עון ולא ישמיה אעפ"כ לא נאמנו בבריתו הוא רמוס המכפר להם עון ולא ישמיה מהכל כמו שהיו מייבים : והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפי' ולא יעיר כל חמתו :

והוא רחום יכפר עון מה שאמר והרבה להשיב אשו כי צריך גבורה לב והרבות כח מרת הרמסים להשיב האף וכן אמר משה רבינו עה ועתה יגדל נא כח י"ף :
ויזכור בי בשר המה רוח הולך ולא ישיב : ויזכור בי בשר המה וטבע הבשר לבקש

התאוות ואי אפשר שלא יחטא לפי כך צריך שיכפר להם ועזר כי בם רוח הולך כלומר קצתם יסיהם וצרי יכריסם כפדה בעורס מים כמו שאמר איוב ומה לא השא פשטי ותעביר את עוני כי אהה לעפר אשכב וגו' ומה שאמר והוא ישוב הוא מדרך הטבע כי מאין מדרך הטבע לשוב הרוח אל הבשר עזר משתנא מ הרוח ממנו אבל האל יעשה נפלאו לעתיד להשיב הרוח אל הבשר כאשר ירצה ולא לכלס ויהי פלא כאשר הפלאים אשר עשה בשינוי הטבע :
במה ימרוהו במרבה יעצ בוהו ביש מזון :

במה ימרוהו

במרבר וכן בערש מן המרבר והחטא שחטאו ואמר כמה פעמים המרהו וול' הנזכר בעורס במרבר וענין ימרוהו יכעיסוהו בשנותם מנוחתו יעצבוהו בשימון כפל הענין במילות שונות :

וישובו וינסו אל יקרש ישראל התור : וישובו וינסו אל אחר שיטאלו הבשר וידעו כי חטאו באף י"ף שמרה בהם

טבו עזר וניסו אל במי מדינה וברברים אמרים שלא נזכרו בתורה ואימר אל שהוא יכול על הכל והם מס מסקו במחשבתם יכולתו וינסוהו אם יכול לעשות זה וזה וקרוש ישראל ההו ומי שנקרש ב ישראל בכמה אותות ונפלאות שעשה לביניהם הנבילו אותו כלומר שמו לו גבול בלבבם זה יוכל לעשות אבל זה לא יו יוכל לעשות עד כאן יוכל לשנות הטבע מכאן ואילך לא היו מנסים אותו והיו סן והתוהו היו וכן תהאוו

צרינו אמור הצושים שהיו ביטור הכה אותם עד ששבו אמור לפני אויביהם או אמ' אמור לפני שנס' ישר'
מעני' פלשתים והיו פלשתים דורשים אמריהם ומכיס אותם מאמריהם והשם עושה זה לעונש עונותיהם
שדכו חרפת עולם נקן למו גלות הארון שהיה חרפה לישראל לעולם : **וימאס באהל**
יוסף ובשבת אפרים לא בחר : **וימאס** באהל יוסף

שמרם מטיבן שילה ויש מפרשים ויקץ
ביטן על מה שעשה בפלשתים שהיה יטן בגלות הארון והקץ אחס והכה בפלשתים שלקחוהו ויק' צדיו
אמור צדיו הם הפלשתים הכס אותם אהור זהו מכת הטחורים ואותה המכה הייתה להם חרפה עולם וימאס
באוהל יוסף כי אעפי ששב הארון לא שב בשילה אלא הלך ממקום למקום עד שהביאו דוד לירושלים :
ויבחר את שבט יהודה את הר ציון אשר אהב : **ויבחר** בירושלים
כי ירושלים בחלק יהודה ודוד

משבת יהודה **דבן במורמים מקדשו בארץ יסרה לעולם :** **ויבן**
כמו רמים כמו ארמונים

רומים וכמוהו בעדר הקטובות כעיוס הקטובות בארץ יסרה לעולם כמו שכתוב והארץ לעולם עומדת כן
בנה מקדשו שם לעולם לא כמו שהיה בגלגל ובשילה ובנוב ובגבעון אלא לעולם היה ויהיה המקדש שם
בהר המוריה וכן הוא אומר מכון לשבתך עולמים . **ויבחר בדרור עבדו ויקחהו**
במבואות צאן : **ויבחר** בדרור עבדו וכן

במר לדרור לעבדו לעולם שלא יהיה מלך אמר לירושלים אלא ה
הוא חרעו אמריו ויקחהו מסכלאות צאן להיות מלך על ישראל ועי' סכלאות צאן כמו גדרות צאן :
מאתר עלות הביאו לדעות ביעקב עמו ובישראל נחלתו : **מאתר**

עלות הנקיבות מן הצאן המניקות נקראו עלות על שם בניהן שנקראו עולים ומה שאמר מאתר עלות ש
שהרועה צריך להזות אמר העולות לנהלם לאט כמו שכתוב עולות ינהל וכת' והצאן והבקר עלות עלי וד
ורפסוס יוס אמר וגו' רעות ביעקב לקחו מדעות לדעות ישראל : **וירעם בתום לבבו בכר**
ובתבונות כפיו ינחם : **וירעם** בתום לבבו בכר

כמו שהיה הוטרד והתמסמות בלבבו כן רעה אותם ביסרת לב
וברכמות ובתבונות כפיו ינחם וכנה התבונות לכפיו לפי שנחמה הרועה הצאן במקלו בכפיו וצריך שיני
שינחמה אותם בתבונה וכינה התבונה לכפיו ואעפי' שהיה בלב לפי שהם הערישו את המלאכ וכן שכל את ידיו

מחמור לאסת אלהים באו גוים בתחם לתד טבאו את היכל קרשד שמו את

ירושלים לעינים : **מחמור לאסת** אלהים באו גוים כמלתך זה המחמור
על מורכן ירושלים כמו שפרש ואמר אלהים
לשון קריאה כלומר אתה טאטה אלהים היך התאפקת על זה שבאו גוים אמרים על כמלתך לעינים לגלים
כי בעיד ההרוסה היא גלי אבנים וכן לשון השרה וכן תרגומא לדגורי מקלא ותרגום גלער וגר שהרחתא
צתנו את נבלת עברך מאכל לעוף השמים בשר חסירך לחיפו ארץ :

בתבו
את נבלת עברך כתב אבי ארוני ול והלא כתוב בירמיה שוטטו במדברות ירושלים וראו נא ורעו ותקשו ב
ברחבותיה אם תמצאו איש עושה משפט מבקש אמונה ואסלח לה ואין אמר עברך חסירך ועירש כי
שיו בהם עוברי האל ומסידים שהרי דניאל חנניה מיטאל ועזריה היו מן הגולים מירושלים שהיו חסירים
ועברי האל כמו כן היו אמרים אלא שהיו נמבאין בבתיים ולא היו יכולין להראות בתרבות וברחבות וה

קדשו ארץ ישראל הרי זה בית המקדש כמו שכתוב תבאסו ותטעמו בהר נחלקך ואמר כי זה באשר זה ה
המזמור אחר שנודע המקום על יד גר הנביא קנהה ימינו כמו שכתוב מקדשך כוננו ירך :
ויצאש מפניהם גרים ויפילם בחבל נהלה וישבחו באהליהם שבטי ישראל :

ויצאש : ויפילם הפיל ישראל בחבל נהלה סאמר להם על דרך על פני כל אחיו נעל ויטכק
באהלי הגוים הטכין שבטי ישראל ויש מערשים ויפילם על הגוים כי הפילם האל במרחב בארצם :
ויצאו וימרו את אלהים עליהם וערותיו לא שמרו : ויצאו :

ויצאו אמר טמה יהושע והזקנים : ויסגו ויבגרו באבתם נהפכו בקשת רמיה :
ויסגו : ויסגו בימי השופטים בין

שופט לטופט כאבותם האחרונים כראשונים נהפכו כקשת רמיה ענין מרמה ופירושיו
קשת רמיה כי המורה הרמאי הערוס מראה עצמו מורה לטר אחר והוא מורה לטר אחר כרי שלא יטערו
ממנו העומדים בטר האחר והוא נהפך כרגע לטר אחר כן ישראל היו עוברי על ביש השופט ובמות השו
השופט היו נהפכים כרגע לעבור עבודה זרה : ויבטיסוהו בבמותם ובפסיליהם
יקציאוהו : ויבטיסוהו : בבמותם כי בימי

עלי ושמאל היו בהם עוברי עבודה זרה עד שהשיבם שמואל לל
לדרך טובה אמר טוב הארון משרה פלטיהם : שמע אלהים ויתעבר וימאס מאי
בישראל : שמע : רברי הכעסה שהיו

אומרים בעבורם אלהי נכר וימאס מאי שהגלה הארון מהם :
ויטש משכו של אלה שם בארם : ויטש : משכן טילה בארון שהיה בטילה
זהו אהל שוכן בארם כמו שאומר ושכנתו ב
צנח בני ישראל ואמר אהל כי תחת היריעות היה הארון בטילה : ויתן לשב עמו ותפארתו
ביר צדי : ויתן : לטבי עזו עזו ותפארתו הוא הארון

כמו שכתוב אתה הארון עתך כי בו נראה עז האל ותפארתו :
ויסגר לחדב עמו ובטלתו תתעבר : ויסגר : כי מתו רבים מישראל באותם
מלחמה : בחוריו אכלה אש
ובתולדותיו לא הוללו : בחוריו : אכלה אש כל דרך

משל נקראה המלחמה אש כמו כי אש יראה שמשכון
ואמר הבתורים כי הבתורים יוצאים למלחמה ובהוללותו לא הוללו כיון שמתו הבתורים לא נפגשו לתופה
שהיו נשואות לבתורים שמתו אם היו חיים והוללו ענין שמתה המופה וכן קראו בית המופה בית הולל
ונקרא כן לפי שמהללים בשירים המקן והכלה : בהניו בחרב נפלו ואלמנתיו רא
הבביטה : בהניו : תצני ושכמס וטאר

כהנים שהיו עם הארון שמתו במלחמה לא תבכינה שמתו מכאב לב כמו
שמתה אשת פנחס : ויקץ בישן יהוה בגבור מתרוצץ מיו : ויקץ :

כיון פירשו כאדם שזרס
פרצו היין שמתה ועתה הוא סקין פיינו וכוונק ומתרוצץ ואומר כגיבור כי לא תמסר הגבורה מסנו כי
אם בעבור היין כך הקבה הוא היה רומה לישן או לטרס מהיין שהיה רואה בעונות ישראל ובמטאותם
והיה כיון ונרס ממריש להם וכטיגברו עונותם והכעיסו במעשיהם הרעים הקץ והתנקס בהם והיה כגיב

כגיבור מתרוצץ מיו : ויך צדיק אתור חרפת עולם נס למי : ויך :

לשכנינו חרפתם אשר יאמרו איה אלהיכם
לעולם לדור ודור צפח תהלתך :

ואנחנו עמך וצא מדינתך צודה ל-
לך לעולם : למצח אל ששנים ערות לאסח מזמור : למצח אל
ששנים ערות לאסח מזמור

יש מערשים ערות מן וערית ערי כלומר הפארת דבר ואינו נכון והאמת שכתבנו כי פתחת המזמורים הם
על ענייני הנגון לא נורע היום אנחנו וזה המזמור נאמר על זה הגלות : רעה יש יא
האזינה נהג בצאן יוסף ושב הברוכים הופיע : רועה

ישראל האזינה מצה
שנמלכה מלכות ישראל נקרא ישראל יוסף ואפרים כי הוא הזכור במקום ראובן ואמר יוסף נקרא בהם
שם כלומר יקרא ישראל בשם יוסף כמו שנקרא בשם ישראל ואמר שזכר יוסף ואפרים ומנשה שהם
בני יוסף כאילו זכר בנימין שהוא בן רחל ובניה עיקר ישראל ונאמר על כל ישראל הבן יוסף לי אפרים
ונאמר רחל מבכה על בניה ואמר אלה שהייתה רועה ישראל ונהג אותה כצאן האזינה הפילת ישראל על
עמך בגלות וכמו שהייתה יושב הכרובים לאהבת ישראל להיער שם כבודך אלהים כי הופיע בכבודך כמו
כמאז אלהים : לפני אפרים ובנימין ומנשה עזרחה את גב ירמיהו ולבה לישעיהו
לבו : לפני

אפרים ולכה לישועה לנו הלך לפנינו להושיענו אלהים השיבנו כלומר השיבנו
אליך כלומר הכן לפנינו אליך והאר פניך כי בעת הקצה הוא מסתיר פנים ובעת רצון הוא מאיר פנים
ומשגיח לטובה : יהוה אלהים צבאות עזר מיד עשית בהפלת עמך . יהוה אלהים

חסד הנסמך כאילו אמר אלהים אלהי צבאות וכן הארון הכבוד עשית כמו יעקב :
האבלהם לחם רמעה ותשקמו ברמעות שליש : האבלהם לחם רמעה כמו
הייתה רמעה

לחם יומם ולילה כלומר כמו שהמאכל והמשקה חק האדם תמיד בלילה וביום כך הרמעה חוק המיד הוא כ
ברמעות שליש יש מערשין כמו הפוך רמעות בשליש ושליש היא מידה גדולה כמו וכל בשליש יש מפ
מפרשין כי על גלות בבל אמר שהיה שבעים שנה שהיא שליש מגלות מצרים שהייתה מאתיים ועשר כי
סימן דרו שמה ויתכן לערש כי על זה הלזות אמר כי הוא גלות שליש ובית ברמעות כמו בית לכו לחמו
בלחם ושהו בין מסכתי ובררש מהו שליש בשכר שלש רמעות שהוריד עשו הרשע שנאמר וירעק דע
צנקה גרולה גמרה וגב השלטה אותה מסכה העולם עד סופו פשתב להאות בעלפוננו ושיעבור פשטינו על
אחת כמה וכמה : תשימנו מידן לשבנינו ואויבינו ילענו למי : השימנו מידן

שהם מריבים עמנו תמיד כמו איש ריב ואיש מרון לכל הארץ ילעגו לנו להם לעצמם והוא כזו לאל יתבר
כלום ילעגו לך ויאמרו שלא הוכל להושיענו : אלהים צבאות השיבנו והא פניך ונשיעה
אזהים צבאות

פירשנוהו ואמר זה הפסוק שלשה עשרים כדרך המתפלל לנפול רבריו לחזק התמיכה אבל בכל אמר יש ש
שינוי מעט : גב ממצרים תסיע הגרש נזים ותטעה : גב ממצרים תסיע

המשיל כנכה ישראל לגנן וכי אמר ישעיהו כי כרם יצא צבאות בית ישראל ואיש יהודה יטע שעשועיו
תסיע תגרש עתיד במקום עבר וכמוהו רבים ואמר לשון כסיעה על הגנן ויסע כצת תקותו :
בבית לפניו ותשרש שרשיה ותמלא ארץ : בבית לפניו שלא עמר איש בפניהם

והימים ימים שהיו בירושלים מהם נוצח מן המיתה וגלו ומחש לא נוצלו הכל לפי הדרך הנכון מאת האל ית
תברך ורבותינו זל פירשו עברים כי המיתה מכפרת לנהרגים וכיון שינהגו קרי להי עברך למיתו ארץ
כמו למית הארץ הור נוספת וכי ומיתו ארץ למיתו בנו נצטרך בנו בעור : ששבו רמם

במים סביבות יהושלים ואין קובר : שפכו : ואין קובר ולא
היו בישראל כי ישראל היו קוברים הרוביהם
היינו חרפה לשיבנינו לעג וקלס לסביבותינו : היינו חרפה והו בגלות ובקלס
לעג וחרפה כמו וקלסה

לכל ארנות : ער מה יהיה תאנח לנצח תבער כמו אש קנאת : ער מה
אעפ' שהמזמור

כאמר על גלות ראשון ולא היה אלא שבעים שנה בעיניהם ארוך וכן למר זכרונה הנביא ער מה אהל
לא הרחם את ירושלים ואת ערי יהודה אשר נעמתי זה שבעים שנה : שפיר חציר אל
הגוים אשר לא ירעידו ועל ממלכות אשר בשמד לא קראו

שפיר
חטק על הגוים קנאתך ומחך שהיא בוערת כמו אש עלינו שפיר איתו אל הגוים אשר לא ירעוך כי
אנחנו אעפ' שחטאנו ידענוך וקראנוך בשמך אל הגוים כמו על הגוים וכן אל ההרים לא אכלוך את
השלטתי אל מנחמו ועל השלכות לפי שאברה מלכות ישראל בגלות שבט יהודה בתורן ירושלים וזכר
ממלכות כי ער עתה אעפ' שגלו נשחת השבטים לא אברה מלכות ישראל : כי אכל את
יעקב ואת ניהו השמי : בי אבל דרך כלל השמו דרך פרט ולפי

שאכל את יעקב אשר ידע אותך והשמו נהו שהיו ע
עוברים בו אליך היה לך לשפוך חמתך עליהם כי אעפ' שחטאנוך ובמחנהך וברצונך באו עלינו היה להם
לחם ולא לאכול ולכלות וכן אמר הכתוב אשר אני קנעתי מעט והמה עזרו לדעה

לא תחבור לנו עינות ראשונים מהריקדמותו רחמיו כי רלנו מאה : לא

בזכור לנו עינות ראשונים על העונות הראשונים שישו בימי נעורים אמר כאילו אמר עונות נעורים ו
והחכם ר' אברהם בן עזריה פי עונות אבותינו ונכון הוא כמו שאמר ירמיהו אבותינו חטאו ואינם ואנח
ואנחנו עונותיהם סבלנו כי אעפ' שהיו חוטאים האל היה פוקד עליהם עונות אבותיהם במדת הדין פוקד
עון אבות על בנים והוא כשאומין מעשה אבותיהם בידיהם לפיכך אמר אל הזכור לנו עונות כי פי כ
בשוננו אל הזכור לנו עונות ראשונים מהר יקדמוני מהר יצונו או שם יקדמוני ענין הזמנת הרבה והב
אותו לפני ארס וכי אשר לא קדמו אתכם כי הקדמונו ברכות טוב דלנו מאד ואין לנו כח לסבול הגלות :
עזרנו אלהי ישיענו על רבר בבו שמי והצילנו ובפר על חטאתינו למען שמך :

עזרנו על רבר כבוד שמך שהוא מחולל בגוים ואמר שיתעזרונו יהיה מכובד :

למה יאמרו הגוים איה אלהיהם יודע בגוים לעינינו נקמת דם עבדיך
השפוך :

למה יאמרו והו החילול יודע בגוים בנקום נקמת דם עבדיך : תבא לפניך
אנקת אסיר בגורל זרוע הותר אני תמותה : תבא

אסיר קול אסיר על בור להוציא ממסגר
אסיר בלתי נרע תמה אסיר רגושים הותר בני תמותה השאיר אותה במיט ויש ספרטיס הותר התיר יתרס
שהם קשורים בגלות כמו שקראם אסיר שהם קשורים ואסורים והשב לשיבנינו שבעתים
אל חיקם חרפתם אשר חרפוך יהוה : והשב

ישיבך ישראל כי בימיך וכוונתך הטול קנית סבת עברים על כן אדם כפל דבר אמתת לך טאמרת אות
אותו דבר לך שהיה ממך ואהיה לו לאלהים : ולא נסג ממך תחיינו ובשמך נקרא :
ולא נסג לא נשוב אחר ממך כלומר מעבורתך

החיינו מהמיתה הגלות ובשמך נקרא ואהיה גואלינו : יהיה אלהים צבאות
השיבנו הארץ פניך ונשיעה : יהיה אלהים

הארץ פניך כנגד מעשרת פניך שיזכר :
למנצח על הגיזת לאסוף : למנצח זה המזמור כאמר על יציאות מצרים וכו'
ונזכר בו ביטול העבודה מאבותינו שהיה בראש

השנה כמו טאמר הסירותי מסבל שכמו לעיכך היו אומרים זה המזמור בבית המקדש בראש השנה וזכר
בו גם כן תקיעת השופר ואמר : הרצינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב :

הרצינו אמר ראוי לכם עס"י
שהרצינו לאלהים עוזינו והורו לו על הטובה שעשה לכם ביום זה כי אשפי' שיום הגאולה היה ב

בחמשה עשר בניסן התחלת הגאולה הייתה בביתול העבודה שנמו מיגיעת מהעבודה הקשה אשר עברו בה
בה' לעיכ' ראוי לכם להרצי' לאלהי עוזינו למ' אס' עוז' כי בהכירו מסבל שכמו הרא' לנו עוזו וגבור' שהיינו

ברשות ארנים קשים כאשר רצה האל יתע' שמו לא היה כח ביד המצרים להעבידנו לעיכך אמר הרצינו ל'
אלהים עוזינו הריעו לאלהי יעקב אמר יעקב לעי' ששכני יעקב היו עברי' ויעקב הוא שידר עס בננו למצ

למצרים ואז הומל שני מניין העבודה שהיו במצרים כמניין דרו לעיכך אמר לאלהי יעקב :
שאוזמרו והנו חת בביר נעים עם נבל : שאוזמרו שמו קול וסדרה ותנו

תנו קול התקף על דרך ו"י
נקו קולו או פירושו ותנו ידס בתקף כינור נעים עס נבל וכן תנו ידכס בכינור נעים עס נבל כלומר בנל
מיני זמר יש לכם לתורות ולטבת לגואל ישראל :

הקעו : הקעו בחדש טופר בחדש יוס
תקעו ושל מרש נקרא כן מרש כמו מרש מרש כי בו התמרש הלכנה וכל המרש נקרא
על שם הלכנה ואמר תקעו בזה היום שהוא ראש מרש תקעו שופר בשופר כמו שצוה אהכס משה באמר

למרש השביעי זכרון תרועה ונראה הוא זה טעם מצות התרועה בראש השנה לעי' שבטלו אבותינו מעבו
מעבורתם ונמו מיגיעותם ביום זה והתרועה הוא סימן לשילוח עברים כמו שצוה הקבה תקיעת שופר ביו

הכישורים של יובל שהיה סימן לשילוח עברים וצאתם מרשות ארוניהם כן צוה הקבה לתקוע בראש הש
השנה לזכר כי ביום זה בטלה העבודה והיית התחלת מירותינו בכסה ביום תגינו בכסה בזמן ומועד וכן לו

ליום הכסה יבא ביתו ליום תגינו שהוא חג מן החגים הידועים לו : בי חוק לישראל הוא
משפט לאלהי יעקב

בי חוק לישראל הוא זה שאני
אומר לכם תקעו חוק ומשפט הוא עליכם שצוה אהכס אלהי

יעקב ולמה צוה אהכס : עזרת ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת
לא ידעתי אשמע : עזרת

ביהוסף שמו כלומר זכר ועזרת שם זה החוק שהוא תקיעת שופר
ביהוסף יהוסף ויוסף כמו יומן ויהוסף יהוסף ויוסף וכל ישראל נקרא בשם יוסף כמו טאמר ויקרא

בהם שמי וכן אומר נוהג כצאן יוסף אולי ימנן י"י צבאות שארית יוסף ומה היא העזרת הוא העזרת בנ
בצאתו לארץ מצרים יש מפרשים כשיצאו ישראל מארץ מצרים ואמר על ארץ מצרים לעי' שכתוב ובני י

ישראל יצאים ביד רמה והנכון בעיני כי בצאתו נאמר על האל יתברך כלומר כשיצא על ארץ מצר
לגאלינו כמו טאמר אני יצא מתוך מצרים שפת לא ידעתי אשמע כלומר או כשיגאלנו הייתי שומע מ

מצרים לשון אחרת שאינו לשוני כמו שכתוב ביד יעקב טעם לומר ואומר לא ידעתי שלא היה לו לרעה

והעירש מהניין הפעיל נתינת השורש מבניין פעול הרגוש עקירת השורש ובכל תבואתי תשרש ושרשך
מארץ מים כמו הרי צילה כמו בעלה וכן הנמצא בית יי' וענפיה ארץ אל כמו הארץ הגבוהים מאר לש
לשכך קראת אחי אל וכו' כהררי אל כי כל רבר שרועה להגרילו סומך אותו לאל וכן שיר גדולה לאלהים
שלהבהיה : תשלח קציריה עדי ים ואל נהר יונקתיה : תשלח קציריה כל כך גדולה
עלי ששלחה

קצירה ער ים והקצירים הם הענפים הקשים ויונקותיה הם הענפים הרכים בני שנהם ושירש ער ים פלשתים
והוא אורך ארץ ישראל ואל נהר נהר פרת והוא רחבה של ארץ ישראל כמו שכתוב ושתה את גבולך מים
סוף וער ים של שתיים וממזרח ער הנהר וכתוב ומן הנהר נהר פרת ער ים האחרון יהיה גבולכם :

למה פרצת גדיה וארוה בל עוברי דרך : למה פרצת ששילקת שמידתך מהם
ולקטיה עוברי דרך כמו שכתוב והסתרת פני מהם והיה לאכול . **יברסמנה חזיר מיער וזין**
שרי ירענה : יברסמנה

הרגוש ירושלמי כי יחסלנו הארבה ארץ יכרסם יהיה גובה ובמשינה טרה שכרס מזה נמלים עניין כריתה ו
והקנה והפ ממזג אחד חזיר מיער עין תלויה ויש בו ררש אס זכו ישראל מאור כשס שאין חזיר מים
שולט ביבשה כך לא ישלטו בהם אויביהם ואס לאו מיער מן מיתה רחוקה וזין שרי כמו שיה

וכן יטלח שרי וזין שרי כלל לחיות המרבר וחזיר וזין משל על אומות העולם האוכלים את ישראל בכל פה
ובררש חזיר מיער זה עשו הרשע משה אמר כי מצרים פרסה הוא מה החזיר פורס טלפיו לומר כי טהור
הוא כך נטיו בוכן להס רימסיות ממה שהס גוזלן ומומסין ורנן הזלכין והמומסין לומר שהס דייני
אמה אר' חלקיה בשס ר' סמון מנשה היה בשלטון אמר שרן ביום אמר כשפנן רעמנן ונאפין ואמר לר
לרכוס שלו שלשון נטיית בלילה הזה הרי יכרסמנה חזיר מיער ואס חזיר מיער נאמר על עשו וזין שרי
על ישמעאל כי שני הנזים האלה מושלים בישראל וברר' וזין שרי אר' יהודה בר סמון וזין הזה ענה גדול
הוא ובשינה שפורש כפיו מכסה גלגל חמה הרה היא רכזיב המכנתך יאבר נץ יפרוש כפיו להימן ולמ'

נקרא שמו וזין שיש בו מכל מיני טעמים מזה ומזה : **אלהים צבאות שוב נא הבט משמים**

וראה ופקוד גפו זאת : אלהים צבאות

פירשנוה שיהוא חסר הנסמך כי צבאות אינו שם תואר לאל יתברך והער מקום הסמיכות יי' אלהי הצבאו
ופירושו אלהי עולם הצבאות מל' כלומר כי במדותיו הילכים ומושלים בעולם והוא אלהיהם לא כרברי
האומרים שהס אלהים ומצאנו ברבר זה מהלוקה ברברי רבותינו ול' כי יש אומרים שיהוא שם ואינו נמחק
ויש אומרים שאינו שם והוא נמחק ולא נקרא צבאות אלא על שם צבאות ישראל טוב נא טוב שיה אלי
אלינו וראה בלחצינו הבט משמים כלומר אעפ' שיהיה גבוה ונישא ואנחנו שפלים הבט אלינו וכן כתוב

כ' דס יי' וישל יראה וזמר מרדס וקדוש אשכנז ואת בכא וישל רות ופקוד גפן זאת שלא ירמסיה עוד ה

החזירים ובררש הבט משמים הלא אלה אמרת לאברהם אבינו הבט נא השמימה וכבוד הכוכב הבט משמי
ובנה אשיר גטינה ימינך ועל בן אמציה לך : ובנה לפי מקומו נטינה ויש

אומרים כי הוא כמו וג'נה

בגימל כי הכה והגימל ממוצא אחד ויש לפרש כנה כמו מכון והרגש המורת הנם והיא ירושלים או ב'
בית המקדש כמו שכתוב מכון לשבתך פעלה יי' ועל בן ענה כמו בן פורה יוסף אמנת לך כי כבר אמר
אמנת אותה לך ועתה נשיתה אותה :

שרופה באש בסחה מגערת פניך יאברו : שרופה באש הכן לשון נקיבה כמו וכן

פורת יוסף או טעמו לכנה שזכר בו לגפן כסוחה כרותה תרגום לא תומור לא הכסח ובררש רבי
ר' שילה אמרי אינה עקורה אלא כסיתה וכן כל רבר שנכסת ממלך מגערת פניך יאברו ישראל ש

שהוא הגפן הם אוברים מגערת פניך יאברו כלומר שהסתרתה פניך מהם וגערת בס :

תהי ירך על איש מינך על בן אדם אמציה לך : תהי ירך להגן עליו על איש

איתו האל ית' סחלך מיטה ומזון רבש אשכיעך ורבש היה משביעך מן הצור והרבש הוא משל לשכרני
הארץ וכן אמר ויניקו רבש מסלע ושמן מחלמיש צור ופי' מסלע ומצור מקום חזק כלומר שלל גדול
ושכרני מלכי אומות העולם שהיה מכניעם לפניו הם :

מזמור לאסתר : בקרב אלהים ישיב : מזמור לאסתר

נצב בעת אל בקרב אלהים ישיב זה המזמור נאמר על השופטים שהיו שופטים בעול אולי היה בימי יהו
יהושפט כי ראינו כי בשובו מרמות גלעד והשיב ישראל בתשובה העמיד שופט ארץ בכל ערי יהודה
והזהירם מאד ואמר להם ראו מה אתם עושים כי לא לארס תשפטו כי לאל' וגו' ואמר ועתה יהי עמר ל' ע
עליכם שסרו משפט ועשו כי אין עם ל' אלהים עולה ופשוט פנים ומקח שומר נראה כי היו שופטים ק
קורס זה בעול ער שהוצרך להעמיד שופטים אמרים והזהירם מאד ברבר השפט אמר אלהים נצב בעת
אל כלומר כבודו עמדה להשגיח יותר מטאר האומות לעקור עליהם כמעשיהם כמו שכתוב רק אתכם יר
ירעתי מכל מטעמות הארמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם : בקרב אלהים בקרב הריינים והוא
לשפוט הישר כמו שיצו אותם ואם לא יעשו כן יורע ופוקד עליהם עונותם :

ער מתי השפטו עול ופני רשעים תשאו סלה : ער מתי ופני רשעים לפי שהם
מזקים וגדולים ו

ועשירים השאו פניהם ולא תקחו מידם כמשפט העניים : שפטו רליתום עני ורש העי יקח
שפטו רל

קחו משפט מהעשירים מהם ממונם הצריקו כשהיה הצדק עמדה הצריקו אותם ולא תראו מהעשירים ו
ולא תסאו פניהם פלטו רל שלא יעשקו בגופו ולא ירעו ולא יבינו דבר השופטים משפט שלהם כאילו
לא ירעו ולא יבינו דבר המשפט ובחשיכה יהלכו בו כי השומר יעור ימוטו כל מוסדות ארץ מעני מעשי
מעשיהם ראו שימוטו כל מוסדות ארץ וימריב העול כי המבול בא לעולם מפני המסס :

אני אמרתי אלהים אתם ובני עליהם בלבם : אני אמרתי אלהים אתם כי
השופטים נקראו

אלהים כשהם שופטי אמת כמו שנאמר ער האלהים יבא דבר שניהם כמו שנקראו זבאות מעלה אלהים
שופטים שליחות בוראם לשפוט ולנהוג העולם ועליהם נאמר אלהי האלהים וארונים הארונים אומר כי ה
הקבה הוא אלהים זבאות מעלה שהוא אלהים וארונים ומנהיגים העולם כמדות בוראם אני אמרתי שיהיו
אלהים באמת ותורמו לבני עליהם שנקראו גם כן אלהים והשפטו אכן אני רואה במעשיכם שתשמיתו מע
מעלת נשמתכם וכשתמותון השמותון כאמר הארס והשמות נשמתכם עם הגת שהוא ארס ולא תעלה עם ב

בני עליהם וכאמר השרים תצולו השורש שהם שופטים ונוהגים בני ארס כפי גאותם וגדולתם ומבנים
השפלים בבני ארס ושופקים אותם כן תצולו אתם כשתמותון כי ברכיהם אתם הולכים :

קומה אלהים שפטה הארץ בי אתה תנחל בבל הגוים : קומה אלהים אמר
שאר

השופטים שופטי אמת צריך שתשפוט אתה הארץ ותקח משפט העניים מעושקהם כי אתה תנחל בכל הג
גוים אתה תנחל מעניים העשוקים באזה עם שיהיה כלומר הם עמך ותנחלך כי ברוב העניים והעשוקים
הם רכאי רוח ואנשי אמת :

שיר מזמור לאסתר : זה המזמור נאמר על המלחמה שהייתה בימי שפ
יהושפט כשבאו עליו בני שיעיר ועמון ומאוב

כמו שאמר ברברי הימים והיו עמדה גוים אמרים לא נזכרו שם בפרט אבל אמר ועמדה מן העשונים והם
נזכרים במלחמת עם העכברים ונקראו גם כן שהם מעיינים העין וכן בספר שופטים ודבורים ועמלק ו

איתו לולי שנטהעברתי בהם אי אחר לא ירעתי כי רובם לא היו מבינים לשון המצרים כי היו מרובים ב
בלשון הקודש וכן אמרו רבותינו ול כי ישראל במצרים לא שינו את לשונם ולא שינו את שמותם :
הסירותי מסבל שבמי בבני מרור העבירה :
הסירותי מסבל שבמי

רברי האל יתברך ביום הזה הסירותי מסבל שבמי שלא נטהעברו עור כי ביום הזה בטלתי העבודה מהם לע
לעכך שם זה הרוק שהוא תקיעת שופר לזכר בטול העבודה שהיה ביום זה ופירושו שכמו שהיו נושאי
אותם לבנים כפי מרור העבודה וכן עברו כפי מעשרת הדורות והם החזירות כמו והנה כסוד ברור כי
לא היו עושים הלבנים לבר כי כל מלאכת החמר היו עושים כמו שכתוב בחומר ובלבנים ובכל עבודה ק
קשה : בציה קראת ואחלצך אע" בסתר רעם אבהוך על מי מריבה סלה :

בציה קראת ואחלצך כשהיית במצרים בציה קראת לי ואחלצך ומלצתי אותך מהצרה כמו שכתב
והטל שועתם אל האלהים מן העבודה ואומר וישמע אלהים את נאקתם אענך בסתר רעם אתה קראתני ב
בסתר בציהך ואני עניתיך בקול רעם בהראותי נפלאותי בכליו ויש מפרשים שהסתרתי ממך הרעם שהם
שהסתרתי בו מצרים כי המכות רעם היו או אמר רעם כל מה שאמר וישקף יי אל מתיא מצרים בעמוד אש
וענן ונאמר גם כי על זה קול רעמך בגלגל כמו שפירשנו אבהוך על מי מריבה אבהוך המית נקראה ב
בקמץ חטף בשלל אוכורך מארץ ירדן עשיתי לך כמה טובות שמלצתיך מעבדות מצרים והעבדתיך בים ו
ובמנהיך והצמאתיך לדאות אס העמוד עמי בנסיון ואם הזכיר הכינים והנפלאות שעשיתי עמך ולא הע
העמדת כי הרבות עמרי ברפדים על המים ואמרת לך . שמע עמי ואעירה ב ישיאל אם
השמע לי : שמע עמי ואעירה

בך שאם השמע אלי ולא יהיה בך אלזר שלא תשים בטמוןך
אלא בי ולא השהמה לאל נכר וזנור כי יי המעלך מארץ מצרים הרחב פיך לשאול וכל משאלך אמא א
אס השמע לי ולא תרעב ולא תצמא לא יהיה בך אלזר שלא יהא נמצא אצלך ולא השהמה לאל נכר ותז
ותזכור כי יי המעלך ורבותינו זל פירשו לא יהיה בך אלזר אזהו אלזר שיש בלבו של אדם הוי אומ' זה
יזר הרע : אנבי יהוה אלהיך המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו :

אנבי יהוה אלהיך הזכיר ברעך מיצאיתו ותזכור הטובה שעשיתי עמך שהוצאתיך מארץ
מצרים ולא שמע עמי לקולי במדבר ובמי השופטים גם בימי המלכים אחר דוד ושלמה עד שגלו ומרב
הביה לא אבה לשמוע לי ואשלמה בשירותה לבס כשיראתי שלא שמע לי שילחיהו בחזק לבס הרע שלא
רנה לשוב מדעתו ואשלמה רוצה לומר סלקתי שמיחתי מלכה ושומרים הנקר לשלוח יד בגוים ההם לכו
במועצותיהם כמו שישנו הרע לעצמם כן ילכו ברע ואברו : לו עמי שומע לי ישי' בררבי
יהלכו : לו עמי שומע לי

ואילו שומע לי הרבר בהפך כמשע אויביהם אכניע כי הוא היה שולט באויביו לא הם כי :
במעט אויביהם אבניע ועלציהם אשיב ידי : במעט כמעט זמן והנה כה
האמתי כמו כה כהיום
המצאון השבעה לי כיום והרופים להם אשיב יד פטס אמר פעס עד שאכלה כמו ושבת בבית יי ושוב
מול פעס אמר פעס : משנאי יהוה יבחנו לו ויהי עתם לעולם : משנאי יהוה

אומות העולם יבחנו לו בישראל מיראתם אותו ויאמרו שלא הריעו לו כל דרך ויבחנו לך יהי עתם ל
לעולם עת וזמן ברכתם שהומל בטוב היה לעולם שלא היה לו הפסק ולא היה להם שינוי אס ה שומע
לקול יי : ואבילהו מחלב חטה ומצור רבש אשביע : ואבילהו והיה מאכי

אבנר פעל יומא אס כן אין יער חסד בית השימוש ומה שאמר באש תבער לפי שביער העצים ביתר חד
חרבה וכיון שהאש ביער בעץ אחד וכן חבירו בחבירו עד כלות כל היער כן האויבים תהיה מהומת
בהם איש באיש ואיש ברעהו תלהט הדים העצים והעשבים שבהדים פי שהרות נושבל בהדים ותדמה
להכה מעץ לעץ עד שישרפו כולם כן תרעם כמו שאמר שם במלחמת ואת ו' נקן מארכים על בני ע
עמון ומואב והד שיער וגו' : **מלא פניהם קלון ויבקשו שמך יהיה. מלא פניהם**
קלון

שהם היו סבורי להכבד בקלוננו ואפה מלא פניהם קלן שיהיו נקלים לפנינו ונבזים תחת אשר היו מושבי
להיותם נכבדים עלינו וארוננו אבי ו' פירש קלון מן קלוי באש כאילו אמר מלא פניהם בושת שישובו ב
בבושת פנים הנשארים כי קמתבייש יהיו פניו כאש ויבקשו שמך ו' ואו יבקשו שמך כי ירעו כי אין זו
וולתך ובדרך הכל ואין ביר ארס כח וגבורה לעשות דבר אס לא ירצה האל :
יבשו ויבהלו עדי עד ויחפרו ויאבדו: יבשו ויחפרו כמו יבשו :

וידעו כי אתה שמך יהוה לבדך עליו על כל הארץ : וידעו כי אתה יהוה

אתה ושמך לבדך אין עוד וולתך כמו כיום ההוא יהיה ו' אחר ושימוי אחר ופירושו אתה ושמך שידעו כל
בלבם כי אין אל וולתך אלא אתה הוא האל וכן לא זכרו בפה אלא שמך לא שם אלהים אחרים והו ש
שאמר עליך על כל הארץ כי הכל תחת ידו וברשותו :

למנוח על הגיתית לבני קרח מזמור :

10

זה המזמור נאמר על דוד כשהיה גולה בארץ והיה מתאווה אל מקום הארון והמזבח או נאמר על לשון הגלגל
והוא הנכון : **מה ידירות משכנותיך יהוה צבאות : מה ידירות משכנותיך**

מה נאהבות משכנותיך ומה מאד אני אוהב ומתאווה להיות בהם :

נבספה וגם בלתי נפשי להצרות יהוה לבי ובשרי ירננו אל אלהי : נבספה

כלתה יותר מנבספה לפיכך אמר וגם כאילו כלתה מרוב התאווה לפיכך בא התאווה בזה הלשון במצרות ו'
כי שם היה מעמד ישראל בבית המקדש במצרות לא בהיכל לבי ובשרי ירננו בשרי הוא הפה האומר השיר
שם כיונת הלב או פירושו על דרך משל כמו כל עצמותי תאמירה :

גם צפיר מצאה בית ודרורקן לה אשר שתה אפרחיה את מבחורתך ו' צבאות

מלבי ואלהי : גם צפור אס נאמר המזמור על דוד בגלותו בארץ עלייתים היה הזמן ההוא

וזמן היתר על הבמות והיו מזבחות בכל מקום והיו מקננים בהם עופו
אכל בבית המקדש לא היו מקננים עופות מפני הטומאה כי אפי' בגג הבית עשו דבר שם שלא
ינזח שם עוף והיו קורין אותו כולא עורב ואמר דוד אני איני כן כמו העופות כי העופות הם מקננים את ש
מזבחותי ואני לא איכל להיות שם וזכר צפור דוד שדרכם לקנן בישוב וצפור היא עוף קטן קורין ל
לו בלשון ששדא וזכר דוד ידוע ששנהג לקנן בבתים לעולם לפיכך נקרא דוד שהוא מפשי' בן בני ארס
שימקן בבתים ואס האמר על הגלות יאמר כי הוא העופות ימצאו להם מקום והם במקום מזבחותי החרב
ומקננים שם העופות ואמנו לא נוכל לתקן שם ולהקריב קרבנות וברש מפריש אותו דרך משל וצפור ר
דרור הוא משל על כנסת ישראל שהיו באים לתקן שלש רגלים בבית המקדש ומקריבין קרבנות הם ואוס

ועמון לחזו אותם כי אלה הנזכרים שוכנים קרובים זה לזה לזיכך וזכר הנה ישימעאלים והגרים ועמלקים כי כולם הנזכרים שם ושאר הגרים שהיו שם במלחמה בכל העמונים הנזכרים שם :

אלהים אל רמי לך אל החדש ואל העקוב : אלהים אל רמי לך אל החדש ואל העקוב :

לעת הצרה הזאת כי הנה אויבך כי הנה נתקבצו גוים רבים עלינו היום להשמידנו ונשאוי ראש להתגבר עלינו על עמך יקחו עיניה וסור גוי עם גוי בערמה לבא עלינו צפוניך ישראל שהם צפוניך ישראל שהם צפוניך ב בטהרן כמו תצנכס בסוכה מדיב לטונות אמרו מגוי מהיות גוי שהיו הנשיארים מעוטים ומפזרי' בנוסס עד שלא יהיו עוד גוי ולא זכר שם עוד :

בי צועצו אעפ' שהיו נלחמים זה עם זה הגוי' האלה עתה נועצו לב ימרו וכרתו ברית יחד כדי להלחם בישראל וטעם עליך כי יאמרו לא תוכל להושיענו מידם : **על עמך יערימו סוד ויהיעצו על צפוניך :** אלהי ארום וישמעאלים

וישמעאל שבאו עם אהליהם להארי' המלחמה על ישראל אם לא יוכלו להם במהרה ארום כמו שכתוב ברב ברברי הימים בני שיעיר היו וישמעאלים ושאר הנזכרים הם בכלל העמונים כמו שפירשנו כי לא נזכרו שם בפרט כי אם בני שיעיר עמון מואב והגרים שאר בני הגר שהיו טבעל אחר או מאברהם אם היא קטורה : **גבל ועמוז ועמלק בלשת עם יושב צור :** גבל אנשי גבל :

גם אשור גלוה עמם היוזרוע לבני לוט סלה : גם אשור אומר גם לפי שהוא רחוק מדרך ישראל

יותר משאר הגוים הנזכרים ואדוני אבי ו' לפי כי אמר גם כלומר עריץ מחזיק ברשעתו ולא זכר מפלתו כ כשיצא מלך י' והכה את סמכיהו ולפירשו היתה המלחמה זאת אחר חזקיהו וברדש גם אשור גם זה שיה טהיית סתמילתו מורגל במעשים טובי' כשפירש נמרוד כמו שכתוב מן הארץ ההיא יצא אשור מור להיו רשע ונשותה עמהם להמריב בתיך לבני לוט עמון ומואב :

עשה להם במרין בסיסרא בבין בנחל קישון : עשה להם במרין בסיסרא

עם גרעון בנחל קישון כי שם היתה מלחמת סיסרא כמו שכתוב נחל קישון גרעס :

גשמרו בעין דאר היו רמז לארמה : גשמרו בעין דואר על מרץ אומר ואעפ' שלא

נזכר זה בספר שופטים ו' כי על מלחמת סיסרא הוא ועין דואר היה בחלק מנשה עם תענך ומגורו הנזכרי שם בשירת דבורה היו רמז היו מדרך רגל כמו דומה הארמה שהוא הובל שבאשפה :

שיהמו נדיבמו בערב ובזאב ובזכח ובצלמבע כל נסיכמו : שיהמו נדיבמו

נדיבמו הידיעה אחר הכינוי כמו תראהו את הילך אמר ישית נדיביהם והם השדרים כעורב וכזאב שהם ש שרי מרין וכזבת וכצלמונע שהיו גם שרי מרין כי שית נסיכיהם והם מלכיהם :

אשר אמרו נירשה לבו את נאות אלהים : אשר אמרו כי הם משבו לירש את נאות אלהים כדמר ארץ

ישראל ונעלו ביד גרעון וישראל כן שית אלה המלכים והשרים שבאו גם כן לירש את נאות אלהים כמו טאמ' יהושפט לבא לגרשנו מירושלם אשר הורשתנו : **אלהי שיהמו בגלגל בקש לפני רוחו :** אלהי שיהמו בגלגל הוא הקש המתגלגל מעני הרוח .

באש תבער יער ובלהבה תלהט הרים : באש תבער יער תבער ויש אומרים כי

שאתה מקץ בערינו ראה והבא עני משיחך כלומר שהביא המשיח במהרה בימינו והכאת הפנים היא ההשגחה על הארס והרצון ואם המזמור על דוד אמר משיחך על עצמו :

בי טוב יום בחצריך מאלף בחרתי הסתפק בבית אלהי מדוד באהל רשע :

בי טוב יום בחצריך מאלף טעם כי על אשר התפלל לקרב המשיח ובניין הבית אמר טוב לי יום אמר בחצריך ולומר אמות משאמיה אלה ימים או שנים ואני בארץ כנעניה ויש מפרשים טעם כי נכספה וגם כלתה נפשי שזכר בתחילת המזמור בחרתי הסתפק בבית אלהים הסתפק ישיבת סקו השער אבמר שאפנה בסוף שער בית אלהי לבד יותר משאר דירה שלימה בארצנו הגוי שהם אהל רשע וי מפרשי אהל רשע כמו ולא ימלט רשע את בעליו ובכל אשר יפנה ירשע שהוא בניין המדרה וההתגברות והנצחיות כלומר יי יותר אבמר לשבת בסוף שער אלהי להתעסק שם ברברי חכמה מהיותי גר באהל עסק העולם והמדרה אליו **בי שמש ומגז** יי אלהים חז ובבור יתן יי לאימצע טוב להלבים בתמים :

בי שמש ומגז שמש ומגז גרול הוא ליושבי בחושך הגלות להוציאם מאפלה לאורה וכן הוא מגינס להכיל מרעה הגוים ולהגן בערם וכן ובבור יתן יי להם לאותם שיהיו הולכים בתמים וישיבו א אליו בכל לבם וכן ובבור יתן להם לפני הגוים והם יכבדו אתם מהגלות ולא ימצא טוב הגוים מהם כמו שאמר והביאו בניך בחיץ וגו' ואומר והיו מלכים אסניך וגו' ואומר מל גוים תאכלו ובכבודם תהסרו **יהוה צבאות אשרי ארם בוטח בך :** יהוה צבאות אשרי מי שיבטח בך ולא ייאש לבו לאורך ה תגלות ויבטח בך כשתוצאנו מהגלות ותבנה בית מקדשך ותביאנו שם מקום שנכספו הנפשות אליו :

למצח לבני קרח מזמור : זה המזמור יש מפרשים אותו על גלות בבל והזכר שהוא על זה הגלות כי על גלות ארץ אמר כמו ש שאמר לעולם האנה בנו ועור שאמר בשוב הגלות אמת מארץ תצמח ולא היה זה בשוב גלות בבל כי ר רבים פוטטים היו שם : **רצית יהוה ארצך שבת שבת יעקב . רצית** מתנבא על האולה בשלטה פסוקים הראשונים ואחכ זכר תפלה הגלות תפלה בגלות ואחכ אמר כי שמש תפלה כי האל סב מבטיח על האולה באמת ויש מפרשים כאשר רצית בבית שיני ונשאת עון עמך ואספה כל עברך כן שובינו אתה מזה הגלות אמר רצית כי כאשר נעמית אותה זה כמה שנים עתה רצית אותה שבת שבת יעקב שבת פעל יוצא כאילו אמר השיבות ויש אומרי כי אין פעל יוצא מהקל הנה השורש בזה העניין ויפרשו זה מעניין מנוחה וכן טובה יי רבבות אלפי ישראל ושב יי את שבותיך ישיבנו אלהי ישיבנו כולם ש שהם פעל יוצא מהקל מזה השורש הם עניין מנוחה וזה הוא דעת ר' יהודה מיוגה ופירושו שניהם וישקי ויטקוט מנחת הגלות שיבך קדי ביד וכתוב בו ואמר הוא : **נשאת עון עמך עמד בסית כל חטאיהם סלה :** נשאת עון

כבר פירשתי טעם נשאת וכסת במזמור אנשי נשוי פשט כסוי מטא : **אספת בלעברתך השיבות מחרת אפר :** השיבות בחרוך אפר

הוא מקור בתוספת נון כמו מחרות ואינינו כמו שוב מחרון אפך כי אותו הוא שם סמוך למלת אפך ואילו היה כמזה היה לו לומר שבת מחרון אפך אבל השיבות הוא פעל יוצא והפעול הוא אפך כאילו אמר השיב

השיבות אפך שלא ימרה : **שובנו אלה ישענו והפי בעסך עמנו :** שובנו אלהי

ואומרים בני הגלות כי נכספה שם לעלות שם כמו שהיו עושים ישראל כשהיו בארצם ואפרוחיהם הם פר
פרחו כהונה שהיו נס המזבחות תמיד כמו האפרחים בקן מלכי ואלהי כי אעפ"י שאני בגלות אלה מלכי וא
ואלהי: אשרי יושבי ביתיך עוד יהללוך סלה: אשרי יושבי ביתך

הכהנים שהיו יושבים בביתך פי' אז כשהמקדש קיים אשריהם גם הם החכמים החסידים שהיו מתבודדים
שם אשריהם או פירושו אשרי שיוזכו ויראו בבניין הבית והיו יושבי ביתך עוד יהללוך סלה פי' לעולם
כל ימי חייהם וכן עוד כל ימי הארץ:

אשרי אדם עוז לו בך מסילות בלבבם: אשרי אדם פי' ארזי אבי זל שיש
להם עוז וחכמה ברעת

ימורך כי הוא שורש עבודתך כמו שאמ' רור לטלמה בנו דע את אלהי אביך ועבד'הו מסילות בלבבם יש
להם בלבבם מיריעתך עובדים ושבים על אותם המסילות ובכל יום יום יצאו אימץ ונכון הוא הפי' ונסמך זה
הפסוק לאשרי יושבי ביתך כי יושבי ביתך יש להם עוז בך שהם מצבורים שם ומתעסקים בחכמה לרעת
את יי' והחכם ר' אברהם בן עזרא פירש אותו על עולי רגל אמר אשרי אדם אשרי החוגג מ' ישראל והם
צריכים לעוז כי הם הולכים בדרכי יי' להם עוז בך ונצט מסילות בלבבם שאין בלבם מפץ ולא מחשבה א
אלא אל המסילות שהולכים בהם אל בית השם יי':

עבדי בעמק הביבה מעין ישייתוהו גם ברבות יעשה מורה: עבדי בעמק

הבכא מעין לפי הראשון יהיה ררך משל אל החכמים ויהיה בכא מן נכבד יס והוא מקום המבוע ואומר
שהם עובדים בעמק מבועי החכמה וישייתוהו מעין לתלמידיהם ולבא' אמריהם שישתנו מ' החכמה לרעת
את יי' גם ברכות יעשה מורה ברכות ילבי המורה אותם בדרך החכמה וכן הפסוק הבא אחריו ילכו ממיל
אל חיל אומר כי התלמידים ער שיראה הרודש החכמה אל אלהים בציון כי שם היו החכמים הגדולים בבית
אלהים בציון ואם נפרטוהו על עולי הרגל יהיה פירוש עמק הבכא שהיו בו נכאים והם אילנות הנקראים ב
בלשון משנה הותים והם גרילס במקום שאין שם מים על כן אמר כי כאשר היו עולי הרגל עולים שם ו
והיו מופרים הנה והנה להוציא המים ער שהיה כל המים כמעין גם ברכות יעשה מורה ברכות כמו בריכו
בצירי כמו ברכות מים וכן הנה ל' מים ברכה כמו בריכה בצירי והבריכה היא מרין בנוי באבנים ובסי
ובסיד ומתכנסין שם מ' גשמים ואמר כי היה להם מים לעולי הרגל מהמשיניות ומהבריכות שהיון בדרכים
מותאים אותם מים כי הגשם הלביש אותם מים מורה כמו מורה ומלקוט כלומר כי לא היו חסידים רב רב ב
בעלותם להגל ילכו ממיל לחיל העולים לרגל היו הולכים מצבא אל צבא כי היו מוצאים צבא העולם אל
אלה לאלה ובררש בעמק הבכא זה גיהנם שבוכים שם הרשעים מעין ישייתוהו מהרמעות והם מורים בר
ברשעים ואומרי ברכה יעשה מ' שהיה מורה אותם בדרך ישרה ואנחנו לא שמענו לפיכך אנו בזה העמק
ילבו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון: ירבי מחיל אל חיל כבר פירשנוהו
לפי הפירוש:

ולדרש טעמו דיושבי ביתך שזכר למעלה ולכו מבית המקדש לבית המדרש גם פירשו אותו לעתיד לבא
ואמרו תלמידי חכמים אין להם מנוחה לעתיד לבא שכן ילכו ממיל אל חיל גם דרשו רבותינו זל כל היוצא
מבית הכנסת לבית המדרש זוכה ורואה פני שכינה שכן ילכו ממיל אל חיל יראה אל אלהים בציון:

יהוה אלהים צבאות שמעה תפילת האזינה אלהי יעקב סלה: יהוה אלהים

צבאות פירשנוהו במזמור שמעה תפילתי לקרב הקאולה כמו שאמר נכספה גם כלתה נפשי אלהי יעקב כ
יעקב כי הוא אבי שבטי ישראל אין זר בהם: **מגינינו ראה אלהים והבט פני משיחך:**

מגינינו ראה אלהים

תפילה לדוד הטה יהוה אתך עבדי עבדי ואביה אני : תפילה לדוד הטה

זה המפורסם חבירו דוד בעורכו גולה ובדמיון שואל ואמר הפלה לדוד זו שהפלה לאל ית' שישמרהו וי-
ווישיעיהו מיד מבקשי נפשו ואמר כי עני ואביון אני הכפל לחוק וקרא עצמו עני כי עני היה באותו המ-
מקומות שהיה הולך לא היה לו סיפוקו אם לאו שהיו עוזרים אותו קרוביו ואכשי יהודה בסתר או הימים
אשר היה עם אכיש שהיה מתפרנס מטלל האומות כמו שכתוב אז קרא עצמו עני שהיה כמו עני שאף
לו עוזרים כך הוא לא היו לו עוזרים בישראל שיצורוהו שהיה שואל דודו בתינו :

שמרה נפשי כי חסיד אני הושע עבדך אתה אלהי הבוטח אליך : שמרה נפשי

הש"ך נקרא בקמץ וגעש עם הקמץ להורות כי כן נקרא ולא בקמץ משך והוא ציווי כמו שמרה ואת שמרה
זאת לעולם וזכרה לי אלהי לטובה שהם מטופים במשפט אבל זה נמשך בטעם להאריך כי טעם הניגון וכן
טמרני אל כי חסיתי בך יש חסיהם איך קרא דוד עצמו חסיד וכן רבותיו זל הניכרו לפרש לא חסיד אני
שכל מלכי מזר ומערב ישיני עד שלש שנים ואני חסד לילה אקו להורות לך לא חסד אני שכל מלכי
מזרח ומערב יושבך בכבודך ואני ירי מלכות בדם בשפיר ובשלייה כרי למהר אשה לבעלה ואין בזה
תמה אם קרא את עצמו חסיד כי חסיד היה עם אלהים ועם אנשים אעפ' שלפעמים הוא חוטא לבו היה
ישר ומתחרט במחשבו ולא היה מתפאר אלא כנגד אויביו שהיו מריצים לו והוא אינו מריץ להם אבל מטי-
להם והם שמים לאדו והוא שמת לטובתם כמו שאמר ואחלצה צוררי ריקם ואמר נתתה שמרה בלבי מ-
שנה דגנס ותירוש רבו וכן שואל שהיה דודו הנצל פעמים וכן לשאר אויביו היה מתחמסר עמהם וכן
אמר במקום אמת לצ' תוקן חסידך לראות שמת ואמר יגמליני יי' כצדק רבים כמו אלה ולא היה מ-
מתרעס אלא כנגד אויביו ואין בזה תמה ובררש אמר רב הונא בשם רבינו אלכסנדרא מ' שהוא שומע
קולו ושונתן שפיקה בידו לקרנותיו חסיד הבוטח אליך כאילו אמר אתה אלהי הושע עבדך הבוטח אליך וכ-
ונקשר לשון בטחון וגם אל במקום בית וכן בשם אל יי' בכל לבך כי סלה אל תשמש במקום בית כמו ואל
האריך תוקן את הערות שהוא כמו ובארין :

חבני יהוה : חבני יהוה בי אליך אקרא בל היום :

כל היום כלום המיד כל היום וכן אותך קויתי כל היום כלומר קראתי אינה לעזר אחר אלא אליך לשיכך
מנני : שמח נפש עבדך בי אליך יהוה נפשי אשא : שמח נפש עבדך

שהיא ביגון ואנח' שמח אתה נפשי אשא רך המינה בכל לב כמו נשא לבבינו אל כפי או רך מנחה כמו
וישאת משיאת או רך תקוה ותחלת כמו ואליו הוא נושא את נפשו :

בי אתה יהוה טוב וסלח ורב חסד לבל קוראריך : בי אתה יהוה טוב וסלח

טוב לכל הבריות כמו שכתוב טוב יי' לכל וסלח לחטאים ובררש אר' ענחם למה ובררש אר' ענחם למה הו
טוב שהוא סלח ולמה הוא סלח שהוא טוב לכל קראריך לכל קראריך בעדתם אעפ' שהריעו כיון שהם טובים
בעת צרתם אתה רב חסד להם כל שכן לי : האדיבה יהוה תפלתו והקשיבה בקול תחנני די
האדיבה יהוה

תמינותי תחנות רבות שאני מתחנן לענין : ביום צרתי אקראך בי תענני : ביום צרתי

כי תענני לעיכך אקראך ביום צרתי כי ידעתי שתענני כי כל קורא אליך בלב שלם אתה עונה כי אינך כא
כאלהים אחרים שקוראים להם עובדיהם ולא יענו לעיכך אמר אמריו איך כמוך באלהים יי' כמו שאמר מ
סשה וסי גוי גדול אשר לו אלהים אליו כף אלהינו בכל קראינו אליו והאלהים הששמש והירח והכוכבים

פִּדְיָתוֹ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כִּי יִשְׁעֻנוּ בְּךָ חַתָּה תוֹשִׁיעֵנו וְלֹא אֶחָד כַּעֲסָךְ שִׁהִי עֲמָנוּ זֶה כְּמוֹ הַזֶּה אֹתוֹ וּבִטֵּל אֹתוֹ : הַלְעִילִם תֹּאנָה בְּנוֹ תִּמְשֹׁךְ אַפְּךָ לְדֹר וָדֹר : הַלְעִילִם

אֵיךְ אֵיךְ זֶה הַגְּלוּת לֹל כֶּךְ וְכִי לַעֲוֹלָה תִּתְּנֶנּוּ בְּנוֹ תִּמְשֹׁךְ אַפְּךָ כְּלוֹמֵר תִּתְּנֶנּוּ לְדֹר וָדֹר : הֲלֹא אֵתָּה תִּשְׁבֹּב תַּחֲיִינוּ וְעַמְּךָ יִשְׁמְחוּ בִּי : הֲלֹא אֵתָּה כִּי אִין וְיִלְחָךְ שִׁימִינוּ מִמְּמוֹתֶיךָ הַגְּלוּת וְאִין עַמְּךָ יִשְׁמְחוּ בְּךָ . הֲרֵאֵינוּ יִהְיֶה חֶסֶדְךָ וְיִשְׁעֶךָ תִּתֵּן לָנוּ : הֲרֵאֵינוּ יִהְיֶה חֶסֶדְךָ

כִּי אִם גָּבְרוּ עֲוֹנוֹנוּ אֵתָּה תַּעֲשֶׂה חֶסֶד עִם הַחַטָּאִי וְלֹא תִּגְמַלֵּם בַּעֲשָׁעִם וְאֹתוֹ הַחֶסֶד הִרְאָה אֹתוֹ לָנוּ וְיִשְׁעֶךָ תִּתֵּן לָנוּ בַּסְּגוּלָּה הַזֶּה כְּמוֹ אֵל בְּקִצְעֶךָ תוֹכִיחֵנוּ : אֲשַׁמְעָה מֶה יִדְבַּר הָאֵל יי' בִּי יִדְבַּר שְׁלוֹם עַל עַמּוֹ וְעַל חֲסִידָיו וְאֵל יִשְׁבֹּבוּ לְבַסְלָהּ

אֲשַׁמְעָה מֶה יִדְבַּר הָאֵל יי' אִם הָאֵל יי' אִם הַכִּבֹּד אֵיךְ שׁוֹמֵעַ מֶה שֶׁיִּדְבַּר חֵיכֹל יי' וְשֶׁהוּא מַרְבֵּר כִּי יִדְבַר שְׁלוֹם אֵל עַמּוֹ לְהוֹרִי־אֵם מִהַגְּלוּת וְאֵל חֲסִידָיו חֲסִידֵי אִימֹת הָעוֹלָם שִׁיבֹבוּ לְהֵרֵאֵל בְּשׁוֹב הַגְּלוּת וְאֵל יִשְׁבֹּבוּ לְבַסְלָהּ וְאֵל יִשְׁבֹּבוּ עוֹר לְכַסִּילוֹת וְלִדְרֹךְ דָּב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְעַמְּךָ כֹּלֵם צְרִיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ זֶה לָאוֹת כִּי עַל גְּלוּת זֶה אִמֵּר כִּי שְׂכָרִים מִגְּלוּת בָּבֶל שָׁבוּ לְבַסְלָהּ עַר שֶׁמֶרֶב בֵּית שִׁינִי וְגָלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאֲרָצָם : אֵיךְ קָרִיב לִירְאָיו יִשְׁעוֹ לְשִׁבְחָהּ בְּבוֹד בְּאֲרָצָנוּ : אֵיךְ קָרִיב אֵם יִהְיוּ כָל יִשְׂרָאֵל יִרְאִיו קָרִיב יִהְיֶה

לֵהֶם יִשְׁעוּ כִּי הַגְּאוּלָּה הַלְוִיָּהּ בְּתִשְׁבֹּבָהּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְשֶׁב יי' אֱלֹהֶיךָ אֵת שְׁבוּתֶיךָ וְגו' כִּי תִשְׁבֹּב אֵל יי' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְכֶּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ לְשִׁכּוֹן כְּבוֹד בְּאֲרָצָנוּ גַם זֶה לָאוֹת כִּי עַל זֶה הַגְּלוּת הוּא הַמְּזֻמָּר כִּי הַבֵּית שִׁינִי לֹא שָׁכַן הַכְּבוֹד כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ רִזָּל כְּמוֹב בֶּה וְאֲרָצָהּ וְאֲכַבְרָה כְּתִיב וְאֲכַבְרָה וְקִרְיָן וְאֲכַבְרָה פֶּאִי שֶׁנִּדְמָה לְחֶסֶד הָאֵל אֵלֹהֵיךָ חֲסִידָיו דְּבָרִים שִׁכּוֹן מִקְדָּשׁ רָאשׁוֹן לְמִקְדָּשׁ שִׁינִי וְאֵלֹהֵיךָ אֶרֶץ וְכַפֹּרֶת וְכָרֶבֶת אֵשׁ וְשִׁכְנָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאֲוִירִים וְהוֹמִים אֲבָל בְּבֹא הַגְּאוּלָּה וּבְנִיין הַבֵּית יִשְׁכּוֹן הַכְּבוֹד שֶׁסֶּם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֲנֻכּוֹב אֵת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְאִמֵּר כִּי אֵיךְ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא בֹנוֹ אִמֵּר זֶה עַל הַכְּבוֹד שִׁהִיָּה בְּבִי הַמִּקְדָּשׁ : חֶסֶד וְאַמֶּת צִדִּיק וְשְׁלוֹם נִשְׁקוּ : חֶסֶד וְאַמֶּת אִימֵר

אִין בַּעֲתָה הַגְּאוּלָּה וְיִשְׁכּוֹן הַכְּבוֹד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ יִהְיוּ חֶסֶד וְאַמֶּת בַּעֲוֹלָה כִּי יִהְיוּ כָל יִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ אֵתָּה לְעִבּוֹד אֵת יי' וְלִהְיוֹת בְּדֶרֶךְ אֵתָּה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שֶׁאֵתָּה יִשְׂרָאֵל לֹא יִעֲשֶׂה עוֹלָה וְלֹא יִרְבֹּרוּ כֹּזֵב וְלֹא יִמָּצֵא בַּעֲשֵׂה לְשׁוֹן תַּרְשִׁית וְיִהְיֶה צִדִּיק וְשְׁלוֹם בַּעֲוֹלָה נִשְׁקוּ כְּלוֹמֵר אֵתָּה וְדִיעִים כִּיֹּן שִׁהִיָּה אֵתָּה וְצִדִּיק בְּבִי אֵתָּה יִהְיֶה לֵהֶם מִהַל יִתְּ חֶסֶד וְשְׁלוֹם : אֵתָּה מֵאֲרֶץ תִּצְמַח וְצִדִּיק מִשְׁמִים נִשְׁקָה : אֵתָּה מֵאֲרֶץ

תִּצְמַח כְּשֶׁהָיוּ עוֹשִׂים בְּאֶרֶץ הַמִּצְרַיִם עוֹבִים יִהְיֶה נִשְׁקָה עֲלֵיהֶם צִדִּיק מִשְׁמִים כִּי צִדִּיק מִשְׁמִים כִּי הַנְּזִירוֹת הַיּוֹדוֹת מִן הַשְּׁמִים לִפְנֵי מַעֲשֵׂה בְנֵי אָדָם בְּאֶרֶץ : גַּם יִהְיֶה יִתֵּן חֶסֶד וְאַרְצָנוּ תִּתֵּן יְבוּלָהּ : גַּם יִהְיֶה

כְּמוֹ שֶׁיִּעֲשׂוּ הֵם הַטוֹב גַּם יי' יִתֵּן הַטוֹב לֵהֶם וְהוּא הַגֹּשֶׁם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב יִפְתָּח יי' לָךְ אֵת אִיבֵרֹת הַטוֹב אֵת הַשְּׁמִים לֵהֶם מִטֶּר אֲרִצְכֶם בַּעֲתוֹ וְאֲרִצְכֶם תִּתֵּן יְבוּלָהּ כִּי לֹא יִחַסֵּר לֵהֶם עוֹר הַטוֹב : צִדִּיק לְפָנָיו יִהְיֶה וְיִשָּׁם לְדֶרֶךְ בַּעֲמִיו : צִדִּיק לְפָנָיו יִהְיֶה כִּי אִם אִישׁ יִלְחָךְ לְפָנָיו צִדִּיק נִכְחַת פְּנֵי תַמִּיד וְיִשָּׁם לְדֶרֶךְ פְּנֵי וְיִשָּׁם לְדֶרֶךְ הַצִּדִּיק פְּנֵי וְהַכֶּסֶל לְחֹק :

פנה אל ורחני הנה עמד לעבוד והרשיעה לבן אמתך : פנה אל כארס השונה

מעסקיו וכוונתו

ענינו ברבר אחר לבן אמתך וזכור האם לפי שהיא עיקר היצירה בבן וכן אמר אני עבדך בן אמתך כי גידו
עבדך ימי יצירתו בבטן האם ושם מהגדל ונוצר ומן הקצוב וגם אמרתי נאצו כיוון בעקרי האם לפי כך
שבע האם נקשר בבן יותר מטבע האב לפיכך אמר במלכי ישר' ושם אצו להודיע שמעשה הבן כמעשה האם
ברוב כי מעשה הארס הן לעיב הן לרע אעפ' שהם בבחירת הארס ולפי שמנהיגו עצמו ולפי ליטורו יהיו
מצטויו יש בהן קצת גם כן בטבע יצירתו לפיכך אמר עבדך בן אמתך אמר אני עבדך מטעמי פנים אחר
שהגדלתי עצמי בעבודתך ועוד כי היה בטבעי גם כן כי אמי היה אמתך :

עשה עמי אות לטובה ויראו שונאי ויבשו בי אתה יהוה עזרתני ונחמתי : עשה

עמי אות לטובה והו המלכה והוא יהיה אות לטובה לשונאי כי אתה במדת ב' מאז ויבשו כי יראו כי אתה
עזרתני ונחמתי :

לבני קרח מזמור שיר יסודותיו בהררי קדש :

כבר פירשתי בתהילה

הספר השני טעם לבני

קרח וזה המזמור על שבת ציון תיכרו דוד ונהגו לבני קרח לשורר או חברו איתו על עצמם ופירוש יסודות
יסודות השיר בהררי קדש שהם ירושלים ואמר הררי לשון רבים כי הר ציון אחר והר המוריה שהוא הר ה
פבית אחר או אחר כן בעבור ההרים המזכירים לירושלים כמו שאמר ירושלים הרים סביב לה ואח' עממם
הר היותם והזכיר ציון כי הוא מקום המלוכה ובכללו ירושלים כמו שהוא אומר עיר האלהים סלה :

אהב יהוה שערי ציון מכל משכנות יעקב : אהב יהוה שערי ציון אמר שיערי
לפי שהוקנו

והמכמים יושבים בשערים כמו שאמר השערה אל הוקמים וכן ברברי בועז הוקמים אשר בשער ואמר א
אנפי שכל משכנות יעקב אוהב ^ל כמו שכתוב מה טובו אהלך יעקב ומשכנותיך ישראל אעפ' שיערי
ישראל אוהב יותר לפי ששם המכמים והמהעסקים בעבודת האל יתברך :

צבדות מרבר בך עיר האלהים סלה : צבדות מרום נכבדות מרבר ביושבים

בך או פירוש מעלות נכבדות

מרבר בך שאת מעולה על כל הארצות בהרבה רברים כי היישוב נחלק לשבעה חלקים ובמלך האמצעית
היא ירושלים והיא באמצע היישוב וכן הוא אומר יושבי על טבור הארץ לפיכך אמרה טוב וממוכן מ
מכל הארצות לברית הגנה ולחכמה כמו שאמר במוסור ממ' יפה נזה משוש כל הארץ ואמר רבותינו ו
זל אורה דארץ ישראל מכמים עיר האלהים סלה כי האלהים בחר בה לטיכון כבודו שם :

אביר רהב ובבל ליודעי הנה פלשת וצור עם ברשזה ילד שם : אביר רה

רהב הוא מצרים וכי המצמבת רהב אמר כשאזכיר ליודע המרינות הגדולות בגוים לא אראה בהם כמו ציון
ואמר ליודעי כמו ליודעי מעלת ציון ויהיה ליודעי כמו ליודעים מעלת ציון וקדש לו מלוני כמו מלוני או
יהיה דוד לכינוי והכינוי כנגד ציון או יהיה הכינוי כנגד המשוור ופירוש ליודעים ציון כמוני זה יולד
שם בכל אלו המרינות הגדולות או יהיה באמת מהם מכס לא יהיה אלא למנים רמוקים קאמרו דרך שבת
זה מכס יולד שם : ולציון יאמר איש ואיש ילד בה והוא יבנה עליה : ולציון

אכל לציון אמר איש ואיש יולד בה מכמה מכמים יוכל אדם לומר שיוולד בה ותמיד בכל המנים ומצאו
בה המכמים רבים וגדולים בעלי השם והוא יכוננה עליהן כמו והוא עליהן יכוננה וכן הוא צוה לי אמי ו
והוא אמי צוה לי מקום שם קבר מקום קבר שם כלומר האל שהוא עליהן על הכל והוא יצר כל העולם יצר

הכיבושים ועזריהם סבורים שהם יכולים להחיל הדין והם אעפ"י שיש להם משטלה בהתחננים :
אך במוך באלהים ארצי ואין כמעשיר : אין במוך בהם כי הם טלוחים ואמה
טלוחים ואין בידם לעשו
או לסותק אלא כפ"טהם מזויים ואין בהם שיעשה כמעשיר כי אמה עשית אותם ועשית כל הנבראים ו
יש בידך לעשות מלאכתם והם אינם עושים אלא כפי מנותך :
בל גוים אשר עשית יבאי וישתחוו לפניך יהוה ויבברו לשמך : בל גוים

בזמן הזה הגוים עושים בעבודתם באלהים רבים אבל יהיה עוד זמן שכל הגוים אשר עשית יכירו כי אמה
עשית ויבאו וישתחוו לפניך כי יכירו כי אמה ארון הכל ויכברו לשמך לא לשם וולתך זה יהיה בזמן
המשיח כמו שכתוב ברברי הימים והיה לך למלך על כל הארץ וכן פסוקים אחרים מבוארים בזה :
בי גדול אתה ועשה נפלאות אתה אלהים לברך : בי גדול כי יכירו אז כולם
כי אמה גדול על
כל אלהים ואתה טעוטה נפלאות כמו שיראו שתעשה נפלאות עם ישראל בהוציאך אותם מב
מבניהם אז יכירו כי אמה אלהים לברך :
הורצי יהוה דרכך אהלך באמתך יחד לבבי ליראה שמך : הורצי יהוה

דרכך אעפ"י שאני יודע כי אתה אלהים לברך מדרך הקבלה ובמעט ידיעת אני מתחנן לפניך שתורני ד
דרכך ותוסף לי ידיעה במכמ' יחידתך ליצור וכי כולם עומדים בכחך וכשארצ ואת הידיעה שהיא חכמ'
הטבע אהלך באמתך שהיא חכמת האלהות ואמר אהלך כלומר יהיה לי דרך ללכת בה אעפ"י שלא אוכל לה
להשיג דעתה אהלך בה ואשכילנה מעט מעט כפי שכל האדם יחד לבבי ליראה שמך עזרתי ויחד לבבי של
שלא יהא לבי פונה אליך ואילך אלא יחד אותי ליראה שמך עזרתי לבר ולא אירא מבני אדם אלא שמך ל
לברך אירא ובו אהיה נעזר : אורך יהוה אלהי בכל לבבי ואבברה שמך לעולם :
אורך יהוה אלהי
ואז כשתית לבבי אליך אורך בכל לבי שלא יהיה מקנת לבבי וממטבתי לוולתך אלא בכל לבי אורך ואכב
ואכברה טעך לעולם : בי חסדך גדול עלי והצללת צפשי משאול ותחתיה :

בי חסדך והרין עלי שאורך ואכברה שמך כי חסדך גדול עלי יתכן לפרשו על שיעבר שהצילו כמה פעמים מיר או
אויביו ומיר שאול שבקשו להורגו ומשאול תמתייה פי הקבר ובאומרו תמתייה הוא כפל הברה כי כל שא
שאול הוא תמתייה אלא אמר תמתייה לרבות כמו שאמר בעמקי שאול קדואיה ויש לפרש העסוק על הע
העתיד והנלתי כמו ותציל ורבים כמוהו ברברי הנבואה ויש מפרשים משאול תמתייה מרין גיהנם :
אלהים זדים קמו עלי ועדת עריצים בקשו צפשי ולא שמוך לנגדם : אלהים

זרים קמו עלי הרודפים אמריו בדרך ולא מוכרמים ואנוסים כי רבים היו רודפים אמריו מיראתם את שאול
שהיה מלך ולא היו יכולים להמנע מלכת עמו ורבים שהיו שונאי דוד והיו רודפים אותו ברעונם בדרך ו
ורבותיו פירשו וזרים זה דואג ואמתתו ולא שמוך לנגדם כלומר שקמו עלי ובקשו נפשי לא פחדו ממך
שתשלו גמולם : ואתה ארצי אל רחום וחנן ארך אפים ורב חסד ואמת :

ואתה יהוה אל רחום וחנן שתרחם עלי וחנן שתשיב לי ארך אפים אם מטאתי הארך אפך לי
ולא תענישני עד שאשוב בתשובה שלימה לפניך ותסלח לי כי מרתך ארך אפים וכן אתה רב חסד ואמת
הרבה לי חסדך ואמתך וכבר פירשנו כמה פעמים חסד ואמת ואמת עם דוד לקיים לו דברי המלוכה :

22

וכונן המקום הזה לטובת על כל המקומות או שירושו ררך תעילה העיר הזאת עליון יכוננה ויעמידה שנים רבות : יהיה יספור בכתב עמים זה ילד שם סלה : יהיה יספור בכתב עמים יספור ענין כתיבה רונה

לומר ככתב האל ית' העמים שיהיו בהם מעשה בהם מעשים מהמכמים שיאמרו עליהם זה יולד שם כ כתב זה המקום לטובת שיהיו שם חכמים רבים והכתיב' היא גזירה ובא הפסוק הזה על ררך בהנחל עליון גויס בהפרידו בני אדם יתב גבולות עמים למספר בני ישראל והמכס' אברהם בן עזרא יספור ענין מס מספר וחשבון וע' זה יולד שם החכמים אשר יולדו בנין יספר שהוא יורע בכתבו כל הנולדים מן ה העמים והוא יורע מספר כל החכמים הנולדים בנין כי רבים הם ממספר בני אדם :

ויהיה בחוללים כל מעיני בר : ושרים בחוללים המשוררים והמחוללים כולם יספרו שבמך כי אני גם כן

אעשה כל מעיני בך כלומר כל מעיני ליבי שליבי מקורו נובע עליון שירים או ע' מעיני עיוני והשג והשגמה בך וכה מחוללים כמו חלק חלק יאכלו כמו אלה כאלה וכולם יענו בך ויעוררו בך ומחוללים הם המנגנים בחלילים ובריש מעדש המזמור כך אהב יס' את שירי ציון אמר הקבה מחבב אני בתי כנסיות ובתי מדרשות ולמי אני מחבב יותר לציון שהוא פלטי' שלי נכבדות מדובר בך זה שהיו אומרי' את השם בכתבו במקדש למה ליראה את השם הנכבד והנורא לית מהאמר בכל קריאתה אלא בעיר האלהים אוכיר ר רהב ובבלה עזירין אימות העולם להיות מביאין דורונות למלך המשיח את ישראל שכולדו בארצות וי ואמרו זה יולד שם ולציון יאמר מכל האומות יביאו לה איש ואיש שיולד בה שנאמר והביאו את כל את אחיהם מכל הגוים מנחה ל' איש ואיש זה ישראל זה כהן זה לוי גם מהם אקח לכהנים ללוים מן הטוב הטובאים יס' יספור בכתב עמים זה יולד שם מאותן העמים שהם מביאין את ישראל הוא כותב אותם גם ישראל כאילו יולד שם באותה טעה הרי זה יולד שם סלה ושרים כמחוללים כשם שיאמרו האנשים שירה כך יאמרו האנשים שירה מחוללים הם הנשים כמו מן המחוללים אשר גזלו ותצאן הנשים לשיר המרוות ררך הנשים לחול במחלות ואינו רחוק לפי רוח המדרש אם יאמר מחוללים על הנשים כי הנה מצאנו וכי אנחנו מקטרים למלאכת השמים שהוא מאמר רשום כל מעיני כך כשם שהבאר נובע מים מרשים בכל טעה וטעה כך ושירים כמחוללות והמזמור הזה מפרשים אותו הנרדמים על יסו הנורא ואומרים יסורו שנוצח ונולד יסו בנין ואמר האיש שיולד שם הוא עליון והאל הוא עליון ואמר כי יולד ואמר נכבדו מדובר בך למה כי את שיר האלהים שהוא נולד בך ואתה האמר להם תחילה איך אמר יסורו בכ כו' הו' ו ועדיין לא נזכר בפסוק ועוד אם עליון הוא אמר על הנולד כמו שהם אומרים מריקו מלת והוא שטעמו על האיש הנולד שזכר אמר להם הנה אמר איש ואיש מורה על אנשים רבים והוא לא היה אלא אמר ועוד אמר והוא יכוננה ומה הוא אשר כונן יסו בירושלים והם יאמרו לך אמר על העצים ועל האבנים אלא כי ציון וירושלים רומניות בא לפונן והיא האמונה שמאנתו היום היו נושעים המאמיני' בו ואתה האמר להם איך העשו אותו עתה גופנית ועתה רומנית הלא אמר יולד בה שהוא נולד בציון ואותו הפרשו גופנית ור ואוי עליה יאמר יכוננה כי בסמך הוא ואתה אומר על הרמונית אמר יכוננה הנה אהם פוסמים על שתי הסעי' פס ועוד המדינות שזכר גופניות הם ולא רומנית רהב וכל פלשת וצור שם כוש ועוד כי הוא אמר על על אלה המדינות זה יולד שם אם כן ואמרו כי בכל אמת מאלה המדינו' נולד אלהים אמר והנה תשובתם בשמים מעל :

שיר מזמור לבני קרח למנצח על מחלת לענות משביל להימז האזרח :

כבר כתבנו כמה פעמים כי ענין פתיחת המזמורים לא נורע אמלינו היום כי היה על ענין הנגונים ובעל רש אמר בזה אמר לו הקבה לדור ראה אותי וכל מה שאהב מבקש מסני אני סומלך לענות וכו' יס'

ואיתן והימן והיה מחכמי ישראל ומיביר זה המזמור על אורך הגלות ושם עיקרו מלכות בית דוד שהיא ב
בטלה זה כמה שנים כי הוא קץ ישראל ובבא המשיח יאסוף הגלות לך כך שם כל הלכות על דבר העלך
מורע דוד שלא היה זה כמה ואמר :

אמינותי בפי : חסדי

לעולם אשירה חסדך הוא גורם ההבטחה והאמונה אחר ההבטחה ואמר אסוף ההילות לך ואמונתו לך
לחמירי שיהיה נודע לעולם לדוד דוד :

בהם : בי אמרתי

מטבתי כי לעולם יכנה חסדך שיעשה לדוד להג לו המלכות לו ולבניו אחריו וכמו השמים מתכבז אמונתך
בהם שלא תפסוק כי פי אמונה קיים כן תכבז אמונתך עם דוד ועם זרעו שלא יפסק כלומר לאורך זמן כל
ימי עו כמו שאמר כימי השמים על הארץ :

ברתי בריתי

לחמירי ואהיה כי אמרת לדוד על ידי כן הנביא וכוננתי כסאו עד עולם וקראת אותי בחירי כמו שאמר
ואבחר בך להיות על עמי ישראל נשבעתי כי רבתי שבעתי עד עולם ובניתי לדוד דוד כמו שאמר לנו
נמן הנביא ובימי יבנה לך ובניין הבית הם הבנים ובני הבנים : **עדי עולם אבין זרעך ובנייתך**
לדוד ודודי בסאך סלה :

ויורו שמים בלאך יהוה את אמונתך בקהל קדשים :

דודו שמים

אמר אם אני מורה חסדך ואמונתך כן אני רואה השמים יורו בלאך כמו שאמר השמים מספרים כבוד
אל והלא הוא סיבוב הגלגלים תמיד הנושא שאין לה הפסק יורה על טעם וידו כי כל כוונת שואך היא
אך אמונתך אף האמונה שהכינותה להם היא נודעת בקהל קדשים והם המלאכים כי בקיומם יהיו קיום פ
הגלגלים והאמונה הוא קיום והם קיימים לעולם כי אינם גוף ומקיימן השמים שהוא גוף :

בי מי בשחק יערוך ליהוה ידמה יהוה בבני אלים : בי מי בשחק והם יורו
ויאמרו

כי מי בשחק יערוך לך כמו שימשכו עובדיהם והם השמים ונבאש מוריס כי אין בכל צבא השמים שיורו
לו ערך ודמיון כנגד האל יה' הם בעצמם מוריס כי מאת האל יה' בא והם הכת והשלא שהם מראים ובני
אלהים הם צבא השמים ואלים הם המלאכים והנבא הם כבנים להם כי מסיבתם היא תנועתם ומהלכם ומש
ומטעמם ופי' אלים יכולים :

אל נערך

נערך כמו נורא פירושו שיעדינו משנו וכן נקרא נורא שיראו משנו והוא נערך ונורא בסוד המלאכים
הקדושים ופירושו כבוד בחברה כמו בסוד ישרים וערה ופי' רבה מעדנה רבה ויראה רבה יעדינו וירעו מ
משנו וכן לא אמוט ככה רוצה לומר משה רבה פי' על כל סביביו על כל המלאכים שהם סביביו כלומר משה
משרתיו והפסוק כשל בענין במלות טונות :

יהוה אלהי צבאות מי במוך חסיו יהוה אמונתך סביבותיך : יהוה אלהי

צבאות שמים הוא אלהים ומוטל עליהם חסך יד חסך אינו סמוך אבל הוא מוכרת בטל גביר ופירושו
חזק כמו וחסך הוא באלוים ואמריה כי הוא השם המורה על הוויית העולם כולו כי הוא מאתו וחסך מו
פורה כי הוא קיום העולם אחר הווייתו כמו שנקרא מי העולם ואמונתך סביבותך כמו שאמר אמונתך
בקהל קדשים כי הקדושים המלאכים הם סביביו והם מעידים על אמונתך כלומר על קיומם ואשר מי כמו
כלומר מעלינום המקיימים מי כמוך כי הם מעידים על עצמם כי קיומם מאתך מאתה קיים לעולם והמכס
ראבע פירש נועם סביבותיך שאיננה מתעדרת כי איננה מקרה .

מורע יש מערש'ים מירע' על אומות העולם אשר שיהו מירע' כשהייתי באוני נכשיו כשאני בג
בגלות נכשו רחוקים ממני ושתני להם הועבות שהם מהעבים אותי וכו' אמר בררש' ויש לפרש כי כל ז'
אמר מבני הגלות עומד על חבירו כי מרוב צרת הגלות לא ישיג'ם אחד על צרת חבירו כי דיו בעצתו וכל א'
אמר אומר כי אמיו ורעייו ומירעיו רחוקים ממנו וכאילו הוא הועבות' למו כלוא ולא אצא והנני כלוא
וסבור בגלות ולא אצא ממנו :

עיני דאבה מצי עני קראתך יהוה בבלי'ם שטחתי אליך בפי : **עיני דאבה**

מן ראבון נפש כאילו אמר כלתה עיני מן העוני שאני בו ועיני הלוי'ה אליך עד שכלתה וקראתך בכל יו'
ושטחתי אליך כפי והנה לא תושיעני : **הלמיתים תעשה בלא אם רבאים יקומו יורוד**
סלה : **הלמיתים תעשה**

אם נמות בגלות תעשה לנו פלא אמר' ואם רפאים והם המיתים יקומו מקברם ויורוד והלא יהיה ואם לא
תעשה פלא בעורנו במי'ם וכורה לך על הנסי'ם והנפלאות שתעשה עמנו מתי תעשה אחר שנמות לא
תעשה עמנו פלא ולא נודה לך כי הגוף המת לא ירגיש ולא ידע ואין תקוה לו על דרך הטבע וכן אמר לא
המיתים יהללו ית' ולא כל יודרי דומה :

היספר בקבר חסדך אמונתך באברות : **היספר בקבר חסדך**

ועוד כפל הדבר לחזק ואברון הוא הקבר שהגוף אבר וכלה בו : **היורע בחשך פלאך וצדקך**
בארץ צדיקה : **היורע בחשך**

ועוד שילש הענין כדרך הנוהג והעושים טיפולים רבירים
כמה פעמים בארץ נשייה הוא הקבר שהגוף הוא מקום השכמה שהמיתים נשכמ' בו כמו שאומר נשכמתי
כמה מלך ואני אליך ואני בעור שאני מי שונתי הסיד אליך ובכל בקר ובקר תפילתי תקרמן כלומר כי ת
תפילתי קורסת לכל עסק טיטלי : **למה יהוה תזנח צפשי הסתיר פניך ממני :** **למה**

לך הזנח נפשי שלא תשיג'ם על רלתי הסתיר פניך שלא תפנה אל שונתי ואל תפילתי :

עני אצי תוע מצער נשאתי אמיך אפונה : **עני אצי**

סובל זה העוני ואני גוע מצער בימי נעורי אני

הולך ומת כארס שמתנונה והולך כלומר כי כל ימיהם ברע מנעורים ועד זקונים אינני פורק עולך מעלי

מרוב צרתי ואעפ' שלא תושיעני אלא בכל עת אני נושא אימך ומפחד מסך ופי' אפונה מענין פן אכ

אני מפחד תמיד ואומר פן יקרני כך וכך ונכנה אפונה ממלת פן כמו שנכנה וההיכו ממלת פן ואפונה בל

בלעז רופטי : **עלי עברו חרונך בעוהיך צמתוהני :** **עלי עברו**

ביעותיך טס מן והסן נב

נבעת אל צמתוהני ואין טעם להרכבה הזאת והנכון בעיני כי נפלה בו הלמד עס כינוי הרבים לחזק העני

ירקרק שהוא ירוק טבירוקים ארס ארס טבארוטיס כן צמתוהני דל כרתו אותי כריתות רבות :

סבני במים כל היום הקיפו עלי יחד : **סבני במים**

כמו שהמים סובבים בטולס כו ביעותיך סבבני וכן הק

הקצו פידושו סבבו וכפל הענין במלות שונות כמו שהוא במקומות רבים הרחק מירע' ממשיך :

השחקתי ממני אהב ורע מירעי מחשך : **הרחקת**

מירע' במקום מושך שלא אראה אותם :

משביל לאיתם האזרחי : אמרו רזל איהן זה אברהם אבי ולפי הפשט

הוא הנזכר בספר מלכים וירכמו מכל הארס

פאיקן הארמי והוא איתן בן זרמ' וכן הי' מאיקן בר זרמי וכן הוא ברברי הי'ס ובני זרמ' זרמי

כי אתה בכחך עומד הכל וכן ומתחת זרועות עולם תעוז ירך ויהא השמאלית תרום ימיןך והנה שתי הע
שוות כך בעוז ובגבורה ובחומות וכן אמר על שתי הע זרועות עולם :

צדק ומשפט מבח בסאך חסד ואמת יקדמו פניך : צדק ומשפט אחרי טוהר העולם וא

ואמר כי בכח השם עומד אמר כי קיום העולם שיהיה כמו שהוא קיים לנצח ולא ישתנה הוא צדק האל וס
ומשפטו וחסד ואמת אלו והפסוק כפול בענין במלות שונות כי צדק וחסד אחד ומשפט ואמת אחד ומכ
כסאך ויקדמו פניך אתך כי הצדק והחסד הוא שיעושה עם הברואים בהעמידו העולם על מכונו והוא ש
משפט ואמת מאתו לקיים דברו שאמר עור כל מי הארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף ויום ולילה לא
ישבתו ואמר לא אוסיף לקלל עוד את האדמה ואמר לא אוסיף להכות את כל מי ואמר זאת אות ברית א
אשר אני נוהך ביני וביניכם ובין כל נפש חיה לדורות עולם ופירוש מכין כסאך כמו המלך הושב על ה
הכסא ורואה דורכי עמו ומנהגם על המשפט ועל יקדמו פניך כי תמיד הם מזמנים עמך בל הפסק טאחה
סנהג את העולם על סנהגו תמיד כי הקדוש הוא הזמנת הרבד כמו אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים כי
קדמנו ברכות טוב : **אשרי העם יורע תרועה יהיה באור פניך יהללך :** אשרי

העם יורע תרועה בהחילת הממור תחל לזכור חסד ואמת שיהיה לו עם וזר וכמך לו חסד והאמת שיש לו
עם העולם ושהוא מקיים האמת עם העולם כן היה לו לקיים האמת עם דוד ועם ישראל ואמר אשרי העם
יורע תרועה כלומר אשרי העם אשרי ישראל כשהיה רצונך עליהם והיית מולך עליהם ואז היו יורעי תרועה כ
כמו שכתוב : **אלהיו עמו ותדועת מלך בו ושעם התרועה כי במלחמה המתגברים על אשר כנגדם הם ת**
הקמים ומריעים להפחיד אשר כנגדם כמו שאנו רואים במלחמה הכתובת שהם הקמים ומריעים במצות
האל יצא וכן אמר וכי תבאו מלחמה בארצכם והדעותם במצותי ובהדעות האל יצא אמר יריע את ידית
מל אויביו ותגבר וזהו תרועת מלך בו והוא יורע תרועה : באור פניך יהללך או הזמולכים באור פניך
ולא היו נכשלים כמו שהם עתה שהם הולכים במשיכה :

בשמך יצא כל היום ובצדקתך ירומו : בשמך ואז יצאן כשמן כל היום

כלומר בזכר שמך כי ב

בשמן היו נעורין ובצדקתך ירומו : **כי תפארת שמו אתה וברצונך תרום קרניו :**

כי תפארת

עומד אתה תפארת עולם כי לא היה להם עוז אלא מאתך ובעוזך היו מתפארים על האומות ואז ברצונך ת
תרום קרניו וכתוב חיים פירושו מאתה היית מרים קרניו וקרי תרום רוצה לומר ברצונך היית רמה קרנ
קרניו כמו רמה קרני ב"ן ואעפ"י שקרניו כתוב ביד לטון רבים ותרום לטון ימיד פירושו כל קרן וקרן
רוצה לומר מלכי ישראל : **כי ליהוה מציון ולקדוש ישראל בדבין :** כי יהוה

סגיניו העכס הוא כפול בענין במלות שונות ומגיניו הוא מלכיו והוא דוד המלך ושלמה בנו והבא
אמריו מורעו רוצה לומר כי ל"ן הוא מלכיו לעיכך היה מצליח ומתגבר על אויביו ועירו ל"ן המלך שה
שהיה ירא את ל"ן וכן סי ל"ן אלי :

אז רבית ברוח לחסידיך ותאמר שחית עוז על גבור הרמות בתיר מעם :

אז רבית ומתי היה זה או כשידברת במזון לחסידיך והוא ששואל הנביא והאמר שחית עוז אל
גבור אמרת לו שחית עוז ישראל על גבור והוא דוד כמו שכתב ואשלחך אל ישי בית הלרמי כי ראיתי
בבניו לי מלך הרמות במור מעם כמו שכתוב וישמח אותו בקרב אחיו במור שהיה נבחר לשלמה :

מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משהתיו : מצאתי דוד עבדי כי אני יורע שהוא
עבדי ולא אמנא

אתה מושל בגאות הים בשוא גליו אתה השבחם : אתה מושל דבר על העליונים
כי הוא מושל עליהם

ועתה מדבר על התחתונים הגאים והמוקים והם מן הברואים הנוראים ופירוש גאות הים שהמים גבוהי על
הארץ כמו שפירשנו במזמור לג' בפסוק כונס כנר מי הים ואמר אתה מושל כי המים בגאותם היה טבעם
לצאת על הארץ והא' מושל עליהם ועצר אותם ושם להם מול גבול ופ' בשוא גליו בהתרום והוא כמו ב
בשוא חסר פא הפועל אהה תשבחם תשקיעם וכן משיבם שאין ימים ואפטר שאמר זה על קריעת ים
סוף או אמר כי כן יעשה בכל זמן כמו שאמר יקם סערה לרממה ויחשו גל'הם או פירשו כמו מצי הפסוק
הראשון כלומר בהתרום גל' הים שירמה שיצאו לחוף ליבשה בהתרום וכשיגיעו לשפה אחת תשקיעם
אתה רבית בחלל רהב בזרוע עזרת אויבך : אתה רבית כהוב באלף במקו
יור וכן רשאו את

בכל זה הפסוק מוכיח כי על קריעת ים סוף אמר הפסוק אשר לפניו כי רהב הוא מצרי' כמו הממנבת רהב
אזכיר רהב ובבל אמר קרעת הים לישראל ואעפ' רכאתה המצרים בהוכי כאליו היו חללים כי לא היה ל
להם כח לנכס ולצאת מהים בעזר שהיה למרבה פורת אויבך כי הים מוציא הטובעים ומפזרם אל מקו הים
למים ולא תכה שטובעים ואהה בזרוע עזרת אויבך והקיא אותם הים תכה שטבעו כרי שיראו או
אותם ישראל את מצרים מת על שפה הים :

לך שמים את לך ארץ תבל ומלואה אלה יסדתם : לך שמים את לך ארץ

ערה זכר בכלל העליונים והתחתונים והטעם לך הם כי הם מורים זה כי הם השמים בשכלם וברעתם והארץ
כמו שאמר או שים לארץ ותורך ויספרו לך דג' הים כי יר' עשית ואת והטעם אעפ' שאינם בני שכל
וכן אמר הנה אף לך ארץ אעפ' שאינה בעלת שכל בני ארס חכמים מכירים ויורעים מהארץ ומתולדותם
ומהבהמות ומהעופות כי יש להם בורא ומנהיג ואתה הוא הבורא והדי' הם כאילו הם מספרים ומורים
בזה תבל ומלואה ארץ תקרא המיושבת ושאינה מיושבת והמיושבת תקרא תבל לפיכך אמר ומלואה והמל
והמלוא שלהם הם השוכנים בה בני ארס בהמות ועופות אתה יסדתם כמו היסוד שהוא קיום הבניין כו עש
עשה האל יתברך במקומות היישוב דבר שהם קיום היושבים כגון הנהרים והאל לכות והעשבים והירקות ל
למאכל ארס ולמאכל בהמה שהם נמצאים במקומות היישוב וכן לשונות הים העופות במקום היישוב ל
לעופות בני ארס לעבור בו ממקום למקום ולכור בו הדגים לעאכלו וכל זה קיום היישוב לפיכך אמר יסדתם
צפון וימיז אתה בראתם תבור וחרימוז בשמך ירננו . צפון וימיז אתה

כהב החכם ר' אברהם בן עזרא זל כי זכר פאות העולם והנה זכר שמים וארץ והם שתי פאות מצלה ומטה
וזכר צפון וימיז ותבור שהוא בפאת מערב והנה תבור וחרימוז במזרח והנה קרס והנה זכר שש מאות וזהו
הכהוב בספר יצירה מהם בטש טבעות ולפי רעתי כי זכר תבל ומלואה והוא ממזרח למערב על קו השווה
באורך הכולל שהוא מיושב כולו מראש ממזרח עד סוף מערב לפיכך אמר ומלואה שהוא מלא כולו וא
ואיך זכר צפון וימיז שהוא לדומה העולם ואינו מיושב כולו כי לשאת צפון נשאר הרבה מן העולם מרב
מרב הקרירות ולפאת דרום יותר ויותר מפני המימות ומעט הוא היישוב בה וכולם מורי' כי אתה בראתם
המרב והיישוב וזכר תבור וחרימוז כי הם הרים גדולים וההרים מן הברואים הנוראים אשר בארץ וכן אמ'
יוצר הרים כי הם הברואים הגדולים אשר בארץ תבור כמו שאמר כי כעבור בהרים כלומר שהוא נורע ב
בהרים לאורכו ולגובהו וכן מרמז הוא שניד הוא הר גבוה מאד עד שימצא בו שלג אשילו בימות החמה
ואמר בשמך ירננו כאילו הם מספרים ומדכנים כי אתה יוצרם והרואה אותם נוקן שבח ורנה והוראה לאל
היוצר אותם והדי' הם כאילו הם ירננו :

לך זרוע עם גבורה תעז ירך תרום ימיניך : לך זרוע עם גבורה

אנשי שהוא חלל חוקותי ולא שמר מצותי : אחת נשבעתי בקדשי אם לדור אביב :

אחת נשבעתי בקדשי

כלומר אחת היא השבועה שלא תשנה בקדשי קדושת נשבעתי זה אם לדור אכזב מעם אם כי לשון השבועה היא השבועה אם אעשה כך וכך וכן יבואין אל מנוחתם אם יבאו אל הארץ אשר נשבעתי לאבותם .

זרעו לעולם יהיה ובסאו בשמש נגרי : זרעו לעולם יהיה במלכה וכסאו כשמש נגרי כמו ש' אע"פ שהוא

קיים לעולם וכן לפני שמש ינון שמו שפירושו כל זמן שהשמש קיים ואם תפרש כשמש שיהיה בהיר וימאיר כשמש יהיה על הטובים ממנו : בירח יבון עולם ועד בשחק : בירח יבון

לעולם כמו ששמש אצל הפעמים מאיר כי יהיה זרעו כשהיו טובים יהיו מאירי כשהיו רעים היו אפ"ל ומכל וכל לא תפסוק המלכות כמו שהירח לא יפסוק בין נבון בין מאיר בין אפל לא יפסוק ועד בשחק כ' נאמן סלה הירח הוא עד נאמן בשחק על זרע דור כי כן אמר לו האל שיהיה זרעו כ' רמ : ואתה זנחת ואתמלא התעברת עם משיחך : ואתה זנחת ואתמלא

רבים הסהו על זה המשורר איך דבר כנגד האל ברברים האלה כאדם שאומר לתבירו נשבעת זה ולא נמ עמות בשבועתך וכתב המכס ראב"ע כי היה בכשרד רכס גדול והיה קשה זה המזמור עליו ולא היה קורא א אותו ולא יכול לשיטטו והוא המכס ראב"ע פירש שהוא מדבר על לשון האויבים שיש מררפס ופס ומכוכב דברי השט על כן אמר וכו' י"ל חרפה עברית אשר חרפו אויבך י"ל ואני תמה על המי' המס כי ה המזמרים ברוח הקדש נאמרו ולא יתכן להיות בהם דבר שאינו נכון ואם המשיח המה לאורך הגלות הזה והוא לא אמ' שבער האל ית' על שבועתו שהרי בגלות בבל נפסקה מלכות דוד והשבועה אינה בטילה בכך כי כיון שהיה זרע דור קיים והמלכות עמרה לחזור אחר שבועת קיימת אבל זה הגלות תמה ל לפי שארך ככ' אמר והלא אתה נשבעת לו יהיה זה שירמיה שפסקה המלכות כי כמה שנים הם ישראל כג בגלות עד כמעט נואשו מן הגאולה ואמר המשיח איך יהיה וכמה הייתה החטאת הגדולה הזאת והקצת הגדול הזה והנה משה אמר וכו' לאברהם ליצחק ולישראל עברית אשר נשבעת להם כך אמ' איך תעשה זה שהרי נשבעת וישעיהו הנביא אמר למה תתענו י"ל מדרכיך ואלהו אמר ואתה הסיבות את לבס אמורית ונאמר כי כולם דברו שלא כהוגן אלא לא אמרו אלא על דרך דמיון אמר המשיח אתה שנשבעת לו ונחת אותו זה כמה שכל ער שירמיהו שלא תזכרנו עוד ואיה שבועתך עם משיחך עם דוד שיהיה משיחך צוית אותו למושמו ירמה שהפכת עמו האהבה לעברה שפסקה המלכות מזרעו זה כמה שבי ציאת בריית עבדך חללת לאיץ צורו : ציאת בריית שברת לו השמית אותו וכי נאמר מקדשו ענין השמחה נדמו ה

הנזה אשר על ראשו מללה אותו והפלה אותו לארץ :

פריצת בל גירתי שמת מבצרי מחתה : פריצת הגירות ששמה לו בעורף שאמרת לא ישא אויב בו שלא נחת אויב להרע

לי פריצת אותם הנדירות והמבצרים ושמתם ממיתה ובאו ושסוהו :

שסוהו בל עברי דרך היה חרפה לשבניו : שסוהו כמו באזהרו וכו' מי נתן למשיח יצחק כיון ש

שלא היה לו גדר ולא סבב שסוהו עוברי דרך יהיה חרפה לשכניו הפך מה שהיה שהיו השכנים עברים לו כל המלכים אשר היו סביביו :

הרימות ימי צריי השמחת בל אויביו את תשי צור חרבו ולא הקמתו במלחמה

בטוהו בססך קדשי שנמשח בשמן המטהה סנקרא טמן שטח קדש : אשר ירי תבז עמו אף

זרועי האמצני : אשר ירי תבז עמו

תהיה נכונה עמי לעזרו : לא ישיא אייב בו

וב עולה לא יענני : לא ישיא אייב

בו לא יהיה לו האויב כנושא בו שיקח ממנו ולא

יענני בגופו ואויב וכן עולה אחר : ובתוהי מפניו צדיו ומשנאיו אגוף : ובתוהי

כי אני אכנה מפניו צדיו שלא יוכל לשלוט בו : ואמונתו וחסדי עמו ובשמי תרום קרבו :

ואמונתו וחסדי

החסד היה מתמלה כטבחר לו למלך והאמת אמרי כן שיקיים לו דברו שהבטיחו להיות מלך הוא חרעו עד

עולם ובשמי שהוא שמי בעזרתו כלומר שיזכור שמי והוא שמו ושמו הוא :

ושמתי בים ירו ובגהרות ימיני : ושמתי בים ירו שיהיה לו כח וסולטנות באשר

ירם ובחזק הים ובערי הנהרות כמו

שמעאנו שמירם מלך צור שלח מנחה לדור דרך ים עמי ארץ ומרשי קיר ומרשי עזים וכן אמר כי הביאו

הצידונים והצורים עמי ארזים ומרשי קיר ומרשי עזים וכן לבב לדור דרך ים היום מביאין לו וכן בנשו

בגהרות מלכי ארם שהיו בעבר הנהר היו שולחים לו מנחה דרך הנהר וכלי כסף זהב וכמושת וכן מה ש

שלקח הוא מכל העיירי בעבר הנהר כשנלחם במלכי ארם הוא יקראני שיהיה רבץ בי ויודע וטכני שם עזר

יבא לו מאה : אף אני בכוד אתהו עליה למלכי ארץ : אף אני בקמץ האלה

אעפ' שאינו

בהפסק אבל הוא בהעמדת טעם כי הוא בערך הא ויש לו לעצמים מטעם ההפסק וכן ברכני גם אני אני וכן

ברכיני גם אני לא אעבור אלך אמר כמו שיקראני הוא אבי אה גם כן אקרא לו כן ולא עוד אלא ב

בכור שיש לו מעלה על שאר הבנים כי הוא יהיה עליהן על כל המלכים וכן יהיה טעמו המלכים את דוד

והוא לו נושא מנחה כמו שכתוב במלכי ארם ובמלך מואב ובמלך ארם וכן כתוב רץ נקט פתחו על כל ה

הגוים : לעולם אשמור לחסדי ובריתי באמנה לו : לעולם שטעית עמו

להק'מו מלך

אשמרנו לו לעולם וכן בריתי טיכתי לו הנה נאמנה לו שלא אסקר בבריתי :

ושמתי לער זרעו ובסאו במי שמים : ושמתי במלכות אשר לזרעו לזר וכן כסאו

כסא המלוכה יהיה כימי השמים :

אם יעזבו בניו תורתיו ובמשפטי לא יהלכו : אם יעזבו בניו תורתיו אם תוקותי

הזכיר התורה ומשפטי

והתוקים והמצוות שאם לא ישמרו אותם כמו שכתוב בתורת משה :

ופקדתי בשבת פשעם ובגזעים עתם : ופקדתי וכן אמר לו על ידי נקט הכביא

אשר בה עוותו והורממו בשבת

אנשים ובנגעי בני ארם כמו שמישר האב הן בשבת כמו שכתוב כי תכנו בשבת לא ימות ואמר ואל ה

המיתו אל תטאו פניך כן אמר שייסר ויוכיח המוטא מבניו בנגעים ובמלאים ובשבת והוא שיתננו ביד או

אויביו לא שייסר המלוכה ממנו זה הוא : וחסדי לא אפיר מעמו ולא אסקר באמונתו :

וחסדי לא אפיר

לא אפיר טעמו המלוכה הוא החסד ואעפ' שהוא יפר בריתי שלא ישמור מצוותי אני לא אפיר חסדי ולא

אסקר באמונתו כי בכל זמן יהיה בבני מלך : לא אחלל בריתי ומרצא שפד לא אשנא :

לא אחלל בריתי

3 הפילה למיטה איש האלהים ארבע מעות אלה היית לנו בחר ורר :

ארבע מעות אתה היית לנו ברור ורור תפילה זו מצאה רור כהובה והיית קבלה אצלם שהיית לששה רבניו ו
וכהבה בספרו זה והגאון רב סעריה פירש למשה רמז לבני ששה שהיו לויים משוררים בבית המקדש והו'
לבני קרם מזמור ומצאנו כמו המסדרין הזה והורע הנגיד לאהרן שרצה לומר לבני אהרן כן לששה לבני
ששה והמזמור הזה נאמר על זה ורבר בו מחולשת האדם וסקינור יסיו ומתפלל שלא יענישוהו הכורא כפי
מעשיו כמו שאמר איוב הלא מעט יסיו ותל איש האלהים שהיה נביא ארבע מעות אתה היית לנו מעות
פירושו מקום ומחסה וכן אמר מעונה אלהי קדם שהוא מקומו של עולם כן אמר על לשון ישראל בכל ה
הרורות היית לנו מקום ומחסה :

בטרים הרים ילדו ותחולל ארץ ותבל ומעולם ועד עולם אתה אל :

הרים ילדו וזכר הארץ ולא זכר השמים לפי שרצה לרבר על כן ארם שיעמוד מעט בעולם לשיכר רבר על
על הארץ שלא יעמדו אישיה אעפ"י שיעמדו מינה אבל השמים גם אישהם עומדים וזכר ההרים שהם עומ
עומדים יותר משאר חלקי הארץ ואמר ילדו כי הסודות הולידו כסודות האל ת' ותחולל ארץ ותבל פירו
פירושו ובטרים שחוללה ארץ ותבל וארץ היא המיושבת ושיאנה מיושבת וכמוזכר אותה עם תבל היא
שיאנה מיושבת גם רמז בזה כי בלית ההרים נהיית הארץ ותבל הוא מה שאמר ויקרא אלהים ליבשה ארץ
ומעולם פירושו שטרם שהיה העולם וכן מעולם נסכתי ועד סוף האלהים כמו כן אתה אל ופירושו אל יכ
יכול :

תשב אנוש ער רבא ותאמר שובו בני אדם : תשב אנוש ער רבא
פר היותו רבא בימי הזקנה כלומר לא יעילו חזקו כבימי בחורותיו כי אתה תשיבנו רבא ותאמר שובו בני
אדם שישבו בני אדם בתשובה ועל ידי היסודין אמר להם כי הם השלומים :

בי אלה שנים בעיניך ביום אתמול בי יעבור ואשמורה בלילה . בי אלה שנים

ואמרת לו גם כן מה הם חייך כי אילו יראה בעיניך ותמטב טהמיה אלה שנים מה שלא היה האדם הראשון
הראשון כאן הם כיון שסופו למות לעיניך אל התגאה בחיך אם תאריך ימים כי כולם יחשבו כיום אתמו
שעבר און כמו אשמורה אמת מאשמורת הלילה כי כולם עמלו ויגיע ורבו ולפירשו בעיניך כנגד האל ת'
ואמרו יומי של הקנה הוא אלה שנים רוצה לומר כי אלה שנים אינם נחשבים לו אלא כיום אחד :

ורמתם שנה יהיו בבקר בהציר יחלה : ורמתם כנגד האל והדרך רבר השורר ואמרו
ורמתם שכל בני אדם כולם מימים

שהולך וטוטה במהרה או כמו הש"נה יהיה רוצה לומר כמו המלום בשינה כי בהקיץ אף שרברי המלום כל
כלום רבר : בבקר כחציר יחלה כמו החציר כן יחלה ויטבור במהרה אפילו בבקר כלומר שימות בימי כ
הנעורים כמו החציר שהוא רטוב לפני שמש ובבקר כנאות השמש עליו יבש :

בבקר יציץ וחלה לערב ימולל ויבש : בבקר יציץ וחלה
זה מן יצירת ועוד יחלה ימלל ויבש

ענין התרשות אחר ואם בבקר יציץ וחלה כלומר פעמים יהיה שליו ושקט לערב שהוא הזקנה ימולל ו
ויבש כמו החציר אם יהיה בו כח רטיבות בבקר שהשמש אף בו כח התמימות כל כך לערב ימולל ויבש
שהכתה אותו כל היום השמש ימולל מבנין פועל מדובע והוא פועל עומד ועניינו יכרה :

בי בלינו באמר ובחמתך נבהלו : בי בלינו
הוא הכל אפילו אותם שהם בשלוח כל ש

טק אנחנו בגלות זה כמו כי בלינו בגלות באפך שאנשה בנו על עונותינו והפסוק כפול בענין במלח ש

הרי מלכות ימיץ צדיק הפך אף ורועו תאמננו השיטת כל אויביו נהת להם שימחה הפך שיהיה פחדו
ויראתו עליהם כמו שכתוב ר"ל נקן פחדו על כל הגוים אף תשיב צור חרבו הפך וכתותו מפני צדיו וצור
חרבו פי חרור חרבו וכן ומרבות צורם והוא הפך כמו ותולעת שני שני התולעת ולא הקטנתו לא הייתה
לו תקומה בפני צדיו : השבת מטהרו ובסאו לארץ מגדלה : השבת מטהרו

זכותו והוא מלכות שיהיה לו ישיבות אותו ורגש טיה מטהרו כרגש קנה מקדש י"ל לתפארת הקריאה ובא ג
גם כן הטית בקמץ חטף לתפארת ומטהר טכ הזכות וכן כעצם השמים לטוהר ורוח עברה ותטהרם מגדלה
כמו הרגום ויפול רוכבו אמור וימגר רוכביו : הקצרת ימי עלומיו העטית עליו בושח
סלה : הקצרת ימי עלומיו

ימי עלומים הם ימי המלכות כמו ימי הארס בנעורים הם ימי
הגוף וימי הזקנה הם ימי הרעה כמו שכתוב עד אשר לא יבאו ימי הרעה ואמר כי ימי המלכות היו קצרים
וימי הרעה שהם ימי הגלות הם ארוכים העטית עליו בושח שהוא בוש מההבטחה שהבטחתו ואומרים לו
האויבים שאין לו תומלה עוד והנה הוא בוש עמהם : עד מה יהיה תסתיר לצנח תבער במו
אש : עד מה יהיה תסתיר

כאילו אין אתה רואה בצרת הגלות :

זבור אני מה חלר על מה שדא בראת כל בני אדם : זבור אני מה חלר ידבר על
לשון אשר הוא

מזרע דור בגלותו אמר כי הוא מפחד מהמיתה ולא יראה הישועה ואולי לא יכיר בן המיתו והנה נפסקה
המלכות או בכל דור ודור יתאווה שהוא מזרע דור שתהיה בימי הישועה ויהיה הוא המלך המשיח ואמר זכ
זכר אני מה אני בעולם כי מעט הוא מי הארס חסוד על מה שראת כל בני אדם כי לתמיתה בראתה כ
אותם והנה מיהם שוא והכל : מי גבר יחיה ולא יראה מות ימלט צפשו מיד שאול
סלה : מי גבר

כי אין ארס בעולם שיהיה ולא יראה מותו שיוכל להמלט נפשו מיד שאול :

איה חסדיך הראשונים יהיה נשבעת לדוד באמונתך : איה חסדיך הראשונים

יש והס מה שנשבעת לדוד באמונתך איה הס עתה שתעזובנו זה כמה בגלות :

זבור יהיה חרפת עבדיך שאתי בחקי כל דרבי עמים : זבור יהיה חרפת

עבדיך שיחרפו אותנו האויבים ואומרים שאין לנו עוד הישועה שאתי בחקי כל רבים עמים שאני נושא
חרפתי בחקי חרפת כל עמים רבים שיחרפוני זה ואמר כל אחד מבני הגלות ודרבים עמים כמו הפוך עמים
רבים וכן עב טיט כמו טיט עב מקום שס קבר כמו מקום קבר שס :

אשר חרפו ארביך יהיה אשר חרפו עקבות משיח : אשר חרפו ומה חרפו
עקבות משיחך

התאחרות משיחך שמתאחר לבא ואומרים שלא יבא לעולם וכן לא יעקבס כי ישמע קולו ולא יאמרס כי
עקב הוא אחרית הגוף ופועו : ברוך והיה לעולם אמן ואמן : דברי המשורר ראה
ברוח הקדש שיבת

בגלות ונקן הוראה לאלית או מחבר הספר אמר כן בתכלית הספר תורוס לאלית כמו שכתובים הסופרים
בתלומס ספר וכבר פירשנו הפסוק בתכלית הספר הראשון :

נזמר ספר שלישי שבח אתן ליוצרי ועושי :

זה ספר רביעי :

בניהם שיראו האבות והבנים הישועה בכל דור ודור מהבנים זה האבות שהישועה שעתידה להראת בי
בימי בניהם הקרב ותהיה בימם ויבאו האבות והבנים יחדיו :

ויהי גינם יהוה אלהינו עלינו ומיעשה ידינו בוננה עלינו ומיעשה ידינו בוננהו :

ויהי גינם יי אלהינו אז בימי הישועה יהיה מעשה ידינו ככון כמו שכתוב לא יגעו לדיק ולא
ילדו לבהלה וכפל הפסוק לחזק :

יושב בסתר עליה בצל שרי יתלונן אומר ליהוה מחסי ומצודתי אלהי אבטח בו :

יושב בסתר עליה : בצל שרי יתלונן לא נזכר בזה המזמור שם המסורר לפיכך אמר בדרש כי משה
רבינו חיבר כל אילו המזמורים שהם אחד עשר מזמורי שלם נזכר שם המסורר ער לדור מזמור וכולם שם
סמוכי אל הפלה למשה כנגד אחד עשר שבטי שבירך תפי למשה כנגד ראובן כאן כתוב תטב אנוש ער
דכא וכאן כתוב ימי ראובן ואל ימות יושב בסתר מליון כנגד שבט לוייה שהיה מחלוק בעזרת מזמור שי
שיר לוי השבת טוב להודו ליי כנגד שבט יהודה השעם אורה את יי יי מלך גאות לבש כנגד שבט בנימין
שהוא בא בצל של מלכו של עולם שכ' מופנה עלי כל היום אל נקומת יי כנגד שבט שיר' מסנו אליהו זל
שעתיד משהיה לעשו נקמו של אומיו העו לכו נרננה כנגד שבט של ישישכר שה' עוסק ברנוכה של תו
אריכל ער כאן שפעתי טכאן ואילך כא כנגד עזמך אמר רור הקריאה כנגד המסר מי שהוא יושב בסתר
עליון בצל שרי יתלונן שפע אשרי אני אומר לך בעבור יי שהוא מחסי ומצודתי והוא אלהי טאבטח בו
אני אומר לך ואבטיחך לו בעבורי הוא יתלך מעמ יקוש וגו' אם הבטח בו :

בי הוא יצילך מפח יקוש מדבר חיות : בי הוא יצילך כמו שהנלכי טבטחתי בו
ולמר ליי כמו בעבור כמו

אשרי לי אחי הוא יקוש תואר במקום פועל רוצה לומר מעמ הלזכר הוות שברק :

באברתי יסד לך ותחת בנפיו תחסה צנה וסוחרה אמת : באברתי יסד לך

מעגני הזמן שלא יגיעו בך צנה וסוחרה כלי מן הוא והסוחרה היא עגולה בתכונתה ואמתו טהבט יי כל
הבוטח בו תהיה בו כצנה וסוחרה שתגן עליך : לא תירא מפחד לילה מהץ יעוף יובם :
לא תירא קורת הזמן ופגעי הס במינים

יעושו ויבואו פהאוס על הארס יבאו ביום ובלילה ואמר בלילה מעמר כי מעני קרירות הלילה ארס ההולך י
ימירי או שוכן ימירי מתעמר ותואר העיפה לדרך מעני מהירות מרדנותו גם מעני האברה טנותני בראשו
מדבר באפל יהלך מקטב ישור צהרים : מדבר באפל יהלך בלילה מעני

הקרירות ובצהרים

מעני החמיסות וקטב כמו אהי קטבך שאול ישור בשורק כמו במולס וכן ירון ישמח ובעל הדרש מער
ספרשים דבר האופל מקטב הצהרים דבר השדים וכן יפול מצרך אלה ורבה על השדים הוא אוסר ומכמי
המחקר אינס מורים ברבר השדים ומבטלים אותם במופת כי אינס :

יפול מצרך אלה ורבה מימירי אליך לא יבש : יפול מצרך אלה

במלחמה שילחמו בני ארס אלה עם אלה ויהיה לך דרך ביניהם ותראה שיפלו במלחמה ששאלך וסימיכ
ואתה תעבור ביניהם בטלס ולא יגש אליך רע או פי על הרבר שיפלו בני ארס בעת הרבר שיערך ושמש
וששאלך רעה ואליך לא יגשה רבר :

רק בעיניך תביט ושלומת רשעים תראה : רק בעיניך אתה תראה מות הרשעים

שונות : שנה עונתיתנו לגידול עלמינו למאור פנך : שנה משפטו שנתה בטקל קמה שאם והדור למר

הפועל נבלעת ברגש תיו הנמצא והוא כתוב בלא הא וקרי בהא ואחר הוא בענין כי פעלת פעמים כתיבה בהא כי הנח שאחזק הקמץ פעם כתוב פעם אינו כתוב והשלה מלרע שלא כמנהג והטעם כדבר בספר מכל סכלול בספר הרקרוק ממנו אמר שנה עונתיתנו לגידול כלומר שנתה תמיד ותעניינו על הש עלמינו ל למאור פנך עלומינו מסר הרבים או לשון ימיר ופירושו ענינו הנעלם הוא למאור פנך כי אין נסתר לך כי הכל הוא מאור לפניך ויש מפרשים עלומינו מטאור נעורינו ולזה הפירוש יהיה חסר יור הרבים על כל פנים כי לא נמצא עלומים נעורים וקונים בלשון ימיר :

בי בלימינו בני בעברתך בלינו שנינו במהרה : כי לא היו בהם ימי עיבה אלא

כלס פנו בעברתך בלינו שנינו כמו המא אמר בלינו שהוא פועל יוצא לומר כי אנחנו גורמים הכליון ב בעונתנו והנה הדבור הוצא מן הפה ססך ותקף במהרה כן שנינו מלפני במהרה :

ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורה שמנים שנה ורהבם עמל ואז בי

גה דיש ינעליפה : ימי שנותינו יש שואלים אם משה רבינו חיבה זה המזמור אך אמר

בהם ימי שנותינו שבעים שנה והוא מן מאה ועשרים וזו אינה שאלה כי הוא דבר על הרוב אמר על קצר הימים שמתלונן כל דור ודור בגלות כי ימינו קצרים ולא כמיל לראות תיטועה אם לא תקרב הגאולה ואם בסבורות שמנים שנה נמצא כי אם מעט מן המעט ורהבם עמל ואין מנוח הימים והוא מקור או שם כלל אפילו מן שיהיה ימיו בשלוח עמל ואין הם כי לא יאריכו לו הימים כי גו מיש ונעושה סר מנוח הימים שהם במקרה ונעושה אל הקבר כלומר כלך שם במהרה כעוף המעופה גו ענינו סר ממקומו כגון ריגו שלום מן היס ממשי אמי את גזי אלא שהם פועלים יוצאים וזה פעל עומד :

מי יודע עז אפיר וביראותך עברתך : מי יודע עז אפיר מן אפיר מן יוכל להשמר

מא פך וכמה הוא עזי אפי

כי אנחנו רואים כי כמו שיראהך בארס כן עברתך בו כלומר כל מה שיראהך יותר עליו תבא עברתך יותר כשימטא מעט כמו שאמר משה על עצמו ויתעבר יי בי למענכם ואותו הקטא לא היה שומר אותו לאתר

וכן אמר על בני אהרן בקרובי אקדש : למנות ימינו בו הודיע ונבאלבב חבמה :

למנות ימינו למניין ימינו כמה הם שנותיים לך כך הודיע אותם לנו ואז נביא לבב חכמה כלומר נביא חכמה בלבנו ונשתדל יותר בחכמה כשנרע קצנו וכן אמר הודיעני יי קיני מרת ימ מה היא ויתכן ל לפרש כי על זה הלוח אמר שלא נגלה מתי יהיה רביר דניאל סדומים הם וגם המלאך אמר לו שישעיה מה שהיה מבין ממנו ואמר הודיעני מניין ימי הלוחות הם ומתי יבא הנביא לישראל כמו שכתוב הנה אנכי שר שולח לכם את אליהו הנביא כי אז יהיה לנו לבב חכמה כמו שכתוב כי מלאה הארץ ריעה את יי :

שובה יהיה ער מתי והנחם על עברך : שובה יהיה ער מתי טובה טעמו

מלרע אמר

שובה אלינו ער מתי הוסינו והנחם על עברך הנחם עליהם כי כבר נשיאו עונם :

שבעינו בבקר הסיד ונרצנה ונשמחה בכל ימינו שחחנו בימו עניתנו שנה ראינו

שבעינו בבקר הסיד עת היטועה יקרא בקר ואמר בכל ימינו כי לא תהיה עוד צרה שממינו

אנו אמר בחשבון ה מ ש שנינו כמו שאמר הרש כי ימי היטועה בימי הלוחות ואיך יתרה העולם ו

ולא אומר כמו שנינו אילו הימים והראיתם בה ז רעה כו השמחנו ל בולע :

יראה אל עבדך בעלך והדרך על בניהם : יראה בעלך פועל היטועה על

טוב להודות ליהוה ולומר לשמך עליה : טוב להודות ליהוה יום השבת הוא
טוב לל' משאר

ימי השבוע כי האדם עבד בו מעסקי העולם וכשמתו וזה מטרות הבורא ומהעסקה בחכמה ובעבורת האלה
האלהים וטוב לומר לשמך עליון כי הנשמה העליונה המצא מקום לשבת לך שאתה עליון :

להגיד בבקר חסדך ואמינותך בלילות : להגיד בבקר חסדך ביום ובלילה
על כן להגיד

החסד שעשית עמנו שנתת לנו יום השבת למנוחה והאמונה שתקיים חסדך לנו בכל עת שירצה ואחר מן
החסדים הוא שעשית לנו היום השבת הנה כשנבא להגיד חסדך נזכור זה החסד ונעש בבקר כי כל ימי
השבוע כשיקום אדם בבקר ילך לעבודתו ובוה הבקר יקום למנוחה ולענג הגוף והנשמה ואז אזכור חסדך
האל ולרעת רבותי ול שירשו לעולם שכולו שבת ומנוחה יהיה פירוש בבקר בעת הגאולה ובלילות הנה
הנליות כלומר כשיגיע הבקר כגיד חסדך שתעשה עמנו בהוציאך אותנו מהגלות אעפ"י שאנו מייבשים כל
כלייה בגלות מרוב עונותינו ונגיד בגלות שהוא הלילה אמונתך שאמרת להוציאנו מן הגלות ובטוחים א
אנו בך שתקיים לנו אבטחתך או פירושו ובבקר גם כן נזכיר אמונתך שקיימתה לנו בגלות שלא כלכ
כלינו מהם ולפירושנו יהיה טעם בלילות לשון רבים כי כל הלילות אפי' לילות ימי השבוע הם פנויים יו
יותר מהמים להגיד חסדך ואמונתו אמר בלילות עבוד ליל שבת וליל שבת הוא ליל מנוחה כי ל
לא יצא אדם לשלואכהו עד הבקר ברוב :

עליו עשה ועל גבול עלי הגיון בבגד :

עליו עשה

נגיד בפה ובכלי הניגון ועשור הוא כלי הניגון שיש בו עשרה יתרים והגיון נעים השיר באומרו אותו
על הכינור . **בי שמחתני יהוה בפעלך במעשה ידך ארצו . בי שמחתני**

ביום השבת שמחתנו בהתבונננו בפעלך ובמעשה ידך שהוא העולם ואשר בו וביום השבת שיש לי פנאי
להתבונן בו אז אשמת וזהו חכמה טבע וכשאתבונן בה ואשיג ממנה מה שאשיג אשמת וארץ בלבי
זהו הבר כל חכם ורכס שמתבונן במעשה האל לפיכך אמר שמחתנו ארץ לשון יתד :

מה גדלו מעשיך יהוה מאד עמקו מחשבותיך : מה גדלו מעשיך

כשאני מתבונן בהם אני

מכיר כי גדולים הם וגבוהים להשיגם אל השלמות וכן עמקו מחשבותיך שלא נגלו לחכמי טעמי העולם ב
בשאלות קטנות שיש בענייני העולם למה היה כך ולא היה כך ואמת מן השאלות היא למה ברא האל העו
העולם היום כך וכך שנים ולא בראו האל קודם לכן והתשובה בואת השאלה ובולתה כך גורה חכמתו וא
ואנחנו לא ידענו דעתו ומחשבותיו למה כי עמקו למטה וגדלו למעלה :

איש בער לא ידע ובסיל לא יבין את זאת : איש בער לא ידע זה הסוד קטור

לפי מה שכתבנו

למטה ממנו למעלה פירושו סמך למה שאמר עמקו מחשבותיך אמר כל איש בער וכסיל הוא שלא ידע ו
ולא יבין זאת מה שאמר לדעת פעלך ואם למטה ממנו יתפרש ככה איש בער לא ידע בפחות רשיש כ
במו עשב כלומר שירדמו בעולם הזה אבל הרמזים ידעו כי להשמר ערי עד כלומר שלא יהיה להם חלק
לעולם שהוא ערי עד וההצלחה הוא שכר מעט מעט הטובי שיעשו בעולם הזה משלם להם כי כרם בעולם
הזה כרי שראברו לעולם בשכר מעשים הרעים שהם רבים וכן אמר משה רבינו ומה שלם אל שוכח ואל
פניו להאבירו ויש לפרשו גם כן שיהיה רבן למטה פי' בטעם ראשון כי כל איש בער וכסיל לא יבין לדעת
הצלחת הרשעים בעולם הזה וזאת מרמזים בעולם הזה כי אעפ"י שאמר להשמר ערי עד ואמר משה רבי
משלם אל פניו להאבירו עוד נשארו שאלות קטנות בזה העניין ורבותי זל אמרו גם מטה רבים לא ידעו
ואמרו שלש שאלות שאל מטה רבים להקנה שהם ניתן לו ואמת לא נקן לושר וזאת היא שלא יקן לו

על לא ישובו בכתר עליך כסאך ואתה תהיה בטלוס : בי אתה יהיה מחסי עליה שימת מעונך

בי אתה יהיה מחסי

דברי המטורד להסיר כל זה הטלוס יהיה לך לפי שאתה שמת מעונך יי עליך שהוא מחסי גס כן :
לא האונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך : לא תאונה לא תזמן באהלך
בך ובאשתך ובניך :

בי מלאכיו יצוה לך לשמורך בכל דרכך : בי מלאכיו יצוה לך לשמורך לך
בעבורך כמו

אמר לי אחי הוא יצוה מלאכיו בעבורך שישמורך בכל אשר הלך כמו שאמר בתורה הנה אנכי שולח
מלאך לפניך לשמורך בדרך : על בפים ישאונך פה הצוה באבן רגלך :
על בפים

ישאונך פי תגוף פועל עומד כמו תגוף או תהיו לנגד הארץ והוא פעל יוצא אמר כאילו המלאכים יש
ישאונך שלא תגוף באבן כמו שאמר כי עס אבני השדה ברייתך ומית השדה השלמה לך וכו' אמר הנה :
על שחל ופתח תדרוך תרמוס בפיך ותנין : על שחל ופתח תדרוך תרמוס

עליה ולא יזיקך : בי חשק ואפלטוהו אשגבהו בי ידע שמי : בי בי חשק

האל אמר עליך כי בי חשק ואפלטוהו ואשגבהו בעבור שידע שמי אהיה לו מעלט ומשגב שלא יגע בי שו
מזיק ויריעת שם המפורש שהוא בן ארבע אותיות היא אהבת האל ית' והיא ההשגחה שלימה שיוכל כל
אדם להשיג בעורנו גוף : יקראנו ואענהו עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכברהו :
יקראנו

בכל עת שיקראני אענהו ואס' זרמן במקום צרה לא יפחד כי אנכי עמו ואחלצהו מצרה שלא יגיע לו שו
נוז ואכברהו אתן וכו' בעיני אדם וברדש אמר ר' יהושע בן יאיר בטס ר' פנחס בן יאיר מפני מה יש
מתפללין בעולם ואינן נענין על שאין יודעים שם המפורש אבל לעתיד לבא מודיעו שם לכו ידע עמי
שמי באותה שעה יהיו מהפללי וכו' כי בן חשק וגו' כי ידע שמי יקראני ואענהו עמו ואחלצהו ואכברהו
אר' אבהו בטס ר' לוי אסף אמר אחלצך ותכברני מי שהוא מצינך מן הצרה אתה צריך לכברו אבל משה
אמר אחלצהו ואכברהו הוא צונו מן הצרה והוא נותן לו כבוד והוא נותן לו יציאה הרי אחלצהו ואכברהו
אורך ימים אשבעהו ואראוהו בישועתי : אורך ימים בעולם הזה אשבעהו
אורך ימים ובעולם

הבא אראוהו בישועתי שתהיה נפשו נושעת לפני או כולו לעולם הבא או פי בישועתי ימי הישועה בבא
מלך המשיח כלומר אם ימות בגלות זה המסיר אראוהו בישועתי כשיאושיע ישראל מהגלות כי אחיהו בת
בתמי המתי שתהי בעת הישועה וראה והבן כי כל זה המזמור שהוא בהבעת המסיר אינו כולו אלא
בהכלת הנזקים וכן קראו רבותי ול שיר של פגעים וזה סוד גדול למבנים :

מזמור שיר ליום השבת :

ביום השבת היו אימרים זה המזמור בבית המקדש

ויש במזמור מענין שבת כמו שנפרש ור

ורבותי ול פירשו שהוא על העתיד לבא לעולם שכולו שבת ושנומה והס' ימי המשיח ועוד אמור בדרש כי
אדם הראשון אמר זה המזמור כשנברא בערב שבת וחטא ונתקלל ובשעת שתים עשרה מיום שישי נקשר
מגן עזן בא ליתן לו הקבה איפסין פי גזר דין שמים ונכנס שבת ופנה אותו ובא אדם לומר הימינך
בשבת פי הוראה לטבת שניכול מגור דין בעבורו ואמר מזמור בעבורו ואמר מזמור שיר ליום השבת
אמר לו השבת לי אתה אומר הימינך אני ואתה כאמר הימינך להקבה טוב להורות ליי :

ג' קים וכולם יהיו עוסקים ברכמה לרעה את י' כמו שכתוב כי מלאה הארץ ריעה את י' ושם בבית י' יהיה מושב רוב הרמסים ושם יפריחו כלמרי יצליחו וירבו במכמה ואמר בבית ואמר הכהנים והלויים בכו וישראל במצרות : עוד יצו בן בשביה רשנים ורעננים יהיו : עוד יצו בן בשביה

בימות המשיח יהיו ישראלי ארונים כמו שכתוב כי מי העץ ימי עמי והימים טהה ימי הזקנה בעולם ה' אז יהיו כמו ימי הנערות והיו כמו נערים שיגדלו וירבו והיו רשנים ורעננים העץ הזקנים כמו שכתוב כי הנער בן מאה שנה ימות כשימות בן מאה שנה יאמרו עליו בנערותו מה זה :

להציר בי ישר יהוה צור ואל עוללה בו : להציר או יגדור כי י' כי בומן הזה לבנה בני ארס עוסקים במעשה

האל בראותם שלח הרשעים ויסורי הצדיקים וכן אחל אין בדינו משלוח רשעים אף לא יסורי הצדיקים ובומן העתיד בבא המשיח יצדקו ויחלבו ויטארו אשר יהיו ככסה מזוקק ולא יהיה עוד שלוח לרשעים ו לא צרה לצדיקים כמו שמעידים הפסוקים בספר מלאכי ואז יורו כל העולם כי ישר י' ומרי טאני בומן בו יאמר המשיח יאמרו הכל כי לא עוללה בו וכל מעשהו באמונה ואז שתרבה רעת בני ארס גלה זה ההסור למה היה בן בעולם הזה שלוח לרשעים וצרה לצדיקים וכתוב עוללה בלא ו' וקדי עוללה והענין א אחר אלא שכתוב בה על דרך נמי העין הנעלמים ואף בזה השורש באו מהם עלומי הו' כמו ועוללה קס קפנה פיה בלב עוללה תפעלון והקריבה כמשיט זה השורש טהה בו :

יהוה מלך גיוצא לבש יהוה עוז התאזר את הבן הבל בל המוט :

כל אלה הפסוקים עד לרור מזמור הם עתידים על ימות המשיח וכאשר השלים בזה המזמור כי אז יכירו כל העולם כי הוא מלך על הכל ולא יתגאו בני ארס לפניו כמו שעשו מלכי האומות כמו שאמר נבוכד נצר אעלה על במותי עב ארמה לאל עליך ואמר פרעה לי יאורי ואני עשיתי כי ואמר מלך אשור בכח ידי עשיתי ובחכמה כי נבואתי ואמר מלך צור אל אני ומושב אלהי יסבתי ואז יכירו הכל כי לא ילבש מלכות גיאות גיאות כי אם האל לבדו ולו לבדו המלוכה כמו שכתוב והיה י' למלך על כל הארץ והייתה לי' המלוכה ואז יתאזר עוז ותכון הבל בל המוט כי לא היו שם עוד מדגין הארץ כי לא היתה עוד מלחמה ובהפך זה נאמר מפני המלחמות הגדולות עוד התעורר ארץ ואמר נוע הנוע ארץ כשיכו והתנודרה במלוכה אבל בימות המשיח תכון הארץ ולא תמוט עוד : נבון בסאך מאז מעולם אתה :

נבון בסאך מאז אז יכירו כי נכון כסא

מלכותך מאז ומעולם אתה כלומר קורס העולם ואתה בראתה העולם :

נשאו נהרות יהוה נשאו נהרות קולם ישאו נהרות רבים : נשאו נהרות

י' נהרות הוא משל על גוג מגוג ועל המלכים שייתקבצו להלחם על ירושלים כההרות חזקים שנתנו קולם ברובם בן הם יתנו קולם והמון רב וכן אמר והשוה קול המחנה כקול המים ואמר כקול מים רבים כקול ש שרי בלכתם כקול השולה כקול מחנה וכן אמר המשיח מלך אשור לנהר ואמר הנני מעלה עלאס את מי הנהר העצומים והרבים ואמר כי המלכות ההם ישאו קולם וישאו רוכים על ישראל ופירוש רבים ענין ש שיבר כמו תגלנה עצמות רכיה כי רכיהני במקום תנן :

מקולות מים רבים ארירם משברי ים אריר במרום יהוה : מקולות מים

כי ישאו קולם יותר מקולות מים רבים ארירם משברי ים ויותר ארירם משברי ים אריר במרום י' ואם יהיו ארירם י' במרום אריר הוא על כל המים ויפילם ויטפילם :

מעני מה צדיק וטוב לו צדיק ורע לו רשע וטוב לו רשע ורע לו אמר לו הקב"ה ורחמי את אשר ארחם אעפ"י שאינו הגון והו' ממעשה האל ית' שאמר עליהם מה גרלו מה עמקו :
בפרוץ רשעים במיו עשב ויצצו כל ביצת אוץ להשמידם ערי ער : בפרוץ

הטעם שכתב להם ההצלחה מהרה והמשילם לעשב שיבש גכ' מהרה אכל בצריקים אמר כחמר וכארו :
ואתה מירום לעולם יהוה : ואתה מירום אעפ"י שהרשעים מצליחין אל אמר ארם
כי אין משגיח ורואה כמו שאומרים ממ
מחוסרי אמונה כי אין משגיח במעשה הארם כמו שהיו אומרים קצת בני עמינו אין יי' רואה אותנו כי
אין זה כמו שהם אומרים אבל הוא משגיח ורואה כמו שכתוב אם יסתיר איש במסתרים ואני לא אדאנו
אבל תמהים בזה רוב העולם לעיניך אמר ואתה מירום לעולם יי' כלומר ואתה רואה הכל וכן אמר שלמה ב
בספר קהלת אם עמק רש וגול משפט וצדק תראה במדינה אל תהמה אל תחפץ כי גבוה מעל גבוה שומר ו
וגבוהים עליהם והנה יבא עת שיגיע לכל אחד כפי מעשיהם וכן אמר מלאכי הנביא כשהיו אומרים בני
דורו שוא עבוד אלהים ומה בנע שומרו משמרתו וגו' ואמרו ועתה אנחנו מאשרי ודין גם נכוננו עושי
רשעה וגומר הנביא אמר אז נרבינו יראי יי' וגומר ואמר ויקשב יי' וישמע וגו' ואומר ושבתם וראו
וראיתם בך צדיק לרשע וגו' כמו שהיא כל הפרשה ההיא וזה יהיה בימות המשיח שיכלו הזרים והרשעים
וכן אמר בזה המזמור כי הנה אויביך יי' :

בי הנה אויביך יהוה כי הנה אויביך יאבדו ויתפרדו כל פעל אח . בי הנה

הנה תבא עת שאויביך יי' יאבדו והכפל לחוק והצריקים ישישו ויפרחו ויעלו בכבוד וזהו שאמר :
ותרם כראם קרני בלתי בשמך רעננו : ותרם כראם קרני ותרם המשוור על
לשון כל צדיק וצדיק
שיראה הרשעים אויבי יאבדו ויתפרדו והוא יורה לאל על העובה שאין לו ויאמר ותרם כראם קרני אמר
הריסות קרני כקרני ראם כמו שאומר וקרני ראם קרני בהם עמים יבגמ יחדיו בלתי בשמן רענן מן כל
בללה בשמן והוא פעל עומד כאילו אמר נבלתי או הוא פועל יוצא ופירושו בלתי ראשי ופירושו רע
רענן למ ורשן והוא רך משל על רוב טובה והתענג : ותבט עיני בשורי בקמים עלי
מריעים תשמענה אחי : ותבט עיני בשורי

כמו בשוררי שפירושו אויבי שמימיס ל
לרעה כמו אשורנו ולא קרוב וסלת בצרי ולא הואר וכו' בשורק כמו נחלץ מושיס וטעם תבט תשמענה
כלומר ראתה בהם עיני ושמימי מהם אוני מה שמעתי וכן באויבי ראתה עיני :

צדיק בתמר יפריח בארץ בלבנון ישנה : צדיק בתמר המשיח לעמר ולאח לפי
שהם גבוהים מכל האילנות

וברש מה המורה הזאת עלה רחוק מטנה כך הצריקים מוקן שחרן רחוק מהם ער לעולם הבא מה התמ
המורה הזאת אין עושין מהם כלום שולמנות וסנודות יכול אף ישראל כן הלכאח בלבנון יסגא מה ארז
זה אין עושין פירות הלכתמר מה ארז ותמרה אם נעקדין אין להם מליצין יכול אף ישראל כן הל שתולי
בבית יי' ואמר בלבנון שהוא יער בארץ ישראל ורבר על המזה יסגא יגדל ויפריח ועל רוב הגידול יאמר
יסגא שהוא ענין הריבוי שהוא כמו שגיא כח שפירושו רב כח וכן תרגום רב שגיא :

שתולים בבית יהוה בחצרות אלהינו יפריחו : שתולים בבית לעי שרמה
הצריקים לעצים

אמר מהם שתולים בשקום טוב והוא בבית יי' במצדות אלהינו כלומר שיהיה הטובתם שם המיר כי שם י
היו התכמים והסודים ואז בימות המשיח יכרתו הרשעים וישארו הצריקים כמו שכתוב ועמך כולם צדי

אותה ומציד אותה בלבו לא היה עושה המצט על הכוונה הזאת אשר לא תשלם התצורה וילתה כן אם הי
עניין השגת הראות נכ לס מהטעם ולא ידעו וכן השגת השומע אין המציא זה הכלי המוכן להשגת הראו
וזה הכלי המוכן להשגת השמע וכתב החכם ר' אברהם בן עזרא כי זכר נטיעה עם האזנים לעי שהם נטיעי
כטתי נקורות הכרכין בגלגל הדומי ונפוני ועם העין זכר יצירה כי הצורות נוצרות בכל עת בעין :

היוסר גוים הלא יובח המלמר אדם דעת . היוסר גוים הלא יוכיח התמטבו כי
לא יוכיח אתכם על מעשיכם

והלא רבר מקובל הוא מפי רור שהוא יסר הגוים על רשעים כי הביא על הרשעים מי המכול ושמת כל בטר
טפני רעות מעלליהם וכן אנשי סדום המטייר עליהם אש וגפרית והנך ארצם מפני רשעים הנה ראה ויד
ידע מעשיהם וגמולם כפי רשעים ואין תאמרו שאינו רואה ואינו שומע מעשה בני אדם וכן הוא המל
המלמד לארש דעת אכ' היאך לא ידע דעתם ומחשבותם והלא הוא למדס דעת :

יהוה יורע מחשבות אדם בי המה הבל : יהוה יורע והוא יורע שמחשבותם עליו
כי המה הבל שמוטבים ע

עליו שאינו יורע מחשבותיהם ומעשיהם או פירושו כי המה הבל כי הם מוטבים לעשות רבר והוא מפר
מחשבותם ואין בידם להקיס מחשבותם אס לא ידע האלת :

ומתורתך תלמדנו . אשרי הגבר

וכי יאמרו הרשעים לנו ואס אתם צריקים ממנו ואומרו :

דרך טוב ואמונה טובה לכם איך ישיבתם כמה שנים בגלות במרעה וכתובתה אנו אומרים להם כי לטובתנו
תעשה זאת כי אשרי הגבר אשר תיסרנו ית כי מאהבתך אותו תיסרנו ומתורתך תלמדנו כה לטובתו תיסר
תיסרנו כלומר וזו בתורה ילמד זה כי לטובה לו הוא מיסרך כי כן כבוב בתורה כאשר יסר איש את בנו
אף אלהיך מייסרך וכן אמר למען ענות ולמען כסות להטיבך באמריהך וכן אמר הנה כי מוסרו לטוב
לו לאמרתו להשקיש לו מ סי דע וארני אבי ול פירש ומתורתך תלמדנו כי בייסורין ילמדו דעת ותורה ש
שיישוב לעוברו בלבב שלם להשקיש לו מימי דע שיגו בערו מפני הרשע עד זמן מותו שיכרה לו שמת :
להשקיש לו ממי דע ער יברה לרשע שחת : להשקיש לו כשיביו ימי דע לרשע
ישקיש לצדיק ובצור

שיכרה לו שמת הצדיק יהיה שוקט ולא ייגע בו דע ועור פירושו כמו בעור וכן עור זה מדבר :

בי לא יטוש יהוה עמו ונחלתו לא יעזב : בי לא יטוש אף את עמו כן ישראל אס
הקבה ייסרם בגלות אל התמטבו

כי נטשתם כי לא יטושם בגלות לעולם ונחלתו לא יעזב כי יבא זמן שיפקדם :

בי ער צדיק ישוב משפט ואחריו כל ישרי לב : בי ער צדיק עור יבא זמן שישוב
משפט ער צדק ואס

ישוב לעי שהיה המשפט עם הצדק מחובר והרשע הפדירוס ואז ישוב המשפט למקומו ויתחבר עם הצדק
ואחריו ירוצו כל ישרי לב אחרי הצדק כן פירש הפסוק הזה ארני אבי ול והמכס רא' אע' כי כן אלה הצדי
ישובו ומשפט השם בכללים רק בחלקים יש פעמי' שאין שם צדק והמשל כי כאשר ירד הגשם על הארץ
צדק ומסר וכלל העולם הצד כיס למים רק למועטים מהם שהם מלקיס אינינו צדק כי זיק להם הגשם ברוב
עניין ואחריו כל ישרי לב אחרי הצדק והטעם אס יענו הרשעים עמך לא סרו מן הצדק רק ירדפו אחריו
כל ישרי לב אחרי הצדק שהם עם אף באמה ובררש כי ער צדק ישוב משפט מדבר ביצחק ער אותו צדיק
ישוב משפט ויהי כי זקן יצחק ותכהן עיניו מראות ואחריו כל ישרי לב מוקן שכן של צדיקים נתון באת
באמריהן שכ' ואחריו כל ישרי לב ומקן שכן של רשעים נתון לפניהם שכ' ומשילס אל טוכאיו אל פניו
להאבירו :

מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם פעלי און : מי יקום לי עם מרעים

עלהידך נאמנו מאר לביתך נאזה קדש יהוה לאה ימים : עליהידך נאמנו

מאז ערוהיך והם הרברים הכתובים על ידי נביאך המעידים על מלכותיך תקיימו או מאז ואמר מאז כ כלומר שלא יהיה לשון אדם ספק בלבו או בזה לביתך נאזה האלה מונעת במטף פתח והשאר כמה בהם הא האלה נאזה נאמר לביתך יהיה ונאזה קדש לאורך ימים שלא ימרב עוד ואל הוא לשון קריאה ויש לפרש נאזה נאזה ומשק כלומר שכל אדם נאזה וימשק לביתך שהוא קדש לאורך ימים כמו שכתוב נכון יהיה הר בית אל בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים וכן אומר יבא כל בשר להשתחוות ל לפני אשר אל :

אל נקמות יהוה אל נקמות הופיע

מהפיל לקרבה גאולה ולקחה או נקמה מרשעים כי הבטיח ברברי הנביאים כמו שאמר והיו כל זרים וכל עושי רשעה קש ולהט אותם היום הבא ואמר אל כלום אתה יכול על הנקמות הופיע והגלה עלינו וקח נקמהינו מהם :

הנשא שופט הארץ השב גמול על גאים : הנשא

ארום עתה אנשא כלומר שיבינו

הנביאים כי אתה רם ונשא והשיב עליהם גמול מעשיהם עד מתי כי מאז ארך לנו הגלות והרשעים יעלו וירברו רברי עתה ויתנשא עלינו עד מתי יהיה זה :

אח : יביעו

עניין ריבור וכן הבענה שפתי תהלה ואמר ירברו הכפל לחזק כלומר כי תמיד הם מרברים עלינו גבוהות עתה רבר עתה וחזק ותגאוו ותגדלו עלינו וכן את אל האמרת הגדולה :

עמד יהוה ירבאו ונחלתך יענו : עמד

ישראל הם הנקראים עם אל ונחלת אל כמו שכתוב והם עמד ונחלתך ואותם שיהם ביש

חזקים בעזרת שרי הגוים ובעזרת המלכות ידכאו אותם הגוים ויענו אותם כאשר יוכל לעשות אבל החל

החלשים אלמנה וגר ויתומים ידרגו אותם שאין להם תובעים : אלמנה וגר יהרגו ויתומים

ירצחו : אלמנה וגר

הגר הוא ישראל שבא למצורר בעיר אחרת שלא גרו שם אבותיו והוא שאין לו שם מכירים וקרובים לפ

לפיכך הורגו אותם כי אין יריאים המלכות שאין להם תובעים שיבקשו דמם לפני המלכות וברבר שאין י

יראים מן המלכות אינם יריאים מהאל כי מושבים כי האל אינו רואה מעשה בני אדם ירצחו מבני הרגו

וכן דרך ירצחו טכמה ועתה מרצחם כן המרצח ואפשר שהוא פעל יוצא לשלישי כלומר שיאמרו לאחר

שיהרגם : ויאמרו לא יראה יה ולא יבין אלהי יעקב : ויאמרו לא יראה

אמר אלהי יעקב כי אין בשמים קורא אלהי אמה אלא אלהי ישראל ואומרים הסרעים לישראל כי לא יר

יראם אלהיהם ולא יבין במעשה בני אדם לפיכך לא יפחדו משנו שיגמלם על מעשיהם :

בינו בוערים בעס ובסילים מתי תשבילי : בינו בוערים בעס כמו כסיל ובער

ואם בעס רוצה לומר אשר בכל עם ועם ואמר בינו זאת התשובה עליכם ומתי תשבילי עד מתי תעמדו בסכלותכם ולא ת

תשבילי כי אלהים יורע ומבין הכל : הנשע און הלא ישמע אם יוצר עיו הלא יביט :

הנשע און

הלא ישמע הרברים העתקים שתברו על אל ועל עמו ואמר אין האמרו כי לא ישמע רברי ולא יראה ש

מעשיכם והלא הוא הכין כלי השמע והראות ואין יתכן מי שהכין הכמות האלה שלא ידעם והחכם הגדול

הדר משה בר מיימון ול המשיל משל בזה העניין ואמר אילו לא היה יורע הנפח עניין התפירה ומבין א

בִּי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהָאֵלֹהִים הַשְׁמִיטוּ וְאֵלֹהֵי הַשְׁמִיטוּ יִהְיֶה נִכְרָ וְיִדְוֶה לְכָל כִּי הוּא יָכוֹל גְּרוֹל וּמֶלֶךְ גְּרוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים
וְהֵם צָבָא הַשְׁמִיטוּ שְׂהֵם אֱלֹהֵי וְשׁוֹפְטִים בָּאָרֶץ וְאֵלֹהֵי יִכְדּוּ כִּי הוּא מֶלֶךְ עַל־הֵם וְלֹא יַעֲשׂוּ רַבֵּר אֵלָא בְּטִלְיָמְהוּ
אֲשֶׁר בִּידּוֹ מַחְקֵי אֶרֶץ וְתוֹעֲפּוֹת הָרִים לוֹ . אֲשֶׁר בִּידּוֹ מַחְקֵי אֶרֶץ הַמַּדְּ בַּסִּגּוֹ
וְכִמּוֹ שִׁגְבוּהִים
הַשְׁמִיטוּ וְהָאֶרֶץ בִּידּוֹ וְהוּא מֶלֶךְ עַל־הֵם כִּי בִידּוֹ תַּמְחִיּוֹת הָאֶרֶץ וְאֲמַר בְּהֵם לְשׁוֹן מַמְקָה עַל דֶּרֶךְ וַיִּמְקְרוּ מִן
מִסְדֵּי אֶרֶץ לַמַּעֲה וְתוֹעֲפּוֹת הָרִי לוֹ זָכַר תַּמְחִיּוֹת הָאֶרֶץ וְזָכַר גְּבוּהַּ הָאֶרֶץ וְהֵם הַהָרִים הַגְּבוּהִים וְהוּא תוֹעֲפּוֹת
הָרִים לוֹ כִּמּוֹ וְתוֹעֲפּוֹת רֹאשׁ לוֹ : אֲשֶׁר לֹא הִים וְהוּא עֲשָׂהוּ וַיִּבְשֵׁת יִידּוֹ יַצֵּרוּ : אֲשֶׁר לֹא

הִים זָכַר הָאֶרֶץ בְּכָל וְעַתָּה וְקָר בְּפִרְעַת הִים וְהִיבִשָּׁה כִּי הִכָּל לוֹ כְּלוּמַר בִּידּוֹ וּבְרִשְׁוֹתָיו וַיִּפְרֹשׁ וְהוּא עֲשָׂהוּ ת
תִּקַּן אֲחֻזָּה שִׁיָּהִי נִקְוָה אֶל הַמִּים מִקּוֹם אֲמַר וַיִּצַּר הִיבִשָּׁה לְהִיּוֹת כָּל מִי רִינֻמָּה עָלֶיהָ וְהוּאִיל וּבִידּוֹ הִכָּל מַעֲלָה
וּמַעֲלָה בִידּוֹ לְהַגְבִּיה וְלַהֲשִׁפֵּל מִי שִׁירָצָה וְנִקַּן אֲחֻזָּה שְׁפִלִים בְּגִלּוֹת וְזָמַן רַב וְעַתָּה רִינֻמֵּנוּ עַל כָּל עַם :
בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִבְרַעָה נִבְרַבָּה לַפְּנִיָּהוּ אֱלֹהֵינוּ : בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה יֵאָמְרוּ אִישׁ לְאִחֵיו
בּוֹאוּ וְנִשְׁתַּחֲוֶה כִּי

מִיָּבִין אֲנוּ לְהוֹרֹת לוֹ וְלִכְרוֹת לַעֲבֹד בְּכָל מִינֵי בְרִיעוֹת נִשְׁתַּחֲוֶה הוּא שׁוֹמֵם כָּל הַגִּיָּה בָּאֶרֶץ פִּישׁוֹת יָרִים ו
וּרְגִלִים וְנִכְרַעָה כְרִיעוֹת הָרָאשׁ עַם קִצֵּה הַקֶּהָ כִּמּוֹ שֶׁאֲנוּ כוֹרְעִים בְּבִרְכּוֹת נִבְרַכָּה הִיא כְרִיעַת הַבְּרָכִים בָּא
בָּאֶרֶץ כִּמּוֹ וַיִּכְרַע כָּל בְּרִכּוֹ כְרַעַו עַל בְּרִכָּהֶם לַעֲבֹד עֲשִׂינוּ מִגְּדִלְנוּ וּמִדּוּמִמִּי כִּמּוֹ אֲשֶׁר עֲשָׂה אֵת מַעֲשֵׂה
וְהֵם אֵהָן : כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ וְאֲנַחְנוּ עִם מִדְּעִיתוֹ וְצִאָן יִידּוֹ הַיּוֹם אֵם בְּקוֹלוֹ תִשְׁמַעוּ

כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ וְשׁוֹפְטֵינוּ מִן הַגִּיָּים וְאֲנַחְנוּ עִם מִדְּעִיתוֹ שִׁדְּוָה אֲחֻזָּה עַד הַיּוֹם וְכִאֵן יִידּוֹ שִׁנְחָה
אֲחֻזָּה בְּטִבֵּט אֲמִרְתּוֹ הַיּוֹם הַיּוֹם קִנָּה אֲחֻזָּה מִבֵּית עֲפָרַיִם וְכִהְיֶה צִאָן יִידּוֹ וְהוּא אֱלֹהֵינוּ אֵם בְּקוֹלוֹ תִשְׁמַעוּ ש
טָלָא תִהְיֶה כְּאֲבוֹתֵיכֶם דּוֹר הַמִּדְּבָר כִּי הִכָּה שִׁגְאָלִם מִבֵּית עֲבָרִים כִּמּוֹ אֲחֻזָּה בְּרִשְׁוֹתָיו וְכִי אֲמַר לָכֵם מִזִּיד
אֲהַכֶּם הָאֵל טָלָא תִהְיֶה עוֹר קָשִׁי לֹב וְאֲמַר לָהֶם אֵל תִּקְשׁוּ לִבְכֶּם בְּמִדְּבָרָה כִּמּוֹ שֶׁעֲשִׂיתֶם אֲבוֹתֵיכֶם בְּמִדְּבָרָה בִּי
בִּינֵם מִסָּה שֶׁסְּמִקּוֹם נִקְרָא מִסָּה וּמִדְּבָרָה עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נִסְתָּה אֵת יִי לֹאמַר הִישׁ יִי בְּקִדְּבָנוּ אֵם
אֵן : אֲשֶׁר נִסְתָּה אֲבוֹתֵיכֶם בְּחֻזֵּי גַם רָאוּ פִּעֲלֵי : אֲשֶׁר נִסְתָּה כִּמּוֹ שֶׁעֲשִׂיתֶם
נִסְתָּה גַם רָאוּ

שִׁבְכַעְתִּי לָהֶם הִים הַמֶּן שֶׁהוֹדִדְתִּי לָהֶם הַצֹּר שִׁבְכַעְתִּי לָהֶם וְאֲעַפֵּכ' נִסְתָּה וְהוּא פִּי גַם כִּי אֲשִׁילּוֹ אֲמַר טִרְאוּ ש
פִּעֲלֵי שִׁחֻזְאֵתִים מִבֵּית עֲבָרִים בְּמִסּוֹת גְּרוֹלוֹת וּבְנִפְלְאוֹת עֲדוּמוֹת וּבְכַעֲתִי לָהֶם הִים אֲעַפֵּכ' לֹא הָאֲשִׁינוּ בִּי
וְנִסְתָּה וְהֵם רָאוּ פִּעֲלֵי קוֹרֵם הַנִּסְתָּה וְאֲמַר הַנִּסְתָּה :

אַרְבַּעִים שָׁנָה אֶקְוֶה בְּדוֹר וְאֲמַר עִם תוֹעֵל לִבְבִּי הֵם וְהֵם לֹא יִדְעוּ : אַרְבַּעִים שָׁנָה

אֶקְוֶה כְּדוֹר שֶׁהִכְנִיסוּנִי בְּרַבֵּר הַמִּדְּבָרִים עַד שֶׁאֲמַתִּי שֶׁהִיוּ מִתְאַמְרִים בְּמִדְּבָר אַרְבַּעִים שָׁנָה וְפִי אֶקְוֶה מִן
רִאשִׁית בּוֹגֵרִים וְאֵת קוֹשְׁתִּי עֲנִיָּן קִשְׁטָה בְּרַבֵּרִי רַבּוּתִּי וְלֹא וְפִי בְּדוֹר דּוֹר הַמִּדְּבָר אֲמַר כִּי כָּל אַרְבַּעִים שָׁנָה
הִיָּתִי בְּקִשְׁטָה עֲשָׂה וְאֲמַר עַם תוֹעֵל לִבְבִּי הֵם אֲמַר שִׁחֻזְאֵתִי לִבְבִּי הֵם חִלָּה לְמַדְּע וְלֹא יִאֲמִינוּ בִּי וְהֵם לֹא יִדְעוּ
דְּרָכִי וְלֹא הִכִּירוּ כָּל הַנִּסִּים שֶׁעֲשִׂיתִי עִמָּהֶם וּפְתוּרוֹ לְהַכֵּס לְאֶרֶץ וְלֹא בְּטָחוֹ בִּי עַל־כֵּן נִשְׁבַּעְתִּי טָלָא יִבְאוּ
שֶׁם וּמָתוּ בְּמִדְּבָר מִן עֲטָרִים טָנָה וּשְׁעָלָה : אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְּאֵם אֵם יִבְרָאֵה אֵל מִנִּחֻתִּי
אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי

בְּאֵם אֲשֶׁר בַּעֲבוּר קִנְצָתִי עָלֵיהֶם וְנִשְׁבַּעְתִּי טָלָא יִבְרָאֵה אֵל מִנִּחֻתִּי וְהִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל טִנְאֵמֶר עָלֶיהָ אֵל
הַמִּנְחָה וְאֵל הַכְּחָלָה כִּי שֶׁם נָמוּ יִשְׂרָאֵל וְאֲמַר מִנְחָתִי פִּידּוּשׁוֹ הַמִּנְחָה שִׁנְחָתִי לָהֶם וְכֵן וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית ת
תַּעֲלִיתִי תַּעֲלִיתִי שְׂהֵם מִתַּעֲלִילִים לַעֲבֹד וְפִירוּשׁ אֵם בְּרִיךְ טִבּוּעָה כִּמּוֹ שֶׁאֲמַר וְהִיא כֵּן וְכֵן אֵם יִהְיֶה זֶה

זה לאות ולעזר כי האל רואה בענייניו כי לולי זה כבר כלינו כולם כי האומות לבבם רע עלינו ללותינו
אלא שלא נתנו אלהים כמו שהבטיחנו ואם גם זאת בהיותם בארץ ארביהם לא מאסתם ולא געלתם לכל
ללותם וכן אמר המצודר על לשון בני הגלות מי היה חס בעבורי כנגד מריעים ומי היה מתייב בעבורי
כנגד פועלי און לולי יי' עזרתה לי והוא קס כנגדם שלא היה בהם כח ללותי אף שהיה ברצונם לעשות
כי עם פירושו כנגד וכן ומלך אלקים כמו כנגדו כלומר שנלחם עמי וכן עם מריעים כנגד מריעים כל
כלומר כאילו כללם עמהם להפך עמיתם : לולי יהוה עזרתה לי במעט שבנה רומה נפשי :
לולי יהוה כמעט שכנה רומה נפשי

רומה כמו כרותה וכן כרומה בתוך היס או הוא שם כלומר שכנה במקום הכריתות והוא הקבר ונפשי היא
נפש החי לא הנפש המשכלת כי היא לא תשכו בקבר : אם אמרת משה רגלי חסדך יהוה
יסעדי : אם אמרת כי מסתבתי כי משה רגלי בגלות חסדך טענית עם הראשונים טאתה
עושה עמנו בכל יום עמנו הוא יסעדי כלומר יסעור לבבי כי לא תמות רגלי כי עוד תצאני מהגלות :

ברב שרעפי בקרבי הנחומך ישעשעו נפשי : ברב שרעפי ברוב מחשבות טאתי
מחשב בקרבי על אורך

גלות תנחומים ישעשעו הנחמות הכתובות ברברי הנביאים הם ישעשעו וישמחו נפשי כי ידעתי כי לא
יפוזו ישעשעו השין והטין הראשונות פתומות כי היה טעפט העץ בשוא כמו ידברו יסברו אלא עשו כ
כן להרמז על העץ : היחברך בסא הוות יצר עמל עלי חק : היחברך בסא

הוות פירושו היחברך עמך לוי שאמר תנחומים ישעשעו נפשי אמר ידעתי כי מה שהבטחתי על ידי נב
נביאך אמת יהיה כי אתה שופט אמת וכסאך כסא אמת ולא כמו כסא כמלכי ארץ כי הוא כסא הוות ועמל
הוות כבר פרשנו שהוא עניין שברון במעשה או במחשבה ואותו הכסא לא יחבר עמך על דרך שאם
שאמר לא יגורך רע כי אותו הכסא הוא יצר עמל עלי חק כלומר פועל ועושה עמל ואין עלי חק כלום
כחוקי שיעשה עמל ואז לא כך חקך אלא מטעם אמת אם כן לא יחבר עמך אותו הכסא ומה שהבטחתי
אקיים לנו באמת יגדו כי הם מלכי ארץ יתכבדו גרורים על נפש צדיק להמיתו ויש מפרשים יגדו מן גורו
אילנא כלומר יספקי הדין עליו לקחת את נפשו והוא צדיק בדינו וכן ירשיעו ברנס לשפוך דם חנקי והוא
כפל עניין במלות טונות : ויהי יהוה למשגב ואלהי לצור מחסי : ויהי יהוה

שהצילני מידם ונשגבתי במסרו ולא עשו לי כפי מחשבותם :

וישב עליהם את אינם וברעתם יצמיתם יהוה אלהינו : וישב עליהם

את אונם וישיב עבר במקום עתיד ורבים כמוהו ברברי הנבואה אמר אלהי יצילני מידם וישב עליהם אתה
האין והגמל שיעשו וברעתם יצמיתם ואונם אס עמל ואין אטפי שיהיו נחה וכן עולתה ועולתה פעם נחם
הו' ופעם נחם וכפל עוד לחוק ואמר יצמיתם יי' אלהינו :

לבי ברצנה ליהיה בריעה לצדי ישעצו : כן יאמרו ישראל בימות

המשיה איש לאחיו שיר

שירנו לאל שהושיעם וכבר פירשנו כי מלת לבי לכה הוא במקומות עניין וידו המעשה לא הליכה ממס
כמו לכה נא אנפכה בשמחה לכה נשקה את אבינו לכו ונחשבה על ירמיהו מחשבות והדומים להם וכן לכו
נרננה ליי' : נקדמה פגיו בתורה ביצירות צריע לו : נקדמה כעניין הזמנה
בתורה בתורה

שפתים שיגורה לו הטוב שיעשה לנו : בי אל גיולי יהוה ומלך גיול על כל אלהים :

וכן אמר בהורה אם יבאו אל הארץ אשר נשבעתי לאבותי וכי אמר אם לרד אכזב כמו שפ' רשנו :

שירו ל' שיר חדש שירא ל' בל הארץ : כמו שאמר ל' נרננה ל' יאמר איש לאחיו

שירו ל' שיר חדש שקבץ אהבס מן הגוים ואמר חדש כלומר שתתחדשו לו שיר וזלתי המזמורים והשי והטיירים הנכתבים וכפל עוד שירו ל' שיר חדש להזק וזה המזמור מברו רור כשהעלה הארדון מבית עובר ארוס עם מזמור הור ל' קראו בשמו אלא שיש ביניהם שינוי מעט וחדש בזה שיר חדש לפי ששנה אותו בזה השער על קיבוץ גלויות ואז ישירו ל' שיר רועה לומר כי הטובות וההצלחות שיהיו להם לישראל לא היה להם העמדה וקיום לפיכך השיר שהיו אומרים עליהם היו קוראים אותו בלשון נקיבה שירה כי הנקיבה מלושה והעובדה שעתידה לבא לישראל יהיה לה קיום לעולם והעמדה לפיכך קרא השיר שיאמרו על הגאולה שיר בלשון זכר שהוא מוק יותר מן הנקיבה כל הארץ כל יושבי הארץ וכו' וכל הארץ באו מצרים : שירו ל' ברבו שמו בשיר מיום ליום ישועתו : שירו מיום

ליום רועה לומר המיד בכל יום וטעם בשירו זה לזה אעפ' שכולם ידעו כאמר הישועה יהיה סיפור הישועה מבינה בעיניהם בכל יום ויו כאילו נהייתה אז כי הבשורה הוא מרו הסיפור והוא עוזב על הארס ביו ששמו ואמ' הולך ומהמע' הערבות ההוא ואמר כי בכל יום ויום יהיה ערב בתוכ' סיפור הישועה כאילו היום יום בשורה ספרו בגוים בבירור בכל העמים נבא איתו : ספרו כבורו טכבר אתכם לעיני העמים אתם שהייתם

נבנים וטפלים ביניהם : בי גדול ל' ומהלל מאד צורא הוא על בל אלהים :

בי גדול שהאלהים והם המלאכים יגדלוהו וידממוהו ויהללוהו וטעם זה הסיפור כי אז יורו כל העמים בו וישראל הם שיוריעו בעמ' כי הוא גדול ומהלל : כי בל אלהי העמים אלהים ל' שמים עשה : בי בל אלהי העמים

כל אלהי העמים שהיו עובדין לשעבר השמש והירח והכוכבים הם אלהים כלומר כאז הם נגדו כי הוא עושה אותם וזהו ר' שמים עשה : הוד והדר לפניו עוז ותפארת במקדשו : הוד והדר לפניו

והם הכוכבים יכירו בגדולתו ויתנו הוד והדר לפניו עוז ותפארת יתנו במקדשי והוא השמים שהם מעניין קדשו כמו שכתוב למען קדשו לשמים והם יספרו עוזו ותפארתו ויורו שהוא ארון על הכל כמו שאמר השמים מספרים כבוד אל . הבול ל' משפחות עמים הבול ל' בבור ועוז :

הבול ל' בני אלים תנו לו בפיכס כבוד ועוז : הבול ל' בבור שמו שאו מנחה ובאו לחצרתו : הבול ל' בבור

וכן תנו לו הכבוד במעשה שתשאו לו מנחה במצירותיו והם מצרות בית המקדש לכבוד שמו : השתחוול ל' בהררת קדש חילו מפניו בל הארץ : השתחוול ל' בהדרת

קדש בבית המקדש שיהיה מהודר ומקודש על כל בהים חילו מלפניו כל הארץ שלא חללתם ולא יראתם מ מפניו ועד עתה בראוהכס נפלאותיו חילו מלפניו .

אמרו בגוים ל' מלך את תבח הבל בל המוט ירח עמים במשרים : אמרו בגוים אמר לששפות עמים הבאים לבית המקדש בשובכם לארצכם אמרו בגוים ל' מלך ושם הארץ שוקעת והו אף תכון תבל בל המוט כי הכירו מלכותו כי הוציא שמו מהגלות בכבוד גדול

למעלה אמר יי' מלך תגל הארץ ואמר למעלה יי' מלך אף תכון תבל כל תמוט והנה אמר ירגון עמים תכ
תנוט הארץ ואמה הוא הכל כי ירגון עמים ותנוט הארץ במצלת בגג מטב ואחכ' תגל הארץ ותכון תבל כל
תמוט כי לא תהיה עוד בעולם ואמר יושב הכרובים שיחזיר שכינתו לכיון בבית המקדש ;

יהוה בציה גדול ורם הוא על כל העמים : יהוה בציה גדול או יהיה בכיון
גדול כי שם יתגדל

על כל העמים בעשותו משפט ברשעים ונדרש יי' בכיון גדול כשיחזור שכינתו לכיון אותה שעה הוא
גדול : יורו שמך גדול ונורא קדוש הוא : יורו שמך או יורו כל העמים שמך
כי גדול ונורא הוא ושון

מלך או יראה עוזו ושהוא מלך על הכל ואז יכירו כי אוהב המשפט וכי אתה כוננת הכל במשרים ואהה הו
שעשית המשפט בעקב בהגלותך אותם בין העמים ואהה הוא שעשית הצרקה בעקב בהוציאתך אותם מ
סהלות ויש משרשים העסוק על משפטי התורה שנתן ליעקב כי כולם משרים ואז יורו גם כל העמים :

רוממו יהוה אלהינו והשתחונו להדום רגליו קדוש הוא : רוממו יהוה אלהינו

ואמר כנגד כל ישראל וכנגד כל העמים רוממו יי' אלהינו בעינים והשתחונו להדום רגליו שהוא בית המק
המקדש כי הוא קדוש ושמו קדוש כי תראו הנביאים הראשונים שהיו קדושים בהשתחוותם והתפללם לשכנו
היה עונה אותם וזהו שאמר :

משה ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שבו קראים אל יהוה והוא יענם :

משה ואהרן בכהניו משה ואהרן שהיו הכהנים הגדולים בכהניו וכן שמואל שהיה גדול בנביאים
שהיו בזמנו שהנביאים קוראי שמו ואלה בכל עת שהיו קוראים אל יי' היה עונה אותם וזכר שמואל לפי
שהיה מטפעת משה ואהרן ונביא כמו הם ואפשר שהיה גדול בנבואה משאר הנביאים אחר משה וכן א
אמר אם יעמוד משה ושמואל לפני וברדש אהה מוצא מה שכתוב במשה כתוב בשמואל זה לוי וזה לוי זה
אומר שירה וזה אומר שירה זה מלך על ישראל וזה מלך על ישראל זה מלך ארבעי שנה זה מלך
ארבעי שנה זה עשה מלחמה זה עשה מלחמה זה הרג מלכי זה הרג מלכי זה בנה מזבחות זה בנה מזבחות
זה הקריב זה הקריב זה בקריאה ויקרא יי' אל משה וזה בקריאה ויקרא יי' אל שמואל ומה שאמר בכהני
כי גם משה כהן היה והוא שמש בכהונה המלה ששימש שבעת ימי המולאים וברדש ר' יונקן בשם ר' ירמיה
בר' ברכיה בשם ר' יהושע בן קרחה אומר כל ארבעי שנה שהיו ישראל במדבר לא נסנע משה מלשמש
בכהונה גדולה וכתוב משה ואהרן בכהוניו אר' ברכיה בשם ר' יהושע בן קרחה מקרא מלא הוא ובני עמ
עמדם אהרן ומשה ויגדל אהרן וגו' ומשה איש האלהים בניו יקראו על שבת הלוי משמע שהוא נקרא כ
כהן אבל בניו נקראים על שבת הלוי קוראים אל יי' האלה נחה וכן מטאים ליי' :

בעמוד ענן ידבר אליהם שמרו ערותיו וחק צותו למי : בעמוד ענן ידבר

טעמו על משה ואהרן והגאון רב סעדיה פי' כי מהרבדים שהם אות לכביא כי מה שרואה ושומע הוא יי' ש
שעשית יהיה האות הזה ענן שיעמוד כנגד הנביא מתימד לעניו וכל הרקיע אין בו ענן כמו שנא' במשה
ואהרן ושמואל בעמוד ענן ידבר אליהם וכן אמר בסדרש תנחומה בעמוד ענן ידבר אליהם אף עם שמו
שמואל וזהו שנאמר היש בזה הדואה ותאמרנה יש תראה הענן קשור על עתמו כרכיב ויש אשר יהיה ה
הענן שסרו ערותיו ומק נתן למי משה ואהרן שמרו הערות והמוקים שנתן להם שיאמרו לישראל שמרו
אותם לאמר לישראל בלי תוספת וגרעון ואין צריך לומר המצוה עליהם לבסר כמו שצוה למשה בשבעה
ימי המלוא' ומה שצוה לאהרן במשמרת הכהונה כמו שכתוב אתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם וגומ'
וכן שמואל שמר ערותיו והורס לישראל והשיבם לדרך טובה כמו שכתוב ויעברו את יי' לברו יי' :

שָׁמַע קוֹל הַבְּרָקִים וְהַרְעָמִים וַתִּשְׁמַח וַתֵּאָדָר הָעָם יַחְדָּם לִקְוֹלֹם וַיִּשְׁמְעוּ וַיִּשְׁמְחוּ כִּי דִבְּרוּ כִּי אָנֹכִי
הַכֹּהֵן וְהָאֵשׁ יִרְדּוּ לְמִשְׁפַּחַת הַרְשָׁעִים וְהֵם הָאוֹמְרוֹת הַנִּמְאָסִים עַל יְרוּשָׁלַּיִם לְהַלְחֵם חֹכֵר צִיּוֹן כִּי הוּא רֹאשׁ
מַמְלַכַת יִשְׂרָאֵל וְעוֹר כִּי סְמוּךְ יִהְיֶה מִטַּעַם הַרְשָׁעִים בְּעַמֻּק יְהוֹשֻׁעַ לְעִיכָךְ זָכָר גִּב׳ בְּנוֹת יְהוֹרָה שֶׁהֵם עַרְיֵי
יְהוֹרָה : בִּי אַתָּה יְהוֹה עֲלִיזָה עַל כָּל הָאָרֶץ מֵאֵד נַעֲלִיתָ עַל כָּל אֱלֹהִים : בִּי אַתָּה

יְיָ עֲלִיזָה אֲנִי יִכְיָרוּ כִּי אַתָּה עֲלִיזָה וְיִמָּאֵר עַד לְאֵין קֶצֶבָה נַעֲלִיתָ עַל כָּל אֱלֹהִים וְהֵם צָבָא הַשָּׁמַיִם שֶׁהֵיוּ נִעְבְּרִי
עַד עַתָּה : אֱלֹהֵי בִי יְהוֹה שְׂבָאוֹ רַעַי שְׂמַח בְּפִשְׁתֵּי חֲסִידָיו מִיַּד רִשְׁעִים יִצְלִלָם :

אֱלֹהֵי בִי יְיָ מַעֲתָה כָּל אוֹהֵב יְיָ שָׂמָּה כָּל אִישׁ רַע וְלֹא יִהְיֶה שׁוֹם סֶמֶךְ בְּלִבּוֹ טָאָץ יְיָ רֹאה מַעֲשֵׂה
הַרְשָׁעִים כִּי יִרְאֶה כִּי הָאֵל יֵת לְבָרוֹ שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹת חֲסִידָיו שֶׁהֵצִילָם מִיַּד הַרְשָׁעִים וְהוֹצִיאָם מִגְלוּתָם :
אֱלֹהֵי זֶרַע לְצִדִּיק וְלִישְׁרֵי לֵב שְׂמִיחָה : אֱלֹהֵי זֶרַע לְצִדִּיק בַּעֲלֵם הַזֶּה הוּא זֶרַע לְצִדִּיקִים
וְלִישְׁרֵי לֵב שְׂמִיחָה הַזֶּה הוּא זֶרַע לְצִדִּיקִים בִּי וְהוֹדוּ לַזָּכָר קִדְשׁוֹ : שְׂמִיחָה
וְיִקְנֶאָה לְעַתִּיד בִּישׁוֹת הַמִּשְׁמִיחָה : שְׂמִיחָה צִדִּיקִים בִּי וְהוֹדוּ לַזָּכָר קִדְשׁוֹ : שְׂמִיחָה

אֲנִי תִשְׁמַח בּוֹ בְּאֵמֶת כִּי יִרְאִי מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׂרָאֵל הוּא : טָטוֹ :

מִצְמִיר שִׁירָו לִיהוֹה שִׁיר חֲרֹשׁ בִּי נִבְלָאִית עֲשֵׂה הוֹשִׁיעָה לִּי יִמִּינִי חֲרוֹעַ קִדְשׁוֹ :

מִצְמִיר שִׁירָו כֹּהֵן פִּדְשׁוֹנוֹ הוֹשִׁיעָה לִּי יִמִּינִי כִּמוֹ שִׁכְתּוֹב וִירָא כִּי אֲנִי אִישׁ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה כִּי אֲנִי
סַבְיָה וְהוֹשִׁיעָה לִּי זֶרַע : הוֹדִיעַ יְיָ יִשְׁעֵתּוֹ לְעֵינֵי הַגּוֹיִם גְּלוּת צִדִּיקָתּוֹ :
הוֹדִיעַ מִנִּי הַפְּסוּקָה הַחֲמִישִׁית מִנִּי הַפְּסוּקָה הַרְבֵּעִית : זָכָר חֲסִידוֹ וְאִמּוֹנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל
רֹאֵי כָּל אֲפָסֵי אֶרֶץ אֵת יִשְׁעֵת אֱלֹהֵינוּ : זָכָר חֲסִידוֹ

וְהַאֲמוּנָה שֶׁהִיא לֹא עִם בֵּית יִשְׂרָאֵל

לְהוֹצִיאָם מִן הַגְּלוּת זָכָר אוֹתָם לְהַסֵּר וְהוֹצִיאָם לְעֵינֵי כָּל זֶה וְרָאוּ כָּל אֲפָסֵי אֶרֶץ :

הוֹדִיעַ לְיְיָ כָּל הָאָרֶץ בְּצִחָו וּרְנֵנוֹ חֲמִידוֹ : הוֹדִיעַ לְיְיָ כָּל הָאָרֶץ אֵשׁ הָאוֹמְרוֹת

לְהַסֵּר לְהוֹדִיעַ וּלְשַׁמֵּחַ

בִּישׁוֹת יִשְׂרָאֵל בִּישׁוֹתָם תִּהְיֶה תְּשׁוּבָה לְכָל הָעוֹלָם כִּי לֹא תִהְיֶה עוֹד מַלְחָמָה בַּעֲוֹלָם בֵּין גּוֹי לְגוֹי עַד שֶׁ

עָמְדוּ שִׁיר : זָמְרוּ לְיְיָ בְּכִנּוֹר בְּכִנּוֹר וְקוֹל זְמִירָה : זָמְרוּ בְּכִנּוֹר לְבָרוֹ וְכֵן

בְּכִנּוֹר עַם קוֹל זְמִירָה

טָהוּא שִׁירָה בַּעֲדָה : בְּחֻצְרוֹת וְקוֹל שִׁיר הוֹדִיעַ לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ יְיָ : בְּחֻצְרוֹת

לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ יְיָ שִׁיבֹאוּ לְכִיָּה הַמִּקְרָא לְהוֹדִיעַ וּלְזָמֵר וּלְשַׁבַּח לְפָנֵי : יִרְעֵם הַיָּם וּמִלֵּא וּתְבַל

תְּבַל וַיּוֹשְׁבֵי בָהּ : יִרְעֵם

עַל דֶּרֶךְ סֶטֶל קָמוּ שְׂפִירָתָם : צְהִירוֹת יִמְחָאוּ בְּתֵי יַחַד הָרִים יִרְנְנוּ : צְהִירוֹת יִמְחָאוּ

וְכֵן זֶה הַנִּסְחָךְ סֶטֶל יִמְחָאוּ כֶּן בּוֹ כֶּן אֵל כֶּן כֵּן דֶּרֶךְ הַמִּקְרָאִים וְהַשְׁתַּחֲוִיָּה כִּמוֹ שִׁכְתּוֹב וַיִּכְוֶה כֶּן וַיִּאֲמְרוּ יְיָ

הַמֶּלֶךְ : לְפָנֵי הַיְיָ בִּי בְּאֵל שְׁמוֹת הָאָרֶץ יִשְׁפּוֹט תְּבַל בְּצִדִּיק וְעַמִּים בְּמִישְׁרִים :

לְפָנֵי יְיָ בְּצִדִּיק וּבְמִישְׁרִים יִהְיֶה מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׂרָאֵל וְהָרַע לְרִשְׁעִים :

יְיָ מֶלֶךְ יִרְנְנוּ עַמִּים יוֹשְׁבֵי כְּרִיבִים תְּבוֹט הָאָרֶץ : יְיָ מֶלֶךְ יִרְנְנוּ

יְיָ

אשירה ואומרה לך ואירה שינך שהמלכתי עליהם ונתת לי טוב למלך עליהם במשפט ובצדקה כמו שכתב
ויהי דור עושה משפט וצדקה לכל עמו ובררש חסד ומשפט אשירה כי עמך החסד והמשפט אס במשפט
ויגבה ייך נבאמת במשפט אס בצדקה והאל הקדוש שנקדש בצדקה ר הונא בשם ר אמר אימר אס משפט
אשירה אס חסד אשירה ואומרה לך ייך נמו ייך לקח בין נח בין לקח ייך שש ייך שבידך אף כאן בין
חסד בין משפט לך ייך אומרה :

אשכילה בדרך המים מיד הבא אל איזה לך בתם לבני בקרב בתי : אשכילה

בדרך המים אמן לבי להשכיל בדרך שהוא דרך תמים ואצפה מתי הבא אלי כלומר תביא לי ברות הקדש א
אתהלך בתום לבני בקרב בתי וארס הנותן כל לבו לחשב ברבר והולך בביתו אמת הנה ואמה הנה וכן אמר
באלישע וילך בבית אמת הנה ואמה הנה :

לא אשית לגדי עיני דבר בלי עיל עשה ששים שנאת לא ירבק בי : לא אשית

לגדי עיני דרכה לומר במחשבותי מחשבותי וכה בחכמה וברות הקדש ואמר לגדי עיני כי כח הדור בטני
חלל המוח המוקדשין שהם כגד העינים עשה ששים שנאתי מעשה אנשים שוטים שנאתי לפיכך אל יר
ידבק בי אפי במחשבות דבר בלי עיל ומעשה שוטים לפי שאני שונא שוטים והרשעים גכ מעשה וסעי
שגורא כי תפטה אשה ומלת עשה מקור במקום שס כמו מעשה : **לבב עקש יסוד ממני רע**
לא ארע : לבב עקש מי שלבו עקש יסוד ממני כי לא

יהיה לשולס בחכמה רע לא ארע איש רע לא ארע אותו כלומר לא יהי
מסורתי ומקדושים אלי :

מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבוה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל :

מלשני בסתר היור נוספה כיוון הפגמיה לשבת והמלה מבניין פעל מרובע מלוטן בסתל מסופט
וכן מי שחיה מלסך רעהו לפני בסתר לאשר כך וכך עשה למיבו כמשפטי המלוכה אותו אצמית כלומר י
הייתי גופר האנשים המלשינים להם כרי להעניש המלשינים במסונס אבל אני לא הייתי עושה כן
אלא הייתי שונא המלשיין ולא הייתי מעניש אהם שלא בעדים וזה היה מלשין על רעהו בס
בסתר הייתי מצמית אותו מלשני כי אני מחזיק זה המלשין כשקדן כי אפילו אומר אמת הוא מוטא ע
על שמעיד בו יחדי וכן מכו אותו רבותינו ול מהשלטה רברים שהקנה שונאן הדואה רבר עבירה במבירו
ומעיד בו יחדי גבה עינים ורחב לב הוא גוי שעיניו רמות וגבוהות להשתכל בהאמת העולם ולבו רחב בהם
כלומר יחיד להם מקום בלבו וחושב בהם ואמרי שעיניו ולבו בהם הוא רץ אמריהם וכן אמר הכתוב ולא
תהירו אמרי לבבכם ואמרי עיניכם וכן אמר ולבא הרין סרסורי רחטא ואמר אותו לא אוכל רל
לא אוכל ראהו או לא אוכל שאותו :

עיני בנאמני ארץ לשבת עמרי הלך בדרך תמים הוא ישרהגי : עני בנאמני

ארץ אמר כי הרשעים ירחיק מבתו וסייעתו אבל נאמני ארץ עיני בהם להביאם אלי מאר מאי זה המקו
סיהיו סס לפיכך אמר בנאמני ארץ ואושיבם אצלי גם לשדותי ולעבודתי איני לוקח אלא הטובים :
לא ישב בקרב בית עשה רמיה דבר שקרים לא יבה לגדי עיני : לא ישב

בשום סיניו ופקירות לא ישב בבתי מי שהוא עושה רמיה וקדובר שקרים לא יכון לגדי עיני כלומר לא
יוכל להאמתו כל מינו לא שיהיה מיושבי : **לבקרים אצמית כל רשעי ארץ להבריה מעיר**
יהוה בל בעלי און : לבקרים

יהיה אלהינו אלה עניהם אל נישא היית להם ונקם על על לללהם :

יהיה אלהינו אלה עניהם כשהיו מתפללים על ישראל כמו שכתוב ויפלו על פניהם ונשאתי לישראל
בעבורם עליהם פירושו עבדו ונקם על על ללותם על העלילות שעשו להם קרם וכל ערהו :
רוממו יהיה אלהינו והשתחוה להר קדשו כי קדוש יי אלהינו . רוממו

כשתראו מה שהוא עושה לאוהביו והשתחוה להר קדשו הוא הר המוריה שבו בית המקדש כי הוא קדוש ו
מקומו קדוש ואומר ואת מקדשי תראו וכשיראו הבית לא יראו אלא מה שיהיה על הבית ובחור בו וכשיש
וכשישתחוה אל קיר הבית לא ישתחוה אלא למי שקדש הבית אלא ישומו ממהם לזכור האל ולעורר הלב
אליו :

מזמור להודיה הריעו ליי בל הארץ :

פירושו שתורו לו המסר שעשה

עמכם ואתם תאמרו הריעו ליי

כל הארץ שכל הארץ ישמחו לשמחתכם . עברו את יי בשמחה באו לפניו ברצנה :

עברו את יי בשמחה שלא היה

עבורתו לטוב אלא בשמחה ובטוב לבב וברדש כתוב עברו את יי ביראה וכתוב עברו את יי בשמחה
אם ביראה איך בשמחה ואם בשמחה איך ביראה אר' אבו בטענה שאמה מתפלל להקבה' הא לבך שמת
שאמה מתפלל להקבה' שאין כמוהו באלהים יכול שלא ביראה תל עברו את יי ביראה אר' אמא עברו את
יי ביראה בעולם הנה אבל לעתיד לבא אחזה רעה מנפיש ואהס תגילו ברעה שביא על אוטות העולם ה
היי עברו את יי בשמחה :

דעו כי יהיה הוא האלהים הוא עשנו ולו אנחנו עמנו וצאז מרעיתו :

דעו ביהוה הוא האלהים עתה יש לכם לדעת כי יי הוא האלהים והוא יכול על העולם והרוא
אתכם מהגלות בכבוד הוא עשאו ולא אנחנו הוא גרלנו ורוממנו כמו אשר עשה את משה ואת אהרן לו
אנחנו טאנחנו נקראים בשמו עמו וצאז מרעיתו וכתוב הוא ולוא באלה ופירושו שלא נוכל לומר נחנו
וערכם ירינו עשה לנו את תחילת הזה והגאון רב סעדיה פירש ולו אנחנו הפך ואני עשיתיני :

באו שערינו בתורה חצרתיו בתהלה הורו לו ברבו שמו . באו שערינו בתורה

בהוראה שתגלו לו חסרו וברדש רבי יומן בשם ר' מנחם רמן גליא כל התפילו בטילות לעתיד לבא וההוריה
אינה בטילה כל הקרבנות בטלים לעתיד לבא וקרנן מורה אינה בטילה רוצה לומר באומרו כי התפילות בט
בטילו שלא יצטרכו לשאול יצרכי העולם הזה כי בטובה גדולה יהיו כל הימים ואין להם אלא שבח והוראה
לא לזכור לא יהי מוטא שייצטרכו לקרנן מעתה ואמש :

בי טוב יהוה לעולם חסרו ועד דור ודור אמינותו : הודו לו לעולם חסרו כל

ימי עולם יהיה

חסרו נמנו וכן אמונתו היא ההבטחה שהבטיחנו בטובה לעתיד תהיה קיימת עד דור ודור כלומר לכל הדור
הדורות לעולם :

לדור מזמור חסד ומישפט אשרה לך יי אמרה : לך יי אמרה סיפר דור

בזה המזמור משפט

מלכותו באיזה דרך הוא מתנהג עם ישראל וסדר גס כי מה הוא עושה בעתות הפנאי שלא יבואו לפניו ב
בעלי ריב ויתגורר מפני אדם באותם השעות שהוא פנוי הוא מתעסק בלבו דרך חכמה וספנה לבו לעסקי
העולם ומכין לבבו לקבל דומ הקדש ואמר חסד ומישפט אשרה על המסר והמשפט שאני עושה לישראל

טאומרים על דברי היללות ולעג עד שישובו מהוללים ומשתגעים על בי נשבעו על דרך והנחתם שמ
שמכם לטבועה לבריות יתן יי איתך לאלה ולטבועה אומרים אהיה כמו היהודי אם אעשה כך וכך :

בי אפר בלחם אכלתי ושקיי בבב מסכתי : **בי אפר** כלחם אכלתי דרך משל כי
לחמו בפיו דומה לו לאפר

על דרך ויגרס במדן שיני הכפישני בנפר ושקוי בתנועת הווי והוא במקום למר הפעל אבל שמני ושקוי
הווי נחה והוא למשך וחור כנה והוא נמקיס למר הפעל ושקוי כלל כל מיני משקה כמו היין המלב והמי
כלמר כל מה שאני טוהה היא משך כמו ה ין המשוך במים מסכתי כמו מוגתי .

מפני דעמד וקצמר בי נשאתני ותשלכני : **מפני דעמד** כ לול ונמדך ודך כל
לא הייתי אני נמדך ביד

אויב זה כמה כי נשאתני ותשלכני כי הרחיקה להפיל דבר באר' נושא אותו למעלה ומפיל אותו בחזקה וכן
השלך משפ' ארץ כי כל מה שמגביה אותו היא המעלה יותר חזקה : **ימי בצל נטוי ואני בעשב**
איבש : **ימי בצל** נטוי אמר נטוי שהוא פעול כאילו

השמש נטוה הצל בטורו מצל הארץ כי בסוד השמש יהיה חצל ועל דרך זה
בא ממנו גם כן נפעל כי ינטו צללי ערב ואמר ימי חלפו במהרה בצרת הגלות כמו הצל החולף במהרה וא
ואצפה הגאולה ולא אראנה ואני כעשב אפי' כלומ' ימי חלפו במהרה ובעודי בחיים אני ייבש כמו העשב
שתייבש לחותו מהרה ואהה יי נהה כל אחד מבני הגלות אשר קצרו ימיו על קצור ימיו ואמר אולי אם
יארץ ימים יראה הגאולה וכו' בכל דור ודור לפיכך אמר :

ואתה יהוה לעולם תשב וזכרך לדור דור : **ואתה יהוה לעולם** אעפ' שאני
הולך לחות

אתה תשב לעולם ותראה הגאולה לאותם שיהיו באותו הדור ותרחם ביון בימיהם וזכרך לדור דור בכל ר
דור ודור יכירו שמך ויתפללו לך להראותם הגאולה וברדש וזכרך לדור דור כשם ששמך קיים לעד כך
תהיה שבוטחך קיימת ואתה אמרת כן נשבעתי מקצתה עליך ומגדור כך אם כן אתה תקים תרחם ביון ו
ובפסוק הזה טעות במקצת הכפרי שכחוב במקום וזכרך כסאך וכן טעה בו החכם ר' אבנע שפירש כסאך ו
והטעות הוא בך פסוק זה לפסוק של קנות הרומה בו כי אותו של קינות הוא אתה כסאך וכו' מן איכה ושל
הילים אתה וזכרם וסימן וז' הא :

אתה תקום תרחם ציון בי עת לחנה בי בא מועד :

אתה תקום כאשר שקם מסקומו ומתעורר על מצטה וכן עתה אקום ואמר יי תרחם ביון שהייתה מרובה וטוממה
זה כמה ירענו שתרחם אותה ותרחם אותה כי עת לחנה כי עת יבא שתחנן אותה אעפ' שיקצפה עליה זה
כמה כי בא מועד כי לגאולה מועד וזמן קצוב וכשתהיה חנה שתחנן אותה ואמרו בא מועד הגאולה שלא
היינו יודעים אותו עד עתה ושלל לחנה מקור מן הדגוש ומשפטו לחנה ובא בפהת קטן תמה עתה גדול כ
כמו במלת פן אכלך בדרך שמשפטו אכלך והוקלו כמו רבים מן הדגוש :

בי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו : **בי רצו** בהיותם בגלות הם מהאויס
לנשק אבניה ועפרה ויח

ויחננו על דרך משל כמו שמחנן אדם הרבה הנאהב ויש מפרשים ירצו ויאהבו אבניה ועפרה לקיים את
בניינה וחכם הכוזרי פי אתה תקום מתי כי רצה כלומר כי ירושלים הבנה כשיכספו ישראל לה הכליה הכו
הכוסה עד שיחננו אבניה ועפרה : **וייראו גוים את שם יהוה וכל מלכי הארץ את**
בבורך : **וייראו**

ואז יראו גוים את שם יי וכל מלכי ארץ את בבורך השוכן בציון :

בי בנה יהוה ציון גראה בבבורו : **בי בנה** או אמר שיבנה ביון ויהיה נראה
שם בה בבבורו או ייראו את א

יום יום המיד כמו חרשים לבקרים אצות כל רשעי ארץ בכל מקום שהם כש' טאכרית אותם מעיר א' ו
והיא ירושלם :

המזמור הזה כאמר תפלה לעני כי יעשן ולפני יהוה ישפוך שיחו :

המזמור הזה כאמר

על לשון בני הגל

הגלות כאילו כל אחר מבני הגלות תהיה תפלתו בלשון הנאמר במזמור ואמר כי יעשן כי המתפלל מזמור

זרה גרולה כושק עשמו כאילו מתעטף קסת בקצתו ; יהוה שמעה תפלתו וישועתי אליך

תבא : יהוה שמעה תפלתו

בדרש אל הקץ אבסומים שלי בהיבה אלא תעלה ותעשה פירות

פירות אבסומים ריב כלומר יהיה גלוי לשפך ושימעה אותו וריבה ריבי :

אל תסתור פניך ממני ביום צי' ל' הטה אלי אצ' ביום אקרא מהר ענני :

אל תסתור פניך כבר אמרת והסתרת פני מהם והיה לאכול והנה נחמ'מה בנו אותה קללה אל

הסדר עור פניך והו' שאמר מהרה ענני : כי בל' בעשן ימי ועצמותי כמו קר נחזיו :

כי בל' בעשן

ימי כמו רבה הנשיקה שהוא כלה כששך והולך לכליון ואברון כי ימי היו ברעה וכאילו כלו כעשן כלו כמ

כמוקד הסקוס שרולקץ בו האש תמיד יקרא מוקד והוא נחמ' וכשדך כן עצמותי נחמו :

הוזה בעשב ויבש לבי כי שבתתי מאכל לחמי : הובה בעשב כתוב ברו' עס

הרגש הדומי

לו כתבנו בספר מכלול ואמר הוכה בעשב כלומר כמו שהשמש מכה העשב הרעוב ער שייבש כן ייבש ל

לבי ולמה כי טכמתי מאכל לחמי כלומר מרוב הצרה אני שוכח המאכל וידוע כמי בחכמה התולדות כי מיי

הגוף הם תלויים בלב והלב הוא חכם היסורי ומטנו יעשט לכל הגוף והסוד קר ולח ובקדירותו ובלחותו

סיוטם המימות הלב המוק והיובש אשר בו לול' המאכל היה המימות אשר בגוף עס האויר הסקף אותו

מבחוץ שייבש הלחות אשר בגוף והמאכל והמשיחה ישיב לגוף הרטיבות אשר מיבד מטנו במימותו ובא

ובאויר הסקף אותו והנה אם לא יאכל יבש הלב וימות וכן אשר יבש כמרס כמי ואמר לעשר מות תשעתני

הנה כי עס היובש יהיה המות : מקול אצחתי רבקה עצמי לבשרי : מקול אצחתי

ידוע

כי האנחה וצרת הלב מכתשת הבשר וכאשר תהיה עמה הצנקה כל שכן שיכמש הבשר לגמדי ער שירבק

העצם לצור וכן כתוב עור עורם על עצמם יבש היה כעץ וקורא העור בשר לפי שיעור האדם הוא הבשר

שאנו נשטט מהבשר כעור הבהמה לעי' יזכור הבשר במקום העור וכן יזכור העור במקום הבשר יאכל

ברי עורו : דמית לקאת מדבר הייתי בבית חרבות : דמית לקאת מדבר

הקאת

הוא הקיק הנזכר במשנה ולא בשמן קיק והוא עוף מרבר' וקולו כקול כהי לעי' כן אשר דמית לקאת מדבר

דומה לומר לקולו וכן ככוס מרבות שהוא עוף וטוכן במקומות המרבים וקולו כקול כהי או פירושו אני מ

מוטב בעצמי שאני בגלות כאילו אני מרבר' עס העופות ששוכנים במרבר' שאין עס יישוב בני אדם .

שקדתי ואהיה בצ' פיר בודד על ג' שקדתי השקדה הוא עניין התעסקות

וההסמרה על הרבר' כמו שוא שקר

שומר נמר שוקר על עריות לטקוד כל חללותי וכן פי' העשוק שקדתי בגלות אילך ואילך ובכל מקום אנו

סובאים עצמי יחיד בין עס נכדי כמו שהעשור הנפדר מחבריו והוא לבדו על ג' הבית כן אנו בגלות כא

כאילו אני יושב על ג' הבית אף על פי שאני יושב בבית כיון שאינני בארצי :

בל היום חרפוני אזי כי מחללי בי בשבעו : בל היום מרפוני באורך הגלות ממוללי

האחרים אם תרצה ואין מהם מטרה את פניך ויש אומר כי המה יאמרו על הפרטים אבל הכללים נוחים
עצמו לעצמו לעולם לא יאמרו : ואתה הוא רשעותך לא יחמו . ואזה הוא לברך את
וזהך ארץ

ושנותך לא יחמו : בני עבדיך ישבנו חרעם לפזיר יבחו : בני עבדיך ישבנו

הם ישבנו לעולם בארצם אחר שישובו בימי הגאולה לא יגלו ממנה צור ובניהם צור עולם זה חרעם לעצמו
יכון וטעם לענין שיטעמו יל כל הימים :

לרוד ברבי נפשי את יהודה ובל קרבי את שם קרשו :

גם זה המזמור
על לשון בני
הגלות וכל חכם וחסיד בהם כולן שבח והוראה לאל ית' על הטובה שעושה עמו בגלות ומיחל עור הגאולה
ואמר כנגד נפש הרממה ברכי נפשי את יי' וכל קרבי את שם קרשו פי' וכל קרבי ברכו את שם קרשו ופי'
קרבי הכללות והלב שהם כקרבנים או אמר קרבי על הגוף והוא על דרך משל כמו כל עצמותי האמורה יי'
מי כמוך וכתב הרמב"ם אברהם בנ' הזכיר שם העצם הנכבד עם הנפש שהיא הכבוד כי היא כבוד הגוף כי
זולה הארמיה נרשב למאומה על כן הזכיר בגלוי שם העצם עם הנפש ושם קרשו עם הגוף כי כן כתוב וכל
קרבי את שם קרשו ולא הזכיר שם הקדושים שם העצם בגלוי רק בהעלם ולפי דעתו שאין צורך לכל זה כי
כו דרך המקרא לכפול הענין במלות שונות וכן יי' ושם קרשו ומה יאמר המכס בפסוק כל עצמותי הא
תאמנה יי' מי כמוך וברדש ששירה רבדים יש בארם הקנה לקול הושט לסיון הכתר לכבוד הריאה לשהו
פי' שיהא שואבת ממיני המטקס המרה לקנאה הקיבה לשינה המכס טומן העמוד לשמון הכליות יועצות
הלל גומר לעיניך דוד מקלס ואומר אורך על כי נוראות נפלאותי לך נאמר ברכי נפשי את יי' וכל קרבי א
את שם קרשו ברכי נפשי את יי' למה מקלס בנפש רבנן אמרי מה הנפש ממלאה את הגוף כך הקבה ממלא
את כל העולם כולו תבא הנפש כולו מה הנפש סובלת את כל הגוף כך הקבה סובלת את כל העולם כולו תב
הבא הנפש וכו' מה הנפש ימירה בגוף כך הקבה ימיר בעולמו בבא הנפש וכו' מה הנפש מבלה את הגוף כך
הקבה מבלה את כל העולם תבא הנפש וכו' מה הנפש לא אוכלת ולא טוהה כך הקבה אינו אוכל ואינו טוהה
תבא הנפש וכו' מה הנפש אין ארץ יורע מקומו שאפי' מזה הקדש שטוענין כסא הכבוד אינו יורעות מקו
מקומו אבל מה הם אומרות בדרך כבוד יי' מקומו ריבול אימר משה פעמים בתורה כתוב ברכי נפשי את
יי' והם בין זה המזמור והבא אמרו והם כנגד משה משה הנורה ר' יוחנן אומר כנגד משה שולחת אחר
כשהיה דר במדבר אמו ואמר כשיצא לאור העולם ואמר כשהולך לכאן ולכאן ואמר כשההלך מן העולם
ואמר לעתיד לבא כשהחזיר הנפש אל הגוף זה יהמו מטאוס מן הארץ ורשעים טור ארס :

ברבי נפשי את יהודה ואל תשבחי בל גמולו : ברבי נפשי את יי' וטור פרטיו
בניין אחר כמו טכ

טכ טוב במסכת ברכות ברכי נפשי אמר כתמילה ברכי אותו לפי גדולתו ולפי קדושתו וטור ברכי אותו על
הטובות שעשה עמך ואל תשיכחי כל גמוליו הטובות שגמולך וברדש אל תשיכחי כל גמוליו אר' אבא בר כ
כהנא אם יטול ארס פזכרוק ויתן פיה למטה המעוה נופלים והאשה הזאת פיה למטה ומהלכת על סתים ופ
והולך טמור בתוך מיעיה : הסולח לבל עיניי הרפא לבל תחלואי : הסולח

לכל עונייכי היור נוסעת והוא כמו עונך וכן האמרים הכתובים במזמור וכן בתוככי ירושלים והיורן האה
האלה נוסעות לנחות הלשון וזה מן הטובות הגדולות שעשה עמך שהוא סולח לעונך והפסוק הוא כפול
כענין במלות שונות כי תחלואי כי תחלואי הנפש והם העונות ובא בדרך רפאה נפשי כי משא
מטאוי לך ויש מפרשים אותו על תחלואי הגוף כי הנפש מעונה בעיניו הגוף אעפי' שלא ישיגה מוליגו

שם יי' ואמרו : **בנה אל תפילת העיני ולא בזה אל תפילתם :** **בנה אל תפילת**

הערער ישראל שיהיה בגלות כערער בערבה וערער הוא עץ גדול במדבר ולא בזה את העולם כמו שהיו
מוטבים האומות : **הכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל יה :** **הכתב זאת**

ואז יאמרו תכתב זאת הישועה בעבור דור אחרון דור שיהיה אחר זה הדור שביסיהם התשועה והדור הבא
יותר זה הדור שלא ראו נפלאות התשועה שנבראו אחכ' יראו התשועה כתובה באזה ענין היית ובכמה נ
נפלאות ויהללו האל על נפלאות ששטה לא ביסיהם וזה ועם נברא תהלל יה :

בי השקית ממרום קדשו יהיה משמים אל ארץ הביט : **בי השקית ממרום**

השקית והביט משמים אל ארץ בעני עמו על דרך כי רם יי' וישל יראה :

לשמוע אנקת אסיר לפתח בני תמוהה : **לשמיע** ישראל שיהיה בגלות אסיר והיו
בני תמוהה כלום קרובים למות

מרום דרחם והאל ית' שמע אנקתם ופתחם ממאסרם אסיר קל ויש דגשין :

לספר בציון שם יהוה ותהלהו בירושלם : **לספר בציון** הודיאם מהגלות שישערו
שמו ותהלהו בציון והפ

והפסוק כפול בענין בפלות שונות : **בהקבץ עמים יחדיו וממלכות לעבר את יהוה :**
בהקבץ עמים

כמו ונלוו גוים רבים אל יי' ואומר לקרוא כולם בשם יי' ולעברו שכם אחר :

ענה בדרך בחי קצר ימי : **ענה בדרך** כמי ענה טב לדברי בני הגלות מזה שא
שאמר למעלה ימי ככל נסיו שמתאווה

כל אחר מבני הגלות לראות הישועה ומפחד טיסות בקצור ימי' ולא יראה הישועה ואמר עינה בדרך כמי
האויב עינה כמי בדרך כי מפני דת הגלות והארוכים קשים ישע אדם במקומות הגלות מסקו למקום וטורת
הוא עינוי' כמ וקצור ימים וזה סבב לי האויב בגלות ואני אפחד שאמות בקצור ימים מפני עינוי הכח ולא
אראה הגאולה ושתפל לאל ואומר שלא ימיתוני בחיי ימי וזה שאמר :

אמר אלי אל תעלני בחצי ימי ברור דורים שנותיך : **אמר אלי** לשכך אני
אומר לך

ונזעק אליך אלי אל תעלני אל הכריתני כמו כעלות גריש בעתו ותעל טכבת הטל והמסר' אברהם בע
פרטיו כמטמנו ואמר זה על עלות הנשמה בהעדרה מן הגוף כמו והדות הטוב אל האלהים אשר נהנה וכן
הוא אומר העולה היא למעלה ברור דורים שנותיך כמו שאמר למעלה ואהה יי' לעולם תשב ושירושו

כמו שפירשנו : **לפנים הארץ יסרת ומעשה ידיך שמים :** **לפנים הארץ**

יסרת כמו שאמר ברור דורים שנותיך אמר כמו שאתה קיים לעולם בלא אמרת כן אתה ראשון בלי ראשי
ואתה הוא נשית שמים וארץ לא כרברי האומרים בזה עולם קדמו אבל הוא ממורש על ירך שאתה מרשתו
המה יאברו ואתה תעמוד וכלם בבגד יבלו בלבוש החליפם וחלפיו : **המה**

יש מחכמי המחקר שאומרים שלעולם קץ וזמן שיחזור העולם לתוהו ובוהו ולאין דבר כמו שיהיה ויש בינ
ביניהם מחלוקת בזמן עמידת העולם כמה הוא ויש מהם אומרים כי לעולם אין קץ ותכלה אע"י שיהיה לו ר
ראשית ולרעת אילו היה פי' הצטוק המה יאברו אם תרצה כמו שפירשנו הם יאברו ואהה קיים לעולם וכו
וכולם כבגד יבלו כלבוש שפירשו אדם זה ומחליפו באחר כן תחליפם והשנים אם תרצה או תחליפם באת

כמו כי גדול ער שמים חסדך אינו יכול להגביהו ולהכריחו יותר למראה בני אדם ואמר על יריאיו והם יש
ישראל כי כולם יריאיו אעפ"י שמוטאים לעצמם מכל מקום הם יריאים ופחדים ממנו ואילו הם שבים לא
כטיאר האומות שיראים באלהים אמרים : **ברחץ מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו**

ברחץ

וזה כעלים מגבוה שמים על הארץ הרחיק ממנו את פשעינו וזהו גבורה חסדו שהרחיק ככ' פשעינו ממנו
ואעפ"י שרבו הרמיקס המרחק הרב שיכול להיות בשווינו אליו ואמר כרחוק מזרח ממערב ולא אמר כר
כרחוק צפון מדרום לפי שמזרח למערב באילו ישוב ויכול אדם ללכת ממזרח למערב ואין אדם יכול לל
ללכת מצפון לדרום מרוב הקור או מרוב המום וברדש אר' ירמיה לא יהי בר נשי יאמר ירחק יתי מן המטא
אלא ירחיק מטא מנאי הרחיק ממנו את פשעינו :

ברחם אב על בניו רחם יהוה על יריאיו כי הוא ידע יצרנו זכור כי עפר אנחנו :

ברחם כי אין רחמים גדולים כרחמי האב על הבן **כי** הוא טעם למה שזכר הרחיק ממנו את
פשעינו כי הוא ידע יצרנו כמו שכתוב כי יצר לב האדם רע מנעוריו והנה בטבע האדם שיחטא כי האו
הבהמיות קבועות בו ואם לא היה גיבור כובש את יצרו לא יוכל להמלט אעפ"י אין אדם שיכול להמלט מן
החטא או פעם או פעמים וכן כתוב כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא וזכור כי עפר אנחנו
אנחנו הפסוק כפול בענין במלות שונות כי פי וזכור כמו ידע כלומר זכור לפניו תמיד ופי עפר אנחנו כ
כמו יצרנו פי היצר הוא האות הבהמיות שהם עפר כי באותם ההאיות ירמה האדם לבהמה שהיא כולה ל
מן העפר אבל האדם יתרון בעבור הנשמה העליונה שהיא מגזרת השלמים ובעת שילך אדם בדרך הנש
הנשמה העליונה פניו פני אדם ובעת שילך בדרך השפלות פניו פני ארמה ושני נשם מי בזה לש
למשכיל וזכר יסור העפר ואעפ"י שזכר בגוף ארבע יסודות לפי שהעצמות הם מוסדות הגוף והם מוסדות
העפר שהם קרוה וביטות כמו העפר וכן כי עפר אתה ואל עפר תשוב :

אנוש בחציר ימיו בצדק השרה בו יצדק : אנוש בחציר ועוד כי ימיו קצרים וילך
במהרה כמו העשב שייבש

מהרה ואילו היו ימיו ארוכים היה יכול להשיב ודכיו אס מטא בילדותו אבל עתה אס פי אפי' אס זקן לפי
טבעו ויחל להיטיב מעשיו לא יספיק לו כי ימות והנה הוא כצדק השרה שייצדק ויחלה במהרה כי דומ הצדק
העבור בו הרומ והיבטנו כן האדם עתה יראה אותו ועתה יאמרו מת פלוני אינינו כלומר אינינו בין הא
המייס וברדש ואינינו זה יצר שהוא הולך עמו ואינינו בא עמו ולא יכירנו עוד מקומו מקומו שהיה בו
בעורנו מי ולא יכירנו עוד : **וחסד יהוה מעולם ועד עולם על יריאיו וצדקתו לבני**

בנים : וחסד

אמר אעפ"י שגוף האדם יכול חסד אף לא יכלה כי מעולם ועד העולם הוא על יריאיו אס נפרט העסו
על שם העולם הבא נפרטה וכך כי אעפ"י שגוף האדם כלה אס הוא מיראי השם יהיה חסד אף עליו דומה
לומר על נשמתו מעולם ועד עולם כלום ער עולם ער בלי הפסק ואמר חסד לפי שזכר יריאיו והם שמוהי
מאוביו והנה הטובה שמוטה עמהם לעולם יהיה חסד מאותו כי החסד הוא יתרון הטובה והנה הוא יעשה
עמהם טובה יותר ממה שהיו ראויים וכמו שישמור להם בעולם הזה אמר מותם לבניהם אמרימם צדקתו וה
והוא הישר כי יגמול לבניהם באהבהם לפי מעשיהם כי זהו מיושר מרותיו והוא משלש עשרה מרות ובאו
לאוביו ולשוטרי מכותיו לאלף רוד אינו דוקא שהיה אסר לאלפים ואם נפרט העסו על העולם הזה יהיה
הפסוק כפול בענין דומה לומר כי אחר שאדם מת יהיה חסד אף בשכר מעשיו לבניו אמריו ער עולם וב
וברדש החסד מעולם ועד עולם אבל הצדקה על שלשה דורות לבני בנים דומה לומר כי האדם החסיד והוא
שעושה יותר על מה שמצוה שומר לו הקבה חסדו לבניו אמריו מעולם ועד עולם אבל אס הוא צדיק לבן

גתני ובאומרו לכל רחמי לומר לרחמי וכן וכל טוב ארוננו בידו וכל הארץ באו מצרימה והרומים להם כי מקבה עושה חסד עם האדם שאינו מענישו על כל עונותיו אלא על המעט מהם כמו שכתוב נושא בן ועובר על פשע : הגאל משה חייבי המעט רבי חסד ורחמים . הגאל

פעמים שאדם עושה עון שמתחייב בו מיתה או אברון נפשו לעולם הבא והקבה גואלו על ידי תשובה וא ויטב לפני האל ית' או מוכיחו בתמלואים לעריון נפשו וזהו חסדיו רחמים שעושה עמו ומעטרו בהם : המשביע בטוב ערייך תתחדש בנשר נעורייבי : המשביע בטוב ערייך

ערייך כמו ערך וכן עריו לבלום ואמר זה כנגד המולי כי המולה ימאס כל מאכל כמו שכתוב וזהמנו מיינו לחם ונפשו מאכל תאוה והנה האל ית' עושה חסד גדול עם האדם שנותן לו התמלואים לכפרת עונותיו ור ורועא אותו מן המולי וזהו שנאמר המשביע בטוב עריך הפה שהוא מואס המאכל הוא משביע אותו בט בטוב עם הבריות תמרש כנשר נעורייבי עם הבריות מתמרש ומתמלק כמו שכתוב וטעם בשירו מנער יטוב לימי עלמיו ובאומרו כנשר אומרים כי הנשר מתמלק לעשר שנים וכן כתוב יעלו אבר רכ כנשרים וכתב רב סעריה גאון כי הנשר יעוף על כל העופות ויעלה מאד על פני רקיע השמים ויקרב לחו האש הסורי ויפיל עצמו בים מרוב חוס וימותו ויתמרש ויעלה אבר ויטוב לימי עלמיו וכן כל עשר ש שנים ער מאה וכשיגיע לשאה יעלה כמנהגו ויפול בים וימות שם ומה שאמר תתמרש לשון נקבה טעמו על תולדות הנעורים שהוא הלימה והרשיבות וכן אמר וטעם בשירו שפירושו רטוב וטע : עשה צדקות יהוה ומשפטים לבל עשוקים : עשה צדקות לפי שזכר שרועא אותו מחוליו ועו ועושה בזה צדקה עמו אמר כי כן מטעמו וורכו עם ברואיו שעושה עמהם צדקות וכן במה שבין אדם ל לחבירו מציל העשוק מיד העושק וסילס לו רע תחת רע אשר עשה לחבירו וזהו ומטעמו לכל עשוקים עושה מטעמים בעשוקים בעבור העשוקים ולמד לכל במקום בעבור כלום אמור לי ובאומרו לכל רחמי ל לומר שאינו עם שיהיה העשוק : יודיע רביו למשה לבני ישראל עלילתיו :

יודיע

כמו הודיע כמו יעשו עגל במורב אז ישי' משה אן יבנה יהושע והדומים להם ודרכיו הם צדקות שמתנהג בהם עם ברואיו ושאל אותם ממנו משה באומרו הודיעני כא דרכיך והודיעני לו כמו שכתוב ויעבור יי על פניו ויקרא וגו' לבני ישראל עלילתיו מעטיו כי בהם התנהג בהם עם ישראל במדבר וכן מתנהג עמנו בגלות חלקם קמת המדות : רחום ורחמן יהוה ארץ אפים ורב חסד : רחום

ולא הזכירם כלם אלא דרכי הרחמים שהוא מתנהג עמנו בגלות רחום שהוא מרחם עלינו בגלות ונותן א אותנו לרחמים לפני טובינו ואינם מכלים אותנו ומכון שמוכן אתנו בהזמנה מחייתנו ארץ אפים שמארי אפר ואינו מענישו בעת הקטא אלא מאריך עלינו אולי נשוב בתשובה ורב חסד שמרבה בכל יום חסד עמנו : לא לצח יריב ולא לעולם יטור : לא לצח ואם היה הריב עמנו ונשר ענינו בתנו אותנו בגלו

לא תהיה זאת המדינה והנשירה לנצח ולעולם כי ירחם עלינו ויעלינו מן הגלות :

לא בחטאינו עשה לנו ולא בעונותינו גמל עלינו : לא בחטאינו כי בהגלות אותנו לא

עשה עמנו כחטאינו כי לפי חטאינו מייבס כלייה לא גלות לבד וגם בכל יום ויום אינו עושה עמנו כפי ע עונותינו והפסוק הכפול בענין במלות סונות : כי בגבה שמים על הארץ גבר חסדו על יריאיו : כי בגבה שמים

התחננונים והאדם בשכלו מוטל עליהם וכן אמר תמשיכיהו במעשה יריך והתחננונים אין בהם דעה לברך ולהלל אלא האדם הוא האל המברך עליהם לפי בריאותם ולפי מעשיהם וכאילו הם מברכין וכן אי שית ל לארץ מעטך ותודך ויספרו לך דג' הים על זה הדרך לעיכך המל המזמור בברכי נפשי וכל בברכי נפשי כי האדם בנפשו העליונה כולל בכל בתכונותיו וטבין בעליונים בתחננונים ועליה לברך האל ית' על הכל :

ברכי נפשי את יהוה יהוה אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת : **ברכי נפשי**

זה המזמור היה מספר בו מעשה בראשית וכי הכל עושה האל ית' במכמה לתיקון הבריאות ואמר ברכי נפשי כי אין בתחננונים מי שירע לברך אלא נפש האדם המשיכלת ואמר גדלת ממעש' אנו מביני' כי גדלת מאד הוד והדר לבשת כשברא את הגלגלים תחילה והם עז ולבוש הדר לך ומהדרתם יכיר אדם עונם הדרך לכבודך כי כמו הלוכל לבוש מלכות שיכיר אדם שאינו יודעו יכיר מלבושו כי הוא מלך וכתב המכס רע ראבנ' רוב הודך והדרך ולאוי עיני הנשמה המכמה לראות כבודך כאשר ימנע המלבוש לראות עינם הלוכל הלוכל ובמדרש אר' אליעזר מהו מארבער שלא בראה עולםך גרול היית ומטבראת עולםך נתגלה מאד : הוד והדר לבשת בשר ודם! אם הוא גיבור אינו נאה ואם אינו גיבור אין בו שני רברים כאמר אבל הקבה יש בו שני רברים ההוד והדר ועתיד ליתנם שניהם למלך המשיח שנאמר הוד והדר תטוה עליו עשה אור בשלמה נוטה שמים ביריעה : עשה אור בשלמה המל באור כי הוא כבדא תחילה אמר

הגלגלים וכן אמר בתורה תחילה יהי אור ופי' עושה כמו שפירשנו הוד והדר לבשת או יהיה עושה כמו שפירשנו יוצא לשלישי ופי' מעשה כלומר שהלביש אותה אורה כמו שיעשה האדם שלמה נוטה שמים כיריעה זה אמר על הרקיעה המבריל והוא נקרא שמים כמו שאמר ויקרא אלהים לרקיע שמים וזאת הבר הבריאה הייתה ביום שני ולא נוכל לערש כי על השמים העליוני אמר שהם תשעה גלגל' כי אותם נבראו קודם האור ביום הראשון כי המלה ברא האל ית' הגלגלים והיסודות הארבעה וסבבו הגלגלים שתיים עשרה שעות כי הם הנוטות יבוב הגלגל ברא הזמן ובסוף שתיים עשרה שעות אמר האל ית' יהי אור והיה אור שמים עשרה שעות והנה ערב ובקר יום אמר **המקרה במים עליונותיהם עבים ויבובו המהלך על בנפי רוח :**

במים עליונותיו יש מערשין כי רמז בנה על המים מעל לרקיע ופירש בו בעניין אמר במים אשר מעל לרקיע ויש לערש המקרה במים על העבים שהם עליונות והם כמו קרוי על הארץ ואמר השם עבים רפובו כפל עני במלות שונות ואמר רכובו כי באושרו וברכוננו העבים רבים כמו הבהמה ברשות הרוכב עליה וכן המהלך על כנפי רוח על מהירות רמות וירמק העבים אל הפיאה כאילו הוא מהלך על כנפיו : **עשה מלאכיו משרתיו אש להט : עשה מלאכיו רוחות הדומות הכוסבות הם מלאכיו ושלותיו**

כל ארץ דבר במקרה אלא הכל בכוונת המכוין וכן אש לוהט והוא האשיות והברקים המדורים הכל הוא ב דבריו ובמדותיו וכולם משרתיו והנה הזכיר הדברים הנפשים באויר ואויר ואמח יזכיר הארץ והמים והזכיר מה שנעשה ביום השלישי מקומות ה' בשה והזכיר תחילה מוסרי הארץ ארץ נהיה באמצע הגלגל ואמר **יסר ארץ על מבוציה בל תמוט עולם ועד : יסר ארץ** על סכונתה רוצה לומר כי נקן בטבע הארץ להיותה יודרת והמקום השפל הוא אמצעות הגלגל והנה הוא על מכונתה שלא במוט עולם ועד כי אם המוט לאתר סן ששה הדרין תפלה והאל נקן בטבעה לירד ולא לעלות וכן מהכונתה שיסורה עגולה ככרור לפי שהיא בתוך עגולה ואין צורה עומדת בתוך צורה ואינו נוטה לאחד סן הדרין אלא צורה העיגול : **תהום בלבוש בסיתו על הרים יעמדו מים : תהום** עתה סיפר ארץ הייתה הארץ

שיעור מה שמונה שומר לו הקבה ידקדקו לבניו אחריו עד דור שלישי :

לשבורי בריתו ולזכרי פקודיו לעשותם : לשמרי

אם הבנים שומרים בריתו וזכריו

לעשותם כלומר וזכרם

אזכר בפה ולומר אונס כרי לעשותם אבל הלמד בלא מעשה לא יכשר ואמר כי זכר חסד האמת על הבני

שנוטלים שחרם ושכר אבותם כשהבנים טובים וכן אמר בתורה ועושה חסד לאלפים לאיבה ולשמרי מ

מצות וגם כשאונס טובים מטיב להם בזכות אבותם כמו שכתוב וזכרתי להם ברית ראשונים וכתב החכם ר

ראש לשומרי בריתו הם הדיאנים חזקרי פקודיו לעשותם הם האוהבים של עולם פקודיו לבניהם ובלבם לא

ישכחו רגע אחד וברש לשומרי בריתו אר' תנחומא למה הדבר דומה לאלמנה שהיה לה בן כל הימים שא

שאין הבן נשאו הבן נזקק לאמו בין דכסבא איתא אמרה ליה אימי ידענא אנא דאת מורקין לי אלא

האידנא כמה רהוית לי את יכיל אלא הו' רכיד לי כך כל הימים שהיו ישראל במדבר והיה המן יורד

והבאר עולה להם לשומרי בריתו שהיו וקוקים לאל והיו יכולים להיות שומרים את התורה ואין יגיעו בה

אבל עשיו צריך לערנכמו לזכרי פקודיו :

יהוה בשמים : יהוה בשמים הבין בסאומלכותו בכל

כמו המלך היושב על הכסא למטה מהכל ואם השמים כסאו הנה הכל השמים והארץ תחתיו וברשותו זהו

ומלכותו בכל משלה ואמר שהכל מעשיו ותחת ממלכתו מעלה ומטה ברכוהו כולכם לפיכך אמר ברכו וה

המל בעליונים ותכלה בתחתונים וברש אר' ברכה את מוצא ארבעה גיוותנן בעולם אר' ושור ונשר ו

וארס במיה אין גיוותן מאר' שהוא מהגאה על כל החיות בבהמה אין גיוותן כשור בעופות אין גיוותן כנ

כנשר ומ' גיוותן על הכל הארס שהוא שולט בכלם שנאמר ודרו ברגה הים ובעוף השמים מה עשה הקבה

נק ארבעה גיוותנן בכסא הכבוד לומר שהוא מהגאה על כולן שכ' כי גאה גאה ותקדמו אר' איתגא על

כל גיוותנא הו' ומלכותו בכל משלה :

ברכו יהוה מלאכיו גבורי כח עשה דברו לשמיע

בקול דברו : ברכו יהוה

מלאכיו שהם עליונים במדרגה על כל הנבראים ומכחם יבא כח

תנועת הגלגלים והכוכבים לפיכך אמר גבורי כח עושי דברו כי במצותיו וברבדיו יעשו הכל ואמר לשמו

כי הם עושים תמיד מה שמצוה אותם ומזומנים לשמוע מה שיצוה והמכס ראבע' פירש כן כי על ידו תב

הבאנה הגזירות היוצרות מן השמים ברב סנמריב ומטה אמר וישלח אליו מלאך ואמר מלאך פניו הוש

הושיעם גבורי כח כי אין יכולת בנברא לעמוד לפניו והמלאך שבא על יתקב מצווה היה ושעס לשמוע

בקול דברו כי אינם כבני אדם שיקוו מהשם שבר בעשותם רק זהו שחרס והענוגס והפארתם לשמוע בקו

דברו כי אינם כבני אדם שיקוו מהשם שבר בעשותם רק זהו שחרס והענוגס והפארתם לשמוע בקול רב

דברו ובריש ברכו י' מלאכיו אס בעליונים הוא מדבר הדי כבר נאמר :

ברכו יהוה כל צבאיו משיהיו עושי דברו : ברכו

אלא בתחתונים ומעין שנקר

שנקראו התחתונים מלאכים שנאמר וישלח מלאך ויציאו ממצרי' וכי מלאך היה והלא משה היה מכאן

אתה למד שנקראו הנביאים מלאכים וכן היא אומר ויען תגי מלאך י' ר' יהודה בר' סימון אומר ויעל

מלאך י' מן הגלגל זה פנחס רבנן אמרין ומראהו כמלאך האלהים נראה מאר הו' על כרחך אתה למד ש

שהנביאים נקראו מלאכים גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו שומעי דברו היה צריך לומר תמלה

ואמכ' עושי אלא לסי הוא אומר לישראל שצמרו בס'י והקרימו עשייה לשמיעה :

ברכו יהוה כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו ברבי צבשי את יהוה : ברכו

כל מעשיו הם התחתונים כי כולם מעשיו וממשלתו על כולם והם ארבע יסודות והנהיגם מהם והם המים

והעננים והרוחמים שהם האבנים והעפר והמתכות ואמכ' ברכ' נשטי את י' כי היא העל ונה על כלו

יטקו המים חיות הטדה והפראים יטברו יטאש חכר בפרש הצראים כי הם נהוגים במדבר לא יבואו בישו
כמו שכתוב פרא לטור מדבר : עליהם עוף השמים ישבו מבין עפאים יתבו קול :
עליהם

ועור הם תועלת לעופות כי רוב העופות שוככים במקום המים ויהיה הפירות עליהם סמוך להם כמו ועליו
מטה סנכה גם יש עופות שהם גרולים על המים כי העופות הם מתולדת המים כמו שכתוב יטברו המים ש
טרף נפש חיה ועוף יעופה על הארץ כלומר יטברו שני מינים האחד שיעוף בארץ ויטכון גם כן בארץ
מבין עפאים האלה נמה והמירק תחת היור והם עלי הארץ על העץ וכן בארצות ואחר עפיה ועפיה שפיר
ואמר מבין עפאים ולא זכר העצים כי ברוב גרילין העצים על שפתי הנהרות יתבו קול שמעפצצין ומרנני
משקה הרים מעליותיו מפרי מעשר תשבע הארץ : משקה הרים מעליותיו
אמר שזכר

הקוות המים שהיה ביום השלישי וזכר עם זה תועלת המים אשר ביבשה זכר הנמחים שנבראו גם כן ביום
השלישי כמו שאמרו תרשא הארץ רשא וקורס שהרשימה הארץ עלה אר מן הארץ והשקה את כל פני ה
הארמה ואמר כי ויצמח יי א' מן הארמה והו שאמר משקה הרים מעליותיו והם העננים וזכר ההרים כי
הם צריכין למטר יותר מן העמקים והמיטור כי נמצא בו לחות יותר ממה שתמצא בהרים ועור כי יוכל ה
הארס להשקות העמקים והמיטור ממי הנמדות ולא כן ההרים כפל העניין במלות שונות כי פרי העננים ה
הוא הגשם ואמר מעשיר כי ענין המטר הוא מעשה חכמה מהאל ופלא גדול וכן זכר אליהו בזכרו נפל
נפלאות הבורא בעשותו למטר חק ואמר האל לאיוב היט למטר אב מי הוליד אגלי טל והנה מעשה האל ה
האב והמטר הפרי : מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבורת הארם להוציא לחם מן
הארץ : מצמיח

חציר לבהמה והנה עם המטר מצמיח החציר לצורך מאכל הבהמות וגם
כן הצמיח עם המטר העצים כמו שאמר יטבעו עצי אכל קורס זכר תועלת החציר והעשב לאדם
ולבהמה ובכללם זכר וטריא עצי המאכל וזכר בפרט אותם שהאדם נרין בהם יותר והם רגן ותירוש ויצהר
ופי ועשב לעבורת הארם הוא עשב שהוא מאכל האדם כי אותו יצא עם עבורת הארם כמו טגנן על ארם
הראשון בויעת אפיך תאכל לחם אבל מאכל הבהמה תוצא הארץ בלא עבורת הארם ואמר להוציא לחם מן
הארץ כי עבורת הארם בארמה הוא לעצמו ולצורך הבהמות שיעובר בהם הארמה כמו הבקרים והחמורים ו
יהיה הסבמר בהם לעצמו כמו הרטה ולבהמות השעורים והתבן ולחם הוא כלל לכל מאכל וזכרים אותו ב
ברוב על הלחם שהוא תמיד למאכל הארם ועליו אשר ולחם לבב אנוש יסער :

ויין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמח ולחם לבב אנוש יסער : ויין ישמח

ומוציא גם כן מן הארץ יין כי גם הוא למעלת האדם לשמח לבבו ואם ישתהו בקרה ייטיב שכלו כי עם ש
טממת הלב ייטיב השכל והנביאים לעור ומוציא גם כן טמן שאוכל אותו האדם ומצהיל ומאיר פניו וגם כן
מוליך בו בלילה אבל זכר עיקר תועלתו שהוא מצהיל פנים ופי משמן כלומר להצהיל פני אדם ממה יהיה
מהשמן או אשור טרמו באומרו משמן להרלקת הנר בו בלילה כלומר מקינת תועלתו הוא להצהיל מראה
לו תועלתו אמרות לצורך האדם להרליק בו ולשמות בו ולפי שזכר תועלת היין והשמן זכר תועלת הלחם ו
זכר אעפי שגלויה תועלתו ואמר לבב אנוש יסער כי אין מאכל סוער הלב כמו הלחם וכן הוא אומר ואקח
פה לחם וסערו לבבכם ואמר סער לבך פה לחם : ישבעו עצי יהודה ארזי לבנון אשר צטע :
ישבעו עצי יהודה

ישבעו מהמטר שזכר למעלה משקה הרים מעליותיו וגומר והעצים האלה שזכר הם עצי היער וסמך הע
העצים אל הטעם כי רעמו על העצים הרמים והנשאים וכן כתב הוא דרך הכתיב לכסוך אל האל הדבר הגדול
והנעצים כמו הדבר אל אריר אל טלהבת יה מאפיליה עיר גדולה לאלהים או אשור בסמיכות עצי יי לפי

מכנסה במים בתחילת הבריאה כי כן טבע המים להיותם על הארץ מכל צד סובבים אותה מכל צד הם עליה אבל האל ית בראשיתו ובמחשבה הקדוה אותם לצד אחד מעל פני הארץ כמו שפירשנו בעסוק כונס וגלה פני הארץ לצורך הברואים הנמחים והמייס וזהו פי' תהום כלבוש כיסיתו מתחילה קודם הקוות המים היו המים כיסוי לארץ ויהיה כיסוי הו' כסיתו כנגד הארץ כי נמצא בלשון זכר כמו ולא נשא אותם הארץ נעתה הארץ שרץ אותם צפרדעים ותהום הוא גכ' לשון זכר ונקיבה תהום רבה תהום רוממתהו ובלשון זכר תהו אל תהום קורא תהו אמה והנה הפירו הקרוב במלת כסיתו שיה' הכינוי כנגד הארץ ואי' כי בזהו כיס' תה' הארץ כמו שמכסה הלבו את האר' כי כיסיתו בתהו הארץ כילה עמקי והר' והו' על הר' יעמרו מים כי אף על הרים יעמרו מים כי אף על ההרים הגבוהים היו המים וחכרון בית במלת תהום הרבה כמוהו במקרא כמו ומראה ולא במידות לנות בית אביה הנמצא בית יצ' ורבי' כמו הם ואם יהיה כיסיתו כנגד תהום יהיה פירוש כסיתו עשיתו מכסה על הארץ ויש לפרש העסוק אחר הקוות המים ופי' כאשר יקוו המי' עש' התהום מכסה על הארץ כמו הלבוש שהוא מכסה על האדם ומכסה אותו כולו וזאת הפנים כן המים אחר שנקוו המים בכ בכל צדדי הארץ מכסה וזאת פני הארץ שנראת ביבשה ופוקס היבשה בארץ מגולה כמו הענים מגולים ופי' על הרים יעמרו מים אחר שנקוו המים היו במקום מקוה המים ההרים מכוסים מים :

מז גערתך ינוסח מז קול רעמד יחפזה : **מז גערתך** ינוסח ינוסח וימפזן עתיד במקום עבר ורבים

כמו הם כשאמרת יקוו המים אל מקו אחד נסו המים מעניך כמו העבר שיינוס מגערת ארונ' או ארס שינו מגערת הקדק' ממנו על דרך מפני גערת חפשה תנוסו מן קול רעמד כמו האר' שירעס בקולו על מבירו שיבהל וימפז ממנו כן עשו העמים ורעמד היה קול רעס להם ונמפזו ללכת אל מקום המקוה :

יעלו הרים יירדו בקעות אל מקום זה יסרת להם : **יעלו הרים** בנוס מפני עלו הרים וירדו

בקעות עד שהגיעו זה אל מקום זה יסרת להם ויעלו וירדו עתיד במקום עבר ורבי' כמוהם ומקום סמו לזאת שהוא רמז למקוה המים : **גבול שמת בליעבורח בל ישובח לבסות הארץ :**

גבול שמת

אחר שהקויה המים שמתה להם המול לגבול שלא יעברוהו ולא ישמיתו הברואים על היבשה בל ישובח לכסות הארץ כמו שיהיו מתחילה מכסך הארץ והו' ישובח וזה מיכולת הבורא ומחכמתו וטרחתו ע על בראיו כי כשנקוו המים במקום אחד באמת גבהו המים על הארץ מאד שהיו שטוחי' על פני כל הארץ הקוו המים במקום אחד ועמרו כר אחד כמו שאמר כונס כנר מי' הם והמים בטבעם ניגרים מגבוה לשפל והוא ית' מנעט בטבעם לזה הרבר שיבאו גלי' הם עד טעת הם ולא יעברו הגבול שהוא ממול אשר על ש טפת הם ומה שאמר יורדי הם כנגד הטעה שהארץ גבוה על הים :

המשלח מעינים בנחלים בין הרים יהלכו : **המשלח** גם זה מהקנת המים

טענה האל לתקנת

הברואים כי כאשר יקוה המים השאיר מהם בארץ ועטה אותם שהיו נקיים מלומים כי לפי שאינם ניגרים היו מתאבטין והיו מעטירין האויר לפיכך עטה אותם מלומין להקן האויר ולמונעו מן העיפוש ואותם ש שהשאיר ביבשה מהוקים כשהיו והבליעם בתוכה ישלח מהם במקומות מעניינים שיהיו המים נובעי' בהם לצורך הברואים לשתות מהם הנמחים ולקרר האויר ולתת לחות לגופות המים ולהרטי' יבשות האויר הבא אליו משלימות מי' הם ולהטקות בהליכתן לאילנות ולבית הדימים לפיכך היו המהוקין ניגרים והולכין וזה לתקנת הברואים לא שלח המעינים שיפצו בעמקים אשר בין ההרים והמים מהלכין בהן ואותם שהולכין במקומות היישוב תוכלתם לבני אדם וריעה ואותם שהולכין במדברות ה' לצורך הולכי' מדברות ולצורך שאר המיים שימצאו מים לשתות וזהו שאמר : **ישקו בל חיתו שרי שברו בראים צמאם** **ישקו בל חיתו שרי**

היא ידע זמן סבראו ורבותינו ול אמרו שיש ידע סבראו ידע לא ידע סבראו לפי שיש במהלכו אורחות ע
נלקלות כאילו לא ידע סבראו ואמרו פעם שבא בארוכה ופעמים בא בקצרה :

השבת חשך ויהי לילה בו תרמש בלחיתו יער : **תשת חשך** והוא לילה עתה
זוכר תועלת הלילה

והשוטת המוש' היא שקיעת האור אמר כשהשי' מושך בעולם ויהיה הלילה יש בו תועלת לקצת המי' והם
האורות ומי' היער שהם אוכלות בשר ושורפין שאר המי' אשר להם יכולת עליהם וביום לא נהנה להם ר
רשות להלך מוך לגבול מוך להם שלא יזיקו לאדם ונתנה מורא עליהם כמו שכתוב ומוראכם ומתכם יה
יהיה על כל מי' השדה ומצני מורא האדם נמנעים ללכת ביום והולכי בלילה ומבקשים טורפים והו' שאמר
בו תרמוש כל מי' יער ופי' תרמוש תלך כמו כל המי' הרושטת על הארץ וז' ומי' נוספת כזו בנו בעז
ווחלת והנה מכלל זכרו תועלת המי' השורפות בלילה נודע התועלת שיש לאדם שיישן וינח מעמל וכן
הבהמות הגדולות עמו ויש לאושך גם כן תועלת כמו שאמ' ול כי המושך והאור סיבה להיות ולהפסד :

הבפירים שאגים לטרף ולבקש מאל אכלם : **הבפירים שאגים** הכפירים הם
עולי ימי'

מהאירות ומהמי' השורפים וכפיר גדול מגור ולבקש מאל אכלם כי הוא נוהג לחס לכל בשר בהטלות
הסיבות וכאילו הם מבקשים ממנו אוכלם בבקשת טרפם :

הזרח השמש יאספה ואל מעוזיהם ירביצו יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב :

הזרח השמש יאספון מפני האדם שיצא לעבודת השדה ואל מעוזיהם כמו ובמנוחותם וכסוהו ואל
הארון תוך את העדות יצא אדם לפעלו ולעבודתו בשדה ערי ערב שיאספה אל העיר והמי' ישוטו לבקש
אכלם והנה כל הנבראים מנוח מכין ומכמת חכם : **מה רבו מעשיך יהוה כלם בחבמה**
עשית מלאה הארץ קניניך : **מה רבו**

מעשיך י' מה גדלו כמו על כל רב בזה או פיר'
וכן במספר וכן אמר מלאה הארץ קניניך כשהתחיל לכפר נבראי היבשה שנתגלגלו זכרם עם זכר הנסמך
והמאורות והש' גלי' המכמה לברם יותר מנבראי הם לעי'ך מהם בהם בזה הפסוק ואמר כי יורעים
ומכירים אנו כי גדולים מעשה האל וכולם עשויים במכמה מלאה הארץ קניניך מלא כל הארץ הכל האל ק
קניניך ועשיך אין דבר במקרה ואמר מלאה כי אין בארץ מקום דק שלא יראו מעשה האל ועידוש ק
קניניך כמו קונה שמים וארץ :

זה הים גדול ורחב ימים שם רמש ואח מספר חיות קטנות עם גדולות :

זה הים גדול ורחב ימים עתה דבר על הנבראים ביום המשישי והם הרגים ומדרוס הם שהוא גדול
ורחב ימים באורך ורחב מקום ואמר זה כי הוא נברא וידוע לכל ועוה שכתבא גם כן ביום המשישי כ
כבר זכרו פי' גילגול אשר על הרגים ואין מספר כי יוהר פרים ורבים ממיות השדה ועוד כי הם נולדו בכל
זמני השנה לעי'ך מספרם רב ממיות היבשה לעי'ך אמר ואין מספר :

שם אגיות יהלכו להיות זה יצרת לשחוק בו : **שם אגיות** אמר כי גם הם טאינו
מדור לנבראי היבשה

נתת חפמה באדם ללכת בו באניות ועברו בו ממקום למקום ובר רג' הם למאכלן כמו קבירך אותם אלהי'
ואמר ודרו ברגה הם ועל ידי אניות הוא שרודה ברגים כמו שאמר במזמור מה אריר טעך יצור שמים
ורג' הם צובר אורחות ימי' לוי'ך זה יצרת לשחוק בו הוא הרג הגדול אשר ספר הכתוב בספר איוב
גבורתו ועצמותו ואמר זה אעפי' שלא ראהו אדם לפי שנודע בספור הכתוב ואם לשחוק בו פי' בים כלום
בכל נבראי הם הוא משחק כי כולם באים נגדו וכולם ברשותו ויאכל מהם אשר שירצה ובא על דרך ורח

טאך בעמינותם ובגדלותם הפיטת ידי אדם ולפי שזכר למעלה העטיב והעצים שגדלים עם עבודת האדם זכר אלה שאין בהם עבודת האדם אלא רצון האל ית' לברו שנוקן בטבע הארסה להוציאם לפיכך אמר ענין וכן אמר ארזי לבנון אשר נטע וזכר הארזים בפרט לפי שהארז הוא הגבוה מכל ענין היער ופירוש א אשר נטע לומר כי לא יטעם האדם כמו שנוטע ענין המאכל לזכרו לפיכך אמר אשר נטע נקט טבע כא בארץ להוציאם לזיווך הברואים והוא משקה אותם מעליותיו ויטבעו ואין צריכים לאדם להשיקתם וגם יש בהם במקומות יער מענין מאכל שירמאם בלי עבודת האדם כמו התפוחים והאלונים :

אשר שם צפרים יקננו חסידה ברושדים ביתה : **אשר שם צפרים יקננו**

ענה זכר מעלתם בעורם צומחים כי בכריתתם יש בהם תועלת לאדם לקרות בהם חבתיים ולעניינים אמרים ו ולעשות מהם אכיות גם אותו אשר אין בו תועלת לעשות בו מלאכה והוא המורה אשר בענין היער יש בו תועלת להדליק בהם האש לפי שהם עצים רקים טובים להדלקה וכן אמר הכתוב עץ הגפן כעץ היער נהניו לאש לאכלה אמר נהניו כמו שאמר אשר נטע כמו שפירשנו אבל בעורם בארץ צמחים מענין שאין עו שוין צירות יש בהן תועלת לעשותם לטכון עליהם ולקטן בהם והאל ית' ברא הדברים הפחותים לתועלת הגדולים מהם כי בברואי מטה האדם הוא הנכבד ותחתיו שאר מיני המינים ותחתיהם הצמחים ותחתיהם הרו הדומם שאין בו נפש ותנועה כלל והנה ברא הארזים ושאר עצים הגבוהים לקטן בהם העופות כי האל ית' ברא העוף להיותו מעופף באויר והנה העצים שימצאם גבוהים יותר הם טובים לו לנות עליהם ולקטן בהם יצורים הם כלל לכל העופות וזכר בפרט חסידה לפי שהוא עוף גדול ודרכה לקטן בעץ גבוה ומנהגה לקטן בארזים ועי' ביתה קנה :

הדלים הגבוהים ליעלים סלעים מחסה לשבבים .

הדלים הגבוהים

ליעלים כיון שזכר מדור העופות שהם העצים הגבוהים אמר גכ' ההרים הגבוהים הם מדור מית הסדה ו חזר בפרט היעלים כי הם יבקשו ההרים הגבוהים ושם יטכנו וכן קרא אותם יעלי סלע : סלעים מחסה לסבבים וכן הסלעים יש בהן תועלת למית כי הסלעים יש בהן מערות ונקרות יחסו בס מסענים וכן יחסו סעי' הסלעים והנה כל נברא לתועלת ולזיווך אין דבר רק והקטן במעלה נברא לתועלת הגדול פסגנו כמו שפירשנו והכל לתועלת האדם כי הוא עליון על כולם והנה זכר הנבראים ביום השלישי ותועלתם ואעפ' שזכר בכללם ההרים והסלעים והם בכלל הארץ שנבראת ביום ראשון זכרם הנה על ידי זכר תועלת העצים לעופות אמר כמו שההרים והסלעים גם תועלת למית :

עשה ירח למועדים שמש ידע מבואו : **עשה ירח למועדים**

למועדים ענה הזכיר הנבראים ביום הרביעי והם המאורות והאל בירח ואעפ' שהוא המאור הקטן לפי שהלילה קורם ליום ולילה רביעי שמשו הירח והכוכבים ובבקר ליום רביעי זרזו השמש עשה ירח למועדים כמו שכתוב והיו לאותות ולמועדים זכר הנה למועדים על הירח ולא כל השמש בזכרו על הירח הוא הדין לשמש כמו שכתוב בתורה וכן בזכרו הירח הוא הדין לכוכבים שהם פוטלים על הירח או פירושו עשה ירח למועדים אמר עשה הירח כן להיותו מסד ושלא לדעת הס המועדים כלום לחלוק בו זמני השנה שהם שני עשר לפיכך עשה אותו מלא ומסר כי בכל תרש ומרש מתמרש באורו ובוה נרע ומכ' השנה והנה יש לנו תועלת האור ותועלת אחרת שמש ידע שבואו הנה הם הסכימו המכמים כולם כי הירח גוף שחור אין לו אורה אלא שהשמש כפי התקדמו מהשמש וכפי התרחקו והנה הירח כולו לא ידע אורו כי אין אורו מעצמו אלא מזולתו וזהו בואו למועדים ולא כן השמש כי א אורו מעצמו והנה הוא ידע אורו ושלל הזרימה והשיקועה כי כשהשמש זורח הנה הוא בא על הארץ וכשהוא טוקצ בא תחת הארץ אליו מפני שיש לו סם אחר בהראותו והוא הזרימה ושמש בא בפתח שקיעתו ויש לפרש שבואו על הירח אמר כי השמש ידע שבואו הירח בזרימתו ביום רביעי בבקר ובעת זרימתו היה מבוא הירח ושקיעתו כאילו בבקר ובעת זרימתו היה הירח בזרימתו ביום רביעי בבקר ובעת זרימתו היה מבוא הירח ושקיעתו כאילו

ורוזנים משחק לו הוא לכל מבצרי שחק כל רבר שיבוה הארס ישחק לו וילעג לו וכן יי' ישחק לו תשחק ל
לכל גוים יושב בשמים ישחק והנה בארו כל הנבראים והנבראים ביום השישי שהם המיות והבהמו והארס
כבר נזכרו למעלה בגלגול: **בלם אליך ישברוך לתת אבלם בעתו: בלם אליך**

ישברוך אמר על נבראי מטה המים בראת אותם ובראת מאכלם מעפ' כל יום ויום אליך ישברוך לתת
אוכלם בעתו כמו שכתוב נותן לחם לכל בשר והוא על ידי השתלשלות הסבות וכידו לתת ולמנוע מהם וא
ואמר בעתו לטון ימיר כי כל מין ומין יש לו עת ידוע וזמן לו מאוכלו או בעתו טעמו אל האוכל ואמר
אליך ישברוך ואעפ' שאין בהן דעת מי הנותן והמכין הם לע' הטבע הנתון בהם ישברוך אל מוקס ואל ס
מנהגם הנתון להם ואעפ' שהם לא ידעו למי ישברוך אנחנו יורעים שאליך ישברוך כי אתה הנותן והמכין
תתן להם ילקטון הבהח ירדך ישבעון טוב: תתן להם ילקוטן הפסוק כפול
בעניין במלות
טונות וארני אבי זל פי ילקוטון בעת בצורה שילקטו מעט כאן ובשעה השבעה הפתח ידך ישבעון טוב:
תסתיר פניך יבהלח תסת רוחם יגיעון ואל עפרם ישובח: תסתיר פניך

יבהלון כשיתסתיר פניך והוא כשהמנע מאכלם יבהלון כי אין להם יכולה להעזר לזולתך **הוסף רוחם**
יגיעון הוסף כמו תאסוף על דרך רווח ונשמתו אליו יאסוף ואל עפרם ישובון כשתמצא הרור מהמי
ישוב הגוף אל העפר: **השליח רוחך יבראון וההרש בצי ארמה: השליח רוחך**

יבראון אמרו קצת רכמי המחקר כי כל מי אמרי מותו יקום כי הנפשות הם עתידות להקלגל ולחזור לעולם
אבל אינו חוזרת אל המומר הראשון כמו אותו המומר בעצמו והנה זה המיד לכמה אלפי השנה וגדולי ה
הפילוסופים אומרים כי לא תשוב הנפש אל הגוף לעולם כמו שאמר איוב עד בלתי צמיס לא יקיצו ולא ש
ולאמונתנו אנחנו זרע ישר' והסתחיקים באמונתנו יהיו הנפשות מחזרות אל המומר הראשון אשר יצאו
ממנו לזמן תחית המתים אשר יערכו בו האל ית' והנה זה על דרך נס ועלם ולא כפי הטבע ועל זה אמר ה
תשלח רוחך יבראון ותמרש פני ארמה ואעפ' שהפסוק למעלה מזה הוא על כל המינים לא על ארס לבד אמר
זה על הארס שהוא עיקר מייס בנבראי מטה ואם תהיה תחיית המתים לכל הארס זה מחלוקת בין חכמינו ור
ורוב סוגיית התלמוד היא כי תחיית המתים לצדיקים ולא לרשעים וימכן לפרש הפסוק הזה על כל המינים לא
על הארס לבד רוחך יבראון אמרים כי ימותו אלה ויולדו אמרים תמתיים וכן כתוב דור הולך ודור בא כי
הכללים עומדים והפרטים אוברים ואמר ותמרש פני הארמה על הנולדים שיבאו מרשעים לעולם:

יהי בבור יהוה לעולם ישמח יהוה במעשיו: יהי בבור כשהטלים כל מעשה
בראשית אס' זה כמו

שאמר בתורה וירא יי' את כל אשר עשה ונהנה טוב מאד אמר הכל מעשיו והם כבור ונשמח בהם ואם י
ירצה ישמח הכל וישובו לזהו ובוהו וזהו שאמר המביט לארץ ותדעך או פירושו יהי כבוד יי' על זמן ה
הגאולה אמר הנה הם הכל מעשיו וישמח בהם כאשר הארס עושה רצון האל שהכל נברא בגללו אז הוא
שמח ובעולם הזה פעמים ענב פעמים שמח כמו ברור הסבול ויתעצב אל לבו וינחם יי' וכן ברור הפלגה
ובאנשי סרס ועסורה וברורות אמרים שהריעו מעשיהם לא שמח במעשיו אבל אימות המשיח שכתוב
בהן בו אז אהפוך ואל עמיס טפה ברורה לקרות כולם בשם יי' ולעברו שכס אתה וזה יהיה אמר טי' כלה הר
הרשעים מן העולם כמו שכתוב והיו כל זרים ועושי רשעה קש ולהט אותם היום הבא אז יהי כבוד יי'
לעולם ישמח יי' במעשיו וזה יהיה אמר כלות הרשעים שאמר המביט לארץ ותדעך והשפחה והעצבון בו
יתברך דרך מטלים אין לו שמחה ועצבון ולא ישתנה מסדה למדה אלא כמו שכן ארס ישמח בהנלחת פ
מעשיו ויעצב בהפך זה כך נאמר הדבר על האל יתברך דרך מטל להבין השמעים:

היהיו אמריו : ויהי לבו בגוי אל גוי וממלכה אל עם אחר : ויהי לבו מארץ כנען

למצרים ולארץ פלשתים וממלכה לעם אחר כפל ענין הוא במלות שונות לא הניח איש לעשוק אדם מל מלכים פרעה ואבשלום : אל הצעור במשיחיו ולבביא אל תרעו : אל הצעור במשיחיו

הזהיר להם כמו לאל-מלך וללבן או על ידי נגעים כמו לפרעה ולאבשלום וכן לשאר בני אדם אם היו רוצים לעשוק במשיחיהם נסיכים גדולים היו להם נכבדים אבל המלכים כאילו היה מלכים משומים וכן אמר בני מה לאברהם נשיא אלהים אתה בתוכנו וכן אבשלום הלך אחרי יצחק לעשות שלום עמו ולבביא כי הא האבות נביאים היו והשם מרבר עמהם במראה הנבואה ובמלס כמו שכתוב ואמר על אברהם השב אשת ה האיש כי נביא הוא : ויקרא רעב על כל הארץ כל מטה לחם שבר : ויקרא רעב

הזכיר סיבה דרת יעקב מצרים וטעם ויקרא כאילו קרא לרעב ויבא על הארץ כי הגזירות הבאות לארץ מא מאתו הם וכן אמר באליטע הנביא כי קרא יף לרעב וגם בא אל הארץ טבע טני כל מטה לחם כמו משיח לחם רוצה לומר כל מאכל שישען אדם עליו מטעם הארץ : שלח לבניהם איש לעבר נמבר יוסף : שלח לבניהם

לפני יעקב ובניו כי כבר זכר האבות וגם הבנים באומרו בהיותם מתי מכפר ומה שאמר שלח כי האל ית' סיבב עי' המלומות אשר מלט יוסף ער שקנאו בו אמיו וכן אמר וישלחני אלה אלהים לעניכס לעבר נמבר יוסף בעבור עבר כלומר להיותו עבר נמבר וכן למד ואילו לעברים ולשפחות נמכרנו ולמד אמר לי והרוסים להם : ענו בבבל רגלו בידל באת נפשו : ענו בבבל

רגלו בשנתנו ארונו בבית הסוהרין וכהוב רגלו כי שמו רגלו נתנו בכבל וקרי רגלו על דרך כלל : ברזל באה נפשו פי ברזל כלומר בשלשלת של ברזל ואמר נפשו כי הנפש משונה בשנינו המוקדו כגועל נפשו רוצה לומר גופו : ער עת בא רברו אמרת יהוה צרפתהו : ער עת בא רברו

ער עת בא רברו לפני פרעה שזכרהו שיר המשיח אל פרעה ואז אמרת אלוה צרפתהו כי האל סיבב זה בר-לי שהראה לפרעה ולא נפתר אלא על פי יוסף ואז יצא כסכה צדוק לפני פרעה כי אמר לו שיר המשיח נאמר פתר לנו כן היה ובמרדכי ר' מייא בר אבא ורבנן מר אמר ער עת בא רברו של יוסף ומה אמר ער עת בא ר רברו של הקבה כשאמר יוסף ושיר המשיח כי אם זכרתי אהך כאשר יטב לך אמר לו הקבה ונך אמר חייך שהעמוד בייסורין עיר טתי שנים ויהי מקץ שנים ולפיכך ער עת בא רברו של הקבה :

שלח מלך ויהיה מושל עמם ויפתחהו : שלח מלך כמו שכתוב וישלח פרעה ויקרא אל יוסף וירצהו

מן הכור והכפול כפול בענין במלות שונות : שמו ארה לביתו ומשל בבל קנינו :

שמו ארון כמו שכתוב אהה תהיה על ביתי

לאסור צריו בנפשו וזקניו יחבם : לאסור שריו כנפשו שיהיה כח בירו

לאסור שריו וגדוליו כמו שיהיה

כח ביד פרעה כי כן אמר לו ועל פיך יטח כל עמי רק הכסא אגדל ממך הנה נתן לו כוחו לבר ישיבת הכסא ופי' בנפשו בריצונו כמו אלהתנני בנפש צריו ובמרדכי לאסור שריו כנפשו זה פוטר שצוה יוסף להת אותו בבית האסורים וקניני יחכס לחכמים יקראו זקנים ואעפ' שהם בחורים לפי שהחכמה נמצאת בזקני ברוב כמו שכתוב בישישים חכמה וצירושו כי יוסף מיכס ולמד חכמי פרעה כי נמצא חכס יותר מהם ו וכן אמר לו פרעה אין נבון ומכס כמוך : ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם :

בבקשם אתו : **דרשו יהוה ועזו בקשו פניו המיר :** **דרשו** הארון נקרא עז כמו

ויקן לשבי עזו כלומר

דרשו משכן הארון ושם התפללו לפניו וכן בקשו פניו שהתפללו לפניו תמיד במדרש אר' בר' חלפתא דר'

ישמעאל את מבקש לראות את השכינה בעולם הזה עסוק בארץ ישראל כלומר כי בארץ ישראל הם פני

שכינה ושם תקובל תפילתי מהרה : **זכרו נפלאותיו אשר עשה מופתיו משפטיו פיהו :**

זכרו נפלאותיו

זכרו בלב נפלאותיו ומופתיו שעשה האל במצרים ובמדבר ומשנכנסו לארץ וכן ברבר הארון בארץ פלש

פלשתים כי על כס אחר ועל פלא אחר מייב ארס לחסור המופתים הקודמים וזהו שאמר וזכר עשה לנפלאותיו

ומשפטיו פיהו כי המכות שהביאו במצרים אמרו עי' משה נביאו מהמילה וכן היו השפטים באים על מצרי-

כמו שאמר בפיו : **זרע אברהם עברו בני יעקב בחיריו :** **זרע אברהם עברו**

וברברי הימים זרע ישראל עברו והענין אמר כי מה שאמר זרע אברהם עברו וברברי הימים זרע ישראל

עברו והענין אמר כי מה שאמר זרע אברהם על זרע ישראל לא על שאר זרע אברהם וכן אמר האל לא

לאברהם כי ביצחק יקרא לך זרע ואמר יצחק ליעקב ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך לרשתך כי

הנה הזרע המיומר לאברהם הוא ישראל וכן פירש ואמר בני יעקב במירוי כלומר מי הוא זרע אברהם הם

בני יעקב שהם נבחרים משאר זרעו : **הוא יהוה אלהינו בכל הארץ משפטיו :**

הוא יהוה אלהינו

אעפ' שבכל הארץ משפטיו והוא מנהיג העולם כולו הוא אלהינו ואנחנו נמו ובמדרש מה הוא אלהינו

אלא אתה מוצא הוא חסידה לרעה וחמשה לטובה לרעה הוא היה גיבור ציד הוא עשו אבי ארוס הוא רוקן

ואבירס הוא המלך אחז הוא אחשוורוש וחמשה לטובה הוא אברהם הוא משה ואהרן הוא עזרה עלה מבבל

הוא חזקיהו סתם מי גימון אר' חזקיהו והאלהים נמנה עם הצדיקים כי הוא יי' אלהינו וזכר לעולם בריתו כ

כמו שזכר בפסוק אחר אשר כרת את אברהם וזכר לזרעו עולם שנתן הארץ לזרעו לאחר ארבע

דורות והוא הרבר אשר צוה כלומר אשר גזר כמו שאמר לאברהם כן קיים הרבר לזרעו אמריו משה שאמ'

לעולם ולאלף דור כי לעולם תהיה הארץ לישראל אעפ' שגלו ממנה עד ישובון אליה ולא יגלו ממנה עוד

לעולם וזהו לעולם מאלף דור ובמדרש מהו לאלף דור לאלף שברור זה אברהם אבינו :

אשר ברת את אברהם ושביעתו ליצחק ויעמידה ליעקב לחק לישר ברית עולם

אשר ברת את אברהם כמו שכתוב ביום ההוא כרת יי' את אברהם ברית לאמר לזרעך נתתי

וגומר ואחזי הברית ליצחק הייתה כלומר בעבור יצחק כי מה שאמר לזרעך כי ביצחק יקרא לך זרע והש

והשבוונה הייתה בעקידה יצחק כמו שכתוב כי נשבעתי ואמר ליצחק והקימותי את השבוונה אשר נשבעתי

לאברהם אביך ונשבעתי ליצחק כמו שכתוב ויעמידה אותה בברית ואותה השבוונה העמידה ליעקב לחק ל

ולישראל ברית עולם כי על זרע המיומר הייתה הברית והשבוונה לא על עשו וכן אמר יצחק ליעקב ויתן

לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך לרשתך את ארץ מגוריך אשר נתן אלהים לאברהם :

לאמר לך את ארץ בנעז חבל צחלהבם : **לאמר לך אתו** לכל אחר מן

האבות א

אמר כן תבל נחלתכם כנגד ישראל : **בהיותם מתי מספר במעט וגרים בה :** **בהיותם**

על האבות ועל בניהם אמר שהיו מתי מספר ואמר יעקב ואני מתי מספר כמעט וגרים בה כמעט זמן היו

גרים בה בארץ כי הוצרכו לצאת ממנה כמו אברהם שהלך בעבור רעב למצרים ולארץ פלשתים וכן יצחק

לארץ פלשתים וכן יעקב למצרים זהו שאמר ויתהלכו סגרי אל גוי ואעפ' הבטחת האל אמונה בלבב לא

ויד בל בכור בארצם ראשית לכל אונם ויוציאם בכסף זהב ואי בשבטיו בושל

ויד העסו כפול בענין במלות שונות ויוציאם טעמו לישראל שזכר למעלה ואי בשבטיו כושל שנים עשר שהיו והיו עס רב לא היה אחר בהם שהיה כושל ועני אלא כולם יצאו בכסף וזהם :

שמח מצרים בצאתם כי נפל פחרם עליהם : שמח נפל פחרם כמו שאמר כי אמרו כולנו מתים :

פרש עבד למסד ואש להאיר לילה : פרש עבד למסד משיצאו מצרים וי' נוסע לעניהם בעמוד ענן

יומם וגו' ופירוש למסד אינו סבך למעלה אלא כמו יריעה לעניהם וכן ואת מסך העתה כי הענן לעניהם הי' בלכתם אבל בנחם היה עליהם עד שהיו נוסעים ואפשר כי מלת למסד כולל שניהם בלכתם ובנחם :

שאל רבא שלו ולחם שמים ישביעם : שאל רבא שלו שאל ישראל במדבר סיני לחם ובשר ורבא האל להם שלו

בערב לאכול ולחם בבקר לטבוע ולחם שמים המן השביעם כנגד מה ששאלו הם באכלינו לחם לטבוע : פתח צור וזובו מים הלכו בצירות נהר : פתח צור וזובו מים ברפידים הלכו בצירות נהר במקום ציה ומורב הלכו ה

מים כמו נהר וברדש וציות מן וצי אריר כלומר כל כך היו המים רבים עד שהיו הולכים בספינה מן רגל לרגל : כי זכר את דבר קרשו את אברהם עברו : כי זכר את דבר קרשו כי כל זה עשה להם בזכות

אברהם כי הם לא היו ראויי לכך כי היו מריבים ומנסי את י' וגם להוציאם ממצרים לא היו ראויי לולי ברי אבות כמו שכתוב וזכור אלהים את בריתו את אברהם וגו' לעיכך אמר ויוציא עמו :

ויוציא את עמו בשש' ברנה את בחדריו ויתן להם ארצות גוי' ועמל לאמים יירשו

ויוציא עמו בששון כשהוציאם ממצרים ברינה ובששון הוציאם הם היו שמחים ומצרים אכלו כמו שכתוב ומצרים מקברים וגו' את במידיו בעבור אבותם ויתן להם כשהוציאם לא עשה נמכס זו הטובה

לבר שהוציאם מעברות אבל נתן להם ארצות גרים : בעבור ישמרו חקיו ותורתיו ויצדקו הללויה : בעבור ישמרו חוקיו

התורתיו על כל הנאי שישמרו חוקיו ותורתיו נתן להם את הארץ כמו שכתוב בתורה כי אביאנו אל הארמה אשר נשבעתי לאבותם וגו' שאם לא ישמרו חוקיו והיה ל

לאכול ויגולו מן הארץ הללויה אמר השורר כנגד ישראל שהיו ברורו ובניהם הבאים אחריהם שיר הללו יה אל על הטובות שעשה עס אבותיהם הללו יה :

הללויה הורול יהוה כי טוב כי לעולם חסדו : מי ימלא גבורת יהוה ישמיעה

תהלתו : מי ימלא גבורות י' במזמור שלמעלה מזה זכר ענין האובות עס מה שיעשה במצרים ובזה המזמור זמר עוד מה שעשה עמהם מה שיבאו במצרי

כל זמן שהלכו במדבר וגם משנכנסו לארץ ואמר אם באנו לספור גבורות י' ולהשמיע כל תהלתו כל כל הניסים שעשה עס אבותינו ועמנו שאנו מייבים להללו עליהם סי יוכל להשמיע כל תהלתו וגבורת י' הם מה שהתעולל במצרים בארצם ובס' כמו שאמר י' איש מלחמה כלומר גבור מנצח וכמו אונן ה

גבורי רבים עמו מי יוכל למלא אותם ומה שאמר הנה שלא יוכל אדם לספר על כל תהלתו ואמר במזמור השמיני אספרה כל תהלתך בשערי בת ציון רוד אמר אספר כל תהלתך על כל הכרות עליו שהאויב אמר

ויבא ישראל מצרים : בסבת הרעב לקיום הגזירה שנגזרה בין הבתרים כי גר יהיה ורעיו בארץ
זה כי מצרים בן חם : ויפר את עמו מאר ויעצמהו מצריו הפך לבם לשנא עמו
להתגבל בעבדיו : ויפר את עמו

השם טזכר למעלה אמת : ירשתהו אמר כי האל ית'
הערה את עמו בארץ מצרים מאר כמו שכתוב ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמהו מצריו העצמהו
יותר מצריו מהמצרים שהיו צריו באחרונה כמו שכתוב ויעצמו במאר מאר לעיכך פחדו המצרים לפי שר
שראו אותם פרים ורבים יותר מהם פחדו כמו שאמר ויקרצו מפני בני ישראל הפך לבם הפך במעשיו
פעל יוצא ועירושו האל ית' הפך לבם כי הוא גור זה ואמר ועברו ועיניו אוהם או יהיה הפך פעל עומד כ
כאילו אמר נהפך לבם להתנכל למשכב עליהם משכבות רעות היאך יכלו אותם כמו שנאמר הבה נתחכמה
לו . שלח משה עבדו אהרן אשר בחר בו : שלח משה עבדו כי כן נקרא
עבד ית' משה

עבד אהרן אשר בחר בו לשליחות עם משה כמו שאמר ואהרן אחיך יהיה נביאך :
שמו בם דברי אותתיו ומפידם בארץ חם : שמו בם כמו שכתוב ומשה ואהרן
עשו את כל המופתים האלה .

שלח חושך ויחשך ולא מרו את דברו : שלח חושך לא הזכיר המכות על
הסדר וגם לא הזכירם
כולם כי כתובות הם בתוכם והזכיר מקצתם לזכר האותות וכן עשה במזמור האזינה עמי תורתך ויחשך הח
חשך את הארץ ולא מרו את דברו כן כתוב וקרי דבריו והענין אמר אלא שזה כלל וזה פרט ולא מרו א
את האותות שזכר לא מרו את דבר השם אלא באו עליהם ברברו או פי' ולא מרו משה ואהרן את דבר השם
בכל אשר היה שולחם היו הולכי מעפי' שהיה גוער בהם פרעה ובמרדש לא מרו את דברו ר' אלעזר אומר
לא מרו המכות את דברו ר' יהודה בר' סימון אומר ולא מרו בית דין של מעלה את דברו :

הפך את מימיהם לדם וימת את רגלם : הפך וימת רגלם הרס הסית הרגה כי
אינם חיים כי אם במים !

שרץ ארצם צפרדעים בחררי מלכיהם : שרץ ארצם זכר ארץ לשון זכר וכן
ולא נשא אותם הארץ
נעהם ארץ ואמר שרץ והארץ לא שרץ כי אם היאור וכן כתוב ושרץ היאור צפרדעים אלא אמר ארצם ל
לפי שבכל מקום שחיו מים בארצם היו שורצים צפרדעים וכן כתוב על הנהרות על היאורים ועל האגמים
בחררי מלכיהם ! אמר ויבא ערב כנים בכל גבולם : אמר ויבא ערוב רעה
והעיר המיר

הרעה לבא בכל גבולם כמו שכתוב כל עשב הארץ היה כנים : צחן גשמייהם בדר אש להבת
בארצם : צחן

אש להבות בארצם כמו שכתוב וההלך אש ארצה ואש סמון ללהבות ועם להנך
להבות אש כמו תולעת שני שני התולעת : ויך צפנם ותאנחם וישבר עץ גבולם :
ויך צפנם

ותאנחם הברד הכה וזכר הגפן והתאניה כפרט וכן במזמור האזינה עמי תורתך לפי שאלה הם רוב אילנותיהם
הם במצרים : אמר ויבא ארבה וילק ואין מספר : אמר ויבא כמו שפירשנו
בערוב וילק ה

זכיר אתר ממני הארבה : ויאבל בלעשב בארצם ויאבל פרי ארמיתם : ויאבל

פרי ארמיתם פרי העץ אשר הוהיד הברד :

שעשה עמהם במצרים הנפלאות יצילם מיד המצרים היוצרים אמריהם אלא המרו האל יתבר' וחשבו שלא יוכל להצילם זהו וימרו עליהם בים סוף ויש מערשים וימרו עליהם שפמרו להכנס בים כשנבקע וברדש מ מהו וימרו עליהם כיון שבקע להם מטה הים ונעשה הים טיט כמו שנאמר ורכבת בים פוסך מומר מים ר רבים ובמצרים כהוב וימדרו את מיהם בעבורה קטה בחומר ולבינים ובכל עבודה בשדה כיון שימדרו לים היו אומרי' אילו לאילו בעוט בעטך ורוש רושך מטע ולבנים יצאנו ולטיט ולבינים באנו ואני תמה על זה הרוש שהרי כהוב ויטס את הים למרבה ונאמר בזה המזמור ויוליכס בתהומות מלמר שלא היה שם טיט אלא יבש כמו המדבר : ויושיעם למען שמו להודיע את גבורתו : ויושיעם

למען שמו הושיעם מן המצרים שהיו רודפים אמריהם למען שמו כלומר אע"י שהם המרו באל ומעשו בטחונם כן עשה הוא למען שמו שיוודע בגוים להודיעו את גבורתו כמו שאמר ואכברה בפדעה ברכבו ו בפדשיו : ויגער בים סוף ויחרב ויוליכס בתהומות במדבר : ויגער בים

סוף ויחרב והגירה היא הרוח שהולך בה הים עד שיטמנו למרבה וכן אמר הנביא בזה הלשון ויגער בים ו יבשהו ויוליכס בתהומות במדבר הולך ישראל בתהומות במרבה כמו אם היו הולכים במדבר :

ויושיעם מיד שנא ויגאלם מיד אויב : ויושיעם מיד שנא כמו שכתוב ויושיע יי' ביום ההוא את ישראל מיד מצרי'

ויבסו מים צדיהם אחר מהם לא נותר : ויבסו מים צדיהם לא ר' שהושיעם מהם אלא שניער צדי' בתוך הים וכיסו

אונס אחר מהם לא נותר : ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו : ויאמינו

בדבריו כמו שכתוב ויאמינו ביי' ישירו תהלתו כמו שכתוב אז ישיר משה ובני ישראל .

מהרו שבחו מעשיו לא חבו לעשותו : מהרו שבחו מעשיו מהרו לשלש ימים שנסעו מים סוף ובאו מרתה

וילכו העם והנה שכמו כל הנפלאות שעשה להם ואילו זכרו מעשיו היו מושבים בלבם כי לא עשה להם כל הנפלאות ולא העבירם בים אלא להשיגם בצמא והיה להם להמתין ולמכות מה יעשה להם האל ית' כמו שע שעשה עמהם עד אותו היום והם לא חכו לעצתו וילכו והנה עצמו היית טובה להם ועל גרול עשה עמהם במים שהיו מרים והמתיקם : ויתאוו תאווה במדבר ויבסו אל בשימח : ויתאוו

האות וזה היה נסיון אם יוכל להת להם בשיר במדבר ובישימון כמו שאמר במזמור האזינה עמי תודתי הגם להם יוכלתה כמו שפירשנו אותו כי פירשוו בשר . ויתן להם שאלתם וישלח רזוז בנפשם

ויהן להם

להם שאלתם רזון בנפשם פירשו מות המתאווים ואמר בלשון רזון בעבור כי הם חשבו להטביע נפ נפשם המתאווה ולהשמינה והיה להם הדבר בהפך : ויקצאו למשה במחנה לאהרן קרוש

יהוה : ויקצאו

למשה כמו במשה וכן הרגתי לפעמי לפניכס למר למי מדיבה והרומי להם כי קטור הקנאה עם הלמד הוא לטוב כמו אשר קנא לאלהיו קנא קנאתי ל' אבל עם הבית הוא לרע כמו ויקנאו בו אמיו כי קנא קנאתי בהוללים וכן למד לאהרן במקום בית והקנאה הזאת היא ממלוקת קרת ותלה אותם בכל ישראל מפני שלא מ'מו בהם וגם היו עמהם מבני ראובן ואנשים מבני ישראל חמישים ומאתים נשיאי ערה וטעם קרוש יי' כי כן אמרו הם כי כל העדה כולם קרשים ואמר משה אשר יבחר יי' הוא הקרוש והנה אהרן קרוש יי' :

תפתח ארץ ותבלערתם ותבס על ערת אבירם : תפתח הארץ עתיד במקום

שיהיו שבתם והוראה לאל שהצילו וכאשר בא לספר הנסים שעשה עם ישראל ובמדבר ובארץ בכל דור ודור
אמר מי ישמיע כל ההילה וכן עם היחיד לבר מה שעשה הקבה עמו משובות וחסדי בכל יום ויום לא יוכל
לספר כמו שאמר הגדה ואברהם עצמו מספר כי פעמים רבים יעשה האל יתברך עם האדם נס ולא ידע ו
ולא ירגיש בו עד אחר זמן שיהבונן בו וכן ארזל אין בעל הנס שכיר בניסו וכאשר אמר דוד כל תהלתך
על הנסים הגלויים שעשה עמו הירועים לכל במלחמת האויבים וכן אמר במדרש וכי ארס יודע מה פלאו
עושה הקבה עם האדם בכל יום כיצור הוא ישן על המטה והנמש נהנין לפניו על הארץ בא לעמוד הרגיש
בו הנמש כיון שבא לתן עליו רגליו בורח הנמש מפניו ואינו יודע מה פלא עשה עמו הקבה וכן כל כיו
כירא בו וקורס שהמל המטורר לספר אמר : **אשרי שומרי מצוותי עתה צדקה במלכות**
אשרי שומרי מצוותי

כלומר אשריהם ישראל אם היו שומרים מצוותי האל אשר צוה אותם כי בזמן שהיו עושים רצונו של מ
מקום כמה טובות עושה עמהם ואף במדבר כן היה סובל אותם זמן רב אולי ישובו למוטב ואם היו שומרי
מצוותיו ועושים צדקות בכל עת כלומר תמיד כל שכן שהיה הוא עושה עמהם צדקות ולא היו לעולם גולי
מאדנס כי נופה המטורר ברוח הקדש שעתיד ללגלות מארצם בעונותם לפי כך אמר אמר זה הפסוק וזכרני
נא ברצון עמך עשה צדקה בכל עת כי ישראל היו עושים פעמים טוב ורוב הפעמים היו מרעים מעשיהם
לפיכך אמר בכל עת אשריהם אם יהיו עושים הטוב המיד : **זכרני יהוה ברצון עמך פקדני**
בישועתך : זכרני

אם הפסוק הזה אמרו המטורר על עצמו בקש מהאל שימקם מקברו עם המתים שימיו בעת הגאולה וכן ה
הפסוק הבא אמר זה לראות בטובה במידך או אומר הפסוק על לשון בני הגלות הזה כי כל אדם מבקש מה
מהאל שיזכה לראות הגאולה ואמר וזכרני יי בעת רצונך בעמך והוציאם מגלותם וזכרני ורצה כי אחיה
עד עת הגאולה : **לראות בטובה בחיריך לשמח בשמחת צויד להתהלל עם נחלתך**
לראות

בטובה במידך שיזכה לראות העם הנבחר לך שיזכו לגאולה לשמח בשמחת צויד וכפל העניין שלש פ
פעמים לחזק העניין במלות טובות כמנהג נחלתך הם ישראל כמו והם עמך ונחלתך ועי להתהלל יש מפרשי
כמו לשמח וכן קדש הילולים וכן ובהוללותו לא הללו וכן ברברי רבותי בית השמחה בית הלולא ואין צרי
להוציאם מעניין השבח כי בשמחת המופה ישבם אדם החזק והכלה לפיכך קראו בית המופה ב' הלולא וכן
ובהוללותו לא הוללו לא באו לירי שבח שהלל אדם אותם במופתן ועי להתהלל עם נחלתך כי בשמחתם בכ
בצאתם יתהללו על כל עם כי הם במר יי : **חטאנו עם אבותינו העוינו הרשענו :**
חטאנו

ידבר על לשון הגלות עם אבותינו כמו שאבותינו חטאו כן חטאנו אנחנו :
אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך לא זכרו את רב חסדיך וימרו על ים

ביום סוף : אבותינו במצרים בצאתם ממצרים השכילו נפלאותיך שעשית במצרים
לא זכרו את רוב חסדיך כי חסדיך ונפלאות עשית
עמהם בהוציאך אותם מבית עבריים ביד חזקה ובמסות שהבאת על המצרים הפלית כינס לא השכילו נפלא
נפלאותיך שעשית במצרים לא זכרו את רוב חסדיך כי חסדיך ונפלאות שעשית עמהם בהוציאך אותם מ
מבית עבריים ביד חזקה ובמסות שהבאת על המצרים בינס ובין מצרים שהייתה המכה משולחת בכל הארץ ו
והם היו נברלים ממנה כי הנה הברר היה בכל הארץ ובארץ גושן אשר שם בני ישראל לא היה ברר וברבר
שהיה משולח בבהמות אמ' ומסקנה מבני ישראל לא מת אדם ובחושך שהיה לאויב עב וחשון בכל הארץ
ולכל בני ישראל היה אור וכן בערוב אדם ושמהו פדות בין עמי ובין עמך וכן בטאר הסכית ואטפי ש
שלא נכתב ואמר צאק כשרדפו מצרים אמרו המבלי אין קברים במצרים ולא השכילו ולא זכרו כי מי ש

עבר וכן אז יסיר משה עגל במורב ורבים אמרים ולא זכר קרח כי ידוע כי הוא ראש הממלוקת או
זכר העוזרים כי עוזרי רשע הם רשעים ממנו כי אם לא ימצא עוזרים לא יעשה רשעו גם אמרו כי קרח
היה עם השרופים ומן הבלועים כי נזכר בתורה עם השרופים ועם הבלועים לעיכך מתמו חזר מטעם הבל
הבליעה ומטעם השריפה על ערה אבירים והוא עמהם ואין בן פלת בהמילת הממלוקת לא נזכר אחר כן
נתמרט ושהק מן הממלוקת ואחל כי אשתו היצלתו בעינה שנתנה לו :

והבער אש בערתם להבה תלהט רשעים : והבער אש במאנים ומשוי' מבני
ישראל כמו שכתוב ו

ותאכל את חמשים ומאנים איש מקריבי הקטורת להבה תלהט העסוק כעול בענין מלות שונות :

יעשו עגל בחרב ושתחורו למסבה : יעשו עגל במורב עתיד במקום עבר וכמזהו רבי
והנה הם ששנו עגל במורב במקום טק

טקבלו התורה ששימעו באזניהם נשירת הדברים ונאמר בהם לא יהיה לך פסל וכל תמונה :

וימירו את בבורם בתבנית שור אבל עשב : וימירו האל ית' שראו כבורו על הר
סיני בשור אוכל עשב על ה

השור אומר לא פל תבניתו וברש טאין לך מנול משור כטאוכל עשב : **שחזו אל מושיעם**
עשה גדלות במצרים : שבו אל

ואמרו אלה אלהיך ישראל : **נפלאות בארץ**
חם נוראות עלים סוף : נפלאות בארץ חם

הוא אבי מצרים ולגרעון נזכר וכפל
הענין במלות שונות ועוד עשה להם נוראות עלים סוף וקרא פעולות העלם והפך הטבע נוראות לפי ש
טבין יהיה האל ית' נורא על בני אדם ובעבורם יראוהו ויורו לו שהוא ארון הכל שהפך הטבעים כדרכו
ויאמר להשמידם לחי משה בחרו עמר בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית :

ויאמר להשמידם בפרץ באותו פרץ שפרץ הם עמר בו משה לפני האל יתברך וגזרו :
וימאסו בארץ חמיה לא האמינו לדבריו : וימאסו זה היה דבר המרגלים :

וירגזו באהליהם לא שמעו בקוליהם : וירגזו כמו שכתב והרגזו באהליהם :

וישא ידו להם להפיל אותם במדבר : וישא ידו להם נשבע כי אשא אל שמים ידי
וכן כתוב מי אני נאום יי' ופירושו
להם בעבורם להפיל אותם במדבר פירו' כל המליכים שהיו מן עשרים שנה ומעלה כמו שכתוב במדבר
הזה יפלו פגריכם וגו' :

ולאפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות ויצמרו לבעל מעור ויאבלו זבחי מתים :

ולאפיל זרעם בגוים זה לא ראינו בתורה מבואר שאמר להפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות
וכן אשר בימזקאל וגם אני נשאתי את ידי להם במדבר להפיץ אותם בגוים ולזרותם בארצות וכן אמר ביי
בימזקאל וגם אני נשאתי את ידי להם במדבר להפיץ אותם בגוים ולזרותם בארצות והנראה בעיני כי זה ה
הוא ומה שאמר וידר העמלקי והכנעני היושב בהר ההוא ויכנס ויכתום עד המדמה וכן מה שאמר ויטמע
הכנעני מלך ערד יושב הקנב וגו' וישב ממנו שבי זה הוא לזרותם בארצות וברש כי מה שאמר ויבכו ה
העם ולהפיל זרעם בגוים על העתיד אמר שגור על זרעם להיותם גולים מארצם ולזרותם בארצות והו שא
שאמר כי תוליד בנים ובני בנים וגו' והפיץ יי' אתכם בעמים ואשרו כי מה שאמר ויבכו העם כלילה הוא

שחולכים בהם ואמה מן הצדדים שהם הימים בדרך במדבר כי רב המול אשר טס מכסה הדרכים בנשיבם
הדומ והנה לא ימצאו דרך ללכת בה אל עיר מושב שירדו ללכת שם: **רעבים גם צמאים צמאים**
בהם חתענות: **רעבים** גם צמאים כי הם נוטאים עמהם

צדה לדרך כשיעור מהלך הימים אשר בין ארץ לארץ כי במדבר לא ימצאו מים
לא שום מאכל והנה בתענותם שלא יראה להם הדרך ארכו להם הימים במדבר והיה הם רעבים וגם צמאים
נפסם בהם תהטטט: מרוב הרעב והצמא ואין להם שום דבר להנצל מצרתם אלא שיצטקו אל אף:
ויצטקו אל יהוה בצר להם ממצוקותיהם יצילם: **ויצטקו** אל אף בצר שם כמו בצרה
ויוריהם בדרך ישרה ללכת אל

עיר מושב: **ויוריהם** בדרך ישרה יגלה לה
הדרך שהענו בה: **יורו ליהוה חסרו ונפלאותיהם לבני אדם:** **יורו**
לף חסרו כשיגישו אל עיר מושב ויתנו

הודאה לאל שהגיעם לעיר מושב ויספרו לבני אדם הנפלאות שעשה עמהם האל יתברך:
בי השביע נפש שוקקה ונפש רעבה מלא טוב: **בי** השביע נפש שוקקה שם הוא
מנמי העין מן ואל אישך תשוקת ובהם
ובמשקלו מטרך ירו את לרבים הוא מונמי העין אמר הנפש שהיה מתאווה במדבר למים ונהה השביעם
בהגיעה אותה אל עיר מושב וכן הנפש שהיה רעבה למאכל מלא טוב: **יורשי חשך וצלמות**
אסירי עני וברזל: **יורשי** מושך וצלמות עתה זכר האסיר

זכר שנשבו בעונם ובשובם לאל ית' ויראם מבית האסירים ובאסירי ובחולי
זכר עונם כי בעונם נלכדו ונמלו אבל הולכי מדברות ויורדי הים לא זכר בהם עונם כי תמלך דרכם אין ב
בהם רע ונזק ולא ילכו מדברות ולא יורו ימים בעונם אלא יבא להם דבר ירה וסכנה בדרך כרי שישובו
אל אף ויסורו מעונותיהם ויושיעם ואמר יורשי חשך כי בית האסיר מן מושך הוא: **אסירי עוני** ו
ובחל עני יאסירי שיקטרו אותם ויענו אותם בהם ובחל ככלי בחל שנוהגין בהגליהם:

בי המרו אמרי אל ועצת עליהם נאצי: **בי המרו** אמרי אל הודיע כי בעונם נשבו
לפי שהסירו אמרי אל והם המינות שצוה לבני אדם

כו לא לישראל לבדם נאמרו המינות כי לכל גרם אלא שהברלי ישראל מן האומות במינות יחידות שצוה
אותם והקדישם בשהדת הקדש ובמאכלים אבל המינות השונות צוה נהנו לארץ הראשון ולדעו אמרו והם א
אמרי אל ועצת עליהם נאצי אמרי אל שיעשו אותם והיו בהם ובממדים אותם יטלם להם מוסדות במלא
או יולכש בשבי נאצי מבנין הקל בשקל שצוה זכרו מעני ההנפק: **ויבצע בעמל לבם בשלח**
ואין עוזר: **ויבצע** בעמל לבם בעמל בשבי יכניע לבם

שנהגו וכו' דבר אף כשלו בשבי ואין פחד אלא האל יתברך שיצטקו אליו ויושיעם
ויצטקו אל יהוה בצר להם ממצוקותיהם יושיעם: **ויצטקו** אל אף צעקה בדרך

אסירן ומחלים בון ומסורת מש

סמכותהם קטנה ית' לא תניח ותלהא יושיעם רביעאה ית' אס: **יורשי** מחוסר
וצלמות ומוסרותיהם יצחק: **יורשי** ומוסרותיהם

היחידים והקבילים שנאסרו בהם יצחק כלומר ישוב להם סיבות
יצחק להם עלילת שיברמו מן השבי או יתן בלב טוביהם להחזירם ממאסרם או סיבות אמרות שינצל כי
לו לבדו נהגו עלילות: **יורו ליהוה חסרו ונפלאותיהם לבני אדם:** **יורו** לף

חסרו כשיצאו מן ה

השבי יתנו הודאה לאל ית' ויספרו לבני אדם הנפלאות שעשה להם ומה הם הנפלאות כי שיברו וצוה נמו
במוטת גרר בכי אדם ושהם ששבו בדרך ישרה ובחל רחוק הוציא דרכה לו

במסמך כגון בענין בטלות שונות: ויחלצו את בניהם רבתי תתת ידם: ויחלצו

בארצם לחצו אותם ויכנעו תחת ידם: פנמים רבתי יצילם והמה ימיו בעצתם חמם בעונם: בעמים

רבות והם ימרו בעיניהם הרעה ימרו האל ית' וימרו בעינם ער שיטבו מוכי ועניי בעונם והוא שגלו מארצם וירא בצר להם בשמעי את רצתם: וירא בצר להם בגלותם שמי רינתם ורענקתם ויזכור להם בריתו בריתו עם האבות וינתם על הרעה וינק אותם לרמסים שמרמסים על שוביהם בגלות.

הושיענו יהוה אלהינו וקבצנו מן הגוים להורות לשם קדש להשתבח בתהלתך

הושיענו אמר המשוור על לשון בני הגלות הושיענו וקבצנו מן הגוים להורות לשם קדש כשהקבצנו נורה לך לשם קדשך להשתבח בתהלתך ותהלה לך ה' הסתדרים ששטה עמנו שאנו מהללים לו עליהם: ברוך יהוה אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ואמר כל העם אמן

הללויה: ברוך ה' אלהי ישראל ואז נאמר ברוך ה' המשיכילים ישבחו כפי שכלם וכל העם יאמרו אמן ויאמרו אלה לאלה הללויה ופירו מן העולם ועד העולם מוזן הראשון ער וסן האחרון כלומר כל הימים:

צעלם ספר רביעי ואתחיל ספר חמשי:

החד ליהוה ב טוב ב לעולם חסדו:

המזמור הזה הוא על ארבעה שייכאוי מורה לרווחה ודריכים להורות ל' כי הוא המתיאס מורה לרווחה ואינו בדרך מקרה כאשר יחשבו המעינים אלא דריכים שייכאוי כי בעונש עונם מיו בצרה ובחמד אלהים נזכרו שהנה בענקתם לו וכן לשון רבו' אל מזה המזמור ואמרו ארבעה דריכין להורות ולברך האל ית' ברבים והם הנזכרים במזמור הזה הולכי מדברות ופי' שהיה חבוש בבית האסורים ויבא מי שהיה מולה ו ונתפשע ויורדי בים חזק גם כן בזה המזמור פי' שהם בטוב במקומם יביאם האל ית' לחסדן העוב ומיותם ברע ופי' שהם ברע במקומם ישגבם ויושיעם מרעותם וינק לו טובה גדולה כל זה להורות כי הכל הוא מיד האל הרע הטוב יאמרו גאולי יהוה אשר גאלם מיד צר: יאמרו גאולי ה' פי' יאמרו

תהלה תודה לאל אשר גאלם מיד צר ויכירו כי הוא הגואל לשיכך קראם גאולי ה' מיד צר שם כמו צרה ומאריצות קבצם ממזרח וממערב מצפון ומזרם: ומאריצות קבצם האל בהולכי מדברו

כי הם הנמצאים יוהר מהטלטה כי רגילים בני אדם ללכת בסמורה מארץ לארץ ובדברים דרך מדברות והו בחסרו יקבצם מהאריצות אשר הלכו שם אילך ואילך וישיבם למקומם בשלום וזכר שם הפיאות מזרח ומערב וצפון ואלף זכר דרום כי הוא מעט הישוב מכל הפיאות משני מוס השמש ולא ילכו באותה הפיאה בסמורה אלא מעט ופי' ומים אותם שיעברו דרך ים מארץ לארץ ישיבם לארצם בשלום ועוד יזכור בים על הצרה שהם בים שייצלו ממנה ונקה זכר אותם לפי שאמר ומאריצות קבצם וכן אותם שיעברו אל ע עבר הים יקבצם אל מקומם:

תעו במדבר בישמח דוד עיר מושב לא מצאו: תעו במדבר זכר הצר שהם במדבר

בעבוד הגל ידרו תהומות וכן עליה ירדנה נפש אנשי הספינה ברעה התמוגג כלומר המס נפגש באותה ה
הרעה והדאגה שיש להם שיטתו בים : יחגורו גוריו כששיר ובל חבמתם תתבלע :
יחגורו ויכניעו כסכור יחגורו ויכניעו

כפל ענין במלות טונות יחגורו ענין תנועה כמו והייתה ארמת יהודה לסכור לחגור שפירושו תנועת הסכור
הסכור שימתנועט בטכירותו ולא יוכל לעמוד על עיניו כן אנשי הספינה ואשילי החובלים לא יוכלו לעס
לעמוד ברוח סערה שתנוע הספינה אילך ואילך ומעלה ומטה וכל חכמתם תתבלע וכל חכמת רב החובל
תשמת באותה טעה כי בכל חכמתם ותחבולתם לא יוכלו להעמיד הספינה אם לא יסקיט האל יתברך הרוח
ואין להם שום דבר להכניל אלא שיצטקו אל יף : ויצצקו אל יהוה בצר להם ומצוקותיהם
יוציאם : ויצצקו יוציאם שיצצקו

מן הים אל היבשה או פירו יוציאם ממחוקה שהיו בה תרוסס הגלים והוא בחסרו יסקיטם בהש
בהשקטו הרוח והנה יצאו מלחמה לדומה : יקם סערה לרממה ויחשו גליהם : יקם
סערה לרממה יס מפרשין יקם כמו ישיב

כמסמנו ופירושו הסערה שהקים ישיבנה לרוססה ויחשו גליהם הכינוי כנגד אנשי הספינה כי ישקטו הג
גלים אל מחוץ מפנס אל גבול מפנס וכן ויורעו לא חזו יסיו לא גבלו אפי' שינמה איתם האל ית' אל מקו
שהפנס ללכת עם בתו להם הרוח שתולך הספינה שם : וישמחו כי ישתקו וינחם אל מחוץ
הפנס : יורו ליהוה חסרו ונפלאותיו

לבני ארם ירממוהו בקהל עם ובמושב
זקנים יהללוהו : יורו כשיגיעו אל

מחוץ מפנס יתנו הודאה לאל ית' שהחילם והנפלאות שיעשה להם בים יספדו א
אותם לבני ארם וירממוהו טעמו על יורדי הים או אל הארבעה כי כולם כסיוורו האל ית' על חסרו בקהל
עם יעשו זה וירממוהו ביניהם וכן במושב זקנים ותכמי יהללוהו לפי שגם הם בשוטטם הנפלאות יהללוהו
וירממוהו עמהם : ישם נהרות למרבר ומוצאי מים לצמאן : ישם נהרות למרבר
כיו טזכר הטזורר הארבעה שיכריכין להורו

האל ית' שיהפך להם סעפרם לשמו ויחמם לרוחה זכר גם כן כי יעשה במקומו אמרי' שיהפך אותם שטובה
לרעה לעונש היושבים בהם וטרעה לטובה כשיעשו רצון האל ית' להוריע כי הכל ברכותו ובמדותו ויהפך
הטובים כמו שידעה לא כמו שחשבו חסכלים כי ענייני בני ארם הם במקרה ואשר יש נהרות כלומר מקו
שיש בו נהרות ומרמאי מים ישם אותו למרבר ולמקום צמאן : ארץ פרי למלחה מרעת

יושבי בה : ארץ פרי וכן ארץ טנוסאה פירות ישימנה שמהיה
ארץ מלחה טלא יסמו בה כל עשב וכל זה מרעה יושבי בה : ישם מרבר לאגם

מים וארץ ציה למוצאי מים : ישם מרבר והנה יעשה בהפך
לעובים וישים להם מרבר לאגם מים וארץ ציה למרמאי מים

יושב שם רעבים ויבועו עיר מושב : ויושב שם רעבים אותם שהיו רעבים במקום
אמר הוסיבם באותו המקום כאילו לסבתם נעשה מ

מושב המקום טוב : ויכנונו עיר מושב כוננו שם עיר באו שם ספה ומפה הרעבים אשר הפך יף בס :

ויזרעו שדות ויטעו ברמים ויעשו פרי תבואה : ויזרעו שדות ורעו שם שדות ונ
ונטעו כרמים והחליפו כי עשו הכרמי

והסדות פרי תבואה ופירות פרי תבואה חסר וו השימוש פרי תבואה והוא כפל ענין במלות טונות :

ויברכם וירבו מאד ובהמתם לא ימעט : ויברכם בממונס וירבו מאד בכני
ובהמתם לא ימעט טלא תהיה בהם שטכלה כל

שן בנטיהם : וימעטו וישח ומעוזר רעה וינח שמר בח על צריבים ויתעם

לומר חוקים מאד וכן קשת כחשה והנה אין להם תחבולה שיוכלו לברוח ולהנצל מנגדל חזק שנשבו בו ו
והאל ית' יכבד סיבת שיצאו מן חזק הדלתים והבריחים : **אורלים מדרך פשעם**
ומעונותיהם יתענו : אורלים עתה וזכר החלום ואמר

כן מדרך פשעם ומעונותיהם יחלו ויתענו וקראם אורלים מה שלא אמר כן באסירים
בעבור כי הטיב יהיה בבת אחת ולא כן המולי כי מתחילה הוא קל ואחכ' יכבד יום אמר יום והנה הם אורלי
שלא יכירו וידעו כי המולי כמו מלאך שליח אליהם שישובו בתשובה והם לא ירגישו ברבר כמו האויל
שאינו מרגיש ברעה שתבא לו מטעשה אולתו ואם היו חכמים היו מוסיפים בלבם מה זה המולי ששלח לנו
האל ומאיוזה עון הוא וישעשעו במטעיהם ויתקנו דרכיהם קודם שיכבד עליהם המולי ואם לא ירגישו יום
ראשון ירגישו יום שני יום שלישי אבל האורלים לא ירגישו ברבר ולא ישובו לאל ית' עד שיכבד עליהם
המולי מאד ויארך חללים עד שיתענו מאד ויתענו כל מאכל כמו שאמר אליהם והוכח כמכאוב על מש
שטכבו ורוב עצמותיו איך וזהמתי מיהו לחם וגו' : **בל אבל תתעב נפשם ויגיעו עד שיערי**
מדת : בל אכל תתעב נפשם כל אוכל אפי' מאכל האוה :

ויצחקו אל יהוה בצר להם ממצוקותיהם ושיעם : ויצחקו כשיגיעו אל שער
מות או יצחקו אל ית' כי ראו לא
יועילם רופא ומטקה ומרקמה : **ישלח רברו וירפאם וימלט משחיתותם : ישלח**

רברו לפי שרפואת הרופאים הוא במעשה אמר כי לא כן רפואת ית' כי ברברו לבר ירפאם ורברו הוא ר
רצונו וימלט משחיתותם ימלט נפשות ממות שהיית קרובה לה כמו שאמר ותקרב לטמת נפשו והאמר סן
שמיתותם שמתה ובא בו כיני המס כי הם גרמו זה בעונם : **יורו ליהוה חסרו ונפלאותיו**
לבי אדם : יורו שירטתיו :

ויזבחו זבחי תודה ויספרו מעשיו ברנה : ויזבחו ובמי תורה
הוראה שהושיעם ואמר בזה
ויזבחו מה שלא אמר כן באחרים לפי שהמולים יארכו ימי בריאותם ובין כך היו כנורין ובמים בהתחזקם
פעט מעט ויזבחו ובמים כאשר ילמדו ימי בריאותם וגם יורדי הים והולכי מדברות והאסורי אפטר
גם כן שיזבחו גם הם אלא אמר במולים לפי שנמצא בהם ברוב ויכפרו מעשיו ברכה יספרו לפני אדם מע
פעשה המסרים שעשה עמהם בתוך קהל ברנה ובקול גדול : **יורדי הים באניות עשי מלאכה**
במים רבים : יורדי הים באניות אעפי' שהים

גבוהה על היבשה יקרא עובר לים יורד לפי שהיבשה גבוהה על טעה הים וכנגד הש
הטפה יקרא יורד כמו שפירשנו בעסוק כנס כנר טי הים וארני אבי זל פירש' כי יקרא יורד כנגד האניה
שהיא עסוקה ויורד בה כמו שכתוב וימצא אניה וגו' ויורד בה וכן אמר הנה יורדי הים באניות עושי מלא
מלאכה במים רבים המלאכה הי' חנכ והתורן והדות והמבלים והשטיות ושאר הכלים שהם צורך הספינה וכ
וכשהם המים רבים כמו עלגום הים הם צריכי מלאכה יותר : **המה ראו מעשה יהוה ונפלאותיו**
במצולה : המה ראו במצולה במעמקי הים

שהוא העלגום שם יראו מעשה ית' ונפלאותיו כי ברגים הגדולים וברפ ש הים וכי נק ב
בארס חכמה ותחבולה לעמוד במצולה על לוחות עץ כשהסער הדות בים זהו שאמר :

ויאמר ויעמר רוח סערה ותרום גליו : ויאמר ויעמוד אמר האל כלומר רנה וגו'
וגור ויעמוד דות סערה בים ואותו מרות תרום

גל- הים ואז הספינה מולה ויורדת והו שאמר : **יעלו שמים יורו תהומות נפשם ברעה**
התמוגג : יעלו שמים יורו תהומות

יעלו אנשי הספינה שמים כלומר ברום האויר שפרומס את הגל את הספינה ואמר כך

המזמור על לשון בני הגלות ועל לשון שהוא מזרע דור שתהיה לו המלכה אשר נכח לבי אלהים מעתה
שאני בגלות זה כמה שנים לא נואשה מן הגאולה אבל לבי נכון ובטובו באל שיגאלנו ואז אשירה ואז
ואומרה ומלת אלהים היא קריאה אף כבורי הנפש הקרא כבור כי היא כבור הגוף והנה טעם אשירה בעה ו
ואומרה בכלי ואף נפשי תזמר בעצמה במחשבות השכליות ויש לערש אף כבורי רבך עם עורה ראש העם
העם ויהיה טעם עורה לשני אל הכבוד ואל הנבל וכן אמר במזמור האמר עורה כבורי עורה הנבל וכינור
עורה הנבל ובבור אעירה שחר : עורה הנבל על דרך משל שיעור הנבל מעצמו והא
הנבל הא הקריאה כה' הקהל מוקה אמת לכס אעירה שחר :
יאמר עורה הנבל ועורה הכינור בעת שאעיר אתכם לזמר בכל שחר ושחר או פירושו בעת שאעיר עצמי
משנתי בשחר להורות שכן בהם אומר לה עורו **אורך בעמים יהוה ואמרך בלאמים :**
אורך בעמים ^ל במזמור אחר פירשנו בעמים

בלאומים במשפחות ישראל כמו עמים הר יקראו אחריו בנישין בעממך וכוה נפרשנו בכל העמים כי כל
העמים ילכו לירושלים בעת הגאולה כמו שכתוב ונלוו גוים רבים אל ^ל ביום בלאומים הלמד שירשון ו
ולאוס מלאוס יאמץ והלמד דעה להקל וראויה להדגש וכמוה סמית בשיר מי בשאת : **בי גדול מעל**
שמים חסדך וער שחקים אמיתך : בי גדול מעל שמים במזמור

האמר אמר כי גדול ער שמים שאמר דור על עצמו ובן
שאמר על ישועת ישראל אמר מעל שמים כי המסר יותר גדול שיוציא עם אחר מעמים רבים אף על פי
שנשקעו בגלות זה כמה שנים ער שחטבו כל העמי עליהם כי לא יצאו לעולם מותמת יריהם והוא יצאם
מתחת ירכ על כרמם ולא עוד אלא שהם עצמם יביאום אל ארץ ישראל בכבוד גדול בצבים ובפרדים ובכר
ובכרכרות זה המסר הוא גדול ער מאד שראוי לומר עליו גדול מעל שמים ואמר וער שחקים אמונתך ו
ולא אמר מעל שחקים כמו שאמר על המסר מעל שמים לפי שהאמת אינו רבר יתר אלא רבר הראוי וראוי
לו לעשות זה כי כן הבטיחונו על כל פנים וגאלנו ואם יאריך זמן הגאולה בעינינו ומה שהבטיח לנו ראוי
לקיים רברו וזהו אמת ואם נצא בעצמינו רברו יהיה קי' אבל שנצא בכבוד גדול ער שיהיה לנו מה שנאמ'
והיו מלכים אומניך וגו' ונאמר על ער הנשאור ועל ברכים תשעשעו ונאמר ובני נכר איכריכם וכורסיכם
ושאר מנמסור הכתובו עלינו והו המסר הגדול ואם האמ' גם זה הו אמת כינו שהבטיחנו בו ויתכן לערש כי
לא הבטיחנו בזה הרבר גדול אלא אם כן יהיה זכאי אבל הגאולה על כל פני ההיה בזמנא כן וכאי' בן מיבי
אלא שאם נהיה זכאי ימיש עתה : **רומה על שמים אלהים ועל בל הארץ בבורך :**
רומה על שמים אלהים רומה על

דרך משל כאילו בימי הגלות אינו רם על שמים למשול על האומות להוכיחם עלינו כי כמו שאמר הנביא
למה תהיה כאיש כרס כגיבור לא יוכל להושיע וכן אמר ^ל יתברך שמו על עם הישועה עתה ארומ' עתה
אנשא ואמר ארומ בגוים ארומ בארץ ועל כל הארץ כבורך פי להראה על כל הארץ כבורך :
למע יחלצך ידיריד הושיעה ימינך ועצני : למע יחלצך ידיריד סן הפסוק הזה
ער סוף המזמור מפרש האמר ער מה שפירשתי

במזמור הזה : **אלהים רבר בקרשיו אעלה אחלקה שבם ועמק סבות אמיר :**
לי גלעד לי מנשה ואמרים מעת ראשי יהודה מחוקקי : מואב סיר רחצי על ארם
אשליך נעלי על פלשת אתרועע : מי יובילני עיר מצור מנחני ער ארם :
הלא אלהים זנחתנו ולא תצא אלהים בצבאותינו : חבה לנו גמרת מצר ושוא
תשועת ארם : **באלהים נעשה חיל והוא יבוס צרינו :**

למנצח לדור מזמור אלהי תהלתי אל תחרש בי פי רשעופי מרמה עלי פתחו רב
דברו אתי לשח שקר :

בההו לא דרך : וישמחו והנה כאשר ירצה האל ית' יהיה עניינם בהפך זה בעונם
 שנתמאז מרוב טובם כמו שאמר למעלה מרצה יושב' בה וימנעו הפך וירבו שן
 שזכר וישמחו הפך שהיו הולכים קושמיות עתה יהיו קדרים ושוממים ומעורר רעה ויגון חסר זה השימוש
 מעורר מעורר ורעה ועורר הוא ממטלת אחרים שהיה עליהם והם יהיו שוממים המהיהם וכמו זה מעורר
 ומשפט לקח רל מפטלת הגרים וכן יורש עורר פירושו ממטלת אמר שישמחו מעורר מרעה ויגון ורעה
 היא רעה הגון ומסדר המסין ויגון הלב והחכם ר' אברהם בע' פירש מעורר מעורר רחם הפך וירבו שפך
 בח על נריבים על העשירים הנכבדים שהיו נקראים נריבים והנה האל ית' הופך עליהם הכבוד לקלון ולבוז
 ובאוסרו שופך רוצה לומר רב בוז והקלון ותעם בהוהו לא דרך שאין לה עינה ותמכולה להנצל סן ה
 הרעה שהאל ית' מביא עליהם והנה הם הולכים ומטיים בתוהו לא דרך : **וישגב אביו מעגי**
ישם בצאן משפחות : **וישגב** עני ואביון והנה ישפיל

העשירים והאביון ישגב מהעני שהיה צו ישגבנו וירוממנו הפך ויש
 וישמחו שאמר וישם כצאן משפחות הפך וימנעו שאמר כלומר משים האל ית' לאביון משפחות לרוב כ
 כמו הצאן רוצה לומר שלא יהיו בהם עקרות ומטילות והם ירבו לרוב והנה הצאן ירבו מאד על שאר בה
 בהמות לערך המטיל אותם לצאן וכן אמר מלאות צאן ארס ויש לערש טעם וישם על האביון כלומר ש
 שפולד בניס לרוב וכן נאמר בזה הלשון על התולדה וישימו בניס : **יראוי ישרים וישמחו וכל**
עולה קפצה פיה : **יראוי** ישרים שיראו נקמת הרשעים

וישמחו וכל עולה קפצה פיה וכל אש עולה יסגר פיו ויבוש מלרבה כי יראה כי
 האל יתברך רואה דרכיהם ויטיב גמולם בראשם : **מי חבם וישמר אלה ויחס ויהבנו חסד**
יהוה : **מי חבם** וישמור אלה מי שהוא

חכם ישמור מאלה הרברים האמורים בזה המזמור ישמרם בלבן כי ביד האל ית' הכל והו
 מעלה ומטפיל מעשיר ומוריש ומוחק ורופא ויהבוננו חסד : **י** סיעשה גם עושה רצוננו כי אעפ' שרו
 שרואה ארס בעולם הזה שלוחה לרשעים ורעה ליריאים אם יתבונן הארס בטענה העולם יראה ברוב כי ה
 האל אל אמונה ואין עול וכוותן לכל איש כדרכיו וכפרי מעללי והמעט שיראה שלא ילך על סדר ואמר בל
 בלבן כי האל ית' יורע לשה זה ואנחנו לא ידענו ויחמון הסכלות לו ולא יסמון העול לאל ית' ויתעלרה :

שיר מזמור לדוד : **צפה לבי אלהים ואזמרה אתך בבורי :** זה המזמור
 נכתב רובו

במזמור כו' וטע' כהוב כי נאמר זה המזמור בהיותו את ארס נהדים וטע' פירשנוהו ושינה איתו הנה לא יר
 ידענו למה ואפשר כי טע' נאמר על העניין שזכר ועתה אמר אותו על העתיד לעיכך זכר בזה מאותו טע'
 המלחמה ירבו והעסוקים אשר שנה בזה שנאמרו באותו המזמור נכון פירושים על ק' בוך הגלות שישבו
 ישראל למקומם כמו שעניינם טע' שישבו אל השקומות אשר לקחו מהם מלכ' ארס ומה שזכר בפירש אלה
 השקומות טעם וסוכות וגלגל וזכר מן השיבשים מנחה ואשרים לפי שמלכות יוסף חשבו לעתיד תחת מלך
 יהודה כמו שכתוב בנבואה יחזקאל ונתתם לעץ אתר והיו אתר ביד ויאמר ועברי דוד מלך עליהם ורוביה
 אתר יהיו לכולם ולא יהיו עור לשני גוים ולא יחזו עור לשתי ממלכות עור ומה שזכר מואב פלשת ואר'
 ואינם במקומותם לימות המשיח שכבר גלו כל האומות ונתעברו אלה באלה ואין היום גוי מיותר אלא יש
 ישראל לבדם רוצה לומר המקומות שהיו בהם מקדש אילו האומות וכן אמר בנבואה ישעיה לימות המשיח
 ועשו בבקת פלשתים רמה יחזיו ובוה את בני קרס ארום ומואב מטילות ירם ובני עמון משמעתם וכן אמר
 בנבואה רנ' אל לעתיד ארום ומואב וראשית בני עמון והנה זה המזמור כולו נאמר פעמים כי מתחילה ה
 המזמור ער למען יחליקו ירידך הוא במזמור נג' ומן למען יחליקו ירידך ער סוף המזמור הוא במזמור כ'
 אלא שיש ביניהם שינוי מעט במלות שונות והעניין אתר והנה הקורטין נאמרים על דוד שצמו וזה המ
 המזמור נאמר על ימות המשיח ואמר

יחזקאל עק אבותיו אל יי' שיפקדנו לו כמו שכתוב פוקד אבות על בנים וכן וחטאת אמו אל תחטא אלא
זכר לבנה: יחזקאל בגי' יהיה תמיד ויבליה מ' ארץ זכרם • יחזקאל בגי' יהיו העין
וחטאת כמו

לחזק יען אשר לא זכר כל ימיו היו בעון ולא זכר פנים אמת ועשויות חסד ונכאם לבמ' למישה נכאם לבב מ'
מרום צרותיו דרשו הרשע הזה למותת אותו ורדו אמר על עיניו עני ואביון ונכאם לבב ויאהב קללה והיא
אהב זה טאקללהו ולא משש לקללתו והבואהו עבר במקום ענין וכן יתחמק וילבש ותבא כי כי דרך הרק
המקרא וברברי נבואה ברוב ולא חפץ בברכה שיאברכהו אם יטיב לו: וילבש קללה במדברו והבא
במים בקרבו ובשמו בעצמותיו: וילבש במדבר בלבושו

כלומר שיהיה מצוה בקללה וכן ותבא כמים בקרבו שארש שיהיה וכשמן בעצמותיו וכמו
שארש מושח בו גופו לקאם העצמות שתבא המשיחה בעצמות כו' תבא בו הקללה: תהי קל שבגדי
יעשה ולמזח המיד יחגרה: תהי לו רעור כפל הענין לחזק ולמזה ה:

תגורה וכן ומוח אפיקס דפה כך יתגור הקללה כמו שיחמור ארס
המוח: זאת בעלת שטני מאת יהוה וההבדלים רע על גבשי: זאת שוטני כלומר
זאת שהיה שטני

פעולתם ששטני לי וכי לא הלך פעולת שטני אתך שטני פעולתו: ואתה יהוה לא יתני עשה אתי
למען שמד בי טוב חסדך הצילני: ואתה

י' ארונ' הם שוטני ורוברי ורובר דע על גבשי ואתה
עשה אתי למען שטני ואם איני ראו לכן עשה למען שטני אשר בשטני בו כי מפני טוב חסדך הצילני
טוב חסדך עש הכל יהיה טוב עמי להצילני: בי עני ואביון אנכי ולבי חלל בקרבי:
בי עני חלל חזיון קמץ וחזיון פתח

והוא פעל עבר והוא בורר כלום לבי נהרג בקרבי מרוב צרותי: בצל בנותיו נחלבהי נעצתי
בארבה: בצל כנשותיו בקה כמו שנוטה הצל מהרה

כן נעתי ונהלכתי כלומר הלכו ימי מהרה בלא חמרה נכבדתי כארבה בנותיו ממקור למקור
כמו הארבה שאין לו קן וננער סגור לגדר כן אני אין לי מושב בטח במקום אחד כי כשירדני טאול במ
במקום דורק אמרי ואני בורח וכן ממקום למקום: ברב בשלו מצים ובשרי בחש משמו
ברבי כשלו מצים שהיה מתענה בברמו כרי

שיראה האל בפניו ויחוס עליו הטשטשומו ולא יכול ללכת כחש משמן מהשומן שהיה בשירי מקום ענה
כחש בשירי מאותו השומן מן הכוס ומן הררכים: ואני הייתי חרפה להם יראתי וייעד
ראשם: ואני הייתי חרפה להם כשהיו

רואים אותי כמוש ומצוה היו מבזים ומתחפזים אתי ומבזים ראשם ה': עניי
יהוה אלהי הושיעני בחסדך: עניי כחסדך כמו שחסדך עש שאר בני אדם

וכן היה עמי פעמים רבות כן אתה תושיעני: וידעני
בי יודך זאת אתה יהוה עשיתך • וידעני ידעו הכל כי זאת התשובה מידך היא

לי ואתה עשית לא בחלי ולא בכתי: יקללך הבה ואתה
הברך קמו ובשאו עברך ישמח: יקללך המה אם הם מקללים

אותי איני מושש לקללתם כיון שתברכני אתה קומו ויב
ויבושו הם קמו עלי יבושו ממחשבותם עלי שלא תהקיים ועברך ישמח: ילבשו שטני בלימה
ויעשו במעיל בשתם: ילבשו שוטני כלמה כשיראו

שלא תעלה ממחשבותם ילבשו כלמה כשעיל המס דפה: אודה
יהוה מאד בפי ובתוך רבים אהללנו • אודה או כשהצילני אודה אותי

אלהי העלתי אל המרש זה המזמור חברו רור בברמו מפני שאול והרוב ישראל אנשי שהיו מרברים עליו
 אל שאול ואמר אלהי העלתי אל המרש כלומר כי כך אני מתפלל לא באותם האנשים שהם מנהלים בר
 ברעם ואליך אני קורא שלא תמרש לאמר עושים לי הרשעים כי פי רשעים ופי מרמה ופי איש מרמה
 הם פתחו עלי פיהם ברע ורברו אתי כטאני דואה אותם לשון סקר מרמאים עינים שהם אוהבים אותי וה
 והנה פיהם תטונס מרמה וסקר : **ורבירי שנאה סבבוני וילחמני חנם :** **ורבירי**
 שנאה סבבוני וברבלי שנאה **סמברירי עלי**
 לפני שאול באותם הרברים סבבוני ונלחמו עמי כי מצני דבריהם נלחם עמי וסובב עלי ללכנני וילחמוני
 כמו וילחמו עמי חנם כי אני לא הריעותי : **החת אהבתי ישטנוני ואני המלח :** **החת**
 אהבתי אני הייתי אוהב אותם והם ישטמוני ואני **הפילתי**
 ואני איש הפילה כמו איש מסורות אלה איש מסורות כלומר הם אנשי המלחמה עלי ואני איש הפילה הי
 הייתי עליהם כמו שאמר ואני במלחם לבושי טק וארוני אבי ול פירש ואני אף בירי כי אם הפילה לאל ש
 שינילני מירס : **וישימו עלי רעה תחת טובה ושנאה תחת אהבתי :** **וישימו**
 תחת טובה שינילני **ישמו** הם עלי רעה ותחת אהבתי שהייתי אוהב אותם ישימו עלי שנאה : **הפקד עלי רשע ושנא**
יעמוד עלי מינו : **הפקד** עלי רשע ארס רשע יטלוט בו וטען
 יעמוד על ימינו סלאך שמן יעמוד על ימינו לשטנו כלומר שיהיה לקללה כל מה שיעשה ואמר בלשונות
 על ראש הרשעים הטונאים אותו והוא דואה הארומי : **בהשפטו יצא רשע ותבלתו תהיה**
לחטאה : **בהשפטו** אם יהיה לו משפט עם
 טוב ארס יצא רשע כמשפטו כלומר שיהיה ברין ותפילתו תהיה להטאה כשיתפלל על
 עיני לא תחשב לו התפילה זכות אלא חטאה וחובה או פי להטאה כמו אל השערה ולא יחטיא כלומר שלא
 יקובל תפילתו : **יהיו ימיו מעטים פקדתו יקח אחר :** **יהיו** ימיו פועלים פקדתו
 דבר שיהיה עקד **עליו** והוא משוכו או אשתו :
יהיו בניו יהומים ואשתו אלמנה : **יהיו** בניו יהומים יהומי קטנים וכו אשתו אלמנה
 בימי בעוריים ירוע ירועו בניו ושאלו מה פעל הכברכמו שאול ישאלו באכל
 אמר יענו בניו אילך ואילך לשאול פת לחם ודרשו ממרבותיהם ידרשו סונס ממרבותיהם כלומר שיהיו
 בתיהם מריבות ומתוכס ידרשו לבני ארס העובדים כלומר יהנו לשאול וגם כשיהיו במרבותיהם יערכו
 לשאול וסלח ודרשו נקראת בקמץ רחב כמו ושמרו דרך יי כן קבלנו קריאה ובסער הלולים אשר בטולט
 בטולטולא כתוב עלי במסירה לית כוונה חטך וכן כתב הנגיד שמצא אותה במסרה כן שהיא חטך ולחך
 ולקריאה הזאת היתה המלה ציווי כמו מרבו מאר מטיכו אותה ולזאת הקריאה לא אמצא פירושו נכון ואם
 ואפשר לפרש המלה לזאת הקריאה כן כשינועו בניו לשאול אם יתמהו בני ארס עליהם לרוב המסון שהי
 לאבותיהם תהיה תשובתם דרשו ממרבותיהם והמצא מה קרה להם כי ברוב מסרון שבו בתיהם מרבות :
יבקש נפשה לבל אשר לו ויבזזרים יציעו : **יבקש** נוטה יאמר המלוה לכל אשר לו כ
 כלומר שיבא לקחת כשיי משכו ויבז כלומר
 לו וטעם מלת יבקש ישים מוקש כי נוקש ויקש עניין אמר וכן יבקשו מבקשי נפשי : **אל יהי לי**
מושך חסר ואל יהי רצוני ליתומיו : **אל יהי** לו מושך חסר לפי שאם
 שינועו בניו לשאול פת לחם שלא ימצא מי שימשיך
 לו חסר לבניו בעבורו ולא ימצאו יתומיו מונן : **יהי אחרייתי להברית ברור אחר יבז שמים**
יהי אחרייתי להברית וכן אחריהם במרב א
 אחרון ולא לאחרייתי יהיה להכרית שלא ישא ממנו זכר והו שאמר ברור אחר שם ברור שלישי
 ימ שם האב והבן לעינך אשר טעם : **יזכר עת אבותיו אל יהוה חטאת אמו אל תמת**

הוא על יסודך כשנצח המלחמה מחץ ביום אפר מלכים והוא מחץ על ירך מלכים הגויים הבאים להלחם ב
עליך ביום אפר כלומר אותו היום היה חרון אפר עליהם ורצונו פמך : יריד בגדים מלא גדות
מחץ ראש על ארץ רבה : יריד בגדים ועשה דין ומשפט

בגדים עד שמקום המלחמה מלא גדות כלומר בגדים מתיס מחץ ר
ראש על ארץ רבה מחץ על ארץ ראשים רבים וראש טס כלל ורבה גם כן כמו בסוד קרשים רבה ויש פ
ספרים רבה רבת בני עמון ועל אותה המלחמה אמר זה הפסוק : **מצחל בדרך ישתה על ב**
ירים ראש : **מצחל** בדרך ישתה כל כך הפיל מללים

עד שהלך נחל מרסם ואמר ישתה על דרך מטל ורס מללים ישתה על כן ידים ראש
על כן כשנצח כל אויביו הדים ראש על כלם ויש רור טס בשומו מהכוחו את ארס נהדים בגיא מלח וגו
והתועים ספרים זה המזמור על יסוד ואמר כי בפסוק הראשון יתבאר בו האב והבן שהם קוראים נאום י
לארונם בקמץ הנון ואמר והאך יאמר יי לא אלא שהם שנים והדומה השלישי ועוד טעות אמר קוראים
בזה המזמור פסוק טרבת קוראים עמך במידק הפין ואומרים בהררי קרש חוא הקרש טכולר מרסם ואהה ה
האמר להם על טעות קריאתם כי גירוסלש המעתיק שלהם טעה כי לארונם במידק העין והוא אוסר על פ
רור כמו שפירשנו ואך יוכלו להחזיק טעות איש אמר כנגד רבי כי שמזרח טמט ועד טבואו יטבא בכל
הספרים במידק הנון וכן עמך טרבות בעתה העי והלא הם אוסרים שהיבה טלכו ערות להם אם כן יאמינו
בעד ועל טעות אמונתם האמר להם אם האב והבן הם אלהות אך האמר צריך לחברו כי לא יקרא אלוהה
אם יצטרך לזולתו ואך יאמר האב לבן טב לימיני עד אשית אויבך אם כן צריך למינו ולטורנו ואם כן
חולטה אתו אלה אינו חלש וחכר היכולת והיאך אמר לו אהה כהן לאל לעולם ומקדס לא היה כהן וטור ואם
יאמרו כהן כפשיטנו ואמרו מהיום ואילך תהיה הכהונה בענך אמר לא טיהיו מקריבין בסוד ורס כמו שהיו
מקריבין בסוד ורס כמו שהיו מקריבין עד הו אלא להם ויין כמו טעשה מלכי צדק טכ ומלכי צדק מלך טלם
דוידא להם ויין והוא כהן לאל עליון אמר להם למי אמר אתה כהן לכן הוא אוסר כמו שאמר מהמחילה
המזמור עד זה הפסוק וכן מזה הפסוק עד סוף המזמור זה כהן הוא העובר ממקריב והאלוה לא יקריב אבל
יקריבו לפניו ואם יאמר לארס בעולם ואינו טורך המזמור למי יאמר כי הם אך לכך טעשה אלא כל ה
הבא יטלא את ידו אם כן למי יאמר נטבע יי ולא ינחם אהה כהן לעולם ועוד למה טנה רצונו כי מהמחילה
צוה להקריב בסוד ואחכ להם ויין ואך אמר ולא ינחם והדי נחם והלא לא נהנה תורה לזמן והנה מלאכי
חותם הנביאים אמר זכרו תורה משה עברי אשר ציויתי אותם בחורב מוקים ומשפטים ואמ הנה אנכי טו
טולח לכם את אליהו הנביא והנה אליהו לא בא עדיין ולא יבא זמן עד ימות המשיח והוא אמ טיזכרו ת
תורה משה לעטותה כמו טיזנה אותה בסיני לא כמו טיזנה יסו מהו הראה כי לא תטתנה המדרש לעולם
אלא כמו טנתנה למשה כן תהיה לעולם ועוד אמר מחץ ביום אפר מלכים ואיה המלחמות טנלחם יסו וה
והמלכים אשר נצח ואך אמר ירך בגדים מלא בגדיות והלא לא בא לרון אלא הנטמות והוטיען ואם על
כן ידים ראש ועד היום ההוא לא הדים ראשו ישקמו העורים טיניהם ויאמר אך שקר נמלו אבותינו :

הללויה אודה יהוה בכל לבב בסוד ישרים וערה : זה המזמור נאמר באלף
בית שתי אהיות בפסוק

אמר ובטנים פסוקים האמרינים טלט טלט כי המזמור קצר והוא המזמור נכבר ירברו בו להאבות במעשה
האל ולזכור המיד נפלאותיו ואמר בו להתעסק ביראת האל ובחכמה ובכל מזמור טנאמר באלף בית נראה
כי לפי גרלו והרברים נכברים טנאמרים בו נאמר כן ברומ הקרש אמר למטוררים הללויה כי כן אעשה ג
גם אני אודה את יי בכל לבב כלומר בכל כוונת לבי בסוד ישרים וערה בעצת ישרים והם ישר כמו המוח
נפשי טות ישרים כי הם ישרים במעטיהם על פי המטעמים נקן להם האלית וערה כמו ובערה ובית בסוד
בפסוק שנים כלומר בעצת ישראל ובעצתם אורינו כי כולם יפכחו עמו : **גדולים מעשי יהוה**

ואהללנו בפי בתוך רבים כרי שידעו כולם כי מאתו הייתה להם תשובה ויהיה בטחונם בו : **בי יעמר**
לימיו אביון להושיע בשפטי צדקו **בי** יעמר כי כן הוא עם חבוטת בו

שהוא אביון ואין לו כח להגות הוא יעמר לימינו ל

לעזרו ולהושיעו מהרשעים שהיו שופטים נפשו וחושבים להמיתו ובמרדש מפרש זה המזמור על כנסת
ישראל ואמרו פי רשע ופי מרמה עלי פתחו פתחו ונכנסו לבית קדשי הקדשים ואמרו אי אלה
אלהינו יקומו ויעזרוכם ידינו רמה ולא יל פתח כל זאת ורברי שנאה סבבנוי מה שנאה שמרברי בשנאה
שמסר להם אביהם שכ' וישפוט נפשו את יעקב תחת אהבתי אמרו ישראל אנו כשטלחנו אצל באהבה נה
נהגנו כמו שכ' כה אמר אמתך ישראל מה אמר הוא טן במרד אצא לקראתך יאמרו ישראל אנו שלוש וכי
ארבר המה למלחמה וילחמוני מינס אס נפשו שנא ליעקב סלחם ממנו הבכירה לברכררר ולשתותייס מה נ
עשה וילחמוני מינס ואני תפילה שבעה פרים אני מקריב בתג על שבעי אומות נאני מהפיל שידרו גשמי
הוי תחת אהבתי הס יטעוני :

לדור מזמור נאום יהוה לארצי שב לימיני ער אשית אויביך הרום רגליך :

זה המזמור פרשוהו רבותינו זל על אברהם אבינו כשיצא להלחם עם הארבעה המלכים ופירושו אתה כהן ל
לאל עליון כי היית כהונה ראויה לבאת משם שהוא מלכי צדק והוא כהן לאל עליון אלא לפי שהקרי
בדרכו אברהם לאל עליון חלק הקבה הכהונה ממנו ונהנה לאברהם שכ' אתה כהן לעולם על רברתי מלכי
צדק על הרבר שדיבר מלכי צדק והנכון לפי דרך הפשט לפי שזה המזמור על דור אמרו אחר מן המפורדים
עליו ולמד לדור פירושה בעבור כלפי אמרי לי אחי הוא וכן למשה מזמור לדור יענק יל ביום צרה כמו
שפירשנו אותו והחכם ר' אברהם בע' פירשם אומר זה המזמור כאשר בתחילה מלכותו כששפטנו פלטי
שנפשי דור לסלך ויעלו כל פלטיהם לבקש את דור והבטיחו האל ית' שיתנס בירו ונהנס בירו בבעל פרי
פרנס ובעמק דפאס ואז אמר המפורד זה המזמור ואמר נאום יל לארצי כלומר אמר האל ית' לארצי
לדור שב לימיני כמו שכתוב כי אז שכתוב כי אז יצא יל לפניך כלומר שב והיה בהנחמה לימיני כי ימ כי
בעורך ולא אשקוט ער אשית אויבי הרום רגליך : **מטה עמד ישלח יהוה מציון רדח בקרב**
אויביך : מטה עוזך ישלח יל מציון

כי באותו הפרק כיבש דור ציון בתחילה מלכותו ואמר המטה והמשכן שהענין בו מציון
האל האל ית' לשלחו אלך שהיה מבצר חזק מאד ונתנו אלהים בידך מעתה רדח לימשול בקרב אויביך לא
תירא מהם ואמר בקרב כלומר אין צריך לומר בערי פלטיהם הסמוכות לארץ ישראל שגמסול עליהם א
אלא אפי' בקרב ארצם תמשול ויש מפרשים אפי' מציון לפי שהכבוד שוכן בציון :

עמד צבונה ביום חלל בהררי קרש מרחם משחר לך טל ילדותך : עמד
נרבו ב"ו

חלל ביום ששטת חלל להלחם בהם באו עמך אליך בגובה בהר קרש בירושלים שהוא הר הרקע קרש כמו
שנקראת ארסה קרש והררי ענין הרד ויופי וכן נקראה יפה נוף משוש כל הארץ והררי לשון רבים מן
הר כי ברברי רבים הוא טובה ויופי של ירושלים מרחם משחר לך על ילדותך יוס שייצאה מרחם ונולדת
אותו השחר לך היה כלומר לטובתך ואותו טל ילדותך אותו הטל שידר כשנולדת לך היה מבטן יצאת למל
למלכות וטל ברכה לך היה באותו השחר : **צשבע יהוה ולא ינחם אתה בהן לעולם על**
רברתי מלבי צדק : צשבע

יל רברו הוא שבועהו אתה כהן מלך ונציג כמו לבני דור כהנים היו מוליך
כהנים שולל גדולים ושדים ואמ' לעולם כי שאול לא היה לעולם על רברתי מלכי צדק ולמה במרתך מלך
לעולם על רבר שאתה מלך צדק כמו שכתוב עליו ויהי דור עושה משפט וצדק לכל עמו ויור רברתי ויור
מלכי נוספות : **ארצי עלימינד מחץ ביום אפי מלבים : ארצי** עלימינד יל הוא

תירא ויראה יי' היא שמירת התורה והמצוות והמכמה היא חכמת התקידה והאמיתית לרעה כל מעשה ברא
בראשית והי' עבד האל יי' כי בה יסיר ארס את בוראו לפי אשר אמר אחר כך ואותו העבד ובהתבוננו בחכמה
היא ויסיר מלבו כל רביר העולם השפל או ידבק באל יי' ובו תרבה כי נפשו קשורה בעליוני ואז ירע שמו
זה ובשמו השבע כי מי שאינו ירע שמו אינו ראוי לישבע בשמו והקדים באותו פסוק יראה יי' לעבודה
וכן בזה הפסוק צום להקדים יראה יי' לחכמה ואמר ראשית חכמה יראה יי' אשר מי שהכין לבבו להתעסק
בחכמה הפילה יתעסק ביראה יי' ויעשה מעשה שורש ועיקר על דרכיה יתנהג בחכמה שילמד על דרך ש
שומרו רבותינו זל כל שיראה מטא קורחת לחכמהו חכמהו מתקיימת וכל שמכמהו קורחת ליראה מטא
אין חכמהו מתקיימת ואם ילמד ארס חכמת התקידה תחילה אולי יבהל ברוחו ויעזיז מצחו להכחיש האותות
והמופתים הגדולים הנמצאים בכתבי הקדש לפיכך צריך להקדים לימוד התורה שהיא יראה יי' וישים בלבו
להאמין כל הכתוב בה מירוש העולם ושינוי הטבע באותות ומופתים וכאשר יתבונן האדם בתורה ימצא
בה דרכי החכמים כמו שכתוב כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים וגו' כי אין צורך לומר התורה והמצו
הם כנויות על דרך השכל כי גם המוקים אשר נאמר עליהם שאין להם טעם כן הוא שאין להם טעם כן
נראה לרוב בני אדם אבל החכם המתבונן בהם ימצא טעמים ברור וסבואר ואמר המתבונן היכס המבין ב
ברברי התורה וישימיה יסוד לחכמה וישהל בלבו לקרב הרברים הרמוקים אל הרעה וילמד חכמת הפילוסו
הפילוסופי אחר כך לא תשתבש רעתו בלמדו החכמה בתורה אשר למד תחילה כי כבר תקעה יתר במקום
נאמן ויקרב דרכי החכמה אליה בכל כוחו לפיכך אמר ראשית חכמה יראה יי' ואמר שכל טוב לכל עושי
עושיהם פי' שכל טוב לכל עושיהם פי' שכל טוב והשגמה טובה יש לעושה את שהיהן שמתעסק ביראה יי'
ובחכמה או פי' שכל טוב היצאח כמו ויהי רור בכל דרכיו משכיל שיפירושו מכלית כלום שיכלי המתעסק
בשתיק בעולם הזה ובעולם הבא תהילתו עומדת לעד כי עושה מעשה הישר ושומר התורה והמצוה תהיה
ההילתו בעי האנשים לכמה רודות ולנפשו גם כן עומדת לעולם הבא לעד עד עולם וכמה הרבנו יותר ב
בפירוש הפסוק הזה בפתחמה פירוש נבאים :

הללויה אשר איש יראה את יהוה במצותיו חפץ מאד : במצותיו חפץ מאד גם

זה המזמור שהי' אותיות

באלה בית שתי אותיות בפסוק ובשני פסוקים האחרונים שלש גם הוא במזמור מספר על מדות הארס הישר
אשר גמולו מאה יי' שלם בזה ובבא ואמר הללויה ואמר אשרי איש ירא יי' תירא האל יי' וישמור על
מה שצוהו ומנעוהו מעשות והנה נסתר מהם בסתר כמו בגלוי במצותיו חפץ מאד מצות עשה עושה אותם
במשפץ לבבו לא להתגדל בפני בני ארס ולקרנות שם אלא בחפץ לבבו באהבת האל יי' שצוהו לעשות לפיכך
אמר מאד כלומר שרורה אחר המצו ומהאמץ לעשותם בכל כמו בגופו ומצונו וארזל במצותיו חפץ מאד
ולא בשכר מצותיו כלום שאינו עושה כל מנה לקבל פרס ובררש ובמצותיו חפץ מאד זה אברהם אמ' לו
הקבה לך מאריך מיד ויקח אברהם את שרי אשתו אמר לו המול בעצם היו' הזה ניסול אברהם קח נא את
בני ימירך מיד וישכם אברהם בבקר : **גבור בארץ יהיה זרעו רורל ישרים ובורך :**

גיבור בארץ יהיה זרעו ובעבור

מעשיו הטובים יטלס האל יי' גם לבניו אמריו וזרעו יהיה גיבור בארץ שבני ארס ייראוהו ויכבדוהו כמו
שיראו בני ארס הארס הגיבור ורזל פירשו שיהיו בניו בני כח כי זה מברכת הארס בעולם הזה ואמריו בממ
במשנה רברים ארס וזכה לבניו בכח בעושר בניו בחכמה בשנים ואמריו בכח שכ' גיבור בארץ יהיה זרעו
רור ישרים ובורך ישרים האב והבן והוא רור בירכס האלה יי' בתוספת טובה והדרש שמעריש הפסוק שלם
שלמעלה מזה באברהם מפרש זה הפס' ביעקב אבינו ואמריו גיבור בארץ יהיה זרעו זה יעקב ומהו גבורתו
וישר אל מלאך ויוכל רור ישרים ובורך אילו השבטים :

הח ויעשר בביתו וצדיקתו עמדת

לעז : הח ויעשר בביתו לו ולבניו בעולם הזה

רשקתו עומדת לעד לעולם הבא ויש מערשין בעולם הזה ופירוש לעד לבניו ולבני בניו עד עולם

דרושים לבל תפציהם : גרולים מעשה ^א זה תחילת ההודאה אשר גרולים מעשה האל
מעשה בנברא' ואעפ' שהם גרולים הם דרושים לכל תפציהם כלומר

לכל מי שיחפץ להתבונן בהם ודורש אותם הם דרושי' ונמצאים לו וחפציהם תואר מן משך תפציהם כמו מן
זקן וקנים ויקניהם : ^ב הורר והדרר מעלו וצדקתו עומדת לעד : הורר והדרר פעלנו שהו
השמים והארץ ראש

שהוא העולם כולו שהוא יסוד מאלו לנבראים עומדת לעד : ^ג זכר עשה לצמלאותיו חנוך
זכר : יהוה : זכר עשה אמר טעמו מעשיו בעולם

שהם גרולים ונמצאים ספר בנבראים הנברא' משה והם ישראל ואמר כי זכר עשה ל
לצמלאותיו טעמה עמהם במצרים ואותם היו תחילת הנפלאות והיו ככ הנפלאות גרולים שהם נוכחים בכל
דור ודור מנן ורמוס ^ד שמונן אותם ודיתם עליהם ויש לפירש זכר עשה כי הנפלאות טעמה עמהם בס
במצרים בכל דור ודור עושה זכר לצמלאותיו הראשונים טעמה עמהם במצרים טעמו זכר אותם על אלה
הנפלאות ובריש זכר עשה בשכחות ובפוערים שנתן להם לישראל טעמו זכר ליציאת מצרים :
טרת נתן ליריאו יזכר לעולם : טרת נתן לישראל טעמו זכר מצרים טעמו זכר ברייתו
וינצלו אה מצרים יזכרו לעולם ברייתו זכר בוסן רב ברייתו

טרת אברהם אבינו בין הכתרים שאמר לו ואמר כן יצאו ברכוש גדול : ^ה בח מעשיו הגדיר לעמו
לחת להם נחלת גרים : בח מעשיו אעפ' שהראה להם נפלאותיו

ומעשיו הגדולים הגדיר להם לעמו כשאמר להם שיתן להם נחלת גרים כ
כי כשהוציאם ממצרים לא היה כל כך כוחו נראה כמו שנראה כשגירש טבעה גרים גדולים ועצמותם מא
טארתם והטכין בה ישראל וכן אמר משה רבינו כן יאמרו ירינו רמה תא ^ו פעל כל זאת הוציאנו ממצ
טבלתי יכולת וגו' יאמרו אעפ' שיהיה בו כח להוציאם ממצרים לא יהיה בו כח לגרש מארצם ולתת להם ו
ואמר הגדיר כי זה היה יותר פלא כי קודם המעשה אמר שלא יאמר בדרך מקרה היה לפיכך הגדיר להם קודם
שיעשה זה וכן עשה ובמדרש כת מעשיו הגדיר לעמו טכתב לישראל טעמה בראשית להודיע כי הארץ
שלו כי הוא ברא אותה ובדור לבושים בה כל מי טרת ולעקור אילו ולהוסיב אילו שלא יוכלו אומות מ
בעולם לומר ליכסיס אתם טכתבם ארץ טבעה אומר : מעשה ידיו אמת ומשפט נאמנים
בל פקודיו : מעשה ידיו מה טעמה במלחמו

הגרים והרשם מארצם לא יאמר כי טל הם אבל אמת ומשפט היה אמת טקיים רב
דבורו שאמר לאברהם אבינו וטעם כי לא היה מן דרך שיטבו עור מעני טעמיהם הדעים כמו שאמר
כי לא טלס עין האמרי ער הנה מלמד טבעונם גרטים מארצם והארץ היא ארסת הקדש ולא יתכן ט
שיטארו בה עושי הטובות בהם וכן אמר אלהי נכר הארץ וכן אמר כי ברטעה גרים האלה ^ז אלהי ט
טורישם טעני ולטען הקים את הטבעה הנה אמת ומשפט ואמונים כל פקודיו ולא זו בלבד אלא כל פקודיו
נאמנים אין בהם טולה : סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר : סמוכים
לעד לעולם כי לא יעמדו

לעולם לפי טהם טטויים באמת ובדרך ישר לפיכך לא יכטלו ההולכים בהם והטורפים אותם :
פרות שלח לעמו צוה לעולם ברייתו קדוש וצורא שמו : פרות שלח לעמו שלח
להם פרות וטרה טחכרו

לעולם ברייתו כי קדוש וצורא טמו לפיכך יידאובו והייתם קדושים כי הוא קדוש טקדושם והטבילם מן הא
טאומות וכן אמר והתקייטם והייתם קדושים כי קדוש אני ^ח טקייטכם : ראשית חבמה יראת
יהוה שכל טוב לבל עושיהם תהלתו עומדת לעד : ראשית

חכמה יראת ^ט חכמה יראת ^י חכמה יראת ^{יא} חכמה יראת ^{יב} חכמה יראת ^{יג} חכמה יראת ^{יד} חכמה יראת ^{טו} חכמה יראת ^{טז} חכמה יראת ^{יז} חכמה יראת ^{יח} חכמה יראת ^{יט} חכמה יראת ^כ חכמה יראת ^{כא} חכמה יראת ^{כב} חכמה יראת ^{כג} חכמה יראת ^{כד} חכמה יראת ^{כה} חכמה יראת ^{כו} חכמה יראת ^{כז} חכמה יראת ^{כח} חכמה יראת ^{כט} חכמה יראת ^ל חכמה יראת

המחשבות והשקפות בירעת שמו : יהי שם יהוה מבורך מעתה ועד עולם : יהי שם
אל מבורך יהי מבורך בפי הנבראים

ויעש מעשה ויצר עו לא כי מעשה הוא וכן הוא עשה ער עולם הוא וכן העשה : ממזרח שמש
ער מבואי מהולל : ממזרח שמש וער מבואי כי כולם בני אדם שהם

שהם מן המזרח ער המערב כולם יהללוה כי אעפ"י שיש בהם עובדי כוכבים
ושולות הכל מודים כי הוא השירה העליונה וכן אמר כי ממזרח שמש וצר מבואי גדול שמי בגדים וגומר
וזכר טוהר ומעלה שהוא רוב היישוב על קו השווה : רם על כל גרים יהוה על השמי בבור
רם על כל גרים אל שכל הגוים ירוממוהו אעפ"י

כן כבודו הנפלא הוא על השמים כי השמים רבבאם והמלאכים הם ישיגו יותר מכבודו והם ידעו לדומם א
אותו ולהגיד כבודו יותר מהתמונות וימרוס הוא על כל תהלות שיהללוהו כל גוים ועור רס כבודו
על השמים וגו' ועור רס כבודו על השמים כי אפילו השמי רבבאם לא ישיגו כבודו : מי ב יהוה
אלהינו המנביהי לשבת : מי כלי אלהינו לפי שזכר השמים ויס גוים

שאלהיהם רבבא השמים לפי כך אמר מי כלי אלהינו כלומר מי בכל
אלה העמים שהוא כלי אלהינו כי הוא המנביהי לשבת על כל העליונים ומשפיל לראות בתחתונים בין בש
בשמים בין בארץ כי כולם שפלים לנגדו והוא רואה אותם כולם את מעשיהם ויור המגביה המשפיל נוס
נוספת ויס מערבים מגביהי לשבת בשמים ומשפיל לראות בארץ : המשפיל לראות בשמי

ובארץ : המשפיל פירשנוהו מקמי היר נוספת וכן יור
להושיבי מושיב ואמר כי נוספת אילו היורץ לכתת הלשון יאמר הוא רס ויראה שפלי
שפלים כלומר יראה בעניים ויקדים בעניים מעבר וירדים מאשפות ואשפות לשון ימיד וכבר בארנו דין
דיקדוקו בספר מכלול : להושיבי עם נריבים עם נריבי עמו : להושיבי ולא רי

שפלים אותם משפלותם
שפגביהם ומושיב אותם עם נריבים ומה שאמר עם נריבי עמו לפי שהם רמים על כל העמים בעטותם רס
דין האל וכן יהיו לעתיד על כל העמים : מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה
מושיבי והנה הוטר הטבעים שמושיב

העקרה שיהיו לה בני הבית כמו ויעש להם בתים מושיב ימדים בת' ומלת עקרה אינה סמוכה
למלת הבית אלא יאמר כמוכרת עקרה ועקרה וכן עקרה עקרה מסלכה מסלכת מלחמה מלחמת ויושיב הצ
העקרה שהיה אם הבנים ומה שהם עקרה ומה שהם עקרה ומה שהם עקרה על כל אלה ה
הנפלאות שיעשה האל מייבם אותם להלל :

בצאת ישראל מצרים בית יעקב מעם לזרע : מרבר לשון אחת טאניו
לשון עברי כלומר יאמר

שלא היו מבינים לשונם כמו שכתוב בקללת גוי עו פני אשר לו ששמע לשונו אעפ"י שאי אפשר שלא היו
מבינים שהרי היו ביניהם כמה שנים אעפ"י שיקחתם היו מבינים אותם שהיו עובדי ביניהם והיו בהם שלא
יבאו ממקומם שהיה מיוחד להם הוא ארץ גושן והיו מדברים לשון עברי ואפי' אותן שהיו ירמאים ביניהם
עם המצרי היו מדברים לשון מצרי בהכרח אבל בינם לביןם היו מדברים לשונם שהוא לשון עברי והיו מ
מוכרמים ללשון אחת והאל ית' דרכאם אותו העם שיהיה לזנו וכן ברברי רבותי נוסל אבל קורין אותו
לזנות בלזנו : היתה יהודה לקרשו ישראל ממשלותיו : היתה יהודה לקרשו של

שלקחם טעם
קרוש וישראל ממשלותיו שלא היו בממשלה מצרי' אלא בממשלתו והיתה ממשלה ומסלכה בפני עצמה
לא ברשות אחר אלא ברשות האל ית' וכן אמר להם כשיבאו ממצרים ואתם תהיו לי מסדכת כהנים וגוי ק
קרוש כלומר תהיו מסלכה בפני עצמה וכהנים כלומר לי תהיו לי כהנים ומשרתים לא עבדים לעם אחר ות

ל

זרח בחושך אור לשרים חנן ורחום וצדיק : זרח בחושך בעת שיש חושך בעולם והוא הצהר לשרים וזרח אור

והאורה והרומה חנן ורחום וצדיק כי הוא ברכיו חנן ורחום הטובים ורחום ומרחם עליהם ומימי אותם מן הצהר בעת הצלה וצדיק כי צדיק וישר הוא ונותן לטובים כפי דרכיהם ולרעים כפי מעשיהם לפי כך יז יזרח אור לשרים וזרח פעל יוצא ואצטר שהוא פעל עומד ויהיה פי חנן ורחום על הארץ הישר שלמר פ סמרת בוראו : טוב איש חננו ומלוא יבלבל דבריו במשפט : טוב איש כשר מ סמרת הארץ הישר מרת

הצדקה ואמר טוב איש כמו אשרי איש ואומר שהוא חנן כלומר נותן לעניים ומלוא לעניים הצנועים שלא יקבלו מתנה ילוא יכלול דבריו במשפט שכל מהנותיו ויצאותיו יעשה אדם במרה שיה בצדק ובמש ובמשפט שלא יהיה פרוט מהנאות העולם שכל וכל ולא ירבה בהם אלא במרה שיה וכן בנותנו לעניים לא יפזר כל כך ממונו כרי שיצטרך הוא אחר כך לבדיות ויתפרש כך יכלול דבריו במשפט על שאר מרות הארץ גכ' שמתנהג בהם על דרך האמצעי ועל הדרך הראוי כפי מה שיהיה וזהו במשפט והמדות הן כמו ה האהבה והשנאה והטממה והראגה והנדיבות והגבורה והמורכ והרומי להם : כי לעולם לא ימוט

לזכר עולם יהיה צדיק : כי לעולם לא ימוט כי לעולם יעמוד ממונו בידו ויהיה בריא בגופו לזכר עולם יהיה צדיק כי לעולם אפי' לאחר מותו יזכר לטובה : משמועה רעה לא יירא נבוח לבו בטוב ביהוה משמוע

רעה העך הרטע שנאמר בו קול פחדים באזניו אבל הצדיק לא יירא שיטע שמועה רעה מבניו או מקרוביו שהם במדינה אחרת או אם ישמע שיבאו עליו אויבים לא ירא כי לבו נכון ובטוח ב' ולא יבטח בעושרו וברוב מיליו וברוב אוהבים וקרובים אלא ב' לבו ישים בטחונו לפי כך לא יירא : ספור לבו לא יירא ער אשר יראה בצדיק : כבוד לבו סמוך ונשען ב' לפי כך לא יירא מאדם והולך ובטח בכל עת אשר יבאה בצדו הרע שירצה לראות בהם וכן ובאויבי ראות עיני . פזר צהר לאביונים צדיקתו לעד קרנו תרום בבבור : פזר נקן פזר

ממונו ונקן לאביונים ופעם פזר שנותן לזה ולזה ולכל האביונים שיהיו לפניו ושירע בהם אבל אינו אוסר שספור במהנות גדולות עד אשר יסאר הוא עני כי אין זה מדרך הצדיק כמו שפירטנו אלא פזר שנותן לזה ולזה והמתנות כפי כוחו שיכול לסבול ואמרו רז' הסבוב אל יבזבז יותר מחומש י צדקתו עומדת לעד עומדת לו ולבניו אמריו כמו שכתוב ונרד חסר לאלפי או פי לעד שהעמוד לו צדקתו לעולם הבא קרנו תרום בכבוד מוזקו ותוקפו וכן הרס ממנה קרנות צדיק וברשעים להפך וכל קרני רשעי אגרע : רשע יראה ובעס שנינו יחריק וצמס תאות רשעים תאבד : רשע כשיראה בפזר הצדיק יכעס מרו הקינאה וכן יחריק שיניו עליו אילו היו בו כח להאבדו היה עושה ונמס ימס לבבו כן הקנאה על דרך ורחב עינות קנאה תמה רשעים תאבד מה שמתאווים לראות ברע הצדיק תאבד אותה התאווה כי לא יראו לעולם ברעם או פי תאות רשעים הטוב שמתאווים לעצמם אבל בצדיקים נאמר ותאות צדיקים יקן :

הללויה הללו עבדי יהיה הללו את שם יהוה : כשרתה לרבר ביציאת מצרים החל בגבורות האל ית' שעשה בעולם ברינו להגביה השפלים ולהשפיל הגבוהים כמו שעשה בישראל ובמצרים ואמר ש שלש פעמים הללו כלומר לומר שהלולים רבים אנו מייבס להללו עבדי ' היא הקריאה כמו הקהל מוקה אמת לכם ופעם עבדי ' הם המכסים יראי ' כי להם נאווה תהילה להודו לאל שהם יורשים להלל לפי מכ

הללויה הללו עבדי יהיה הללו את שם יהוה : כשרתה לרבר ביציאת מצרים החל בגבורות האל ית' שעשה בעולם ברינו להגביה השפלים ולהשפיל הגבוהים כמו שעשה בישראל ובמצרים ואמר ש שלש פעמים הללו כלומר לומר שהלולים רבים אנו מייבס להללו עבדי ' היא הקריאה כמו הקהל מוקה אמת לכם ופעם עבדי ' הם המכסים יראי ' כי להם נאווה תהילה להודו לאל שהם יורשים להלל לפי מכ

בעצמם אלוה שיהיה בהם כח להטיב או להרע : מה להם ולא ידברו עניים להם ולא יראו
פלהם יעשו אותם על צורת הארס ולא וכלו

להטיל רוח בהם שידיברו בפה ושידאו בעינים ושישמעו באזנים : אענים להם ולא ישמעו את
להם ולא ירחיק : אענים הזכיר חמש ההרגשות

ויש להם הצורות ולא ירגישו בהם לא יהגו אפי' הגיון מעט שאינו דיבור מסמאל קול נפצק היוצא
מן הגרון כמו מהנה כיונה :

במוהם יהיו עושהם כל אשר בוטח בהם : במוהם ררך תפילה כל אשר
בוטח כמו וכל אשר בעת וכן טמט ירח ראובן טמטון והרועים להם : ישראל בוטח ביהוה

עזרם ומצילם הוא : ישראל בוטח ב"ה לא כאותם הבוטחים
באלילים אלא אתם בעתו ב"ה כי תראו בכל הדורות שעברו עזרם של

ישראל וטמטון היה ואמר בטח לישראל דרך כלל : בית אהרן בטחו ביהוה עזרם ומצילם
הוא : בית אהרן והם הכהנים והלויים אשר

להם לברכ כי הם הקרובים ל"ה ועומדים לפניו תמיד אמר שיבטחו בו כי עבודתם לעניו ה
תפלתם : יראי יהוה בטחו ביהוה עזרם ומצילם הוא : יראי הם הכהנים

שבהם סתבורדים בבית ללמוד ושתתקין במחמה לדעת ל"ה מהם ידעו מחכמתם כי אין זולתו שראוי לנטוח בו וש מערטיס יד

יראי ל"ה אשר בכל עס ועס : יהוה וברצו יברך את בית ישראל יברך את בית אהרן
יהוה וכרנו ל"ה אשר

וכדנו תמיד ברמלנו עלינו הוא יברך עמו וע' אחר כן הפרט יברך את בית ישראל : יברך יראי
יהוה הקטנים עם הגדולים : יברך יראי ל"ה הקטנים עם הגדולים ולא

אמ' על האמרים אלא על בית ישראל ובית אהרן כי בית כולל
הקטנים עם הגדולים וכן בבטחון לא זכר עם ישראל ועס יראי ל"ה בית כי הקטנים אין בהם דעת הבטחון :

יברך הקטנים בעבור הגדולים ברוכים טמטון וארץ היא עשה העליונים והתחתונים וברצו לברך מי שירצה
יוסף יהוה עליכם עליכם ועל בניכם : ברוכם אהם ליהוה עושה שמים

וארץ : השמים שמים ליהוה והארץ נתן לבני אדם : השמים

אעפ' שהוא עשה השמים והארץ מטעם השמים לו לברו ואין לאדם בהם דבר אבל הארץ נתן מטעם הלה
לבני אדם וכן כתוב וטמטון יברך כל שמה המת רגליו וצריך שידעו בני אדם ויכירו כי הוא אר

ארון והם פקידים עליהן כאשר ירצה יעביר אותם שהעקירות ויתכנו לאמרים כלומר טיטית אלו ויליד א
אלו וטיטית שהוא ארון ויבאנהו כמו העקיר הארץ ויעמידו בעקירות וימיהו הזמן הקצוב לו לש' אשר

אמריו לא המתים יהללוהו אותם טיטית אותם האל ית' טרם זמן הקצוב ימיהם בעונם שלא הכירוהו במייהם
שהוא ארון ולא ידאו טעניו והנה ימותו ולא יהללוהו כי האבר נפטיט במוות והם יורדי דומה באמת והר

והדומה הוא הקבר שהקנה בו כמו אבן דומה והקנה יותר בה וכן נשמת הרשע האבר באבן הקנה וכאלו
תוד עס הקנה בקבר : לא המתים יהללוהו ולא בל יורדי דומה : ואנחנו נברך

יה מעשה ועל עולם הללויה . ואנחנו אבל אנחנו שאנו יראי האל ויורעים ומכירים
שהוא ארון על הכל ימיה אותנו ונברכהו במיית וזהו מעשה ש

שהוא זמן העומר וכן ער עולם שהוא העולם הבא כלומר במחנה לזמן הקצוב לא ימלט נפשינו אלא יב
יברכהו ויהללוהו לערי ער לפיכך הללויה אתם יראי בעוד אתם במיית ויפסוד נפשותיכם אמרי שמה

לא

והיה לי גוי קרוש כבדלים ממומא העמים ומה שאמר יהודה וישראל כי מעתה נאמרו היות יהודה
לראש ונוסע ראשונה בברכה יעקב אביהם יהודה אהרן ירוך אחיהם אמרו כי יהודה נכנסו בים בראשונה
כי היו ישראל ידאיהם להכנס בים ועמד נמשך נשיא שיבט יהודה וקפץ בים המילה ואמריו שיבטו ואמריו
כל ישראל לעיכך אמר יהודה לקדשו כי הוא שם האל ית בקרב כל ישראל : **הים ראה ויגוס**
הירדן יסוב לאחור : הים ראה ויגוס על דרך משל כי נבקעו המים כאילו פתר הים וגם
מעניהם בעובדם וכן הירדן יסוב לאחור כשעברו בירדן גם כן כמו
וימרר כל ההר מאר ואמר הרים לטון רבים כי אפשר שחררו ורעשו הרים אמרים הסמוכים להר סיני וכן
הגבעות הסמוכות לו וגבעה כמו הר אלא שאינה גבוה כמו ההר ואינה מסודרת ראשה ככ כמו ההר :
ההרים רקדו באילים גבעות בבני צאן : מה לך הים כי תנוס הירדן תסוב

לאחור : מה לך הים השאלה למה התשובה כאילו שאלו מהם למה זה והתשובה מלפני ארון
כעבר שהוא מרוד ויגע מפני ארס . **ההרים תרקדו באילים גבעות בבני צאן :** **החרים**
החרים יחרדו והגבעות גם כן מה לך :

מלפני ארון חולי ארץ מלפני אלוה יעקב : **מלפני** ארון השיבה הארץ ואשרה
מלפני ארון כי הארץ כוללת הים והירדן
וההרים הגבעות וחולי מקור הירד כינוי המדבר והוא מלעיל מפני מלת הארץ שהוא מלעיל אמרה חולי ו
ופמרי ורקרי ונוסי מלפני ארון ומי הוא זה ארון אלוה יעקב שקנה אותו מברית עברית בכמו כי הוא ארון
על הכל ועושה כרצונו ואם ירצה שיעברו בני יעקב בים ובירדן דין הוא ש' ינוסו ויבקעו המים מפניו כי
הוא ארון : **ההפכי הצור אגם מים חלמיש למעיני מים :** **ההפכי** הצור כמו
שיש לו כח להפך מלח יבש שטח הים למרבה כן הופך הצור היבש למ' ושם אותה לאגם מים ולמעין מים
כמו שכתוב הכיתה בצור ויבאו ממנו מים כי הוא ארון ובורא הכל ולא ישנו מצותו וכן ההר אעפ"י שהוא
הקבר והקבוע שבגבראים כשירדנה ישוב קל ויבוע מהרה וימרד וירקד כמו האיל לטען ידעו כי הוא בורא
הכל ובירדו הכל :

לא לנו יהוה לא לנו כי לשמך תז בבור על חסדך על אמהך : יש ספרים שאין
זה המילה המזמ

המזמור אמר כמו שעשית חסד עם אבותינו והוצאתם ממצרים כן תעשה עמנו בכל דור ודור ואעפ"י שאי
אנו ראויים אל תעשה לנו כי אם לשמך כי גם הם לא היו ראויים לזל כבוד שמך וברית האבות ואמר לא
לנו שתי פעמים לחזק העניין על חסדך ועל אמתך כמו על אורוהך לשמך הן כבוד שלא
יחולל בגוים ובכן עשה עמנו בעבור חסדך עם כל הכבדאים ועמנו יותר בעבור אמתך לקיים דברך שגש
שנשבעת לאבותינו וברברי רבותינו ול מצאנו מחלוקת בזה המזמור יש אומר על שיעבור מלכות נאמר
ויש אומרים ששה וישראל אמרוהו ויש אומרים חנניה משאל ועזריה אמרנה בכבשן האש ויש אומרים

מדרכי ואסתר אמרוהו בשעה שעמד עליהם המן הרשע : **למה יאמרו העמים איה נא**
אלהיהם : **למה** זה הוא טעם לשמך הן כבוד

שאם לא תעשה עמנו חסד ותטשנו ביר העמים יאמרו איה נא אלהיהם יקומו ויעזרו
אותם : **ואלהיננו בשמים כל אשר חפץ עשה עצביהם בסף זהב מעשה ידי אדם**

ואלהיננו בשמים והם סכלים ולא יכירו מה בין אלהינו לאלהיהם כי אלהינו בשמים ומושל בעליוני
ובתמהוים וכל אשר יחפץ לעשות בהם יעשה ולא כן אלהיהם עצביהם כסף וזהב נקראים עצבים כי הם
עצבון לבושים בהם שלא יושעו על ידיהם ואין יושעו האדם והם מעשה ידי אדם הצורות ההם אעפ"י ש
שיפשים מכמי האומות על דרך העליונים ויעשו הצורות לרמיון המון העם התועים אמריהם 'משיבו הצור

דוד נחפו ללכת מבני שאול הייתי אומר כל הארץ כוזב כלומר אפי' בוסן שהייתי נרפז ועני מאד הייתי אז
אומר כל ארץ שאומר שלא תהיה לי המלוכה כוזב הוא וזהו מאמנה גדולה ומה שכתוב במזמור דן יי' מ
חסיתי שהוא במזמור שלשים ואחד ואני אמרתי בחכמי נגורתי מנגד עיניך בעת הרפזון היה מזמור ס' ימו
ביר שאול הוא משיב אל לבו ואומר זה לא יתכן כי כבר הבטיחני האל יי' כבר שאמליך ואני מאמץ יי'
אנשי שאני בככנה גדולה הנה בהחילה מחשבתי היה מפחד ואומ' נגורתי מנגד עיניך אבל גמר מחשבותי
היית האמנה באל יי' ואמר בלבו כל הארץ כוזב שאמר שלא אמליך : **אני אמרתי ברפזי כל**
הארץ כוזב : אני אמרתי פירשתי .

בזה אשיב ליהוה בלהגמוליהי עלי : בזה אשיב ליי' מהגמולה
או מה מכרה אוכל להשיב לו על כל החסד שעשה
עמי כל תגמוליהי עלי כל רגמוליו שגמלני הם עלי להשיב כנגדן אם אוכל כי לא היה בי זכות ויהיה עלי
עליו לעשות לי מה שעשה אלא הכל חסד מאתו כמו שאמר יעקב קטנתו מכל החסדים ומכל האמה אשר
עשית את עבדך והגמולה כמו רוח תגמוליו על דרך לשון ארמית עלוהי כמו עליו ירוהי כמו יריו :

ברס ישועה אשאל ובשם יהוה אקרא : ורס ישועות אשאל יש מפרשים כופ חלק כמו
סנת חלקי וכופי ויהי לפרש כמשמעו כלומר שלא עשה
משהו ועמרה ארס כס היין ואורינו עליו בפני רבים ואזכיר ישועות שהושיעני ואותו הכוס יקרא כי
ישועות ובשם יי' אקרא כן בעת הרומה כים ישועות אשאל ובשם יי' אקרא : **בררי ליהוה אשלים**
נגדה נאלבלעמו : בררי ליי' אשלים הנדרים שגורתי כשהייתי

בזרמ וגילה אם ישיבני האל יי' לביתו אותם הנדרים אשלים כרה נגר כל נמו
וטעם נא רבך נס אשלים לא נס נגדה וכמוהו רבים והא נגדה נוסף או הא כמקום למד הסימוש כי הנא
ואת המילה נס למד כי הכניסו לנגד הבונים ולמד וכל נמו נופלת על העצם וכפוף הענין בלחם וכן למד
הרגו לאכזר והטל שי לאבשלום : **יקר בעיני יהוה המותה לחסיריו :** יקר בביני
לי כמו יקר רמס בעיניו יקר

חסיריו בלא נחם ואני מן חסיריו לכן מלט נפשי מן המות : **אנה יהוה בי אני עבדך אני**
עבדך בז אמהיך פתחת למוסירי : אנה

לי' גם זה כתוב בהא והוא בענין הוראה וכן אנא
רמא העם הזה בענין והתורות הרמא וזה בענין הוראה לאל יי' שששה נמו טובה בעבור שהוא עבדו
עבור כן אמתך פירשתי פי' ועהה אני שונה אותו הנה זכר האם לפי שהיא עיקר היצירה הבן כי גידול י
העובר ימי יצירתו בנפן האשה ויש מתגדל מרס הווכת ומזמן הקצוב וגם אמרי נאהו כיוון שדרי האם
לפיכך טבע האם נקשר בבן יותר מטבע האב לפיכך אמר במלכי ישראל ויש אמו להוריע שמששה הבן כ
במעשה האם ברוב כי מעשה הארס הן לטוב הן לרע אנשי שהם בבחירת הארס ולפי הנהיגו את עצמו ולפי
למורו יהיה מעשיו יש בהם קצת גם כן מטבע יצירתו לפיכך אמר עבדך כן אמתך אמר אני עבדך מטני

פנים האמר שהרגלתי עצמי בעבורך ועוד היה בטבעו גם כן כי אמר כי אמי היית אמתך פתחת למוסירי
לפיכך אני מורה לך שפתחת למוסירי כי ירעתי כי מאהך היית תשועתי ואמר פתחת למוסירי והוא לא א
אסור פעמים היה כאילו היה אסור ונלכד כמו בסלע המדל והבפני אבישי שהיה קרוב להיות נלכד ואמר
לך אובחנך ובה תורה שאורה לך על הזבת ואקרא לרבים בשם יי' להיות עמי בזבת וישמעו הו' אלה :

בררי ליהוה אשלים נגדה נאלבלעמו : בררי כשל הפסוק לאמר כי בחצרות יי' יסלס
אודם : **בחצרות בית יהוה בתובבי**

ירושלים הללויה : בחצרות בית יי' בבית שהיה

בו הארון בירושלים בתוככי היור נשנת לעמות הלשון וכן יח
בניבי במלואיכי בנעורייכי הללויה כולכם תהללו יה עמי :

גוף :

אהבתי כי ישמע יהוה את קולי תחנוני : בי הטח אוני לי ובימי אקרא :

עצמו רבץ עם אהבתו וכן הוא פירושו אהבתי יי כי יטמע קולי ואת תחנוני כלומר אהבתי ודרך על לם לאהבו כי הוא שומע קולי ואת תחנוני בכל עת אקראיהו כי הטח הוא הישב אוני לי ואני כל ימי לא אקרא לעזרה מבלי עזרי : אפסוני חבלי מות ומצודי שאול מצאוני צרה רגז אמצא : אפסוני חבלי מות

בעת שאפסוני וסבבוני חבלי מות כלומר שהייתי בסכנה והייתי קרוב למות וחבלי כמו צירים וחבלים וסבבני שאול מצאוני כפל עניין במלות טונות וסבבני כי צוררים הם לכס צרה ויגזון אמצא אשר מצאוני ואמר אמצא וכן צירים וחבלים יארוזון כי המקרים ימצאו האדם לא יוכל לברות וגם הוא ימצא שיל שילך אחריהם למקום שימצאם כי לא ידע את עתו ועצמים ילך למצוא העוב ומצא רע וכן אמרו דול רגז רגלוהי רבר איניש אינון ערבין ביה באחר דמתבעי שם תמן מובילין יתיה : ובשם יהוה אקרא אנה יהוה מלטה נפשי : ובשם כשהייתי בצרות ואני

בשם יי אקרא והייתי אושר אנה יי מלטה נפשי אנה לשון תחינה ו בקשה ועצמים כתוב בהא ועצמים כתוב באלה וזה מן השלטה הכתובים בהא וקריאת האלה מלעיל כי ה האלה קמוצה והנזן דגושה וכן כל אנה : חנן יהוה וצדיק ואלהינו מרחם : חנן יי לעיכך הייתי קורא אליו כי הוא חנון

צדיק ומרחם . שומר פתאים יהוה רלוותי ולי יהושיע : שומר פתאים האלה נמה והיור נעה

אמר כי העני טאץ יורע החבולה להנצל מדעתו האל שומרו כשימטיס עליו בעמונו וכן המכס אם לא יב יבטח במחמתו ובתחבולתו כי לא יועילו לו אם לא ירצה האל אבל וכן פתאים טאץ להם צר אחר ודלתי קריאתו מלדע הרביע בתיו ואמר כשהייתי דל ועני לא היה לי מושען הוא יהושע לי : שובי נפשי למצודיבי כי יהוה גמל עליבי : שובי נפשי טוב מלדע כמו

עורי עורי דבורה אמר כשהייתי בצרה הייתי אושר לנפשי שובי למצודיבי מהצרה שאת בה טוב לאלי יי כי הוא יהיה לך למנוחה כי יי גמל עלייכי כי הוא גמל עלייכי כמה פעמים כן יגמול עתה : בי חלצת נפשי ממוות את עיני מן רמעה את רגלי מרחי : כי חלצתה וכמו

שהייתה מבטיח את נפשי כן עשית כי חלצת את נפשי מסות שהייתה קרוב למות בצרה טה שהייתי בה את עיני מן הרמעה וחלצת עיני מדמעה שלא בביתי כמו שהייתי בוכה בצרתי את רגלי מרחי וכן חלצת את רגלי מהיותי נדמה ורגולה : אנהלך לפני יהוה בארצות החיים : אנהלך לפניי בארצות החיים עוד

אנהלך לפניי בארץ ישראל טכיתתי שם ולפי שהיה גולה בין שלטתים בבורתו אמר זה וערי ישראל הם ארצות החיים ונקראת ארץ ישראל חיים כמו שנקראת ארץ צבי ארץ חפץ כי היא משרת הארצות והיושבי בה הם חיים ובריאם חיים ענין בריאות כמו עד מותם כי ארץ ישראל אוריה טוב מכל הארצות כמו ש שפירשנו בעסוק ענה נזק משוש כל הארץ וכן נאמר עליה ובל יאמר שכן מלתי כמו כלומר השוכן ביר בירושלים לא יאמר חלתי ורבוהינו ול אמרו כי היא נקראת ארץ חיים לפי שפיתיה חיים בהמית המותים ויש מפרשים כי אמר בארצות החיים כנגד מה שאמ' כי חלצת נפשי מסות ורבו ול רשעו אנהלך לפניי בארצות החיים רשע בו טיהיה מתהלך לפניי הצדיקים לפניי בתמית המותים : האמנתי כי ארבר אני עביתי מאי : האמנתי האמנה גרולה היית לי כי הייתי מרבר

כאשר עניתי כלומר כשהייתי עני בורח וכשהייתי במעונו כמו שכתוב ויהי

מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה :

אם על דור נאמר מורה לאלות שהוציאו מן

המצר למרחב כי כשהיה בורח היה במצר שה

שהיה מסתתר במערות ובמצודות וזה על ישראל נאמר ישראל דרך כלל מן המצר שהייתי בו והו

הגלות משם קראתי יה עד שענני ושמני במרחב ומצר שם מפעל הכפל כשקל מסב קלני ולרבים מצרים

ובסמוך מצרי שאל וענינו מן כי יורדים הם לכם :

יהוה לי לא אירא מה יעשה לי ארץ :

יהוה לי לא אירא מה יעשה לי ארץ :

אשר ירצה לעשות לי כי לא יהיה לו כח ויכולת . יהוה לי בעזרי ואני אראה בשנאי :

יהוה לי בעזרי יי עמי והוא עם עזרי ולא

יהיה באויבי כח להרע לי אלא אני אראה בשונאי אני אראה בהם כמו שארצה לראות וכן ובאויבי ראית

עני ותבט עיני בשורי : טוב לחסות ביהוה מבטוח באדם . טוב לחסות ביי על

דרך שאמר ירמיהו וסן יי . יסור לבו אלא אם יבטח באדם

ישים העיקר באלות שיתן בלב האדם הנריב לעזרו : טוב לחסות ביהוה בב אהבצ ייבים

טוב לחסות וכפל הפסוק לחזק הענין :

כל גוים סבבוני בשם יהוה בי אמלם :

כל גוים סבבוני וכאשר סבבוני בשם יהוה בי אמלם :

אם כי אמלם ואם על כנסת ישראל מהואר היא

ואם על דור ישראל ועל שתיים שרצו להרע לו כשבא אל אכ ש גס הגוים אשר שרפו יחלג ושבנו כש ו :

סבבני גם סבבוני בשם יהוה בי אמלם : סבבני כפל הענין והוספה עוד לחזק ומלת

אמלם כמו אמלם בצרי על משקל ואש מס כר

בראשית ובא פתח תחת הדרי מפני ההפסק וענינו אכריתם : סבבני בייבורים דרנבו בלש

קוצים בשם יהוה בי אמלם : סבבני ועור שלש

והוסף לחזק הענין דרנבו שלא נזכר פועלו מהרגיש ענינו

כבוי כמו ידעך נרו ואומר באש קוצים שהוא כבה במהרה ולא יעשה מהם גמלת : רחמי רחמי

לנפיל ויהוה עזרני : רחמי רחמי לנפול אשר כנגד האויב עזרני

שלא נפלת : עזי ורחמי יה ויהי לי לשיעור : עזי

חזרת יה ענינו וזמרת יור עזי עומד במקום

שנים כי וזמרת קסוף ואנינו סמוך או יהיה תי וזמרת במקום הא וכן הבה לנו עזרה מצר אך לא כסבה

עיר תהלך אומר עזי וישועתי יה וראוי לי שאומר לו : קול רינה וישועה באהל ציידים

ימיז יהוה עשה חיל : קול רינה וישועה

כאשר יסין יי עושה להם מלכת ועושר או יהיה קול רינה באהל ציידים

וישועה שיזכרו בקול רס ישועתו : ימיז יהוה רוממה ימיז יהוה עשה חיל : ימיז

ימיז רוממה שלא תמוט לעולס

הציבורים והנריבים אלא לעולם רוממה והיה עושה לאוהביו מל וכפל לחזק הענין כי לא יהיה הסת והשו

והעושר מוולתו : לא אמות בי אחיה ואספר מעשה יה : לא אמות כמו שמתכו

להסתיני ולהאבירני

מעשה יה המעשים והנפלאות שעשה עמי :

ישרני יה הימים אשר הייתי ברע מיסר האל

הוא שהיה עלי לכקותי מעשעי לא טרעה להסתיני ורגש הנני ישרני להפאית הקריאה כרגש חכני אלהים

פתחו לי שערי ציד אבואבם אורה יה : פתחו לי שערי ציד על דרך משל כוונת

דברי תהלים והוראה לאלות שהסילני ואומר

למ ימים ולילות שיעזרוני להורות לאל והו פתחו לי : זה השער ליהוה ציידים יבאו בו .

והללו את יהוה כל הגוים שבחיהו כל העמים :

זה המזמור משנים

פסוקים לבד והוא

ליות המשיח ודמו בו בעשותו אותו שנים פסוקים לבד כי כל העמים יורו לשני עברים לבד ישראל שיה
טיהיו בתנחתם וכל האומות לעבר אחד בשבע מצות וכולם יהללו יה כי כולם יורו בו או כמו שכתוב לקרו
בשם יי' ולעבדו שכם אחד ולפי שאמר בתכלית המזמור הללויה שאמר כנגד ישראל ראה ברומ הקדש כי
כל האומות יהללויה עדין ואמר כנגד כולם הללו את יי' כל הגוים שבחיהו כל האומים והוא כפל הענין
במלות שונות בזה יש לכם להללו ולשבחו :

הללויה : בי שגבר עלינו חסדו עד שהוציאנו

מהחית יריבם שלא הייתם מאמינים שיוכל להיות זה לאורך גלותינו ועתה הורו ואמרו כולכם ואמת יי' ל
לעולם כי אמת הוא דברו והבטחתו שהבטיחנו להוציאנו מן הגלות ואמר עור הללויה לחוק או
אמר כנגד ישראל וברברי רזל אמרו הללו את יי' כל הגוים אילו אומות העולם הוא רבעו שביתא אנו ל
לא בעו שביתא אלא הכי קאמא הללו את כל הגוים כולו כרעביר בהון כל שכן אנו דגבר עלינו חסדו וע
ועזר ברבריהם שאל ר' שמעון בנו של רבינו הקדוש את אביו אמר לו מה הן כל הגוים מה הן כל האומים
אילו שלא יעבדו את ישראל בהם אמרו כל האומות מה אם הגוים ששיעבדו את ישראל מקלסין להקנה ה
התחילו אוסדים הללו את יי' כל הגוים וגו אמרו ישראל אם הגוים מקלסין אותנו אנו על אמת כמה וכמה
התחילו אוסר כי גבר עלינו חסדו אמרה הארץ ואמת יי' לעולם מהו ואמת אמת שקיימת מאבות וזכרתי
את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור :

הורו ליהוה כי טוב בי לעולם חסדו :

בזה המזמור יש מחלוקת ברברי רבותינו

ול יש אוסדים כי המזמור הזה נאמר על

דור ויש אוסדים כי על ימות המשיח נאמר וההוראה על לשון בני הגלות ביתר דרך כלל והוא הנכון והש
והמזמור מתחיל בהוראה וספייס בהורו לשבח המזמור ולגרולה הרברים שינאמרו בו אם על דור נאמר יה
יהיה פירושו כי כשילך דור אשר הורו לאל אמר כולכם חייבים להודות לאל במלכותו כי טוב עשה לכם ו
ואמכ' זכר בערש ישראל ובית אהרן וירא יי' ישראל יש להודות לאלת על מלכותי שאני בעזרת האל
הייתי מנצח אויביהם אף בימי שאול כל שכן עתה שאני מלך טיהיה לכם בטומ ושוקט שלא יבאו האויבי
עליהם יעמרו ממני בית אהרן יש להודות על מלכותי בו שאול הדן נוב עיר הכהנים יראי יי' יש להם להו
להודות לאלת על מלכותי כי מפני טיהיו ישראל בהשקט ובהבטחה יהיה לראי יי' פנאי להתעסק ברכ
בחכמה ועור כי אני ירא האל כמותם ואוהב אותם ואשימם בחברתי כמו שכתוב חבר אני לכל אשר ייר
יראוך וברדש יראה יי' זה ביתו של דוד דכתיב חבר אני לכל אשר יראוך מה עשה דוד אשר דוד אנכי
יושב בבית הארויס וארון ברית האלהים יושב בתוך היריעה אשר הקבה אני אשמור בו חסדו וגו ושמת
לגד כסאוהו כי לעולם חסדו ואמר גכ בישראל כלת אין הקבה עושה חסד לשנה או לשנים אלא לעולם
שכ' חסד יי' כי לא תמנו ואמר וחסדי מאתך לא ימוש :

יאמרו נא בית אהרן בי לעולם חסדו :

בית אהרן יאמרו גכ כלת' שכ' והיית לו ולדעו

אחריו ברית כהונה עולם ואם על ימות המשיח נאמר המזמור אמר כנגד כל האומות הורו ל' כי טוב ע
עשה להם לישראל ושמר להם חסדו לעולם כלומר לקחת ימים רבים שהיו בגלות ועתה הם ארוכים וכן בי
אהרן יורו לבד ויאמרו כי לעולם חסדו שבעולה הכהונה מהם כמה שני בגלות ועתה שבו אליה וכן :

יאמרו נא יראי יהוה בי לעולם חסדו . יראי המהבחרים בתורה ובחכמה יורו
לכם ויאמרו כלת' כי בגלות מרוב הכרת לא היה

להם פנאי ולא היה לבבם שלם ונפון אל יי' אלהיהם עתה יורו את יי' :

[illegible]

זה השער ל"א כי אינה ראויה התהלה והטבח אלא לאל לעיכך צדיקים יבאו בו ויורו לאל ית' על כל מה
טענה עמהם כמו טאני בא בו : אורך בי עניתי ותהי לי לישועה : אורך אני
אורה אותך כי עניתי בקראי אליך

סן המצר : אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה : אבן מאסו הבונים אס על ישראל
נאמר יקרא • כל ישראל בכלל אבן כמו מטס רי
רועה אבן ישראל על דרך מטל כי יש ישראל עיקר בניין העולם במוקיהם ובמטעיהם על בני ארס וה
והנה ישראל היו מואסים בגלות והיו מואסים אותה המלכים שתהיה אפי' אחת אבני הבניין כל שיכן שתהיה
פנה כלומ' טאין צורך לעולם בהם ויחטבו לבלתם והנה בעת הישועה הייתה לראש פנה כמי שטענה ארס
פינות הבית באבנים גדולים ויפת להעמיד ולקיים אבני הבניין כן יהיו ישראל לעתיד לבא יהיו לראש רי
ויהיו קיום העולם : מאת יהוה הייתה זאת היא נפלאות בעיניו : מאת יהוה
עליו מלכי הארץ • ויאמרו לא היית זאת

הטענה לאומה זאת אלא מאת יהוה מאר נפלאות זאת הטענה בעיניו ואין היית אלא כי מאת יהוה
כמו שאמר ישעיה עליו יקפצו מלכים פיהם כי אשר לא פיער להם ראו : זה היום עשה יהוה
נפילה ונשמה ברו : זה היום ויענו כולם ויאמרו זה היום

הטענה ל"א עטה אותם כי לא יוכל להיות בלתי לעיכך אין לנו להיות עכבי'
בישועת ישראל אלא נפילה ונשמה עמהם בזה היום כי מאת יהוה והוא עטה אותם :

אנא יהוה השועה נא : אנא יהוה הצליחה נא : אנא יאמרו ישראל אנא יהוה
השועה נא והצליחה נא לכל הבאים

בנילך ולשוב לעבודתך : ברוך הבא בשם יהוה ברבצובם מבית יהוה : ברוך
הבא ויאמרו הכהנים שהיו בבית המקדש לכל הב

הבאים לעבוד את יהוה ברוך הבא בשם יהוה ברכנו אתכם מבית יהוה ומהיו מבורכים בשמו כי הוא :
אל יהוה ויאמר לנו אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח : אל יהוה יכול והוא
יחיד נמצא והוא הארץ לנו

מאפילה שהיינו בה בגלות לעיכך באו ועברו את יהוה כמונו אסרו חג בעבותים הביאו הכבש קשור בעבו
בעבותים עד שהביאוהו לקרנות המזבח כלומר להקריבו לפני יהוה הקרבן כבש או זולתו יקרא חג לפי ש
שבחגים יקריבו אותם ברוב וכן חגים יקריבו : אלי אתה ואורך אלהי ארוממד : אלי
אתה יאמר ישראל לי נאה להודות לאל על כל האומות

כי אתה אלי כלומר שהראית כחך ויכולתך כי שהוצאתני מן הגלות בכחך הגדול וכן אתה אלהי שלחמת
שטעני מן האומות לעיכך אורך וארוממד בפי הודו ל"א כי טוב אומר כנגד כל הגוים : הודו ליהוה
בי טוב בי לעולם חסדו : עכ הכלו לעולם חסדו עם בריותיו ואם על דוד

נאמר הסומור יאמר אבן מאסו הבנים על דוד כשבא שמואל למוטמו
וכן סדרו רבותינו פירוש הפסוקים מאורך ולטענה אורך כי עניתי אמה רוד אבן מאסו הבונים אמר ישי
כי דוד היה נער קטן רופה זאן ולא היה נחשב בעיניהם ולא עלתה על לבם שיהיה הוא מלך מאת יהוה
היית זאת אמרו אמיו אנא יהוה הצליחה נא אמר דוד ברוך הבא בשם יהוה אמר ישי כשבא דוד סן הזאן בר
ברכנוס מאת יהוה אמר שמואל אלי ויאמר לנו אמרו כולם אסרו חג בעבותים אמר שמואל בי קרא אותם
אל חבם אלי אתה ואורך אשר דוד הודו ל"א אמרו כולם :

אשרי תבימי דרך ההולכים בתורת יהוה :

המזמור הזה הוא נכבר מאד

ומברו דוד על טמונה אלה

גית כי בכל אות יס בו שטנה פסוקים ובכל פסוק יש בו דרך או אורה או ערות או פקודים או טמונה או א

שונה פהני אלא שורני להבינס ולעשותם ואמר תשגני כיון שבידו להם חכמה והבינה והוא הנותן כמו
טובתם ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה וגו' ואם' ובלב כל חכם לב נתתי חכמה וכן ונתת לעבדך
לב שומע אם כן הוא ית' כטאיתו נחת הבינה בלב הסבבש אותה כאילו הוא שטגה אותה ועל דרך הזה למע
התענו י' מורכך ב' אם תמלא מעלנו טרדת הגלות נלך בורכך כי לבנו מפץ ללסט בורכך ולא ינימו
ינימונו הטרדת הקשות המיגענות אותנו בגלות אם כן אותה שבידך להוציאני מזה לדמה ולא תעשה ות
תנימונו זה כמה בגלות הרי הוא כאילו תתענו אותה מורכך : **בלבי צפנת אמרת למען לא**
אחטא לך : **בלבי** צפנת אני נזהר שלא אשבחנה

אלא היא צפנה בלבי למען לא אחטא לך כי השוכח יחטא במצוה : **ברוך אתה**
יהוה למרצי חסיד : **ברוך** אתה י' אני מברך וטורה לך על שלשתני

וטבבש מלעניך טחלשדני עור : **בשפת ספרתי כל משפטי פי**
בשפתי לפי שאמר בלבי אמר אעפ' טיפנתי בלבי לא הנחתי אותם מלשפרם בפ' להרגיל עצמי בהם
ללמד לאחרים : **ברוך ערתיך ששתי בעל בלהח :** **ברוך** ערתיך הו' נקראת כן
הוא בטמונה אותיות באלפא בית ואת וס' מן ברה

פי' מנפץ ערתיך הו' נעם אומר אני ששטח כטאני מבין ברוך ערתיך ואני רואה בהן חכמה כפלאה ו
ורברים ישרים ובריקים ואני שמח בהן כאדם ששמח על כל הון שימצא בעיקורין כטאני מתבונן בהם
אני מטהעטע בהם לפיכך לא אטכחם כי הם לי לשיק ולשמחה לבב : **גמול על עבדך אחיה**
ואשמרה רברך : **גמול** על עבדך גמילה חסד זה עשה עמי

טאמיה ולא אטאל המי' להצננ' העולם אלא כרי טאטמרה דברך : **גל**
עיני ואביטה צמלאות מתחיתך : **גל** עיני עיני לבבי גלה טארט להביט ולראות הנפלאה
שהם מתורגמן כמו חוקים שלא נגלה טעמם וכמו מעשים

בראשית והרומים להם מדברים שהם סתרי תורה : **גר אנכי בארץ אלתסתר ממני מצותיך**
גר אנכי כי האדם רומה בזה העולם נחשב כמו

הגר שאין לו מעמד במקום כן האדם יסע מזה העולם כי אין לו מעמד וקיום בו לפיכך דרך שלא תסתה
ממני מצותיך כי לא ארע יום נוסעי : **גרסה צפתי לתאבה אל משפטיך בבל עת .**
גרסה נשברה נפשי מדוב תאוה

אל משפטיך ללסרם בכל עת אפילו בעת שאני עסוק בעולם לבי הומה עליהם גרסה מעניך גרש כרמל ל
לתאבה מקור מן האבתי ליטועתך י' עניין תאוה וחטא : **צערתי זרים ארורים השוגים**
ממצותיך : **צערתי** עבר במקום עתיד והגע רה

טאינה קטורה עם בית היא לשיק השמחה ומאמרה אומר תגבור הדם הארורים ש
שהם שוגות ממצותיך וקראם זרים וקראם שוגים כי הם זרים בביטול הלימוד ועינות מן הסות מפני שא

טאנים יורעים ולפי' טזכר כי בכל עת הוא תאב אל השטעט'ס אמר כן אני תאב והם אינם תאבים אלא ב
בעלי' מתעסקים בהבלי' העולם או יושבי' קרנות ואין להם מפץ בלימוד לפיכך לא ירעו שטעט האל והם ש
שוגים בהם ועוברים עליהם ועל הדרך הזה אחזל הו' זהיר בתלמוד שטגגת תלמוד עולה זרון כלומר לזר
במשב אותה שטגגה לפי' שהוא בעל מן הלימוד במזיד ואמר ממצותיך ולא אמר במצותיך כי כטגגתם הם
ידאים מן המצות : **גל מעלי חרפה ובוז ב ערתיך צרתי :** **גל** מעלי אותם חזרים
יחמדים אותי ומבזים אותי לפי' שניצחתי ערתי

והאנה גולה אותה חרפה מעלי' והעבר אותה שיבושו מהרה ואטטמ אני : **גם ישבו שרים ב דברך**
עבדך ישיח בחיקיך : **גם** ישבו ישרים וגרולים טאינס

מפני' בתורה יושבים בקרנות ודברים כי דרך גנאי כמו תרבר פרים
ואבן בטטה ואני איניני מושש להם ואשים במקנך כי אני עבדך ועושה מצותיך כעבד מצות א' ו' ו

שאמרו אין דוד ירא רעא ויש מערשים ההולכים בדרך תורת יי ודרך טזכר עומד במקום שנים כי דרך
גורת יי היא השלמה והתורה ויש לערש עור כמו הערך אשרי ההולכי בתורת יי המימי דרך כלומ' הלומדי
כשהם תמימים דרך שיעשו מעשה המימות מלימודם כלומר שאינם עומדים על הקצוב אלא עושים לפי
לענים משותף הדין : אשרי צדיקי עדיהו בבל לב ידרשונה : אשרי שייכדו אותם
אותם וישמרו בעין לבם מערותיו שייכדו וי

ידעו בכל לבם לא בלב ולא כמו אותם שלומדים או עושים המצוות כרי לקנות להם שם :

את לא בעלו עולה ברביו הלב : את יש מערשים אף כמו כל טכן כמו אף שוכני

בתי חומר אם ישמרו ערותיו והם מצוה עשה כל טכן

שישמרו שלא יפעלו עוולה שהם מצוה לא תעשה אלא הלכו ברכיו ויש מערשים גם אשר לא פעלו עו

עולה יחשב להם כאילו ברכיו הלכו כלומר כאילו קיימו מצוה עשה ואינו נכון זה העירו כמו שפירשנו

בסומור הראשון וכן כתוב סוד מרע ועשה טוב כי לא יהיה שלם האדם אם ישוב מרע אם לא יעשה טוב

וזה שאמרו ישיב ולא עבר עבירה כותבין לו טכר כעושי מצוה לא אמרו זה אלא במי שבא דבר עביר

לדו וניחול פסגה ויש לערש עור אף לא פעלו עולה שלא תורמן לעולם להם דבר עבירה לידם אלא כל

ימיהם ברכיו הלכו כענין שנ' בא לטהר מסייעין אותו : אתה צויתם מקורדיך לשמר מאד

אתה צויתם למה צויתם אותם לשומרים מאד שלא יטגא בהם

אחלי יבנו דרבי לשמור חקיד : אחלי המנות ובקשתי לפנך שייכדו דרכי לשמור

חקיד כלומ' שלא יטרידני עסק מעסקי העולם שלא אוכל

לשמור חקיד זה אני מבקש ממך שהשמרני מעשרת העולם כרי שאמצא לבי ועצמי פנוי לשמור חקיד ו

ואחלי כמו ואחלי ארונני לפני הנביא והם מעניי ויחל משה והאלה נוספת : אז לא אבוש בהביטי

אל מצותיך : אז לא אבוש כי מי שאינו שומר המצוות ראוי

לו שיבוש כשיבינו במצוה הכתובה כי אם הוא גונב ויבינו בספר ויראה לא תגנב

באמת יבושו יכלם : אודך ביושר לבב בלמדי משפטי צדקד : אודך כי הם

ילמדו להורות לך ביושר לבב בלמדי

והבינו כי כולם משפטי צדק : את חוקיך אשמור אלהי העובדי ער מאד : את חוקיך

עו שאר דבק עם אשמור כמו שאמר

למעלה לשמור מאד כלומר ברעתי וברצוני לשמור מאד חוקיך בכל לבי ובכל כחי גם אתה אלהי העובדי א

אלא עזרני במימרתם וארו אבי ולפירש את חוקיך אשמור ואתה אלהי העובדי ער שאגיע לשומרם מאד

במה יזכה נער את ארחו לשמר ברבריד : במה יזכה נער באר בזה כי לא יהיה דרך

האדם וך בלימוד לב אלא במעשה שישמור

כמו שלומד זהו לשמור כרבריד כי אם ילמוד ולא יעשה כללמודו אין וך אלא מכוער וזכר נער לפורע כי

כמו שחייב אדם לחנוך הנער בלימוד כן צריך לחנכו מקטנותו במעשה שישמור לעשות מה שלומד כמו

שאמרו רבותינו זל שחייב אדם לחנך את הקטנים במצוות ואז יהיה וך אורמו אם ישמור לעשות דבר האל

ית' כמו שלומד אם יחל זה מנערותו וירג' עצמו בזה באמת יזכה אורמו בזה ולעולם יהיה וך כי אם בנער

בנערותו יצא מדרך הנערות ויעשה מעשה וך וישר כל טכן כשיהיה גדול לפיכך אמ' שלמה גם במעליו

יתכזר נער אם וך ואם ישר פעלו או יתכזר מנערותו ויאמרו עליו אף זה נער שאינו עושה מעשה נע

נערות ואם נאמר זה ננער שצריך לזכות אורמו כל טכן בגדול ויהיה תלמודו ומעשיו שוין :

בבל לבי דרשתך ואל תשגני ממצותך : בבל לבי כי אני כן עשיתי כי מה שלמדתי

שמרתי זהו בכל לבי דרשתך ולא בלב ולא כי

מתעסקתי בלימוד התורה בעבוד המעשה והמעשה לרדית האל ולכוונת עבודתו לא לעשות לי שם בך ב

בני אדם והואיל ואני רודש אותך בכל לבי ואתה יודע את לבבי אל תשגני ממצותיך כלומר אל תשגני

לספן אותו העון שהוא הרפתו לבניו ואנשי שאמר לו גס העביר השאיתך אשר לו טעמו העם
העבירו שלא ימות כמו שאומר לא תמות והוא בקש מהאל ית' שיעבירו גם טבניו שלא יזכר להם אותו הו
עון שהוא יגור מעניו כי טעמך טובים הם אך לא תטעו את האדם כפי עונשו הדאי לו אלא תעבי
ממנו קצת עונשו כי אתה טוב ושלם וטעמך טובים . הנה תאבתי למקורך בצדקהך

ודיני : הנה אנני שמשאתי אני תואב לעיניך
לפיכך בצדקהך תיני כלומר הארך חיי שאקיים המדות : ויבואני חסדיך יהיה
תשובתך באמרתך : ויבואני רכורך וסר יור הרבים
מהמכתב אמר תשובתך וחסדיך יבאו לי כמו שהבשרהני :

ואענה חרפי רב בי בטחתי ברבריך : ואענה חרפי שיהיה אומר אין ישיבתה לו
באלהים כי בטחתי ברבריך טחתי מני לי :

ואל תצל מפי דבר אמת עד מאד בי למשפטך יחלתי . ואל תצל מפי כענין
אשר תכיל אלהים מאבניו וינצלו

את סגרים עד מאד אני מבקש טאך שלא תכיל מפי אלא הרגיל את פי לדבר האמת כי אם לא תעשה
זה יהיו הוא כאלו אמה תכלת אותו טעמו כי בדרך לעזרתי ולפתוח את פי לטובה על דרך יי שטחתי תפתח
כי לטעמך טהם אמת יחלתי לך שתוריעם והלחם לי : ואשמרה תורתך המיד לעולם
ועד : ואשמרה כאשר יהיו מורגלים בפי אוכרם

תמיד ואשמרה לעשותם לעולם ועד כלומר כל ימי היותי או פי לעולם ועד לעולם הבא כלומר
אני אטעור התורה המיד בעולם הזה והיא תהיה שמורה לי לעולם ועד ו הוא לעולם הבא או פירושו תור
אורה שיהא עולם ועד אשמרה אותם תמיד ופעסוק עוסדת לעד פירטנו זה הענין : ואתהלל
ברחבה בי מקורך ררשתי : ואתהלל ברחבה כי אמר שתטורני

בלימוד התורה לא יצר יצורי ברכה ואמתך ברכה כלומר כי
ברך רחבה כי אני דורש מקורך תמיד וכיון שאני דורש אותם אמצאם בטורתי : ואתהלל
בערתך נגד מלכים ולא אבוש : ואתהלל בערותך כאשר תטורני

להגיע אל האמת או ארבה בהם נגד מלכים ולא אבוש כי
אם ישיבו רבד לנגדו אני אנתחם נכ האמת וזהו מלכים כי שאר מלכים עסקם וטירתם בענייני מלכותם
וכטיראני עוסק בתורה ידברו בי ויחשבו להשיב רבד כנגדי ואני אשיבם וידעתי כי לא אבוש כי אנתחם
בטענה : ואשתעשע במצותיך אשר אהבתי : ואשתעשע כשאשכח ידירי בהם
אשתעשע כי אהבתי אותם יותר מחברים

אחרים : ואשא בפי אל מצותך אשר אהבתי ואשירה בהיך : ואשא כפי
וארגיל לבי לעשות

המצות וארגיל פי לשוח בהם : זכר רבד לעבדך על אשר יחלתי : זכר רבד ההבטחה
שהבטחתי יחלתי עובר לטלשי

ואת נחמתי בעניי בי אמרתך חייהני : זאת בעניי כשהייתי גולה זאת התחלת הייתה
נחמתי בו לא היו לי חיים כי הייתי מת מידן לולי

אמרתך והבטחתך חייני : זדים הלצוני עד מאד מתורתך לא נטיתי . זדים הלצני
עד מאד רברו בי והלחינו

גסיד בתורה ועם כל זה מתורתך לא נטיתי : זברתי משפטך מעולם יהוה ואהנחם :
זברתי פי החכם ראגע זכרתי טעמך

שעשית בורים כמו הם ואהנחם כי כן תעשה בהם ויתכן פירושו כשאני בעוניי וזכרתי משפטך שהבאת
פל אנשים טובים בסנים טעמך וארכ' היית מביא עליהם טובה רבה ובהם אהנחם כי ידעת כי אם הבאת
ל :

ואמר בלשון נפעל ברברו לפי שהריבור בלשון נפעל רוצה לומר התמדת הדבור גם ערותך הז' ששש
ואנשי עיני וחבירי לא השריכ רבקה כשהייתי בסכנה והייתי בורח מפני אבטלוס והיה קרוב לסנה כאלו
נפשו רבקה לעשר הייה מתחנן לאל ית' ואומ' חייני כרברי שהבטחתי עי' נהן הנבי' כי ימלאו מיך ושיכבה
עם אבותיך דרכו הוא לב הארס יחשוב דרכו כלומ' מפני ועניני ודרכי שהייתי רוצה לעשות כמה פעמים
הייתי מספר אותם לפניך כמו שאמר ויטאל דוד ב"ל והענני כמה פעמים ענינתי כמה שהייתי שואל
מלפניך כן ענני כמה שאני שואל מלפניך שהלמדני מוקף שהם נסתרים ולא יבינם אלא חנם ואתה למד
למדני אותם שתקן לי לב מבין אל יסודם באמת :

דרך פקודיך הבינני ואשיחה
בנפלאותיך : דרך כמו שאמר

ברברך : דלפה נפעל הענין לחזק הבקשה : **דלפה נפשי מחוגה קיימני**
נענה נפשי מרוב יגון שיש לי

על דרך וימש לב העס או פי דלפה דמעה על דרך במסתרים תבכה נפשי קיימני ברברך ק
קיימני במלכותי כרברך שאמרת לי על ידי נהן הנביא כסאך יהיה נכון : **דרך שקר הסר ממני**
ותורהך חנני דרך אמונה טהרתי בשפתיך שויתי : דרך

שקר לא תזדמן לעני ועזרני להסיר או
אותה ממני ותורתך חנני שתקן לי לב להבינה ולהתעסק בה דרך אמונה הפך דרך שקר כלומר אותה בתרתי

אותו הזמן לפני וכן משפטיך שיויתי : **רבקתי בעדותיך יהוה אל תבישני :** **רבקה**
בעדותיך וכיון שרבקתי בהם ללמד

הבייטני מהם שלא אבינם ולא אבא על תכונתם כי זה יהיה לי בישה אם לא אבינם על הנכונה כיון שאני
מתעסק בהם תמיד לפיכך אני מבקש ממך שתעזרני בהם : **דרך מצותי ארוץ כי תרחב לבי**
דרך כל כך תרחיב לבי עז שארוץ בדרכס בלא עיכוב

הדרכי יהוה דרך חסיד ואצרנה עקב : **הדרכי** י"ל ואצרנה עקב הכיני על הדרך ועיר'
עקב פי' המכס ראבע' ואצרנה כי עקב יש לה כלומר

הגמו' בשומרם כמו בשומר' עקב רב ואינינו נכון זה הדין לפי שעל דרך שארול על מנת לקבל פרס ועיר'
בשומרם עקב רב צודסנוהו במקומו וארני אבי זל פיר' טכר שתוריעני דרך מוקף זה יהיה שאינו אותה

ולפי דעתי כי פי' עקב סוף וכן לעולם עקב וכן יגור עקב בסוף ולפי שהעקב בסוף הגוף אמרו לסוף הדבר
עקב כמו והיה עקב תשטעון בעבור שהטכר סוף המעשה ופי' ואצרנה עקב ער סוף ימי כלומר כל ימי מי

הייתי אצרנה : **הבינני ואצירה תורתך ואשמרנה בכל לב :** **הבינני** בכל לע כ
בבר פירשתי אותו

בכל מפני ורצוני מאהבתי לעשות מצותיך : **הדריבני בנתיב מצותיך בי ביוצאתי :**
הדריבני שהפנתה לבי אליה ולא אשגה

בו כאדם שיודע הדרך שילך בה בכל עת שירצה ולא ישגה בה : **הטלבי אל עדותיך ואל אל**
בצע : הט' ואל אל בצע ולא יהא לבי להוט לקבץ ממון

אלא כל לבבי יהיה על ערתיך בצע ענינו אהבת ממון וכן שונאי בצע פי' כבר זכר אנשי אלה'
ידיאי אמה : **העבר עיני מראות שוא בדרביך חייני :** **העבר** כל הבקשה הזאת לנו

לעזרו על קיום המצות מראות שוא שלא
יגור אחר עיניו בדרביך חסר יור הדבים שהטכת ואמר חייני כי המשא ימיה הארס : **הקם לעברך**
אמרתך אשר ליראותיך : **הקם** אמרת' שהבטחתי להקים המלכות

לבני אמרי אשר ליראותך אשר יהיו רבקים ליראותך : **העבר**
הרפתי אשר יצתי בי משפטיך טובים : **העבר** מרשתי לפי שאמר בפסוק שלפני זה

להקים ההבטחה לבניו אמרו בקש שלא ימיה לש

מאריך ותשיב לכל הטוב עמי שאלמרני מוקד : **טפלו על שקר זרים אני בכל לב אני**

פקודיך : **טפלו** חברי עלי שקר

לאמר שאין תוכו ככרו ואתה ידעת שבכל לב אינך פקודיך : **טפלו בכל לב לבם**

אני תורתך שעשעתי : **טפלו** השמין לבם שלא יוכלו להבין תורתך

אכל אני שעשעתי במדתך בהביני אותה טפס כדגו השמן לב העס מה

טפס תורתך כמו בתורתך וכן הנמצא בית יל : **טוב לי ביעצות לעו אלמרחקך :**

טוב לי כשהייתו מענה עצמי ויגע למען

אלמר מוקד לטוב גדול ולתענוג אני מושב אותו העינו לי אמרים מענים עמס ויגיעים לקנות סמון יו

אכל אני עיניתי עצמי והוגעתו גושי לקנות תורה כי : **טוב לי תורת פיר מאלפי זהב ובסח**

ידיך עשונני ויבוננני ואלמרה מצותיך :

ידיך עשונני ידיך עשונני המעשה

והתכונה בתיקון האיברים בבדיאת הארס לקנות חכמה תמלה בקומתו שלא בשאר בעלי מייס ובעולות ש

הטכל בו במינות האברים כלב שהוא מלך האיברים וכמו שיהא פקידו ונצח הריבור ובמינות הכלים ה

ומוכנים לו יציאת הקול וטן הריאה ומתוך הריבור בלשון ופשטתים ובשינים ובמין ושאר הכוחות הם

המשרתות וכיון שעשיתם בהכונה נבמרה להבין ולהטכיל עורני בהכנה הבינני ואלמרה מצותיך :

יריאך יראוני ושמחו בדברך יחלתי : **יראך** הלומדים ממני יראו סבין ומשכי

בכל וישמחו שנתת תומלת שיחלתי לדברך ולעזרתך :

ידעתי יהוה כי צדק משפטך ואמונה עניהני : **ידעתי** זה הבנתי וידעתי מתורתך כי

צדק משפטך וכאשר אני משיב אל לבי כמה

שעיניתני ידעתי כי באמונה עניהני כי אתה אל אמונה ואין עול ואמונה כמו באמונה וכן הנמצא בית

יל ויזכרה ביתו והרוסים להם : **יהי נא חסדך לתחמני באמרתך לעבדך :** **יהי**

נא לתחמני מאשר עניתני באמרתך

שהבטיחני : **יבואני רחמיך ואחיה כי תורתך שעשעתי :** **יבואני** רחמיך

יבאו לי רחמיך שאמיה כרי לשמור תורתך

כי הוא שעשעתי : **יבשו זרים כי שקר עיתוני אני אשיח בפקודיך :** **יבשו זרים**

כי שקר עיתוני בשקר היו מדטיני

אותי ומעוותים אותי ואני אשיח במוקד בפקודיך כל שנותי בפקודיך הם והם יעידו עלי שחך יבשו זר

מרבניהם : **ישובי לי יריאך ויורעי ערהך :** **ישובי** לי יריאך בראותם כי יבשו

זרים ישובו לי לבשרני ולחוקני באמונה ורבותני ול

דרשו שפידשו ממנו סנהדרין כשרטא בת שבע לכך התפלל לאל ית ישובו לי יריאך : **יהי לבי**

המים בחקך למען לא אבוש : **יהי** לבי הורים יבשו אכל אני לא אבוש ושורני ש הא

לבי תמים וטלס במקך ובוה לא אבוש . **בלתה**

לישועתך גבשי לדברך יחלתי : **בלתה** נכספה לך שהושיעני מיד מבקשי

נעשי לדברך ולהבטחתך : **בלו עיני לאמרתך**

לאמר מתי תחמני : **בלו** עיני מרוב דיפתי לעזרתך ולפי

שהעניס מענות לבני ארס העוירים אמר ררך משלגס לעזרת האל עבדך

כלו עיני יכלו מרוב צפיתם לאמרתך להבטחתך לאמר מתי תחמני מעוניי שהייתני בו : **ביה יתי**

בנאר בקיטור חקך לא שבתתי : **בי** הייתי כנאר כקיטור דמה העור בטרו

לנאר בעשן שהוא יבש ועס כלזה מקך לא שבתתי :

במה ימי עבדך מתי תעשה בררני משפט : **במה** ימי פתר שימות קוסס שיראה בהס

זלי ענה משפטך עיר תביא עלי טובה : זלעפה אחתני מרשעים עמי תורתך : זלעפה רעה אחתני מרשעים

שהם עובדי תורתך יהיה יהיה סופם וכל גרפי רוער בראותי שלומם : זמירות היו לי חקיד בכות מצהרי : זמירות בבית מגורי במקומות שהייתי גולה

ומתנודר בהם תחת העצבון שהיה לי מהרשעים בזכרי מוקד היו לי זמירות והייתי משתעשע בהם : זכרתי בלילה שימר יהוה ואשמרה תורתך : זכרתי כשאני מתעורר בלילה משנתי אני זוכר ש

טימך וימוריך ומחשב בו וידעתי כי שמירת העבירה היא סולס גדול לפלות בו אל ידיעת טימך לפיכך וא אשמרה תורתך : זאת היתה לי כי פקודיך נצחתי : זאת קדיעה וההטגמה הייתה לי מתנה מאתך בעבור כי פקודיך נצחתי כמו שאמרתי שכן

מצוה מצוה : חלקי יהוה אמרתי לשמר דברך : חלקי כשבחרו אמרים לחלקם הממון והנאת העולם הזה אני אשמתי חלקי יי ואין לי א

אלא לשמור דברך : חליתי בניד בכל לב חצני באמרתך : חליתי כאמרתך שאמרה וחנותי את אשר אמין כלומר הראוי

לחנינה : חשבתי דרבי ואש בה רגלי אל ערתך : חשבתי דרני כמו שאמרתי הוי מחשב חפסר מצוה כנגד שיכרה ושיכר נבירה

כנגד הפסדה משבתי שכן עבירה כנגד הפסדה וראיתי כי הפסדה גדול ואשיבה רגלי אל ערותך או פירוי מחבתי דרכי הצולס ולא אמנא דרך טוב כמו דרך ערותך לפיכך ואשיבה רגלי פלו סרתי מדרכי העולם והלכתי בדרך ערותך : חשתי ולא התמתמהתי לשמר מצותיך : חשתי מהיר ווריי הייתי במצות ולא התעצלתי בהם :

חבלי רשעים עורני תורתך לא שכחתי : חבלי רשעים עורני שללני מן יאכל ער שלום כאילו שללו נפשי מרוב הגרסא בי וחבלים

שנהנו בי ועם כל זה תורתך לא שכחתי : חצות לילה אקום להודו לך על משפט צדקך חצות לילה אעור שנהי ואקום ממטה

להודות לך על המשפטים שנתת לי כי הם ישרים וידיקים ואמבר בענין זה מסומורים שאורה לך בהם מק בקומי ויש מקום על משפטים שתעטפה לי בצדק ברשעים : חבר אני לכל אשר יראוך ורשמיך פקודיך : חבר אני הרשעים אני שונא אבל

יראיך ושימר פקודיך אני אוהב ער שנעשיתי להם חבר וריע : חסדך יהוה מלאה הארץ חקיד למרני : חסדך כי כל הכבירים עומדים ברכוך

שתעשה עמם והחסד שתעשה עמי שהלמדני מוקד כלומי שתק לי לב להבינס טוב עשית עס עברך הדלית כשבא עס האתנחמא שלא כמנהג דברך טעמו רבן עס טוב עשית ויין קריאה כלומר מה שהבטחתי עשית עמי יי טוב שעס שבטעמים התורה והמצות והרעה בהם למרני כי האמנת בהם שאתה צוית אותם ושהם משפטי צדקך לפיכך למרני טוב טעמם :

טרים אענה אני שונא ועתה אמרתך שמרתי טוב אתה ומטיב למרני חקיד :

טרים אענה הוא ענין פניעה כמו מהמונה לא יענה אמר טרים הכניעני והייתי מוטא שונא פונס הייתי אל מצותיך ואל אמרתך ולא הייתי נותנס על לב חזכרם ועתה כשראיתי שחשאתי בהפנותי לבי מא מאמרתך נכנעתי ושיבתי אמרתך ולזכור אותה תמיד כרי שלא אהיה שונא באמת מצותיך ויש לפרש אעב אענה כמו ויען איוב וענית ואמרת כלומר פדס שהייתי מתעסק בליסור הייתי שונא פעמים בשמירת המ המצות אבל אחר ששבתי להתעסק בליסור אמרתך שמרתי טוב אתה ומטיב טוב אתה והטובה הבא לי מא

כמשמעו מהם הרכמני ותלמדי מצותיך כאשר אראה שאינם יכולים להסיר הורתיך מפי כי הורתיך בריה
מלח הוא כמו שאמר כי לעולם היא לי אני מהחכם כי זה רצונך וחפצך על זה בראתי . **מבל**

מלמדי השכלתי בי ערותיך שיחה לי : **מבל** מלמדי מכולם למדתי ולקחתי

מוסר ומהם התבוננתי הדרך הטובה והם למדתי שיהא

ערותיך שיחה לי : **מזקנים אהבונני בי פקודיך :** **מזקנים** כפל הענין בשלות

שונויות או פי המלמדים הדרך הטוב ופי מזקנים מרברי הקבלה כי

פקודיך נצדתי פי כי מתחילה שמרתי מנעורי הפקודים דרך הקבלה ואח"כ כשהתבוננתי שמרתי אותם מר

מדרך הטוב : **מבל ארח רע בלאתי רגלי למען אשמור דבריך :** **מבל** אורח

רע בלאתי רגלי כשמנעתי רגלי מכלארח רע לא בעבור יראתי שבני אדם או שלא יבואוני רע בשביל המעשה ההוא אלא כדי לשמור ד

דבריך : **ממשפטך לא סרתי בי אתה הורחני :** **ממשפטך** הורחני אותם מדרך

השכל שידעתיס מן השכל נקבעו בלבי ורצוני

ולא סרתי מהם או פירוש הורחני שורחני בשמירותם כלומר הורחני ששמרת לפני דרכם : **מה במלצו**

רחבי אמרתך מדבש לפי : **מה** נמלצו מה מתקן מדבש והמליצה היא תוכן

הריבור לעיניך המשיג רברי התורה לרוב כי רבריה מתוקים אסור

במיטב הלשון והריבור ואמר נמלצו דרך כלל על רברי התורה ואמר אמרתך לשון ימיד כי כל אחת מאת

טאמרותי נמלצה אחת מהנה : **מפקודיך אהבונני על כן שנאתי כל ארח שקר :**

מפקודיך אהבונני ומהם

אהבונני כי הם נטועים על דרך השכל והרבר אשר השכל ירחיקנו לבר מהמציאה עלינו ישנא אותו אדם על

כל פנים לפיכך אמר שנאתי כל ארח שקר : **גר לרגלי דבריך ואחד לגתיבתי :** **גר** לרגלי

כמו ההולך בחושך אם יהיה לפניו נר לא יכשל בדרכו

כן אני איני נכשל במעשי כי דבריך הם כמו נר לפני וזהירוני שלא ארעא : **גשבעתי ואקימה**

לשמור משפטי צדקך : **גשבעתי** כמו לזרו עצמי לקיים משפטי

צדקך כלומר כי הם משפטים שהם צדק : **געניתי עז מאר**

יהוה חינוי בדבריך : **געניתי** הנני בעיניי קשים עז מאר עז

טאני קרוב למוות חייני כדברך בהבטחתך שהבטחתני ויש מפרשים כ

כדברך אשר אמרת אשר יעשה אותם האדם ופי בהם ואני שומר משפטי צדקך : **גדבות פי רצה**

גא יהוה ומשפטך למדני : **גדבות** פי מתפללות והתהירות

טאני אומר לענין ברוח נריבה יהיו רצוניים לשנך ומשפטך ל

למדני כי עליהם רוב תפילותי : **גבשי בבכי המיד והורתיך לא שבתתי :** **גבשי** אעפ

טאני בסכנה תמיד כאילו נעשי בכפי אעפ"ל לא שבתתי

הורתיך : **גתני רשעים פח לי ומפקודיך לא תעיתי :** **גתני** רשעים פח לי מתרשם

בררכים בעבורי ללזכרני ואעפ"ל מפקודיך

לא תעיתי : **גחלתי ערותיך לעולם בי ששון לבי הבה :** **גחלתי** ערותיך כמו

נמלה הם לי כלומר טאני מוחזק בהם כאדם

המוחזק בנמלתו לעולם שלא יצא מהם שעה אחת שלא אחזק בהם כי ששון לבי הבה כמו פקודי יי ישרי

ששמתי לב וטעם שירשנו הענין היטב : **גטיתי לבי לעשות חקך לעולם עקב :** **גטיתי**

לבי אם היה לבי נוטה לרברי העולם אני העתי אותם

לעשות חוקך כלומר שיהיה כל רצוני ומחשבותי לעשות חוקך לעולם עקב לעולם אעשה אותם ער פקד

ימי כמו שפירשנו ואצרכה עקב : **סעפים שנאתי ותורתיך אהבתי :** **סעפים** פרשו

משפט : ברו לי זרים שיהיה אשר לו בתורהך : ברו הזעזים לשאול או לאבטלוס
 ובעינה רעה כשורה נמורה אשר לא בחורך
שאלת וזהרה ולא ישפך דם נקי שימות במירק הטף וכן כרו לפני טומה : בל מצותיך אמונה
שקר רדפוני עזרני : בל מצותיך אמונה צמה הם ואמה צוית
 על החלוטין שלא לעשוק ואמה עושה משפטם כמו שכתבת עושה משפט
גר יתם ואלמנה אם כן עזרני על הרופים אותי בשקר ובמינס : במעט בלני בארץ ואני לא
עזבתי בקורך : במעט כמו שאמר כי כפטיע ביני
 ובין גמות וכן במקומות אחרים שהיה בכונה קרוב למות ואני לא עזבתי פקח
 פטירה בירי להטיתם נסנעתי מפני מצותיך שהזהרת על הרצחה ואעפ' שהיו חייבי על דפס אותי במינס
 לא עזבתי משפטי עליך שכתבת כי לא אצריך רשע : **בחסדך חייני ואשמרה עדות פיד**
בחסדך שהיה עמי כמה פעמים טור אבקט
 שתמיני עד שאראה נקמה ברופי ואני בחיותי אשמרה עדות פיד והם בחיותם עוברים על תורתך :
לעולם יהיה דברך נצב בשמים : לעולם דברך שאמרת להיות השמים ונבאם לא
 יכלו . **לדור ודור אמונתך בוננת ארץ**
ותעמוד : לדור ודור וכן בארץ אעפ' שצבא
 השמים אינו עומד וזהו שאמר לדור ודור כמו דור הולך ודור בא אעפ' בארץ אמונתך
 והוא קיום העולם שכוונת אלה שתעמוד לעולם כמו שאמר והארץ לעולם עומדת כי כן גזרת אלה שיהא
 צבא השמים עומדים לעד וצבא הארץ הפרטים אובדים והכלל עומדים : **לב שבטיך עמדי**
היום בי הבר עבדיך : לב שבטיך לעשות משפטך
 וגזרתך עמדי עד היום ויעמוד כי הכל עבדיך : **לולי תורהך**
שעשיתי אז אברהם בעיני : לולי תורהך אם כן כמו שדברך קיים
 בטמים ובארץ כן יהיה דברך והבטחתך קיים עמי כי כמעט אברהם
 בעוניי מפני רופי לולי תורהך טעפ' ועי' והם נחמוני ולא אבותי מהוגה דבר : **לעולם לא**
אשבח ביקוריך בי בם חייתי : לעולם חיתני כמו שאמר אז
 אברהם הנה הם היו אתי ולא שתי מהוגה : **לד אני הושיעני**
בי בקוריך רשתי : לד אני עבדך ולך אני כי אין עסק
 אלא בתורהך וביקוריך ורשתי כל ימי לפיכך הושיעני כאדם המושיע עבדו
לי קוו רשעים לאברני ערותיך אהבונך : לי קוו טעם למה שאמר הושיעני כי תהיה
 אני לתועה כי הרשעים קוו לי ולמה לאברני
 טן העולם ואני ערותיך אהבונך בס' אני מהבונך ומתעסק ואטיבך תגרתם והחכם ראשע' פירש לאברני טן
 העולם הבא כלומר שקיוו להתעורר מהדרך הטובה אז אוסיף להבונך עדותיך כי בכל דגט יתגלו לי סודו
 מדותיך ואעפ' שאין להם סוף ועל כן אמר אמריו לכל תכלה ראיתי קץ : **לבל תבלה ראיתי קץ**
רחם מציתך מאד : לבל תכלה להטיל את הרברים ראיתי
 קץ כלומר ראיתי והכרתי קצת ותכליתם אבל מצותיך רחם מאד ואין לה
 קץ ואעפ' שהמצות יע' להם קץ ומטבון ידוע הענפים היוצאים מהם רחבים לאין קץ ועוד פירשו כי על
 מצות הלל שהם לאין קץ אבל מצות הגוף יש להם קץ ואמר מצותיך לשון ימיה דרך כלל כמו כי המצוה
 נזאת אשר אנכי מצוך היום : **מה אהבתי תורתך כל היום היא שחתי :** ביה אהבתי
 כל כך אהבתי אותה עד שכל
מאויבי תחבמני מצותיך בי לעולם היא לי : מאויבי פירשו פני יותר מאויבי ואי
 טעמו כן ואדו אבי ולפירש מאויבי כמ'

אמר איני רפץ בליסור אלא לעבורתך אם כן הבינני שארץ עיקרם וטעמם והרכ' ראבנ' זל' ע"י כר' נחמ
עבורתי היא שהבינני : **עת לעשות ליהוה הפרו תורתך :** **עת** ומועד ל"ף שיעשה
נקמה כאשר הפרו תורתך

לרשעים יבא עת שיהפך מהם והוא עת הגאולה כמו שכתוב בנבואת מלאכי והרכס ר' אברהם בר' עזרא
פ' הרשעים הפרו תורתך אפי' עת שיהיה להם לעשות ל"ף והוא עת הזקנה או עת התרה וברברי רבותינו אשר
דבא האי קרא מדיני לסופ' מררי ומסופ' לרישי מרריש מדיני לסופ' מרריש עת לעשות ל"ף מה טעם
משום והפרו תורתך פירוש עת שיעשה האל ית' הפורענות בעולם משום והפרו תורתך וסספיה לרישיה
מרריש הפרו תורתך מה טעם משום דעת לעשות ל"ף פירוש הפרו נביאיך תורתך כגון אליהו שהקריב ב
בהר הכרמל בשעת איסור הבמות כרי לעשות טס ל"ף להכריח עוברי הבעל ויורו ישראל האל יתב' לברו
ויאמרו ל"ף הוא האלהים ויש לערש עת לעשות ל"ף לענין שאמר עברך אני הבינני אמר צריך שתעורני
ציריעה ערותך כרי שאלחזק בהם כי העג האמת והזמן האמת שאני בו הוא עג שצריך ארס שיהזק לע
לעשות ל"ף בתורה ובמצות כי הרור הזה הפרו תורתך לפיכך צריך מי שיהיה ל"ף שיהזק מאד בתורה ש
טלא חבטל לגמרי : **עלם אהבתי מצותיך מזהב ומפז :** **על** כן לערוש הזה יבא
על נכון כלומר על

תורתך ודורפס אמר הכתוב וכל עסקם וטרתם הוא לקנות מסין אהבתי אני מצותיך ללמד ולעשותם ול
ולתעסק בהם יותר מזהב ומפז מהם מהתעסק לקנותם : **על בז בל בקודי בל ישירתי בל ארז**
שיקר שנאתי : **על** כן כל פקודי כל ישרתי

על כן פירושו בחבירו וכל כל שאמר שני פעמים כמו וראשית כל ביכורי כל רוצה
לוסר כל ביכורי הפירות וכן כל פקודי כל כל הפקודים הכתובים בהורה וגם שאינם כתובים כמו וזה התע
התורה בישראל וכיוצא בו ברברים הנהוגים בישראל להק ולשפוט כולם ישרתי אותם שהם דברים שיש
להם טעם והטעם כל מורה עליהם והם ישרים ואני מיישר אותם לעני המבנים אותם ואומרים שאינם מטפס
צדק אבל משפטיהם ודרכיהם שהם אורח שקר שנאתי : **פלאות ערותך עלם נצרתם**
צבשי : **פלאות** ערותך מענין כי יפלא ממך רבר כלומר

נסתרוה יש בהם על כן נצרתם נפשי המטיכלת כלומר נתנה עיניה מאד בהם להבינם
או שטרה אותם לעשותם לעי שהבינה אותם וירעה תועלתם כי מי שלא יבין את המצוה לא יסמנה על
בנכון ויש לשאול כי הנה אמר משפ' רבינו עה' כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ש
פטך ואיך אמר רוד פלאות ערותך התשובה כי מה שאמר לא נפלאה רוצה לומר שאין המצוה אוסרת ד
דרך מטלים שיפלא ממך איך הבין אותו כי קרוב אליך הרבר בעך כן הבינהו וכן מנשה אוהו כי אין ב
במצו' מטל ומטאן תשובה לנוצרי שאומרי שהתורה מטל ומה שאמר רוד פלאות ערותך על שקר המצוה
ועל טעמם ואיך יורה עליהם השכל או לאיזה דרך יבא ארס מהם כי ענפים רבים יש להם :

פתח דברך יאיר מבין פתאים : **פתח** דברך פתירה דברך יאיר עיני עור' הלב כי
כשיפתח ארס להתבונן בהם ויש לו ארס י

יאירו עיניו ויוסיף להתבונן ואמר זה לעי שאמר פלאות ערותך שלא יתשל ארס מלהב ביון בהם ויא
ויאמר כיון שהם פלאות לא אוכל להתבונן בהם ואניחם כמו שהם אלא ימל להתבונן בהם והרברים יפתחו
לו דרך התבונה כי פתח הרברים יאיר לו כי הוא האל שבין פתאים כלומר נותן התבונה לפתאים :

פי פערתי ואשא פה בי למצותיך יאבתי : **פי** פערתי ואשא פה דרך מש' על דרך פת
פתח פיך ואכול את המגלה אמר מרוב התאוה

שהאיתי למצותך פי פערתי אליה אשא פה ולטון שאיפה הוא משיכת האויר אל הפה כמו הרעב בהאב
שאור אל המאכל ויביאו לו מאכל מרוב תאוה יפער פי אל המאכל קודם הגיעו אליו והנה שואף קודם ה
המאכל ומלת יאבתי היא ימדה במקרא וענינה כמו גאבתי : **פה אלי וחבני במשפט לאהבי**

אותו תואר כמו בעלי הסד שבות הרעות ולפי רשתי שהוא שם לא תואר ופירושו כל טאר המחשבות שם
שנאמר אבל תורהך אהבתי וכל מרשבותי עליה : סתרי ומציני אתה לדברך יחלתי : סתרי
שלא ידעו לי החושבים להרע לי לרובך והיא

יחלתי והוא תחילתי מהם או פי' לדברך להורגך כי השומר אותה לא יבואהו רע : סתרי בימני מרעי
ואצרה בציית אלהי : סתרי אל הטרידוני והנימוני שאצרה סתות

אלהי : סמכוני באמרתך ואחיה ואל הבישני משברי
סמיכני באמרתך שהבטתני ואחיה

ולא אסות ביר מרעים ואל הבישני מסכרי שש ברהי אליך שהושיעני מהם או פי' באמרתך שאמרת אשר
יעשה אותם האדם ומי בהם ואני אעשה אותם ובעשותם שברי שלא שלטו בי המרעים : סתריני

ואושעה ואשעה בהקד המיד : סתריני טאס הסמכני והושיעני מידם לא יהיה מיד
שיטרידני ואשעה במוקד תמיד ואשעה מהרגוס ואספר ו

ואשעה וקסץ העין מקוס כגול איהו טענין הורחק טעניו כי גס הוא טרשו טעה אלא שנכסלו לו ה
הפא והעין : סלית בל שונם מחקיר בי שקר הרבניהם : סלית ענינו בטני

פעל הכבר סילה כל אכירי טנין
הר כה והרמיסה והיא עבר במקום עתיד אמר ררך בקשה תמוס כל טוגים ממוקד כי טקר תרמיטס נג

נגלה ונמצא דרכס טקר ואמר טוגים כי כטיראה עונס לבני אדם ואמרו כי טוגס היו סיגים
השבת בל רשעי ארץ לבן אהבתי ערתיך : סיגים השבתי הנה כמה

פנמיס ראיתי עשיתי נקמה ברשעים והכ ה
הסיגים כמו שאמרה ואצרה כבוד סיגך והס אותם טזכר פי' טקר תרמיטס טהס מרמיס העולס והס רעים

לעולס יותר סן הרשעים הפגוליס כי מאותס ישמור הארס את עצמו ומאלה אין ארס נטימר ואהה תב אס
לירי גלוי והטיב רס מן העולס ובאומרו כל אינו רוקא כמו וכל הארץ באו מיריס לכן אהבתי ערוהך כי

הס מנקיס את הארס טכל סיג והס טוריס טיהיה הארס טלס הוכו כברו לפינך או בתי אוהס ורבתי בהס :
סמר מבחרך בשרי וממשבטיך יראתי : סמר כי אוהס הרשעים לא יעורו ממך

טאמה רואה צפון לבס והס אומרים אין יי' רו
רואה אותנו אבל אני מסמר ממך טכמר כפחך בשרי ומטעני יראתי שהטכניני בפי טעניי לפיכך

אני נוהר שלא לעבור מינותיך כי ירא אני ממך פן הטניטני כי ידעתי כי אהה רואה אותי ויווע טעניי ו
וזה את יי' אלהיך תירא טינימ הארס הטבירות ליראת האל תברך טיעוה על הס לא לרבר אחר ואמר בע

בטבור הה יראתו על פניכס לבלתי תחטאו וכידו סמר כמו טסמר טיעוה בשרי כי הארס המסמר מאר
יעמרו טיעוהו כמו מסמרים וכן הסמר בשירו . עשיתי משפט וציק בל תניחני לעשתי :

עשיתי משפט וציק בל תניחני לעשתי :
עשיתי משפט וציק בל תניחני לעשתי : ערב עברך לטוב אל יעשקוני וזהו עניני

בלו לישועתך ולאמרת צדיקך :
ערב כמו וטרבה ליי' וערבה טינתך אבל זה פעל יונא

כלומר היטיב והכשיר עברך לטוב שלא יטעקוני וריס ועל הדרך הוה נשקה לי ערבני נשקה לי טילתי וא
ואמה ערבני לטוב לבל יטעקוני עוד עיני כלו פירשנו בטנין בפסוק כלו עיני לישועתך שמושיעני

מן הוריס שלא יטעקוני כלומר לא יצייתי לישועת ארס אלא ל טיעוהך ולאמרת צדיקך שתצוק האמידה
טאמרת בהבטתך איהי על ידי הנביא עשה עם עברך בחסדך וחקיך למרני :

עשה כמו שהיה חסדך עמי כמה פעמי
כן טטה גס אתה עמי וכיון שלא יטרידוני הוריס אוכל להתעסק במוקד ובס אתה טטה עמי טחטורני ב

בהבנתס ולסרני אותם : עברך אני הביעני וארעה ערתיך : עברך אני בקמץ האלה

בלילה והם שלש בלילה כמו שאמרו רבותינו ז"ל ואומר רוח סקדשו עיניו להקץ בלילה חורס לכל אדם כי לא יטון בלילה אלא החלק הראשון ושני חלקי הלילה היה עד לשחר ולהבונן באמרת האלוהים ברוך זה פעמים רבות בזמן שהלילות ארוכים ונקרא את ההקצה אשמורה כמו שאמר מל' סלילה טנקרא שומר ל לפי שהוא עד כל הלילה : קול שמעה בחסדך יהוה במשפטך חייני : קול בחסדך עטה כמה פעמים כמטעך

כמו שפירשנו כמטעט לאוהב שמך כמנהגך הטובים שתתנהג עם חסידך ותקיים כן חיינו: קרבו רדפי זמה מתורתך וחקו : קרבו קרובים הם ורבים אל הזימה עד שירפנו אמרית ורחוקים מתורתך כי הטני רבים הפך ולא היו קרובים אל התורה

אלא רודפי זמה וענין זמה כמו כי זמה עשו זמה היא שהיא ענין תועבה ומעשה הרע קרוב אלה יהוה וכל מצותך אמת : קרוב הם רחוקים סתם ומתורתך אבל אלה קרוב ל לכל אשר יקראוך וכל מצותך אמת והם רחוקים

מהם פי לא ירצו ולא משיבו שהם אמת : קרם ידעתי מעדתך כי לעולם יסדרם : קרם תמילה מה שירעתי ומה שהבינותי

מעדותך כי לעולם יסדרם כי עשיתם יסוד וקיום לעולם כי בתמילה העיך בהם יראה האדם תיקון בעולם בהם וכשיעטיק אדם עינו בהם ירא מהם אל רברים נכבדים ויראה שהם כולם לעלות אל רכמת ה האלהות הנכבדות מהכל ואני בתמילה עיני ראיתי בהם זאת המעלה הנכבדת ויש לערש כי לעולם יכונה שאין למצות זמן קצוב כמו שאומרים הכופרים ובתמילה הבינותי מהם זמה כי אראה אותם בנויים על דרך הברק והיוסר ואין יהיה זמן להם כי הברק לעולם הוא : ראה עניי וחלצני בי הורדך לא שבתתי : ראה כי תורדך לא שכחתי עם כל עניי

תורדך לא שכחתי : ריבה ריבי וגאלני לא מרתך חייני :

ריבה לאמתך חייני בעבור אמרתך כלומר

לשטור אמרתך אבקש המים לא להענוג העולם : רחוק מרשעים ישועה בי חקך לא ררשו . רחוק אמר מילל כי הישועה קרובה לי כי

דרשתי מוקך אבל התועים כשהיו בצרה הישועה רחוקה מהם כי מוקך לא

רדפו ואין להם זכות במה יראו משנה ואמר רחוק רוצה לומר רבר הישועה : רחמך רבים יהוה במשפטך חייני : רחמך לפי שרודפו היו רבים כמו שאמר

בסמך אמר רחמך רבים כלומר רבים מהם כמטעך כמנהגך

כמנהגך הטובים כמו שפירשנו : רבים רדפי וצרי מעדותך לאנטייתי : רבים פערתיך עם כל זה מעדותך לא נטיתי כי

לא בקשתי רעותם כמו שבקשו רעותי ומעדותך היא זאת המצוה לא תקוס ולא תטור כי תראה רמור טוב טונאך : ראיתי בוגדים ואתקוטטה אשר אמרתך לא שפרו : ראיתי בוגדים ואתקוטטה

מענין קטטה ברברי רבותינו ז"ל אמר יותר הייתי מתקוטט עמכם כל אשר אמרתך לא טמרו ממה שה שהייתי מתקוטט עמכם על שהיו מריצים לי וארני אבי זל' פירש ראיתם מצליחים וקצתי במי כמו נרטה נפשי במי : ראה בי בקורדך אהבתי יהוה בחסדך חייני : ראה ראה כמה אהבתי אותם שאני מתקוטט עם הרעבי

בעבורם לא בעבורי לכן במסך עמי חייני ואל תתניני כידם : ראש דברך אמת ודעותם כל משפט צדקך : ראש דברך מראש העולם ולעולם

כלומר כל ימי העולם היה דברך ומטעך אמת וצדק כן היה וכן היה

לעולם מטעך צדקך מטעך שהם בצדק או פירוטו המילה מה שפירשנו הוא האמת והוא ימורך שאש

שמד בזה : אל במשפט כמו כמטפט הבנות יעשה לה שפירושו חוק ומנהג אשר כמו שמחך ומנהגך שהפנה לאוהבי שמך כן תעשה לי : **פעמי הבן באמרתך**
ואל השלט בי כל אז : **פעמי** : פה גילוי והדרכי במדות
עשה ואל תקן ליצר הרע כח שישלוט בי ואעבור על מצות לא
בעשה זה הוא ואל תשלט בי כל אופן כמו שאמר גם מזרע חסוך עבדך כמו שפירשנו ובאוסרו כל אפ
אפי עבירה קלה : **פרצי מעשק אדם ואשמרה בקורדך** : **פרצי** : שלא יעסקני
אדם ואל יטרידני ובוה
שיהיה לי פנאי לטוטרס : **פניך האר בעבדך ולמדני את חוקיך** : **פניך** : האר ב
בעבור כמו יאר יי פניו אלך ואור פני
הוא רצונו כמו שכתוב באור פני מלך מייס ורצונו כעב מלקוש ולמדני ומרצונך לי הוא שתלמדני חוקיך
פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורהך : **פלגי** : הנה בוכה על העונות שעשה
ותוהא עליהם ואמר בשמירה
על העינים כי העינים הם הזויות והחוטא הר אחר עיניו : **צדיק אתה יהוה דשר משפטך**
: **צדיק** : אתה צדיק משפטך כן צדיק וישרים ואמר
ישר כל אחר ממשפטך ישר או פירושו בדרך ישרה ומשפטך : **צוית צדק ערותיך**
ואמונה מאר : **צוית** : כלומר אהבה רבה עשית עמנו שצויתנו ערותך
שהם צדק ואמונה מאר : **צמההני קנאתי כי שבחו דברך**
צרי : **צמההני** : כמנט כנה אות קנאתי נכאני רואה
צרי ששכחו דברך כאילו לא ציוו בהם ואראה אותם מזלזלין אני אקנא בהם
מאוד כמו שאמר כי קנאתי בהוללים שלוח רשעים אראה : **צדופה אמרתך מאר ועבדך**
אהבה : **צדופה** : כי היא בלא טוס סוג בעולם ועבור
אהבה וזכרת המיד והם שכחנה : **צעיר אנכי וגבזה בקורדך לא שבתה** :
צעיר : אני וגבזה צעיר וגבזה בעיניהם לפי שאני
מתעסק בתורתך ולא שכחתי פקודיך כמו ששכחו הם : **צדקהד צדק לעולם ותורתך**
אמה : **צדקהד** : מה אעס העולם הוא צדק שהיא קיים
לעולם ותורתך אמת כי כל מצותיהם הם אמת וקיום העולם כמשפטים הישרים
שבהם יהיו קיום בני אדם זה עס זה גם הבטחות התורה ש מבטיחין לפי שמקיימה הם אמת לא יכזבו :
צד ומציק מצאוני מצותיך שעשועי : **צד ומציק** : בעת שמצאוני הצרות מצותיך ש
שעשועי והם ינחמוני מהצרות כשא
כשאתעסק בהם : **צדק ערותיך לעולם הבינני ואחיה** : **צדק** : ערותיך לעולם כמו
שפירשנו צדק לעולם
בהם לעולם הבא ולעולם שזכר עולה במקום שנים : **קראתי בבל לב ענני יהוה חקיד**
אצרה קראתיך הושיעני ואשמרה ערתך : **קראתי** : כשאני בצרה אני קורא אלך
בכל לב כי יורצ אני כי אין עונה
ומושיע וולך אם כן ענני ולא אמות ביד אויבי כרי שאצרה מוקיך כלומר לאי אשאל מיי אלא לכבוד מ
דוקיך קראתיך לפל העניין במלות טונות כרי לחזק הבקשה : **קדמתי בגשם ואשועה לך**
לדברך יחתי : **קדמתי** : בעוד לילה קדמתי לכל אדם שקס
להתפלל בלילה לדברך יחתי שאתה הבטחתני או פירוט לדברך שכתוב
בהורה כף אלהינו בכל קראינו אליו לפיכך יחתי שתטמע טועתי : **קדמו עיני אשמורות**
לשח באמרתך : **קדמו** : עיני אשמורות אשמורה היא טה הקדמה

ואלמרס כי כל מצותיך צדק ובעל המסרה פירש אותו לשון שבח כלומר תשכח לשוני אשרהיך כי כילה
צדק ואומר במסרה תטן שלטה בלשון שבח וסימן מרים לשוני העני כסיל : והיו יחד
לעזרני כי בקורידך בחרתי : והיו כיון שבחתי בקורידך עזרני בהם :

האבתי לישועתך יהוה ותוהתך שעשיתי :
האבתי לישועתך הוא ישועת הנפש לעולם

הבא לעיניך תורהך שעשועי כי היא הביאני לישועה : הוד נפשי וההלל
ומשפטיך יעזרני : החי נפשי בעולם הזה אני שואל מיי בעבור
שאהללך כלומר שארע אמתות אלהיך והוא הנהלה ומשפטך
יעזרני בזה כי הם כמו הסולם לעלות אל ידיעת האל : העיית בשה אובד בקש עבדך
בי מצותיך לא שבחתי : העיית והנה אני העיית

ביריעה ההיא שאינני קיים בה עדיין והיני כמו הסה
האבוד שאינני יורע לשוב אל מקום רבנו כן נפשי לא ידעה עדיין לשוב אל יסודה וכמו שהרועה נאמן
מבקש השה האבוד עד שימצאו וישיבנו אל רבנו כן אלהיך מבקש עבדך עד שתשיבנו אל יסודי והוא יסוד
הנפש והבקשה היא שתעזרני ביריעה כי מצותיך לא שכחתי אלה ותבקשני :

שיר המעלות אל יהוה בצרתה לי קראתי ויעצני : שיר המעלות

אלה שירי המעלות הם חמשה עשר ואמרו כי היו אימרים אותם הלויים ברמשי עשרה מדרגות שהיו בהם
הבית בין עזרה ישראל לעזרה נשים שהיו עולין בהם מבזרה נשים לעזרת ישראל ואמרים שיר אחר ב
במעלה אחת ורבותינו ז"ל אמרו ודרשו עור הנה רמשי עשרה מעלות כנגד מי אמרן דוד אטרו בנטיה שם
עכרה שיתין פירוש יסודות לבית המקדש על תהום ופחדו שיתין העולם כתב אחיהיכל שם המפורש ונתנו
בההוא וירר הההוא שש עשרה אלפי אמה אמרו טוב היה לעולם שלא ירד כב הההוא כי המים הם עורר
העולם והארץ מתלחלח מן הההוא אמר חמשי עשרה מעלו והעלהו חמשי עשרה אלפי אמה והעמידו על אקה
אמה והגאון רב כעריה זל פירש שיר המעלות שהיו אמרים השירים האלה בהגבהות קול כד נכל שיר
מהם היו מעלים הקול ויש לפרש עוד כי פירשו המעלות מעלות הגלות שעתידים ישראל לעלות מארצם ה
גלות אל ארץ ישראל ואילו השירים נאמרים על לשון בני הגלות כדכר בהם ערה הגלות וזו היתה
המחלה הישועה והבטחיתה שהיה
אלף בפרה לי אומר על בני הגלות בלשון יסוד
דרך כלל בפרה ההא לרוב הצרה ובו ישועתה רוב הישועה ויעצני עבד במקום צרה וכמוהו רבים וברברי
הנבואה ברוב : יהוה הצילה נפשי משפת שקר מלשון רבייה :

הכילה הגוי שאנחנו בתוכה שהם

אנשי שקר ופדמה : מה יתן לי ומה יוסית לי לשון רבייה : בזה יתן

לך ומה יוסף לך אשר כנגד המרבה

דברי שקר ומשים עלילות רברים על ישראל הנהלת יש לך בלשון רבייה ומה יתן לך ומה יוסף
לך ובררש אמר כנגד הלשון מה יתן לך האל או מה יוסף לך לטמורך שלא תרבה רע הנה כלהא
האיברים וקופים ואתה מוטל כל האיברים מבחן ואתה מבפנים ולא עוד אלא שהקף לך שהי חומות
אמה של עצם ואמה של בשר ונס כל זה לא נשמחה מה יתן לך ומה יוסף : העבד גבור שבניינים

עבד גולי רתמים : חצי גבור שנונים המטיל הרברים הרעים מר כי

גבור שנונים ויוצאם שיר גבור וכן המטיל הרברים הרעים מר כי
חמשים טאר ולא יכבו לזמן רב אף בעת שנראים כבים מבחן וירמו אפר הם מבפנים אשר גבורים ומה
לשון רבייה שמראה בפני אדם שאין לבו רע עליו כד שלא ישמור מסכנו וכא שר מסכנו ומה

שאמר אנכי אלתיך וכן צויתי על כל מטעמי צדקך שנתסרס לעולם אין להס וסין כמו שאומרים
הנדרים הוסיף או פירושו כיון שצויתנו תמילה להפין ייחורך עלינו לטמור לעולם כל מטעמי צדקך
כי הם כסילס לעלות אל יריעה ייחורך : שריים רדבני חנם ומרברך בחר לבי :
שרים טרי ישראל עם טאול או עם

אבטלס וסרברך יותר פמר לבי מדברך טלאל אטבור על ארת ממדותיך יותר טפתי מהם או פי
פירושו הם רדפוני ורשבו להוציאני מהורתיך כמו שאמר לאמר לך עבור אלהים אמרים ואני בכל עת
מדברך פמר לבי שאפול בידס מדברך שאמרתי לי הנני מקים עליך רעה מהוך ביתך : שש אנכי
על אמרתך במוצא שלל רב : שש אנכי אני שש ושמה על אמרתך
כשאביננהו כארס הסוכא שלל רב :

שקר שנאתי ואתעבה תורתך אהבתי : שקר תורתך אהבתי כי הוא כהך השקר ואני
טנאתי השקר ואהבתי האמת . שבע

ביום הללתיך על משבטי צדקך : שבע ביום פעמים רבות כי טבע אינו רוחא
וכן טבע כחטאיתס טבע יפול צדק וחס וכבר

פירשנו זה בפניה זה המזמור על מטעמי צדקך שהם ישרים וצדקים הללתיך על הש פעמים רבות בכל
יום בכל עת שאזכרם : שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מבטול : שלום
רב כי לעולם אוהבי התורה

לא יכטלו כי דרכס דרך ישרה ולעולם יהיו בטלס כי הם מכתפקס במטע שישגו מן העולם הזה ולא יד
ידאג לכל מקרה והנה לכס טלס רב : שברתי לשועתיד יהוה ומצוהך עשיתי :
שברתי לישועתך ייטות בנפש

ומצותי עשיה ולא לתורלל גמול אלא עשיתי אוהס כמדותיך עלי וידעתי כי ישוהך תהיה
לי ואליה שברתי : שמרה נפש ערתך ואהבס מאד : שמרה נפסי שהס
טהבוננה בהס ומחך כך ואהבס מאד :

שמרתי בקודיך וערתך כי כל דרבי צדק : שמרתי כי כל דרכי נגדך כמו בכל
דרכך רשיו ואמרו רבותינו

ול כל מטעמיך יהיו לטס טמס ושסס כי הם לטרוני טיהיו כל דרכיך נגדך : תקרב רבתי
לפניך יהוה ברברך הביני : הקרב רבתי צעקתי כמו ויעבור הרנה

במחנה ומה היא צעקתי כדברך הביני שנתן לי ב
בינה והטכל לעשות כדברך הבא תחנתי לפניך באמרתך הצילני : הבא
כאמרתך הצילני אין הצלה זו הצלה

הנה סורה אלא הצלה הנעש ממכשול עון כי לא זכר בפסוק ולא כאשר למעלה דבר אייב ואמר כאמר
כאמרתך ובאיוה מקוס בתורה נזכר זה הענין שהקבה שומר ועוזר את האדם מן הרטא והרמז בפסוק
למען אהיה יראתו על פניכס לבלת תרטאו כי אטפי טנתן הבחירה לארס אס הארס ישר האל פוזרו בר
ברך הטובה לעיך הוראה לישראל טטמר הר סיני שהיה להס מפתח גרול דפחות לבותס אל הדרך הטובה
ולמנוט אותס מן הרטא וכן רמז זה הפסוק מי יתן והיה לבבס זה להס לייראה אוהי ולטמור טטמרת לפי
אמר רור באמרתך הצילני כמו שאמרת בתורה כן הצילני ממכשול עון כי אני נתתי לבי לערותיך גס א
אתה תן הטור הבענה שפתי ההלה בי תלמדני חקך : תבענה ענין ריבור
כמו יביט אומר ועל התמרת הריבור ט

איסר זה הלשון כמו המקור שהיא נובע בלי הסס ואמר כאשר תלמדני חקך אהללך בחכמתי תמיד :
תען לשיגי אמרתך כי כל מציתך צדק : תען כמו וענית ואמרת ענין ריבור זה
אשר כטארבר אמרתך אומר לאמרים

ובצאתך מהגלות תצא בשלום ובבואם לארץ ישראל בשלום ויטמורך שנתה ופני עולם :

שיר המעלות לדוד שמחתי באומרים לי בית יהוה בלך : שיר המעלות

לדוד שמחתי איתו כי שאר המעלות שלא נזכר בהם לדוד חברים המטורדים האחרים ולא נזכרו שמות
מן החברים ואשר נאמר בהם לדוד חברים רור והמזמור הזה מאמר בני הגלות ומרוב תאותם לבניין בית
המקדש יזכרו עלות ישראל לרגלים וירבו על לשון האבות שיהיו בזמן הבית ואמר שמחתי כל אשר
אומר שמחתי : עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים : עומדות היו
בעולים ראשונים היו

עומדים בשערים ומצפים הבאים אמריהם : ירושלים הבנויה בעיר שחברה לה יחידיו :
ירושלים אומרים בני הגלות כשהיית בנויה

ירושלים והיה השכינה בתוכה כמה הייתה מהוללה ואנא המצא עיר כמות שחברה לה עיר יחידיו
שלש פעמים בשנה מי ראה ציר כמו אותה העיר : שנים עלו שבטים שבטי יה עדות
לישראל להודות לשם יהוה : שנים עלו

כי שם היו עולים שנים עשר מדתים שהיו
שבטי יה' שומרי מצותיו וכולם היית ירושלים מכל השבטים זו הייתה עדות לישראל שהאל ת' בחר בכל
להודות לשם' על הנסים שהיה מראה להם וזה אחר מהם כמו שאמרו במשנה ולא אמר אדם לחבירו עד
לי המקום טאלין בירושלים ועוד נפ' גרול מזה שהיו נקבעים כולם בעזרה עומדים מצופים ומטורדים רוח
דומים או פי עדות לישראל שהיו עולים שם השבטים עדות ומצוה הייתה להם לישראל שיצאו להודות
לשם' : בי שמה ישבו בסאות למשפט בסאות לבית דוד : בי שמה
סאות לטון רבים

הר לשכינה וחר למלכות בית דוד כמו שמפרש כסאות דוד היו שם ויהיו שם צור : שאלו שלום
ירושלים ישליו אוהבין : שאלו אומרים בני הגלות שאלו מהאל ת'

שלום ירושלים ושלום ירושלים הוא קיבוץ הגלות כי עד
אותו העת לא היה לך שלום כי נלחמים עליהם ערלים ויטמא אלם ואמר אחר כך כנגד ירושלים י' ר' ו
אוהבין והם ישראל בגלות שהם מתאבלים על חורבנה : יהי שלום בחלקך ושלום בארצותיה
: יהי שלום בחילך החפירה שהיא סביב החומה יקרא

חיל אמר יהי שלום שישובו ישראל אלי ושוב לא תהיה מלחמה בחילך וארסנותך וארס
וארסנות הם בתי המטבח בתוך העיר : למען אחי ורעי ארברה צא שלום בך :
למען : אמר כל אשר מבני הגלות למען אחי ישראל שגלו ממך למען

ארברה נא שלום בך שישובו להיות שוכנים בך : למען בית יהוה אלהינו
אבקשה טוב לך : למען ועוד לשון בית אלהינו המרב
אבקשה מהאל ת' טוב בעבורך :

שיר המעלות אליך נשאתי את עיני הירשבי בשמים : שיר המעלות

אליך נשאתי את עיני כשירבר על לטון בני הגלות פעם ידבר לטון יחד ורך כלל ופעם ררך לטון רבים
היטבי בשמים ה' נוסעת והוא כמו היושב אמר אין לי עוד בארץ ואיני מקוה העור אלא ממך :
הנה בעיני עברים אליר ארוניהם בעיני שפתה אל גברתה כן עינינו אל יהוה

אלהינו שיחצנו : הנה שאין להם שמיה ופרנסה מהם ואלהם גלויים פיננס וארוננו מ

ואמר עס כי שניהם בו המידים והגמלים נכללים בו יחד שניהם : אויה לך בי גיהי משך ש
שבתי עם אהל קדר : אויה לי משך גרתי בגלות משך

כלומר שנמשכה גלותי מאר ושכנתי עם רעים עם אהל
קדר וזכר הגלות אשר ביטמאטל ולא זכר אשר בארום כי רוב גלות ישראל בין היטמאטלים וזכר קדר
שהם המטפחות המיוחסות אשר ביטמאטל והם ראש המלכות ויש מפרשים משך הוא קדר וקראטן ל
לפי שהם מושכי קטת ופי' גרתי עם משך וכפל הענין במלות טונות ויש מפרשים משך האומה אשר ה
היא מבני יפה הנזכרת בתורה ואמר יוסף בן גוריון כי הם בני עושכאנא והם באמונה הנזכרים וזכר מש
משך בעבור מלכות ארום לפי שרימא היא במחוז תושכאנא וקדר בעבור מלכות ישמאטל והנה זכר שתי
מלכות שישראל גולים ביניהם : רבת שבנה לה נפשי עם שונאי שלום : רבת
התו במקום הא ואינה לשכירות וכן רבת

יחרוני רבת העשרה והדומים להם שכתבנו בספר מכלול אמר רב לי בגלות עם גוי שהוא שונאי שלום
: אני שלום ובי אבר המה למלחמה : אני בפי שלי וכי אבר שלום עליהם
המה יריהם למלחמה :

שיר לב עלות אשא עיני על ההרים מאן יבא עזרי : שיר למעלות

זה לברו עס למד והלמד במקום הא הדיעה והוא כמו המעלות ויש בו דרש שיר למעלות וכן השליש א
אשר למלך נשטן כל ידו כמו המלך ער לשמים הגיע כמו ער השמים שיר למאה מעלות והוא בענין הדרש
ע כתבנו דמטלה ועוד דרשו שיר למי שהוא עתיד לטיות מעלות לנתיקים לנתיק לבא אשא כמו המ
המצפה טון מרחוק טעולה על ההרים ונושא עיניו אלך ואילך אם יבאן לו כוזרים ואלההרים כמו על פ
ההרים וכן את הפלטי אל מצחו כמו על מצחו : עזרי מעם יהוה עשה שמים וארץ :

עזרי אני אם אשא עיני אל ההרים מאן יבא עזרי
לא יועיל לי כלום כי אין לי עזר אלא מעט ואילו אשא עיני כי הוא יעזרני ויקבצנו מן הגוים כי
הוא עושה שמים וארץ והכל בידו לעשות מה שרצה כי בכל הגוים באו נגרו : אל יתן
למוט רגליך אלינום שומריך : אלימוט אומר אחר לחבירו דרך

נחמה טוב הוא ששמת בטחונך ב' ית' טי
טיהיה בעורך כי כן יעשה ואטפי' שהאריך הגלות לא יתן למוט רגלך אל ינוס שומריך כי בהיותו בגלות
רוסה לישן כא לו יראה בעניינו כמו שאמר עזרה לטהיטן : הנה לא ינום ולא יישן
שומר ישראל : הנה לא ינום התנומה פחותה מן השינה

ואמר לא ינום כל טכן לא יטן כי הוא שומר ישראל בכל עת אפי' בגלות
שומר אותנו שלא יעשה ממנו כלה בגוים והם שונאים אותנו והאל ית' לא יתנם להרע לנו כפי מה שבוהם

כי לא יישן אפי' בעת שינתינו הוא שומרינו : יהוה שומריך יהוה צלך על יד ימינך
: שומרך הוא צלך והוא על יד

ימינך לטורך בכל מעשיך : יומם השמש לא יבבה וירח
בלילה : יומם טעמו לצלך טזכר כלומר הוא מלך שלא

יבבה חוס השמש ביום וקור הירח בלילה כי חוס השמש ייבש הלמה ופי' דמ יוסף
הלמה יהיה ממנה הקרירות והחוס והקורב הם כית המלואים והאל ית' יע מור מהם .

יהוה ישמורך מבלרע ישמר את נפשי : ישמך מכל רע שלא יזיקך בני
ארס ומיית הסדה ישמור נפשיך ט

שלא תמות מתוך המלאים : יהוה ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם :
ישמור בגלות ישמורך כמו שארס

וירושלים אעפ"י שהרי כביב לה אין לה חוץ וישלשו הגוים וילכדו אותה אלה מאלה ולא יהיה לה חוץ
ע"י יהיה ע"י במוכה שיהיה הוא כביב לנמו ונמו יהיה להם חוץ יותר מן ההרים ולא ישרו

בהם אורב מטה וסר עולם : בלא יבחר שבט הרשע עם גורל הצדיקים : בלא
לא יכור כמו טכחוב בנבואה ישיבה

והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קרוש יאמר לו כי הרשעים כולם בין מישראל בין משאר הגוים ויר
ירושלים שהיא גורל הצדיקים לא יכור בה שבט הרשע כלומר חוץ וכח הרשע כמו שהוא היום הרשע
לשבט ולטה : למען לא ישלחו הצדיקים בעלטה יריהם : למען לא
ישלחו הצדיקים כלומר

טלא ילמדו הצדיקים ממעשיהם אם ישארו רשעים בארץ וכי יורה האל בנאח ישראל ממערים והבאים
לארץ יורה להם לגרש הגוים ולהחיתם ואמר למען לא ילמדו אתכם לעשות ככל הוטבחה וגו' ולא עשו
כן ובוה נכשלו אבל לעתיד לבא לא יהיה שם מכשול עין כי כל הרשעים יכלו : הטיבה יהיה
לשובים ולישרים בלבותם : הטיבה לטובים במעשיהם ולישרים

בלבותם המטים עקלקלהם בישראל כלומר שמיט
שמיטם דרכיה בעקלקלה יולכס י' את עמלי האון בגלוי כנגד מה שאומר לטובים ולישרים בלבותם ש
טלום על ישראל כיון שיכלו הרשעים מישראל טלום על ישראל הנשארים כמו שנאמר בנבואה עפ"י
והשארת בקרבך עם עני ודל וחסו בשם י' ואמר שארית ישראל לא יעשו עולה וגו' כי המה ידעו ורבעו
ואין ממירר הנה טלום על ישראל :

שיר המעלות בשוב יהוה את שיבת ציון היינו בהלבים : בשוב ענין הנרה כמו
שובה י' רבבות וגו'

וכי ושב י' את שבותך וגו' או יהיה ענין השובה ויהיה פעל יוצא שיבת ענין השובה שישובו בני ציו
לה היינו כיוולמים כחלו יעקב בעינינו צרת הגלות מרוב השמחה שמהיה לנו בשובינו לארצנו כן פירשו
ארני אבי זל והרכס ראבע פירש כן יאמרו ישראל בשוב האל ית' טבות א' ארס רואה בטינו בפלא ה
היה רק במלום : א' ימלא שחוק ב'ינו ולשוננו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל יהוה
לעשות עם אלה

א' הגדיל י' ימשה בגוים ויאמרו פלא גדול : הגדיל יהוה לעשות
עמנו היינו שבחים : הגדיל י' לעשות עם אלה עם ישראל

הגדיל ואומר ישראל הגדיל לעשות עמנו לפי כן היינו שמחים כלומר
זה השמחה גדולה שתראו בנו ושימלא שחוק פ'ינו מפני שהגדיל י' לעשות עמנו פלא גדול וטובה גדולה :
שיבה יהוה את שביהנו באפקים בנצח שיבה אמרו ישראל בעורם בגלות שיבה
וע' דרשו שפירשנו הכיחנו כמו השיבה שבותינו

גלותינו וכתוב בוי' וקרי ביו' והענין אמר כאפקים בנצח נגב היא ארץ ובישה כמו ארץ הנגב נתחננו והי'
צמאה למים ואם יעברו בה אפיקי מים יהיה מירוש גרול וטובה גדולה כן תשובת גלותינו דומה הגלות לז'
לנגב והיטובה לאפיקי מים : הזרעים ברמזה ברנה יקצרו : הזרעים לפי שרמה
הגלות לארץ הנגב שהורע בה

בוכה ומתחנן לאל ית' שימטיר עליה ויקצור מה שזרע בברכה והרבה חמוק שהורע בה יקצור מסנה אם
לא יהיו רחמי האל ית' כן ישראל בגלות עם כל צרתם זורעים והזריעה היא מעשה הקצות ועושים אותה
ברמזה מפני צרת הגלות ומחלים לאל ית' שיוציאם מהגלות ויקצרו ברנה מה שזרעו ברמזה והקציר הוא
הגמול הטוב : הלוח ילך ובבה נשא משך הזרע בא יבא ברנה נשא אלמותיו :

הלוח
אלך משך הורע פ' יקר הורע וכן ומשך מכה מפני כי יקר המכה ונקרא הרבה יקר משך לפי ששמו פ'
לו

אבי וְלִפְיֵי אֵלֶּיךָ אֲדוֹכִיחָהּ אֶלֶּיךָ גְּבוּרָתָהּ שִׁיכִי אֶתְּהָא אֵין לֹא יִשְׁאוּ עֵין אֶלֶּה עֲנִינִי
שִׁירָחֵמוּ עֲלֵיהֶם וְיִדְעוּ יָדָם מִהֶם כֵּן אֲנִיכֵנו מִי־הֶכֶן וְיִי כִתְּנֵנוּ בְּגָלוֹת הָאֵלֶּיךָ שֶׁהוּא אֲדוֹכִיכֵנו וְאֲנִיכֵנו עֲבָרֵינוּ
וְאֵין לֹא יִשְׁאֵנו עֵין אֶלֶּה אֲלֵינוּ שִׁנְתֵּנוּ בְּגָלוֹת שִׁירָחֵמוּ עֲלֵינוּ וְיִדְעוּ אֲדוֹכִיכֵנו מִי־הֶכֶן : חֲבִיצֵנו יִהְיֶה
תַּעֲבֹנוּ בִּי רַב־שִׁעֲנוּ בְּדֹד : חֲרִיצֵנו הַכֶּסֶל לְחֹק הַבִּקְשָׁה כִּי רַב זִמָּן אֲרוֹךְ שִׁבְעֵנו
בְּזֹה הַגָּלוֹת : רַב־תִּשְׁבָּעָה לֵּה נַפְשֵׁנוּ הַלֵּעַנָה
הַשְׁאֲנִינִים הַבֹּיִל לְנִאִיתִים : רַב־תִּשְׁבָּעָה

שִׁירָחֵמוּ הַלֵּעַנָה הַשְׁאֲנִינִים חֲסֵד הַנִּסְמָךְ כִּמו
בְּאֲרוֹךְ הַבְּרִים אֲמַר שִׁבְעָה נַפְשֵׁנוּ הַלֵּעַנָה לַעֲגֵי הַשְׁאֲנִינִים שִׁלְעֵגִים עֲלֵינוּ אוֹ יִהְיֶה הָאֵל הַשְׁאֲנִינִים בְּמִקְוֵה לֵאמֹר
לֹא שִׁבְעֵנו הַלֵּעַנָה שֶׁאֲנִיכֵנו לְשִׁבְעֵנו וְשִׁבְעֵנו הַבִּח וְהַשְׁאֲנִינִים הֵם הַגְּרִים שֶׁהֵם שִׁקְטִים וְשִׁאֲנִינִים וְאֲנִיכֵנו
עֲנִינִים וְכֹאכִים בִּינֵיהֶם יִלְעָגוּ לָנוּ וְלִגְיָאוֹנִים מִלֵּה אֶחָת בְּכַתֹּב וְהוּא כִּמוּ גֵאֵס אֶלֶּה שֶׁנִּרְאָה בִּי לֹא הַעֲלֵנוּ
בְּיֹד וְהַנֶּקֶן נִכְסֶפֶת וְהוּא כִּמוּ עֲלִיּוֹנִים בְּמִשְׁקָל אֶלֶּה שֶׁנִּשְׁתַּנְּנוּ תְּנוּעָתוֹ מִעֲנִי אֶת הַגְּרוֹן וְהוּא כִּקְרִי שֶׁהִי א
אֶת־יָדָהּ מִלֵּה לִּגְאִי יוֹנִים וְהוֹסֵף בִּי עֲנִיין בְּקִרִי כִּי גֵאֵס כִּמוּ גֵאֵס יוֹנִים מִעֲנִיין הַעִיר הַיּוֹנָה שֶׁהוּא עֲנִיין לֹא
תִּנְכֹּן אֶשׁ אֶת עֲנִייתוֹ וְלֹא יִנְכֹּן כִּשְׂאִי אֶת עֲנִי :

שִׁיר הַמַּעֲלָלוֹת לְדוֹד לֹלֵי יִהְיֶה שֶׁהִיָּה לָנוּ יֹאמֵר זֶא יִשְׂרָאֵל : שִׁיר הַמַּעֲלָלוֹת

לְדוֹד לֹלֵי : זֶה יֹאמֵר זֶא יִשְׂרָאֵל בְּגָלוֹת וְהִיא הוּא : לֹלֵי יִהְיֶה שֶׁהִיָּה לָנוּ בְּקִיָּים עֲלֵינוּ
אֵלֶּם : לֹלֵי יִהְיֶה בְּקִיָּים עֲלֵינוּ אֵלֶּם בְּקִיָּים עֲלֵינוּ

אֲוִיבִים בְּגָלוֹת לְכֹלֹתֵנוּ לֹלֵי : שֶׁהִיָּה לָנוּ כִּמוּ עֲנִינִי : אֲוִי חַיִּים
בְּלִעְנוּ בַּחֲרָה אֲבָם בְּנוֹ : אֲוִי הַיּוֹד נִכְסֶפֶת וְהוּא כִּמוּ אֲוִי בְּלִעְנוּ כִּמוּ וְלֹא
יִקַּח מִמֶּךָ בְּשֹׁר מִבּוֹטֵל כִּי אֵם מִי וְאֲמַר דְּרֹךְ מִטָּל מִיָּם בְּלִעְנוּ
כִּי אֵין דְּרֹךְ אֵלֶּם לֹאכִיל הַבֶּשֶׂר כִּי אֵם מִבּוֹטֵל וְהִיא מִדְּבַר הָאוֹתָם לְבִלְעֵנוּ מִיָּם הִיוּ בּוֹלְעֵין אוֹתָנוּ בְּמִדְּוָת א
אֵם בְּנוֹ לֹלֵי אֵל שֶׁהִיָּה לָנוּ וְכֵן נִבְלַעַם כִּשְׂאֵל מִיָּם : אֲוִי הַמִּים שֶׁנִּשְׁתַּנְּנוּ נַחֲלָה עֲבָר עַל
נַפְשֵׁנוּ : אֲוִי הַמִּים שֶׁנִּשְׁתַּנְּנוּ נַחֲלָה עֲבָר עַל

נַפְשֵׁנוּ כִּמְלֵי שׁוֹשָׁה וְהַמִּלָּה קִדְּשָׁה מִלֵּלֵי הַשֶּׁמֶשׁ בְּנֶקֶן וְהִיא נִכְסֶפֶת וְהַמִּת
בְּשִׁבְאָה לָנוּ וְכֵן נַחֲלֵי הַמִּדְּוָת : אֲוִי עֲבָר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמִּים הַחַיִּים : אֲוִי עֲבָר
וְאֲמַר הַמִּים כִּמוּ מִדְּוָה לֹא זֹרֵק עֲלֵנוּ

אוֹ עֲבָר שֶׁעָמְדוּ לְנַחֵל שׁוֹכֵר רֵל' כִּמְלֵי הַמִּים הַחַיִּים וְכִי הַחַיִּים שֶׁשׁוֹטְטִים בְּרִשְׁעֵי וּבְזֻרָן :
בְּרוֹךְ יִהְיֶה שֶׁלֹּא נִתְּנָנוּ טָרֶף לְשִׁנְיָהם : בְּרוֹךְ מִלֵּה הַנִּית אֶתְּהָם לְשִׁרְשֵׁנוּ כִּס
כִּמוּ שִׁמְשֵׁנוּ : נַפְשֵׁנוּ בְּצִפּוֹר
נִמְלִטָה מִמִּחַ יוֹקִשִׁים הַפֶּחַ נִשְׁבַּר וְאֲנִיכֵנו נִמְלִטָנוּ : נַפְשֵׁנוּ

כִּי לֹא תִּכַּל לְהַמְלִיךְ אֶסֶל
לֹא יִשְׁבַּר הַפֶּחַ שֶׁהִיא בְּתוֹכֵנוּ כֵּן אֲנִיכֵנו הַגְּרִים אֲשֶׁר אֲנִיכֵנו בְּתוֹכָם חֵס יִכַּל וְיִאֲבֹר בַּעֲזָתָהּ הָאֵל שִׁינְעֹרְנוּ וְא
וְאֲנִיכֵנו נִמְלִטָה : עֲזָרְנוּ בִּשְׁם יִהְיֶה עֲזָרָה שְׁמִים וְאֲרִיץ : עֲזָרְנוּ כִּי הוּא עֲזָרָה
שְׁמִים וְאֲרִיץ לוֹ כִּי בַּעֲלִיּוֹנִים וּבְתַמְהוֹנִים וְהוּא :

יִכַּל לְעֹרְנוּ וְלִפְדֵּינוּ מִהַפֶּחַ שֶׁהוּא הַגָּלוֹת :
שִׁיר הַמַּעֲלָלוֹת הַבּוֹטְחִים בִּיהוָה בַּהֲרַץ צִיּוֹן לֹא יִמּוּט לְעוֹלָם יִשָּׁב : שִׁיר הַמַּעֲלָלוֹת

בְּבִשְׁמִיכָה לֹא יִמּוּט כִּמוּ הַר צִיּוֹן לֹא יִמּוּט וְלֹא יִחַרֵּב לְעוֹלָם
לֹא לְעוֹלָם יִשָּׁב וְכִי יִשָּׁב לְעוֹלָם וְיִהְיֶה קִיָּים וְכֵן וְאֵתָה קִדְּשָׁה יוֹשֵׁב קִיָּים נִצַּח וְכֵן אֵתָה לְעוֹלָם
חֲסֵד : יְרוּשָׁלַיִם הַחַיִּים סָבִיב לֵה יִהְיֶה סָבִיב לְעַמּוֹ מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם :

אֲשֶׁר־ לֹא־יִשְׁמְשִׁיל וְיִתֵּן לַחֲדָשִׁים הַמִּשְׁכָּל בֵּיתוֹ לֹא־יִשְׁמְשִׁיל וְיִתֵּן לַחֲדָשִׁים כִּשְׁיָרְכֵהוּ בְּשִׁעָרָה לֹא־
הִזְכִּירָה כִּי הֵם רַבִּים וְטוֹבִים וְיִוָּכְלוּ לְרַבֵּר בְּשִׁעָרָה לֹא־יִבְוֹשׁוּ וְלֹא־יִרְהוּ מִהֶם וְעַל־מֶלֶךְ הַמִּשְׁכָּל
יִתְפַּרֵּשׁ כִּךְ אָמַר אֵלֶיךָ לֹא־יִבְנֶה בֵּית אֹמֶר עַל־בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְעִיר אֹמֶר עַל־יְרוּשָׁלַיִם וְהָיָה מִיֹּם שֶׁחָרַב בֵּית הַ
הַמִּקְדָּשׁ וְגָלוּ יִשְׂרָאֵל וְהִרְבֵּה יְרוּשָׁלַיִם הָיְתָה יְרוּשָׁלַיִם כְּעַתָּה בְּנִי עַתָּה חֲרִיבָה כִּי הָיְתָה בְּכָךְ אֲרוֹס וְכִי־יִשְׁמְ
יִשְׁמְעָל וְכָל־הַשָּׂנִי יִתְגַּדֵּר מִלְחָמָה אֵלֶיךָ יִבְנֶה וְאֵלֶיךָ יִחְרִיבֶנָּה לֹא־יִשְׁאֵץ רִצּוֹן הַשֵּׁם יְיָ בְּבִנְיָנָם וּבְשִׁמְרָתָם
שׂוֹא עֲמָלוֹ הַבְּנִים וְשׂוֹא שְׁקָרוֹ הַשׂוֹמְרִים וְאֹמֶר שׂוֹא לֹכֵס מִשְׁכֵּי־קוֹס אֲלֵא אֲרוֹס טִכְבְּשׁוּ תַחֲלֶה יְרוּשָׁלַיִם
מֵאַחֲרֵי שִׁבְתָּ אֵילָיו הַיִּשְׁמְעָלִים שִׁבְאוּ בְּאַחֲרֵיכֶם וְהִתְגַּדְּרוּ עִם הַכּוֹתֵרִים וְלָחֲמוּ אוֹתָם מִיָּדָם וְהֵם מִיָּדָם וְכָל־הַיִּמִּי
עַד בֹּא הַגּוֹיִם עֲמָלָם וְטוֹרָתָם עָלֶיהָ לְפִיכָךְ קִרְאֵם אֵיכָלֵי לֵהֵם הַעֲצָבִים וְאֹמֶר כֹּן יִהְיוּ לִידִידוֹ שִׁנָּה לִידִידוֹ הוּא
מֶלֶךְ הַמִּשְׁכָּל וְיִתֵּן לוֹ הָאֵל יְיָ יְרוּשָׁלַיִם בְּלֹא עֲמָל וְאֵלֶיךָ שֶׁעֲמָלוֹ עָלֶיהָ לֹא־יִשְׁאָרוּ בָּהּ וְהַעֲסֻקִים הָאֲחֵרִים הֵם
רַבִּי רוֹר כְּמוֹ שֶׁפִּירְטָנוֹהוּ וְיִתְפַּרְשׁוּ גַם כֹּן עַל־אֲדָם וְהֵם שֶׁנִּפְרָשׁוּ עַל־בְּנֵי הָעוֹלָם כִּךְ הוּא זָכָר תַּחֲלֶה בְּנֵי
הַבֵּית וְהוּא קִיּוֹם הַמַּלְכוּת לֹא־זֶה מֶלֶךְ שִׁיְהִיָּה לוֹ וְלִבְנָיו אַחֲרָיו כְּמוֹ וּבֵית יִבְנֶה לָךְ שֶׁיִּשְׁרָשׁוּ הַמַּלְכוּת וְאֵלֶיךָ כִּי
אֵין בִּיכּוֹלֶת הַמֶּלֶךְ לְהִקְיָם הַמַּלְכוּת לוֹ וְלִבְנָיו אַחֲרָיו אֵלֶיךָ לֹא־בְרִצּוֹן הַשֵּׁם יְיָ וְאִיכָּךְ זָכָר שִׁמְרָתָה הַעִיר מִפְּתָרָה
הָאוֹיְבִים כִּי לֹא־יִנְעִילוּ שׂוֹמְרֵי הַחֻמּוֹת שְׁלֹא־יִכְבְּשׁוּהָ הָאוֹיְבִים אֵלֶיךָ לֹא־יִשְׁמְרָנָהּ וְאִיכָּךְ רַבֵּר עַל־הַעֲסֻקִים
בְּעֶסֶק הָעוֹלָם וְרוֹדְפֵים אַחֲרֵי הַמִּמּוֹן וְהֵם מִשְׁכֵּי־מִים לְמַלְאכָה אוֹ לְסִדּוּרָה גַם מֵאַחֲרֵי שֶׁ בֹּא הַשֵּׁשׁ שֶׁשֶׁ בְּמַלְאכָתָם
אוֹ בְּשִׁבְתָּם בְּחַיִּוֹת לְמַכּוֹר סְדוּחָתָם וְכָל־הַשְׁתַּדְּלוּת הִנֵּה שׂוֹא הוּא לֵהֵם אֵלֶיךָ לֹא־יִנְעוּדָם הָאֵל יְיָ לְמִי שִׁירָתָה בּוֹ
הָאֵל יְיָ וְיִתֵּן לוֹ הַמִּמּוֹן בְּלֹא גִיעָה וּבְלֹא עֲמָל כְּאֵילוֹ הוּא יִשְׁן וְאֹמֶר כֹּן זָכָר עֲנִיךְ הַבְּנִים שֶׁהוּא גַם
כֹּן מִתְנֶה טוֹבָה מֵאֵת הָאֵל יְיָ כְּשֶׁהָיוּ טוֹבִים :

שִׁיר הַמַּעֲלֹת אֲשֶׁר־ בְּלִירְאָה וְהוֹהֵהוּ לְךָ בְּרַבְּבוֹי יָגִיעַ בְּפִיךָ כִּי תֵאָבֵל אֲשֶׁר־וְטוֹב

לִי : שִׁבְחֵם רַבִּי הִירָא אֶת־רַבֵּר יְיָ שִׁיְטָשָׁה זֶה כָּל־מִי שִׁיְהִיָּה בְּגָלוּת וְיִזְכֶּה לְרֵאוֹת בְּטוֹב יְרוּשָׁלַיִם כִּי
אֵם יִתְנַהֵם בְּרַבְּבוֹי הָאֵל יְיָ הִירָא הוּא שִׁנּוּהָר מִמִּצֵּת לֹא־תַעֲטֶה הַהִיךְ בְּרַבְּבוֹי שֶׁהוּא־יִרְ בַּמַּ
בְּמִצֵּת עֲטוֹ אֵם . כִּפֵּר עַל־הַנִּהְגָּת מִחֵיטֹא כִי הַטִּיבָה הִיא שִׁימְיָה מִמַּלְאכָתָהּ וְלֹא־יִהְיֶה מֵאַחֲרֵים כָּל־זֶמֶן שִׁיר
שִׁיּוּכָל לִיָּגַע עֲצָמוֹ בְּמַלְאכָה וְאֵם הַמִּיָּה בּוֹאֵת הַהִנְהָגָה אֲשֶׁר־יִרְ וְטוֹב לָךְ יִשְׁרָחֹךְ בְּנֵי הָעוֹלָם וְיִהְיֶה גְמוּל טוֹב
מֵאֵת הָאֵל יְיָ וְהוּא מִה שֶׁפִּרְשׁוּ רַבְּבוֹתֵינוּ וְלֹא־יִשְׁרָחֹךְ בְּעוֹלָם הוּא וְטוֹב לָךְ לְעוֹלָם הַבָּא : **אֲשֶׁר־בְּגִבּוֹר**
בּוֹרִיָּה בִירְבִּיתִּי בֵּיתְךָ בְּנִיךְ בְּשִׁתְּלִי וְזִתְּךָ סָבִיב לְשׁוֹלְחֶיךָ : **אֲשֶׁר־**
בְּסִגּוֹל בְּאֵלֶיךָ אֹמֶר גַּם

כֹּן מִהִנְהָגוֹת הַטּוֹבוֹת בְּעוֹלָם הוּא שֶׁהִצִּיָּה אֲשֶׁר־יִרְ שֶׁתִּהְיֶה כְּגִבּוֹר בּוֹרִיָּה בִירְבִּיתִּי בֵּיתְךָ וְהַמִּשְׁכָּל אוֹתָהּ לְגִפּוֹן כִּי
אֵין לָךְ עֵץ שֶׁנוֹטֵשִׁים אוֹתָהּ בְּתוֹךְ הַבֵּית אֲלֵא גִפּוֹן שִׁישׁ בְּנֵי אֲדָם נוֹטְעִים אוֹתָהּ בִירְבִּיתִּי בֵּיתָם וְכִשְׁתִּגְדֵּל מִיֹּם
מוֹרִיָּאִים אוֹתָהּ מִחֹדֶר הַבֵּית וְלִחוּץ אֵל הַשֶּׁמֶשׁ וְהִנֵּה שֶׁרָשָׁה בְּתוֹךְ הַבֵּית וְעַנְפֶיהָ חוּץ לְבֵיתָם כֹּן הָאִשָּׁה תִּהְיֶה עֵם
עֲנוּעָה בִירְבִּיתִּי הַבֵּית שֶׁלֹא תִצָּא חוּץ כִּי דֶרֶךְ אִשָּׁה מִנְּאֻפָּה כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַמֶּלֶךְ שִׁלְמָה עָלֶיהָ עַתָּה בְּחוּץ עַתָּה
בְּרַחֲמוֹתָי וְאֹמֶר בִירְבִּיתִּי כִי־גַם בְּבִינָה תִהְיֶה עֲנוּעָה שֶׁלֹא תִשָּׁב בְּפִתְחַת הַבֵּיתָה וְיִירָאוּהָ טוֹבִים וְשִׁבִּים כִּי־זֶה הִיא
הוּא דֶרֶךְ אִשָּׁה רַעָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר עָלֶיהָ וְיִשְׁבָּה לְפָנֶיהָ אֲלֵא הַמִּיָּד תִּהְיֶה בִירְבִּיתִּי הַבֵּית שֶׁלֹא יִרְאֶה אוֹתָהּ אֵל
אֲלֵא בְעֵלָהּ וּבְנֵי בֵיתָה אֲבָל בְּנֵיהָ יִצְאוּ חוּץ לְמַלְאכָתָם וְלִצְוֹרֶךְ הַבֵּית כְּמוֹ שֶׁיִּצְאוּ לְחוּץ עַנְפֵי הַגִּפּוֹן שִׁיְהִיָּה כִּי
פִּרְיָם וְרִבִּים מִמֶּגֶר הַבּוֹאֹת שֶׁמֶשׁ וְאֵם תִּהְיֶה אֲשֶׁר־יִרְ בּוֹה הַדֶּרֶךְ יִהְיוּ בְּנִיךְ כְּשִׁתְּלִי וְיִתֵּן וְהַמִּשְׁכָּל אוֹתָם לִזִּית
כִּי עֵץ הַזֵּית אֵינוֹ מִקְבֵּל הִרְכָּבָה מִטֵּף אֹמֶר וְהַשִּׁתְּלִים טוֹבִים בְּנֵי אֲבֹהֵם כִּךְ הַבְּנִים שִׁיּוּלְדוּ מֵאִשָּׁה וְאֵת לֹא־
יִהְיֶה בֵּהֶם מִטֵּר מִמְּזוּרוֹת כִּי אִמָּם עֲנוּעָה וְלֹא נִזְקָקָה אֲלֵא לְבִעֲלָהּ וְעוֹר הַמִּשְׁכָּל לְחַיִּים כִּי נִזְקָק הַזֵּית יִהְיוּ עָלָיו
יְרוּקִים וְלִחִים כָּל־יְמֵי הַשָּׁנָה כִּךְ הֵם יִהְיוּ בְּהוֹרֵם הַטּוֹבִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבוֹת וְאֹמֶר סָבִיב לְשׁוֹלְחֶיךָ שִׁיְהִיָּה לִי
לְפָנֶיךָ לְשִׁרְחֶךָ בַּעַת שִׁתְּאֲכֹל וְיִהְיוּ תְמִיד סָבִיב לְשׁוֹמְרֶיךָ שֶׁלֹא יִהְיוּ מִשְׁוֹלְחִים וְלִלִּים וְסִיבִיאִים אֲלֵא לֹא־יִא
יִאכְלוּ וְלֹא יִשְׁתּוּ אֲלֵא עַל־שׁוֹלְחֶיךָ : **הִנֵּה בִי בֶן יְבוֹרֶךְ גְּבִיר יִרְאָה יְהוָה :** **הִנֵּה פִי־ךָ**
בְּאֵיָה הַמְּרוֹת וְהַמִּנְהָגוֹת יְבוֹרֶךְ הַגִּבּוֹר
לִי

כמשיך מרחוק והורש יקר בארץ הנגב והעני הנשיא אותו הולך ובוכה מפחדו שטא יאמר ולא יצא מני י
יבטות הארץ והאל ית' רואה רמזיו ומרחש עליו וממטיר על הארץ ובעת הקציר יבא אל ביתו ברינה תחת
אשר היה הולך וביכה בעת הורע וישא ברינה אלומות קצירו אל ביתו כי ישראל בכלות סובלי עול הגלות
ונשיא' משא המסים לקיים התורה והמצוות שהוא הורע במשל ובעת הגאולה שהוא עת הקציר יבואו אל
ארץ ישראל ברינה ישאו אלומות הטובה שיטיב עמהם האל ית' ויצאו מן הגלות ככקה וזהב :

שדר המעלות לשלבה אם יהיה לא יבנה שוא עמל' בניו בו אם יהיה לא ישמר

עיר שוא שקר שומרי : זה המזמור נאמר על שלמה ולמד לשלמה עניינה בעבור כמו אמרי
לי אחי הוא וכאמר על בנין הבית שחשב רור לבנותו ואספ' כסף
וזהב ונמושת למלאכה ולא עלה בידו שקידתו ועמלו שיבנהו הוא אלא בנרצס כן זה הענין כשאר בני
אדם שלא תעלה ביד מחשבותם וגם יש בו רמז למלך המשיח כי גם הוא נקרא שלמה בשיר השירים ונפ
ונפרשנו על שלשה עניינים על שלמה המלך אמר אס' לא יבנה בית שוא עמל' בוניו בו אמר על
בית המקדש כי עמל רור לבנותו וכיון שלא רצה האל ית' שיבנה לא בנה איתו ופי' בוניו המתעסק' בבני'
כן אומר על ירושלים לפי שהיא ראש הממלכה ובה נבנה הבית אמר מי שיבנה הבית ברצון האל ית' והוא
שלמה בני אותו הבנין לא יהיה לשוא אלא באמת יהיה נכון הבית כן עיר ירושלים אס' לא ישמרנה ש
שוא שקרו השוקרים אבל י' ישמרנה שיצו להיות בני מלך בה וכיון שברצונו הוא ישמור הבית והעיר
ושקר הוא ענין התעסקות והשהירות
על הרבה : שוא לבם
משבימי קדם מאחרי שבת אבלי לחם העצבים בו יתן לידיו שוא .

שיא

לכס זה על אבטלוס שהקדים למרור באביו ולקחת המלוכה ואמר עליו והשכים אבטלוס ועמר על יד ררך
השער וגומר ואומר ויגנוב אבטלוס את לב אנשי ישראל ואומר כנגדו וכנגד העוהדים אותו שוא לכס מ
משיכ' קוס מאמרי שבת אמר כנגד ארונה שואר לעשות המרד ולשבת בכסא המלוכה ער שזקן רור ו
ושיכב על המטה ושיכיהם אוכלי לחם העצבים כי עמלו לקנות המלוכה ולא עלה בידם עצבים מן בעצבון
האכלה ואומר אוכלי לחם כי כמו שטמל אדם על הלחם כך עמלו על המלוכה ולא הועילו ואמר כן יתן
לירי שיהיה שלמה היא ידירו ידיר האל ית' כמו שכתוב ויקרא שמו וירדה בעביר י' ופירושו כן כמו ש
יהיה מושבים לקחת המלוכה בעמלם כן נתן האל ית' המלוכה בלא עמל לשלמה וזה שנאמר בסמוכה בלא
עמל כאדם היטן או בעורנו ישן ולא היה יורש ברב המלוכה כבר האל היה מתקן לו המלוכה ושינא הכתר
באלה והיא כמו בהא : הנה נחלה יהיה בנים שבר פרי הבטן : הנה אמר רור אס'
רואה כי נחלה בנים
לירי בעולם הזה הם הבנים והם נחלה כי נחלה טובה יש ל' בשלמה בני שוכר פרי הבטן כפל הענין במלך
שונות רל השכר שיתן האל ית' לירי בעולם הזה הם הבנים והם נחלה הטובים והיא פרי הבטן :

בחיצים ביר גיבור בני הנעורים : בחיצים לפי ששלמה היה בן זקנים ורצה בו
האל ית' להיות המהיר אמריו אבל במייו לא היה לו
עור ואמר כן בני הנעורים רוצה לומר הבנים שיהיה לו לאדם בימי נעוריו הם לאדם עור גדול כמו המי
המזים ביר הגיבור ורור היו לו בנים בני הנעורים טובים וחכמים וגיבורים כמו שאמר ובני רור כהנים ה
היו ואמר ובני רור הראשונים ליד המלך שהיו ראשונים לעזרתו וכולם היו טובים לבר אבטלוס וארונה
שהתנאו ביופים ויצאו לתרבות רעה והיה מתפאר בטובים ואמר כי כל אדם יש לו להתפאר על בנים טובים
ולמשכס לעצמו לחלק טוב ולנחלה טובה שנתן לו האל ית' :

אשרי הגבר אשר מלא את אשתו מהם לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער :

יבִּיבֶר יְהוָה מִצִּיּוֹן וּרְאָה בְּטוֹב יִירוּשָׁלַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ : יבִּיבֶר מִצִּיּוֹן מִמֶּנּוּ
שְׂכִינְתּוֹ שֶׁהוּא מִצִּיּוֹן וּרְאָה
וְתוֹכָה לְרֹאוֹת בְּטוֹב יִירוּשָׁלַיִם כְּשִׁיטְרֻבוֹ לֵאמֹר יִשְׂרָאֵל מִהֲגָלוֹת כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וּרְאָה בְּטוֹב כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ בֵּין בְּגָלוֹ
בֵּין בְּטוֹב יִירוּשָׁלַיִם וּרְאָה בְּטוֹב שְׂזָכָר עוֹמֵד בְּמִקְוֵה שָׁנִים : **וּרְאָה בָנִים לְבָנֶיךָ שְׁלוֹם עַל**
יִשְׂרָאֵל : וּרְאָה וְתֹאדִיר יָמִים עַד שֶׁתִּרְאֶה בָנִים
לְבָנֶיךָ וְעַד שֶׁתִּרְאֶה שְׁלֹם עַל יִשְׂרָאֵל וְהוּא בְּקִיבוֹץ גְּלוֹת אִם יָבֹא הַגּוֹאֵל וְאִם לֹא יִמְיָךְ הַבּוֹר'
אִז עַם הַמִּתֵּים הַצְּרִיקִים שִׁיְהִיו וְתִרְאֶה שְׁלֹם עַל יִשְׂרָאֵל :

שִׁיר הַמַּעֲלֹת רַב־תְּצַרְרֹנִי מִצְעוּרֵי יִאֲמֵר צֹא יִשְׂרָאֵל : הַמִּשְׁלִימִי הַגְּלוֹת לִימִי
הָאֵרֶס וְהַתְּחַלֵּת הַגְּלוֹת ל

לִימִי הַנְּעוּרִים וְאוֹרֶךְ יְמִי הַגְּלוֹת לִימִי הַזִּקְנָה וְאוֹמֵר כִּי מִתְחִילֶת הַגְּלוֹת צָרָה אוֹתֵנוּ בְּאוֹרֵיכֶם צָרָה רַבָּה וְהוּא
יֹאמֵר יִשְׂרָאֵל הַהִלָּה לֹאֵל שֶׁלֹא כָּלֹו בְּגָלוֹת מִתְחִילֶת הַגְּלוֹת הַמָּלוּ לְצָרָה אוֹתֵנוּ בְּגָלוֹת בְּצָרוֹת וְעוֹד הַיּוֹם הַזֶּה
כִּן עוֹשִׂים וְעַם כָּל זֶה לֹא יוֹכֵלוּ לִי לְכָלוֹתִי כִּמוֹ שֶׁמִּשְׁבּוֹ וְסָה שְׂכַפֵּל הַנְּנִיךְ לַחֲזֹק הַתְּרָאָה לֹאֵל יֵת' כְּמִנְהַג הַ
הַלְשִׁין : **רַב־תְּצַרְרֹנִי מִצְעוּרֵי גַם לֹא יִבְלֹוּ לִי :** רַב־תְּ פִּדְיוֹנֵהוּ עַל גְּבִי מִשָּׁל לָרוֹ
הַסְּבִלֹת
וְהַעֲרֵךְ וְהַבְּזִין וְהַקְּלוֹן כִּמוֹ שֶׁאֵמֵר וְתִשְׁמִי

בְּאֶרֶץ גִּזְרֵן וְכַמּוֹץ לַעֲבוּרִים : עַל גְּבִי חֲדָשֵׁי חוֹדְשֵׁים הָאֲרִיבֹו לְמַעֲשֵׂיהֶם : **הָאֲרִיבֹו**
לְמַעֲשֵׂיהֶם הַמַּעֲשֵׂה הוּא הַקּוֹ

הַחֲדָשִׁי בְּשׁוּרֵים בְּשִׁיר שִׁירֵי צָרָה כִּי יִחְזֹר וְיַעֲשֶׂה אֶת־כְּמוֹתוֹ וְכִן עַד שֶׁיִּמְרוֹשׁ כָּל הַשָּׂרָה
וְכָל מֶה שִׁיְהִי אֶרֶץ הַמַּעֲשֵׂה תִהְיֶה יִגְשֶׁת הַשְּׁוֹרֵים רַבָּה כִּי לֹא יִנָּמֹו עַד רֹאשׁ הַקּוֹ וּבְאֵמֵר הָאֲרִיבֹו לְמַעֲשֵׂה
לְמַעֲשֵׂה רִשְׁתָּהּ לִרְשָׁה לִרְשָׁה שֶׁלֹא נִהְיָ אוֹתֵנוּ לְנוֹת מַעֲבָרֵתָם וּמַסְבִּלוֹתָם : **יְהוָה צִדִּיק קִיבֵץ עֲבוֹת**
רִשְׁעִים : **יְהוָה צִדִּיק קִיבֵץ עֲבֵר בְּמִקְוֵה עֲתִיד אֲמֵר** יי

שֶׁהוּא צִדִּיק וְיִשְׁרָאֵל בְּרַחֲמֵי יִקְצֹץ וְיִכְרֹת עֲבוֹת רִשְׁעִים וְעֲבוֹת הוּא מִיָּתֵר הַעוֹל כְּלוֹמֵר יִסִּיר
עוֹלָם מֵעָלֵינוּ : **יִבְשׁוּ וַיִּסָּגֵר אַחֲרָיו כָּל שְׂנְאֵי צִדִּיק :** **יִבְשׁוּ** כְּשִׁי קִיבֵץ הָאֵל יֵת' עֲבוֹתָם
מֵעָלֵינוּ אִן

עָלֵינוּ : שְׂנְאֵי צִדִּיק הַגִּוִּים אֵינֶם שְׂנְאֵי צִדִּיק אֲבָל אוֹהֲבִים אוֹתָהּ עַד שֶׁנִּלְחַמְּסִים בְּטַבּוּרָה גְּדוֹלָה עַם גְּדוֹלָה אֵל
פִּירוֹשׁוֹ צִדִּיק שְׂנְאֵי בְּנֵי צִדִּיק וְהֵם יִשְׂרָאֵל : **יְהִיו בַּחֲצִיר צְנוּת שְׂקֵרַת שְׁלֹם יִבְשׁ :** **יְהִיו**
כְּחִדִּיר גָּבוֹה עֹשֶׂה הַדּוֹמָה בְּגַג שֶׁאֵין

לוֹ הַעֲמָדָה וְקִיּוֹם עַד שֶׁקּוֹרֵם שִׁינָא וְנִרְאָה יִבְשׁ בְּמִסַּת הַשִּׁמְשׁ וּבְאֵמֵר הוּא רֶרֶךְ הַתְּלָהָה כִּמוֹ שֶׁאֵמֵר בְּבִקְרֹו
יִצְרָךְ וְחֶלֶק וְלַעֲרֹב יִמּוֹלֵל וְיִבְשׁ שֶׁלֶף הוּא עֲנִיךְ מִלִּינֵת הַרְבֵּה וְיִצְאָהוּ מִמִּקְוָמוֹ כִּמוֹ שֶׁלֶף אִישׁ נִעְלֹו שֶׁהוּא
יִצְאָה וְהוּא עוֹמֵד : **שֶׁלֹא מִלֹא בְּשׁוֹ קִרְצָה וְחֲצֵנוּ מַעֲמָר :** **שֶׁלֹא** מִלֹא כְּלוֹמֵר שֶׁלֹא יִבֹא
לִידִי קִרְצָה וְחֲצֵנוּ

מִשְׁמֵר וְרִשְׁוֹ כִּמוֹ וְהַבִּיאוֹ בְּנִיךְ בִּ
בְּמִקְוֵה מִרְבֵּי נִנְעָרֵי מַעֲמָר אוֹסֶה הַטְּמָרִי וְהוּא מִנְהַג הַנְּעוּרִים לִרְשָׁה לְקוֹבֵי יָם בְּרַכַּת יי עַל־כֵּן כִּמוֹ שֶׁאֵמֵר
בּוֹעֵן לְקוֹבֵרִים יי עַמְכֶם וְהוּא שֶׁאֵמֵר בְּרַכְנוּ אֶת־כֵּן בְּשֵׁם יי הוּא כֶּפֶל רַבֵּר וְעַל חֲדָשִׁי גָבוֹה לֹא יִאֲמֵר זֶה כִּי
אֵינוֹ זֶרֶע בְּרַכָּה וְלֹא יִבֹא לִידִי קִרְצָה כִּן יְהִיו הַגִּוִּים כִּי כָּל הַדּוֹרֵת וְאִסְוִנָּתָם הֵבֵל וְרִיךְ כְּחִדִּיר גָּבוֹה וְכִן יִבֹא
יִכְלוּ כְּחִדִּיר גָּבוֹה אֲבָל הַדּוֹרֵת יִשְׂרָאֵל הַשִּׁמְשׁ לִרְשָׁה בְּרַכָּה כִּמוֹ שֶׁפִּירוֹשׁוֹ בְּפִסּוֹק הַזֹּרֵעִים בְּרַמְעָה :

שִׁיר הַמַּעֲלֹת מַעֲמָקִים קִרְאָהֶיךָ יְהוָה דְּמִיָּה הַגְּלוֹת לְמַעֲמָקִי מִיָּם :

אֲנִי שָׁמַעַתִּי בִקְוֵה תִהְיֶינָה אֲנִי קְשׁוּבוֹת לְקוֹל תְּחִנּוֹתֶיךָ : אֲנִי קְשׁוּבוֹת בְּשִׁקֵּל
טְבוּלָה טְבוּלוֹת :

אִם עֲוֹנוֹתֶיךָ תִּשְׁמַר יְהוָה יְהוָה מִי יַעֲמֵר : אִם עֲוֹנוֹתֶיךָ יַעֲמֵר כִּסְעֵת נִהְיָ כְּלִים וְאוֹרֵבִים

במלות שונות עד יציא מקום ללך המקום הנבחר משכנות כי חיו שלשה בתים ומה שאמר לאביר יעקב ב
בזה העסק מוכיח מה שפירשתי כי מה שאמר ר' אלן לו מקום בזה העסק:

הנה שמענוה באפרתה מצאנוה בשרי יער :

הנה שמענוה על ידי רורש היתה מאפרת וארונא אבי זל פי
כי באפרתה יולד פי ישיבנה אותו והמכס ר' אברהם בן עזרא פי כי מצינו כביאם כי המקום נבחר קרוב לבית
לחם אפרתה רק המקום לא היה נודע אם לשורח כתיב לחם או למערבו או לרדמו או לצונו וידוע היא כי
כי אין בין ירושלים ובין בית לחם רק שלש פרסאות וברברי רבותינו זל הנה שמענוה באפרתה זה שר יה
יהושע וקאמי מאפרים רכותב במלך יהודה ועלה הגבול גיא בן הנס ובמלך בנימין וידר גיא הנס וביניהם
היה בית המקדש מצאנוה בשדה יער זה בנימין רכזיב ביה זאב יערק והנראה בעיני כי שמענוה באפרתה
כן הוא אמר רור זה המקום לא ידענוהו עד היום רק שמענוה באפרתה עורנו כי עתיד להיות מקום נבחר ל
לבית המקדש לרורות כי אין שילה ונוב וגבעון לרורות רק היינו שומעין שפי זקנים בעורנו כי עור יגלה
המקום הנבחר והנה עתה מצאנוה בשדה בגורן ארונה היבוס וקראו יער כי עצי יער היו שם ולפיכך א
אמר באפרתה כי שם כולד רור ושם גרל ושם שמע זה הרבה ומה שאמר מצאנוה שמענוה לשון נקבה ר
רועה לומר שכינת הכבוד כי זכר משכנותיו ושם מצא אותה שנאמר ויבנהו באש מן השמים :

נבואה למשכנותיו נשתחוה להרום רגליו : נבואה למשכנותיו כיון שמצאנו המקו
הנבחר נבואה מהיום ואילך בזה המקום שהוא

משכנותיו והרום רגליו זהו הרום רגליו באמת שהוא מכון כנגד כסא הכבוד :

למנוחתך אתה וארח עמך : קומה אל ה' השלשה פסוק :

אמר גם כן שלמה בבית המקדש כחנכתו כמו שכתוב בברכי

הימים אלא שיש בין אותם הפסוקים ויבן אלה שינוי מעט והענין אמר דרך מטל קומה למנוחתך

כלומר מהמקומות האמרים שהיה המטכן לזה המקום שהוא בית מנוחתך לעולם אהה וארון עוזך אהה ר

רועה לומר ענין הכבוד שנראה במנוחת המקדש אמר שהכניסו ארון בבית קרשי הקרשים וזה וארון עז

עוזך כמו שכתוב ויהי בצאת הכהנים מן הקדש והענין מלא את בית ה' :

בהציד ילבשו צידך וחסידיך ירננו בעבור דוד עבדך אל תשב בני משיחך :

בהציד בעבורהם ילבשו צידך

בגרי כהונה שהם בגדי צדק וחסידיך ירננו הלויים ישירו ויזמרו לפניך בעבור דוד שנגלית לו בזה המקו

באש כבודך ונגלית לו זה המקום הנבחר בעבורו העשה שיהיה זה המקום לנצח לא תבטל ממנו עבודת הכר

הכהני ושירות הלוי אל תשב בני משיחך מה שהתפללתי לך על זה המקום מה שיתפלל שלמה בני עליו אל

תשב פניו בזה שיהיה תפלתנו מקובלת לפניך ואלה העסוקי כמו שאמרס רור אמרס שלמה בתכלי תפלתו

נשבע יהוה לדוד אמת לא ישוב ממנה מפרי בטנך אשית לבסא לך : נשבע

דברו הוא

שבועה והוא אמר לו על ידי נקן הנביא והקיימות את זרעך אשר יבא ממציך זה הוא מפרי בטנך אשית ל

לכסא לך ואמר אמת לא ישוב ממנה כמו שאמר שם וכאמן ביהך ושמלאכתך עד עולם :

אם ישמרו בניך בריה ועדתי זו

אלמרבם גם בניהם ערי ער ישובו לבסא לך :

אם ישמרו ועדותי זו אלמרס ועדותי

במולס כמו בשורף ארון העדות זו במולס כפיו זאת ואמר אלמרס והברית והעדות כתובות הם ומלועדות ו

ואין מצוה עתירה ללמדה אמר תורת משה אלא פירוש אלמרס מעורר אותם על ידי נביאים תמיד שלא

ישכחו התורה : **כי בחר יהוה בצידך אזה למושב לו :** כי במר ילך בצידך אמר רור עתה

ירעתי כי במר ילך בצידך שלכתי אני כי בעיד צידך נגלה

לש

4.

1

בגלוי לעיני כל ישראל ולעני העמים כשיצק משה אותו על ראש אהרן וברלו על זקנו ועל צו בגדיו כג
בתחילה הלבישו בגדי כהונה אחס יצק השמן על ראשו ומשח אותו מן השמן ובין רישי שניו כמין
ג' יונות והשמן שיצק על ראשו ירד על זקנו ועל פי מרותיו תחת הזקן וצ' הבגד הוא בית הצואר והיה
השמן מרוחק מבוטס טוב ונעים מרותיו בגרין כמו מרו בר: בטל חרמון שיוורר על ההר
ציוה ב' שם ציה יי את הברכה חיים עד העולם:

בטל חרמון בטל עומר בטל
שנים כאילו אמר בטל חרמון בטל שיוורר על ההר ציוה חזר חרמון שהוא מן ההרים הגדולים אשר בא
בארץ ישראל כמו שאמר תבור וחרמון לשמן ירננו חזר הררי ציוה כי שם תהיה המלוכה ואמר הררי רב
רבים כמו שאמר ירושלים הרים סביב לה וכבר זכר משל השמן שהוא משל לכהן גדול חזר עתה הטל משל
על המלך כמו שכתוב והיה ככפיד וצ' מלך ונטל על עשב רצונו ועור כי האולה נמשלה לטל כמו שאמר
כטל מאה יי וזכר טל על ההרים שהוא בהם לברכה והם צריכין יותר מן העמק ודרך המישור כי שם כ
כלש בהררי ציוה יי את הברכה ויזכר שם חיים עד העולם וצ' עד העולם וצ' רב כמו שכתוב כי כימי
הנץ ימי עמי ומעשה ידיכם יבלו בחירי או יהיה פירוש עד העולם לעולם הבא:

שיר המעלות הנה ברבו את יי בלעברי יי העימרים בבית יי בלילת:

היה כשיציה יי לכה את הברכה ברכוהו גם אתה בת ילכס כ' אמר כצ' שכלו לציכך זכר כל עברי יי ו
והם הרכמים והחסידיים העומדים ממעלה בלילות ובאים להציל בבית יי ולהודות על שמו:

שאו יריבם קרש וברבו את יי: שאו יריכס קרש צ' במקום הקרש וצ' שאו יריכס
נשיאות כפס שהיו הכהנים נושאים כפס וסברין את

ישראל לצי רעתו כי פ' נשיאות יריס לאל בתפילה על דרך נשא לבנינו אל כפ' ויתכן לפרש קרש כמו אל
מקום הקרש כמו שאמר אל דביר קרשין: יברכו יי מציה עשה שמים וארץ: יברכו
לרעת המפרשים וה' פירושו שהכהנים יאמרו

ישראל בברכת יברכך ולמי הם רברי המשוור שאמר ברכו את יי אמר אם הברכה והיא יברך אתכם וצ'
סידון כי שם הכבוד ומשם הבא הברכה לכל ישראל ואמר עושה שמים וארץ כלומר כי הוא עושה השמי
שנותנים הברכה בעולם והוא עשה הארץ שתהן יכולה לברכה כאשר יצוה הוא יברך:

הללויה הללו את שם יי הללו עברי יי: מוזמר קיג הוא הללו עברי יי
תחילה ואחריו הללו את שם

יי ובכאן תחילה הללו את שם יי ואחריו הללו עברי לטמיכות הבא אחריו יהי שם יי מבורך ובמזמור
זוה הללו את שם ואחריו הללו עברי לטמיכות הבא אחר העומדים בבית יי: שעימרים בבית
יי בחצרות בית אלהינו: שעימרים אתם שעימרים בבית יי

והם הכהנים שעימרים בחצרות בית אלהינו ואהם שעימרים בת
בחצרות אלהינו והם ישראל שהיו מהפללים בחצרות ולא היו ככנס' בהיכל ללכס אני אומר:

הללויה ב' טוב יי זמרו לשמו ב' נעים: הללויה כי טוב וטוב וכן שמו נעים ו
זוה אמר כנגד העתידים לעמוד בבית יי שיי

טיבנה שלמה או לטתיר בבית המקדש שיבנה מלך המשיח אמר כי טוב יי וראוי להללו כי הוא טוב והם
והמטיב וכן שמו נעים וראוי להלל בו והוא שמו ושמו הוא והפסוק כפול במלות שונות: ב' יעקב

בחר לי יה ישראל לסגולתו: ב' יעקב ואתם ראויים להללו על כל נס
כי אתכם בחר מכל העמים: ב' אני ירעתי ב' גדולי יי

וארננו מבבל אלהים: ב' אני אמר המשוור המזהר לכך
אני מזהירכם שההללוהו ותשבחוהו כי אני ירעתי מנפלאותיו ומפעליו

כבוד שכינה ואותה האל למושב לו ואמר עליה זאת סגורתי עדי עד שלא ילך ממקום למקום כמו ש
טענה ער עתה : **צידה בדרך אברך אביוניה אשביע לחם :** צידה במפיק הא
והוא מן כיוס סכרס

יאמר האל ית' ציד ציון אברך כלומר ברכה בפתבואתה ובפירותי יותר מכל ארץ ישראל לכבוד ביתי שהיא
בתוכה ואולי לכן נקראת ארץ ישראל ארץ המוריה שהייתה ארץ מיה אמר ששכן בה הכבוד : אביוניה
אפילו הענין ש עבה אשביע לחם : **ובהניה אלביש ישע וחסידיך רגן ירננו :** ובהניה
המת שהם לבושים בעבורי בגדי

אלביש בגדי ישע שיהיו נושעים בי וחסידיה רגן ירננו הלויס המת שהם מרננים ומזמרים לשמי אני א
אשפיע להם טובה שירננו משוב לב וקרא הלויס חסידים כמו שאמר משה רבינו לאיש חסידך :

שם אצמיח קרן לדור ערבתי צר למשיח : שם אצמיח קרן לדור קרן מוחק ומלכית
כן אצמיח קרן לבית ישראל וכן וירם

קרן משיחו ואמר זה הפסוק על משיח העתיד לעיכך אמר אצמיח כלומר אעפ' שיבש כמו עור אצמיח
וכן נאמר על נהקמתו לדור צמח צדיק ואמר שפכי בציון יהיה כמו שכתוב ועלו מושיעים בהר ציון וכן
כתוב בימים ההם תושע יהודה וירושלים לבטח תשכון וזה אשר יקראום יי' צדקנו ערכתי נר למשיחי כ
כמו שאמר לסען היות נר לדור עברי כי המלך כמו הנר מאיר לעם אויביו אלביש בושת הפך מה שאמר
אלביש ישע לכהניה המשרת את עני יי' ומתפללים בעד המלך ואויב המלך אלביש בושת ועליו יצא
גורו ועל המלך יפריח ויציץ כזקן שעל ראשו כלומר תרבה גדולתו והדרתו בכל יום ויש מפרשים יצא מן
ועשיית צדק זהב :

שיר המעלות לדוד הנה ביה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד : הנה מה

טוב ומה

נעים שירש ארני אבי וז' כי על ישראל נאמר שהיו כולם אחים אמר שיהיה שבתם בירושלים יחד טוב וכן
ונעים כמו השמן הטוב שיורד על זקן אהרן ועל בגדיו או כטל מרמון שיורד עליו וכעל שיורד על הררי
ציון שהוא מבורך מכל טל שהיה יורד בעולם והמכס ראבע' שירש כי העניין רבן למעלה טוהר הכהנים ו
ואמר אח' טל חבורת הכהנים וטעם גם כן על הכהן הגדול והזכיר אהרן כי הוא היה כהן גדול ראש רש
המשומת והנראה בעיני כי על מלך המשיח ועל כהן גדול שהיה בימיו מדבר כי שניה גדולי אשר בישראל
וארונ' על הס' כי המלך הושב על כסא המשיפט והמלוכה לצוות את ישראל לאשר יראה והכקן יורה התורה
והמצות ויראס אח' שהם בגדולה ולא יקנאו זה לזה וכן כשיצלו מגלות בבל ובא זכריה על שניהם על זא
זרובבל הנביא ועל יהושע הכהן הגדול וראה אותם שם וז' וקראס שני בני יצחק לע' שניהם משומים
בשמן המשיחה זה לכהונה וזה למלוכה ואמר וטענות עטרת ושמה בראש יהושע בן יהוירק הכהן הגדול
כלומר האמת ביה לשון בראש יהושע והאמת על איש שיהיה צמח וזה יהיה זרובבל כן אמר על העתיד פ
על המלך ועל הכהן הגדול שבת אחים כי כל אחד מהם ישיב על כסא גדולה ומה טוב ומה נעים יהיה שבתם

ואמר גם יחד כי כמו שיהיו אחים בגדולה כן יהיו אחים בלבוש ויהיו יחד בהסכמה אחת לא יקנאו אחד מ

מהם על חברו וכן אמר על זרובבל ויהושע וטעם שלום תהיה בין שניהם :

בשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיורד על פי מדותיו : בשמן

בפתח הכהן להורות על הא הדי

בירונה על שמו הירוק והוא שמן המשיחה אמר כן יהיה טוב ונעים שבת אחים כמו שהיה טוב ונעים ש
משיחת אהרן הכהן ביום שבת מנה לכהן גדול זכר משיחת הכהן ולא זכר משיחת המלך דוד לשני טעמי
האמת לע' שמשחת אהרן היית תחילה והיית העת שחנה הכבוד בישראל כשהוקם המשיכן כן לעתיד כשי
כשיבנה בית המקדש ויעמוד המלך המשיח ותהיה הגדול ימנה שם הכבוד ועוד לטעם אמר כי למשיחת א
אהרן היית לעיני כל ישראל ומשיחת דוד היית בסתר לעיני ישי ובניו וזקני בית למס לעתיד יהיה הרבה בגל

כי ידון מעניי שהנחלה שנתן להם היא בה אחרים והם בגלות לא תהיה זה לעולם כי יבא זמן שיחזק האל
יה' דין עמו ומשפטם מן הגוים ועל עבריו יתנחם כי כבר קבלו עונשם וכל רטאותם וישיבם לגלותם :
עצבי הגרים בסוף הזהב מעשה ידי אדם : עצבי יהגוים ואח יהיו עצבי הגוים לאדם
 ויכירו עובדיהם כי אדם בהם ממש
כי לא יושעו ביום צרתם : כי עבדיהם כסף זהב : **פה להם ולא ידברו עינים להם ולא**
יראו : פה להם אוניס כבר פירשנו ענין ואילו
 העסקים במזמור קצו אה אן יש דות בפיהם אן צריך לומר שלא ידברו אלא אפי' אן דות ב
 בניהם אן צריך לומר שלא ידברו אלא אפי' אן דות בפיהם והוא הכל הוצא מן הלב דרך הזה :
אזנים להם ולא יאזינו את איו יש דות בפיהם : במוהם יהיו עושיהם ובל אפי'
בוטח בהם : במוהם דרך הפילה או כן יהיה לעתיד בבא מגואל שיכלו ויאמרו עושי העצבי
 וכל אשר בוטח בהם : **בית ישראל ברכו את יהוה בית אהרן ברכו את**
יהוה : בית ישראל אבל בית
 ישראל אתם שלא בעתהם בהם ברכו אתי' שהושיע אהכס פיר עובדי העצבים וכן בית אה
 אהרן והם הכהנים המשרתים את פני' : **בית הלוי ברכו את יהוה בית אהרן ברכו את**
יהוה : בית הלוי הם המשרתים לפני'
 יי' בפה ובכלי יראי' יי' הם המכמס בישראל המעבירים בבית יי' ללמוד או פי יראי' אשר
 בכל עם שבאו להתפלל בבית יי' ברוך יי' מציון כי שם ישכון הכבוד בירושלם ומשם תצא הודאה לכל ש
 שיראוה ויברכוה : **ברוך יי' מציון שוב ירושלים הללויה :**

הודו ליהוה בי טוב בי לעולם חסדו. זה המזמור יש בו עשרים וששה פסוקים וכולם
 מהפסוקים כי לעולם חסדו ואמרו רבותינו זל"כ
 נאמרו נגר עשרים וששה דורות מבריות עולם עד שקבלו את התורה וזן אותם הקבה' בחרו כי לא היתה
 תורה בבני אדם טי' זון אותה בעבודה ואעפי' שהתורה לישראל לברס קבלה כל העולם עוסק בזכות ישראל
 ולפי' העשט כל אחר יש לו ענין במקומו ונמצאו עשרים וששה לפי' העניינים המספרים במזמור ואם
 ואמר תמילה הודו ליי' כל בני העולם הודו ליי' כי טוב וטוב לעולם ומסרו אן לו העסק כי לעולם היא וכן
 כולם כי לעולם חסדו זהו פירושו וזכר אותם עם כל אדם להגדיל השבח : **הודו לאלהי האלהים**
בי לעולם חסדו : הודו לאלהי האלהים הם המלאכים והם
 אלהים אשר למטה מהם והוא אלהים עליהם **הודו לאדני האדנים**
בי לעולם חסדו : הודו לאדני האדנים הם המלאכים שהם
 אדונים על השפלים והמנהיגים אותם והוא ארון עליהם : **לעשה הצבאות**

צבאות לברו בי לעולם חסדו : לעשה אמר שהזכיר המלאכים
 והמלאכים שהוא ארון עליהם אמר לעושה להורות כי אתם קיפ
 קרמונים כמו שהוא קרמון אלא שהם עלולים והיא עלה להם כמו שאומרים הפ' לוסופים לעיכך אמר לעו
 לעושה לומר שאינם קרמונים אלא הוא עושה אותם והם מרשים והזכיר תמילה נפלאות גדולות ואפשר
 שהוא כליל לאשר זכר אמריו והמכס ר' אברהם בע' פי' לעושה נפלאות שהם נפלאות טעין הארס והם נג
 עגולות הכבוד שהם נבא השמי' ופירש לעושה חשימים הרקיע שמי' הארץ והנראה בעיני' כי אשר
 לעושה נפלאו גדולות לברו על הצורות שאינם גופות ולא כגופות והם בשיכלים הנפלאים והם נפלאות פ
 טעין הארס כי לא תשיג עין הארס אלא מה שהם מוסר והמלאכים והכוכבים הם מוסר וך ותשיגם עין הא
 הארס אבל הצורות שהם בלא מוסר לא תשיגם עין הארס ואף עין המחשבה תלאה להשיגם לעי' כך קראם

כי גדול הוא וארוננו טיבולנו עלינו לארון לאלהים כי שאר העמים קבלו לארון ולא להם זבא השמים
כל אחד כפי מנהגו אבל אנחנו לא קבלנו עלינו לארון אלא השם המיוחד שהוא גדול מכל א
אלהים והם זבא השמים והמלאכים המנהיגים את העולם לכך נקראו אלהים וארוננו גדול מכולם כי לא י
יעשו הם דבר אלא בכמו ובמדותיו • **כל אשר חפץ יהיה עשה בשמים ובארץ בימים
ובלילה ומוות : כל אשר**

חפץ יי עשה ולא כן המלאכים הככבים לא יעשו כל אשר יחפצו כי לא יעשה דבר
דבר אלא כחפץ האלהים בטמטם ובארץ אבל הוא עושה חפצו בהם אין מונע ועושה בשמים כל זבאם לה
להנהיג בארץ וכן בארץ עשה חפצו בה וכל זבא בים ובכל תהומות ועירונו בים ים אוקינוס ושיאר
הים וכל הימות הנהרות וזכר אחר מהנפלאות הגדולות אשר הוא עושה בארץ והוא ענין המעור כמו
שאמר אל פז עושה גדולו עד אין מקר ונפלאות עד אין מספר ואמר אחריו הנוק מטר על פני ארץ וגו' לפי
לפיכך אמר : **מיעלה נשיאים מקצה הארץ ברכי למטר עשה מוצא רוח מאצרתיו
מיעלה**

נשיאים והם העננים נקראו כן לפי שהם עולים מן הארץ ומתנשאים למעלה כמו שכתוב ואר יעלה מן הא
הארץ ופירושו מקצה הארץ מקצה היבשה שהיא הים כי מטמטם הם עולים כמו שכתוב הקורא למי הים ויש
וישפכס על פני הארץ וכן אמר אליהו לנערו הבט נא דרך ים ואמר הנה עב קטנה ככה איש עולה מים וא
ואמכ' אמר ברכים למטר עשה שהוא עושה פלא גדול שבושה ברכים עם המעור והברקים איש והמי' אין
טכבין אה האש ואמר מוצא רוח מאצרתיו שהרוח מרחפת ורוחפת את המטר אל הפ' אה אשר הולכת ש
טס מוצא כמו מוציא ואמר מאצרתיו לפי שהטלשה יסודות נראין לעין והרוח אינה נראית כמו הדבר
הנהנין באויר ופי' מוציא כי קורס שטחפת אין מרגישין בה וכשטרפת מרגישין בה הרי הוא כאילו הוצ
הוציאה עתה בעת הרחיפה והמכס ראבע' כהב כי טעם אצרות לרוח שהוא בכח פ' הכח דבר אצור והנה
זכר ארבע יסודות ואמ' טור כל אשר חפץ עשה בנבראים : **שהבה בבורי מצרים מארב וער
בהמה : שהבה** הזכיר מכה הבכורים בפרט כי

על ידה יצאו וארכ' אמר : **שלח אותות ומופתים בתוכבי מצרים בפרעה
ובבל עבדיו : שלח אותות**

ומופתים והיא כלל לשאר המכות והנה המכות הם אות ומופת כי כל אשר חפץ יי ע
עשה כי אילו היו המכות ההם במקרה לא היו המצרים לוקים בהם וישראל ניצולים מהם אלא באמת היו כח
כחפץ האל ית' בתוכבי מצרים היור נכפת כמו בתוכבי ירושלים והוא כמו בתוכך לנוצח מצרים ותוספת
היור לעמות הלשין בפרעה ובכל עבדיו וכל טכן בעמו אלא אפ' פרעה ועבדיו לא יוכלו בכוחם להמלט מת
מחפץ האל ית' ועוד עשה חפץ האל ית' : **שהבה גוים רבים והרג מלכים עצומים :**
שהבה גוים רבים וישראל היו מעטים

יוצאים מפרך ועברות ואלה רבים ועצומים בארצם והכוס בני ישראל וירשו את ארצם מי עשה זה אלא
חפץ האל ית' **לסיחון מלך האמורי ולעוג מלך הבש וכל מלכות כנען :**
לסיחון וזכר סיחון

ועוד בפרט לפי שנלחמו בהם תמילה ועוד שיהיו מלכים עצומי' יותר מכולם כמו שאמר ואנכי השמרתי
את האמורי מפניכם אשר בגובה ארזים גובהו וחסון הוא כאלונים ואמכ' זכר ולכל ממלכות כנען בכלל :
וצהו ארצם צחלה צחלה לישראל עמו : וצהו אמרי כן פירש למי נתנה נחלה לי
לישראל עמו שהם אמרים נבחרים מכל עם נתן ל

להם ארץ נבחרת מכל הארצות : **יהוה שמד לעולם יהוה זכרך לדור ודור : יהוה**
שמך הפסוק כפיל העניין במלות שונות

דונה לומר באלה הנפלאות שעשית עם ישראל : **בי ירד יהוה עמו ועל עבדיו יתנחם :**

ביבשה כמו שיכתוב ויש לך חסד גדול מזה כי אפי' הגליהם לא נטבלו במים: וצער פריעה וחלו
בית סוף בי לעולם חסדו: תעיר שלא היה להם יכולת לשוב

לאהוריהם וזה חסד גדול שראו בשונאיהם נקמה ולא פחדו עוד מהם
לבוללך עמו במדבר בי לעולם חסדו: למולך עמו במדבר ארץ שלא עבר בה
איש ולא היה שם דרך והוא בחסדו הולך אותם

בענן יומם ובטמור אש לילה ומראה להם הדרך ועזר במדבר שהיה ארץ ציה וצלמות והוא ספק להם במס
בחסדו כל יורכס זה החסד יסופר לעולם: למכה מלכים גדולים בי לעולם חסדו:
למכה זכרם בכלל ואחכ' פרט אותם

להגדיל השבח וכן אמר למכה וארכ' ויהרג ואמר הוא אלא כפל הענין במלות שונות וכל זה להגדיל הש
שבח ולספר החסד פעמים רבות והנה החסד גדול כי לא היו מניחים ישראל לעבור וינאו להלחם עמם וה
הם היו עם רב וגיבורים וחזקים ונתנס האל ית' צידם והכו אותם והרגו אותם עד שלא השאירו שריד וזה ה
היה חסד גדול: ויהרג מלכים אדירים בלח': ויהרג לסימון ולעוג ונקן ארצם
לנחלה ועזר

אלא שנקן להם ארצם נחלה שלא באו שאר הגוים ולא נאספו עליהם אלא להוציאם משם וזה חסד גדול
מאתו כי חסד היא הוכפת הטובה ובזו הארץ שנקן להם היסוד להם בטובה כי לא נהנה לאברהם אבינו א
אלא מעבר הירדן והלאה שהוא ארץ שיבעה גוים ועזר שלשה גוים קיני וקניזי וקדמוני אותם שלשה לא
הייתה להם ער לעתיד לבא שהיו מגבול ארץ ישראל ואעפ"י כן בעולם הזה היו תחת דור מלך ישראל כי
פירשו רבותי ול כי קיני מעשו וקניזי וקדמוני מעמון וסוואם והנה זה שנקן לאברהם אבינו עשרה עש
עממים הסלטה קיני והקניזי והקדמוני והשבעה עממים את החיתי ואת הפריזי ואת הרפאים ואת האמרי
ואת הגרגשי ואת הכנעני ואת היבסי והנה לא זכר מיני וארזל כי הרפאים שזכר אלו החמי אכל טעבר הי
הירדן מזרחה לא נקן לאברהם אבינו דבר ונקן לישראל נחלה ארץ שהיית ממוראם ומחילה וכן נקן להם א
ארץ עוג מלך הבשן וזה היה רסר מאהו לש כך לא זכר בזה המסמור מלכות כמו שזכר למעלה ממנו ול
ולפי שאומר בזה המסמור כי לעולם חסדו ומלכות כנען שנקן להם אמת לא היה חסד כי כבר נהנה לאבר
לאברהם אבינו אבל ארץ סירן ועוג שלא נהנה לאברהם ונתנה להם זה היה חסד: ויסירן מלך
האמרי בלח'. ולעג מלך הבשן בלח': ונחז ארצם לנחלה בלח'

נחלה לישראל עבדו בלח'. נחלה לישראל עבדו נשל הארץ מהם שהיו עובדים אליהם
ונתנה לישראל שהיו עובדים האל ית' לבדו: שבשפלנו

זכר לנו בלח': שבשפלנו ועזר חסדו גדול עלינו כי כשיצאנו מן הארץ
בעונינו ובחטאיהנו והיינו בגלות בשפל וזכר לנו בזה אמת כמו שאמר ואג' גסו
ואת בהיתם וגו' ואמר זה על גלות בבל או על זה הגלות והוא הנכון ואמר זכר ויפרקנו עבר במקום עמיד

כמנהגם בכביאות ודברי רבותינו ול לרעך נתי את הארץ הזאת אתן אין כתיב כאן אלא נתי מכאן שא
שאמרו של הקבה מעשה: ויפרקנו מצרינו בלח': ויפרקנו מצרינו הנה חסדו הגדול
שה עמנו בגלות למינותינו

חסד לעולם שיגאלנו מצרינו ועזר לא ימוש חסדו ממנו לעולם: נחז לחם לבל בשן בלח':
נחז לחם אחר שספר חסדו על ישראל אשר בתכלית המסמור

חסדו על כל המינים כמו שאמר בתחילת המסמור חסדו על כל העולם כן אמר עתה נחז לחם לכל בשן ו
זה חסד גדול מאתו לכבדאי שזמן לכל בריאה ובריאה מזון הראויה לה ואמר: הודו לאל השמים
בלח': הודו לאל השמים כי מן השמים בא המטר שהוא סיבתו לכל מזון

והוא אל בשמים והוא יצוה שירד המטר מן השמים והוא חסד גדול שאין לו הפסק זה הוא כי לעולם חסדו

נפלאות ואמר לברו כי הוא נשגב עליהם וכל שאר הנבראים תחתיהם והם קיום העולם לעיניך אמר
כי לעולם חסרו כי הנה הם חסר האל על ברואיו והם לעולם אין להם הפסק לעושה השמים ואמר כי הזכיר
השם כי הוא כלל לכל הגלגלים והכוכבים ואמר שהוא עושה אותם והוא מרשם בהבונתו ועושה בחרושי
חסר לעולם ואין להם הפסק זה הוא כי לעולם חסרו : **לרקע הארץ על המים בי לעולם**
חסרו : לרקע זכר מברואת הארץ מה

ע הוא חסר מוחלט מאתו שבטל טבע המים שהיה טבעם להיותם על הארץ כמי שהיא מת
מתחילה וכמו שהם במצי הכרור והוא בחסרו הקוה אותם אל מקום אחד וכראת היבשה להיות המים והעמ
והנמחים עליה וזה חסר הוא לעולם שאעפ"י שמבול המים על היבשה לא היה אלא לזמן מועט לברו
לנקמה הרשעים ועם כל אלה עשה חסר והשאיר בתחבולה מיני המים וכבר נשבע שלא יהיה עוד כל ים
ימי הארץ המבול הנה כלל ופירו לרוקע שנהל שטח הארץ על המים ואעפ"י שהמים גבוהים על הארץ נתן
הוא שהיה הארץ כאילו היא גבוה על המים שלא יעברו על הארץ כמו שאמר ומים לא יעברו פיר כי הוא
נתן חול גבוה לים חק עולם ולא יעברנהו וזהו מנפלאותיו : **לעשה אוהים גדולים בי לעולם**
חסרו : לעשה אורים גדולים אחרי כן זכר בפרט

שני המאורות הגדולים שהם קיום העולם ואמר לעולם חסרו כי אין להם הפסק וזכר כל אשר
לברו ואמר : **את השמש למאכלה ביום בי לעולם חסרו : את השמש ונתן את**
השמש שהיה מושל ביום לתועלת הע
העולם להאיר ולהרכ את האור והוא תועלת המים והעוממים וזהו חסר מאתו והוא לעולם אין לו הפסק :
את הירח ובקבים לבג שעות בלילה בי לעולם חסרו : את הירח וכן נתן את
הירח והמשיל מסל בלילה

כס הכוכבים כי אור הירח והכוכבים צורכי הולכי מרבורת ויורדי הים וכורס לצורך העמים כמו שכתוב
גרש ירמיה ויש לירח גם כן כח במים ואמר מערנות כימה ומוט כות כביל וכן לכל כוכב וככב יש לו כח
בעממים או באבנים ובמטקות ובכלל שני האורים קיום העולם כי הקור והמוס סבת קיום המים ואין להם
הפסק לפיכך אמר כי לעולם חסרו : **למבה מצרים בבבוריהם בי לעולם חסרו :**
למבה מצרים הוכיר מכה

בכוריס לפי ששל ירה יצאו וכן אמר אמר כן ויוצא ואמר אמר כן ביד חזקה והוא כלל שיור המכות וכל
זה כלל כי חסר גדול היה שיסופר לעולם כי היו ישראל בארצם והם לקו בכמה מכות וישראל ביניהם ניצו
ניצולו מכול ואמר אמר כן : **ויוצא ישראל מתוכם בי לעולם חסרו :** ביד חזקה

ובחרע נטויה בי לעולם חסרו : לגזרים סוף לגזרים בי לעולם חסרו :

לגזר יס סוף לגזרים וזה החסר יספר לעולם כי בעבור שלא יראו מלחמה לא נתס ברך ארץ פלישת
ושינה בעבור טבע המים כרי שיעברו בתוכו ועשה חסר גדול עמהם בקריעת הים וקדעו שנים עשר ק
קדעים לשנים עשר שבטים כרי שלא יכנסו בערבוביה אלא כל שבט ושבט עבר בדרך שנגזר לו על זה ו
ראוי לומר ולספר חסרו לעולם כן פירשו רבותי ול כי לשנים עשר גזרים וגזר יס סוף ויש לפרש כי לפיכך
אמר לגזרים לפי שנגזר הים לרומבו ער מציו או יומד ואח"כ לאורכו ולרומבו כי באותו היום שנכנסו בי
לאותו היום עתמו יצאו כי ממרבר איהם נכנסו לים סוף ומים סוף יצאו למרבר איהם כמו שכתוב ואם ת
באמר אחרי שלא הוצרכו לעבור הים לרומבו למה נכנסו בו והם יצאו אל המקו שהיו בו מתחילה לא עשה
כן האל ית' אלא כרי שיעברו מצרים בים ולהראות עוצם גדולתו שיעברו ישראל בתוך הים ביבשה ויטב
ויעברו מצרים בתוכו : **העביר ישראל בתוכם בי לעולם חסרו : והעביר ישראל**
בתוכו בעומקו של ים שהוא מציו והעברם

אשר צוהו אל הכל קרשך הבית שיהיה בו חדרון על מסרך ועל אשתך הרסר שנתן לו המלוכה והאמת שקיים לו רבר המלוכה כאשר הבטיחנו אחרי שעברו עליו צרות רבות ומכולם הצילנו כי הגרלה על כל שמך אמתך כמו היפוך כי הגרלה על כל אמתך שמך וכן מקום שם קבר כמו מקום קבר שם לי יועקו אלהי ירענוך ישראל כמו לי ישראל אלהי ירענוך אה אש צריך האכלם וכמוהם רבי כמו שכתבנו בספר מכלול במלך הרקדו ופי' הצסו לענין שאמר ועל אמתך כמו שפירשנו שקי' כן מה שהבטיחנו אם אז על הגרלה שמך על כל אמתך שאתה אומר ועושה גזר ומקיים ועל זה הגרלה ששך שאמרו הכל גדול ^ל שכל מה שאומר עושה כמו שעשית עמי שהבטחתינו אחרי אשר אמרו הכל כי לא תהי' הצלוק כי ראוי בי ט' לטול גדול והו' הפירוש הוא הנראה בעיני בפסוק הזה יש מפרשים פירושו כי הגרלה על כל הגרלות שמך ואמתך והמכסר אברהם פירש ואומר את שמך שם העצם שנכתב ואינו נקרא והנה הטעם כי הגרלה השם הנכבד שאמרת למטה על כל שם שיש לך שהם שמות ההואר ולאלה הפירושים אינו רבוק ה טעם למה שאמר על מסרך ועל אמתך : **ביום קראתי ונתענני תרהי בני בנפשי עוז :**

ביום קראתי ביום שהייתי בצרה נע ונד וקראתי אליך ועניתי והושבתי במרחב מהצרה תרהיבני בנפשי עוז בזה הרבר תמוקני בנפשי ב בעוז כלומר נתת מוזק גדול בנפשי על אמונתך כי ידעתי כי אין אל וולתך ואהה רואה ומשיגים בענייני בפי ארס : **ידוך יהוה כל מלכי כי שמעו אמרי פיך :** ידוך ^ל כל מעשיך בזה הרבר שם

הטיב ברבר המלוכה ידוך כל מלכי ארץ היורעים אותו כי שמרו אמרי פיך שאהה הבטחתי במלוכה וכש וכשראו אותו נע ונד ושאוול דורק אמרי להרגיני היו נואשים ממלכותי והיה רחוק בעיניהם שיוכל להיות ועהה שקיימת לי רבך הטוב וזה הפירוש מוכיח הפירוש בפסוק על כל שמך אמתך :

וישירו בדרכי יהוה כי גדול בבור יהוה : וישירו יאמרו שיר ותהלה ל ^ל וישירו ברכיו ובמעשיו הנוראים כי בידו הכל להש

להשגיל ולהגביה ויאמרו כי גדול כבוד ^ל והוא לברו האל כי במלוך דור אומר ויצא שם דור בכל הארצות ^ל נתן על כל הגוים ובפחדם שמנו פחדו מהאל כי הכירו וירעו כי ^ל היית לו ומתוך כך הורו באל יתברך כי הוא ארון על הכל שהמליך את דור אחר שנאשו ממנו כל ארס וכן שלח מירס מלך דור לשלמה ואמר ברוך ^ל אלהי ישראל אשר עשה את השמים ואת הארץ אשר נתן לדור המלך בן חכם הנה מתוך גדולה דור ומלכותו הורה באל ית כי הוא עשה את השמים ואת הארץ : **כי רם יהוה ושפל יראה וגבה ממרחק יורע :** כי רם ^ל ושפל יראה אז יורו כל רם ^ל ושפל יראה ומשיגים

בתחתונים לא כשהיו אומרים עבים כתר לו ולא יראה ומוג השמים תהלך כשראו כי ראה בעונוי ובשפלותו הורו כי שפל יראה אעפ' שהוא רם וגבה ממרחק ירע מבנין הפעיל בשקל וא אלסנה לא ייעיב פירוש והוא גבה וממרחק שהם השמים שהם רחוקים מן הארץ משם יוריע דרכיו לבני ארס שידעו כי הוא רואה אותם בהמפרטים פרשו ירע ישיבר כמו וירע בהם אנשי פוכות ורצה לומר הוא

רם ורואה השפל וייעיב לו וישיבר הגבה והגאה ואעפ' שהוא לו ממרחק לעי' רעתו : **אם אלך**

בקרב צרה תחייגי על אם אויבי תשלח ידך ותושיעני ימינך : אם אלך אמר דור כשהייתי

בולך בקרב צרה שהייתי קרוב למות והו' בקרב צרה כשאני בעמק הצרה אתה תחייני על אף אויבי על אם אעס ועל חמתם כלומר על כרחם שלא כעובתם תשלח ידך בקרב הצרה תושיעני ימינך :

יהוה יגמר בעדי יהוה חסדך לעולם מעשי ידך אל תרת : יהוה יגמר בעדי כמו שהתחיל להטיב עמי

כן חסרי בערי ^ל ענין קריאה ^ל חסדך יהיה עמי לעולם ואני מכיר בעובתך וכי אני פעטה ידך כי א אתה עשיתני ואתה גדלתני והשלכתני אל תוך מסרך ממני :

על נהרות בבל שם ישבנו גם בבינו בזכרנו את ציון :

זה המזמור אשר

על לשון הלוי

מספורים אשר גלו בגלות בבל כלומר על נהרות בבל היינו שם מהבורים יושבים ויומסין גם היינו ב
בוכים בזכרנו את ציון : על ערבים בתובה תלינו בנרתינו : על ערבים פרבי נחל
בי הערבים גרילי על טפת

הנהרות וכשהיינו ים

יושבים על טפת הכהר וכינורותינו בידנו לעורר שיר כמנהגינו בדיון וכשהיינו מעלים על לבנו ציון ו
היינו נושטים כנורותינו מרוב יגון והיינו תולים אותו על ערבים והיינו יושבים ובוכים ופי בתוכה בתוך
בבל : כי שם שאלנו שובינו רברי שיר ותוללנו שמרה שירו לנו בשיר ציון .

בי

שם שאלנו לגזירת פעל כמו ישאלך לאמור כשהיו מוציאים אותו הבבלים השוכים אותנו והיו אומרים
לנו ששיר להם משיר ציון אז היינו בוכים ואומר להם איך נשיר ופירוש ותולל כי טמאה היו שואלים א
אותנו רברי שיר ובכינורותנו כי שהלינו על הערבים היו שואלים אותנו שנסמך בהם ויש משרשים תללינו
כמו תללינו ויהיה תוללנו בטקל הושבנו כלומר תחת תללינו היו אומרים לנו שנסמך : איך בשיר
את שיר יהוה על ארמת נבר : איך נשיר על ארמת נבר ארמת אל נבר

הפך שיר לל : אם אשבת ירושלים השבח

ימיני : אם אשכח השבח ימיני פירוש השבח

הניגון כי הימין הניב הכינור : הרבין לשוני לחבי אם לא אפרכי אם לא

אעלה את ירושלים על ראש שביחתי :

הרבין לשוני כלא הוכל לדבר ולשיר שיר אם

לא אזכורך אזכור מרבנך ואהאבל עליך ולא אשיר על ראש שביחתי כשאשמה בטוב : ממה אזכור אהל
ירושלים ואעלה על ראש השמרה עד הנה רברי הלוי והטמנה פסוקים האחרונים הסודרי המפורר וב
ובטורה מהנבא על גלות בבל ראה ברומ הקרש גלות בית שיני טהית על ידי ארוכ כי ט טוב החר בה מיה
מלכות רומי טהוא בני ארוס וכן אמר ירמיה הנביא במגילה איכה בעורו מהנבא על גלות בבל ראה רב
מרבין בית שיני ואמר שיני ושמי בה ארוס על דרך גזום כמו שמה במור בתדותך וכן אמרו רבותינו
בה ארוס זו קברי יושבת בארץ עוף זו רומי וכן אמר זה המפורר בעורו מהנבא על גלות בבל ראה גלות
ע טוס ואמר : זכור יהוה לבני ארוס יום ירושלים האמרים ערו ערו ערו היסור

בה : זכור

לל לבני ארוס את יום ירושלים יום מרבין ירושלים טהיו אומרים אילו לאילו ערו ערו ערו היסור בה כלו
המריכי והפילו בניין ירושלי ער טתגלו היסור אשר בה : בת בבל השודרה אשרי שישלם
לך את גמולך שגמלת לנו : בת בבל עתה

שב למלכות בבל ואמר טהיה סדרה ואמר אשרי שישלם לך

הוא רדיוש המרי שהמרי בבל : אשרי שיהיו נפץ את עוללך אל הסלע : אשרי

טאמו על דרך אכזות כמו טהיו

על יסדאל וכן אמר ישיה הנביא הנני מעיד עליהם את מרי וגומר ואמר וקטנת נערים ידטטנה ופרי

בטן לא יראמו :

בכל לבי בכל רעתי ושכלי וכן

לדור אורך בכל לבי נגר אלהים אזכור :

אומרך בגלי נגר אלהים ונס

בטופטים והמכמים כמו ער האלהים יבא רבר שניהם ההוראה תהיה בלב לבנו או עכ הפה והמזמור בפס :

אשתחיה אל היב קרשד וארה את שמך על הסוד ועל אמתך כי הנדלה על בל

שמך אמרת :

והוא עמקי הארץ הנך שש ודנייה לפי שהשאל מצד הארץ בפחשו והנה זכר העגולה והמרחק אם כי לא
אוכל ללכת שלא מפגע בך : אשא בנפשי שחר אשכבה באחרית יום : אשא כנפי
שחר אמרתי אקח כנפי שחר ואעוף בהם מסורח

למעלה אם אמרנו הנה לא אוכל ללכת בלתי כי בכל מקום יבדק והאחזני ימנעם סם מעורר : ואמר
אך חשך ישיבני ולילה אור בערני : ואמר ישובני מגורתי נסך שניטל סרטי ועניי
אחר נסך ושוק כמו נמל ומל נפך ופך אמ' אם אומר
ואחשב כי חושך יחשיבני ויסתירני שלא תראה אותי ומעט ומחשבותי ולילה אור בערני הלילה שהוא
חושך האור בערני ותראני בלילה כמו ביום : גם חשך לא יחשיך ממך ולילה ביום
יאיר בחשבה באורה : גם חושך

ישנה הענין ושלש ורבע להוריע כי כן הוא כי אין חושך רחוק להסתר
מלפניו לא יחשיך פעל יוצא פירושו לא יחשיך דבר ממך שלא תראהו כי הכל שיה לנגדך והלילה כמו הי
היום יאיר לך בחשיכה כאורה שני כפי הרמיון כמו כי סוף כפרעה כעבר כארוניו כסלוח כלוח והרומים
לחש והוא ררך קצרה רוצה לומר זה כזה וזה כזה : בלילה קניית בלילות הסבני בבטן אמי :

אמה ואין יסתרו מחשבותי ממך ואמה
קניית כל חתי פי' הם תחילה המה שבה כי הכליות יועצות והלם ואלם ואם אמה קניית אמה אין יסתרו ממך פ
מה שהם יועצות ועוד כי אמה תסיבני בבטן אמי : הוא מקום חושך ואין פס אור ואם יצאתי ועצמות ו
וגידים סוככתי אין לא תרע כל חכום ויש אומרים כי זכר כליות מפני שהם תוחלת היצירה בגוף האדם
כי כמו הם שני סרני הגלגל וענין קניית כענין קונה סמים ואין : אורך על ב' נוראות
נפלאותי נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאר : אורך

נוראות עלילות נוראות יש ביצירתי ואורך
עליהם כי נפלאותי ביצירה רוצה לומר נפלאות ספלאים מעשיך פי' ונפשי יודעת מאר ונפשי יודעת כל
נפשי המטילה אמר אעפ' שבסאר המים נפשיים מעשיך אין בהם סי' שיכיר אבל בי' נתי הנפש המטכ
המטילה יותר על שאר המים והיא תרע מעשיך הנפלאים ותורה לך עליהם ונוראות היצירה הם נגלים ל
למכסים כי כל אבר ואבר נברא ברכמה ועל המכונה שנברא הוא לצורך ולעושה וכל ארס צריך להתבונן
בהם ומתוך כך יכיר נפלאות היציר ויורה לו עליהם ואם באנו לספר בזה המיבור הכונה האברים ותועלתם
ומג הכוחות ותועלתם יאריך הסיפור אבל המשתוקק להם ימצאם בספרי הדכמים : לא נבחר עצמי
עצמי ממך אשר עשית בסתר ריקמתי בתחתיות ארץ : לא

נכח עצמי לא נכח כענין
לא נכח מארני עצמי העין נקראת בקמץ חטף ויש מפרשים אותו כמו עצמי בפתח העין ספירושו גופי
אמר לא נכח גופי ממך כאשר עשיתי בסתר בבטן אמי וכאשר ריקמתי בתחתיות ארץ והוא הרמס שהוא
מקום טפל ואפל כמו תחתיות הארץ וכן ואומן אמר בארץ רוצה לומר טפל כנגד האופנים שלטעלה היסוד
ופי' עשיתי מענין עשו דרי' בתולין שהוא הקליטה והטמיעה ואמר זה הלשון בענין היצירה כמו שרופה
אוחז לתחתית החלב והקפותיו כמו שמקפץ ועושין אותה בידים כי הטעם הראשונה נתיב ונגדרת ואחר
כך תסוב קפואה כמו הגבינה מן החלב ואמר פי' דוקמתי ריטה מעטה היצירה בגידים ועצמות ובבטן וע
ועוד למעשה הרקמה שהו על פנים רבים וכל מהמהלכים מסתבבים והמכס ראבע' פיר' עצמי כתי' רוצה
לומר הכח שהוא טרם מעשה ביצירה בכח הזקן והנוצר ובכח הריבור בגולר כך היה הנוצר בכח טרם סי'
סי'א לרי' מעשה זה נכח דנעלם ממראה העין גם ממראה עיני הלב ואעפ' ממך לא נכח :

נלמי ראועיניך ועלספך בלם יכתבו ימים יצרו ולא אחר מהם : גלמי

הוא פ
הטעם הקפואה קודם שיכירו באיברים בה כמו שנקרא העין גולס במרס טענשה כלי ואמר ראועיניך ע

למנוחה לדור בזמור יהוה חקרהצ ותרע :

מן חקרתני ותרע חקרתני
לכבי ודעת אותו כמו שא

שאמר אני מן חקרת לב ובחן כליות אתה ידעת טבתי וקומי הוכיח מתכונת הארץ הישיבה והקיסה כי בחפץ
הארץ ישיב ויקום סי כשישב וירצה לקום משוב הרבר בלבו שיעצורו ידנה לקום ואם היה עומר ודנה לש
לטבת משוב הרבר בלבו שיעצורו ידנה לטבת והנה חפץ הארץ ומחשבו ידעם האל ויבנס למרחוק כלומר
קורס סימטוב לדעי ולמחשבת סן ברעיק לבו : ארדו ורבעי זרית ובל דרבי הסכנת :

ארדו והוא מהלכי בהם ורבעי והוא שכבי כללה שהוא

רובץ בשטחו מתרגמין ורבעה הנה הוכיח ארבעת תנועות הארץ שהם הישיבה והקיסה וההליכה והשכיבה
כי לעולם ינוע הארץ מן ופירוש זרית סכנת מן זר והב סביב כלומר כל תנועותי ומחשבותי ידעת כי
כי אתה סביב גופי וסביב מחשבי וכל דרכי הסכנת הרגלת כמו ההסכן הככנה אמרת ידעת כל דרכי הארץ
הסודגל ברבר טיורע אותו והרכס הכוזרי כתב כי יחשוב ארס כי כל איבריו מושמים במחשבה וסדר ושיעור
ויראה אותם נשפטים לחפצו והוא אינינו יורע מה שראוי להניע מהם על הרסיון שירצה לקום ויטא כל
האיברי בעוזרי השופטים כבר הקימו גופו והיא לא ידע האיברים ההם וכן כשידנה ללכת או לשבת ושאר
המחשבות ולזה רמז אמרו אורמי ורבעי זרית וכל דרכי הסכנת וארדו אבי ול פירש ארמי ורבעי אורמי
אמר וקורס ורבעי ארבע רוחות מעלה וסטה יסין שטאל זרית מן אורה לכל רוח אומר כי בזה הסכנת וסך
והקנה והועלת עניני בשטות ידריס שזרית לי וכל עבר טלא היו לי סיכר אמר והמכס ראבע פי וכל דרכי
חפשי טנק לכל אבר הרגשתו וסרגיל אהו בה וכן לכל אבר משאר האיברים מה שיעשה אבר זה לא יע
יעשנו אבר אחר : בי איז מלה בלשוננו חן יהוה ידעת בדה : בי איז מלה עור

המלה אינינה עדיין בלשוני לא החלתי לדבר

ואתה ידעת כולה כלומר כל המלה שאני רוצה לדבר או פי אני מושב להרביא הרבר מלבי ואתה ידעת סח
מחשבותי והרבר שאני מוצא בפי איז בלשוני להרביאו במחשבי ואתה ידעת מה שאני אוריא בפי ואני לא
ידעתי אעפי שחשבותיו כמו שאמר שלמה לארס מערכי לב ומי מענה לשון וזה הפי הוא הנכון אצל :
אחור וקורס צדתי ותשת עלי בבבה : אחור וקורס צדתי פירש ארדו אבי ול ביצרת

העובר בבטן אמו ופי צדתי ענין צורה ואמר והשת
עלי כפך כפי שטותין לגבינה כל דרך וכגבינה תקפיאני ורוצה לומר והשת עלי למדת האורך שיש ע
לעובר מרה : פלאיה דעת מבני נשגבה לא אוכל לה : פלאיה כן כתוב וקרי פלאיה
ואמר הוא אלא שהם שני משקלים כי הכתוב

הוא מן והוא פלאי יאמר פלאי לזכר פלאיה לנחמה והקרי פלאי זכר פלאיה לנחמה בשקל נביאה ואמר ר
דור פלאיה דעת ממני ואתה הרעת פלאיה ממני ונשגבה לא אוכל לה להשיג לה והרעת היא יצירת הקנה בארס
בארבע טבעים זה הפך זה וזה כנגד זה והם המוס והקור והלחות והיובש והאל ית בחכמתו יצרכ בגנה הנוס
הנוצר ומוקס כרי שיהקירי הגנה בהם והמכס ר אבע פירש מלה שני הפסוקים רבן שאמר למעלה אורמי

ורבעי ופי צדתי מן וצרת עלי אל תצורס אמר צדתי אמר ופנים והשת עלי כענינה ואין סודר וסיוק
בזה רוצה לומר שאין לי מעמד ומהלך בלתיך ואמר דעת פלאיה ממני זאת הריצה והשחשבה היא אנא אלך
כלומר אין כי אין יכולת בארס ללכת אם לא יוליכוהו רוח יי על כן אנא אלך מרוחק והטעם כמו מפני

אנא אלך מרוחק ואנא מפניך אברח : אנא אלך מלרע וכן אנא אנחנו עולי והשאר
מלעל אמר אנא אלך מרוחק אם אחשב ללכת ולה

ולחכת מרוחק או לברוח מפניך והטעם כפול במלות טונות אם אמר לעשות זה לא אוכל כי אתה נמצא
בכל מקום ומקום לא יכול : אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאלהנר : אם

אסק אם אעלה כהרגומו אם

סיוכר ארס לעלות השמים ושם אעלה ולא אמצאך שם ער עתה ואציעה שאלו ואם אמר שארד שאלו

שנתה בהם כח להתייר בה האברים ועל ספרך כולל יכתבו פי לעתיד הם ידועים כמו חרבר הכתוב בספר
ועל כולל כל האברים טרם ידועים הם ידועים לפיכך בימים רבים תהיה יצירת האברים כי אינם נודעים בפ
בפעם אחת ולא אחר בהם הימי שיודעו בהם לאל ית' הם אחר כי כולם ידועים ברגע את' והכתוב בלא אלה
ועירושו ולא אחר בהם שלא ידעו טרם היותו והמכס ראבע פי הכתוב כן לא היה באברים ניכר ונברל בפ
בגולס בתמילת' יצירתו וכולס היו שם בכח ההולדות ולא היה העין והאוזן או האמר משאר האברים ניכרו
ונברל ואעצ' שהוא באותו הגולס : ולי מה יקרו רעיד' אל מה עצמו ראשיהם :

ול' מה יקרו רעיד' ה' ופי' יקרו

שלא אוכל להשיגם כמו ורבר י' היה יקר בימים ההם ופי' רעיד' ומחשבותיך כלומר כונותיך ביצירה פ
מה עצמו ראשיהם פי' עצמו רבו במספר כמו שאמר אחר כן אספרם כי לשון עצם נמצא בעניין המזוקן ו
ובעניין הריבוי פשוט עצמו לי אל מנותיו מחול ימים ופי' ראשיהם כלליהם כמו כי תשא את ראש בני ישראל
כלומר כללי כונותיך ביצירתם הם רבים כל שכן הפרטים : אספרם מחול יריבו הקצותי
ועודי עמך : אספרם כשאבא לספר אותם

לא אוכל כי מחול יריבין הקצותי ועודי עמך מרוב מחשבותי בהם אני מולס בהם
כשאנין וכשאנין אני מוכא עצמי שאני עמך כלומר במחשבות נפלאותיך ויש פפרשים הקצותי אי
אילו הייתי תמיד מקיץ כי חצי מיי הארס הוא יסך ועודי עמך טאהיה עמך תמיד ולא אמות לא אוכל לספ
לספרם והמכס ראבע פי' באשר אני מושב בלבי לרעת רעיד' והנה הו במראה אלהי והנה שוכב בה בהרבק
נשמת הארס בהנפסה העליונה או תראה תפונה על כן אמר הקצותי ועודי עמך כי אין זה כדרך כל
המלומות : אם תקטל אלהי רשע ואנשי רמים סורו מני : אם הקטול רבק לסה
שאמר הקצותי ועודי עמך שאני

מתעסק תמיד במחשבותי נפלאותיך ומעטיך אבל פעמים שמעיד אותי רבר הרשעים ואם תהרוג אותם
טמטירים אותי והם הרשעים ואנשי רמים שאומר להם סורו מני ולא אוכל להם ואם תקטול אותם יהיו כ
כל מחשבותי וכל עסקיך בך : אשר ימרוך למזמה נשוא לשוא עריך : אשר
יסרוך במסרון אלה פא הפוכל וכן ולעמטא
האמר ופי' למזמה ולפח שבה כלומר ידברו כך לפי מחשבותם שהיא רעה ופי' למזמה כמו כי ומה עמד
עניין הועבה נשוא לשוא עריך אלה שהם עריך ומשנאין נשואין בפיהם לשוא ולפח נשוא כמו נשוא
כי בא חסר אלה לסר הפועל כמו ונשאו את כליתם והאלה הכתובה לשמן הנח כמו אלה הלכיא אתי ולא
אבוא טמוע נשוא כי לא יטערו ודרומי להם טכתבו בכפר מכלול ועי' משנא' כמו ויהי עריך וימ נשוא
פעל רעה לומר שמן נשוא בפיהם לשוא ואמר עריך במקום שמן לכינוי : הלא משנאין ע
אשנא ובתקוממר אתקוטט. הלא משנאין הפסוק כפול

בענין במלת שונות כמנהג ופי' רבתינו ול כי על המינך נאמר
הפסוק הוה שמכירין וכופרין ומלת נבמהקוממר הואר כהרספה היו ועירוש משנאין כמו

ומתקומים בימינך אתקוטט ענין קטטה ברברי רבותי ול : תבלית שנאה שנאתים לאויבים
היו לי : תבלית שנאה גדולה שלא אוכל לטנאותם

יונה וכפל הענין לחזק : חקרני אל ורע לבבי בחנני ורע שרעפי חקרני לי
האל ית' אשר

מזכר כי מחשבת הרשעים רעה באמונה
חקרני האל ית' ורע לבי תראה כי לבבי ישר באמונתך וכפל הענין לחזק שרעפי ומחשבותי כמו טעי
טעמים שהי' הלשונות בענין מחשבה כמו טהן באילן סרעפותיו כעפותיו כי המחשבות לבב כמו הברי
לאילן : וראה אם ררך עצב בי ונחני בדרך עולם : וראה ררך עצב ררך מרי כמו
חמה מרו ועצבו את רוח קרשו ונקני אס תראה

פי' טוס ררך מרי דמיתני מיר ובו ררך עולם כמו הנה אנכי הולך בדרך כל הארץ כי הולך הארס אל בזה
עולמו :

בבה חסית אל תעז נפש : ב' אליך בכה מלא בזה הנחה אל תער נפשי כמו תזכר כרה
ענין שפיה וידיקה וכצאת הנפש מן הגוף כאילו נשפחה ממנו

שמרני מירי פח יקשו רי ומוקשות פועל אח : שמרני
יקשו לי הפח ששמו לי לשוקש

ישמרני גם כן מרי מוקשות פועלי און אחרים שאינם בני עמי או ענין השכוק כפול יפלו במכמוריו בר
ברשות שפירשו לי בס יפלו הדשעים יחד אנכי עד אעביר פירושו כמו הפוך עד אעבור אנכי כלומר
שאעבור ולא אלכר ברשתם ויש לפרשו בלי הפוך ועל פירושו כמו עדי עד ואל לעד עון תזכר שפירשו
עולם כלומר הם יפלו ברשתם ואנכי לעולם אעבור בבטחה שלא אכשל בהם ובזולתם ואמר במכמוריו ל
לשון יחד על טאול ואמר יפלו רשעים לשון רבים עליו ועל הכסמים עמו לדרוק אחריו רור :

משביל לדור בהיותו במערה הפלה : הפלה כשהולך טאול לבקשו על

פני דורי העליני ונחבא דור במ
במערה מפניו כמו שכתוב ודור ואנשי' בירכתי המערה יושבים ושם במערה חיבר זאת הפלה ואמר .

קולי אל יהוה אזעק קלי אל יהוה אתחנן : קול אל י' אזעק קולי אל י' ואליו
אזעק מצרתו וכפל הענין :

לשניו שיחי ציהי לבניו אגיד : אשיבך שיחי הפילתי צרתי לפניו אגיד
אעפ' שידועה לו אגידנה לפניו בהפילתי :

עלי רוחי ואתה ידעת נתיבתי באר חזו אהדר טמנו פח די : בההעטק
עלי רוחי כמו נפשים

בהם ההעטק חה לרב הצרה ידכה ישום כאילו מהעטק קצתו בקצותיו והרומ בגוף ואתה ידעת נתיבתי כי
איני הולך בדרך רע כמו שהם הולכים כי אני אין בי עון ולא רטאתי להם והם רודפים אחרי בדרך זו אה
אהלך באזהרה ודרך שאלך הם מדגלים אחרי וטמנו לי פח בכל מקום שאלך : **הבט ימיך וראה ואז**
לי מבר אבר מנוס ממני אין דרש נפשי : הבט ימין

וראה טכיהם מקור הבט וראה ואינו ציווי ר
רועה לומר כשאבין ימין ושאל אין מי שיכירני ויחיש עלי ועל ט רעול אבר מנוס ממני כי כשאשור ב
בזה המקום אלך ושם לא ידעני טאול ולא ידדוק אחרי אין לי מקום שאנוס שם כי בכל מקום שאלך מנח
מבקש אותי וזכר ימין ולא זכר שמואל דרך קצרה כמנהג המקרא כי מהאדר יובן האחר כמו עמו הראו
הראובני והגרי לקחו נחלת פ' חצי שבט פגשה האחר ולפי שזכר להשבעה השבעים וחצי שבט המנ
המנשה סמך ולא זכר חצי האחר ואמר עמו כאילו זכרו וכן רבים במקרא עלוה הדרך בחסרון וסילין בש
במקום שיתבונן הענין מהנזכר כמו שכתבנו בספר מכלול אין דורש נפשי מכל גואלי וקרובי אין מי
שידרוש נפשי שמבקש טאול לקחה כ' מ' מלך לא אמנא גואל אס אהה לא הגאלני לפיכך .

זעקתי אליך יהוה אמרתני אתה מחסי חלקי בארץ החיים : זעקתי אליך
בארץ החיים או תהיה ת

חלקי בארץ ישראל שאני בורח ממנה ופ' חלקי כמו י' מנת חלקי וכיסי ובפסוק בארצות החיים פ' רשנו ה
הטעם למה נקראה ארץ ישראל ארץ החיים :

הקשיבה אל רנתי בי רלתי מאר הצילני
מדרמי ב' אמצו ממני : הקשיבה

אל רינתי אל זעקתי כמו ויעבור הדינה במחנה כי אמנו ממני אינו יכו
לסלך ולעמו טרודפים אחרי :

הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך בי יבתירו
צדיקים בי תגמול עלי : הוציאה
ממסגרת לפי שהיה נסגר במערה להודות את שמך כי אהה לבורך המלכתי

ומימי יונקס לי מהרשע : אך צדיקים ירו לשמך ישבו ישרים את שמך : א-
 צדיקים בעשותך משפט
 והצדיקים יתנו שבח והודאה לשמך ואמר אך הם ירו לך לא הרשעים ישבו ישרים את פניך יתנו תמיד א
 את פניך לדרוש אותך ולרעת דרכך .

מזמור לדוד יהוה קדוה חזקה לי האזנה קולי בקראי לד : גס זה
 חסומור

מענין אשר לפני מושה לי מהרה לעזרני : תבון הפלתי קשרת לפניך משאת פני מנחת
 ערב : תבון קטורת קטורת משאת

כפי וטה שמיני נושא וטוטה כפי אליך תחשב כמנחת ערב ואומר מנחת ערב והוא הרי למנחת
 הבקר ואפסיד כי ערב היה בחברו זה המזמור לפיכך אמר מנחת ערב כי אם תהיה מנחת בקר כמנהגן היא ש
 מקובלת ואם תהיה מנחת ערב טהורה הרי טהורה יותר היא מקובלת : שיתה יהוה שמחה לפי
 נצירה על רל שפתי : שיתה שמחה טס בטקל חכמה ענמה

ופי שיתה שמיני שלם אכסל בהפילתי אליו כמו שלבי נכון אליך כי
 תהיה הפילתי ככונה כמו שכתוב לארס מערכי לב ומיני מענה לשון נכרה וגש הצרי להפאחת הקר
 הקריאה זה הפסוק כפיל בענין במלות טונות ופי רל שפתי כמו מפתח שפתי ונקראו שפתי רל לפי שהם
 נפתחות ונסגרות וראוי למי שהוא נכון לעשות שפתי כרל שהוא נפתח ונסגר לצורך כן לא יפתחו ש
 שפתי אלא לצורך וארוני אבי זל פירשו מן רלו עיני למרוס פי כשיאות שפתי כלומר הרברים שאשא א
 אל טפתי : אל תטלדבר רע להעניול ערילות ברשע את אישים בעלי און ובל

אלהם במעמיהם : אל תט הנה התפלל על מותא שפתי ועתה מתפלל על הלב כמו שהוא
 עתה נכון כי יהיה לעולם ולא יוכלו פועלי און להטותו ואמר אל תט כי אם
 לא יעזרו להכין לבבו הרי הוא כאילו מטה לבו להעניול עלילות ברשע לעשות מעשה רשע ובל אלהם ב
 במנע מהם ושלם אתהוה לאכול במנעימי מאכל כלומר שלא ימנין לבי אלהות העולם כמו שנמסך ל
 להם : יהלמי צדיק חסד וזכיהני שמך ראש אל יניא ראשי בי עור והפילתי
 ברעיהם :

יהלמי מנעימהם לא יערבו אבל אם יכני הצדיק ויזכיהני יערב לי ואחשב לו לחסד ולשמן ראש אל
 יני ראשי אותה המכה אל יטבר ראשי אבל יהיה נחשב כמו שמן ראש פי שמן טוב שמושמן מפני הש
 המכה ושמן ראש בשמים ראש ותפילתי ברעיהם כי בעזרני תפילתי תהיה ברעות הרשעים שיעלתי האל
 שפעטיהם הרעים ואין יערבו לי מנעימיהם וארוני אבי זל חלק הפסוק ופי שמן ראש על הרשעים אמר פ
 מכה הצדיק ומוכרו טוב לי וחסר עושה עמי אך הרשע אם ימטח אותי בשמן ראש אצק ואומר אל יניא
 ראשי אל יטבר ראשי : נשמטו בידי סלע שפתייהם ושמעו אמרי בי נעמי :

נשמטו יטמטו בידי
 סלע טיפילו אותם מן הסלע ואמר זאת הקללה על שופעיהם שהם המנהיגים אותם ולא יטמטו בהם
 בררכים הרעים אבל יחזיקוס בידם ואז יטמטו אמרי כי נעמו אמרי ותוכמתי : כמו פלח ובקע
 בארץ נפזרו עצמינו לפי שאל : כמו פלח ובקע בארץ פלח
 ובקע ענין אמר במלות טונות פלח כמו ויפלח אל סיד הנז
 ופלח כליותי ופי הפסוק כמו ובקע עדים שמתפזרים הבקעים הנה והנה כן נהפזרו עצמינו לפי שאול כלו
 ער שיהיו קרוב מן המות ופזור העצמות הוא על דרך הפלגה מרוב הצמר יכוע וידער הגוף ער שידמה
 ער שהעצמות מתפזרים זה טוה וכן אמר ויהפזרו כל עצמותי ואמר עצמינו הוא והאנשים אשר היו עמ
 עמי כי כבר כתבנו כי זה המוטור חברו דוד בבורחו מפני שאול : בי אליך יהוה אלהים עני

Ps 144a : ג. חל/מ מן ומתו .
 but RDK!

לדור ברוך יהוה צורי המלמד ירי לקרב אצבעותי לבלחמה :

זה המזמור

חברו דוד א

אמר מלכו בהמילה אחר שנצח מלחמה פלשתים וניכול ממלחמת ישראל ומלחמת פלשתים ואמר ברוך
 צורי פירשו חזק כי הוא הנותן לי כח ומלמד ירי לקרב וכפל הענין במלות שולות : **חסדי**
ומצודתי בשגבי ובפלטי לי מניני רבו חסיתי : חסדי אמר אלהי משרי ואמר אלהי צ
 צורי ואמר צורי ואמר אלהי תהילתי ואמ' הוא תהילתי לעי' שששם והתואר ישתנו בו יתבר' ומפלטי לי קל
 הלמד וכמוהו רבים שבנין הרגוש ומה שאמר לי אחר יור העיני' הוא תוספת ביאור כי ר"י באחד מהם או
 תהיה יור ומפלטי נוספת ואינה לכינוי כיור המגביה לטבת היושבי הרודר עמים תחתי הרודר פירשו כי
 מארגשנין וירקעו ורדירו עמי כמו עמים ויתכן ופירושו כמשמעו בלא חסרון מס אלא שהיה היור לכינוי
 המרבר והוא שאול והסומכס אוהו : **יהוה מה אים ותדענהו בו אנוש וחרשבהו :**

יהוה מה ארס ותדענהו אמר זה כנגד שאול שהיה מלך ונפסקה מלכותו במצט זמן ופירשו ותדענהו
 כמה ותחשבהו כי פירוש היריעה במקום הזה ובכיוצא בו ההכירה וההשגחה לטובה וכן ידעת בתורה נפשי
 אני ידעתיך במרבר ידעו י"ל : **ארם להבל רמה ימיו בצל עבר :** ארם מה גוולת
 ארם נחשבת הוי הוא כמו הבל והוא רבר שאינו מתקיים כמו הבל הפה ככל צובר כמו העל שעובר במהרה
 בהפסד השמש או פירושו ככל העוף העובר בעופפו וכי פירושו במדרש ככל עובר הדי' עופא רטבר
 בטולי' וטולי' עבר עישי' : **יהוה הש שמך והרד גע בהרריה ויעשצו :** יהוה הש
 שם וכן אמר ויט שמים וירר והכל דרך מטל כאילו ירר הוא יתברך לכלות הרשעים במהרה וזאת ההשי
 הפילה אמרה על מלכי האומות המבקשים להלים עמו בהרים הם המלכים שהם חזקים כהרים על דרך מש
 מטל ויעשצו כשתטל אש אפך בהם עלה עשן שהם כמו שעולה עשן מרבר הכלה באש ורבים רואים ע
 עשן האש ואינם רואים האש כן ככל ון הרשעים מי טלא יראה בכלותם ישמש וידע : **ברק ברק**
הפיצם שלה חציר וההמם : ברק כבא הפעל פס השם הוא לרזק הענין וכן לש
 לטן בצדע בצד כל בוגרי בגר ומעלה מעל יבוסו בשתם והרוסים להם וכן ברק והברקים והמזעים הם
 הוידות היורדות מן השמים . **שלה יחד ממרום בצני והצילני במים רבים ומיד**
בני נבר : שלח ממים רבים הם האויבים הרזקים וארכ פי מיד בני כיכר כי מעתה שמך אין לו
 אויבים אלא בני נבר ופי' פצני כמו הצילני והוא קרוב לענין פצית פי' שהיא ענין פתיחה פי' הסדיל א
 ארכ מיד ארס הדי' פותחו ממאכרו : **אשר פיהם רבר שואוימינם ימין שקר :** אשר
 פיהם מלכי האומות שהם מהגיאים עלי ברבריהם ואומרי' נעשה לו כך וכך שוא והבל דבריהם אמר שתעז
 שהעזרני אתה וכן יספס כלומר כחם וגבורתם כח שקר והבל הוא : **אלהים שיר חדש אשריה**
לך בגבל עשור אומרה לך : אלהים בכל עת שתמרש נפלאותך עמי אחרש לך שיר
 בפה ובכל : **הנוהן השועה למלבים הפוצה את רדח עברו מחר ברעה :** הנוהן

תשועה אעפי' שהם מלכי עריכים האלי' ותשועתה הוה צידשנו פליגנו במחת פצני ממרב רבה ממרב
 שאול וקראה מרב רבה שלא היה לו ריך להשחר ממנה לעי' שהיה מלך והיה שבני עמו : **בצני**
והצילני מיד בני נבר אשר פיהם רבר שואוימינם ימין שקר : בצני פירשנוהו
 כי הפנין כפול במזמור : **אשר בנינו בצטעים מגורלים בנעוריהם אשר בנינו כי**
כל עניינו על הנכונה ובלבר שתצילנו מיד בני נבר כי בנינו שלחת כפרי' בשנינו ובפרי' ארמתינו ובפרי'
בהסתנו ושלשתם זכרם במזמור כמו שזכרו בתורה בברכות ברוך פרי בטנך ופרי ארמתך ופרי בהשחק
ואמר ואמר בנינו כנטיעים כמו הנטיעים שהם מגדילים על מים רבים ובמקום רטן ושטן כן בנינו מג
מגורלם בנעוריהם ברוב טובה ובאמונה ישרה ובטעמים טובים כן בנותינו הם מגורלות בטובה והם יצו
במראה נאות בקומתן כמו זרות ההיכל והם פינות הארמון שבים ממוטכות אבני גזית נפסלות הישב במל
בפלאכה רקע ער שירשו כל אבני הזימא פרוב משיבון ביושר כאילו הם כולם אבן אחת כן בנות יפת יא

פי יכתרו צדקים כי הגמול עלי והצילני ותפארו בי הצדיקים ויעשני כתר לראש כי יאשרו הלא רור לפי
שבטם באל ית' לברו הצילהו והוא יחיד או במעט נס ממלך ועמו :

מזמור לדוד יהוה שמע הפילתי האוינה אל החצוני באמונתך עני בצדקהך :

גם זה המזמור מניין אשר לפני ואמר יי' שומע תפילתי באמונתך עני בצדקהך פי באמונתך טהבטחתי
ורברך אמה בצדקהך כן אמה וישר ותראה כי עמי הצדק ועם אויבי העול' ואל' הבא במשפט את
עברך בירא יצדק לפניך בלחי : ואל' תבא עתה שאני בצרה גדולה

אל' תבא במשפט עמי כי רשאתי לך אל תענישני עתה כי
ירעת כי אני עברך כי לא יצדק לפניך כל מי אס הביט אל כל מעשיו ואין אצדק אני לפניך :

**כי רדת אויב גבשי רבא לארץ חיתי הושי בני במחשבים במתי עולם : כי רדת
דכא לארץ**

חייתי כאילו היא לארץ כי קרובה היא למיתה במחשכים ירדתי המערה שהיה יושב שאין שם אורה והנה
הוא כמת שהוא במושך תחת הארץ ואמר כמה עולם כלומר שמתו זה זמן רב לנואש ארס מהם מההקומה
ושהאור יותר מאשר מהו מזמן קרו אעפי' שאלה ואלה אי' להם דרך הקומה מדרך הטבע וזכר הרמקס יותר
מדרך התקומה שכבר נשחטה צורת גופם . ונתעטף עלי רוחי בתובי ישתומם לבי :

והתעטף פירטנוהו במזמור שלפני
זה כתוב ישתומם לבי כפל העניין במלות שונות : **זברתי ימים בקרב הגית בבל בעלילך
במעשה ידיך אשורח : זברתי כשאני**

בצרה וישתומם לבי בתוכי אני וזכר ימים מקרב שהושעת את אבותי
שהיו בצרה גדולה ואני מתנחם הגית בכל פעלך בפעלים ובנפלאות ובמעשה ידיך שטעית נמה אהגה
אשומח ואתנחם בהם ואומר ללבי כי כן תעשה עמי : **פרשתי ידי אלך גבשי בארץ עיבה
לך כלה : פרשתי כארץ עיפה כמו הארץ העמאה**

שהיא המתאווה וסחלה אל המטר כן נפטי צמאה וסחלת לך : **בזהר עני יהוה
בלה רוחי אל הסתר פניך מימיני ונמשלתי עם יורדי בור : בזהר**

כי קרוב אני אל הסותר
לפיכך צריך שהמהר שתעני כי כלתה רוחי כמעט אמות אל הסתר שאם הסתר פני' מעט ממני ונמשלתי
עם יורדי בור : **השמייעני בבקר חסדך בי בך בטחתי הודיעני דרך זו אלך כי
אלך נשאתי גבשי : השמייעני**

בבקר עת הצרה היא נקראת צרב ועת הישועה בקר דרך זו אלך ואנה אברת
מעני הרודפים אחרי נשאתי נפטי כמו ואיליו הוא נושא את נפטי ענין התחלה : **הצילני מאיבי**

יהוה אלך בסיתי : הצילני אלך כסיתי אמר הצילני מאיבי כי לא
גיליתי ריבי לבני אדם כי שוא השועת אדם אלך כסיתי מהם ואלך לבדך

גיליתי חוה טעם אלך כסיתי אלך צנתי בסתר ובמכסה מבני אדם : **למדיני לעשות רצונך
כי אתה אלהי רוחך טובה תצחני בארץ מישור : למדיני בקש על השועה הנוקב ובש**
גם כן על תשועת הנפש ואמר שילמדו ויעזרו בלימוד החכמה כרי שידע שהוא רצון האל ית' ויבטחו
כי אלה אלהי אני מכיר כי לך לבד הכח והיכולת ואמה שופט העולם ומנהיג רוחך טובה כח רוח העל ונה

בנחתי והנהגתי בארץ מישור כמו בדרך ישר לא אכשל בו : **למען שמך יהוה תחייני בצדקהך
הוציא מצרה גבשי : למען** שמך בעבור שגדל שמך בפי האנשים כשתושיעני ותחייני
מהצרה הגדולה שאני בה קרוב למה : **ובחסדך הצמית אויבי והאברת כל צורתי גבשי
כי אני עברך : ובחסדך** כי אני עברך ולא הס :

ואלה שמות הנזכרים בזה המזמור גדולה וגבורה פעשה עוד כבוד ושוב זרקה מלכות נפלאות נוראות
 לענין ידוע אבל אינם דוקא כל אחד במקומו הנזכר אלא כל אחד ענינו במקום חבירו גם כן אלא ששני
 שטנה להם חלקם בשמות משונים זה מזה : **זכר רב טובך יביעו וצדיקתך ירננו :** זכר
 רב טובך רב הוא שם לא תואר כאלו אמר גדול טובך יביעו ידברו כמו תבענה שפתי וצדיקתך ירננו וצט
 יאמרו אוהם בקול רם בעני בני אדם : **חנן ורחמים יהיה ארך אפים וגדול חסד :**
חנן ורחמים אלה המדות שהם טוב וצדקה מאתו יביעו וירננו כי הוא חנן שמונן הבריות ונותן להם
 צדקתם ורחמים שמונן עליו וישמר אותם מן החוקים ומפגעי העולם ארך אפים ששארית אפיו מה
 לרשעים ולא יענישם מיד וגדול חסד גדולת בקמץ חסד אמר שהוא גדול חסד שגדל חסדו על בני אדם
 יותר ויותר שמה שהם ראויין לקבל : **טוב יהיה לכל ורחמיו על כל מעשיו :** טוב
 לכל אפי' למיני המינות והבהמות והעופות הוא טוב ומרחם וכן ראוי לאדם ללכת כדרכיו אלה ואין לו ל
 להשחית המינים כי אם לכונן או להשמר מן חסדו וכן מצאנו כי רבינו הקדוש הזהיר שעתה שלא לאסוף
 החולדות הקטנות עם רמש הביה אלא תניחם להיות דרים בעיקרי הבר' אמר לה ורחמיו על כל מעשיו וכתו
 יורוך יהיה בל מעשיו וחסידך יברכוכה : **יורוך** אף מיני המינים שאין בהם דעת
 מתקין יצירתך בהן והכנת מזונותם יורוך האדם המבין בהם והרי הם כאלו יורוך וחסידך יברכוכה בנתיבות
 ההם הנחה אמר ומי הם המורים המורים שהם מהבוננים המיד במעשיך והם יברכוך המיד כי בכל עת ר
 ראותם המידושים המהמרים המיד ביצורים והתקן אשר במי ובצומח וברכוכה וכן תקנו רבותינו זל ב
 ברכה לכל דבר כפי ענינו כמו שאמר הרואה כך וכך מברך כך ואמר ר' יוחנן ומסידך כי כל לשון חסד
 הוא יתרון הרבה והמתבוננים המיד במעשה האל יתברך ויברכוכה המיד בכל עת התבוננים הם הרם דים :
בבור מלכות יאמרו וגבורתך ירברו : בבור באותם הכרכות זכרו כבוד מלכותך
 וגבורתך כי אלה מלך על כל ובורא הכל וגבורתך וביכולתך הוויית היצורים כולם : **להודיע לבני**
האדם גבורתו ובבור הדבר מלכותו : להודיע וכמו הם מברכים ומודים ב'נס לבין
 עצמם כן יריכין להודיע לב האדם שלא ידעו ולא יכירו בגבורתו ובכבוד מלכותו : **מלכותך**
מלכות כל עולמים וממשלה בבל דור ודור : מלכותך מלכותך מלכותך בן אדם
 שיש לה הפסק או בחייו או במותו אבל מלכות האל ית' אין לה הפסק כי מלכותו מלכות כל העולמים כלהו
 הזמנים וכעל הענין במלות שונות : **סומד יהיה לכל הניפלים וזקת לכל הבפופים**
סומד הניפלים והכפופים והם העניים המדורים המב א ברחמי עליהם סומך וזרקה אותם וכו' כדב
 מאשפות ירים אביון להושיצי עם נריבים וגו' : **עיני כל אלך ישברו ואהה נותן להם את**
אכלם בעתו : עיני כל אלך ישברו וכן אמר כולם אלך ישברו כי כל נברא המטה המינים
 בראה אותם ובראה מאכלם כי יש אוכל עשב ויש אוכל זית ויש אוכל חי כמותו וכולם שניהם הליות אל
 אלך ומקיים אלך ואתה נותן להם את אכלם והוא על ידי השתלשלות הקצות ואמר דעתו לשון יחיד כי
 כל מין ומין יש לו עת ידוע יורמן בו מאכלו ואמר אלך ישברו ואעפי שאין בהם דעת הם ישברו לעי' ע
 טבעם את חוקם הנכון להם ואכילו היורשים כי אלך הוא התקוה כי אתה הנותן והמסכן **פותח את**
ידך ומשביע לכל חי רצון פיהח שאתה נותן להם אכלם בהשפעה נר שישבעו רצון כל
 אחד לעי' רצונו : **צדיק יהיה בכל הרביו וחסיד בכל מעשיו :** צדיק כי בדרך וב
 וביושר נותן לכל אחד אוכלו ואעפי שהם טורף את המי ואוכל כמו המתוללעכבר והאריה והרוב והנמר
 ושאר החיות האוכלות חיות אחרות וכן העופות הרורים לעופות אחרים הכל צדק מאתו כי גם לחיות ול
 ולעופות הטורפים נותן להם גם כן מאכלם במיניהם אלא שבהגיש קצת למות גור מקורם שמה המיתרם ש
 פעמים בהפית מינים אחרים פעמים יגזור שימות מיתת נצמו וזה מבלתה גדולה בין הממדים כי מהם אומ
 אומרים כי כשטורף המתוללעכבר והאריה הכבש והרומה להם הוא עונש לטורף ממה האל ית' והרומה ל
 לזה מצאנו ברברי רבותינו ולר' יוחנן כד היה מין טלך ששולה רגלים מן היס אמר טע פטך ההוס רבה ומ

מאות בצורתן כתבנית ההיכל! **מזיונו מלאים מפיקים מזו אליו צאנו מאל בית**
מירבבות בחיצותיו: מזיונו מכל נאות הבית כלומר בבל פאה מן הבית מן הכנאה מרוב
הכנאה מכל מן ומין הם מתערבים זה עם זה ופי' מצינו כי יוצאים כמו ויפק רעון מ"ץ שפירושו ויוריא אב
אכל הוא פעל יוצא האמונה לנזמר ואפשר לפרש גם כן זה פעל יוצא ופי' בני הבית מוציאים מין זה אלמ
אלמין זה מרוב כל מין ומין לא תכלה הבית שיהיה זה לברו וזה לברו ון פירושו מין מתהגשין למינו לזנוה
מאליפות מרובבות יולדות לאלפים ולרבבות עד שמשלטים מהם מוצותינו אליהינו שורינו וכן שגר אל
אלפיך כבש אלוה מסובלים רינוני לומר שורינו חוקים ומלאים ויכולים לסבול משיא עבודתם בחדשה וב
ובמטות העגלות או פירושו ויש מסובלים בבשר אין פרץ ואין יוצאה אין נפש אמת יוצאות לשיב לא פ
מאכשינו ולא מבהמותינו ואין יוצאה לא נפשנו ברחבותינו שיעזובנו ברחבותינו ויאמרו נגה ישר
במלחמה כי כל ימי מלך דוד לא נגפו ישראל לפני אויביהם . **אשרי העם ששבה לו אשרי**
העם שיהיה אלהיו: אשרי העם שככה לו שואה ההצלחה לו ומפני מה הייתה לזה העם וזה
ההצלחה לפי ש"ן אלהיו לעיכך אשריו ש"ן אלהיו ורבינו סעריה גאון זל פירש שזמור זה לימות המשיח
זכן הפונה את דוד עברו כי המלך המשיח דוד יהיה שמו כמו שאמר דוד עברי נשיא להם ואן יהיו אלה ה
העניינים העובדים כולם ולא יהיה פרץ וכוונה :

תהלה לדוד ארוממו אלה המלך ואברכה שמך לעולם ועד: אלה הששה
מומדי ער
סוף הספר הם כולם תהלה האל דוד ושבחו לעיכך המלך בהם תהלה ומתהלל בהם התהלה לגדל התהלה הז
וזה המזמור תהלה העטוק הראשון תהלה ותתלת הפסוק האחרון תהלה והמחשבה הללויה בראש וב
ובסוף והכל לגדל התהלה ושהי תהיה תהלה האל גדולה בקרבן גליות שיראו כל העם הנפלאות שיעשה ע
עם ישראל לעיכך הזכירם בהם קרבן גליות ובניין ירושלים המזמור הזה כולו תהלה האל דוד לעיכך חברו
באלה בית ולא חבר את הנקן ולא ידענו לפה ודרשו רבותי זל מפני שיש בה מפתק של שונאי ישראל דכ
דכתיב נשלה ולא תוסף קוס וגו' והמהבונן בזה המזמור יראה בו נפלאות הכבוד ומשיפיו על בראויו לפי
לפיכך אמרו דוד כל האומר תהלה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא לא אמרו האומרו בפיו כ
כך אלא בפיו ובלבו ובלשונו ואמר ארוממו אלה המלך ארוממו בלב ובלשונו שאתה הוא המלך באמה
וכל המלכים והמכהגים תתהוים ועל ירכיב תמת משילתך ואתה רס על הם והמכיר רוממיהו יאמר אלה
אבל הוא אלהי כל בשר ואלהי האלהים לעולם ועד שמשך שהוא קיים לעולם ועד או פירושו אני אברכה ל
לעולם ועד והוא כל ימי חיי או פירושו ארוממו בזה העולם ואברכה שמך לעולם הבא שהוא עולם ועד ו
ואמר תהלה ארוממו ואמך אמר שמך להודיע כי הוא שמו ושמו הוא והוא השם הנכבד ולא נזכר כי הא
האחרים הם שמות הגואר וכפל הענין ואמר בכל יום אברכה בעולם הזה ואהללה שמך לעולם ועד לעולם
הבא גדול י"ץ ואם אומר אגדלו ואהללנו הוא גדול ומעולה על כל תהלהיו עד כי לגדלו אין מקר ולא י
ישגיכה הארס ברוב המקרה כי אין לה מקר אלא שיהללנו הארס לפי שכלו : **דוד לדוד ישבח**
מעשיך וגבורותיך יגידו: דוד לדוד אפילו אם יהיו מייבא ארס ארוכים לא יוכל להשיב בכל
יש להם כל טיבן שהם קצרים אלא מה יש להם לעשות לפי קיצר ישיהם כי דוד הודך ודוד בא ישיהם
הדוד שהולך טרם לכת לדוד אמר המנצח הנבא שדארביהם והגבורות שראו במייהם לפי שישבחותו
הדוד הבא על מה שיעבר שלא ראו אלא שהער להם על מה שיראו בימיהם : **הדר בבור הודך**
ודברי נפלאותיך אשיחה: הדר כמו שאני עושה שאשיחם לבני העולם הדר כבוד הודך
לפירושו ופי' הכבוד ענוך כי בעונו ובנפלאותיו היא נכבד כמו שאמר ואכבדה בערעה ודברי נפלאותיך
שעשית עמי שיעשו הם גם כן בכל עת שיקבלו מסר האל יאמרו אותו ויספרוהו לרבים : **ועזר**
נוראתך יאמרו ונקולתך אספרנה: ועזר כמו שאני גדולתך אספרנה כי יאמרו הם
גם כן עוז נוראותיך וכמות גדולתך סוד דברו שהם רבות אבל השקבל וקרי גדולתך כי הכל הם אמר אמל

בכל דור וכן עשה לישראל בגלות ובתנאים שן הגלות דרך מרדנות אומר לא ירעבו ולא יצמאו ולא יכס שרב
אף שחיר אכזרים בכל דור ודור וכן עשה לישראל שהתירס סמאסר גלותם : אף פיקח עוהדים
יהוה זרקת קפוימים יהוה אהב צדיקים : יהוה פוקח עורים שהם עורים סרול ה
העין הוא ירפאם ואשר זה המול כי זה העיור כמו האסור לא ימש ממקומו או פירושו עיורים סרוב צרה
כי הצרה רוסה לחטך והישועה לאור ובמקרא פסוקים רבים מעידים בזה וכן עשה לישראל שהיו עיורים
בגלות כמו שאמר נגששה כעיורים קיר וכאין עינים נגששה כשלנו צהרים כבנטה : אף זקנה כפועס ו
והם הענייט כמו שפירשנו אף אוהב צדיקים וכן אהב ישראל שהם צדיקים בין האומות : יהוה שמר
את גרים יהוה ואלמנה יעודד ודרדך רשעים יעוה : אף שומר את גרים הגר
והיתום והאלמנה הם מלושים כי אין להם עוזר ושומרם לעיכך וההירה ההורה בכמה מקומות עליהם אף ש
שומר אותם וכן שומר ישראל שהיו גרים בין האומות ומלושים כיהוה ואלמנה יעודד פי ינשא ודרך רש
רשעים יעוה המלושים ינשא והרשעים יעוה דרכם ידור ונפלו בה : אף לעולם אהיה
ציון לדור ודור הללויה. ימלך וסתי יהיה זה כשיסלך אף לעולם אלהיך ציון לדור ודור
כמו שאמר והיה אף לסלך על כל הארץ שכל העולם יכירו במלכותו וזכר ציון כי משם הצא היראה משנו
לכל העולם ויאמרו כי הוא מלך על הכל אחר שיעשה משפט ברשעים בעמק יהושפט :

הללויה בי טוב זמרה אלהינו בי נעים נאווה ההלה :

או כשימלך יה הללו
יה כל בני העולם שיה
שתכירו אז מלכותו ואז יהיה זמר שלכם עו ונעו ותהילתכם תהיה נאווה נאווה האלה נרה וענינו כמו נאווה :
בונה ירושלים אף גרדו ישראל יבנס : בונה ירושלים אף ואז יבנה אף את ירושלים ו
ויכנס נרמי ישראל אל ארמיתם : הרופא לשבורי לבומהבש לעצביהם : הרופא
לשבורי לב כמו ישראל שהם שבורי לב ועצבים בגלות לעצבותם ברגוש הצר ה להפארה הקריאה :

בונה מספר לבובבים לבלם בשמות יקרא : בונה הנה הסכמו חכמי ההבונה כולם כי
מספר הכוכבים הם אלה ונמ אם כן מה הוא סונה מספר לככבי ואמר ישיעיהו המוידא במספר נבאס ואמר
האל ית לאברהם אבינו הבט נא השמימה וכפור הכוכבים אם תוכל לספור אותם ואמר בלד השומי היש
מספר לגרוריו ופי החכם הנשיאר אברהם בשכר מייא כי הכוכבים הקטנים שאינם מאירים על הארץ רבי
אין יכולים בני אדם לדאותם כל שכן למנותם ואל ריעות מספרם ולאותם שאינם מאירים על הארץ נבראו
למשול על הארץ לא להאיר כמו שאמר ולמשול ביום ובלילה גם שהכוכבים הנראים יש כוכב שיראה שיה
שהוא אחר והם רבים ומפני גובה הגרול והמרחק הגרול אשר בינינו ובינו ידמה שהוא אחר אבל כל הכוכ
הכוכבים הנבראים אין יכולת באדם לר עת מספרם אבל הקבה היורע כל הנסתרות הוא יורע מספרם כי
הוא בראם לכולם שמות יקרא וכן אמר ישעיה לכולם בשם יקרא ופירושו כי האל ית בראם כולם במספר
יורע אמרו וכל אחר שהם קרא שם הנאות לו לפי דבר אשר בעבורו נברא לסיבת אותו הדבר אחר סיבת
עצמו כי כל הכוכבים פי יש להם כח ומטילה על יצורי שמה כל אחר על מין שנותן בו כח לעשות מלמכ
מלאכתו כמו שארזל אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו מול מלמטה מכה אותו ואומר לא גרל :

גרול ארצנו ורב כח לתבונתו אין מספר : גרול ארוננו כי מלך בשר ודם שיש עליו
להנהיג מדינות רבות יראה להנהיג כולם כאחת הקרובות אליו והרמוקות מטנו ואם ינהיג הקרובות על ס
סדר הנכון לא יעשה כן ברמוקות שילאה כוחו בזה ואם יהיה בו הכח לא תהיה בו ההבונה אבל ארוננו הו
מנהיג את כל העולם הנהיגה ישרה כי הכח וההבונה בו שהוא גרול ורב כח ופי לדברים שיש לו תבונה בהם
אין מספרם אין נשוא תבונה מספר כי תבא ממין האכזות ומספר מספר מפיין הכמות לעיכך צריך לפי
לפרשנו אבל נשוא תבונה מקר וכן הוא אומר אין מקר להבונתו : מעודד עניים אף משפיל
רשעים עדי ארץ : מעודד ואעפי שהוא גרול ורב כח הוא מטבג על הענוי והשפלים וה
ומלושים ונשוא אותם ושיט ל הרשעים פמהגאים צרי ארץ ואעפי טוהו עושה בוסן הזה אינו עושה

וזהם אומרים כי אין גמול ועונש בכל מיני חמייס אלא לארס בלבד ואנחנו נאמר יש גמול ועונש לטא
חייס כעטק הארס כי הנה מצאנו וסיד כל מיה אדרשינו ונאמר לטא בהמות ימיהן ופירש בגמול בבהמות
בגין המור והכלב כי אמר ר' זלמה נשתנו פטרי ממוריס מכל בהמות לפרותם ופ' לש' שטענו בחתם טל
ישראל ונאמר לכל תשלכון אותו בזכות לא ימחץ כלב לטונו ויש רעת אחת ואין ראוי לכס כי טיב' יי'
לכל ומסיר בכל מעשיו כנורמן להס מה הוא טאנו ממוריס ללה והס אינס ראויס לקבל אלא שחסרו גבר
על הס : **קרוב יהיה לבל קוראיו לבל אש יקראוהו באמת :** קרוב לבל קו
קוראיו מאזה עס טיהיה ובלבר טיקראוהו באמת שפיו ולבו טוויס רצו כל יראיו יקראוהו באמת ויעשה
רצונס במה טייבקשו ממנו וישמע שועתס וישמע מדרה שכתבא בעולם או שכתבא להס לכפרת עונותס :
שימר יהוה את בל אהביו ואת בל הרשעים ישמיד : שימר יי' אה כל אהביו טו
טוביס מיראיו כי אהבו ללא תקוה טובה ולא שפיר עונס אלא מאהבה וכה וישמרם שלא תבא עליהם צרה
לעולם וכן יהיו כל ישראל לעתיד לבא ואז ואת כל הרשעים ישמיד שלא יטאר רשע בעולם כמו טאומר
והיו כל זריס וכל עושי רשעה קש ולהט אותס היום הבא ונאמר : **תהלל יהוה ידבר פי ידבר**
בל בשר שם קדשו לעולם ועד : תהלל יי' ידבר פי ואז תהלל יי' ידבר פי כי אתמה צ
עס המהיס טימיו ואז יברך כל בשר טס קדשו רצוני לומר כל בני ארס לברס ולא טאר מייס התמתונים ו
וכן כי היא היית אס כל מי מדבר :

הללויה הללי נפשי את יהוה : אהללה יי' במיי בראותו ברוח הקדש קיבוץ גלויות

אומ' כנגד ישראל הללויה וכן אה נפשי הללי את
יי' עמהם ובלתס : **אהללה יהוה בחיי אומרה לאלהי בעורדי :** אהללה יי' ענה
בעורדי במייס אהללנו ואמרה לו ואוריחנו ברבים ואמר להס אל תבטחו על דרך טאמר ירמיה וס' יסוד
לבו אלא אס יבטח בארס יטיס העיקר האל ת' טיחן בלב הארס הנריב לעזרו וכפל העניין במלות טונות
טאין לו הטוטה טאס לא ברצון האל אין ביר הארס להושיע מבירו מצרתו כי ליי' לברו הטוטה והוא יס
יסובבנה על יד בני ארס כמו טסבב הטוטה גלות בבל על ידי כורש וכן לעתיד יבבב גאולה ישראל על ידי
ידי מלכי הגוים טיעיר את רוחס לשלחם כמו טסכתוב והביאו את כל אחיסם מכל הגוים מנחה ליי' ואז יהיה
לפי שנטמו ישראל בגלותס באל ית' לברו : **הצא רוחו ישוב לארמתו ביום ההוא אבריו**
עשתותיו : הצא רוחו ואין תהיה לארס הטוטה והנה אינינו שליט ברוחו לכלוא את רוחו
כי הצא את רוחו פתח וישוב לארמתו ומה שמשב לעשות לא יוכל כי הנה יצאה רוחו המעמידה אותו וה
הנה ביום מותו אברו טטונותיו רוצה לומר ממשבותיו וכן בארמית מלכא עשית מושב ואין יושיע א
אחרים ואין בירו להושיע את עצמו עשתותיו העין בסגול : **אשרי שאל יעקב בעזרו שברו**
על יהוה אלהיו : אשרי שאל יעקב בעזרו יעקב אבינו כי הוא בטח באל כי אחיו היה מתנכל
להם הו ובורח מפניו ולא בטח בלבו טיחן לו צורכי ממיהו אעפי' שהיה הולך אליו באל תברך טאמר וו
ונתן ליי' לחס לאכול ובגד ללבוש וכן ישראל בניו טבטמו בו הוציאס מן הגלות וכפל העניין במלות טונות
עשה שמים וארץ את הים ואת בל אשר בם השומר אמת לעולם : עשה טמיס
בו ראוי לבטוח כי הוא טוטה הכל ובידו להריס ולהטפיל ולעשות בנבראיו כרצונו וארץ היא היבשה לפי
לפיכך זכר את הים וטעס ואת כל אשר בם לשלשה הנזכרים בטמיס המלאכים והצבא הגדול וטיבעת מש
מטרתים בארץ מיה ועיקר הארס ובס הנניס הגדולים וכל נפש מיה הרומטה והוא יעשה בכולס רצונו
והוא השומר אמת לעולם שטומר הבטחתו למן רב כמו טעשה לישראל שהבטיחם להוציאס מן הגלות ו
ואמר שהיו טס ומן רב ער טנואטו כל הגוים מגאולה הוציאס הנה תראה כי בו לברו ראוי לבטוח :
עשה משפט לעשוקים נח לחם לרעבים יהוה מתיר אסורים : עשה משפט
לעשוקים בכל דור ודור עושה משפט בעבורס בעושותיהם וכן יעשה בעבור ישראל שהס עשוקים בגלות
כמו טאמר עשוקים בני ישראל ובני יהודה ימרו וכל טוביהם המזיקו מאנו שלחם נותן לחס לרעבים ב

מן הקרמ לפני קרמו מי יעמוד אשר קרמו וקרמו בכנוי מוהטו אל האל יתברך ר' הכל הוא דברו ודברתו
 אין דבר בטקרה וכן אשר אליהו מנשמת אל יתן קרמ וכמו שהשטר הוא הודיר ברהטו לצורך ברוואו ו
 ומורדו פעמים למט פט ולעונש העונות והוא מטר השופק כן צורך השלג והכפור הוא צורך הזרעים וה
 והאלוהים אבל בהיותו חזק הרבה והוא הקרמ ותוליד סמנה קרה רבה הוא למשפט שהוא מסית וסיבש הזרע
 הזרעים ופחמי הא לכות וכן הכרר ואעפ' שלא נזכר וצריך להזכיר בהודאת האל אלה הרבדים שהם הסידר
 לבני העולם והם גבורות ונפלאות מהבין כמו שאמר באחר שהם ודעם גבורותיו מי יתבונן ואמר האל לא
 לאיוב היש למטר אב וגו' ואמר מבטן מי ירא הקרמ וכפור השמים מי ילדו לפיכך כשאמר ענו לוי' ומרו
 לאלהינו אמר ט' זכרו בשיר ובזמר מגבורותיו אלה התמידין ואמר מי יעמוד כלומר מי יוכל לעמוד ב
 בפני קרה המזקה פ' מפני הקרה נשכשים בני אדם לעצות מבהייה ולעשות מלאכה כמו שאמר ביד כל אדם
 ימותו וגו' וכן המוות כמו ש' והבא מיה כמו ארבע ובמעונותיהם השכון : **יש יח רברו דמסם**
ישב רוחו יזלו מים : יש יח רברו מוס השמש או המטר שממנה אותם הנזכרים השלג והכ
 הכפור והקרמ ואמר ישב רוחו יזלו מים כי הים בנשיבת הרוח מפאת יס יבא המטר שימשה אליה אי פי
 ישב רוחו על הים ויזלו מים כי מזר אותם הרוח ולא יהיו מאוסים כאחר יסחי ויהיו נעים : **מצי**
דבריו לעקב הקיר ומשפטיו לישראל : מצי ובספרכם גבורת האל ספרו שנגלם
 אליכם בכבודו והגיד לכם דבריו וחוקיו ומשפטיו כי השפער ההוא היה דבר גדול שלא היה כסיהו כמו ש
 טכתוב הנהיה כרבר הגדול הזה או הנשטע כמוהו . **לא עשה כן לכל גוי ומשפטם כל**
ירעוב הללו יה : לא עשה כמו טכתוב השמש עם קול אלהים וגו' משפטם כל ידעו והמש
 והמשפטם טכתן להם לא ידעו טאר הקרים כמו טכתוב וסי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים כדוקים ב
 ככל התורה הזאת :

הללויה הללו את יהוה בן השמים הללוהו בגרמיהם : בזה המזמור זכר כל
 הנבראים בעולם ה
 בגדול המל ובצולס הקטן כלה ואמר בתחילה בכלל מן השמים כלומר כל הנהיגים מן השמים רוצה לומר ש
 מ' טור השמים שהוא יסוד רמיטי ואמר אח' הללוהו במרומים אתם טאהם במרומים ויכלל בו צורת אס
 אמת טא'נס גופות ולא כגופות וטנין הללו א'נו מצוה אלא כאילו אמר להם נאה להלל : **הללוהו**
כל מלאכיו הללוהו בר צבאיו : הללוהו שמש וירח הזכיר המורה שכי המאורות הגדולים
 ואח' הזכיר המטשה הכוכבים והם כוכבי אור הם מאירים על הארץ יותר מאשר הם בגלגלים מפני שה
 טהם קרובים לארץ טהם **הללוהו שמש וירח הללוהו כל בוכבי אור :** הללוהו גל
 סלאכיו הם השפלים חטוקי הגלגלים גם הם א'נס גופות לא כגופות הללוהו כל צבאיו הם הגופות הזכרים וה
 והבהירים והם הגלגלים והכוכבים טהם בגלגל השמיני לפיכך אמר כל צבאיו לפי שהם צבא גדול ואמר ב
 בלשון רבים לפי שהם ברוכים מלוקים : **הללוהו שמי השמים והמים אשר מעל השמים**
הללוהו שמי השמים יש מחכמינו טעירש שמי השמים עליוני השמים כמו סלך מרכים ולרבריהם
יהיה זה שמי שמינו גוף ומה שאמרו עליוני במרריגה לא במקום והוא עולם הנטשות ויהיה עידו והמים א
אשר מעל השמים גם כן בלתי גוף והוא צורת הצורות שמשנה וצאיות הצורות ועליה נאמר גם כן ובין ה
המים אשר מעל לרקיע ויש טהם שאומר כי שמי השמים הם אשר מהמת השמים והוא כדור האש שהוא
סמוך אל כדור הלבנה והשמים הוא האויר שנקרא שמים כמו על פני רקיע השמים ויהיה פירושו המים
אשר מעל השמים כדור הקרמ ויש קוראים שמו כדור הגריר והוא בין כדור האש והאויר הקרוב לנו והו
מקום תכלית העצבים ואין חכמי ה' ילדו ט'א סודים בזה כי אומרים אין בינינו ובין גלגל הלבנה אלא
האויר והאש הטבעית אא' כאמר כי המים פירושו צורת המים והוא מקום תכלית העצבים באויר וב
ובמקום ההוא מן האויר ישובו העבים מים ויפלו לארץ בטבעם לא שיש שם גוף אחר אלא האויר אבל ה
הוא חלוק בא יכרהו ועל המקום ההוא נאמר והמים אשר מעל השמים : יהללו את שם יהוה בי הוא

עיי

כי פעמים יצליחו הרשעים אבל לעתיד יבטל זה על דרך השלמות כמו שאמר ואה כל הרשעים יטמרו
 ענין ליהוה בתורה ומה לא להיגזר בבינה ענין אמר כנגד ישראל שיהיו לו בזה ומה לו
 בכלי והטיר יהיה שיר תורה שיהיו לאל ית' על כל הטובה והגדולה שעשה עמכם בהוצאתי אתכם מן הגלות
 ברוב טובה וברוב כבוד וזהו גדולה גבורה מאתו להוציא עם מעט מעמים רבים ובספור גבורותיו כספר
 הגבורה שעושה בעולם המיד והוא המטר כי כן אמר אליפו עושה גדולה ער אין חקר ונפלאות ער אין ס
 מספר ואמר אמריו הכותן מטר על פני ארץ וגו' וכן אמר איוב בזה הלשון ואמר גם כן ורעם גבורותיו מי
 יתבונן ואמר ידעם אל בקולו נפלאות עושה גדולה ולא נרע ואמר אמריו כי לשלג יאמר הוי ארץ וגשם
 מטר וגשם ושיבת הגדולה הרמה למטר שאין מיחלים בעבורו אלא לאל יתברך וכן אמר מכה הנביא
 שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כטל מאת יי' כרביבים עלי עשב אשר לא יקוה לאיש ולא ימל לבני
 אדם לפיכך אמר : **הביבסה שמים בעבים המכין לארץ מטר המצמיח הדלים חציר**
המבכסה שמים בעבים ואמר המבכסה שמים בהירים וטהורים ומהירים ובהירות העבים באויר השמים
 מכוסים מעין הארץ המצמיח הדלים חציר אפילו ההרים שהם יבשים וקשים כל שכן ארץ המישור או זכר
 הדלים לפיכך שאין דרך והמבולה להשיקותם מן הגבורה : **נותן לבהמה לחמה לבני עירב**
אשר יקראו : נותן לבהמה לרמה שאין לה המבולה להכין מאכלה והוא מצמיח להם חציר בהר
 בהרים ומאכלה לבני עירב לפי שהם לבנים בהולד ואמותיהם מכימ' אותם ולא יבאו להם טרפס והקנה
 מזמין להם יתושים ואוכלים אותם ולא יבאו להם טרפס כי ימשיכו כי אינם בניהם לפי שהם לבנים והם י
 ינומים כאלו יקראו לכל בער טרפס והקנה מזמין להם יתושים ואוכלים אותם והנה הוא עוזר המלשים ש
 שאין בהם יכולת מעצמם וכן עשה לישראל שהיו נעושים בגלות מאין כח כי האליה רונה במלושים וכ
 ובשפלים לא במתגברים ומתגאים בכוחם וביכולתם לפיכך : **לא בגבורה הסוס יחפץ ולא**
בשיקוי האיש ירצה : לא בגבורה הסוס יחפץ אינו אמר כי האליה אין חפץ בגבורה הסוס כי
 הוא שנתן לסוס גבורה כלומר שנתתו אני אלא פירושו שאינו חפץ באדם שבוטח בגבורה הסוס וכן מי
 שבוטח לברוח מן המלחמה כמו שאמר הנביא ברגליו לא ימלט ורוכב הסוס לא ימלט נפטו : **רצה**
יהוה את יריאיו את הביחלים לחסרו : רוצה יי' אלא מי הוא רוצה את יריאיו שהם
 מיחלים לחסרו ואינם בוטחים בגבורה הסוס ולא בגבורתם : **שבחו ירושלים את יהוה הללי**
אלהיך ציה : שבחו כי כך רוצה לפי שבטתה ומרבה כנגד העם דרך משל רצוני לומר יושבי
 ירושלים והפסוק כשול בענין בשלות שונות : **בי חזק בריחי שעריך ביד בניך בקרבר**
בי חזק שלא תפמרי לעולם שיבא עליה אויב כי האל ישמרנה כאילו ברימה חזקם כמו שאומר על
 מומותך ירושלים הפקדתי שומרים כלומר יהיו בלי פחד כאילו שומרים על המומות ומרוב בעמון השערי
 פתוחים תמיד כמו שאמר ופתחו שעריך המיד יומם ולילה לא יסגרו בך בניך בקרבר שיהיו ברוכים
 בפרי בטנם ובממשלה ידיהם בעיר ובחזק : **השם גבולך שלום חלב חטים ישיבצריך :**
השם גבולך שלום וכן תהיו ברוכים בחזק בשלום ובפרי ארמיתם חלב חטים טובים ובהנבחר כ
 כמו חלב תירו וינחה : **השולח אמרתו ארץ ער מהרה ירוץ דברו :** השולח
 אמרתו ארץ והוא המטר שיבא באמרתו וברברו מהרה כעבר הרץ מהרה לעשות רצון ארוכיו ורבוהו הוא
 רצונו וזכר ענין המטר והשלג הנה לפי שהם סיבה ברכת פרי הארמה והטבע : **הצמיח שלג**
כצמר בפור באפר יפזר : הצמיח שלג כצמר שהוא לבן כצמר הלבן וכן כצמר יהיו
 כצמר הלבן והוצרך דובר לבנותו לפי שברוב תראה לבנותו ורימה אותו לצמר ואעפ' שהוא פחות מסנו
 בלבן מפני שלא יכול לדמותו בלבן ממנו הרברים אשר בארץ כפור כאפר יפזר הוא שיורר בשחר בסי
 הקור ורמה אותו לאפר שאינו לבן כמו השלג : **משלך קרחו בפיתים לפני קרתו מי**
יעמוד : משלך קרחו בפיתים הקרח כמו הכפור אלא שהוא חזק מסנו ומוליד קור רב לפיכך
 זכר עם הקור קרות ופי' פיתים כמו הרבר הנבצט לבצעים כי כן הוא יורר לבצעים ומתיכות אסופות מן ה

אין בהם כסגב פי אין לגדולתם עפירה וקיום לפיכך לא יגאו מלכי ארץ נרים וטופטי ארץ בגדולתם כי
במעט זמן תשוב ותכלה גדולתם ויורו פי אין המעט והגדולה כי אם ללך לברו ופזר לעט ארץ אמר כי כ
כסגב שמו בעבור כי זאת התפילה תהיה לעתיד לבא בבא הגדול ואז יורו כולם כי שמו לברו וגדולתם וגב
וגבהותם הכל כסו סכתם עני גבהות ארץ טפל ושמ רוס אנשים ונטגב ללך לברו ביום ההוא הורו כל ארץ
וטפס כי כל הנבראים עליונים ותחתונים כולם עומדים בכמו הורו עליהם בהשתלשלות השבת :

וירם קרן לעמיתה לה לבל חסידיו לבני ישראל : קרבו הללויה : **וירם**
והראה זה לכל העולם כי הכל בכמו כשהרים קרן לעמו שותף אני מן הגלות ו קבצם בעמים וירם קרנם על
על כל העמים והו תהלה לכל חסידיו שיהללוהו על זה ופי הם כל חסידיו הם בני ישראל שהוא עם קרובו וב
וכלם הללויה :

הללויה שירו ליהוה שיר חדש ההללו בקהל חסידים :
אשר כנגד ישראל
שירו ללך שיר חדש

כלומר שלא יהיה לכם כי בשירים האלה הכתובים אלא אתם תמרושו לו שיר על הנפלאות שעשה עמכם ת
האלהו תהיה נאמרת בקהל חסידים והם ישראל : **ישמח ישראל בעשיו בני ציון יגילו**
במלכם : ישמח בעשיו בלשון תפארת וכן איה אלוה עושי כי בעלך עושיך יהללו שמו
בפה ובכל שיר יהללו שמו : **יהללו שמו במחול בתוף וכינור וזמרה :** כי רצה
יהוה בעמו יפאר עננים בישועה : **כי רצה להם נאוו לחלל יותר מכל עם ביסועה שה**
ט הושיעם כי בהם רצה מסל עם והם שהם ענוים מכל עם פארם מכל עם ביסועה שהושיעם : יעללו
חסידים בבבור ירננו על משבבהם : יעללו ישראל שהם חסידים יעללו בפבורם שיעשו
שיעשו לעולם ירננו על משכבותם ירננו לאל ית' על פנורם שיהיה קיימה משיכבותם מנוחהם כסו וש
ושכבתם ואין ממריר גם בלילה לא טכב לבו ועורק לא ישכבון והמפרשין פירשו על משכבותם על פנורם
בהתבודד בלילה : **רובמות אל בצרם וחרב פיות בירם :** רובמות אל כשיצאו
לפלחמה עם גוג סגוג יתפללו לאל יהברך וירוממוהו שהוציאם מן הגלות כן יתן להם כח על האויבים ל
לכלותם התפילה תהיה בפיהם ומרצ בירם ופי פיות מרצ בעלת שתי פיות שממותה משני צדדים ואשר בג
בגרום כי תמילה יוצא הקול מהגרון ויגמור הריבור בפה או אמ' בגרום לפי שיצחקו בתפילתם כסו קרא
בגרון : **לעשות נקמה בגוים תובחות בלאמים :** לעשות נקמה שהם באו עליהם
להלם והם יעשו נקמתם בהם תוכחות שיתוכחו עם מלכיהם למה בא עליהם והם לא ימנעו מלהלחם עלי
עליהם לעיכך יעשו בהם נקמה ויהרגו כל העמים הבאים להלם עליהם למלחמה : **לאסר מלביהם**
בזיקים ונכבדיהם בכבלי ברזל : לאסר ויתפשו מלכיהם ונכבדיהם מים ויאסרום ב
בזיקים ובכבלי ברזל להנקם בהם במים : **לעשות בהם משפט כתוב הדור הוא לבל חסידיו**
הללויה : לעשות בהם משפט כתוב הדור הוא המטפט הנגזר עליהם או הכתוב הנה וביחזקאל
ובנבואת זכריה הדור הוא ואותו היום יהיה הדור לכל חסידיו והם ישראל ועל היום ההוא הללויה :

הללויה הללו אל אל בקדשו הללוהו ברקיע עוזו :
זה המזמור שהוא מוהם
הספר יש בו שלשה ע

עשר הלולים כנגד רמז לשלשה עשרה מדרגות שבהם מכה' האל ית' את העולם אשר תמילה הללו אל בקדשו
והוא עולם המלאכים ואמר כן הללוהו ברקיע עוזו והוא הגלגל העליון בתשיעי' בכללו כל העולם ט
שהוא מקף הכל לפיכך אמר עמו טבו נראה עוז האל ית' : **הללוהו בגבורתיו הללוהו ברוב**
גדלו : הללוהו אמר כן אמר לישראל הלהו בגבורתיו שהראה להם מכל עם הללוהו כרוב גר
גדול בהתגדל והתקדש בעמים על גאולתם : **הללוהו בתקע שופר הללוהו במינים**
ועוגב : הללוהו בתקע שופר ובכללו תקע המזמירות הללוהו במינים ועוגב שש כלי הנגיף לא כ

וַיְבָרֵא: יִהְיֶה לָךְ אֵת שֵׁם אֱמֶר כָּל אֱלֹהֵי הָעֲלִיּוֹנִים הַנּוֹכְרִים יִהְיֶה לָךְ אֵת שֵׁם יְיָ וְיִהְיֶה לָךְ אֵת שֵׁם
אֱמֶר כִּי אֵת שֵׁם נְשָׁגֵב הוּא נְשָׁגֵב עֲלֵיהֶם וְהוּא צוֹה וְנִבְרָאוֹ וְהוּא לְבוֹר הַקְּדוֹשׁ וְהוּא הַחַדְשִׁים
נִבְרָאִים וְיַעֲמִידָם לְעַד לְעוֹלָם כִּי אֵינֶם כִּמוֹ הַנִּבְרָאִים שֵׁם שֵׁם הֵם נִפְסָדִים וְהֵמָּךְ עוֹמֵד לֹא כֵן הָעֲלִיּוֹנִים
אֵלֶּם לְעוֹלָם אִישִׁיהֶם עוֹמְדִין כִּמוֹ הַמֶּיִן וְהַחֶמֶק שֶׁנֶּחֱזַק לָהֶם בְּתַחֲלִית בְּרִיאָתָם לְעוֹלָם לֹא יִעָבֹר כֵּן לְעוֹלָם לֹא
יִשְׁתַּנֶּה סוֹדָם: **הִלְלוּ אֶת יְהוָה בֵּין הָאָרֶץ הַבְּנוּיָה וּבֵין הַהַיְוָה:** **הִלְלוּ אֵת יְיָ**
מִן הָאָרֶץ אֲחֵרָה כֵּן אֱמֶר לְנִבְרָאֵי מַטֵּה שִׁיְהַלְלוּ אֵת יְיָ וְאֱמֶר תַּחֲלֵה תְּנִינִים וְכָל הַהוֹשָׁת אֲמֶר וְכָל תְּבוּמוֹת עַל
עַל הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתְּחַה לָאָרֶץ וְעַל הַמַּיִם אֲשֶׁר מַעַל לָאָרֶץ וְזָכַר הַמַּיִם קוֹרֵם הַיָּבֵשֶׁה כִּמוֹ שֶׁהִיָּתָה בְּבְרִיאָהּ וְגַם
הַתְּנִינִים אֲשֶׁר בֵּהֶם וְהֵם שֶׁאֱמֶר עֲלֵיהֶם הַכְּתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתְּנִינִים כִּי הֵם גְּדוֹלִים מִחַיִּים הַיָּבֵשֶׁה וְהַיָּם
שֶׁאֱמֶר הִלְלוּ אֵת יְיָ וְהֵם אֵינֶם בְּנֵי דִיעָה רַל שֶׁבְּנֵי אָדָם יִהְיֶה לָהֶם מִנְפָּלָאוֹת הָאֵל שִׁירוּאִים בֵּהֶם וּמִשְׁכִּילִים בִּי
בֵּהֶם: **אֵשׁ וּבְרֵר שֶׁלֹּג וְקִיטוֹר רֹחַ סַעֲרָה עוֹשֶׂה רִבְרִי:** **אֵשׁ** וּבְרֵר הַזֶּה
הַזֶּה הוּא בְּאֵר שֶׁגָּבַהּ הֵם מִן הָאָרֶץ וְהֵם אֵשׁ וּבְרֵר שֶׁלֹּג וְקִיטוֹר כִּי בְּרִיאָתָם מִן הָאָרֶץ וְהֵם הַתְּבוּלָה יִתְּ
יִקְיָמוּ לָהֶם בְּרִאיוֹת גְּמוּרוֹת וְגַם בְּרֵרֵי רֹחַ מִצָּנֹה כִּי ר' אֱלִיעֶזֶר אָמַר כָּל רִבְרֵי שֶׁבָּאָרֶץ בְּרִיתָם מִן הָאָרֶץ ו
וּמִיָּתֵי לָהֶם מִהֶכָּא הִלְלוּ אֵת יְיָ מִן הָאָרֶץ וְגוֹמֵר אֵשׁ וּבְרֵר וְגו' ר' הוֹנָה בְּשֵׁם ר' יוֹסֵף אָמַר
כָּל מֵה שִׁישׁ בְּשֵׁם כִּי וּבָאָרֶץ אֵין בְּרִיתָם אֵלֶּם מִן הָאָרֶץ רַל בְּשֵׁמִים בְּאֵרִים שֶׁבָּאֵרִים שֶׁבָּאֵרִים וּבָאֵרִים בְּאֵרִים
כְּלֹמֶר שִׁירוֹר הָאֵרִים לָאָרֶץ אֵין בְּרִיתָם אֵלֶּם מִן הָאָרֶץ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי כֹאשֶׁר יִרְדַּ הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן הַשָּׁמַיִם מֵה
הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג אֵעִיף שֶׁיִּרְדָּה מִן הַשָּׁמַיִם אֵינֶה אֵלֶּם מִן הָאָרֶץ כֵּךְ כָּל מֵה שִׁישׁ בְּשֵׁמִים וּבָאָרֶץ אֵין בְּרִיתָם
אֵלֶּם מִן הָאָרֶץ: **אֵשׁ וּבְרֵר שֶׁלֹּג וְקִיטוֹר רֹחַ סַעֲרָה עוֹשֶׂה רִבְרִי:** **אֵשׁ** הוּא אֵשׁ הַפָּרָק
שֶׁשׁוֹרֶה הַרְבֵּי שֶׁנֶּפֶל בּוֹ בְּרֵר יָדוֹעַ וְהוּא הַפָּרָק שֶׁהוּא קָלִי וְכֵן שֶׁלֹּג קָדַר וְהַמּוֹרְתוֹ קָטוֹר שֶׁהוּא חָס וְהוּא הָאֵרִי
עוֹלָה מִן הָאָרֶץ רֹמֵה לְעֵשֶׂן רֹחַ סַעֲרָה עוֹשֶׂה רִבְרִי וְהוּא הָאֵרִי הַמִּתְנוּעֵעַ וְכֵשֶׁהוּא מִתְנוּעֵעַ בַּחֲזָקָה הַפִּיל
הָאֵרִי כִּי הַגְּבוּהִים וְהַבְּנוּיִים וְהַמְּנוּיִים שִׁכִּים וְאֱמֶר עוֹשֶׂה רִבְרִי לְהוֹדִיעַ כִּי הוּא אֵינֶנּוּ בְּמִקְרָה אֵלֶּם הוּא שֶׁ
מִצִּיּוֹתָם לְהַתְנוּעֵעַ וּבְרִיתָם הִיא מִתְנוּעֵעַ לְעוֹנֵשׁ הַמִּקְבֵּל כִּי וְכֵן אֱמֶר וַיַּעֲמֶד רֹחַ סַעֲרָה וְאֱמֶר ו
וּבְקִיעֵי רֹחַ סַעֲרָה בְּחִמֵּי: **הַהָרִים וּבֵין גְּבוּעֵי עֵץ פְּרִי וּבֵין אֲרָזִים:** **הַהָרִים**
וְאֱמֶר שִׁקְצָר אֲשֶׁר זָכַר אֵת הַרְבֵּי הַנֶּמֶר בְּאֵרִי וְזָכַר סִמּוֹךְ לְפָנֶיךָ לְפָנֶיךָ שֶׁבְּסִימָתָם יַעֲלֶה הָאֲרִים בְּאֵרִי שֶׁהֵם
הַמִּטָּר וְהַשֶּׁלֶג וְהַבְּרֵר וְאֵמֶר זָכַר הַיָּבֵשֶׁה וְאֵת אֲשֶׁר בֵּהּ וְאֱמֶר הָרִים וְכָל גְּבוּעֵי כִּי הֵם הַרְבֵּי הַמְּנוּיִים וְהֵם
וְהַפָּרָק מִיָּמִים מִנִּבְרָאֵי הָאָרֶץ וְאֱמֶר שֶׁהוּא הַרְמוֹס כִּמוֹ כִּי בְּכָל הָרִים הַמִּתְכַּוֵּה וְכֵן כֹּהוֹב אֲשֶׁר אֵבְנֵי בְרוֹל
וּמִהֲדָרֵה הַתְּנוּבָה נְמוּנָה וְכֵין שֶׁהוּא הַרְמוֹס הַזֶּה אֵמֶר הַמְּנוּמָה וְאֱמֶר עֵץ פְּרִי וְכָל אֲרָזִים וְהֵם כָּלֵל לְעֵץ
שִׁיֵּינֶם עוֹשִׂים פְּרִי וְהוּא אֲרָזִים כִּי הֵם הַגְּדוֹלִים שֶׁבְּעֵצִים: **הַחִידָה וּבֵין הַהִמָּה רִמְשֵׁי וְצִפּוֹרִים**
בֵּית. הַחִידָה וְאֱמֶר הַמְּנוּמָה הַזֶּה הִיא שֶׁאֵינֶנּוּ מִרְבֵּרִי וְהִיא הַמְּנוּמָה וְכָל בְּהֵמָה הִיא אֲשֶׁר־
בֵּיתָה וְהַרְמֵשׁ קִטְנֵי חַיִּים וְעוֹפוֹת כְּנֶה וְהוּא עֲלִיּוֹן מִמֶּיִן הִיא שֶׁאֵינֶנּוּ מִרְבֵּרִי: **מִלְכֵי אָרֶץ וּבֵין**
לְאֻמִּים שָׂרִים וּבֵין שׁוֹבְטֵי אָרֶץ: **מִלְכֵי** אָרֶץ וְאֱמֶר שֶׁהוּא הַמְּנוּמָה הִיא שֶׁאֵינֶנּוּ מִרְבֵּרִי הַזֶּה
הִיא שֶׁהוּא מִרְבֵּרִי שֶׁהוּא סְגוּלָה הַשּׁוֹלֵם הַשֶּׁפֶל וְכֵן בְּיָדֵהּ הַזֶּה הוּא בְּאֵרִי הַזֶּה כִּמוֹ שֶׁנֶּבְרָא בְּאֵרִי הַזֶּה לְיָמָה שֶׁהוּא
שׁוֹטֵל עַל כּוֹלָם וְהוּא הַמְּנוּמָה הַמְּנוּמָה אֲמֶרֶן לְפָנֶיךָ הַטֵּבַע וְהוּא כִּי אֲרָם מַעֲלָה הַכְּבוֹד וּמַעֲלָה הַמַּיִם וְאֱמֶר כִּי כִּי
כִּלֵּם יִהְיֶה אֵת יְיָ כִּנְכַבֵּר כִּנְקֻלָּה סִקְטָן כְּגִדּוֹל אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְאֱמֶר וְכָל לְאֻמִּים כִּי כֵן יִהְיֶה אֵת יְיָ בְּבֹא הָהָה
הַגְּדוֹלֵי שִׁירָאֵל: **בַּחֲזָרִים וְגַם בְּתוֹלָה וְזָקִים עִם צִעְרִים:** **בַּחֲזָרִים** וְגַם בְּתוֹלָה
אֲמֶר וְגַם לְפָנֶיךָ שֶׁאֵין דֶּרֶךְ הַבְּתוֹלָה לְהַתְעַכֵּךְ בְּקִשּׁוֹת אֵלֶּם גּוֹטָן וְאֱמֶר וְגַם הֵם יִתְּנוּ הִלָּל לְפָנֶיךָ וְחִנִּים עִם נִעְרִים
שֶׁהוּא קָטָן יִתְּנוּ הִלָּל לְפָנֶיךָ יְיָ וְהוּא שֶׁאֱמֶר עִם כִּי אֵין בְּנִעְרִים לְבָרֵס רֵצֵת לְהִלָּל לְפָנֶיךָ אֱמֶר שֶׁהוּא קָטָן יִתְּנוּ
יְהוָה עִם הַנִּעְרִים וְיִלְמְדוּם: **יִהְיֶה לָךְ אֵת שֵׁם יְהוָה בִּי נִשְׁבַּח שְׁמוֹ לְבִי יִהְיֶה לָךְ אֵת אָרֶץ**
וְשָׂמִים: **יִהְיֶה לָךְ** אֱמֶר שֵׁם יְיָ אֱמֶר כָּל אֱלֹהֵי הַנִּבְרָאִים שֶׁהֵם בְּעוֹלָם הַשֶּׁפֶל יִהְיֶה לָךְ אֵת שֵׁם יְיָ כָּלֵל
אוֹתָם שֶׁהֵם בְּנֵי דִיעָה יִהְיֶה לָךְ עֲלֵיהֶם וְעַל שֶׁאֵר הַנִּבְרָאִים וְאֱמֶר כִּי נְשָׁגֵב שְׁמוֹ לְבוֹר וְלֹא אֱמֶר כֵּן בְּעֲלִיּוֹנִים
לְפָנֶיךָ שֶׁהֵם לְיוֹנִים נְשָׁגֵבִים אֵעִיף כֵּן אֲשֶׁר שִׁירוֹר לוֹ כִּי הוּא נְשָׁגֵב עֲלֵיהֶם כִּי הוּא בְּרֵאשׁ אֲבֵל הַתְּמוֹנִים א

אין בהם נסגב כי אין להרולתם עמידה וקיום לעתיד לא יתגאו מלכי ארץ סדים ושופטי ארץ בגרמלם כי
במעט זמן תטות ותכלה גרמלם ויהיו כי אין המסגב והגרמל כי אם ללך לברו ועוד לעטם אחר אסרכי כ
נשגב שטו בעבוד כי זאת התפילה תהיה לעתיד לבא בבא בגואל ואז ידנו כולל כי שטו לברו וגרמלם וגב
וגבחותם הכל כסו סכתוב עיני גבהות ארס טפל ושמ רוכ אנשים ונסגב ל לברו ביום הגואל הודו על ארץ
וטטים כי כל הנבראים עליונותם ותחתונתם כולם עומדים בבחו והודו עליהם בהשתלשלות השבות :

וירם קרן רעמותה לה לכל חסידיו לבני ישראל עם קרבו הללויה : וירם
והדאק זה לכל העולם כי הכל בכחו כשהדים קרן לעטו שמוציאני מן הגלות ויקבצם בעמים רים קרנס ע
על כל העמים ובו תהילה לכל חסידיו טיהללוהו על זה ושי הס כל חסידיו הם בני ישראל שהוא עם קרובו וב
וכלם הללויה :

הללויה שירו לחיוב שיר חדש תהלתו בקהל חסידים :

אמר כנגד ישראל

שירו ללך שיר חדש

כלומר שלא יהיה לכם כי בטידים מאלה הכתובים אלא אתם תמרטו לו שיר על הנפלאות טעטת עמכם ה
תהללו תהיה נאמרת בקהל ססידים והם ישראל : ישמח ישראל בעשיו בני ציון יתלד
במלכם : ישמח בעשיו בלשון תפארת וכן איה אלוה עושי כי מועלך עושיך יגלו שמו
נפה ובכל שיר והללו שמו : יהללו שמו במחול בתוף וביצור וזמרו לו : בי רצה
יהיה בעמדיפאר עזים בישועה : בי רצה להם נאוו להלל יותר מכל עם ביטועם טע
טוטיעם כי בהם רצה מסל עם והם טהם ענוים מכל עם נארם מכל עם ביטועה טוטיעם : יעלדו
חסידים בבבור ירצו על משבבם : יעלדו ישראל טהם חסידים יעלדו הנבורם טיעם
טיעמרו לעולם ידננו על מטכבות ידננו לאל ית' על פנומקם טתהיה קיימת מטכבותם טנומקם כמו וט
וטכבותם ואין סמדיד גם כלילה לא טכב לכו ועורקי לא יטכבון והספדשין פירטו על מטכבותם על טטהם
בהתבורם כלילה : רוממות אל בצרנס וחרב פיפיות בירם : רוממות אל כטיטאו
למלחמה עם גוג מוגג יתפללו לאל יתברך וירומטוהו טהוטיאם מן הגלות כן יקן להם כח על האויבים ל
לכלהם התפילה תהיה בפיהם וחרב בירם ופי פיעיות חרב בעלת טלף פילת טטמותה מטני יורים ואמר בג
בגרונס כי המילה יוצא הקול מהגרין ויגמור הריבור בפה או אמ' בגרונס לפי טיעקו בתפילה כמו קרא
בגרין : לעשות נקמה בנזים תובחות בלאמים : לעשות נקמה טהם באו עליהם
להלם והם יעשו נקמהם בהם הוכחות טיתוכמו עם מלכיהם למה בא עליהם והם לא יטנעו מלהלם עלי
עליהם לעיכך יעשו בהם נקמה ויהרגו כל העמים הבאים להלם עליהם למלחמה : לאסר מלכיהם
בזיקים ונבבריהם בכבלי בחל : לאסר ויתפטו מלכיהם ונכבריהם מים ויאסרום ב
בזיקים ובכבלי ברול להנקס בהם במים : לעשות בהם משפט כתוב הדר הוא לכל חסידיו
הללויה : לעשות בהם משפט כתוב הדר הוא המשפט הנגור עליהם או הכתוב הנא וביחזקאל
ובנבואת זכריה הדר הוא ואותו היום יהיה הדר לכל חסידיו והם ישראל ועל העם ההוא הללויה :

הללויה הללו אל אל בקדשו הללוהו בריקיע עזו :

זה הסומור טהוא חותם

הספר יש בו טלטה ט

עשר הלמים כנגד רמז לטלטה עשרה מרות טבהם טנהי האל ית' אתה העולם אמר תחילה הללו אל בקדשו
והוא עולם המלאכים ואמר אחר כן הללוהו בריקיע עזו והוא הגלגל העליון בתטיצי ובכללו כל העולם ט
טהוא מקף הכל לפיכך אמר עמו טבו נראה עז האל ית' : הללוהו בגבורתיו חללוהו ברוב
גדלו : הללוהו אמר כן אמר לישראל הלהוה בגבורתיו טהראה להם מכל עם הללוהו כרוב גד
גדלו בהתגורל והתקדש בעמים על גאולתם : הללוהו בתקע שופר הללוהו במינים
ועזב : הללוהו בהקע שופר ובכללו תקע המזמרות הללוהו במינים ועזב טס כלי הנקין לא כ

מרדע אצלנו והגאון רבסעריה זל פירש כמו טינים כלומר בטינים רבים פסלי הניגון לא נוכחו הכה :
 הללוהו בצלצלי שמע הללוהו בצלצלי תרועה . הללוהו בצלצלי שמע
 צלצלים המטטטטים קול גורו וכו' וכו' בפרק הימים במעלותם להטטטט בצלצלי תרועה
 הטטטטטים קול תרועה : הללוהו בצלצלי יה הללוהו : כל
 ונל כל ההללוהו הוא הללוהו הנטיקה והוא התכונן בפעטה האל תברך
 וכו' וכו' כפ' כח הנטיקה בעזרה בגוף ואמר כנגד
 הנטיקה הללו

בַּעַת הַיּוֹשֵׁלֶת מִלֹּאכָה הַכֹּפְרִים :	אֲשֶׁר בְּרֶפְסֵי הָאוֹתוֹת נִקְבְּעוּ לְכֹדְרִים :
בְּאוֹתָהּ מִלֹּאכָה יִסְמְכוּ טֹלֵט כִּפְרִים :	הַמִּהְדִּירִים מִן הַמִּהְדִּירִים :
הַהֲלִים עִם בִּירוֹשׁ הַקִּפְרִי :	לְעֵינֵי דְרֹאִיָּה יִהְיוּ יֵאִירוּ כִּסְפִּירִים :
עַל כֵּן לִכְאוֹר בְּגִבּוֹרָה יִסְמְכוּ בִּדְנָה :	חֶזֶק וְזִמְרָה וְצִיד כָּל מִשְׁוֹרְרִים :
כֵּן יִסְמְכוּ לְהִגָּאֵם בְּהֵם אֶלֶּלֶם :	עֲמִינֵנוּ לְעֵרֵי עַר וְלְדֹר דֹּרִים :
לְלִמּוֹר וְלִלְמוֹר לְטַשׁוֹר וְלִצְנִיָּה :	אֵת כָּל הַכְּתוּב בְּהֵם יִסְמְכוּ יִרְמֵר כָּל יִצְחָרִי :

ויהי כיום אלה עלי : ושמעתי דיני כוננה עלינו : אלהי ימנינו
ויברכינו : ויהי כיום אלהי : במלכות דינו : כי יכלימו בכל
מטרת דינו מראשיתנו ועד אחריתנו : בעשרים יום
בתשע אלול בשנה חל נבחרה פנינו . יצור
מקדונו ימינו גאולינו בזה ימינו

“ਭਾਗ ਭਗਤ . ਨਮੋ ਭਗਵਾਨ”

הפילאמנה פייטער

דעה ונבירה

1990

SECRET

Abstract

○

॥ ॐ ॥

סליק :

כוונת אלנו והגאון רב סעדיה זל פירש כמו שינים כלומר בסינים רבים מכלי הניקט לא נזכרו הנה :
 הללוהו בצלצלי שמיע הללוהו בצלצלי תרועה . הללוהו בכללי שמיע
 צלצלים המשיעים קול גדול וכן אמר ברברי הימים במעלות להשמיע בכללי תרועה
 המשיעים קול גדול : כל הנשמה תהלל יה הללויה : כל
 ועל כל ההילולים הוא הלול הנשמה והוא התבונן במעשה האל תברך
 ובירעה כפי כח הנשמה בעזרה בגוף ואמר כנגד
 הנשמות הללו

יה :

אֱלֹהֵינוּ אֵל

יתברך עזרני בפירוש

תהלותיו ונקי מאויי בעודי

אתנה לטמו תהלה ועל מסרו אברכנו

במי ברוך הנזמן ליעקב כח ולאין אונים

עזמה ירבה ברוך רחמנא דסייענן :

סליק :

סליק

: אשר ברפואי האותיות נקבעו לסירים
 : המהרים מן המהירים
 : לעיני רואיהם יבהיקו יאידו כספירים
 : וקול זמרה ובשר כל פסוירים
 : עסיכו לערי ער ולדוד רודים
 : את כל הכתוב בהם יזכירו יחד כל יציר

: בעת תושלות מלאכת הספרים
 : באותה מלאכה וסמכו שלט מאות ספרים :
 : תהלים עם פירוש הקסמי
 : על כן לכאזר בגבורה נפאדנו ברננה
 : כי יזכרו להקות בהם אנחנו וכל בני
 : ללמוד וללמד לטפור ולעטות ולקיים

ויהי כועס יי אלהי עלי : וטענה דינו כוננה עלינו : אלהי ימחינו
 ויברכינו יאר פניו אתנו במלאכת ידינו : כי ידליחנו בכל
 פשלת ידינו מראשיתנו ועד אחריתנו : בצטרים יוס
 בחרט אלול בשנת רלז נגמרה פעולתינו . דור

מעוזינו ימינו גואדינו במהרה בימינו

המעתיקים ככה בהם עושי

המלאכה מייטער

יוסף

מיים

מידכי ומוקד

מונערו :

סליק :

סליק :

סליק :